JACQUES DELARUE

ISTORIA

Gestapoului

Jacques Delarue

ISTORIA GESTAPOULUI

ISTORIA

Traducere din limba franceză

Jacques Delarue

HISTOIRE
DE
LA GESTAPO

LES GRANDES ÉTUDES CONTEMPORAINES
FAYARD — 1962

GESTAPOULUI

JACQUES DELARUE

EDITURA POLITICĂ, București — 1965

Cînd aud cuvîntul cultură, îmi vine să pun mîna pe revolver. Hanns Johst (dramaturg nazist)

Adevărul e în raţiune. Aristotel

În amintirea bărbaților, femeilor și copiilor din toate țările și de toate rasele care au căzut victimă Gestapoului și nazismului.
Tuturor celor care, pe întinsul întregii Europe, au suferit, atît trupește, cît și sufletește, de pe urma ororilor săvîrșite.
Copiilor lor, ca să țină minte.
Tuturor bărbaților și femeilor care prețuiesc cinstea, adevărul și libertatea, ca să știe și să nu uite.

LISTA PRESCURTĂRILOR FOLOSITE

ACȚIUNEA A-B, Ausserordentliche Befriedigungs Aktion, *Acțiunea extraordinară de pacificare.*

A.O., Auslands Organisation, *Organizația partidului nazist pentru străinătate.*

A.P.A., Auslands Politische Abteilung, *Biroul de politică externă.*

B.D.M., Bund Deutscher Mädchen, *Organizația tinerelor fete germane.*

C.S.A.R., *Comitetul secret de acțiune revoluționară,* organizație politică franceză de extremă dreaptă (foștii cagularzi).

D.A.P., Deutsche Arbeiter Partei, *Partidul muncitoresc german.*

D.N.B., Deutsches Nachrichten Büro, *Biroul german de informații. Agenție de presă oficială.*

F.S., Freiwilliger Selbstschutz, *miliția voluntară de apărare.*

GESTAPO, Geheime Staats-Polizei, *poliția secretă de stat.*

G.F.P., Geheime Feld-Polizei, *poliția secretă pentru front.*

H.J., Hitlerjugend, *Tineretul hitlerist.*

I.K.P.K., Internationale Kriminal-Polizei-Kartei (predecesorul Interpolului), *Organizația internațională de poliție criminală.*

K.D.F., Kraft durch Freude, *Forță prin voie bună.*

K.P.D., Kommunistische Partei Deutschlands, *Partidul comunist German.*

KRIPO, Kriminalpolizei, *poliția criminală.*

K.Z., Konzentrations-Lager, *lagăr de concentrare.*

N.S.D.A.P., Nationalsozialistische Deutsche Arbeiterpartei, *Partidul muncitoresc național socialist german.*

N.S.K.K., Nationalsozialistisches Kraftfahrkorps, *secția motorizată a N.S.D.A.P.*

O.K.W., Oberkommando der Wehrmacht, *Înaltul Comandament al armatei germane.*

ORPO, Ordnungspolizei, *poliția de ordine.*

O.S.A.F., Oberster S. A. Führer, *șeful suprem al SA.*

P.O., Politische Organisation, *organizație politică.*

P.Q.J., Police aux Questions Juives, *poliția pentru problemele evreiești* (organ al poliției franceze).

R.S.H.A., Reichssicherheitshauptamt, *Biroul central al Siguranței Reichului.*

SA, Sturmabteilung, *batalion de asalt.*

SCHUPO, Schutzpolizei, *poliția orășenească.*

S.D., Sicherheitsdienst des Reichsführers S.S., *Serviciul de siguranță al conducătorului S.S. al Reichului.*

S.D.P., Sudetendeutsche Partei, *Partidul german al studenților.*

SIPO, Sicherheitspolizei, *poliția de siguranță.*

S.P.A.C., Service de Police Anti-Communiste, *Serviciul poliției destinat supravegherii comuniștilor* (organ al poliției franceze).

SS, Schutzstaffel, *trupe de protecție.*

S.S.S., Service des Sociétés Secrètes, *Serviciul societăților secrete* (organ al poliției franceze).

U.S.B., Ustredna Statnej Bezpecnostic, *poliția politică a statului slovac independent.*

W.V.H.A., Wirtschaftsverwaltungshauptamt, *Serviciul central al administrației economice.*

PREAMBUL

Gestapo, timp de doisprezece ani, aceste trei silabe au făcut să tremure Germania, apoi întreaga Europă. Sute de mii de oameni au fost hăituiți de agenți care operau la adăpostul acestei „firme", milioane de ființe omenești au avut de suferit și au căzut sub loviturile lor sau ale confraților lor, SS-iștii.

Și, cu toate că au fost publicate pînă acum în toate limbile lumii sute de volume care au studiat, au disecat și au comentat pînă și cele mai neînsemnate evenimente din istoria nazismului și a celui de-al doilea război mondial, în șaptesprezece ani de la prăbușirea celui de-al III-lea Reich n-a apărut încă nici o lucrare care să reconstituie istoria completă a Gestapoului. Or, Gestapoul a constituit pivotul central al orînduirii de stat naziste, iar evenimentele perioadei respective nu pot fi înțelese fără să se cunoască mecanismul lor intern, pus în mișcare aproape întotdeauna de cîte o rotiță a acestui uriaș angrenaj polițienesc.

Niciciînd și nicăieri n-a existat o organizație care să-i atingă complexitatea, să dețină o putere asemănătoare și să ajungă la aceeași „perfecțiune" în ceea ce privește eficacitatea și grozăviile comise.

Din acest punct de vedere, Gestapoul va rămîne în amintirea oamenilor ca exemplu tipic de instrument social pervertit de niște ființe complet lipsite de scrupule. Armele și puterea ce i-au fost acordate inițial ca să asigure ocrotirea cetățenilor, a drepturilor și libertăților lor, au ajuns în mîna lui niște mijloace de înrobire cu ajutorul cărora semăna moartea. În felul acesta s-a

instaurat dictatura unei „bande", domnia forței brutale, iar drepturile cele mai elementare au fost abolite.

Gigantica mașinărie nazistă și oamenii care au pus-o în funcțiune au rămas pînă astăzi aproape necunoscuți nu numai marelui public, ci chiar majorității istoricilor care se ocupă în lucrările lor de evenimentele contemporane.

Intenția mea a fost să „demontez" acest angrenaj, să dezvălui mecanismul său implacabil, să arăt că regimul nazist s-a impus numai datorită acestei armături care susținea pînă și cele mai mici elemente ale edificiului său. Nenumăratele ramificații ale Gestapoului și ale S.D.-ului s-au infiltrat în întreaga activitate a vieții de fiecare zi și i-au învăluit pe oamenii care le erau subordonați într-o rețea atît de deasă, încît nici un act și nici un gînd al acestora nu le puteau scăpa.

Indivizii care au manevrat pîrghiile de comandă ale acestui mecanism sînt tot atît de puțin cunoscuți ca și angrenajul însuși. Am considerat necesar să-i prezint așa cum au fost, cu toate viciile, slăbiciunile și chiar cu calitățile lor. Căci, de cele mai multe ori, monștrii aceștia au fost și ei oameni ca ceilalți și au avut poate și unele calități. Soarta lor a luat însă o altă întorsătură în ziua în care hitlerismul le-a dăruit o nouă „morală", înlocuindu-le conștiința cu supunerea oarbă față de dogma nazistă.

La baza prezentei lucrări au stat două categorii de elemente. Am folosit o serie de surse netipărite, dar și cîteva lucrări publicate.

Timp de aproape zece ani, între 1945 și 1954, cu prilejul proceselor intentate în Franța agenților Gestapoului, conducătorilor lui și criminalilor de război care au fost judecați de tribunalele franceze, am adunat o mare cantitate de însemnări personale.

În aceeași perioadă am avut ocazia să cunosc pe cei mai mulți dintre aceia care au condus serviciile poliției germane din Franța. În felul acesta mi-am dat seama că erau cu toții niște indivizi uneori reduși mintal, alteori inteligenți, dar întotdeauna lipsiți de caracter, de fermitate morală, incapabili să deosebească ce e bine și ce e rău de îndată ce li se dădea un ordin.

Majoritatea hitleriștilor deținuți nu încercau nici un fel de remușcare și-ți făceau impresia că nici nu-și dau seama de situația în care se aflau. Procesele care le

fuseseră intentate pentru crimele comise li se păreau simple acte de răzbunare ale învingătorului împotriva celui învins şi, în mod paradoxal, raţionînd din acest punct de vedere, singurul care le era accesibil, îşi acceptau soarta. Doar şi ei acţionaseră la fel, la rîndul lor. Cei mai abili trăgeau încă nădejde să-şi răscumpere viaţa în schimbul cîtorva informaţii secrete sau oferindu-şi serviciile învingătorului. Masuy, unul dintre cei mai odioşi călăi din echipele „auxiliare" ale Gestapoului, deţinut timp îndelungat la Fresnes, nu se îndoia nici un moment că avea să fie eliberat foarte curînd şi plănuia în închisoare cum să deschidă o fabrică de păpuşi în Spania!

Pe baza acestor „contacte" directe am schiţat portretele celor mai mulţi agenţi care operaseră în Franţa.

M-am servit de declaraţiile şi de amintirile lor ca să reconstitui structura organizaţiei generale a Gestapoului, etapele infiltrării lui în Franţa şi dedesubturile anumitor evenimente nu îndeajuns de cunoscute. Dezbaterile de la procesele colaboraţioniştilor în faţa Înaltei Curţi, a Curţilor de justiţie sau a tribunalelor militare mi-au furnizat şi ele elemente preţioase.

Sursele tipărite de pe urma cărora am tras cel mai mult folos au fost, în primul rînd, cele 23 de volume care conţin dezbaterile Tribunalului militar internaţional de la Nürnberg şi cele 17 volume de documente care le-au urmat. Am utilizat, de asemenea, şi volumele publicate de guvernul francez. Lucrările publicate de partidul nazist şi de organele de stat ale celui de-al III-lea Reich mi-au furnizat întreaga documentaţie privind structura administrativă a organizaţiilor naziste şi atribuţiile lor. Am extras din aceste lucrări informaţii biografice utile.

În timpul investigaţiilor mele, care au durat aproape 10 ani, am avut norocul să primesc numeroase încurajări şi un preţios ajutor, fără de care mi-ar fi fost cu neputinţă să duc la bun sfîrşit această treabă.

Transmit pe această cale mulţumirile mele cele mai sincere tuturor acelora care mi-au acordat sprijinul lor. Ţin să mulţumesc îndeosebi domnişoarei Lisbonne, bibliotecară la Ministerul de Interne, pentru nespusa ei amabilitate, d-lui Chalret, procuror al Republicii, care a binevoit să-mi pună la dispoziţie biblioteca sa, d-lui

Durand-Barthès, arhivist la Ministerul de Justiție, domnișoarei Adler-Bresse, arhivistă la Biblioteca de documentare contemporană, d-lui Joseph Billig și întregului personal al Centrului de documentare evreiască contemporană, ale cărui arhive mi-au folosit extrem de mult, d-lui Michel, Comitetului de istorie a celui de-al doilea război mondial și domnișoarei Fraissignes, arhivistă la secția de documentare germană a Arhivelor de istorie de pe lîngă Ministerul de Război. Îi rog, totodată, să primească mărturia sinceră a recunoștinței mele.

Înainte de a aborda istoria Gestapoului, este necesar să reamintesc evenimentele dintre anii 1919 și 1933, evenimente care au jalonat marșul naziștilor către putere. Căci Gestapoul nu poate fi separat de nazism, de care e legat prin însăși esența lui.

Această sumară trecere în revistă nu urmărește altceva decît să reîmprospăteze cîteva elemente hotărîtoare.

În noiembrie 1918, cînd Germania a fost nevoită să se recunoască învinsă, armata ei a refuzat să accepte această înfrîngere, socotind-o nemeritată. Nazismul a luat ființă în condițiile create de complexul înfrîngerii.

Cadrele tradiționale ale armatei imperiale germane, dominate de casta ofițerilor prusaci, au cultivat dintotdeauna practici și sentimente militariste, pe care au ajuns să le dezvolte pînă la hipertrofie. Considerîndu-se singurii stăpîni ai Germaniei și ai popoarelor acesteia, pe care continuau să le socotească popoare de robi, ei nu puteau să se împace cu ideea capitulării și să tragă învățăminte din ea. Au început, așadar, să răspîndească versiunea unei armate invincibile, dar care căzuse victima unei trădări. Așa a luat ființă legenda „Dolchstossului", a „loviturii de pumnal pe la spate". Uitau, de bună-seamă, să mărturisească faptul că în noiembrie 1918 trupele germane aveau, ce e drept, 184 de divizii pe front, dar dispuneau de numai 17 divizii de rezervă, dintre care numai două erau neuzate, în timp ce trupele aliate aruncau în luptă 205 divizii, dar dispuneau de 103 divizii de rezervă, dintre care 60 neuzate, și care sporeau din zi în zi datorită întăririlor americane. Cu o lună înainte fusese spart frontul de la Dunăre, iar la 6 noiembrie se prăbușise Austria. Așadar, Germania rămăsese

singură. La 3 noiembrie, flota maritimă a escadrei a 5-a se răsculase la Kiel ; la 7 noiembrie, insurecția izbucnită la München l-a înlăturat pe Ludovic al III-lea, bătrînul rege al Bavariei. În ziua de 9, constatînd că statul-major german pierduse inițiativa, marele consiliu de război convocat la Spa hotărî să ceară un armistițiu. Între timp cancelarul demisionă, iar kaiserul se refugie în Olanda. Cei care au trebuit să îndure umilința și să înceapă tratativele au fost 3 civili : prințul Max von Baden, noul cancelar Ebert și ministrul catolic Erzberger. În aceeași zi, social-democratul Scheidemann proclama, de la balconul Reichstagului, instaurarea Republicii.

Această tînără Republică, zămislită din dezastru, a devenit curînd obiectul urii militarilor. Ei simțeau încă gustul amar al înfrîngerii și începură să pretindă că fuseseră trădați.

Germania se scufunda în haos. Și vina o purta disciplina totală, faimoasa disciplină germană, atît de des dată ca exemplu popoarelor liberale. Generații de-a rîndul, așa-zisa *Kadaverische Gehorsamkeit,* adică „supunerea de cadavru", le răpise germanilor orice urmă de personalitate, menținîndu-i într-un fel de aservire care-i făcea ușor de manevrat. Acum piramida ierarhică se prăbușise, și aceste „cadavre", fără apărare, lipsite de ordinele brutale care le însuflețiseră pînă mai deunăzi, ajunseră la cheremul agitatorilor.

Șomajul și mizeria sporiră haosul. Pentru restabilirea ordinii a fost necesar să se recurgă la militari care se organizaseră în acele ciudate formații numite „unități libere" și „grupe de luptă", un fel de armate personale care nu recunoșteau nici un alt conducător în afara ofițerului care le comanda. Grupele acestea au stăvilit încercările locale de insurecție, îndatorînd în felul acesta regimul atunci cînd, puțin după aceea, au format cadrele noii armate.

În același timp, militarii au descoperit ce înseamnă politica sau ceea ce credeau ei că se numește politică. Ei au creat un fel de serviciu de influențare psihologică, care organiza „cursuri de gîndire civică". Unul dintre animatorii acestei instituții a fost căpitanul Ernst Röhm.

În 1919, la începutul verii absolvi aceste cursuri un nou *bildungsoffiziere* care se numea Adolf Hitler. El își

însușise acolo primele elemente ale viitoarei doctrine național-socialiste. S-a spus totul despre rolul determinant al militarilor germani în nașterea nazismului. Împreună cu cîțiva mari industriași, ei au creat sau au susținut grupulețele care propagau idei antidemocratice, proslăveau militarismul sau reînviau antisemitismul, dispărut cu desăvîrșire în acel moment.

Încrezător în perfecțiunea Constituției de la Weimar, guvernul republican părea să ignoreze această mișcare. Promulgată în luna august 1919, constituția era, desigur, bună, dar conținea cîteva puncte care aveau să facă posibilă abolirea Republicii.

Foarte curînd, dușmanii noului regim și-au dat seama că în locul atacului fățiș era preferabilă metoda infiltrației. Pentru a-și asigura pîrghiile de comandă, ei afișară sentimente republicane, și Noske, ministrul de război social-democrat, declară foarte serios: „O dată cu tînăra armată republicană vă aduc libertatea și pacea".

La adăpostul acestor cuvinte liniștitoare, dușmanii Republicii și-au putut continua în voie acțiunea lor de subminare. Ei își puneau la punct doctrinele la *Herrenklub*, „clubul nobililor", și le difuzau apoi prin „Ring", ziarul baronului von Gleichen. „Ofițerii *Reichswehrului* — spunea ziarul — au învățat o dată cu revoluția să facă deosebire între stat ca atare și forma sa aparentă. Ofițerii vor să servească statul în ceea ce el are permanent și identic cu sine însuși".

Așadar, totul devenea simplu: de îndată ce statul n-ar mai fi urmat ideile politice ale ofițerilor, el n-ar mai fi fost decît o simplă „formă aparentă", pe care aceștia erau liberi să n-o mai slujească. Curînd li se spuse că aveau chiar datoria să-i impună propria lor lege.

Căpitanul Röhm și prietenii lui au înțeles semnificația acestor lecții și, pentru a contribui la revenirea vechii orînduiri, au început să pregătească viitoarele acțiuni, creînd o infinitate de organizații naționaliste. Fărîmițarea acestora urma să adoarmă vigilența guvernului, să împiedice orice control eficace și, în caz de represiune, trebuia să facă posibilă ștergerea responsabilităților și renașterea organizațiilor sub o altă formă. La momentul potrivit, toți acești militari, gata la orice

şi care nu erau împrăştiaţi decît în aparenţă, puteau lesne să fie reuniţi sub o singură conducere.

În septembrie 1919 a intrat într-una din aceste grupe — D.A.P., adică Partidul muncitoresc german al lui Drexler — şi bildungsoffizierul Adolf Hitler. În scurt timp, el şi-a asigurat controlul asupra acestui partid, pe care la 8 august 1921 l-a transformat, cu sprijinul căpitanului Röhm, în N.S.D.A.P., adică Partidul muncitoresc naţional-socialist german. Noul partid care reunea membri ai celor trei grupe — D.A.P.-ul lui Drexler, Partidul naţional-socialist german al lui Jung şi Partidul socialist german al lui Streicher — număra la constituirea sa doar 68 de membri. În noiembrie 1921, numărul lor ajunsese la 3 000. Mulţumită unei intense campanii de propagandă bazate pe repetarea unor sloganuri brutale, reluînd la infinit legenda trădării „criminalilor din noiembrie" inventată de militarişti, partidul acesta a crescut cu repeziciune şi a ajuns să creeze o echipă specială a „celor tari", menită să închidă cu lovituri de pumn sau de bîtă gura tuturor acelora care li s-ar fi împotrivit. În această perioadă a luat fiinţă şi SA.

În noiembrie 1922, N.S.D.A.P.-ul a făcut o achiziţie importantă : e vorba de Hermann Göring, un pilot de război încununat de glorie, ultimul comandant al celebrei escadrile de vînătoare Richthofen. El avea să devină mai tîrziu părintele Gestapoului.

Militarii au fost cei care au recrutat majoritatea adepţilor partidului şi tot ei au format şi cadrele SA. Din acestea Röhm a făurit o adevărată armată, care curînd a devenit primejdioasă pentru guvern, depăşind ca număr şi ca forţă însuşi Reichswehrul.

Nu se punea însă problema de a lupta împotriva armatei : ea sprijinea mişcarea cu arme, cadre secrete şi uneori chiar bani. În aprilie 1923, SA a pus stăpînire pe depozitele secrete de arme ale militarilor. În luna septembrie a aceluiaşi an, la München, generalul von Lossow a refuzat să interzică ziarul nazist „Völkischer Beobachter" şi a preferat să fie destituit din funcţia pe care o deţinea.

Principiile naziste atingeau coarda sensibilă a militarilor. Ele aduceau cu „cursurile lor de gîndire civică" : desfiinţarea parlamentarismului, concentrarea puterilor

într-un stat de mînă forte, condus de un „führer" care să poarte singur întreaga răspundere şi care să consulte poporul prin plebiscite. În lături cu constituţia, îngrădire inutilă care împiedică evoluţia ! Statul nu va tolera nici un fel de adversari, căci aceştia fac întotdeauna jocul inamicului. Îi va zdrobi.

Toată şmecheria consta în a identifica partidul nazist cu patria însăşi, scamatorie pe care armata a acceptat-o. Pentru apărarea patriei (adică a partidului), orice mijloc e bun. Individul nu contează, el nu există decît ca membru al colectivităţii, căreia trebuie să-i sacrifice totul. Este deci necesară o disciplină absolută, o supunere totală faţă de „conducător". Iată de ce intelectualii vor trebui supravegheaţi şi înlăturaţi fără milă dacă sînt „primejdioşi pentru ţară", adică ostili regimului.

Acestor principii li se adăugau toate argumentele rasismului : valoarea sîngelui pur, a sîngelui nordic, superioritatea rasei germanice, „rasă de stăpîni", necesitatea ca aceasta să-şi impună propria-i lege suboamenilor, degeneraţilor din rasele corcite, inferioare, nocivitatea noţiunilor de caritate sau milă, care nu fac parte din „ordinea firească". „Putem merge fără grijă pînă la limita lipsei de omenie — scrie Hitler — dacă în felul acesta aducem fericirea poporului german".

În timp ce N.S.D.A.P. progresa graţie propagandei pe care o desfăşura, au existat diferite tentative din partea altora de a pune mîna pe putere. Diversele puciuri eşuate, ca acela al maiorului Buchdrücker, l-au determinat pe Hitler să rişte o lovitură de teatru. La 9 noiembrie 1923, crezînd că acţiunea iniţiată de el avea să ia proporţii, a încercat să răstoarne la München guvernul Bavariei. Principalul lui complice era generalul von Ludendorff. Dar, după un schimb de focuri care a durat 10 minute şi s-a soldat cu 14 morţi şi 50 de răniţi, încercarea a eşuat la cîteva ore după începerea ei.

Hitler a fost arestat. Göring, care se afla alături de el, deşi fusese grav rănit cu ocazia schimbului de focuri, a reuşit să fugă în Austria. La această acţiune a mai participat, în calitate de stegar al mişcării „Stindardul războiului imperial", susţinută de Röhm, încă un personaj cu numele de Heinrich Himmler.

Eşecul puciului şi arestarea lui Hitler n-au fost folosite de guvernul republican, care a lăsat să-i scape prilejul de a lichida definitiv nazismul.

După o scandaloasă parodie de proces, Ludendorff a fost achitat, iar Hitler împreună cu cei 4 principali complici ai lui au fost condamnaţi la cîte 5 ani de temniţă grea, însoţită de o suspendare a drepturilor pe 4 ani. Acuzaţii au părăsit tribunalul în ovaţiile prietenilor lor şi în acordurile imnului naţional!

La 20 decembrie 1924, la ora 12 şi 15 minute, Hitler a ieşit din închisoarea din Landsberg, după o detenţiune de 13 luni şi 20 de zile. El şi-a dat seama în acest răstimp că puterea avea să fie a lui cu condiţia s-o cucerească pe căi legale, adică folosind forţa, dar învăluită în vicleşuguri, violînd legea, dar cu sprijinul unor complici de nădejde, prefăcîndu-se că face jocul democraţiei, dar subminînd-o în realitate pe dinăuntru.

Oricît de pasionantă ar fi, reconstituirea acestei acţiuni perseverente de subminare ne-ar duce prea departe. Să ne mulţumim deci să amintim că partidele de extremă dreaptă şi naziştii au suferit o grea înfrîngere în alegerile din noiembrie 1924 şi că, la începutul anului 1925, ei au pornit din nou, practic vorbind, de la nimic. Din 1924 pînă în 1932, partidele de stînga au continuat să-şi consolideze poziţiile în alegeri, obţinînd o creştere de 3 329 000 de voturi în 8 ani. Aceste victorii erau însă cu totul relative, de vreme ce naziştii reuşiseră să atragă între timp, prin propaganda lor, o masă considerabilă de noi membri dintre tinerii alegători (în 1930 numărul acestora crescuse cu 3 000 000) şi făcuseră să alunece treptat spre ei pe adepţii partidelor dreptei tradiţionale, ai partidelor de centru-dreapta şi chiar ai centrului. Toţi aceşti oameni blajini, timoraţi şi tradiţionalişti au fost prinşi în mreaja vorbelor pe care învăţaseră să le respecte, fără să-şi dea seama că în limbajul nazist ele căpătau cu totul altă semnificaţie. Tocmai aceşti oameni blajini au dat prima lovitură Republicii, aducîndu-l pe bătrînul mareşal Hindenburg la preşedinţie în alegerile din februarie 1925. La adăpostul acestei foste glorii naţionale, duşmanii Republicii au ocupat cea mai mare parte a funcţiilor-cheie.

Afişînd un democratism, de fapt inexistent, naziştii şi prietenii lor au făcut să se năruie întregul edificiu.

Provocînd crize ministeriale care duceau la interminabile alegeri, ei au îndepărtat de regim o uriaşă masă de cetăţeni, tot mai ademeniţi de propaganda nazistă. În faţa acestei strategii, partidele de stînga s-au dovedit incapabile de a se uni, de a renunţa la luptele lor interne pentru a face faţă duşmanului comun, incapabile de a folosi nenumăratele prilejuri care li se ofereau pentru a relua iniţiativa. În ceea ce priveşte ţările vecine — învingătoarele de ieri, mai cu seamă Franţa şi Anglia, al căror rol ar fi putut să fie hotărîtor —, inconsecvenţa şi orbirea lor au fost deopotrivă fără margini, şi asta nu numai în perioada cuceririi puterii, dar şi în timpul primilor ani ai nazismului.

Ultima fază a cuceririi puterii a început la 30 mai 1932, cînd mareşalul Hindenburg l-a îndepărtat cu brutalitate pe cancelarul Brüning şi l-a adus pe von Papen, reprezentantul „baronilor" şi al Reichswehrului. Micii burghezi germani, despre care Thomas Mann spunea că „nu consimţeau să se scufunde în proletariat", au aplaudat această numire. Pentru ei bătrînul mareşal era omul trimis de providenţă, colacul de salvare de care se agăţa clasa lor, şi orice hotărîre ar fi luat el nu putea fi decît înţeleaptă.

La 14 iunie, cînd nu se împliniseră nici două săptămîni de la venirea lui la putere, von Papen ridică interdicţia privind formaţiile SA şi portul uniformei hitleriste pe care o decretase cu perspicacitate Brüning. Din clipa aceea, rolul lui von Papen deveni evident. La începutul lunii septembrie, cu ocazia unei reuniuni organizate la Berlin de Asociaţia naţională a foştilor ofiţeri germani, deputatul naţionalist Everling spunea liniştit de la tribună : „Cancelarul von Papen înlătură cu energie ultimele rămăşiţe ale edificiului republican de la Weimar, pentru a reconstitui Reichul pe baze noi".

Von Papen i-a îndepărtat pe înalţii funcţionari republicani şi pe guvernatorii de provincii, înlocuindu-i cu „naţionali". Numai guvernul social-democrat şi catolic Braun-Severing din Prusia continua să opună rezistenţă, dar el fu dizolvat printr-o simplă hotărîre prezidenţială emisă la 20 iulie pe baza articolului 48 din Constituţie, fiind acuzat că „e incapabil să restabilească ordinea", adică să împiedice neîncetatele provocări ale naziştilor.

Von Papen curățise calea spre putere, iar naziștii și-au luat startul fără să întîmpine nici un fel de împotrivire. La alegerile din iulie 1932, ei au obținut 230 de locuri în Reichstag, devenind astfel cel mai puternic partid din Germania. La 30 august Göring a fost ales președinte al Reichstagului. Din acel moment, victoria totală nu a mai fost decît o chestiune de tactică.

Această situație inevitabilă nu fusese, se pare, prevăzută nici de partidele de dreapta și nici de militarii care făceau jocul naziștilor. Toți se bizuiau pe tradițiile statornicite în viața politică și nu-și închipuiau că întreaga putere ar putea să încapă pe mîna naziștilor, pe care, de altfel, îi considerau incapabili să guverneze singuri. Ei ar fi vrut să se folosească doar de dinamismul lor, care să le deschidă drum pentru a restabili valorile tradiționale și recuceri privilegiile pierdute. În schimbul acestui ajutor erau gata să le îngăduie naziștilor să facă parte din guvern. Numai că uitaseră avertismentul dat de Hitler : „Acolo unde sîntem noi, nu mai e loc pentru nimeni". Ca să-și dea seama de adevărata semnificație a acestor cuvinte, au avut nevoie de mult timp și de experiențe sîngeroase.

Încurajați de von Papen în iulie 1932, naziștii s-au cam clătinat la noile alegeri din noiembrie. Ei au pierdut 2 000 000 de voturi și 34 de locuri în Reichstag. Lecția nu a fost zadarnică. Obligat să demisioneze la 5 zile după alegeri, von Papen a fost înlocuit cu von Schleicher, care, în fața atacurilor neîncetate, fu și el silit să plece la 28 ianuarie.

La 30 ianuarie, la amiază, Hitler a fost chemat să alcătuiască noul cabinet împreună cu von Papen. „Bătrînul domn" Hindenburg s-a văzut silit să încredințeze puterea celui pe care-l numise întotdeauna cu dispreț „caporalul vagabond".

Ireparabilul se produsese. Cu toate acestea, nimeni nu credea încă în victoria nazismului. Ca și „experții" francezi și englezi, care considerau național-socialismul definitiv condamnat, cînd află noutatea, Thomas Mann zîmbi și spuse : „Cu atît mai bine, nu va rezista mai mult de 8 luni".

Hindenburg considerase ca o garanție faptul că Hitler fusese pus oarecum sub tutelă prin numirea lui von Papen ca vicecancelar și comisar al Reichului în Prusia și a lui von Blomberg în calitate de ministru de război. Aceste „frîne" aveau să fie însă foarte curînd măturate.

La 1 februarie, Hitler a obținut de la președintele-mareșal decretul de dizolvare a Reichstagului, refuzat cu 4 zile mai înainte lui von Schleicher, care fu silit din cauza aceasta să demisioneze. Alegerile au fost fixate pentru 5 martie. Din momentul acela, naziștii s-au arătat ferm hotărîți să păstreze prin orice mijloace puterea. Germania păși către una dintre cele mai sîngeroase aventuri din istoria ei, și în această aventură Gestapoul, după un început modest, avea să dețină primul rol.

PARTEA ÎNTÎI

CUM A APĂRUT GESTAPOUL

(1933 — 1934)

1

NAZIȘTII DEVIN STĂPÎNII GERMANIEI

La 30 ianuarie 1933, în cabinetul mareșalului Hindenburg s-au luat hotărîri care aveau să pecetluiască pentru o perioadă de 12 ani soarta omenirii. Lui Hitler i s-a conferit titlul de cancelar al Reichului. Alături de el, vicecancelar și comisar al Reichului în Prusia a fost numit von Papen. Fost ofițer de stat-major, acesta era omul de încredere al mareșalului și omul de paie al Ligii agrare germane, care reunea pe marii proprietari din răsărit sub președinția contelui von Klackreuth. Însărcinat de Hindenburg să „ia legătură cu partidele pentru a clarifica situația politică și pentru a examina posibilitățile existente" de constituire a unui nou cabinet, von Papen îl adusese acestuia pe Hitler — singurul om pe care iuncherii îl considerau în stare să pună stavilă, printr-o politică de forță, tendințelor socializante care începuseră să cîștige teren. Von Papen era și omul militarilor.

Doctorul Frick, fost funcționar al poliției din München și vechi nazist, deveni noul ministru de interne, funcție pe care avea să și-o păstreze pînă în august 1940. Ministru de război fu numit von Blomberg ; ministru al afacerilor externe — von Neurath ; în sfîrșit, Göring, rămas președinte al Reichstagului, era ministru fără portofoliu și, în același timp, însărcinat cu problemele aviației și ale Ministerului de Interne al Prusiei.

Zelosul Hermann Göring, „ministru fără portofoliu", era membru al partidului nazist încă din 1922. Fusese grav rănit în timpul puciului nereuşit din 1923 şi avea să joace un rol considerabil în cursul primelor săptămîni care au urmat după luarea puterii. Deputat în Reichstag după alegerile din mai 1928, membru în *Landtagul* Prusiei, Göring frecventase cercurile poliţieneşti şi-şi însuşise — mulţumită unuia dintre noii lui prieteni, poliţistul Rudolf Diehls — cunoştinţe precise asupra tehnicii folosite de poliţia politică.

Ca la un semn, asupra Germaniei se abătu teroarea sub o îndoită formă: o teroare brutală şi sîngeroasă, manifestată prin pogromuri şi lupte de stradă; alta, vicleană şi surdă, care se concretiza prin arestări arbitrare în zorii zilei, avînd adesea ca urmare execuţii rapide cu pistolul sau cu ştreangul în fundul cine ştie cărui beci tăcut.

Chiar în seara zilei de 30 ianuarie 1933, trupele naziste se ciocniseră de comunişti: cu această ocazie se dăduseră adevărate bătălii. La 31 ianuarie, Hitler făcu o declaraţie la posturile de radio. Într-un discurs moderat, noul cancelar proclama ataşamentul său faţă de principiile tradiţionale. Misiunea guvernului este, pretindea el, „să restabilească unitatea de spirit şi de voinţă" a poporului german; avea de gînd să menţină creştinismul, să protejeze familia, „celula constitutivă a poporului şi a statului". În felul acesta, Hitler se erija în apărător al paşnicelor valori burgheze.

Acest şef de guvern, atît de grijuliu faţă de formă, obţinu chiar la 1 februarie decretul de dizolvare a Reichstagului, acelaşi decret pe care Hindenburg i-l refuzase lui von Schleicher. Alegerile fură fixate pentru 5 martie: naziştii continuau să opereze în cadrul legalităţii. Dar, fiindcă victoria nu era sigură, nu strica să fie sprijinită prin orice mijloc, şi în primul rînd prin eliminarea metodică a adversarului. La 2 februarie, Gö-

ring, care era comisar la interne, preluă conducerea poliției prusiene și începu să facă epurări masive în rîndurile ei. Fură înlăturați cu această ocazie atît funcționarii republicani reperați și considerați deocheați de multă vreme, cît și neutrii. În locul lor au fost puși naziști de încredere. Sute de comisari, inspectori, polițiști în uniformă, reprezentînd circa două treimi din cadre, au fost epurați în favoarea naziștilor proveniți din SA sau din SS. Din rîndurile acestui corp nazist, care s-a conturat prin forța împrejurărilor în cadrul unei administrații tradiționale, avea să ia naștere Gestapoul.

Landtagul Prusiei, care se opusese acestor măsuri ilegale, fu și el dizolvat în ziua de 4 printr-un decret „pentru apărarea poporului". În aceeași zi, un alt decret interzise reuniunile „menite să tulbure ordinea publică". În felul acesta fură împiedicate reuniunile partidelor de stînga, lăsîndu-se cîmp liber naziștilor.

La 5 martie, în cadrul unei parade oficiale, „Căștile de oțel", formațiile „Schupo" și „Cămășile brune" defilară la Berlin. Acest fapt a însemnat o oficializare prematură a formațiilor SA, amintind de faimosul „Front din Harzburg" al partidelor naționaliste. A urmat o noapte sîngeroasă, cu razii naziste prin sălile de întruniri și prin cafenelele frecventate de comuniști. La Bochum, Breslau, Leipzig, Stassfurt, Danzig și Düsseldorf s-au produs încăierări, în urma cărora s-au înregistrat mulți morți și răniți. Guvernul era în mîinile triumviratului alcătuit din Hitler, von Papen și Hugenberg, cel din urmă fiind ministru al economiei și al alimentației, regele presei și al filmului și liderul partidului național-german.

În ziua de 6, o lege excepțională — „pentru apărarea poporului german" — a jugulat presa și organele de informare ale opoziției.

Din ziua de 9 a intrat în funcțiune mecanismul poliției conduse de Göring. În întreaga țară au avut loc

percheziții, atît la sediile comuniste, cît și la locuințele conducătorilor partidului. Circula zvonul că s-ar fi descoperit arme, muniții și documente, acestea din urmă constituind „dovezi" ale unui complot care era pe punctul de a fi săvîrșit și care urmărea în special incendierea unor edificii publice. Arestările și ridicările de persoane se înmulțiră ; membrii SA începură să tortureze și să asasineze pe cei din opoziție pe baza faimoaselor liste despre care se vorbea de atîția ani.

Generalul Ludendorff, vechi prieten cu Hitler, îl renegă cu această ocazie pe fostul lui complice din 1923 și-i scrise lui Hindenburg :

„Vă prezic în modul cel mai solemn că acest om nefast va împinge țara noastră spre prăpastie și națiunea spre o catastrofă de neînchipuit. Generațiile viitoare vă vor blestema pînă și în mormînt pentru că îngăduiți acest lucru". Hindenburg se mărgini să-i trimită lui Hitler scrisoarea lui Ludendorff.

În ziua de 20, Göring dădu o decizie prin care chema poliția să facă uz de arme împotriva manifestanților care erau membri ai partidelor ostile guvernului. Brüning, fostul cancelar, organizase la Kaiserslautern o întrunire a asociației catolice *„Pfalz Wacht"*. La ieșire naziștii i-au întîmpinat pe participanți cu bastoane de cauciuc și cu focuri de revolver. O persoană a fost ucisă, 3 grav rănite și multe altele rănite ușor. Ziarul catolic „Germania" făcu atunci apel la președintele Hindenburg. „Bătrînul domn" rămase însă mut.

În ziua de 23, ministrul economiei din Württemberg, democratul Maier, depuse un protest împotriva tentativelor de a răpi provinciilor drepturile lor. Cum hitleriștii nu dețineau majoritatea în nici unul dintre parlamentele din sud, Maier făcu apel la germanii de acolo, îndemnîndu-i să se unească „pentru apărarea legalității republicane, a drepturilor și a libertăților lor".

A doua zi Frick dădu o replică semnificativă. „Reichul — spuse el — va face să triumfe autoritatea sa asupra länderelor din sud, şi Hitler va deţine în continuare puterea *chiar dacă nu va obţine majoritatea la 5 martie*". O asemenea eventualitate ar face să se nască necesitatea proclamării *Staatsnotzustand-ului*, a stării excepţionale, şi a suspendării unei părţi din Constituţie „dat fiind că majoritatea adversă nu poate fi decît dăunătoare".

Cu toată dorinţa lor de a nu mai lăsa din mînă puterea pe care o acaparaseră cu atîta greutate, naziştii erau neliniştiţi. Opoziţia rezista. Situaţia devenea cu atît mai alarmantă cu cît evenimentele se precipitau : în ziua de 25, ca o ripostă la faptul că în ajun fusese ocupată casa Karl Liebknecht, formaţiile de luptă comuniste, printre care se numărau şi grupările Ligii „Antifa", s-au unit sub o conducere comună. La 26, noua conducere lansă un apel pentru ca „masele să se ridice, formînd un zid de nebiruit în apărarea partidului comunist şi a drepturilor clasei muncitoare, şi să declanşeze un puternic asalt şi o uriaşă luptă împotriva dictaturii fasciste".

Singurul mijloc de a lovi în partidul comunist, împiedicîndu-l să se situeze în fruntea unei adevărate cruciade antifasciste, nu putea fi decît zdrobirea lui pe cale legală. Dar mai întîi trebuia convinsă întreaga ţară de realitatea complotului, a puciului comunist, ceea ce ar fi făcut posibilă înlăturarea conducătorilor şi discreditarea partidului înainte de alegeri.

Pentru nazişti, înscenarea unui complot de mare anvergură era un lucru cît se poate de simplu. Mulţumită epuraţiei făcute de Göring, poliţia berlineză era în mîinile lor. 30 000 de „auxiliari ai poliţiei", înarmaţi şi purtînd brasarde cu zvastica, erau stăpîni pe stradă. Partidul le plătea pentru asta 3 mărci pe zi. Un decret al lui Göring din 22 februarie îi înrolase în poliţia auxiliară pe membrii SA-ului şi ai *Stahlhelm*-ului, „Căştile

de oțel". Totul era gata pentru marea inscenare. Cele 3 lovituri de gong nu întîrziară. În ziua de 27, cortina se ridică și începu să se desfășoare actul principal al dramei.

La 27 februarie, pe la ora 21 și 15 minute, un student de la teologie se înapoia acasă prin Königsplatz, unde se afla clădirea Reichstagului. Deodată auzi un zgomot de geam spart. Cioburile se împrăștiară, zăngănind, pe caldarîm. Speriat, studentul se repezi să-l vestească pe paznicul parlamentului. Imediat se formă o echipă care porni să cerceteze palatul. Fu zărită o umbră care alerga prin clădire punînd foc.

După cîteva minute apărură pompierii și poliția. Prima mașină a poliției sosi la un minut după pompieri. Era comandată de locotenentul Lateit. Însoțit de inspectorul Scranowitz și de cîțiva polițiști, acesta străbătu rapid edificiul în căutarea incendiatorului. Toți rămaseră stupefiați văzînd cît de numeroase erau focarele și ce proporții luase incendiul. În sala de ședințe rămaseră uluiți. În fața lor se desfășura un spectacol extraordinar. O pălălaie uriașă se ridica drept în sus, pînă aproape de plafon. Nu scotea de loc fum. Flacăra avea cel puțin un metru lățime și era înaltă de cîțiva metri. Era singurul focar de incendiu din sală, dar se vădea a fi rezultatul unui material inflamabil foarte puternic. Polițiștii erau atît de uimiți, încît continuară cercetările cu revolverele în mînă. Ajunseră în sala unde se afla restaurantul. Nu mai era decît un morman de jeratic. Perdelele și covoarele ardeau. Pretutindeni erau numai flăcări.

În sala cea mare Bismarck, care era situată în partea de sud a edificiului, răsări pe neașteptate un bărbat. Era gol pînă la brîu și plin de sudoare. Avea un aer rătăcit și o privire stranie. Cînd îl înconjurară ridică brațele și se lăsă percheziționat fără nici o împotrivire. Nu avea asupra lui decît niște hîrtii soioase, un cuțit

şi un paşaport olandez. Scranowitz îi aruncă o pătură pe umeri şi-l duse la prefectura poliţiei, în Alexanderplatz. Omul îşi declină identitatea fără nici o împotrivire: Van der Lubbe Marinus, olandez, născut la 13 ianuarie 1909, la Leyda, şomer.

Din clipa în care se anunţase incendiul, posturile de radio lansară ştirea că Reichstagul ar fi fost incendiat de comunişti. Aşadar, mai înainte chiar de a începe ancheta, se ştia precis că vinovaţi nu puteau fi decît comuniştii. Chiar în acea noapte începură represaliile. Imediat fură decretate aşa-zisele „legi excepţionale din 28 februarie", elaborate „pentru apărarea poporului şi a statului" şi purtînd semnătura bătrînului mareşal.

Partidul comunist avu cel mai mult de suferit, dar şi ziarele social-democrate fură toate interzise. Aceste măsuri decretate pentru salvarea publică nu făceau altceva decît să anuleze cea mai mare parte a libertăţilor constituţionale: libertatea presei, dreptul de întrunire, secretul corespondenţei, inviolabilitatea domiciliului, *habeas corpus*. Poporul german a fost lăsat la discreţia poliţiei naziste, care putea să acţioneze fără nici un fel de oprelişti şi fără nici o răspundere, efectuînd arestări secrete, aruncînd oameni în temniţă pe viaţă, fără a se întocmi un act de acuzare, fără probe, fără şedinţe, fără avocat. Nici o instanţă nu i se putea împotrivi şi nu putea dispune vreo punere în libertate, reclamînd o reexaminare a dosarului.

Cît timp avea să dureze regimul, Gestapoul avea să-şi păstreze aceste prerogative.

În aceeaşi noapte, la Berlin au început arestările. Au fost ridicaţi, „în mod preventiv", în plină noapte, 4 500 de membri ai partidului comunist şi democraţi adversari ai regimului. Misiunea aceasta şi-au asumat-o poliţiştii, cei din SA şi cei din SS. Au făcut percheziţii, au luat interogatorii, au încărcat camioane întregi cu suspecţi. După un anumit timp de detenţiune într-una

din închisorile private ale partidului nazist sau într-o închisoare de stat, aceştia au populat, în scurt timp, primele lagăre de concentrare, pe care Göring le-a creat anume pentru ei.

De la ora 3 dimineaţa începu un control foarte sever al tuturor aerodromurilor şi porturilor. În gările de frontieră, toate trenurile fură controlate; nu se mai putea trece graniţa fără permis special. Cu toate acestea, mulţi reuşiră să fugă. Dar pentru democraţie a fost o lovitură grea. În Prusia fuseseră efectuate 5 000 de arestări, iar în Renania 2 000.

La 1 martie fu promulgat un al doilea decret. El pedepsea „instigarea la luptă armată împotriva statului" şi „incitarea la grevă generală". De această grevă generală se temeau cel mai mult naziştii, căci ea constituia singura armă eficace a stîngii divizate. Partidul comunist fusese decapitat, social-democraţii tremurau, dar sindicatele continuau să existe.

Masa lor uriaşă putea fi un obstacol în calea înaintării naziste, iar greva generală ar fi paralizat întreaga ţară.

În Germania existau 3 grupe de sindicate: cea mai importantă era Confederaţia generală germană a muncii, urma apoi Confederaţia generală a muncitorilor independenţi, care reunea 4 500 000 de membri, şi, în sfîrşit, Sindicatele creştine, care numărau 1 250 000 de membri. Sindicatele germane aveau cel mai puternic efectiv din lume: 85% dintre muncitori erau sindicalizaţi. Ei nu uitaseră cît îi costase războiul. De aceea erau categoric ostili militarismului, şi la gîndul că acesta ar fi putut provoca un nou conflict îşi dădeau seama că tot ei ar fi fost aceia care ar fi trebuit să suporte cheltuielile.

Dar, în ciuda atitudinii ei ostile faţă de noii veniţi la putere, masa aceasta uriaşă nu a fost în stare să-şi asume riscul unei mobilizări care ar fi salvat-o pe ea şi, împreună cu ea, întreaga Germanie. Ca şi social-de-

mocrația, sindicatele s-au hotărît să-și încovoaie spinarea și să aștepte. În curînd, ele aveau să-și primească răsplata cuvenită pentru atitudinea lor pasivă.

Dezordinea generală era în toi cînd sosi ziua alegerilor. Teroarea nazistă se abătuse asupra germanilor la 30 ianuarie. De atunci un adevărat torent de propagandă se revărsase fără întrerupere asupra lor, înecîndu-le fiecare acțiune și fiecare clipă a existenței.

În vederea campaniei electorale fuseseră organizate mii de întruniri. Hitler era prezent peste tot, într-un chip aproape de necrezut; trecea cu repeziciune din oraș în oraș. Sosea la momentul potrivit pentru a-și galvaniza bandele rostind cîteva fraze vehemente și găunoase pe care se pricepea să le plăzmuiască. Omul de pe stradă venit să-l asculte pe noul mesia era impresionat de uriașa mașină de propagandă pusă în mișcare de Goebbels, care nu neglija nimic: nici decorul, nici efectele, nici risipa de parăzi, drapele, stindarde și marșuri eroice. În acel timp, în Germania existau peste 7 000 000 de șomeri. Asta însemna că mai mult decît un muncitor din 3 trebuia să primească un ajutor (sărăcăcios) din partea Asistenței publice *(Wohlfartsamt)*.

La 5 martie, în întreaga Germanie se trecu la vot. N-au fost decît 11% abțineri, procentaj foarte scăzut în raport cu alegerile precedente.

Ca rezultat al miilor de presiuni exercitate cu impetuozitate asupra germanilor de către naziști precum și al formidabilei provocări cu incendierea Reichstagului, naziștii obținură 17 164 000 de voturi.

Comuniștii, despre care se credea că vor fi zdrobiți, au întrecut așteptările. În ciuda măsurilor de represiune care fuseseră luate împotriva lor, a faptului că toți conducătorii fuseseră fie închiși, fie siliți să fugă, iar ziarele comuniste suspendate, ei au reușit să obțină 4 750 000 de voturi și să păstreze 81 de locuri. Așadar, noul Reichstag era alcătuit din 288 de deputați națio-

nal-socialiști, 118 socialiști, 70 de deputați de centru, 52 de naționali-germani, 28 de populiști bavarezi și diverși și 81 de comuniști. Socialiștii aveau aproape 7 000 000 de voturi. Naziștii, care nu obținuseră decît 43,9% din sufragii, nu aveau majoritatea în Reichstag și se temeau ca nu cumva, coalizîndu-se împotriva lor, celelalte partide să înfăptuiască ceea ce anunțaseră înainte de alegeri. Îi „invitară" deci pe deputații comuniști să nu participe la ședințe. În această situație, nici unul dintre ei nu se mai prezentă, dîndu-și seama că a nu ține seama de acest avertisment însemna a merge la moarte sigură.

La 21 martie, ziua în care se aniversa convocarea primului Reichstag de către Bismarck în 1871, noul parlament se întruni în ședință solemnă de deschidere.

De fapt, prima adevărată ședință a Reichstagului s-a ținut a doua zi la Berlin, în sala Operei „Kroll", la Tiergarten. În spatele estradei și al mesei prezidiului fuseseră înfipte niște uriașe drapele cu zvastica. Culoarele erau înțesate de plutoane SA și SS, iar deputații naziști erau îmbrăcați în uniforma partidului lor : noua ordine se inscăuna în văzul tuturor.

Înlăturarea comuniștilor dădu naziștilor posibilitatea să dispună de 52% din voturi. Nici unul dintre deputați nu protestă împotriva acestei amputări, care dădea întreaga putere pe mîna naziștilor. Alegerea prezidiului nu dură decît cîteva minute, se vota prin ridicare în picioare. Göring fu ales președinte cu majoritate de voturi, excepție făcînd voturile socialiștilor.

În ziua de 23, Hitler rosti un discurs-program cu totul anodin, în care cerea împuterniciri depline pe timp de 4 ani, amintind că majoritatea de care dispunea guvernul l-ar fi putut dispensa de a cere acest lucru. Aceste puteri depline aveau să îngăduie guvernului să promulge legi în afara Constituției, decretele sale neavînd nevoie nici de semnătura președintelui, nici de

ratificarea Reichstagului ; aveau să-l scutească şi de ratificarea parlamentară pentru eventualele tratate încheiate cu statele străine. În felul acesta, printr-o simplă trăsătură de creion, era lichidată de fapt democraţia parlamentară şi se păşea pe cale legală spre dictatură.

În jurul clădirii erau masate plutoane SA. Larma lor răzbătea pînă în sală şi crea un fond sonor destul de îngrijorător pentru desfăşurarea şedinţei. Socialiştii au fost singurii care au avut curajul să voteze contra. Proiectul fu adoptat cu 441 de voturi contra 94. Nu mai era altceva de făcut decît să se dizolve Reichstagul. Pînă şi bătrînul mareşal fusese deposedat de atribuţiile pe care le avea, de vreme ce semnătura lui nu mai era necesară în josul decretelor. Naziştii deveniseră stăpîni, şi abia acum aveau să înceapă adevăratele prefaceri.

Deşi deţineau întreaga putere, naziştii îşi dădeau foarte bine seama că, pentru a se menţine, trebuiau să nimicească opoziţia, care în recentele alegeri dăduse încă dovadă de multă vitalitate. Viitorul Gestapo avea să-şi găsească foarte curînd de lucru.

Trebuia deci trecut de îndată la *Gleichschaltung* — uniformizarea totalitară —, adică nazificarea totală a Germaniei, jugularea poporului şi subordonarea statului faţă de partidul atotputernic. Trebuiau dizolvate mai întîi toate organizaţiile politice, trebuia ca şefii lor să dispară ; ei au fost fie asasinaţi, fie arestaţi, fie constrînşi să fugă.

Comuniştii fuseseră deja înlăturaţi. La 1 aprilie, Hitler proclamă boicotul produselor şi al magazinelor evreieşti. Aproape peste tot fură comise acte de violenţă împotriva acestora. *Juda verrecke !* (Să crape Iuda !) era încă de multă vreme unul dintre cuvintele de ordine ale naziştilor. La 1 aprilie, membrii formaţiunilor SA şi

din SS se împrăştiară pe străzile Berlinului şi începură să asmută mulţimea împotriva evreilor, brutalizîndu-i pe cei care-i întîlneau, prădînd şi pustiind magazinele evreieşti, ai căror proprietari şi funcţionari fură jefuiţi şi stîlciţi în bătăi. Năvăliră apoi în marile cafenele şi restaurante şi-i izgoniră şi de acolo pe evrei. Reeditarea aceasta a pogromurilor din evul mediu stîrni în întreaga lume un val de indignare.

Violenţele acestea nu erau însă incidentale, cum s-a crezut. „Întotdeauna trebuie să ţinem seama de slăbiciunea şi de bestialitatea oamenilor" — nota Hitler. Exploatarea celor mai primare instincte ale omului, industrializată de nazism, avea să se concretizeze în primul rînd în antisemitism, de care va rămîne legat pînă la capăt. Operaţia de la 1 aprilie a fost mai cu seamă un camuflaj : în timp ce privirile tuturora erau aţintite asupra acestor acţiuni spectaculoase, apăru un prim decret, urmat, în ziua de 7, de un al doilea. Ambele marcau începutul centralizării administrative a Reichului. Cu excepţia Prusiei, parlamentele tuturor länderelor fură dizolvate. În locul lor fură învestiţi cu puteri depline *reichsstatthalterii,* adică, reprezentanţii aleşi de Hitler. Această măsură de importanţă capitală anihila rezistenţa care se manifestase în interiorul parlamentelor regionale, ca, de pildă, în Bavaria. Noii „reprezentanţi ai puterii" aveau dreptul să-i concedieze pe funcţionari pentru origine neariană sau neconformism politic.

Odată luată această măsură de prevedere, la 21 aprilie, printr-o ordonanţă semnată de un „Comitet de acţiune naţională" al partidului nazist, cele 28 de federaţii care alcătuiau Confederaţia generală a muncii fură dizolvate, bunurile lor rechiziţionate şi conducătorii arestaţi. Cu această ocazie fură arestaţi şi directorii agenţiilor

Băncii muncitorilor. În fața acestei măsuri, celelalte organizații sindicale nu reacționară în nici un fel.

Hitler hotărîse să facă din 1 Mai o „sărbătoare națională a muncii", așa încît se luă „legătura" cu conducătorii sindicatelor libere, adică a ceea ce mai rămăsese din ele, și se tratâ în chip amabil, dar în același timp ferm cu conducerea lor socialistă sau catolică. Li se ceru conducătorilor sindicatelor să asigure participarea organizațiilor lor la o manifestație organizată de partidul național-socialist cu prilejul acestei prime sărbători a noului regim. Se intenționa să se celebreze solidaritatea muncitorească, unirea muncitorilor în cadrul fraternității naționale. Era vorba de un act social, și nu de unul politic, și trebuia să fie în același timp sărbătoarea împăcării. Ziua avea să fie plătită ca o zi de lucru obișnuită, și toți cei care urmau să participe la manifestație aveau să capete o primă de deplasare și masă.

Din naivitate sau poate din lașitate (cine s-ar încumeta să judece ?), sindicatele acceptară propunerea.

La 1 Mai, 1 000 000 de muncitori fură masați pe vechiul cîmp de instrucție *Tempelhofer Feld*. În fața lor, Hitler rosti un discurs sforăitor, în care îndemna masele la muncă și-l invoca pe dumnezeu. A doua zi, la ora 10 dimineața, detașamentele SA împreună cu poliția ocupară sediile sindicatelor, casele poporului, sediile ziarelor, cooperativele, Banca muncitorilor și sucursalele ei.

Gestapoul, care fusese înființat la 26 aprilie în Prusia printr-un decret semnat de Göring, acționa pentru prima oară la Berlin sub noua lui denumire. Liderii sindicali, ținuți sub observație și filați de mai multe zile, fură arestați fie la locuința lor, fie acolo unde se refugiaseră. Leipart, conducătorul sindicatelor reformiste, Grossmann, Wissel, în total 58 de lideri sindicali au fost puși sub arest. Arhivele sindicatelor, conturile

bancare, printre care și fondurile de ajutor și de pensii, au fost confiscate.

În aceeași zi, un așa-zis „Comitet de acțiune pentru ocrotirea muncii germane", în fruntea căruia se afla doctorul Ley, „preluă" conducerea sindicatelor reunite, care, în realitate, ajunse la cheremul celulelor din uzine ale partidului național-socialist.

Așa au fost lichidate, fără ca ele să fi opus cea mai mică rezistență, organizații care grupau aproape 6 000 000 de membri și al căror venit anual atingea 184 000 000 de mărci.

La 4 mai, Ley proclamă înființarea Frontului muncii, decretînd totodată obligativitatea lucrului. Frontul muncii a fost folosit ca o uriașă mașină de propagandă menită să introducă ideologia nazistă în rîndurile milioanelor de oameni obligați să adere la el. Rezultatul a fost o nivelare a condițiilor de viață ale muncitorilor. Dacă marile programe hitleriste au determinat o scădere a numărului șomerilor, aceasta s-a realizat în detrimentul cîștigului mediu și spre maximum de profit al industriașilor care au pactizat cu nazismul.

Odată sindicatele înlăturate, urma să se dea ultima lovitură partidelor politice. Nimic mai ușor.

Hugenberg, care după 30 ianuarie guvernase împreună cu Hitler și cu von Papen, aducînd totodată sprijinul prețios al partidului național-german, se sperie de măsurile care fuseseră luate împotriva partidelor de centru. O dată cu aplicarea noilor decrete, funcționarii care făceau parte din partidul lui fuseseră izgoniți fără nici un fel de menajamente din numeroase servicii administrative. Și aceasta în timp ce el continua să fie titularul a două portofolii : economia și agricultura. Pentru a se descotorosi de el, fuseseră puse la cale pu-

ternice proteste împotriva politicii sale agrare. Astfel, la 28 iunie, Hugenberg fu silit să-şi dea demisia.

În aceeaşi zi, partidul populist, vechiul partid al lui Stresemann, socoti să era mai prudent să se autodizolve, lucru pe care se grăbi să-l facă la 4 iulie şi partidul de centru, catolic. În mijlocul acestor autoscufundări, singur Partidul populist bavarez continua să ţină piept ameninţărilor. Drept urmare, conducătorii lui fură arestaţi. Printre ei se afla şi prinţul Wrede, ofiţer de cavalerie care participase la puciul din 1923 alături de Hitler şi care stătuse împreună cu el la închisoarea din Landsberg. Partidul populist bavarez fu nevoit să cedeze şi să urmeze şi el exemplul celorlalte.

La 7 iulie, printr-un decret, deputaţii social-democraţi fură excluşi din Reichstag şi din organizaţiile guvernamentale ale länderelor. Mulţi dintre conducătorii lor se refugiaseră în străinătate. Ceilalţi erau la închisoare sau în lagăre de concentrare. Naziştii anunţaseră că toţi aceia care nu se vor dovedi în stare să aprecieze binefacerile regimului nazist vor fi trimişi în lagăre pentru a fi „reeducaţi". Primul lagăr fusese organizat la 25 martie în apropiere de Stuttgart; avea o capacitate de numai 1 500 de locuri. Curînd însă numărul deţinuţilor crescu de 3 şi de 4 ori. Genul acesta de aşezămînt avea să devină în scurt timp principala instituţie naţională.

În aceeaşi zi fură date publicităţii un şir de 19 legi, dintre care una mai ales punea capăt oricărei discuţii:

„Partidul naţional-socialist... este singurul partid politic din Germania. Oricine va căuta să menţină structura unui alt partid politic sau va încerca să constituie un nou partid politic va fi pasibil de o condamnare la muncă silnică pînă la 3 ani sau de o condamnare de la

6 luni pînă la 3 ani închisoare, fără a exclude sancţiunile mai severe prevăzute de alte legi".

Fără îndoială, mulţi dintre germanii cinstiţi au rămas foarte descumpăniţi de noua întorsătură pe care o luaseră evenimentele. Comiseseră greşeala de a nu fi luat în seamă avertismentul lansat de Hitler: „Acolo unde sîntem noi, nu mai e loc pentru nimeni". Prietenii şi aliaţii lui din ajun, naţional-germanii, au avut destul răgaz să mediteze la aceste cuvinte.

De acum înainte, naziştii erau stăpînii absoluţi ai Germaniei, iar „noile instituţii" pe care le înfiinţaseră aveau să funcţioneze fără nici o piedică.

2

GÖRING SE ADRESEAZĂ POLIȚIEI

65 000 de germani și-au părăsit patria în primăvara anului 1934. Un singur an de dictatură nazistă provocase un adevărat exod, determinînd mii de bărbați și femei, în majoritate savanți, artiști, scriitori, profesori, să înfrunte pericolul trecerii clandestine a frontierei pentru a-și căuta un refugiu în străinătate. Căutau un refugiu împotriva constrîngerii și a spaimei, împotriva terorii insidioase care purta numele de Gestapo.

Ges-ta-po. Aceste 3 silabe erau de ajuns ca să-i facă să pălească pînă și pe cei mai curajoși, într-atît erau încărcate de mister și de groază. Dar cine e oare omul care a putut să ridice cu mîinile lui acest înfiorător edificiu al groazei? Ce monstru a creat acest pivot al mașinăriei naziste, care avea să facă 25 000 000 de victime, acoperind Europa cu ruine și cenușă?

Omul acesta nu avea înfățișarea unui monstru. Chipul său gras era mai simpatic decît al multora dintre camarazii lui. Îi plăcea popularitatea și afecta atitudini familiare. Numele lui era Hermann Göring.

Cînd, după trecerea anilor, reconstitui viața lui Göring, îți vin în minte două citate din Malraux: „Omul nu este ceea ce ascunde, ci ceea ce face", scria el în „Les Noyers de l'Altenburg", iar în „La Condition humaine": „Un om este suma faptelor sale, a ceea ce a făcut și a ceea ce poate face". Goebbels, Hess, Bormann, Himmler, fără să mai vorbim de Hitler, au trezit foarte

de timpuriu o anumită doză de neliniște. Göring însă inspira încredere, așa încît aprecierea unui Otto Strasser, de pildă, face notă discordantă : „Göring are un suflet de asasin, el are simțul terorii..." Bine spus „simțul terorii"... și însoțit de un fel de rafinament artistic, în stilul decadent pe care-l îndrăgise corpolentul mareșal, puhav de grăsime și orgoliu, în apogeul carierei sale.

Acest simț, atît de deosebit, se dezvoltase la Göring în împrejurări cu totul neobișnuite. Să ne aducem aminte că la 13 octombrie 1930 noul Reichstag, ales la 14 septembrie, a ținut prima sa ședință. Partidul național-socialist se clasa pe locul al doilea, imediat după socialiști, care dețineau 143 de locuri. Noii deputați naziști, 107 la număr, au pătruns în sala de ședință, încolonați, în pas cadențat și purtînd cămăși brune — uniforma lor. Această bizară companie era comandată de Hermann Göring, unul dintre cei mai vechi membri ai partidului nazist, care pășea în fruntea ei. Göring intrase pentru prima oară în Reichstag cu doi ani înainte, la 20 mai 1928, cînd partidul obținuse 12 locuri, și aceasta cu mare greutate. Pe atunci puțini erau germanii care își mai aminteau că noul deputat era un erou al ultimului război, al acelui „Mare război" care încă nu intrase în legendă. Prezența lui Göring în sînul tînărului partid național-socialist, zgomotos și rău famat, era un fapt surprinzător. Originea și trecutul său ar fi trebuit să-l poarte către unul dintre partidele conservatoare, de preferință monarhist, sau către partidul de centru, care îi grupa pe semenii lui — marii burghezi.

Fiu al doctorului Heinrich Göring, magistrat de școală veche, Hermann Göring s-a născut la Rosenheim, în Bavaria, la 12 ianuarie 1893. După bunica din partea mamei, Caroline de Nérée, avea străbuni francezi, hughenoți, stabiliți în Țările de Jos. Tatăl său, care fusese prietenul personal al lui Bismarck, devenise în 1885 prim-comisar general al coloniilor germane din sud-

vestul Africii. Diplomat al universităților din Bonn și Heidelberg și fost ofițer în armata prusacă, el era un magistrat asupra căruia spiritul metodic și ordinea prusacă își puseseră adînc pecetea.

Doctorul Göring rămăsese văduv dintr-o primă căsătorie, din care se alesese cu 5 copii. Se recăsătorise apoi cu o tînără tiroleză, pe care o luă cu el în Haiti, unde ocupa tot un post colonial. Mai tîrziu o trimise înapoi în Bavaria, ca să-l aducă pe lume pe micul Hermann.

Copilăria acestuia fusese un lung șir de încăierări. Hermann era mereu exclus din școală din cauza firii lui bătăioase și a caracterului său încăpățînat. Din cauza acestor predispoziții, tatăl lui hotărî să-l trimită la Karlsruhe, la Școala de cadeți, de unde trecu apoi la Școala militară din Berlin.

Göring absolvi în mod onorabil această școală și, în martie 1912, își făcu debutul în cariera militară cu gradul de sublocotenent la Regimentul de infanterie „Prinz Wilhelm", din Mulhouse. Abia împlinise 19 ani. Aprigul tînăr suporta cu greu rigorile vieții de garnizoană, așa încît plecă bucuros la război. În octombrie 1914 reuși să se transfere la aviație, unde avea să se distingă. În toamna anului 1915 deveni pilot de vînătoare.

A doborît unul dintre primele bombardiere grele britanice Handley-Page și a fost doborît, la rîndul său, de vînătorii britanici. Fu rănit la șold și la piciorul stîng. De îndată ce se restabili, își reluă însă locul și, ulterior, ajungînd unul dintre cei mai buni piloți de vînătoare germani, i se încredință, în mai 1917, comanda escadrilei a 27-a. În luna mai 1918, el fu decorat de kaiser cu ordinul „Pentru merit" și tot în această perioadă fu afectat celebrei escadrile de aviație nr. 1, cunoscută sub denumirea de escadrila Richthofen, după numele primului ei comandant.

Comanda acestei formaţii fu preluată de Göring în vremea cînd începuse deja retragerea trupelor germane pe Marna.

Demobilizat la sfîrşitul anului 1919, căpitanul Göring a fost nevoit să-şi caute o slujbă. Ar fi putut să reintre în Reichsswehr, dar, fiind un adversar al Republicii, nu voia s-o slujească. Ca să-şi cîştige existenţa, a început să facă exhibiţii aeriene, mai întîi în Danemarca, apoi în Suedia. Duminicile, amatorii care acceptau să se urce în micul lui Fokker primeau, sub îndrumarea lui, botezul aerului. Astfel şi-a cîştigat Göring acolo pîinea şi o... soţie, pe care a răpit-o soţului şi fiului ei şi a adus-o în Germania, la München, unde s-a căsătorit cu ea.

Întors în Bavaria, eroul-şomer a început să-şi ducă zilele de azi pe mîine. S-a înscris la Universitatea din München pentru aşa-zise studii de ştiinţe politice şi istorie, de fapt spre a-şi masca lipsa de ocupaţie într-un mod onorabil. Locuia într-o mică vilă fermecătoare într-o suburbie a Münchenului şi trăia din banii pe care soţia lui, născută Karin von Fock, îi primea de la familia ei.

În toamna anului 1922, aliaţii cerură guvernului german să li se predea un anumit număr de criminali de război. Numele lui Göring figura pe listele alcătuite de Franţa, fapt care i-a sporit indignarea.

Într-o duminică de noiembrie a avut loc la München, în Königsplatz, o manifestaţie de protest. Göring se afla şi el acolo. În timp ce-i asculta pe vorbitorii care protestau împotriva pretenţiilor Antantei, remarcă lîngă el, în mulţime, un bărbat slab, cu o mustaţă mică, brună, a cărui figură i se părea cunoscută. Era Adolf Hitler, omul despre care începuse să se vorbească în Bavaria şi al cărui portret îl văzuse. Îl înconjurau numeroşi cunoscuţi care-i cereau să ia cuvîntul. El refuză, sub pretextul că nu vrea să rişte „să tulbure această manifestaţie bur-

gheză de unitate națională". Cuvintele acestea fuseseră spuse cu un dispreț de gheață, care îl impresionă pe Göring. Și el era de aceeași părere, și anume că protestele platonice nu puteau avea nici un efect, numai o acțiune violentă avînd șanse de reușită. Săptămîna următoare, Göring asistă la o întrunire organizată de partidul nazist. Hitler ținu o cuvîntare pe temele lui obișnuite. Laitmotivul era lupta împotriva „dictatului de la Versailles". Tratatul de la Versailles făcuse din Göring, dintr-un ofițer strălucit, un om fără rost, trăind de pe urma veniturilor soției lui. Fu cucerit de retorica lui Hitler și, cînd întrunirea luă sfîrșit, i se prezentă și-i oferi serviciile sale.

Pentru un partid încă slab, dar în plină ascensiune, Göring era o achiziție de preț. Prestigiul lui de vechi combatant putea fi exploatat, iar înclinația spre violență — care se vădea, de altfel, și-n limbajul său — era întru totul pe linia partidului național-socialist. O săptămînă mai tîrziu era înscris în partidul nazist și hotărît să se dedice „trup și suflet" acestui om, pe care nu-l cunoscuse decît cu vreo zece zile în urmă. Batalioanele de asalt ale partidului — *Sturm-abteilungen*, SA — duceau lipsă de conducător. Ele trebuiau organizate, disciplinate, coordonate, trebuiau transformate „într-o unitate absolut sigură care să execute ordinele lui Hitler și pe ale mele" — cum avea să spună Göring mai tîrziu. La începutul lunii ianuarie 1923, Hermann Göring, eroul-șomer, preluă conducerea efectivelor naziste.

În cîteva luni, dintr-o trupă numeroasă, dar prost organizată, Göring reuși să facă o adevărată armată. L-au sprijinit, e drept, și militarii, îndeosebi Röhm, însărcinat cu comanda Diviziei a 7-a și cu controlul și conducerea miliților clandestine. Tot Röhm era acela care orienta din punct de vedere „psihologic" partidele naționale, punînd în circulație cuvintele de ordine,

„ideile". Hitler și partidul lui îl interesau, dar îi despărțea o gravă divergență : după Hitler, primul loc trebuia să-i revină omului politic, organizării politice a partidului național-socialist ; după Röhm, acest loc trebuia să-i revină, dimpotrivă, soldatului ; soldatul era acela care trebuia transformat, politizat.

Înarmînd clandestin formațiile SA din depozitele secrete ale Reichswehrului, Röhm nutrea speranța că va prelua într-o zi conducerea lor efectivă. Imediat se trezi în el o animozitate surdă față de Göring, a cărui sosire nu-l bucură de loc. La rîndul lui, Göring simți foarte curînd în persoana lui Röhm un rival primejdios.

Cu toate astea, numai datorită colaborării lor, minată de gînduri ascunse, a izbutit partidul nazist să dispună, la începutul lunii noiembrie 1923, de o armată adevărată, îmbrăcată în cenușiu, care saluta militărește și era încadrată cu foști ofițeri recrutați în urma unui apel publicat de Göring în „Völkischer-Beobachter" și purtînd girul lui Röhm. Abia mai tîrziu aveau să apară cămașa brună și salutul hitlerist.

Astfel, puciul improvizat din 9 noiembrie 1923 a fost o încercare pe care Hitler și prietenii lui o așteptau plini de încredere.

Abia la 23 octombrie s-au pus în grabă bazele loviturii de teatru care urma să permită instituirea unei dictaturi Hitler-Ludendorff. Se știe că puciul, insuficient pregătit, a eșuat după cîteva ore. În timp ce poliția se instalase pe malul stîng al Isarului, Regimentul SA München ocupase malul drept. Neavînd de lucru, Göring puse să fie luați cîțiva ostatici. Afacerea se termină cu un schimb de focuri în pasajul de la Feldherrnhalle. Göring se alese cu două gloanțe în pîntec. Timp de cîteva ore, el fu adăpostit în casa unei familii de evrei, familia Ballin, pînă cînd niște prieteni devotați reușiră să-l conducă, mai întîi pe ascuns, pînă la fron-

tiera austriacă. Mulțumită acestei întîmplări, 20 de ani mai tîrziu, familia Ballin avea să scape cu viață.

Rana căpătată, ca și perioada de inactivitate care a urmat au avut repercusiuni grave asupra temperamentului lui Göring. Fiind împiedicat să se întoarcă în Germania din cauza unui mandat de arestare lansat împotriva lui, a fost nevoit să trăiască timp de patru ani în Austria, în Italia și apoi în Suedia. Rănile, îngrijite cu întîrziere, au lăsat urme adînci. Timp de doi ani a abuzat de morfină, s-a intoxicat grav și a fost atins de tulburări mintale, devenind primejdios. A trebuit să fie internat la spitalul de psihiatrie din Langbro, apoi la Konradsberg și din nou la Langbro, de unde a ieșit în cele din urmă doar pe jumătate vindecat, fiind obligat să-și facă periodic controlul. Medicul legist Karl A. Lundberg, care l-a îngrijit la Langbro, a declarat că Göring era un isteric, că avea o personalitate dublă. Uneori cădea pradă unor accese de sentimentalism lacrimogen, alteori făcea crize de furie, în cursul cărora era în stare să comită cele mai grave excese.

Familia lui nu era de loc surprinsă de aceste manifestări ; ea îl privea de multă vreme cu un ochi critic. După spusele vărului său, Herbert Göring, familia considera că vanitatea, frica de răspundere și o lipsă de scrupule, „care l-ar fi făcut să calce și peste cadavre", constituiau trăsăturile dominante ale caracterului său. Inactivitatea prelungită, timpul petrecut prin clinici și spitale îl transformaseră profund pe Göring. Tendința de îngrășare pe care o avusese întotdeauna se accentua. La 32 de ani era obez, buhăit de o grăsime nesănătoasă, de care n-avea să mai scape. Despărțit de prietenii lui național-socialiști, Göring ieși de sub influența mediului acestuia brutal. De acum înainte acțiunea directă n-avea să-l mai atragă. Nefericita experiență de la München, la care avusese răgaz să reflecteze luni de-a rîndul, îl făcu să caute soluția în adoptarea altui comportament.

Fiara de ieri se transformase, animalul de pradă își schimbă înfățișarea. Acum Göring avea să înceapă lupta cu arme infinit mai primejdioase. Evoluția aceasta va sfîrși prin a-l rupe definitiv de Röhm, care avea să rămînă mai departe un tip cazon. Cînd reuși să se înapoieze, în sfîrșit, în Germania, în 1927, Göring era convins, ca și Hitler, că luarea puterii nu se va putea înfăptui decît prin mijloace „politice", înțelegînd prin aceasta, firește, mijloacele cele mai josnice.

Întors la München, după amnistia din toamna anului 1927, Göring își regăsi acolo prietenii: pe Hitler, care fusese de multă vreme eliberat, pe Goebbels, Streicher și Rosenberg. Mai era un nou venit, Himmler, căruia Hitler se gîndea să-i încredințeze reorganizarea SS-ului, garda sa personală. Röhm se afla în Bolivia, unde instruia noua armată. Göring ar fi putut să încerce să reia conducerea grupurilor SA, dar simțea în subconștientul lui că va avea ceva mai bun de făcut. A candidat, așadar, la alegerile din 1928. Deși naziștii nu au obținut decît 12 locuri, Göring a fost ales.

Încă de la început, caracterul oarecum solemn al ședințelor Reichstagului îi plăcu, iar cele 600 de mărci, cît primea leafă lunară ca deputat, îi îmbunătățiră simțitor situația materială. Originea lui burgheză și vechiul lui grad îi permiseră să pătrundă în înalta societate berlineză și mai ales să frecventeze cercurile industriașilor. Acolo era „ambasadorul lui Hitler" și avea să ajungă „cel mai credincios paladin al führerului". Faptul că frecventa aceste saloane l-a îndepărtat definitiv de soldățoii lui Röhm și de SA. Așa-zisa lui înclinație pentru operele de artă și pretențiile lui de Mecena datează din această epocă.

În sînul partidului național-socialist mocnea o rivalitate surdă între două grupe adverse: SA și P.O., Organizația politică, condusă de Gregor Strasser. Göring

era în cele mai proaste relații cu acest Strasser, care, strecurîndu-se cu abilitate, își urma stăpînul, Hitler, el însuși foarte iscusit în a trage foloase de pe urma rivalității ciracilor lui, pe care îi învrăjbea pentru a-i domina mai lesne.

După alegerile din septembrie 1930, Göring intră în Reichstag în fruntea celor 107 deputați naziști. Printre aceștia se afla și Gregor Strasser. Göring fusese singurul care prevăzuse acest triumf : să ajungă de la 12 locuri la 107, și aceasta în mai puțin de doi ani și jumătate ! În luna octombrie 1931 își pierdu soția, pe Karin, măcinată, de mai mulți ani, de tuberculoză. Moartea ei îl determină să se arunce și mai mult în vîltoarea politicii, consacrîndu-și întreaga existență omului din care-și făcuse aproape un idol. La începutul anului 1932, opinia publică începu să se preocupe de alegerile prezidențiale : mandatul bătrînului Hindenburg expira în aprilie. Candidatura lui Hitler fu luată în considerare cu toată seriozitatea. Exista însă o primejdie : Hitler nu era de naționalitate germană. Atunci Göring avu o sclipire de geniu. Grație prietenilor pe care-i avea în guvernul din Braunschweig — Küchenthal, președinte, și Klagges, ministru de interne, ambii naziști — Hitler a fost numit consilier economic al legației Braunschweigului la Berlin. Această numire îi conferea în mod automat naționalitatea germană. A fost un adevărat tur de forță : Hitler a fost numit la 24 februarie, a depus jurămîntul în ziua de 26, renunțînd la salariu, și la 4 martie a demisionat. În 8 zile devenise german !

În alegerile din aprilie Hitler a căzut, și bătrînul mareșal și-a reluat funcția pe 7 ani. Alegerile din 31 iulie anul următor au fost, în schimb, așa cum s-a văzut, un adevărat flux nazist. Partidul hitlerist a obținut 230 de locuri, devenind în felul acesta cel mai puternic partid german. Göring a primit răsplata zelului său : a

fost ales președinte al Reichstagului, și s-a instalat în palatul prezidențial, situat peste drum de acesta.

Reichstagul a fost curînd dizolvat, așa că cetățenii au trebuit să treacă din nou prin fața urnelor, ceea ce devenise un fapt banal, deoarece din 1925 pînă în 1932 în Germania avuseseră loc mai mult de 30 de alegeri.

Cu toate că la noile alegeri din noiembrie naziștii au obținut un număr mai mic de mandate (196 locuri, în loc de 230), Göring și-a păstrat funcția de președinte. Postul pe care-l deținea îi asigura accesul la bătrînul mareșal, obligat să-l consulte în perioadele de criză. Or, aceste perioade se succedau aproape fără întrerupere. El îi aminti mareșalului că, fiind ofițer în timpul războiului, avusese onoarea să-i fie prezentat.

Din acest post, Göring avu prilejul să influențeze de două ori mersul evenimentelor. Prima dată, la 12 septembrie 1932, făcînd să se voteze moțiunea de neîncredere, care-l silea pe ministrul von Papen să demisioneze înainte de a fi putut face uz de decretul de dizolvare care era gata pregătit și pe care Göring, instalat în fotoliul prezidențial, se făcea că nu-l vede, deși von Papen îl învîrtea în mînă în fața lui ; și a doua oară, la 22 ianuarie 1933, cînd reuși să-l determine pe Oscar von Hindenburg, fiul mareșalului-președinte, să-și convingă tatăl că numai Hitler ar fi în stare să formeze noul guvern, de vreme ce căderea cabinetului Schleicher nu mai era decît o chestiune de ore.

Așadar, Göring i-a adus lui Hitler servicii de importanță capitală. Activitatea lui personală a jucat un rol preponderent în cucerirea puterii, a acelei puteri din care acum, în martie 1933, el însuși deținea o parte importantă.

Acesta era omul care avea să joace un rol considerabil în distrugerea libertăților din Germania și în întemeierea Gestapoului.

Atunci cînd bătrînul mareşal consimţise să încredinţeze Cancelaria omului pe care, nu de mult, îl numea „caporalul vagabond", el pusese patru condiţii categorice. În primul rînd von Papen să fie vicecancelar. În al doilea rînd, von Neurath să fie ministru al afacerilor externe. În al treilea rînd, von Papen să fie în acelaşi timp şi preşedinte al Consiliului de Miniştri al Prusiei, post ocupat prin tradiţie de însuşi cancelarul Reichului, fiind şi cel mai important după cel de cancelar. În sfîrşit, el pretinsese ca ministru al Reichswehrului să fie Blomberg, care însă nu se afla pe atunci la Berlin, deoarece reprezenta Germania la Conferinţa de la Geneva.

Prin aceste condiţii, „bătrînul domn" urmărea să-i pună pe nazişti sub tutelă, supunîndu-i controlului lui von Papen. Naziştii acceptaseră hotărîţi să înlăture însă această piedică, cu riscul de a-şi călca făgăduiala. Göring avea să joace şi de această dată un rol de frunte.

În seara zilei de 30 ianuarie 1933, Göring a vorbit la posturile de radio. Hitler era cancelar de numai cîteva ore. Adresîndu-se poporului german, el anunţă că ruşinoasa istorie a ultimilor ani s-a încheiat pe veci. „Un nou capitol se deschide astăzi — spuse el —, şi în acest capitol libertatea şi onoarea vor constitui însăşi baza noului stat." Libertate! Onoare! În curînd, în lagărele de concentrare sau în temniţele Gestapoului, nenumăraţi germani vor avea prilejul să reflecteze la aceste vorbe!

În noul cabinet care a fost alcătuit, Göring trebuia să suporte contraponderea lui Papen. Acesta era ministru de stat, preşedinte al Reichstagului, ministru de interne al Prusiei şi comisar al aviaţiei. Dacă era limpede că von Papen n-avea de gînd să se amestece în problemele aeronautice, în schimb, în calitate de comisar al Reichului pentru Prusia, el avea să controleze activitatea lui Göring în problemele de poliţie. Căci Prusia era cel mai important land german şi Berlinul se afla sub jurisdicţia lui Göring.

Din acest motiv, una dintre primele măsuri luate de Göring a fost aceea de a scoate poliţia de sub autoritatea comisarului Reichului, luînd-o sub autoritatea sa personală. Totuşi Frick, în calitatea lui de ministru de interne al Reichului, avea dreptul să arunce o privire asupra activităţii ministrului de interne al Prusiei. El nu avea dreptul să dea nici un ordin, dar avea posibilitatea să pună întrebări supărătoare, aşa încît Göring a interzis categoric funcţionarilor din ministerul său să răspundă la întrebările ministrului de interne al Reichului.

De cîţiva ani, Göring se interesa în mod special de problemele poliţiei. De fapt, de îndată ce a reuşit, datorită calităţii sale de deputat, să stabilească un contact permanent cu cercurile oficiale, el a fost fascinat de puterea pe care o poate avea o poliţie politică bine organizată şi dirijată fără nici un scrupul. Încetul cu încetul, ideea Gestapoului avea să se contureze din ce în ce mai precis în mintea lui. Avusese prilejul să facă cunoştinţă cu un poliţist berlinez, Rudolph Diehls. Poliţia prusacă avea, ca toate poliţiile, o secţie politică, secţia I A, condusă de Diehls, care fusese unul dintre acei „studenţi întîrziaţi" ai Universităţii din Hamburg, mai activ la berărie decît la cursurile facultăţii. Membru gălăgios al unei asociaţii brutale cu pretenţii medievale, mare afemeiat, el avea reputaţia unui farsor neserios şi a unui chefliu notoriu. Punînd capăt acestei vieţi agitate, Diehls devenise poliţist, în noua calitate avînd prilejul să-şi etaleze talentele pînă atunci nefolosite : un foarte ascuţit spirit de observaţie şi o mare perspicacitate.

La serviciul I A, el avu din plin posibilitatea să-şi pună în valoare priceperea. Orice sarcină i se încredinţa, fie chiar îndoielnică sau nelegală, el se străduia s-o ducă la bun sfîrşit, în speranţa unei avansări. În felul acesta reuşi să se introducă cu multă abilitate în cercu-

rile cele mai deocheate din Berlin, unde viciile se etalau fără ruşine, şi să pună mîna pe scrisorile intime ale lui Röhm, în care şeful statului-major al SA-ului îşi proclama fără nici o reticenţă înclinările homosexuale. Scrisorile acestea au încăput pe mîna unui membru al guvernului din Prusia, care le publică, nădăjduind să dea o lovitură de moarte SA-ului.

De-a lungul anilor, în cadrul luptei pentru luarea puterii, N.S.D.A.P. a trebuit să facă faţă la peste 40 000 de procese care i-au fost intentate. La sfîrşitul anului 1932, membrii N.S.D.A.P.-ului aveau la activul lor condamnări care însumau 14 000 de ani de închisoare şi 1 500 000 de mărci amendă. Un rol considerabil în aceste urmăriri îl avusese secţia I A. La 13 aprilie 1932, în întreaga Germanie, poliţia intrase în acţiune împotriva formaţiilor SA şi SS, interzise — în sfîrşit — printr-o lege excepţională. S-au făcut percheziţii pretutindeni, în şcolile SA, în cazărmi, la statele-majore. Situaţia s-a menţinut pînă cînd guvernul von Papen ridică interdicţia celor două grupe naziste.

Diehls, la fel de compromis ca şi colegii săi, ba mai mult chiar, fiindcă fusese deosebit de activ, avea un avantaj asupra lor: el a înţeles primul că situaţia se schimbase şi că, foarte curînd, naziştii aveau să devină stăpînii Germaniei.

În august, Göring fu numit preşedinte al Reichstagului. Diehls simţi că nu se înşelase. El începu să-i facă o curte discretă noului preşedinte, aducîndu-i dosare secrete în care se aflau informaţii susceptibile să-i compromită pe adversari.

Cunoscîndu-şi perfect meseria, el îi demonstră lui Göring ce forţă, ce instrument de cunoaştere şi de pătrundere putea deveni o poliţie politică aşa cum o visa el, adică atotputernică. Göring preţui la justa sa valoare serviciul făcut de acela care-i pusese la dispoziţie dosarele compromiţătoare ale adversarilor săi politici şi ca-

re-l ajutase în felul acesta să-şi consolideze poziţia în sînul partidului naţional-socialist. El aprecia discreţia acestor metode oculte. Singură această forţă secretă era capabilă să ţină în şah armata de scandalagii pe care într-o bună zi Röhm avea s-o utilizeze nu în sprijinul partidului nazist sau al führerului, ci în folosul lui personal.

Se pare că Diehls făcuse uz şi de alte mijloace ca să fie apreciat. Göring se împăuna la Reichstag sau în palatul lui prezidenţial, punea să fie aclamat în adunările publice. Într-un cuvînt, se complăcea în rolul de mare senior. Din nefericire însă era un senior cam sărăntoc. Or, Diehls, care pătrundea pretutindeni, avea relaţii excelente la bursă. Informaţiile obţinute de el i-au dat lui Göring posibilitatea să facă nişte speculaţii fericite şi în felul acesta să-şi menţină mai uşor rangul. Diehls deveni, aşadar, omul de încredere al lui Göring, achitîndu-se de situaţia privilegiată pe care o avea cu asemenea servicii suspecte, care, legîndu-i de obicei pe oameni, fac din ei complici.

Cînd naziştii au preluat puterea, totul era gata pentru luarea unor măsuri de ordin poliţienesc menite să consolideze această putere. Diehls pregătise de multă vreme liste cu numele poliţiştilor republicani care trebuiau epuraţi. Şi epuraţia începu chiar de la 8 februarie, adică a treia zi după instaurarea nazismului. Cînd din vechile cadre nu mai rămăseseră decît o treime, considerate inofensive, ele au fost completate cu naziști de încredere aleşi din sînul partidului sau din SA şi SS. În fruntea noului serviciu, Göring l-a numit ca oberregierungsrat pe Diehls.

Latura dubioasă a acestui personaj, lipsa lui de cumpătare, care persista, în materie de băutură nu l-au speriat pe preşedinte. De altminteri, doctorul Schacht avea să spună mai tîrziu că în acea perioadă „beţia era unul dintre elementele fundamentale ale ideologiei naziste".

Diehls cunoştea rivalitatea dintre Göring, protectorul său, şi Röhm. El personal întreţinea relaţii destul de prieteneşti cu conducătorii SA, în primul rînd cu Röhm, precum şi cu Ernst, comandantul grupului Berlin-Brandenburg, apoi cu contele Helldorff, şeful formaţiilor SA din Berlin, devenit mai tîrziu preşedintele poliţiei berlineze, şi cu Victor Lutze, viitorul şef de stat-major al SA. După vechiul lui obicei, Diehls miza pe ambele table şi profită de relaţiile pe care le avea, culegînd o serie de informaţii care în scurt timp aveau să-i fie foarte utile.

Epurarea poliţiei a fost făcută în cîteva ore. Au urmat apoi represaliile împotriva adversarilor politici. La această treabă, SA, SS şi poliţia au colaborat îndeaproape. Partidul comunist şi, ulterior, partidul social-democrat au fost decapitate. SA-ul a înfiinţat un lagăr de concentrare „particular" în apropiere de Berlin, la Oranienburg. Acolo au fost îngrămădiţi sute de deţinuţi arestaţi fără nici un motiv. Printre numeroase alte personalităţi se aflau acolo şi Ebert, fiul fostului preşedinte al Republicii, precum şi conducătorul social-democraţilor din Prusia, Ernst Heilmann. Göring ştia de existenţa acestui lagăr, după cum ştia şi de celelalte 40 înfiinţate de SA.

Gestapoul îşi instalase şi el închisoarea lui personală chiar la Berlin. Ea se afla în afara controlului exercitat de Ministerul Justiţiei, condus de un ministru care nu era nazist, doctorul Gürtner. Închisoarea, *Columbiahaus*, se afla în Papestrasse. Era o clădire mare, pe care naziştii o numeau în glumă „Porumbarul" şi pe 'seama căreia începură curînd să circule zvonuri înfricoşătoare.

La 22 februarie, Göring semnă un decret care-i trecea pe membrii SA-ului şi pe membrii „Căştilor de oţel" în rîndurile poliţiei auxiliare. În felul acesta, el obţinea o sporire a personalului pentru vastele sale „operaţii de poliţie". În plus, era un punct cîştigat împotriva lui

Röhm, de vreme ce membrii SA-ului, fiind în serviciul poliţiei, treceau în mod automat sub autoritatea lui. Faptul că SA-ul, devenind semioficial, îşi dubla violenţele, nu-l deranja de loc pe Göring.

Dimpotrivă, el i-a îndemnat pe toţi cei aflaţi în subordinele lui să fie necruţători. În ziua de 17, adresîndu-se poliţiştilor prusaci, le-a recomandat „să nu ezite să tragă la nevoie. Fiecare agent trebuie să fie pătruns de convingerea că inacţiunea constituie o greşeală mai mare decît o eroare comisă în executarea ordinelor primite".

În directivele date la 10 şi 17 februarie, el spunea: „Fiecare glonte care iese acum din ţeava unui pistol al poliţiei îmi aparţine mie. Dacă numiţi acest fapt un asasinat, atunci eu sînt asasinul; eu sînt cel care a ordonat toate acestea şi înţeleg să sprijin din toate puterile aceste acţiuni. Îmi asum întreaga răspundere şi nu mi-e frică de acest lucru".

La 3 martie, luînd cuvîntul în public şi adresîndu-se duşmanilor patriei, adică ai partidului nazist, el declara: „Nu e treaba mea să fac dreptate; singurul meu ţel este să distrug şi să extermin; nimic altceva... Lupta pe viaţă şi pe moarte în care pumnul meu vă va zdrobi, se va da prin intermediul lor, al «Cămăşilor brune»".

Cu asemenea îndemnuri nu mai surprinde nimic, nici faptul că Scheppmann, prefectul poliţiei din Dortmund, a dat ordin oamenilor lui să tragă fără avertisment asupra distribuitorilor de manifeste ale adversarilor, nici faptul că zilnic erau descoperite cadavre purtînd de obicei urmele celor mai crude maltratări şi nici că la sfîrşitul lunii februarie ziarele germane anunţau că în interval de 6 săptămîni cel puţin 28 000 de persoane fuseseră trimise în lagăre şi închisori. De altminteri, cum cea mai mare parte a arestărilor erau învăluite în mister, această cifră era cu mult sub cea reală.

Incendierea Reichstagului a permis, mulțumită legii excepționale care s-a semnat în aceeași noapte, să se treacă la încununarea acestor măsuri prin aruncarea în închisoare a tuturor conducătorilor opoziției.

La 5 martie, naziștii erau în sfîrșit și definitiv stăpîni pe putere. Göring, devenit ministru-președinte al Prusiei, avea să-și desăvîrșească opera și să scoată la lumină poliția lui politică, de care era așa de mîndru. Dar în culise exista de pe acum cineva care-și pusese în gînd să i-o distrugă.

GESTAPOUL ODATĂ CONSTITUIT INTERVINE ÎN INCENDIEREA REICHSTAGULUI

La 23 martie 1933, Göring a deschis prima sesiune a noului Reichstag. Chiar la această primă ședință a și fost proclamată o amnistie privind crimele și delictele „comise în scop patriotic", adică de naziști. Amnistia a fost completată la 23 iunie de o lege care anula toate condamnările pronunțate împotriva național-socialiștilor în anii luptei pentru putere. Legea dispunea punerea imediată în libertate a deținuților, ștergerea condamnărilor lor din cazierele judiciare și restituirea amenzilor. Partidul nazist își plătea datoriile și-și ocrotea oamenii. În același timp era și o garanție pentru viitor. Göring voia ca, de acum înainte, lucrurile să se petreacă în cadrul strictei legalități, ceea ce însemna că în viitor asasinatele aveau să fie comise numai la ordin.

Pentru a putea superviza toate aceste acțiuni mai mult sau mai puțin criminale, trebuiau înlăturați din posturile de răspundere miniștrii care nu erau naziști. La 1 și 7 aprilie apărură două dintre primele legi fundamentale privitoare la reorganizarea statului nazist. În virtutea lor au fost dizolvate parlamentele tuturor länderelor, cu excepția parlamentului din Prusia. În locul acestora au fost numiți cîte un reichsstatthalter, adică un reprezentant direct al cancelarului, însărcinat să vegheze în fiecare land la modul în care erau aplicate legile Reichului și dispozițiile führerului. Centralizarea fusese înfăptuită dintr-o trăsătură de condei. Curînd

avea să dispară și Rechsratul (consiliul länderelor), devenit inutil; apoi, la începutul anului 1934, a pierit și ceea ce mai rămăsese din suveranitatea länderelor. Statthalterii au fost aleși, firește, dintre naziștii cei mai încercați. La împărțirea acestor funcții, membrii organizației politice a partidului nazist au luat partea leului, luptînd cu ferocitate împotriva conducătorilor SS, care se arătau colțoși.

În Prusia treaba era mai grea, fiindcă cel de care urmau să se descotorosească era von Papen. Atunci Hitler se numi el însuși statthalter și-l împuternici pe Göring cu exercitarea funcției sale, lucru pe care decretul îl îngăduia. Von Papen, comisar al Reichului, nu mai avea nici un rol. Göring ținea să ducă pînă la capăt marea lui realizare polițienească, așa că guvernul Prusiei nu fu deocamdată dizolvat: dizolvarea lui ar fi însemnat trecerea poliției Prusiei sub autoritatea lui Frick, ministrul de interne al Reichului.

Odată aceste preparative terminate, Göring promulgă, la 26 aprilie 1933, un decret prin care era creată o poliție secretă de stat — *Geheime Staatspolizei* —, sub conducerea ministrului de interne al Prusiei, adică a lui însuși. În aceeași zi, Diehls a fost numit șef adjunct al acestei poliții. În limba germană, cuvîntul *geheime* înseamnă „secret" și totodată „particular". Și, într-adevăr, dacă această poliție politică urma să aibă un caracter secret, ea avea să fie în același timp poliția particulară a unui partid, mai bine zis a unui individ.

În aceeași zi, un nou decret crea în fiecare district al Prusiei cîte un birou al poliției de stat, subordonat serviciului central din Berlin. Gestapoul, limitat pînă acum la districtul Berlin, își înfigea cîte o gheară în fiecare district, dar puterea lui nu depășise încă granițele Prusiei.

Epurația fu continuată nu numai în poliție, ci și în magistratură și printre funcționarii de stat. Legea din

7 aprilie permitea concedierea funcţionarilor şi a judecătorilor antifascişti, evrei sau care aparţinuseră organizaţiilor de stînga.

La 22 iunie, o circulară ministerială a lui Göring dădea tuturor funcţionarilor dispoziţia să supravegheze discuţiile funcţionarilor de stat şi să-i semnaleze pe toţi cei care-şi îngăduiau să murmure. La 30 iunie, o circulară identică instituia acelaşi sistem de denunţuri, de data asta însă în rîndul muncitorilor. Aşa a debutat regimul acesta de continuu spionaj, astfel s-a ţesut reţeaua aceea de supraveghere şi de denunţuri anonime care avea să cuprindă întreaga Germanie.

În centrul acestei pînze de păianjen se afla poliţia secretă. Chiar de la înfiinţare ea a fost numită, după abrevierea poştală, „Gestapo", denumire care a căpătat în numai cîteva zile o tristă celebritate. Chiar din luna iulie, Gestapoul a început să se răfuiască cu opoziţia şi şi-a dovedit eficacitatea. Organizaţia clandestină a partidului comunist, pregătită şi pusă la punct de ani de zile, a fost zdrobită. Întregul ei stat-major, în frunte cu John Scheer, fu arestat. Scheer a fost deferit justiţiei pentru vina de a fi reînfiinţat un partid dizolvat, dar membri SA l-au răpit din închisoare şi l-au asasinat.

Concomitent cu loviturile pe care le dădeau opoziţiei, serviciile conduse de Diehls au deschis, la ordinul lui Göring, o acţiune de subminare a SA-ului. De astă dată, cel vizat era însuşi Röhm.

Printre alte atribuţii, Göring răspundea şi de lagărele de concentrare, dar majoritatea lagărelor înfiinţate de SA scăpau de sub controlul lui. În legătură cu aceste lagăre circulau zvonuri înspăimîntătoare. Nu aceasta îl supăra însă pe Göring : el nu suporta ca autoritatea lui să fie ştirbită. Bazîndu-se pe zvonurile care circulau, începu să-l atace făţiş pe Röhm, acesta fiind în acel moment mai primejdios ca oricînd. De la luarea puterii, formaţiile SA creşcuseră peste măsură. Numai formaţia din

Berlin ajunsese să numere peste 600 000 de membri [1]. La sfîrşitul anului 1933, în Germania existau 4 500 000 de membri SA, iar Röhm era ministru fără portofoliu.

Pentru moment Göring, care se străduia să-i frîneze ascensiunea, îl însărcină pe Diehls să ancheteze activitatea lagărelor de concentrare SA şi să le desfiinţeze. Urmau să subziste numai lagărele „oficiale" care aveau să fie administrate de SS. Göring se înţelesese personal în acest scop cu Himmler, conducătorul SS-ului.

De fapt SA plătea poliţe sîngeroase, lichidîndu-şi adversarii şi pe foştii complici deveniţi primejdioşi. Fu asasinat inginerul Georges Bell, fost intermediar în tratativele financiare dintre Hitler şi sir Henry Deterding, maiorul de poliţie Hunglinger, care, cu 10 ani în urmă, la 9 noiembrie 1923, îl înfruntase pe Hitler la München cu ocazia puciului nereuşit. Căzură victime şi o serie de transfugi din SA, conducători în SS, organizaţie rivală tot mai periculoasă de sub conducerea lui Himmler, a cărui ambiţie turbată ţîşnea zi de zi tot mai mult.

SA voia să răscumpere sîngele celor 300 de morţi şi 40 000 de răniţi căzuţi din rîndurile sale în iureşul luptei pentru putere.

La procesul de la Nürnberg, Gisevius, un martor preţios datorită faptului că făcuse el însuşi parte din Gestapo cu cîteva săptămîni înainte de a trece în opoziţie, a descris astfel această furtună dezlănţuită: „Cei din SA organizau razii uriaşe. Percheziţionau casele, confiscau bunurile, luau interogatorii oamenilor sau îi arestau. În rezumat, se erijaseră în poliţie auxiliară şi nesocoteau toate drepturile statornicite de sistemul liberal... Vai de cei care le cădeau în gheare. «Bunkerul», înspăimîntătoarea închisoare neoficială, datează din acea epocă. Fiecare sturmtruppe SA trebuia să aibă cel puţin un bunker. Ridicările începură să constituie un drept inaliena-

[1] Acest grup îngloba Berlinul şi o zonă suburbană a Brandenburgului, destul de importantă. — *Nota red.*

bil al SA-ului. Valoarea unui standartenführer se măsura după numărul de arestări pe care le făcuse, iar buna reputație a unui membru SA depindea de eficacitatea cu care îi «ancheta» pe cei arestați."

În unele regiuni, foștii aliați, partidele de dreapta, începuseră să-și manifeste îngrijorarea față de aceste excese. La Braunschweig, Stahlhelmul — „Căștile de oțel" —, care se opusese SA-ului, fu dizolvat. Orice împotrivire, orice șovăială era imediat lichidată.

Toți conducătorii SA deveniseră niște satrapi orgolioși și cruzi, potentați de cartier care își arogau dreptul de viață și de moarte asupra semenilor lor. Fiecare dintre acești tirani avea cîte o gardă personală alcătuită din haimanale bune de spînzurătoare, înarmate pînă în dinți, și năzuia să aibă o ceată specială însărcinată cu depistarea adversarilor politici care trebuiau lichidați; aceste servicii se intitulau „servicii I.C." și erau echivalente cu serviciile de spionaj. Erau arestați, la întîmplare, comuniști, adevărați sau presupuși, evrei și, în lipsă de ceva mai bun, oameni aleși la întîmplare din rîndurile populației înspăimîntate.

Era o concurență neloială, și Göring se supără. Diehls își băgă, așadar, nasul în lagărele „particulare". În aceste lagăre, vreo 40 la număr, presărate aproape pretutindeni, se aflau circa 40 000—50 000 de „dușmani ai patriei". Cel mai cunoscut lagăr era cel de la Oranienburg, dar acesta, deși creat de SA, număra, încă de la înființare, în conducerea lui oameni ai Gestapoului. Și Gestapoul își trimitea acolo aproape toți deținuții. Pentru acest motiv, nimeni nu se atinse de el. La Wuppertal, Hohnstein și Bredow existau însă 3 lagăre conduse de reprezentanți locali ai SA-ului. Ministerul Justiției primise o serie de plîngeri în legătură cu tratamentul inuman aplicat deținuților din aceste lagăre. Ministrul Gürtner îi transmise lui Hitler toate aceste plîngeri și scrise: „Deținuții au fost nu numai biciuiți și

ciomăgiţi fără nici un motiv pînă la pierderea cunoştinţei, ca, de exemplu, în lagărul de la Bredow, din apropiere de Stettin, dar au fost torturaţi şi în alte chipuri".

Lagărul de la Bredow fusese înfiinţat de Karpfenstein, conducător SA şi fost gauleiter al Pomeraniei. Göring îl desfiinţă o dată cu cel din Breslau, administrat de Heines, un colaborator intim al lui Röhm, homosexual şi el, şi a cărui plăcere era să-i supună pe deţinuţi la cele mai sadice torturi. În împrejurimile Berlinului mai exista un lagăr condus de Ernst, fost chelner de cafenea, devenit ulterior personaj de seamă în SA, un individ cu un trecut mai mult decît dubios. Göring suprimă şi lagărul acestuia.

În lagărele SS însă, nici vorbă nu era să se amestece cineva. Dachau, de pildă, care avea să devină celebru 12 ani mai tîrziu, era administrat de SS. Conducătorul lagărului, führerul SS Eicke, afişase un regulament în care se spunea: „Toleranţă înseamnă slăbiciune. Prin urmare, pedepsele vor fi aplicate fără cruţare ori de cîte ori interesul patriei este în joc. Un bun cetăţean căzut pradă rătăcirii nu va suferi niciodată de pe urma acestui regulament. Agitatorii politici însă şi instigatorii recrutaţi din rîndul intelectualilor, oricare ar fi tendinţele lor, să ia aminte la acest avertisment: băgaţi de seamă să nu vă prindem cu mîţa în sac, fiindcă o să vă băgăm gheara în gît şi o să vă reducem la tăcere".

Fiecare SS-ist ştia ce trebuia să se înţeleagă prin „interesul patriei". În luna mai au fost asasinaţi la Dachau foştii deputaţi comunişti Dressel şi Schleffer. În aceeaşi perioadă, între 16 şi 27 mai, au fost executaţi alţi 4 deţinuţi de către 4 gardieni SS-işti diferiţi, ceea ce vădeşte că era vorba de o practică banală. La 24 mai a fost ucis un avocat din München, dr. Alfred Strauss. El a fost doborît cu două gloanţe trase în ceafă, după ce, în ajun, fusese torturat. Medicul care a făcut autopsia a notat că trupul avea „diverse semne negre şi vinete,

precum şi răni deschise". Alţi 3 deţinuţi, Leonhard Hausmann, Louis Schloss şi Sebastian Nefzger, au fost executaţi în împrejurări identice.

Tribunalul din München, care nu încăpuse încă pe mîna naziştilor, intenţiona să deschidă o anchetă cu privire la aceste asasinate. Conducerea SS a trimis vorbă că cei 4 deţinuţi au fost executaţi în timpul unei încercări de evadare. Or, raportul alcătuit cu ocazia autopsiei lui Strauss preciza că victima era în papuci. „Un picior avea ciorap, celălalt era gol, fără îndoială din cauza unei răni". Iar gloanţele fuseseră trase în ceafă de la mică distanţă.

E evident că lagărele SA au fost desfiinţate nu din cauza maltratărilor la care erau supuşi acolo deţinuţii, ci pentru că erau conduse de SA. Röhm şi prietenii lui ştiau bine acest lucru şi de aceea ripostară.

Într-o dimineaţă, Gestapoul din Berlin aduse la Oranienberg 2 deţinuţi. Potrivit obiceiului, erau într-o stare de plîns. Totul denota că fuseseră supuşi unui interogatoriu destul de brutal. De astă dată însă se ridicară proteste şi aproape că se manifestă indignare. Schäfer, comandantul lagărului, raportă incidentul superiorului său, standartenführerul Schutzwechsler. Acesta fu, la rîndul său, revoltat de asemenea procedee şi amîndoi se îndreptară spre Prinz Albrechtstrasse, unde se afla sediul Gestapoului, ca să „ceară explicaţii". Au fost primiţi politicos, li s-a promis că se va deschide o anchetă asupra vinovaţilor şi că vor primi răspunsul chiar a doua zi.

Răspunsul veni într-adevăr a doua zi prin telefon: lagărul de la Oranienburg avea să fie desfiinţat din cauza tratamentului inuman la care erau supuşi acolo prizonierii. Un tren care urma să-i transfere pe deţinuţi în alt lagăr, recent înfiinţat de SS lîngă Ems, era deja pe drum. Schäfer abia avu timp să alerge la Berlin şi să-i povestească cele întîmplate secretarului de stat Grauert. Presimţind că ar putea izbucni un conflict grav,

acesta hotărî să se revină asupra ordinului de desființare. Lagărul de la Oranienburg continuă, așadar, să funcționeze sub nuiaua părintească a lui Schäfer.

Acesta nu e decît unul dintre episoadele adevăratului război pe care încă din acea vreme îl purtau diferitele organe naziste unul împotriva celuilalt și care avea să ia sfîrșit numai o dată cu regimul însuși. Ba multe răfuieli personale nu s-au încheiat decît în incinta Tribunalului internațional de la Nürnberg! Rivalitățile atingeau uneori paroxismul.

Aceste rivalități își aveau obîrșia în goana după funcții, onoruri, profituri, care nu se atribuiau după meritul, capacitatea sau însușirile morale ale unui individ, ci pe baza unor preferințe de moment, a prepondereței trecătoare a unei tabere sau a unui prieten cu greutate. Fiecare organ se străduia să ia locul altor organe, mai ales cînd existau atribuții similare. O luptă asemănătoare se dădea în sînul fiecărei organizații, al fiecărui serviciu, între diversele clici care-și împărțeau puterea.

Gestapoul nu făcea nici el excepție de la această regulă. Acolo unde opinia publică nu vedea decît un tot coerent, unit, înghețat și redutabil, colcăiau în realitate rechini la pîndă.

Postul lui Diehls, favoritul lui Göring, și personaj de neînlocuit, stîrni invidii. Pentru anumiți indivizi, a-l doborî pe Diehls însemna a elibera un loc în care s-ar putea instala eventual ei. Căci, potrivit unei practici naziste, denunțătorul unui om primea de obicei drept plată postul celui pe care-l dăduse pe mîna călăului. Dușmanii lui Göring începură să-l ia la ochi pe Diehls, a cărui înlăturare ar fi fost o pierdere grea pentru ministrul-președinte. În mijlocul acestor intrigi, Diehls reușea să se strecoare cu abilitatea caracteristică unui curtean șiret.

Cu toate astea, într-o zi, unul dintre adversarii lui îi descoperi punctul vulnerabil. După o campanie ipo-

crită de proteste împotriva procedeelor Gestapoului, un grup de generali care se bucurau de încrederea lui Hindenburg îi prezentară acestuia un dosar, pregătit de Frick. Acesta nu voia să se împace cu modul în care Göring sustrăsese Gestapoul de sub controlul lui. Manevra eşuă. Göring explică că nu putea fi vorba decît de excese izolate, datorate unor subalterni prea zeloşi. Printr-un decret, el creă o comisie însărcinată să reorganizeze Gestapoul şi să aplice sancţiunile care se impuneau. Bineînţeles, această comisie nu s-a întrunit niciodată, dar, pentru a-l calma pe mareşal, Göring fu nevoit să-l sacrifice pe Diehls. La sfîrşitul lunii septembrie 1933, Diehls fu destituit. Drept compensaţie, el fu numit în aceeaşi zi director adjunct al poliţiei din Berlin. Dar, cunoscînd „obiceiul pămîntului" în calitate de adevărat „inventator" al Gestapoului, Diehls ştia care sînt primejdiile care-l pîndeau. Nu acceptă noua sa funcţie, ci socoti mai prudent să treacă frontiera cehoslovacă şi să urmărească mersul evenimentelor din Boemia. Austria, năpădită între timp de nazişti, nu i se păruse un refugiu suficient de sigur.

Göring, care a simţit din plin lovitura ce i se dăduse, căci înlăturarea lui Diehls constituia de fapt o victorie a duşmanilor lui personali, reuşi în cele din urmă s-o pareze.

În locul lui Diehls, el îl numi pe Paul Hinkler, un nazist înveterat, luptător din vechea gardă, al cărui ortodoxism nu putea fi pus la îndoială. Acesta era prieten cu Wilhelm Kube, fostul preşedinte al grupului nazist în Landtagul Prusiei şi oberpräsident al Brandenburgului.

Hinkler îşi luă, aşadar, în primire funcţia. Göring ştia, dar prefera să treacă sub tăcere faptul că Hinkler era un beţivan atît de înrăit, încît în comparaţie cu chiolhanurile pe care le făcea el petrecerile lui Diehls erau distracţii de june nevinovat. Şi mai ştia că fusese

deferit cu ani în urmă justiției, acuzat de complicitate la asasinat și achitat pentru iresponsabilitate. De fapt, Hinkler era un imbecil congenital dublat de un alcoolic.

Diehls urmărea cu atenție evenimentele. La 21 septembrie, cu vreo 8 zile înainte de fuga sa, începuse procesul incendierii Reichstagului. Diehls, care condusese ancheta, cunoștea bine toate dedesubturile și știa că va fi un proces furtunos. Opinia publică din străinătate urmărea cu încordare desfășurarea procesului, refugiații germani făceau totul pentru ca adevărul să iasă la lumină, Diehls trimise vorbă discret că dacă se pune preț pe prezența lui ar consimți să se întoarcă în țară.

Între timp, la Berlin, Hinkler întrecea măsura. La sfîrșitul lunii octombrie, la mai puțin de 30 de zile de la numirea lui, a trebuit să fie demis în grabă. Diehls, rechemat de urgență, a acceptat să-și reia locul, și una dintre primele lui măsuri a fost aceea de a lansa un mandat de arestare împotriva lui Hinkler, care, văzîndu-i pe zbirii Gestapoului în zori de zi la ușa lui, abia a avut timp să sară pe fereastră în pijama și s-o ia la goană prin Tiergarten. Fu dus de o patrulă la post, de unde reuși să-l vestească pe prietenul său Kube să-i vină în ajutor.

După acest avertisment, Diehls își reluă munca și vechile metode. Göring, care resimțise și el lovitura dată lui Diehls, voi să pareze un eventual nou atac. La 30 noiembrie 1933, în calitatea sa de ministru-președinte al Prusiei, emise un decret care a făcut mare vîlvă și prin care scotea poliția politică, Gestapoul, din atribuțiile Ministerului de Interne. Prin acest decret, Gestapoul ajunse deci sub conducerea sa personală. Această separare a unei ramuri a poliției constituia o monstruozitate din punct de vedere juridic, dar pentru naziști lipsa de respect pentru orice formă juridică era lege.

În aceeași zi, Göring ordonă să se emită mandate de arestare împotriva anumitor membri ai Comisiei de reor-

ganizare și de control, creată la plecarea lui Diehls, dar care nu se întrunise niciodată. Aceste mandate, deși nu au fost executate, își atinseră scopul: ele au servit drept avertisment celor care s-ar fi simțit ispitiți să privească prea îndeaproape ceea ce se petrecea înăuntrul intangibilului Gestapo.

La începutul anului 1934, presa lui Hearst publica în America un articol al lui Göring în care acesta scria: „Noi îi lipsim de apărare legală pe dușmanii poporului. (...) Noi, național-socialiștii, ne ridicăm cu bună știință împotriva falsei îngăduințe și falsului umanitarism. (...) Nu admitem nici vicleșugurile avocățești, nici tertipurile subtilităților juridice".

Fără îndoială, naziștii nu au prețuit niciodată „tertipurile avocățești". Singura dată cînd au încercat să folosească în sprijinul propagandei lor un proces mare și bine înscenat, această mașinație s-a întors împotriva lor.

La 21 septembrie 1933, la Curtea Supremă a Reichului, care-și avea sediul în Palatul Justiției din Leipzig, se ridică cortina pentru actul al doilea al dramei care, în februarie, zguduise Germania și, o dată cu ea, întreaga lume. Cu 7 luni în urmă, o dată cu cupola Reichstagului, care se prăbușise pe jumătate în flăcări, se prăbușise și Germania liberală, mistuită de un foc și mai distrugător. Acum noii stăpîni ai Germaniei încercau să se justifice în fața opiniei publice internaționale. Căci de la incendiu nimeni nu mai dădea crezare basmului cu atentatul comunist. Această înscenare determinase declanșarea nimicitoarei represiuni și distrugerea adversarului, acțiuni de care naziștii, încă nesiguri pe poziție, avuseseră neapărată nevoie pentru a-și consolida puterea.

Președintele Bünger, vechi magistrat care îmbătrînise în funcția pe care o deținea, înconjurat de 4 asesori în robă roșie, avea să depună în timpul celor 54 de ședințe eforturi pentru a asigura un minimum de decență

unor dezbateri care aveau să-i scape mereu de sub control.

În boxa acuzaților se aflau 5 oameni cu totul diferiți. Ei fuseseră strînși laolaltă intenționat, exploatîndu-se o serie întreagă de coincidențe. Se afla acolo în primul rînd Van der Lübbe, olandezul pe jumătate idiot, arestat în Reichstagul în flăcări și care, fără îndoială, făcuse parte dintre incendiatori. Lîngă el se afla Torgler, vechi activist comunist, arestat a doua zi după incendiere, cînd venise el singur la poliție pentru a da explicații. Fusese implicat în proces pe baza depoziției unor martori îndoielnici. Aceștia declaraseră sub prestare de jurămînt că în ziua incendierii îl văzuseră pe Torgler intrînd în Reichstag în tovărășia lui Van der Lübbe. Aceasta fusese de ajuns pentru judecător. Ceilalți 3 inculpați trezeau și mai mult interes. Erau 3 bulgari, arestați în împrejurări cu totul ciudate. Un anume Helmer, chelner care servea la restaurantul „Bayernhof", de pe Potsdamerstrasse, văzuse în ziare fotografia lui Van der Lübbe. Văzuse și afișele care ofereau 20 000 de mărci recompensă celui care avea să ajute la arestarea complicilor lui. Helmer își aminti atunci că îl zărise pe Lübbe la restaurant, în tovărășia a 3 bărbați care veneau din cînd în cînd pe acolo și care erau, fără îndoială, „bolșevici". Amănuntul că „Bayernhof" era un restaurant destul de elegant, din care vagabondul Van der Lübbe ar fi fost gonit chiar de la intrare, a trecut, bineînțeles, neobservat. Poliția a întins o cursă și, la 9 martie, la Bayernhof cei 3 clienți ai localului au fost arestați. Doi dintre ei aveau acte aparent în regulă, care-i dădeau drept dr. Hediger și M. Panev. Al treilea nu avea acte. În cîteva minute, polițiștii și-au dat seama că actele erau false. Cei trei au recunoscut atunci că erau bulgari și că se numeau Blagoi Popov, Vasil Tanev și Gheorghi Dimitrov.

Dimitrov! Știrea arestării lui a provocat o adevărată explozie de bucurie la statul-major al Gestapoului.

Dimitrov era conducătorul aparatului ilegal al Comin-ternului pentru Europa occidentală şi fusese deja condamnat în Bulgaria o dată la 20 de ani şi a doua oară la 12 ani închisoare. Ceilalţi 2 tovarăşi ai săi fuseseră şi ei condamnaţi în patrie la cîte 12 ani pentru activitatea lor politică. Ei fugiseră, aşadar, din Bulgaria, refugiindu-se în Rusia, unde stătuseră mai multă vreme, şi sosiseră de curînd în Germania, de unde voiau să încerce să se înapoieze clandestin în Bulgaria. Afirmau că nu l-au văzut niciodată pe Lübbe şi că nu-l cunoşteau pe Torgler decît după nume. De îndată ce se află de arestarea lor, zeci de martori se năpustiră. Toţi dădeau asigurări că îi văzuseră pe cei 3 bulgari în tovărăşia lui Torgler şi a lui Van der Lübbe la restaurant, pe stradă, în Reichstag, transportînd lăzi, stînd la pîndă în holul parlamentului, în locurile cele mai neverosimile. La auzul acestor afirmaţii, Dimitrov îşi păstră sîngele rece. Nu i-a fost de loc greu să aducă dovezi că în ziua incendiului se afla la München.

Aceştia erau cei 5 inşi din boxa acuzaţilor şi acestea erau învinuirile, copleşitoare pentru Lübbe, o biată epavă umană, surprins în flagrant delict, nefondate pentru ceilalţi patru.

Procesul a ţinut încordată opinia publică. În sală se aflau 120 de ziarişti de toate naţionalităţile, cu excepţia ziariştilor sovietici, care nu fuseseră admişi. Hitler aştepta cu nerăbdare verdictul „necruţător" care trebuia să încheie dezbaterile, pentru a reîncepe propaganda anticomunistă.

Numai că, puţin înainte de procesul de la Leipzig, această afacere mai fusese judecată de un tribunal. Emigranţii germani care se refugiaseră în Franţa, Olanda, Anglia şi chiar în Statele Unite alarmaseră opinia publică mondială. Ei deschiseseră o anchetă, adunaseră mărturii, publicaseră fotografii şi documente în scopul de a restabili adevărul recunoscut de toată lumea, şi

anume că naziștii înșiși dăduseră foc Reichstagului ca să obțină de la bătrînul Hindenburg semnarea legilor excepționale și să justifice represaliile.

La Paris, cu ajutorul lui André și Clara Malraux, al lui Jean Guéhenno și al italianului Chiaromonte se constituise un nucleu deosebit de activ. Sub conducerea a doi scriitori comuniști germani, Willi Münzenberg și Gustav Regler, fusese publicată în mai multe limbi și larg difuzată o „Carte brună". Adevărul începu să iasă la lumină.

La începutul lunii septembrie, un comitet antifascist reuni la Londra o comisie internațională de anchetă care hotărî să judece — ea cea dintîi — procesul incendierii Reichstagului. În fruntea ei se afla un mare avocat londonez, Denis Nowel Pritt, consilier al Coroanei, laburist. În rest, ea era alcătuită din personalități franceze, engleze, americane, belgiene și suedeze, ca : Gaston Bergery, avocații de Moro-Giafferi și Henry Torrès, Arthur Hays și Vermeulen. Scaunul procurorului era ocupat de sir Stafford Crips. El făcu o expunere a faptelor și preciză că acest proces neoficial nu putea avea validitate juridică și nu urmărea alt scop decît acela de a sluji adevărul, pe care împrejurările din Germania îl împiedicau să iasă la lumină.

Cînd ședințele acestei comisii luară sfîrșit, devenise evident că Lübbe era, într-adevăr, unul dintre incendiatori, dar că nu fusese decît un instrument. Al cui ? Al naziștilor, răspunsese comisia, și în special al lui Göring, care devenea principalul acuzat. La 11 septembrie, avocatul de Moro-Giafferi, care de la începutul procesului primea o serie de scrisori de amenințare, strigă cu voce tunătoare :

„Nu există nici un tribunal în lume, nici o instanță judiciară, nici chiar cea mai aspră sau cea mai ostilă față de acuzați, care să ia în considerație măcar pentru o clipă povestea asta cu dovezi derizorii. Da ! Dar trebuie

salvată fațada ; cu prețul acuzaților pe care naziștii s-au hotărît să-i ducă la pieire, trebuie salvat cel pe care îl acuză azi conștiința tuturor oamenilor cinstiți : Göring...

Cine era, la Berlin, în seara de 27 februarie, omul care deținea cheile Reichstagului ?

Cine era omul care comanda poliția acestuia ?

Cine era omul care putea întări sau suprima paza acestuia ?

Cine era omul care deținea cheia subsolului prin care, pare-se, s-a pătruns înăuntru ?

Omul acesta era ministrul de interne al Prusiei și, în același timp, președintele Reichstagului : era Göring !"

Trebuia salvată fațada... Așa spusese avocatul de Moro-Giafferi și așa încerca să procedeze Curtea din Leipzig. Căci foarte curînd acuzatorii intraseră în panică, fiind constrînși să se apere cu prudență în fața asaltului cumplit pe care-l dezlănțuise Dimitrov. Ceilalți acuzați erau inofensivi. De la Van der Lübbe, care rămăsese cufundat tot timpul într-o stare de îndobitocire mohorîtă, abia reușiseră să smulgă cîteva răspunsuri monosilabice. Cît despre Tanev și Popov, ei nu cunoșteau de loc limba germană. Dimitrov preluase, așadar, conducerea procesului și el era acela care acuza. Iar acuzațiile lui erau atît de precise încît, la 17 octombrie, doctorul Werner, procurorul, anunță că luase o hotărîre care avu darul să provoace stupefacție în rîndurile asistenței : intenționa să ia faimoasa „Carte brună", publicată de emigranți, și s-o urmărească filă cu filă pentru a demonstra că nu era altceva decît o urzeală de calomnii !

Acuzatorii deveniseră, așadar, acuzați, și restul procesului nu mai avu alt obiectiv decît acela de a-i dezvinovăți.

Atunci defilară prin fața barei oameni ale căror nume se pronunțau în șoaptă în Germania : conducătorul SA din Silezia, Heines, prefect de poliție la Breslau ; contele Helldorff, pe vremea incendiului conducător SA din

Berlin şi prefect de poliţie la Potsdam ; Schulz, membru în SA, şi, în sfîrşit, Göring însuşi !

Gisevius a lăsat o relatare foarte colorată în legătură cu modul cum a compărut Göring în faţa curţii. Printre numeroasele personaje pe care îi făcea plăcere să le încarneze popularul „Hermann", „credinciosul paladin", „eroul naţional" exista unul care-l atrăgea cu deosebire în acea epocă şi pe care şi l-a ales să-l joace în ziua aceea : „omul de fier".

Acest Hermann de fier apăru, aşadar, îmbrăcat într-un elegant costum de vînătoare de culoare deschisă, încălţat cu cizme înalte, care tropăiau pe parchet. Făcea eforturi vizibile să-şi păstreze calmul, fără să reuşească. În sala de judecată, turbat de furie, începu să asude şi să răcnească. Era descumpănit de ciudata întorsătură pe care o luase procesul. Nu putea să priceapă de loc de ce-şi băteau capul judecătorii atît cu acea „Carte brună", „o operă menită să contribuie numai la aţîţarea urii şi pe care el o distrugea pretutindeni unde o găsea".

Din jilţul lui, preşedintele Bünger urmărea scena cu ochi înspăimîntaţi. Începea să-şi dea seama că procesul acesta însemna sfîrşitul carierei sale. În boxă Dimitrov nu-şi ascundea de loc satisfacţia. Göring, răscolit de furie, încerca să-şi recîştige calmul şi-l scruta cu o privire ameninţătoare. Dar iată că, deodată, Dimitrov, acuzatul, începu să-l interogheze pe ministrul-preşedinte ! Iar ministrul-preşedinte îi răspundea...

Între cei doi începu un dialog de necrezut :

— Ce-a făcut domnul ministru de interne în ziua de 28 februarie şi în cursul zilelor următoare, atunci cînd complicii lui Lübbe puteau fi cu uşurinţă descoperiţi ? — întrebă Dimitrov.

— Eu nu sînt funcţionar al poliţiei judiciare, sînt ministrul ei — răspunse Göring. — Pentru mine, lucrul cel mai important e să mă ocup de N.S.D.A.P. ale cărui

idei au influență asupra întregii lumi și care poartă răspunderea ei.

Angajîndu-se în discuții politice, căzuse în cursa pe care i-o întinsese Dimitrov ! Deși era socotit un mare strateg al partidului nazist, Göring n-a fost în stare să țină piept unui om care aplica dialectica marxistă. Într-o clipă, interogatoriul lui Göring s-a transformat într-un miting de propagandă comunistă. Înnebunit, Hermann spumega de furie și-și insulta adversarul :

— Ești o canalie — urlă el —, bun de spînzurătoare !

Președintele interveni, amintindu-i lui Dimitrov că-i interzisese să facă propagandă.

— Mărginiți-vă să puneți întrebări în legătură cu procesul — adăugă el pe un ton împăciuitor.

— Mulțumesc — răspunse Dimitrov —, sînt foarte satisfăcut de răspunsul domnului ministru.

— Derbedeule — urlă Göring —, ieși afară, derbedeule ! Lasă că pun eu mîna pe tine !

În timp ce era scos din sala de ședințe, în mijlocul unui tumult de neînchipuit, Dimitrov îi strigă încă o dată lui Göring :

— Vă este cumva frică, domnule ministru ? ! Vă este cumva frică ? !...

Pentru acuzatori, așa-zisa complicitate dintre Van der Lübbe și ceilalți acuzați se baza pe zvonul că Lübbe era comunist. Or, dezbaterile au dovedit că Lübbe fusese într-adevăr comunist, dar din 1931 încetase să mai fie. Ancheta întreprinsă de *Kriminal Polizei* dovedea limpede acest lucru.

La 23 decembrie, Curtea rosti verdictul : Van der Lübbe era condamnat la moarte, ceilalți 4 acuzați — achitați. Întreaga presă mondială comentă evenimentul. Emigranții triumfau. Cu toate dispozițiile primite, judecătorii germani nu putuseră să se hotărască să condamne niște nevinovați. Aflînd verdictul, Hitler a fost

cuprins de una dintre obișnuitele lui crize de furie, de care se temeau atîta cei din preajma lui.

Göring însă nu voia să lase prada din mînă. „Mai pun eu mîna pe tine !" — îi strigase el lui Dimitrov. Și, într-adevăr, așa se întîmplă. Cu tot verdictul de achitare, cei 4 activiști comuniști au fost reținuți în închisoare. Nu au fost eliberați decît la 27 februarie, sub presiunea protestelor internaționale, care răsunau cu tot mai multă vigoare. La ieșirea din închisoare, Torgler a fost transferat într-un lagăr de concentrare, de unde a ieșit abia mai tîrziu : și-a răscumpărat libertatea intrînd în slujba naziștilor.

La 10 ianuarie s-a anunțat că Lübbe fusese executat în curtea închisorii din Leipzig. În Germania au existat mulți care s-au îndoit de faptul că această execuție ar fi avut într-adevăr loc. Se spunea că, potrivit legii, familia lui Lübbe ceruse în repetate rînduri autorităților germane trupul lui pentru a-l înmormînta în Olanda, dar că nu obținuse niciodată satisfacție. Nu prea vedem motivul pentru care naziștii, în cazul cînd Lübbe ar fi fost într-adevăr un agent provocator, ar fi ezitat să se descotorosească în modul cel mai legal de un complice supărător. În general, Gestapoului nu-i plăcea să lase urme pe unde trecea.

Cum să nu înscrii pe ruinele încă fumegînde ale Reichstagului [1] adagiul latin : *Is fecit cui prodest ?*

Incendiul acesta providențial le prindea prea bine naziștilor. El le era indispensabil pentru a justifica represiunile, pentru a întări rolul Gestapoului și pentru a organiza campania lor electorală.

[1] Săptămînalul german „Der Spiegel" a publicat recent un amplu studiu care încerca să demonstreze că incendierea Reichstagului a fost într-adevăr numai opera lui Van der Lübbe. Nu pot fi de acord cu concluziile acestui studiu, de altfel foarte documentat, deoarece lasă nelămurite multe puncte importante. Fără îndoială, incendierea Reichstagului va mai face să curgă valuri de cerneală.

La numai o oră după descoperirea incendiului, Hitler și Göring contemplau edificiul în flăcări. Drept călăuză le slujea Diehls, care-i conducea pe culoarele edificiului pe care se mai putea trece încă, comunicîndu-le totodată primele constatări făcute de oamenii lui, care se și puseseră pe treabă.

Fascinat de spectacolul flăcărilor, Hitler strigă de cum sosi :

— E un semn de la dumnezeu ; nimeni n-o să ne împiedice să-i zdrobim pe comuniști cu un pumn de fier.

La 31 ianuarie, Goebbels scrisese în „Jurnalul" lui : „În cursul unei consfătuiri, Hitler a trasat în linii mari jaloanele luptei pe care trebuie s-o ducem împotriva terorii roșii. Pentru moment ne vom abține să trecem la contraatac. Vom lovi la momentul oportun, atunci cînd comuniștii vor fi declanșat revoluția".

Era necesar deci ca comuniștii să „declanșeze revoluția" pentru a putea trece la contraatac. Dar timpul trecea, nu se declanșa nimic și alegerile se apropiau. În sfîrșit, cu o săptămînă înainte de data prevăzută, izbucni incendiul, ca o binefacere a cerului. Doctorul Goebbels avu posibilitatea să tragă foloase considerabile de pe urma lui.

La 22 februarie, cu 5 zile înainte de incendiu, Göring emisese decretul care transforma SA într-un aparat auxiliar al poliției de ordine. Fără concursul SA-ului n-ar fi putut fi efectuate arestări în masă, în răstimp de numai cîteva ore, în noaptea și în ziua care au urmat izbucnirii incendiului. Listele cu arestați fuseseră întocmite de multă vreme, dar era nevoie de un personal numeros pentru traducerea lor în fapt.

Alt amănunt : incendiul izbucnise în plină campanie electorală. Conform obiceiului, Hitler susținea o campanie istovitoare. Calendarul lui electoral, alcătuit de Goebbels și difuzat în rîndurile partidului încă de la 10 februarie, era mai mult decît încărcat. Trebuia să

vorbească zilnic la numeroase întruniri, adesea la mare distanță unele de altele. Nu putea să-și permită să piardă nici un ceas din timpul lui atît de prețios. Dar, amănunt surprinzător, la 10 februarie nu fusese stabilită nici o întrunire pentru zilele de 25, 26 și 27 februarie, precizîndu-se că în ziua de 27 februarie führerul nu va putea lua cuvîntul la nici o întrunire publică. Stranie coincidență : Reichstagul a luat foc tocmai în seara zilei respective.

Acum, în ceea ce privește incendiul : cei care au anchetat, adică primii polițiști sosiți la fața locului la numai cîteva minute după depistarea sinistrului, pe la ora 21 și 15, au rămas cu toții surprinși de numărul mare al focarelor de incendiu — între 60 și 65 —, răspîndite prin tot edificiul. Cele mai multe, și îndeosebi uriașa coloană de foc care se înălța în mijlocul sălii de ședințe, păreau să fie provocate de o substanță inflamabilă.

În numărul 2 apărut în luna martie al săptămînalului conservator „Der Ring" al lui Heinrich von Gleichen, membru al *Herrenklubului*, fu publicat un articol care se încheia cu următoarele întrebări : „Cum de au fost cu putință toate acestea ? Sîntem, într-adevăr, o națiune de orbeți ? Unde sînt autorii atentatului, atît de siguri pe actele lor ? (...) Poate că fac parte din cea mai bună societate germană sau mondială".

În urma acestui articol, „Der Ring" fu interzis, dar întrebările puse de el persistau în mintea fiecărui om.

Göring și Goebbels răcniseră la posturile de radio că numai comuniștii puteau fi autorii acestui atentat. În ziua care a urmat incendiului, Gestapoul și Kripoul (poliția criminală) au percheziționat Casa „Karl Liebknecht", sediul partidului comunist. Și iată că în această casă, unde se mai făcuseră pînă în acel moment cîteva percheziții, părăsită de mai bine de o lună și păzită de poliție, se mai descoperiră încă documente, „chintale de documente", cum a spus doctorul Goebbels, de o impor-

canță capitală, care trădau existența unui plan menit să instaureze prin forță comunismul în întreaga Germanie. Incendierea Reichstagului urma să fie semnalul dezlănțuirii terorii roșii. Amănuntele acestui plan, care eșuase numai datorită promptitudinii cu care acționaseră patrioții naziști, au fost larg difuzate. Aceste documente copleșitoare n-aveau să fie însă niciodată date publicității, în pofida numeroaselor cereri formulate de presa străină, după cum nici una dintre aceste dovezi capitale nu avea să fie prezentată la proces.

Dar ce făceau polițiștii însărcinați cu ancheta? În posesia unor informații tehnice furnizate de constatările materiale, avînd la dispoziția lor pe unul dintre incendiatori, prins în flagrant delict și arestat, cunoscînd — grație documentelor menționate — apartenența politică a complicilor lui, al căror număr aproximativ le era, de asemenea, cunoscut, ei nu au reușit să prindă în plasă decît pe un Torgler și 3 bulgari. Cu toate astea, Diehls însuși „urmărea" procesul, asistat de Arthur Nebe, un membru vechi și cu experiență al poliției criminale și autor al unui apreciat tratat de criminalistică. Ancheta deschisă de ei bătea pasul pe loc și rătăcea pe căi neprevăzute.

Rumoarea publică colporta știri ciudate, nume surprinzătoare, și ecoul acestora nu putea să nu ajungă pînă la una dintre miile de urechi ale Gestapoului.

Un anume dr. Bell, de pildă, povestea lucruri cu totul ciudate despre Lübbe. Doctorul acesta avea mulți prieteni în partidul nazist. El pretindea că Lübbe avea o serie de relații în SA și adăuga, cu aerul omului care știe multe, că cunoștea în amănunt ce se petrecuse în seara incendiului. În ziua de 3 sau 4 martie, la Clubul național de pe Friedrichstrasse, el povesti unui prieten din partidul populist tot ce știa. Acesta, încîntat de faptul că era așa de bine informat, scrise mai multor camarazi de-ai lui cele aflate, pentru ca aceștia să poată

beneficia, la rîndul lor, de informațiile doctorului Bell. Una dintre scrisori încăpu pe mîna Gestapoului. Dîndu-și seama că e urmărit și supravegheat, dr. Bell se sperie și-și căută un refugiu de cealaltă parte a frontierei austriece, la Kufstein, un tîrgușor liniștit. La 3 aprilie, cînd, în sfîrșit, începuse să se simtă la adăpost, fu asasinat de un grup de SA veniți din München.

Mai circula apoi și o poveste stranie cu dr. Oberfohren, președintele grupului național-german din Reichstag, care era tot așa de bine informat. Și el cunoștea amănunte ciudate cu privire la această afacere și comise imprudența să le aștearnă pe hîrtie. El redactă un memoriu în care arăta ceea ce știa cu privire la pregătirea incendiului și-l trimise cîtorva prieteni. Un exemplar, ajuns în străinătate, fu publicat de ziarele franceze, engleze, elvețiene. La 3 mai, dr. Oberfohren a fost găsit mort în apartamentul său. Raportul poliției pomenea de sinucidere, dar familia a constatat că hîrtiile lui personale dispăruseră.

Mai tîrziu, după sîngeroasa „epurație" din 30 iunie 1934, cînd fu asasinat Röhm, șoferul acestuia, Kruse, care reușise să fugă în străinătate, avea să-i adreseze mareșalului Hindenburg o scrisoare în care-i dezvăluia că incendierea Reichstagului fusese săvîrșită de un grup de SA, oameni de încredere ai lui Röhm, cu ajutorul lui Göring și al lui Goebbels.

Dar toate aceste zvonuri, oricît ar fi fost ele de substanțiale, erau mai puțin revelatoare decît alte amănunte. Să vedem cum se putea pătrunde în Reichstag? Erau folosite în mod curent două intrări: intrarea nr. 2, din Simsonstrasse, deschisă numai în zilele de ședințe, și intrarea nr. 5, de pe cheiul Reichstagului. În ziua de 27 februarie, accesul era permis numai prin intrarea nr. 5. Această ușă dădea într-un hol a cărui intrare era barată de cordoane și păzită de portari. Fiecare vizitator trebuia să completeze pe o fișă numele deputatului

căutat, numele vizitatorului și motivul vizitei. Un om de serviciu ducea deputatului fișa, și numai cu aprobarea acestuia i se permitea vizitatorului să pătrundă în edificiu, însoțit fiind de omul de serviciu, care-l conducea pînă la deputatul căutat. În sfîrșit, vizitatorii erau înscriși și pe o evidență zilnică, specială.

Cum este posibil ca 7 sau 10 oameni transportînd un material incendiar atît de voluminos (după părerea anchetatorilor, ei trebuie să fi avut la dispoziție o scară) să fi putut trece neobservați de aceste controale?

Din pivnița Reichstagului însă, unde se afla instalația de calorifer, pornea o scăriță care ducea la o subterană. Aceasta trecea pe sub colonade, traversa Friedrich Ebert Strasse și răspundea în palatul prezidențial situat de partea cealaltă a străzii. Scara pivniței și camera de încălzire erau despărțite de subterana respectivă printr-o ușă. Subterana era destul de largă și străbătută de niște șine pe care circula un mic vagonet care transporta cărbuni de la Reichstag la sediul președintelui. Era unul dintre avantajele funcției: președintele avea încălzire gratuită. Iar președintele era Göring.

Așa stînd lucrurile, e limpede că prin această intrare se putea introduce ușor o ceată întreagă de oameni în Reichstag.

Se șoptea că unul dintre incendiatori era Ernst, conducătorul SA, împreună cu Heines; că și contele Helldorff făcuse parte din expediție, sau, cel puțin, participase la organizarea ei. De altfel, Ernst s-a lăudat mai tîrziu la un pahar cu fapta aceasta vitejească. Și alții vorbeau. Un anume Rall, un vechi criminal recidivist, arestat la cîteva săptămîni după incendiu pentru un delict de drept comun, nădăjduind că, făcînd anumite declarații, va scăpa mai ieftin, ceru să fie audiat de judecătorul de instrucție ca martor „într-o altă afacere".

— În luna februarie — declară el — eram în garda personală a lui Karl Ernst şi am participat la incendierea Reichstagului.

Şi individul continuă pe acest ton, citîndu-i pe Goebbels şi pe Göring, dînd în vileag numele participanţilor şi amănuntele operaţiei, în timp ce grefierul, stupefiat, înregistra totul în procesul-verbal. Într-o seară, pe la sfîrşitul lunii februarie, Ernst convocase 10 membri SA din garda sa pe care îi considera a fi cei mai potriviţi pentru a duce la bun sfîrşit o misiune delicată. Printre ei se afla şi Rall. Studiară, după un plan, topografia interioară a Reichstagului. Scopul operaţiei era incendierea Reichstagului, lucru care le-a fost dezvăluit chiar de la început. În seara incendiului, către ora 18, cei 10 inşi fură aduşi cu maşina la preşedinţie şi coborîţi în pivniţă, unde rămaseră 2 sau 3 ore, aşteptînd semnalul lui Karl Ernst. Fiecare dintre ei primise cîte o cutie de formă cubică în care se afla materialul inflamabil. Învăţaseră ce aveau de făcut în cursul mai multor repetiţii.

În timpul lungii aşteptări trebuia să se desfăşoare o „altă operaţie" paralelă, despre care nu ştiau nimic.

În sfîrşit, către ora 21 apăru Ernst şi dădu semnalul. Cei 10 inşi porniră prin subterană, pătrunseră în Reichstag şi străbătură edificiul, pustiu la ora aceea, răspîndind materialul inflamabil. În 10 minute totul se termină. Întorcîndu-se pe acelaşi drum, ei se înapoiară la palatul prezidenţial.

Operaţia paralelă a cărei desfăşurare era aşteptată pentru a se da semnalul nu putea fi decît „teleghidarea" lui Lübbe, a cărui pregătire psihologică fusese făcută de „prietenii" lui. În momentul cînd bietul nenorocit, drogat poate sau, în orice caz, sugestionat, sosea în faţa Reichstagului cu buzunarele pline de chibrituri, escalada faţada şi spărgea un geam, cei din SA alergau deja prin săli, aruncau cutiile cubice în locurile stabi-

lite și se retrăgeau sub protecția lui Göring. Căci nu există nici un dubiu că Göring, căruia prietenul său Goebbels îi ceruse părerea în legătură cu această acțiune, o găsise genială și-și dăduse consimțămîntul pentru traducerea ei în fapt.

După Gisevius, care a consemnat aceste detalii, pe care numai un om cu poziția strategică ocupată de el în momentul desfășurării evenimentelor respective le putea culege imediat după pregătirea planului, Göring i-ar fi încredințat lui Diehls misiunea de a îndrepta ancheta pe o pistă greșită, avînd grijă să înlăture elementele neprevăzute care ar fi putut ieși la iveală.

Unul dintre aceste elemente neprevăzute a fost Rall.

Grefierul Reineking, care a înregistrat depoziția lui Rall, era nazist. Era un membru obscur al SA, fără nici un grad, dar convins. Întrezări prilejul de a se remarca în fața pontifilor regimului. Era încredințat că ceea ce spusese Rall era adevărat: prea multe detalii precise, prea multe împrejurări care puteau fi verificate și, mai ales, faptul controlat că Rall făcuse parte într-adevăr din garda lui Karl Ernst la sfîrșitul lunii februarie. În plus era grefier vechi și se pricepea la depoziții și la martori.

Reineking îi atrase atenția șefului lui asupra primejdiei. Dată fiind importanța faptului, hotărîră să se înfățișeze la cartierul general SA, care-i trimise, la rîndul lui, la Gestapo.

Gestapoul îl scoase pe Rall din închisoarea din Neuruppin. Judecătorului i se spuse că era nevoie de mărturia lui. Fu transferat la Berlin, la sediul Gestapoului și interogat fără întrerupere timp de 24 de ore.

Fură trimiși emisari în diverse direcții. Gestapoul se repezi la Leipzig să intercepteze scrisoarea adresată prin poștă de judecătorul din Neuruppin judecătorului de instrucție al Curții Supreme, scrisoare care conținea și copia procesului-verbal cu declarațiile lui Rall.

La Neuruppin, Reineking, avansat peste noapte la rangul de şef de secţie, fu însărcinat să facă să dispară originalul. Gestapoul făcu percheziţii la domiciliul lui Rall, la amanta lui şi pretutindeni unde ar fi putut lăsa vreo scrisoare, vreo însemnare oarecare.

Rezultatul a fost, aşa cum sperase Rall, eliberarea lui imediată. Definitivă. Cîteva zile mai tîrziu, cadavrul lui a fost descoperit pe cîmp de un plugar care l-a dezgropat cu plugul. Nu fusese îngropat decît la 20 de centimetri adîncime. Murise sugrumat.

Oricare ar fi doza de adevăr cuprins în aceste versiuni, rolul Gestapoului este evident; nu există nici cea mai mică îndoială că incendierea Reichstagului a fost săvîrşită de SA, din iniţiativa şi la instigaţia lui Goebbels, autorul planului, şi cu complicitatea lui Göring: fără acordul lui nu s-ar fi putut face nimic.

Ce căuta oare Van der Lübbe în infernul acesta? Nenorocitul era homosexual, fapt categoric stabilit la dezbaterile procesului. Era un client al azilurilor de noapte, al adăposturilor pentru săraci, al cafenelelor sordide ale Berlinului, unde intrase în legătură cu numeroşi reprezentanţi ai faunei cu totul speciale care mişuna pe acolo. Organizaţiile SA erau invadate de homosexuali. „Prieteniile virile" erau în floare. Röhm, şeful statului-major al SA, dădea el cel dintîi exemplu. Formaţia SA din Berlin-Brandenburg, din care fuseseră recrutaţi incendiatorii, era şi ea contaminată. Anturajul lui Ernst, dacă nu chiar Ernst însuşi, Heines şi mulţi alţii făceau şi ei parte din această confrerie şi-şi recrutau din sînul ei gărzile personale, şoferii şi oamenii de încredere. Se nimerise ca olandezul să se plaseze pe orbita conspiratorilor tocmai în momentul în care îşi elaborau planurile. Ei şi-au dat imediat seama de foloasele pe care le-ar putea trage de pe urma lui. Le-a venit foarte uşor să îndoctrineze pe acest individ pe jumătate nebun, să aţîţe pasiunile lui anarhiste, să-l incite la

o acțiune îndreptată împotriva acestui simbol al ordinii sociale pe care o detesta. Și iată-l pe acest sărman Erostrat aruncînd ridicola lui torță.

Se poate chiar să fi fost drogat înainte de a acționa. În cursul procesului a bîiguit vag că „au mai fost și alții". Mai mult nu s-a mai putut scoate de la el, căci recăzuse în starea lui de prostrație în care diverși medici au crezut că recunosc simptome produse de scopolamină.

Povestea cu subterana fusese dată în vileag de Comisia internațională de anchetă de la Londra. În timpul procesului, Tribunalul din Leipzig se deplasă în tot completul lui la Reichstag și coborî în faimosul gang, dar aceasta numai pentru a stabili că incendiatorii nu trecuseră pe acolo, de vreme ce paznicii de noapte ai Reichstagului îi asiguraseră că, dac-ar fi fost așa, fără nici o îndoială, ar fi observat ceva !

Nefericitul Van der Lübbe a plătit cu viața simpla întîmplare care l-a scos în calea incendiatorilor în cămăși brune. Și nu a fost singurul. Nu numai Rall, ci majoritatea incendiatorilor aveau să cadă pe rînd sub gloanțele complicilor lor. Gestapoului nu-i plăceau martorii.

Incendierea Reichstagului și procesul de la Leipzig îi plasaseră pe naziști, metodele și oamenii lor sub focul unor proiectoare implacabile. Lumea întreagă făcuse cunoștință cu mijloacele lor tehnice, cîntărise moralitatea lor și constatase că erau niște asasini de cea mai joasă speță. Ar fi fost normal să se tragă concluziile de cuviință.

Dar aceasta ar fi cerut puțină îndrăzneală. E mai ușor totuși să închizi ochii și să-i lași pe ucigași să-și urmeze calea. Și Gestapoul avea destule metode de teroare ca să închidă gurile.

„Catastrofa mondială de azi — avea să scrie Röpke cîţiva ani mai tîrziu — este preţul uriaş pe care omenirea trebuie să-l plătească pentru că s-a arătat surdă la toate semnalele de alarmă care — din 1930 pînă în 1939 — au vestit din ce în ce mai puternic infernul pe care forţele satanice ale naţional-socialismului aveau să-l dezlănţuie mai întîi în Germania, apoi în restul lumii".

PARTEA A DOUA

GESTAPOUL ÎȘI PERFECȚIONEAZĂ METODELE

(1934 — 1936)

1

HIMMLER PREIA CONDUCEREA GESTAPOULUI

Trecu şi anul 1933. Amorul propriu al lui Göring fusese rănit şi compromis la procesul „incendiatorilor" Reichstagului, proces care însemnase un eşec pentru nazişti. Prestigiul lor fusese grav ştirbit atît în Germania, cît şi, mai ales, în străinătate.

Drept compensaţie, la 1 ianuarie 1934, Hermann Göring primi o scrisoare de urări de la führerul său. Amintindu-i de puciul din 1923, de reorganizarea SA-ului, pe care o condusese, şi de „rolul său primordial în pregătirea zilei de 30 ianuarie" (luarea puterii), führerul încheia mulţumindu-i „din toată inima" „pentru serviciile deosebite pe care le adusese revoluţiei naţional-socialiste şi deci poporului german".

Cu cîteva săptămîni înainte primise o satisfacţie mai puţin platonică. Comisariatul aeronauticii fusese transformat în Minister al aviaţiei, civile, bineînţeles, dar care camufla organismul însărcinat cu reconstituirea clandestină a armatei aeriene, interzisă de aliaţi. Göring deveni astfel ministru al aviaţiei şi, cu acest prilej, fu numit şi general al Reichswehrului. Hindenburg se lăsase convins că un ministru care mîine avea să comande o puternică armată aeriană nu putea rămîne căpitan.

A fost creată o „Ligă a apărării aeriene", condusă de generalul în retragere Grimme. Constructori ca Messerschmidt şi Heinkel s-au pus pe treabă sub conducerea colonelului Ehrard Milch — pe care Göring îl

cunoscuse în 1918, pe cînd era căpitan de aviaţie —, viitor inspector general al *Luftwaffe-i* şi, în cele din urmă, mareşal.

Pe Göring începură să-l preocupe mai puţin problemele poliţiei, de care procesul lui Van der Lübbe îl îndepărtase în oarecare măsură. N-avea însă de gînd să-şi lase cu totul Gestapoul „lui" pe mîini străine. Doar el e cel care, în 1934, va scrie: „Săptămîni întregi am lucrat eu însumi la reorganizare pentru a ajunge să creez, singur, din propriul meu imbold şi din propria mea iniţiativă, serviciul Gestapoului. Instrumentul acesta, care inspiră o atît de profundă teroare duşmanilor statului, a contribuit din plin la faptul că azi nu se mai poate vorbi de un pericol comunist sau marxist în Germania şi în Prusia".

La 30 ianuarie 1934, aniversarea preluării puterii, a fost emis un decret care anunţa trecerea serviciilor poliţiei sub jurisdicţia Reichului, lăsîndu-se doar administrarea lor länderelor, care — de la înscăunarea reichstatthalterilor — nu mai erau decît nişte forme arhaice, golite de orice conţinut real. Ele au continuat totuşi să plătească poliţia din bugetele lor pînă la apariţia legii de organizare din 1936.

Această „punere sub control", care ar fi trebuit să atingă Gestapoul, nu era decît o formalitate administrativă: Göring îşi ţinea bine în mînă creaţia.

Era, de altfel, prea mîndru de opera lui pentru a o abandona, cu atît mai mult cu cît avea nevoie de ea pentru a-l doborî pe Röhm, primejdiosul său rival, a cărui stea era într-o permanentă ascensiune. Gestapoul lui trebuia să încapă pe mîini bune, şi, mulţumită măsurilor pe care le-a luat, a putut dispune de el în voie. Prin decretul din 30 noiembrie 1933, Gestapoul fusese desprins de Ministerul de interne al Prusiei şi trecuse sub autoritatea sa de ministru-preşedinte.

Astfel, în primăvara anului 1934, şi-a permis să treacă Ministerul de interne al Prusiei în competenţa ministrului de interne al Reichului, Frick, alt rival al său. Acesta avea să aibă dreptul de a da în mod vag directive de ordin general poliţiei politice, dar nu va avea posibilitatea să dea ordine operative în cazuri concrete, iar în primăvara anului 1936 avea să piardă şi puţina putere pe care o avea.

De fapt domnea un deplin haos administrativ, deoarece, în calitatea lui de ministru de interne al Prusiei, Frick era subordonat lui Göring, pe cînd în calitate de ministru de interne al Reichului putea, la rîndul lui, să dea directive guvernelor länderelor, deci lui Göring însuşi, ca ministru-preşedinte al Prusiei ! Harababura asta permitea să se evite orice control şi să se dilueze responsabilităţile la maximum. Cetăţeanul obişnuit, incapabil să se orienteze în acest labirint, era şi mai dezarmat.

Göring se hotărîse să-i facă „darul" acesta întîrziat lui Frick, pentru că descoperise pasărea rară, aliatul de nădejde împotriva lui Röhm. Omul descoperit de el avea să facă din Gestapo, ajuns de pe atunci primejdios, dar încă imperfect, mecanismul acela de mare precizie care, 2 ani mai tîrziu, va fi în stare să nimicească orice opoziţie. Omul acesta era Himmler.

La 1 aprilie 1934, Diehls fu concediat. De astă dată, Göring îl sacrifică fără nici o părere de rău. Presimţea că succesorul lui îl va depăşi fără nici o dificultate. Diehls continuă totuşi să se ocupe de rezolvarea afacerilor curente pînă la 20 aprilie, cînd urma să vină Himmler. Ca dar de despărţire, a fost numit regierungspräsident (un fel de prefect general de poliţie) la Köln. Ulterior el avea să fie detaşat pe lîngă Victor Lutze, şeful statului-major al SA-ului după moartea lui Röhm.

O dată cu plecarea lui Diehls luă sfîrşit „prima perioadă" a Gestapoului. Omul care sosi în aceeaşi zi avea

să-şi impună amprenta sa personală, imprimîndu-i un „stil" şi un caracter de neşters.

Instalarea lui Himmler în Prinz Albrechtstrasse nr. 8 era deci o „perfectare" a acţiunii începute de mai multe luni.

În momentul în care Göring îşi organiza Gestapoul în Prusia, Himmler, raţionînd după aceleaşi principii, hotărî să-şi consolideze autoritatea asigurîndu-şi conducerea poliţiei politice. Cum Prusia se afla deja în mîna unui concurent, îşi aranjă piesele de şah în alte pătrate. În martie 1933, Himmler a obţinut să fie numit prefect de poliţie la München şi, după o lună, prefect al întregii poliţii politice din Bavaria. Îşi croia drum exploatînd funcţia sa de comandant al SS-ului. Oamenii lui îi semnalau slujbele care puteau fi ocupate şi, la nevoie, dădeau chiar de înţeles autorităţilor locale că ar putea obţine anumite avantaje prin numirea în diferite posturi a unor oameni care să le fie favorabili. Lupta era aprigă, căci conducătorii SA şi cei din organizaţia politică rîvneau deopotrivă la aceleaşi posturi.

În luna octombrie, Himmler controla poliţia din Hamburg, al doilea oraş al Reichului şi capitală a unui stat liber. Urmară apoi Mecklenburg, Lübeck, Thuringia, marele ducat de Hessa, Baden, Württemberg şi Anhalt. La începutul anului 1934 au trecut sub controlul lui Bremen şi Oldenburg şi, în sfîrşit, Saxonia, provincie ostilă naziştilor. În primăvară, Himmler controla întreaga Germanie, cu excepţia Prusiei. El îi ceru atunci lui Göring să-i cedeze Gestapoul. Hitler îl sprijinea. El se lăsase convins de argumentul adus de conducătorul SS-ului cum că ar fi „just, oportun şi necesar ca duşmanul să fie urmărit în acelaşi chip în întregul Reich". Göring era sensibil la faptul că Himmler era şi el hotărît să-l distrugă pe Röhm, unul dintre duşmanii săi personali. El aprecie abilitatea strategică a acestei manevre de în-

cercuire executate cu atîta repeziciune de Himmler. Cu un aliat de talia lui, zilele lui Röhm erau numărate.

La 20 aprilie, Göring îi încredinţă lui Himmler conducerea Gestapoului. Îşi luă însă o ultimă măsură de prevedere: Himmler devenea conducătorul *de facto* al Gestapoului, dar el, Göring rămînea conducătorul lui *de jure*, şi aceasta pînă la promulgarea legii fundamentale de reorganizare din 1936. Titlul acesta avea să fie însă pur formal.

Cît timp fusese şeful poliţiei unui mare număr de oraşe şi state, Himmler nu-şi putuse îndeplini efectiv funcţiile. După un obicei frecvent în perioada respectivă, în care pontifii partidului nazist cumulau mai multe titluri, trecuse atribuţiile lui unor „locţiitori", aleşi printre oamenii lui de încredere din SS. Pentru München şi, ulterior, pentru întreaga Bavarie desemnase un personaj deosebit de interesant, Reinhard Heydrich, şeful serviciului de siguranţă al SS-ului. Cînd Himmler îşi văzu, în sfîrşit, visul cu ochii şi se instală la Berlin, el îl numi imediat şeful serviciului central al Gestapoului. Chiar în ziua sosirii sale, el unifică poliţiile politice din întreaga Germanie. În ziua aceea, Gestapoul depăşi graniţele Prusiei şi-şi întinse tentaculele asupra întregii Germanii.

Intrarea lui Himmler în Gestapo nu se făcu însă lin. Cînd devenise evident faptul că Göring avea să se despartă de Diehls, un candidat serios intră în arenă. Kurt Daluege, gruppenführer al formaţiilor SS din răsărit, al doilea personaj din SS după Himmler şi marele lui rival, pe care Göring îl făcuse general de poliţie, conducea pe atunci toate serviciile poliţiei de ordine, adică ale poliţiei în uniformă, precum şi serviciile siguranţei Reichului şi Prusiei. Göring îi trecuse lui împuternicirile în acest domeniu, şi Daluege considera că poliţia politică îi revenea de drept.

Se angajă o luptă surdă. Daluege era apreciat de Hitler, dar Himmler se bucura şi el, în egală măsură,

de apreciere. Daluege era însă și favoritul lui Frick. Faptul acesta, alături de lipsa lui de pricepere reală în materie de poliție politică în felul în care o concepuse Göring, decise soarta lui. Daluege manifesta un atașament exagerat pentru un anumit formalism și refuza să admită practicile folosite de Gestapo, ceea ce pentru Göring echivala cu un handicap. În plus, numirea lui i-ar fi dat lui Frick posibilitatea să fie informat asupra anumitor lucruri pe care Göring prefera să i le ascundă. Astfel deveni Himmler fericitul cîștigător al acestei bizare loterii.

Cine era însă omul pe mîinile căruia încăpuse o asemenea moștenire ?

Ca și Göring, era de origine burgheză, și numai vîltoarea epocii aceleia tulburi îl făcuse să se abată de pe drumul unui destin dinainte trasat și care, desigur, n-ar fi fost consemnat în istorie. Kurt-Heinrich Himmler se născuse la 7 octombrie 1900 la München. Tatăl său fusese preceptor la curtea Bavariei. Mama sa era fiica unor negustori de legume din Savoia. Copilăria și adolescența și le petrecuse în Landshut, un orășel bavarez, unde ajunsese director de școală tatăl lui, om rigid și autoritar, care nu admitea nici o încălcare a normelor fixe stabilite dintotdeauna cu privire la relațiile dintre membrii familiei, la respectul datorat instituțiilor, muncii și ierarhiei sociale. Familia Himmler era catolică, și tînărul Heinrich a fost crescut, ca și frații săi, în spiritul unei riguroase respectări a practicilor religioase.

Deși tînărul Heinrich nu s-a împăcat niciodată cu această educație austeră, ea avea să-l influențeze. El avea să manifeste întotdeauna respect față de anumite valori, fără să-și dea seama că, de fapt, nu respectă decît aparența lor.

În cele mai sumbre momente ale asupririi naziste, cînd lagărele de concentrare pe care le conducea aveau să devină niște gigantice mașini de exterminare, Him-

mler afișa pancarte cu următoarea deviză : „O singură cale duce spre libertate. Pietrele ei kilometrice se numesc : supunere, sîrguință, cinste, sobrietate, curățenie, spirit de sacrificiu, ordine, disciplină și dragoste de patrie“ [1]. Asemenea devize nu se datorau cinismului ; ele erau rodul inconștient al lecțiilor pe care le primise de la tatăl său, învățătorul bavarez, mereu prezent în mintea fiului, care descompus de fermentul ideologiei naziste, dezlănțuise un val de sînge.

La 17 ani, Himmler se înrolă în armată. Nimeri tocmai în perioada cînd armata germană, împreună cu generalii și cu ofițerii, pe care fusese învățat să-i venereze, se prăbușea. Scurtul răstimp petrecut în armată nu reușise să-i imprime o educație militară. Paul Hauser, general-oberst în Waffen SS, a afirmat că incapacitatea lui Himmler în chestiunile militare era notorie în SS. „Se știa — avea să declare el la Nürnberg — că Heinrich Himmler nu a fost ostaș decît un an și nu pricepea nimic din problemele militare, că el subestima sarcinile militarilor și activitatea lor. Se complăcea, în schimb, să joace rolul unui om autoritar și se folosea de superlative și exagerări.“

Tînărul Heinrich a fost totuși impresionat de răsturnarea socială care a însoțit căderea imperiului german. Profesorii nu se mai bucurau de respect, ofițerilor li se smulgeau epoleții și, în schimb, erau aclamați oameni care țineau discursuri pentru care, cu puțin timp în urmă, ar fi fost cu siguranță împușcați.

Sfîrșitul războiului îl găsi la Berlin. Trăia de azi pe mîine, fiind, pe rînd, comisionar la un negustor de perii, funcționar la un fabricant de clei. De bine, de rău, urma totuși și cursurile de agronomie.

În vremea aceea, Berlinul era un adevărat cazan care clocotea și în care mișunau cele mai primejdioase spe-

[1] Această cugetare era scrisă cu olane albe pe acoperișul clădirii centrale a lagărului din Dachau. — *Nota red.*

cimene umane. Greutăţile vieţii, şomajul, instabilitatea politică şi monetară favorizau apariţia unor bande de hoţi foarte expeditivi şi bine înarmaţi, imposibil de prins în mijlocul acestei populaţii în veşnică mişcare a capitalei. Se pare că tînărul Himmler, descumpănit oarecum de prăbuşirea valorilor sociale care constituiau temelia educaţiei sale, a făcut parte şi el din aceste bande, trăind timp de mai multe luni în „mediul" atît de activ al lumii interlope din Berlin.

Cercetările întreprinse cu privire la această perioadă a existenţei conducătorilor naziști sînt dificile, iar cei care au scris despre istoria Germaniei trec totdeauna mai uşor peste această epocă. În cei 15 ani în care au dispus total de serviciile poliţiei ca de un bun personal, oameni ca Himmler, Kaltenbrunner şi Heydrich, de pildă, au avut tot timpul să facă să dispară din arhive orice documente supărătoare. Este semnificativ faptul că o cărţulie ca „Naziführer sehen Dich an" („Aceştia sînt conducătorii naziști"), de Willi Münzenberg, publicată la Paris în limba germană cu sprijinul emigranţilor, pentru a fi ulterior introdusă clandestin în Germania în 1935, a fost urmărită de naziști în întreaga Europă. Această cărţulie conţinea scurte biografii ale principalilor conducători naziști, alcătuite foarte sumar şi incomplet ; însemnările se reduceau adesea la cîteva elemente privind activitatea lor criminală în sînul partidului nazist, dar tocmai datorită acestui fapt ele erau copleşitoare.

Micul volum a fost, firește, înscris pe lista „Otto" a lucrărilor care trebuiau distruse de îndată ce germanii au intrat în Franţa. Biblioteca Naţională [1] mai posedă două exemplare din această lucrare, care au fost ascunse în timpul ocupaţiei. Un exemplar din ediţia a doua, publicat cu adăugiri în 1935, a fost totuşi mutilat. „Ci-

[1] Biblioteca Naţională din Franţa. — *Nota trad.*

neva" a smuls una dintre colile lucrării, și anume tocmai pe aceea care cuprindea însemnările privitoare la Himmler.

Cert este, după André Guerber, că tînărul Himmler a avut atunci niște încurcături cu poliția și cu justiția în următoarele împrejurări: la începutul anului 1919 locuia într-un hotel dubios din cartierul Moabit, în Acherstrasse nr. 45, împreună cu o prostituată, Frida Wagner, născută la Münchenberg în 18 septembrie 1893, deci cu 7 ani mai în vîrstă decît el. Un raport al poliției, întocmit la 2 aprilie 1919 de comisarul Franz Stirmann, de la postul de poliție 456, cartierul Spissengerstrasse, arată că vecinii perechii de mai sus au înaintat numeroase plîngeri din pricina certurilor violente care izbucneau fără încetare între cei doi. Tînărul Himmler, arată raportul, trăia de pe urma prostituării prietenei sale. De altfel, el a recunoscut, în parte, faptele. La începutul anului 1920 dispăru pe neașteptate, exact în momentul cînd Frida Wagner a fost descoperită asasinată. A fost urmărit și arestat la 4 iulie 1920 la München, apoi deferit la 8 septembrie 1920 Curții poliției criminale din Berlin-Brandenburg, sub acuzația de asasinat. Himmler s-a apărat cu desperare. Din lipsă de dovezi, fuga lui nefiind un argument suficient, Curtea a fost nevoită, cu părere de rău, să-l achite.

În aceeași epocă, tînărul Himmler făcu cunoștință la Berlin cu un alt tînăr care provenea și el dintr-o onorabilă familie burgheză, și anume Hans Horst Wessel. Acesta trăia și el în mediul berlinez și ducea o existență la fel de dubioasă. Locuia în Maximilianstrasse nr. 45, și un raport al comisarului de poliție Kurt Schisselman arată că trăia de pe urma unei prostituate. La 4 septembrie 1924, Tribunalul din Berlin l-a condamnat la 2 ani închisoare pentru escrocherie. La ieșirea din închisoare, Horst Wessel începu să se intereseze de politică. El îl regăsi pe vechiul său prieten Himmler în partidul

nazist, care, în timpul vacanței lui forțate, trecuse prin binecunoscutele vicisitudini. Era tocmai perioada în care naziștii recrutau din lumea hoților oameni gata de orice, meniți să alcătuiască armătura batalioanelor lor de asalt.

În 1929 Horst Wessel aderă la partidul nazist și intră în SA. Împreună cu un grup de ucigași, recrutați prin grija lui din rîndurile prietenilor săi din lumea interlopă a Berlinului, el formă detașamentul „Sturm"-5 din SA, care, prin încăierări sîngeroase, izbuti să obțină supremația într-una din suburbiile Berlinului unde pînă atunci fuseseră la putere comuniștii. Datorită acestui act de bravură a fost numit membru de onoare în Sturmurile 5, 6 și 7 din Berlin.

Horst Wessel transpuse, pentru a se amuza, un text cu conținut național-socialist pe muzica unui vechi cîntec marinăresc. Cîntecul acesta avea să devină, după moartea textierului, imnul partidului nazist, sub denumirea de „Horst-Wessel Lied". Wessel a fost asasinat în cursul unei încăierări, într-un bordel din Berlin-Weding, în seara zilei de 23 februarie 1930 de un oarecare Aly Hoeler, cu care-și disputa „proprietatea" unei prostituate. Cauzele acestei încăierări au fost foarte controversate, dar versiunea aceasta pare cea mai verosimilă.

După preluarea puterii, Horst Wessel avea să intre în Panteonul mucenicilor naziști. Mama și sora lui erau expuse la toate adunările în scopuri propagandistice.

După acest intermezzo berlinez, tînărul Himmler se hotărî să se întoarcă în casa părintească. La începutul anului 1921 reapăru la Landshut. Tatăl lui îl instală la o mică fermă, unde urma să-și desfășoare talentele de agronom, ocupîndu-se cu creșterea păsărilor, și-i recomandă în mod special să nu se amestece în agitația politică. În epoca aceea, Bavaria, și mai ales Münchenul, clocotea. Himmler făcuse deja parte dintr-o mișcare a tineretului care propovăduia „reînnoirea țărănimii ger-

mane", mişcarea „Artamanilor", a cărei lozincă era „Sînge, glie şi paloş", slogan simplist, care avea să reapară ca principiu de bază al SS-ului.

În ciuda sfaturilor părinteşti, Himmler începu să se intereseze de mişcările patriotice care proslăveau întoarcerea la valorile tradiţionale şi cereau înlăturarea regimului de la Weimar şi a „criminalilor din noiembrie", care purtau vina ruşinosului armistiţiu. El intră în organizaţia *Reichsflagge* (Drapelul Imperiului), printre conducătorii căreia se număra şi căpitanul Röhm. La începutul lunii octombrie 1923, în sînul acestei mişcări se produsese o sciziune. Cei mai mulţi, în frunte cu căpitanul Heiss, aderară la politica promovată de von Kahr, în timp ce membrii care erau „ultra", adică simpatizanţi ai partidului nazist, părăsiseră organizaţia. Himmler se număra şi el printre cei 300 de extremişti care, sub conducerea căpitanilor Röhm şi Seydel, alcătuiră grupul dizident *Reichskriegsflagge* (Drapelul de război al Imperiului). Această mişcare, compusă din oameni „tari", a luat naştere tocmai bine pentru a participa la puciul din 9 noiembrie. Himmler se afla în grupul din fruntea cortegiului pornit în faimosul „marş" care a eşuat atît de jalnic în apropiere de Feldherrnhalle. A avut însă norocul să scape din bătaia armelor fără nici o zgîrietură.

În perioada întunecată care a urmat nereuşitei puciului, Himmler a continuat să activeze în diverse grupări care-i camuflau pe atunci pe nazişti, a fost un timp secretarul lui Gregor Strasser, post pe care l-a deţinut ulterior, în 1925, Goebbels.

La sfîrşitul lunii decembrie 1924, Hitler, eliberat din închisoarea din Landsberg, s-a înapoiat la München. Aflînd acest lucru, la 5 februarie 1925, Himmler i-a scris o scrisoare în care îi arată că patrioţii îşi puneau toate speranţele în el, aşteptînd să scoată Germania din haos şi s-o ajute să-şi reia locul care i se cuvenea. Mişcat de această scrisoare, Hitler, ale cărui trupe îşi ră-

riseră rîndurile în absența lui, îi răspunse tînărului său admirator și îl invită la el. La 12 martie, Himmler bătu la ușa bătrînei doamne Reichert, care îi închiriase o locuință lui Hitler, în Tierschstrasse nr. 41. Himmler primi carnetul de membru cu numărul 1 345. Hitler hotărîse să reia totul de la început, dar, ca să-i impresioneze pe noii aderenți, a început numerotarea carnetelor de la 500.

Aerul respectuos și disciplinat al tînărului îl frapă pe Hitler. Prezența acestuia trezea în Himmler sentimentul de supunere pe care i-l inoculase tatăl său. Asculta cu sfințenie cuvintele pronunțate de Hitler, care, cum dispunea de un auditoriu, redobîndea stilul discursurilor politice. Prin temperamentul său, Himmler era predestinat să joace rolul secundului strălucit, al slugii credincioase și indispensabile. Ambiția îl împingea înainte, dar înclinația pentru discreție îl făcea să prefere întotdeauna un rol secundar. Spre deosebire de alți naziști, recrutați îndeosebi dintre „vechii combatanți", care au încercat în nenumărate rînduri să ia locul lui Hitler, Himmler nu a căutat niciodată să pună mîna pe putere. Așa cum a arătat dr. Gebhardt, unul dintre medicii naziști care l-a cunoscut foarte bine, fiindu-i și prieten din copilărie, el a fost „prototipul secundului care ia asupra sa partea odioasă a asprimii, întocmai după cum Mahomed zîmbește și califul execută".

În cursul lunilor care urmară, Hitler avu prilejul să aprecieze din plin calitățile noii lui achiziții. Tînărul Himmler a fost unul dintre participanții nelipsiți la manifestațiile partidului nazist. A ținut să facă parte din garda personală a lui Hitler în cursul deplasărilor acestuia în perioada cînd se pornise un val de propagandă pentru lansarea din nou a partidului nazist, deși în teorie acesta era interzis. Dar Ebert, președintele Republicii, murise la 28 februarie, generalul Ludendorff

candida la alegerile prezidențiale din 25 martie și Hitler voia să-i sprijine candidatura.

Eșecul care a urmat a fost usturător. Ludendorff a obținut mai puțin de 1% din voturi în raport cu adversarul său principal, feldmareșalul Hindenburg, dar din momentul acela regimul de la Weimar a fost condamnat. În lunile aprilie-iulie, 1925 s-a desfășurat o activitate foarte intensă. Hitler și-a dat seama că, de vreme ce regimul era minat dinăuntru, trebuia să se grăbească să intre în luptă, pentru a da asaltul împotriva Republicii prin mijloace legale.

La 9 noiembrie 1925, ziua aniversării „gloriosului marș patriotic" de la München, Hitler se hotărî să creeze un grup special însărcinat cu paza lui, acea trupă de protecție *Schutz Staffel,* care avea să devină celebră sub inițialele sale : SS.

„Trupa" aceasta nu s-a născut spontan, *ex nihilo.* Hitler avusese întotdeauna o gardă personală. La început ea era alcătuită din oamenii din serviciile de ordine create cu ocazia primelor adunări ca să-i reducă pe adversari la tăcere, la nevoie, cu forța. Încă din 1920, 5 oameni se ocupaseră de apărarea personală a lui Hitler : locotenentul Berchtold, ceasornicarul Emil Maurice, geambașul Weber, Herman Esser și hingherul Ulrich Graf. Cel din urmă avea să devină însoțitorul personal al șefului.

Cu timpul — întrucît din martie 1923 Klintzsch, conducător SA, luase măsuri pentru a-i crea lui Hitler o gardă personală SA — grupul se îngroșă și primi denumirea de *Stosstrupp Hitler* (trupa de asalt Hitler). Pentru a reconstitui vechiul Stosstrupp, care fusese dizolvat în timpul lunilor de detențiune a lui Hitler, a fost creat SS-ul. Julius Schreck primi comanda acestuia, dar la începutul anului 1926 grupul a fost reîncorporat în SA, în care figura doar ca formație specială. SS-ul s-a tre-

zit, aşadar, sub autoritatea şefului de stat-major SA Franz Pfeffer von Salomon.

În 1929, între Hitler şi von Salomon s-au iscat grave neînţelegeri, care în anul următor s-au lichidat cu înlăturarea celui din urmă.

Hitler şi-a dat seama că în fruntea acestei gărzi avea nevoie de un om devotat trup şi suflet. Nemulţumiţii spuneau că Hitler făcea pe sultanul. Acest sultan avea nevoie de ieniceri. Şeful acestora deveni Himmler.

La 6 ianuarie 1929, cînd Heinrich Himmler preluă conducerea SS-ului, acesta număra doar 280 de oameni, dar oameni verificaţi. De cum a venit, Himmler s-a străduit să pună la baza grupului pe care fusese însărcinat să-l reorganizeze criteriul selecţionării. Spre deosebire de Röhm, pe care nu-l interesa decît numărul, Himmler alese criteriul „calităţii", urmărind să facă din SS trupa de elită a partidului nazist.

Această deosebire de concepţie s-a accentuat şi mai mult atunci cînd Röhm, reluînd conducerea SA-ului în ianuarie 1931, a devenit în teorie superiorul ierarhic al lui Himmler, SS-ul fiind încă integrat în SA. Între cei 2 şefi se născu o antipatie mocnită. Ea se transformă ulterior în ostilitate, apoi într-o sălbatică rivalitate, care a jucat un rol covîrşitor în hotărîrea lui Himmler de a concentra în mîinile sale serviciile poliţiei.

Preferinţa lui Himmler pentru o triere riguroasă nu a permis, la început, decît o recrutare de cadre lentă. Numărul SS-iştilor a crescut progresiv de la 280, în noiembrie 1929, la 2 000 în 1930, 10 000 în 1931, 30 000 în momentul luării puterii şi 52 000 atunci cînd Himmler a preluat conducerea Gestapoului, cifră derizorie faţă de cei 4 500 000 de membri ai SA, de care dispunea Röhm în aceeaşi perioadă.

Aceşti preţioşi SS-işti fuseseră însă plasaţi de patronul lor în posturi-cheie. Mai întîi, la instalarea lui Hitler în postul de cancelar, Himmler alesese 120 de

oameni bine legaţi, înalţi, deosebit de curajoşi, alcătuind aşa-zisa *Leibstandarte Adolf Hitler*, companie însărcinată exclusiv cu paza Cancelariei. Unitatea aceasta de elită avea să dăinuie pînă la sfîrşitul regimului. Anturajul imediat al lui Hitler a fost alcătuit aproape numai din SS-işti ; Himmler a introdus SS-işti pretutindeni în intimitatea führerului. Brigadeführerul SS Julius Schaub gira afacerile personale ale führerului, un alt brigadeführer SS, un anume Streck, era şoferul lui. Securitatea sa personală era asigurată de gărzile SS comandate de brigadeführerul Rattenhuber şi de un grup de poliţişti din Gestapo, comandaţi de inspectorul Högl. Oamenii aceştia nu-l părăseau niciodată pe Hitler şi-l însoţeau pretutindeni în deplasările sale, aşa încît Himmler era în permanenţă informat asupra celui mai mic incident, fiecărei vizite, celei mai neînsemnate convorbiri. Nimeni nu se mai putea apropia de führer fără ca el să fie avertizat. Oamenii lui pătrunseră şi în Gestapo. În timpul epurărilor şi reoganizărilor care au urmat după luarea puterii, SS-iştii ocupară numeroase posturi.

Încă de pe atunci, Himmler a pornit un atac sistematic împotriva SA-ului şi a lui Röhm. Acţionînd pe lîngă Hitler după un plan identic cu cel al lui Göring, el îi semnala acestuia toatè excesele comise de SA în lagăre şi arăta inconvenientele care puteau decurge de pe urma acestor abuzuri. Ceea ce-l supăra pe Himmler nu erau metodele folosite, ci modul dezordonat în care opera SA-ul.

Începînd din martie 1933, SS-ul înfiinţă propriile sale lagăre. Încetul cu încetul, Himmler elimină cu desăvîrşire „concurentul" şi la începutul anului 1934 obţinu ca toate lagărele să fie în întregime girate şi păzite de SS. În acest scop creă o nouă ramură a SS-lui — regimentele „Cap de mort", *Totenkopf*, însărcinate exclusiv cu paza lagărelor de concentrare. Aceste regimente au săvîrşit acolo aceleaşi orori ca şi predecesorii lor, trans-

formînd treptat lagărele într-o adevărată întreprindere de asasinare pe scară industrială. Cheltuielile de întreţinere a lagărelor au fost trecute pe socoteala bugetelor länderelor şi n-au apărut în bugetul general al Reichului decît cu începere din 1936.

Crearea acestor trupe speciale SS — Totenkopf — arată limpede că lagărele deveniseră un fel de instituţie naţională. Dar nici un organ administrativ sau judiciar, nici un magistrat german, nici măcar ministrul justiţiei, Gürtner, nimeni nu a formulat nici cel mai timid protest împotriva acestei monstruozităţi juridice care nu avea nici o bază legală de vreme ce Constituţia era încă în vigoare. Arestarea şi detenţiunea a mii de oameni care nu erau acuzaţi de nimic, nu fuseseră judecaţi de nici o instanţă şi care se puteau aştepta să fie reţinuţi acolo, vorba lui Göring, „pînă cînd führerul avea să se îndure de ei" au continuat. Tocmai aceste nesfîrşite renunţări, şi laşe acceptări ale faptului consumat au îngăduit extinderea progresivă a metodelor naziste, încălcarea oricărei legalităţi şi, în cele din urmă, întronarea unor organizaţii criminale.

Aşadar, Himmler era destul de puternic atunci cînd s-a instalat în Prinz Albrechtstrasse nr. 8, în acel faimos birou al direcţiei Gestapoului, de unde avea să supravegheze întreaga Germanie ca din centrul unei uriaşe pînze de păianjen.

La 1 ianuarie el adresase SS-ului un mesaj fără echivoc : „Una dintre sarcinile cele mai urgente care ne revin — spunea el — este să-i descoperim pe toţi duşmanii führerului şi ai naţional-socialismului, declaraţi sau ascunşi, să-i combatem şi să-i nimicim. Pentru a duce la îndeplinire această sarcină, sîntem gata să vărsăm nu numai sîngele nostru, ci şi pe al altora".

„Trupul poartă pecetea forţelor interioare care-l însufleţesc" — scria la începutul secolului al XVIII-lea

teozoful iluminist Jakob Böhme. Enunț limpede, menit să ne liniștească. Faptul că asasinii poartă stigmatul brutalității lor e oricum o consolare. Majoritatea conducătorilor naziști se conformau acestei reguli : Röhm avea o mutră de ucigaș, fizionomia lui Bormann era mai mult decît alarmantă, Kaltenbrunner și Heydrich aveau figuri de asasini, care li se potriveau. Himmler însă avea un chip liniștit, de-o banalitate exasperantă.

Era un om de talie mijlocie, am putea spune chiar înalt, și destul de bine făcut. Avea o figură cam plină și un început de chelie precoce, care îi dezgolea tîmplele și fruntea, cu toate că nu împlinise decît 33 de ani atunci cînd și-a început cariera polițienească. Avea înfățișarea unui umil funcționar, unui modest contabil sau mic comerciant, cu o bărbie minusculă, ștearsă, care denota o oarecare lipsă de voință. Purta mustață. Obrajii buhăiți erau încadrați de două urechi cam cărnoase și clăpăuge. Un zîmbet permanent dădea chipului lui expresia unei afabilități comerciale.

Avea însă două elemente care constituiau un discret semnal de alarmă : niște buze foarte subțiri și incolore, lipsite de sînge, și doi ochi mici și albaștri, de un albastru cenușiu, cărora pince-nez-ul cu rama rotundă de oțel lustruit nu reușea să le ascundă privirea uimitor de pătrunzătoare și de o duritate care te înghețа. De bunăseamă își dădea seama că privirea îl trăda, așa că și-o ascundea după lentile, ținîndu-și capul ușor înclinat pe umărul drept și pîndindu-și interlocutorul care avea să fie, poate, o pradă. Gîtul lui ciudat, cu aspect bolnăvicios, atrăsese adesea atenția vizitatorilor ; era un gît de om bătrîn, cu pielea flască și zbîrcită. Avea mîini nefiresc de fine și delicate, subțiri, aproape feminine, cu pielea foarte albă și transparentă, străbătută de vinișoare albastre. Cînd vorbea sau cînd asculta pe cineva punea adesea mîinile pe masă, în fața lui, uitîndu-le într-o ciudată inerție. Mîinile acestea inexpresive se po-

triveau întru totul cu expresia pe care şi-o compusese, indescifrabilă şi imobilă.

Subalternii lui au declarat mai tîrziu că Himmler nu rostea niciodată nici laude, nici reproşuri. Directivele lui erau de cele mai multe ori vagi. Îi plăcea să-i vadă pe oameni descoperind ei înşişi mijloacele cele mai indicate pentru a-şi mulţumi şeful, ale cărui intenţii aveau să le fie dezvăluite abia treptat. Avea o deosebită înclinaţie pentru taină, caracter pe care l-a imprimat adînc tuturor acţiunilor sale, făcînd din el o regulă absolută, a cărei încălcare era pedepsită cu excepţională asprime, ajungîndu-se pînă la pedeapsa cu moartea.

Himmler era înzestrat cu o neobişnuită putere de muncă. Pentru el ziua de lucru începea pe la 8 dimineaţa şi nu se încheia decît noaptea tîrziu, adesea către ora 2 dimineaţa. Lucra oriunde şi fără încetare. Secretarul lui îl însoţea pretutindeni atunci cînd călătorea. Îşi dicta scrisorile în tren, în avion sau în maşină, fiind mereu în contact cu serviciul central al Gestapoului prin radio. Trebuia să i se aducă la cunoştinţă orice raport, orice scrisoare, cît de neînsemnată. Citea totul cu grijă şi făcea însemnări pe marginea documentelor cu un creion verde, de nuanţa verdelui vegetal, şters, fără strălucire. Cu meticulozitatea care-l caracteriza, obişnuia să noteze pe fiecare document care-i trecea prin mînă literele GEL (prescurtare la „Gelesen" = citit), urmate de dată şi de semnătura lui, un H dublu traversat de o linie orizontală, care se termina cu un vîrf ascuţit. Alegerea creionului de culoare verde-cenuşie reflecta personajul. Göring, fastuosul, înzorzonatul, îşi adnota corespondenţa cu un creion roşu aprins. Un amănunt neînsemnat, dar totuşi revelator!

Cînd nu era plecat într-una din frecventele sale călătorii sau într-una din inspecţiile pe care obişnuia să le facă inopinat, ca să controleze activitatea serviciilor sale, Himmler nu-şi întrerupea lunga lui zi de muncă decît

cu pauza pentru masă, pe care o lua aproape întotdeauna într-o popotă a SS-ului, la Gestapo sau la restaurant. Uneori se întîmpla să reţină la masă vreun vizitator. Pe şefii săi de serviciu îi invita destul de des. Era un amfitrion plăcut, vorbea uşor, era spiritual şi fără pretenţii chiar şi atunci cînd, ajuns la culmea puterii şi împovărat de nenumăratele şi redutabilele lui funcţii, avea să fie, de fapt, omul cel mai puternic al regimului.

Avea prieteni buni şi credincioşi, printre care mulţi din copilărie. Ei continuau să-l numească cu afecţiune „Heini", ca pe vremea cînd mergeau împreună la şcoala părintelui său. În SS era numit adesea cu respectuoasă afecţiune „reichsführer Heini". Este un element cît se poate de uluitor să vezi nişte ucigaşi, cu mîinile pline de sîngele a mii de copii, cultivînd floarea prieteniei şi adresîndu-se unul altuia cu diminutive pline încă de mirosul cernelii violete şi al prafului de cretă respirat împreună într-o veche şcoală bavareză. Căci Himmler adusese cu sine pe cei mai mulţi dintre colegii lui. Medicul Gebhardt, de pildă, prietenul lui din copilărie, avea să fie una dintre persoanele însărcinate cu experienţele ştiinţifice, mulţi funcţionari bavarezi cunoscuţi la Prefectura de poliţie din München aveau să-l urmeze la Gestapo, la Berlin. Toţi credeau în steaua lui. Avea un dar de convingere indiscutabil. „El credea ceea ce spunea în clipa cînd rostea un lucru, şi, o dată cu el, credeau şi ceilalţi" — avea să declare Gebhardt.

Himmler îşi petrecea viaţa în afara căminului. Nu s-ar fi zis că are o viaţă particulară. Întreaga lui activitate se desfăşura în cadrul SS-ului şi al Gestapoului şi se părea că existenţa lui se desfăşura numai în funcţie de aceşti doi monştri zămisliţi de el. Sub înfăţişarea lui senină se ascundea însă o rană. Era nefericit în căsnicie. Se căsătorise cu o infirmieră, Marga Cuzerzova, originară din Bromberg, o femeie cu 7 ani mai în vîrstă

decît el. Ea lucrase într-o mare clinică din Berlin într-o vreme în care descompunerea morală era acolo în toi. Văzuse atîtea intervenţii ilegale, atîtea afaceri murdare, încît rămăsese cu un profund dispreţ pentru medici şi chirurgi. Dimpotrivă, credea cu tărie în puterea tratamentelor cu plante medicinale, credinţă pe care i-o transmisese şi soţului ei. Cu banii soţiei lui, Himmler pusese bazele crescătoriei de păsări de la Trudering, în apropiere de München. Această îndeletnicire nu-i aduse însă venituri şi, la îndemnul ei, începu să cultive ierburi medicinale. Citi cu pasiune tot felul de lucrări datînd din evul mediu cu privire la aceste buruieni, dar nici ele nu se vădiră a fi o reuşită comercială. Acest nou eşec nu-l abătu de la pasiunea lui. Mai tîrziu avea să-i silească pe prizonierii din lagărele de concentrare să cultive plante medicinale.

Poate că tocmai aceste eşecuri au stat la baza neînţelegerilor dintre soţi. Fapt cert este că soţia lui îl dispreţuia. Naşterea unui copil, o fată, pe nume Gudrun, în 1928, nu îndreptă cîtuşi de puţin lucrurile. După părerea doctorului Gebhardt, Himmler suferise dintotdeauna de o impotenţă parţială „şi n-a reuşit niciodată să biruie acest conflict interior". Neînţelegerile deveniră atît de grave, încît fu nevoit să trăiască despărţit de soţia lui. Cu toate acestea s-a opus întotdeauna divorţului — de dragul fetiţei, spunea el, dar fără îndoială că şi sub influenţa inconştientă a riguroasei educaţii religioase primite în copilărie.

Mai tîrziu avea să cunoască o altă femeie, care deveni amanta lui. Din această legătură avu încă 2 copii, un băiat şi o fată, pe care îi crescu o doică la Hohenlychen, unde se şi născuseră.

Această existenţă dublă, aceste două căminuri i-au pricinuit adesea greutăţi materiale şi l-au obligat uneori să facă împrumuturi. Căci Himmler a fost singurul înalt demnitar nazist căruia cariera nu i-a adus avere, deşi

era atotputernic, iar corupția domnea în aparatul partidului nazist pe scara cea mai largă. Se credea superior lui Göring, care în timpul războiului a făcut tot felul de matrapazlîcuri, profitînd de înalta lui poziție în administrația de stat și în partid.

Himmler era lipsit de o cultură reală. Acest semidoct era un romantic care a imprimat o linie specifică realizărilor sale și în felul acesta întregii organizări a celui de-al III-lea Reich. Credea în magnetism, în mesmerism, în homeopatie, în cele mai îndoielnice teorii ale eugenismului naturist, în virtuțile psihice ale alimentației naturale, în prezicători, vraci, magnetizatori și vrăjitori. Toată viața s-a înconjurat de ei și de multe ori nu se putea încumeta să ia vreo hotărîre înainte de a-i fi consultat. Aceeași ciudățenie se regăsea la mulți alți conducători ai nazismului în perioada de început. Ei frecventau susținut casa magului berlinez Hanussen, ceea ce i-a permis acestuia să prezică incendierea Reichstagului.

Himmler nutrea un profund respect pentru disciplina militară. „El a dat — avea să spună mai tîrziu Gebhardt — o interpretare aproape isterică vechiului principiu militar: ordinul nu se discută, se execută". Himmler a făcut din acest principiu o dogmă absolută pentru trupele sale, lucru destul de ușor, căci pe atunci oamenii din popor din Germania nu ieșiseră încă din șerbie pentru a deveni burghezi și pășiseră în cel de-al III-lea Reich ca niște somnambuli. Îl admira pe Enric I, unul dintre împărații germani, supranumit Păsărarul sau Saxonul. Aprecia modul în care acesta își organizase cavaleria, ceea ce i-a creat posibilitatea să înființeze noi orașe, să-i izgonească pe danezi, să-i bată pe unguri și să-i supună pe slavi și pe venzi. Acest model și interesul pe care-l purta Himmler problemelor rasiale au avut o importanță capitală în organizarea SS-ului. Tinerii SS-iști depuneau jurămîntul la miezul nopții, la lumina

faclelor, în catedrala din Braunschweig, în fața sicriului cu moaștele lui Enric Păsărarul.

Potrivit analizei doctorului François Bayle, pe Himmler îl caracterizau o inaptitudine congenitală pentru ideile generale, ceea ce l-a făcut să se agațe de sistemul în slujba căruia s-a pus, o patimă și o voință negativă care apăreau sub forma unei înverșunări sălbatice, manifestată printr-o muncă îndîrjită, o totală absență de originalitate și de sensibilitate, din care rezulta o funcționare cvasimecanică a gîndirii, deformată în natura și capacitatea sa, atît de profund, încît ar trebui considerată de-a dreptul o gîndire patologică. Pe acest fundament trebuie adăugată absența oricărui bun-simț, o îngîmfare și o încăpățînare animalică mergînd pînă la absurd și, în sfîrșit, o lipsă de intuiție nesuplinită de nici o educație intelectuală. Instinctul lui erotic era dezvoltat în mod anormal. Simțea o nevoie intensă de drăgălășenii și de ambianță amicală, legate, în mod paradoxal, de o profundă indiferență afectivă.

Această înclinație spre sistematic îl făcu să vadă în Hitler un mîntuitor. Hitler afirma, bătea cu pumnul în masă, propunea soluții energice și admirabil de simple, dar mai ales emana o siguranță și o dîrzenie care găseau răsunet în spiritul îndărătnic al neofitului. Și atunci cînd Hitler vorbea cu convingerea lui molipsitoare despre problemele rasiale, despre puritatea sîngelui, coarda lui sensibilă vibra. Himmler fusese întotdeauna pasionat după problemele acestea. Se complăcea în a crede că a găsit o formulă științifică pentru obsesia lui de cînd studiase la școala de agronomie problema selecției raselor de animale. Crescătorul de păsări își imagina că și oamenii pot fi supuși, spre binele lor, regulilor aplicate la creșterea rațională a animalelor. Învățase că viețuitoarele nerentabile trebuie înlăturate din coteț și din grajd, astfel că socotea perfect îndreptățit pe Hitler să scrie: „Suferim cu toții de pe urma infirmităților

unui sînge impur. Ceea ce nu este rasă bună nu e nimic". Sau : „O generaţie mai puternică îi va elimina pe cei slabi ; elanul vital va sfărîma legăturile ridicole ale unei pretinse umanităţi inventate de individ, pentru a face loc unei umanităţi a naturii care-i extermină pe cei slabi în folosul celor tari". Sau în sfîrşit : „Mila nu ne poate aduce decît disensiune şi demoralizare".

Cînd Hitler declara că statul naţional-socialist va pune în aplicare aceste teorii, Himmler aplauda. De îndată ce avea să i se dea posibilitatea, avea să treacă la fapte. În mintea lui aveau să se întipărească pe veci cuvintele lui Hitler : „Cei care nu văd în naţional-socialism decît o mişcare politică nu înţeleg aproape nimic din el. Naţional-socialismul este mai mult decît o religie chiar, el este voinţa creării unei noi omeniri. Fără o bază biologică şi fără un scop biologic, politica este azi completamente oarbă".

Şi mai cu seamă :

„Eu îi eliberez pe oameni de limitele raţiunii care îi apasă, de murdarele şi umilitoarele intoxicaţii datorate unor himere, de aşa-zisa conştiinţă şi moralitate şi de pretenţiile de libertate şi de independenţă personală, de care nu se pot folosi decît unii".

Şi în sfîrşit :

„După secole de văicăreală pe tema ocrotirii celor săraci şi umiliţi, a venit momentul să ne hotărîm să-i apărăm pe cei tari împotriva celor inferiori (...) Instinctul natural porunceşte tuturor fiinţelor vii nu numai să-şi învingă duşmanii, dar să-i şi extermine. Odinioară învingătorul avea privilegiul să extermine rase şi popoare întregi".

Într-o zi Himmler avea să urmeze întocmai acest îndemn.

2

„ORDINUL NEGRU" AL LUI HIMMLER

Visul lui Himmler era să dispună de o cavalerie și de un cîmp de experiențe biologice ca să-și poată pune în aplicare principiile sale cu privire la „sînge". SS-ul avea să-i dea posibilitatea să-și realizeze acest vis. El avea să-și pună amprenta și asupra Gestapoului.

Himmler era reichsführer SS, adică șef suprem al SS-ului pentru întregul Reich, SS-ul avea să rămînă într-adevăr, pînă în ultima zi a prăbușirii, „un bun al lui", proprietatea lui personală.

Ca să putem înțelege cum funcționa mașina administrativă nazistă, pe care suprapunerea diverselor ierarhii, ca, de pildă, ierarhia funcționarilor de stat și a militarilor din armata regulată, ierarhia partidului și ierarhia specială a SS-ului, o complica neînchipuit de mult, trebuie să vedem mai întîi ce era SS-ul, căci modul lui de organizare avea să se infiltreze în toate organele și mecanismele, nu numai ale partidului nazist, ci și ale administrațiilor de stat, ale organizațiilor publice și chiar particulare. Cam din 1940, toate persoanele importante ale regimului, toți slujbașii poliției, toți conducătorii marilor servicii au fost membri ai SS-ului sau au primit cîte un grad, cu titlu onorific, în cadrul acestei organizații.

Ideologia și principiile SS-ului au început să se infiltreze treptat în viața germanilor ; posturile de conducere se aflau toate în mîinile unor oameni care, făcînd

parte din SS, erau mai mult sau mai puțin supuși direct controlului lui Himmler. Acesta a stabilit cele două principii de bază ale SS-ului : selecția rasială și supunerea oarbă.

Farsa selecției rasiale a fost învesmîntată în considerații pseudoștiințifice, potrivite cu gusturile marelui maestru al ordinului. Într-o țară care de-a lungul secolelor suferise influențe atît de numeroase și de diverse, la populația căreia se adăugase aportul altor neamuri, îndeosebi imensul aport slav care și-a pus pecetea pe populația germană pînă la Elba, dogma „purității absolute a sîngelui nordic" părea o glumă. În Germania însă, nimeni nu și-a dat seama de acest lucru sau, în orice caz, nimeni n-a avut curajul s-o spună.

Poporul se distra copios pe seama declarațiilor grandilocvente cu privire la puritatea sîngelui și-și bătea joc de ele. Doctorului Goebbels, care era o stîrpitură, i se spunea în derîdere „neamțul cel sfrijit". Este, de asemenea, semnificativ faptul că în epoca în care SS-iștii au lansat moda cercetărilor genealogice Hitler a interzis categoric orice investigații cu privire la propria sa origine, destul de hibridă, după cum afirmau adversarii lui.

Himmler voia să facă din SS un nou ordin de cavaleri care să constituie fundamentul cel mai solid al Reichului nazist. În decretul semnat de mîna lui la München, la 31 decembrie 1931, el definea astfel această organizație : „SS-iștii sînt o uniune de germani anume selecționați cu caracteristici nordice (...) SS-iștii sînt conștienți că, prin prezentul decret, ei fac un însemnat pas înainte. Batjocura, ironia și lipsa de înțelegere nu ne lezează, viitorul ne aparține".

Principiile rasiste, unul dintre pilonii nazismului, care aveau să justifice masacrarea popoarelor „inferioare", exterminarea a milioane de ființe omenești și transformarea altor milioane în sclavi, au dus în 1935 la promulgarea legilor de la Nürnberg. Aceste legi reglementau calitatea

de cetățean, condiționînd-o de anumite caractere etnice și rezervînd-o doar pentru *Volksgenossen,* adică pentru aceia care puteau dovedi că cel puțin 3 din cei 4 bunici ai lor aparțineau uneia dintre cele 5 rase considerate germanice. Numai aceștia puteau beneficia de drepturi politice.

Astfel iese la iveală profunda răsturnare provocată de nazism pe scara valorilor din lumea occidentală. Creștinismul admite că oamenii au drepturi și îndatoriri identice. Fraternitatea și egalitatea care izvorăsc din concepția unei creații divine, aceeași pentru toți, s-au păstrat în societățile laice și au stat pe primul loc în Declarația drepturilor omului. Marxismul, care-l neagă pe dumnezeu, păstrează și el același principiu.

Nazismul însă răstoarnă aceste concepții și proclamă inegalitatea între oameni. El enunță postulatul că oamenii sînt profund diferențiați, nu datorită cunoștințelor lor, forței sau calităților dobîndite, ci datorită originii lor. După el există oameni superiori, adică naziștii, situați pe treapta cea mai de sus a societății, și suboameni, corcituri din rasele inferioare, degenerate, pe ultima treaptă. Între aceștia se află o întreagă gamă de elemente intermediare, cîntărite cu ajutorul unor procedee pseudoștiințifice. Postulatul acesta nu se baza pe nimic altceva decît pe o politică de forță, pe o serie de afirmații brutale, fără nici un substrat științific vrednic de luat în discuție, dar care avea să îngăduie încercarea de a extermina pe „suboameni".

Executorii acțiunilor care au decurs din principiile rasiste ale nazismului au fost SS-iștii, și îndeosebi Gestapoul. Legile lor, acele faimoase legi prin care Himmler urmărea să reînvie tradițiile instituției medievale a cavaleriei, erau primitive. În primul rînd exista faimosul jurămînt, pe care neofiții îl prestau în cadrul unei puneri în scenă teatrale: „Îți jur, Adolf Hitler, führer și cancelar al Reichului, că voi fi credincios și

viteaz. Îţi făgăduiesc solemn ţie şi celor pe care mi i-ai dat drept conducători supunere pînă la moarte. Aşa să-mi ajute dumnezeu".

Jurămîntul acesta nu e decît un jurămînt de supunere oarbă care avea să-i determine pe SS-işti să comită fără să clipească cele mai monstruoase crime.

„Onoarea mea constă în loialitate" — aceasta era mîndra deviză a SS-ului. Ea nu e altceva decît repetarea jurămîntului de credinţă, prin credinţă înţelegîndu-se exclusiv ataşamentul faţă de führer, faţă de conducătorii şi camarazii din SS, şi nicidecum faţă de vreuna din normele morale tradiţionale. Onoarea SS-istului, despre care avea să se facă atîta caz în broşurile difuzate de nazişti şi în discursurile lor, nu numai că nu-l va opri, ci, dimpotrivă, îl va obliga să ucidă copii, femei şi bătrîni. În numele acestei stranii concepţii despre onoare, copiii ajunşi la Auschwitz aveau să fie smulşi din braţele mamelor lor şi trimişi la camera de gazare, dacă nu cumva, pentru a nu se pierde prea mult timp, în zilele de mare afluenţă aveau să fie aruncaţi de vii în gropi pline cu benzină arzîndă.

Onoare, loialitate! Lumea limitată a nazismului perverteşte noţiunile obişnuite, goleşte cuvintele de conţinutul lor. Ce înţeleg naziştii prin aceste cuvinte a arătat însuşi Himmler în discursul său pronunţat la 4 octombrie 1943, la Poznan, în faţa unei adunări a gruppenführerilor SS: „Un principiu fundamental trebuie să constituie legea absolută a SS-istului. Trebuie să fim cinstiţi, cuviincioşi, loiali, buni camarazi faţă de cei de-un sînge cu noi, şi numai faţă de aceia. Nu mă interesează cîtuşi de puţin ce se întîmplă cu un rus sau cu un ceh".

Era aplicarea teoriei „rasei de stăpîni", atît de scumpă lui Hitler încă de la începutul mişcării.

SS-iştii, care trebuiau să formeze elita lumii viitoare, erau recrutaţi după principiul sîngelui. Valoarea era o chestiune de rasă: „Prin urmare, trebuie luat în consi-

derație numai sîngele perfect, sîngele care în cursul istoriei s-a dovedit a fi important și creator, stînd la baza oricărui stat și a oricărei activități militare, cu alte cuvinte, sîngele nordic. Mi-am spus că dacă aș reuși să selecționez pentru organizația aceasta cît mai mulți indivizi, dintre care majoritatea să posede acest sînge, să-i învăț disciplina militară și, în timp util, valoarea acestui sînge și a întregii ideologii care decurge din el, aș putea întradevăr să creez o organizație de elită care să poată face față oricărei eventualități".

Pentru a se selecționa posesorii acestui sînge atît de prețios, candidații erau triați cu severitate. „Ei sînt examinați și controlați. Din 100 de oameni, nu putem alege în medie decît 10 sau 15, mai mult nu. Le cerem dosarul politic al părinților, al fraților și surorilor lor și arborele genealogic pînă în 1750; firește, cerem și un examen fizic și dosarul lor de la Tineretul hitlerist. Pe de altă parte, cerem un dosar cu privire la ereditate, care să dovedească că părinții sau membrii familiei lor nu au avut boli ereditare".

Scopul final al atîtor măsuri de precauțiune îl divulga însuși Himmler: „Vrem să formăm o clasă superioară care să domine Europa de-a lungul secolelor". Într-o zi, Himmler a declarat că viitorul Reich avea să se întindă peste toată Europa și avea să fie organizat după modelul societăților antice; cu alte cuvinte, o elită reprezentînd 5 pînă la 10% din populație avea să domnească peste ceilalți, punînd la muncă o masă uriașă de iloți și de sclavi. Cînd Europa a fost ocupată pe trei sferturi de naziști, s-a constatat că regimul nazist era într-adevăr un regim sclavagist.

Viitorii „stăpîni", adică SS-iștii, aveau drepturi deosebite. La prestarea jurămîntului primeau pumnalul SS. Cu el — li se spunea —, spălînd ocara în sînge, urmau să-și răzbune onoarea ori de cîte ori li se va părea că a fost lezată. Un decret emis de Himmler în 1935 pre-

ciza acest drept, această datorie chiar, iar o hotărîre a Curții adăuga că SS-iștii „erau liberi să se folosească de armele lor, chiar dacă adversarul putea fi respins și prin alte mijloace". Dreptul de a ucide fără să fii pedepsit era una dintre prerogativele SS-ului.

În septembrie 1939, un membru din Waffen SS care păzea un grup de 50 de muncitori evrei găsi cu cale la sfîrșitul zilei de lucru să-i omoare pe nefericiții aceia, unul după altul. A urmat un fel de anchetă. Asasinul n-a fost însă pedepsit, deoarece — preciza raportul —, fiind SS-ist, era „deosebit de sensibil la vederea evreilor", așa că acționase „fără să-și dea seama, împins de un spirit de aventură juvenil". E probabil chiar ca un element de elită atît de înzestrat să fi beneficiat de o avansare imediată.

Pentru mai multă siguranță, o serie de decrete emise i-au scos pe membrii SS de sub jurisdicția obișnuită, precizînd că aceștia nu erau datori să răspundă pentru actele lor decît în fața tribunalelor SS, întrucît depindeau exclusiv de jurisdicția lor internă.

Pentru început s-a aplicat numai legea din 2 august 1933, care îngăduia guvernului să sisteze orice anchetă și orice procedură în curs în fața vreunei instanțe. Această metodă prezenta însă unele inconveniente. La 17 octombrie 1933, doi deținuți din lagărul de la Dachau s-au „sinucis" în celulele lor. Direcția lagărului a afirmat că s-au spînzurat cu curelele lor. Familiile celor doi s-au adresat însă parchetului din München. Au sosit doi medici legiști care au făcut autopsia cadavrelor. Aceasta a dat în vileag faptul că cei doi nenorociți fuseseră întîi maltratați și apoi sugrumați. Numeroasele echimoze de pe craniu și de pe trup nu lăsau nici o îndoială ; semnele rămase pe grumaz erau produse de sugrumare și nu de spînzurare. În schimb n-au putut fi prezentate curelele despre care se afirmase că ar fi servit la sinucidere.

Aceasta se petrecuse înainte de a fi avertizate forurile superioare. De îndată ce a fost prevenit Röhm — în principiu conducătorul SS-ului, care era încă dependent de SA —, el emise următoarea notă: „Lagărul de la Dachau este un lagăr pentru cei internaţi preventiv şi pentru deţinuţii politici. Incidentele menţionate sînt de natură politică, şi, în orice caz, autorităţile politice sînt cele care trebuie să hotărască în primul rînd asupra lor. După părerea mea, ca şef al statului-major şi ministru al Reichului, ele nu intră în competenţa organelor judiciare. În calitatea pe care o am sînt interesat ca Reichul să nu sufere nici un prejudiciu politic din cauza acestor proceduri. Voi obţine de la reichsführerul SS un ordin potrivit căruia nu se va îngădui nici unui organ de anchetă să pătrundă deocamdată în lagăr şi să interogheze vreun deţinut".

Ministrul de interne ceru şi el suspendarea anchetei: „Motivul este, trebuie să recunoaştem, că aceste anchete ar dăuna prestigiului statului naţional-socialist, ele fiind îndreptate împotriva unor membri SA şi SS, iar SA şi SS, principalele organizaţii susţinătoare ale statului naţional-socialist, ar fi lezate".

La 27 septembrie procurorul suspendă urmărirea, „deoarece ancheta demonstrase că nu existau destule dovezi care să ateste că moartea respectivelor persoane s-ar fi datorat unor cauze exterioare".

Lucrurile mergeau pe calea cea bună, numai că, la 5 decembrie, ministrul de stat al justiţiei ordonă ca ancheta să fie dusă pînă la capăt. „Faptele vor trebui clarificate cît mai repede posibil (...) Dacă se fac tentative de muşamalizare, este cazul să se dea riposta de rigoare."

Supărător incident. Bineînţeles, el nu constituia propriu-zis un pericol după atîta tărăgănare şi cu puţinele posibilităţi de investigare pe care le avea justiţia în interiorul SS-ului. Rămînea totuşi în picioare faptul că „cei din afară" puteau, datorită unor incidente regreta-

bile, să se amestece prea îndeaproape în treburile „private" ale SS-ului şi să constate anumite practici care ar fi fost mai bine să rămînă ascunse.

Acesta era unul dintre motivele care stăteau la baza jurisdicţiei speciale SS. Din momentul respectiv, SS-ul deveni un mediu complet etanş, în interiorul căruia nimeni nu a mai putut pătrunde.

Himmler îi trata pe intangibilii SS-işti ca pe un material uman de o calitate deosebită şi ideal pentru experienţele lui personale. Crescătorul de păsări din el apărea la suprafaţă, veghind la puritatea rasei sale selecţionate. SS-iştii nu aveau dreptul să se căsătorească fără autorizaţia forurilor superioare. Logodnica trebuia să facă dovada ascendenţei sale ariene pînă în 1800 dacă voia să se căsătorească cu un simplu SS-ist sau un subofiţer, pînă la 1750 dacă voia să ia un ofiţer. Direcţia centrală, *Hauptamt,* era singurul for în drept să valideze dovezile aduse şi să dea autorizaţia necesară. În plus, tînăra trebuia să treacă printr-o serie de controale medicale şi examene fizice. Trebuia să se verifice dacă era în stare să asigure urmaşi rasei acesteia de stăpîni. După căsătorie, tînăra soţie trebuia educată în spirit SS-ist. I se băgau în cap, în şcoli speciale, noţiuni de educaţie politică şi „ideologia care decurge din noţiunea de puritate rasială". Urma cursuri de gospodărie, de puericultură etc., şi toate acestea cu scopul de a obţine în cîţiva ani un grup unitar, din ce în ce mai mare din punct de vedere numeric, dar riguros identic din punct de vedere fizic şi psihic.

Sistemul lui Himmler avea să fie încununat prin crearea aşa-numitului *Lebensborn* — Fîntîna vieţii —, un fel de centru de montă uman, în care au fost aduse o serie de fete tinere, anume alese pentru că erau tipuri de nordice desăvîrşite, ca să procreeze, în afara oricărei uniuni legale, cu membri SS, aleşi după aceleaşi criterii. Roade ale unui eugenism dirijat, copiii rezultaţi

din aceste legături trebuiau să aparţină statului, educaţia lor urmînd să fie făcută în şcoli speciale. În teorie, ei urmau să alcătuiască prima generaţie de naziști puri, formaţi încă din faşă. Prăbuşirea regimului nu a dat prilej naziştilor să ducă mai departe aceste experienţe. Cu toate astea apucaseră să se nască vreo 50 000 de copii în aceste creşcătorii. În momentul de faţă, nivelul lor intelectual este categoric sub cel mijlociu. Ei prezintă un procent de debili mintali de 4 şi de 5 ori mai mare decît cel obişnuit. Eugeniştii naziști ignorau un adevăr pe care psihologii ţărilor decadente şi ai raselor degenerate îl cunosc, şi anume că cea mai desăvîrşită „creşcătorie" pentru „educarea" copiilor este inferioară unei mame oarecare, fie ea şi mediocră. Ideologia şi biologia nu pot înlocui dragostea maternă.

Experienţele biologice pe care le-a făcut Himmler cu SS-ul au îmbrăcat şi alte forme. Creşcătorul de pui socotea că hrana influenţează asupra trăsăturilor anatomice şi psihologice. În consecinţă, cafeaua de dimineaţă a fost înlocuită în cazărmile SS cu vechiul dejun germanic compus din lapte şi o fiertură de cereale. La masă, SS-iştii primeau apă minerală. Eugeniştii partidului calculau „în mod ştiinţific" meniurile. În cazărmile SS s-au făcut şi experienţe de magnetopatie. Cîtorva comandanţi li s-au făcut un fel de masaje ale sistemului nervos. Pe scurt, SS-iştii erau trataţi asemenea unor cobai de lux. Departe de a se simţi umiliţi, jigniţi în demnitatea lor umană din cauza acestor metode, erau, dimpotrivă, foarte îngîmfaţi. Se urmărea să se facă din ei nişte fiinţe cu totul deosebite, un fel de supraoameni, care să privească cu dispreţ la restul omenirii.

Una dintre caracteristicile esenţiale ale acestei noi gărzi pretoriene era „o frumoasă prestanţă militară", asemenea celei preconizate de tradiţia prusacă. Ea fu luată ca model de către aceşti oameni şi copiată întru totul : trufie plină de dispreţ, ţinută ţeapănă, neînduple-

care, lipsă de spirit critic, sentimentul forței dus pînă la limitele absurdului, „orgoliu de castă, sadism de pe urma dresajului și masohism datorită cazărmii în toate formele lor primitive sau deviate, așa cum le-au format 200 de ani de regim prusac" — cum spune Kogon. Același autor remarcă: „O gîndire critică, care presupune aptitudinea de a compara și a deosebi, implicînd, prin urmare, cunoștințe din ce în ce mai dezvoltate, ar fi dăunat eficacității, i-ar fi «anemiat», le-ar fi părut demoralizatoare, primejdioasă, perfidă, «iudaică»". Și aci se regăsește un vechi precept militar: „Să nu încerci niciodată să înțelegi".

Drepturile care li se acordau, de pildă dreptul de viață și de moarte asupra contemporanilor lor, care le era în mod practic recunoscut „pentru a-și răzbuna onoarea", îngăduința de care beneficiau nu puteau decît să le întărească convingerea în superioritatea lor. Cît despre legitimitatea actelor lor, ea nu putea fi pusă în discuție; nici cea mai mică îndoială n-a planat vreodată asupra lor.

Și cum ar fi putut fi altfel? Întreaga elită tradițională germană accepta cele mai criminale acte și le acoperea sub tăcere. Această „elită" se integra în sistem, accepta să conlucreze cu noii veniți. De cînd preluase conducerea SS-ului, Himmler se străduise să-și atragă aristocrații care se bucurau încă de un mare prestigiu, personalitățile de seamă, precum și anumiți militari cunoscuți. Faptul că o serie de foști ofițeri din trupele neregulate, prezentați drept eroi naționali, intraseră în rîndurile SS-ului avusese un oarecare răsunet. Cu începere din 1928, descendenții mai multor familii ilustre aderaseră la partidul nazist. Înainte de 1933 intraseră în *Schwarze-Korps,* adică „Corpul negru", cum era numit SS-ul, și unii aristocrați. Printre ei se numărau prințul de Waldeck și marele duce moștenitor de Mecklenburg, ca să nu-i citîm decît pe cei mai sus-puși.

După luarea puterii se îmbulziseră și alții: un prinț de Hohenzollern-Sigmaringen, ducele moștenitor de Braunschweig, prințul moștenitor de Lippe, Tiesterfeld, și generalul conte von der Schulenburg. Li se alătură pînă și arhiepiscopul Gröber din Fribourg. Acestor achiziții de preț nu li se cerea să presteze vreun serviciu, dar se făcea, în schimb, mare vîlvă în jurul aderării lor. Ele au exercitat o influență atît de mare asupra recrutării de cadre care a urmat, încît, mai tîrziu, Himmler a ajuns să creeze grade onorifice SS și să le acorde unor persoane care nu erau membri ai SS-ului.

Această politică nu întîrzie să-și facă efectul, îndeosebi asupra burgheziei; regimentele SS au început a fi privite ca cele mai „șic" regimente, iar uniforma neagră ca o culme a eleganței masculine.

Dacă SS-iștii erau îndreptățiți să considere aceste adeziuni ca o aprobare a metodelor lor, trebuie să recunoaștem că absența oricărei reacții pe plan internațional nu putea decît să le întărească încrederea. Degeaba își băteau gura emigranții. Nici o țară „civilizată" nu s-a gîndit, nici măcar o clipă, s-o rupă cu asasinii chiar atunci cînd crimele care se comiteau zilnic în Germania nu mai puteau fi trecute cu vederea. Reprezentanții ambasadelor strîngeau mai departe cu aceeași demnitate mîini care șiroiau încă de sînge nevinovat și dădeau recepții în cinstea călăilor.

Adepții simandicoși nu erau decît un argument pentru publicitate. Recrutările masive se făceau însă în păturile interlope ale populației.

Pentru treburile murdare care-i așteptau era nevoie de oameni fără probleme, brute docile sau sadici organizați. Recrutarea unor asemenea indivizi risca să aibă o limită. Naziștii și-au dat seama că, pentru a asigura un aflux continuu de elemente „corespunzătoare", viitorii pretorieni trebuiau modelați încă din copilărie. Principala sursă a SS-ului și a Gestapoului a fost *Hi-*

tlerjugend — „Tineretul hitlerist". În fiecare an, la 20 aprilie, aniversarea zilei de naştere a führerului, copiii care împlineau 10 ani în cursul acelui an erau primiţi în *Jungvolk*. Concomitent cu sărbătorirea aniversării lui Hitler se desfăşura un anumit ceremonial, care avea drept scop să producă o impresie adîncă asupra copiilor. Ei făceau parte din această organizaţie pînă la 13 ani, rămînînd cîte un an în fiecare din cele 4 secţii destinate să-i conducă în mod progresiv spre Hitlerjugend, care avea să-i pregătească ulterior mai direct pentru intrarea în armată sau într-una din organizaţiile partidului nazist.

Hitlerjugend a fost la început o mlădiţă a SA-ului. Mai tîrziu ea a devenit independentă. La scurt timp după luarea puterii, Comitetul naţional al asociaţiilor tineretului german a fost dizolvat printr-un decret emis la 22 iunie 1933. Toate bunurile i-au fost confiscate, iar membrii lui au fost contopiţi cu Hitlerjugend (H.J). Încadrarea tuturor tinerilor în H.J. deveni obligatorie în urma unei legi din 1936. Astfel, de la 10 ani, tinerii germani erau supuşi influenţei continue, obsedante a propagandei şi a ideologiei naziste. Încă de la această fragedă vîrstă, cînd personalitatea poate fi atît de uşor modelată, „principiul conducătorului" era săpat în minţile lor de copii ca o dogmă absolută. Ceva mai tîrziu, începea pregătirea care avea drept scop să aducă fiinţa umană la stadiul de totală subordonare. Educaţia aceasta pervertitoare şi deformantă, această dezumanizare, constituie singura explicaţie a fenomenului hitlerist, a existenţei Gestapoului şi a crimelor care continuă să zguduie şi acum conştiinţa oamenilor. Pentru ca o mînă de asasini de profesie să poată trona asupra unui întreg popor şi să-i impună metodele sale, trebuia ca omul să fie pervertit încă din copilărie. Oradour, ghetoul din Varşovia, gropile comune din răsărit, Auschwitzul nu sînt crime ale germanilor, ci crime ale naziştilor. Fără îndoială că dacă ori-

cărui alt popor i-ar fi fost aplicate aceleaşi metode, ele ar fi dat aceleaşi rezultate. Poporul german a constituit o masă maleabilă, pentru că militarizarea lui tradiţională îi inoculase obişnuinţa unei discipline mai stricte, deformaţie care a fost adesea citată oficial ca exemplu, cu o nuanţă de regret, în majoritatea ţărilor „nedisciplinate". SS-iştii care au incendiat Oradourul aveau aproape toţi, în epoca luării puterii, între 8 şi 14 ani. Aproape toţi fuseseră supuşi educaţiei naziste încă din fragedă copilărie şi nimeni nu le-a dat posibilitatea să conteste valoarea acestei învăţături. Diversele Oradoururi ale războiului au fost pregătite între 1933 şi 1940 în cadrul Tineretului hitlerist.

Într-un discurs ţinut în noiembrie 1933, Hitler proclamase intenţiile pe care le avea în legătură cu tineretul german: „Cînd un adversar declară: Nu vreau să intru în rîndurile voastre şi n-o să mă determinaţi niciodată să ajung acolo, eu îi răspund liniştit: Copilul tău îmi aparţine de pe acum. Un popor trăieşte veşnic. Cine eşti tu? Tu eşti trecător, dar urmaşii tăi se află de pe acum în tabăra nouă. În scurt timp, ei nu vor mai cunoaşte nimic altceva în afară de această nouă comunitate".

La 10 mai 1933, sub conducerea lui Goebbels, a fost organizat în piaţa Universităţii din Berlin un autodafé. Cu cîteva săptămîni înainte fuseseră „epurate" toate librăriile, bibliotecile publice şi bibliotecile universitare. Fuseseră confiscate cu această ocazie tone întregi de cărţi scrise de autori evrei, marxişti sau al căror conţinut nu era în conformitate cu principiile naziste. La 10 mai, studenţii naţional-socialişti, intonînd cîntece, au înălţat în piaţa publică un rug uriaş şi au adunat la un loc 20 000 de volume. Se afla acolo cea mai murdară literatură pornografică amestecată cu operele filozofilor „degeneraţi". Totul a fost stropit cu petrol şi incendiat, în timp ce fanfara intona imnul naţional şi cîntece ale

partidului nazist. Goebbels a ţinut cu această ocazie un discurs : „Ceremonia de astăzi — a spus el — este un act simbolic : ea va face cunoscut întregii lumi că temelia morală a Republicii din noiembrie 1918 e distrusă pe veci. Din mormanul acesta de cenuşă va răsări, asemenea păsării fenix, spiritul nou".

Înainte de a intra în SS, tînărul german selecţionat trebuia să facă un stagiu obligatoriu în *Reichsarbeitsdienst*, adică Serviciul muncii.

Trupele SS se împărţeau în 3 categorii : „Allgemeine-SS", în care serviciul nu era permanent, „SS Verfügungstruppen", regimente încazarmate[1], şi „SS — Totenkopf Verbände", sau regimentele „Cap de mort", însărcinate cu paza lagărelor de concentrare.

„Allgemeine-SS" constituia trunchiul organizaţiei, în care erau admişi la început tinerii „aspiranţi" dornici să facă parte din acest corp de elită. Aici li se dădeau primele învăţăminte, treceau prin perioada de încercare, depuneau jurămîntul şi primeau pumnalul de onoare.

Cei din Allgemeine-SS trebuiau să rămînă membri activi în SS pînă la 50 de ani. Erau nevoiţi să treacă un examen anual pentru verificarea formei lor fizice, a antrenamentului militar şi a ortodoxismului politic.

Curînd, pentru a obţine anumite posturi în administraţia de stat sau anumite funcţii înalte în industria particulară, precum şi pentru a fi admis în şcoli superioare sau în universităţi, era absolut necesar să fii membru SS.

În felul acesta, ciudatul „Ordin negru", plămădit de Himmler, pătrunse adînc în întregul mecanism al vieţii germane, conferind animatorului său o putere care în curînd avea să devină absolută. El i-a dat totodată posibilitatea să-şi înlăture duşmanii cei mai primejdioşi.

---

[1] Pînă în septembrie 1939, SS Verf. nu numărau decît 4 „Standarten" încazarmate. — *Nota red.*

GESTAPOUL E PREZENT PRETUTINDENI

Himmler, marele maestru al SS-ului, aplică o parte din principiile „Ordinului negru", întemeiat de el, la organizarea Gestapoului. Ierarhia strictă a fost treptat calchiată după aceea a SS-ului şi de-a dreptul copiată atunci cînd membrii Gestapoului au căpătat grade SS de asimilare. Obligativitatea secretului a consolidat delimitarea atribuţiilor. Unul dintre principiile fundamentale ale disciplinei din SS era discreţia. Ea era şi unul dintre elementele esenţiale ale Gestapoului, din care Himmler a reuşit să facă — aşa cum a făcut şi din SS — o lume închisă, în care nimeni n-avea dreptul să arunce nici măcar o privire şi pe socoteala căreia n-aveai voie să formulezi nici cea mai timidă critică.

Cînd Göring a creat noua poliţie de stat a fost nevoie de localuri. În Prinz Albrechtstrasse existau diverse edificii foarte potrivite atît prin modul cum erau amplasate, cît şi prin împărţirea lor interioară. Exista acolo, în primul rînd, Muzeul de folclor ; a fost pe dată evacuat şi ocupat. Mai exista o şcoală profesională industrială. Sub pretext că unii elevi erau comunişti şi că în dormitoare aveau loc „orgii nocturne", a fost şi ea evacuată. O dată aceste imobile eliberate, Gestapoul îşi instală imediat birourile în ele. Peste aceste birouri domnea Reinhardt Heydrich. Numit de Himmler în 1931 la conducerea serviciului de siguranţă SS, Reinhardt Heydrich ajunse la începutul anului 1933 locţiitorul aces-

tuia la președinția poliției din München, iar ulterior, la începutul anului 1934, cînd șeful lui căpătă controlul întregului Gestapo, îl urmă la Berlin. Himmler îl plasă imediat în fruntea serviciului central al Gestapoului, așa încît din biroul lui din Berlin dirija efectiv cea mai mare parte a întregii poliții de stat.

Potrivit obiceiului nazist exista și acolo o dedublare a funcțiilor. În calitate de șef al Gestapoului, Heydrich era funcționar de stat, în timp ce în calitate de șef al S.D.-ului — organ al partidului nazist — era unul dintre personajele marcante ale acestuia și putea dispune de organizațiile partidului. Pe de altă parte, avea calitatea de dublu șef pentru cei mai mulți dintre oamenii pe care-i avea în subordine, atît ca funcționari, cît și ca membri ai partidului nazist. Situația era comodă, căci dacă cineva ar fi avut vreun scrupul în legătură cu anumite practici revoltătoare și ar fi fost ispitit să le aducă la cunoștința justiției era mai sensibil la interdicția de a vorbi, impusă în numele partidului nazist, decît la interdicțiile pe linie administrativă.

Partidul nazist începuse să acapareze statul. Articolul 1 al legii din 1 decembrie 1933 era foarte limpede în acest sens: „Partidul național-socialist a devenit reprezentantul ideii de stat german și este indisolubil legat de stat".

Cu toții, funcționari sau membri ai serviciilor partidului nazist, urmăreau realizarea țelurilor politice ale acestui partid, ale führerului, înfăptuirea prezicerilor lui de vizionar: făurirea acelui Reich milenar pe care Hitler îl vestea de atîta vreme și, pe viitor, zdruncinarea bazelor societății omenești, răsturnarea echilibrului mondial, venirea la putere a rasei de stăpînitori și colonizarea lumii. Deținătorul acestor principii sacre, instrumentul de înfiltrare al acestei ideologii era partidul

nazist. În realitate, partidul nazist era statul. Înlăturarea din partidul nazist era echivalentă cu o condamnare la moarte. S-a spus că „excluderea din partidul nazist constituia cea mai gravă sancțiune. În anumite împrejurări ea echivala cu pierderea oricărui mijloc de existență și a oricărei considerații personale". Era o primejdie mai puțin de temut totuși decît cea pe care Himmler o lăsase să planeze amenințător deasupra capetelor celor din SS: „Cel care va fi necredincios, fie numai cu gîndul, va fi izgonit din SS și vom avea grijă ca el să dispară din lumea celor vii".

Sarcina Gestapoului era să împiedice orice discuție asupra dogmelor naziste, să-i înlăture indiferent prin ce mijloace pe adversari și chiar pe cei care ar fi îndrăznit să se îndoiască de perfecțiunea regimului. Ca să se poată achita de această sarcină, Gestapoul trebuia să fie omnipotent. Din vizuina lor, Himmler și Heydrich trebuiau să știe totul. Au fost necesari mai mulți ani ca să desăvîrșească structura organizației lor, dar de la început au avut o bază pe care să-și desfășoare activitatea. În anii de activitate clandestină, serviciile de siguranță ale SS-ului adunaseră o serie de documente importante. Adversarii partidului nazist aveau toți cîte o fișă minuțios alcătuită. Adesea dosarele lor erau uimitor de complete: activitatea politică și profesională, familia, prietenii, domiciliile și locurile unde s-ar fi putut ascunde, legăturile intime, slăbiciunile omenești, pasiunile, toate se aflau trecute acolo, pentru a fi folosite la momentul oportun.

Gestapoul începu prin a exploata aceste documente. Oponenții regimului fură arestați, torturați și asasinați. Toată lumea știa în Germania acest lucru, dar dintre cei care ar fi putut lansa strigătul de alarmă, salvîndu-și poate țara și salvînd lumea întreagă de primejdia care creștea, nici un ministru, nici un general, nimeni

nu îndrăzni să ridice glasul. Şi totuşi, aşa cum avea să scrie Gisevius: „Dacă cineva ar fi aruncat o singură privire din afară în sinistrele catacombe din Prinz Albrechtstrasse, vraja lui Heydrich s-ar fi risipit". Dar nimeni nu a încercat să sfîşie bezna aceea înăbuşitoare şi, aşa cum a declarat la Nürnberg procurorul general american Robert H. Jackson, „Germania a devenit o uriaşă cameră de tortură".

Gestapoul se afla sub controlul partidului nazist. Fiind alcătuit în special din poliţişti de profesie, care, cu toată epurarea făcută după luarea puterii, continuau să reprezinte majoritatea, nu se putea trece la o reorganizare prea brutală, care ar fi riscat să strice mecanismul acela delicat. Începînd din aprilie 1934, membrii Gestapoului fură supuşi unui control politic mai riguros, noii veniţi trebuind să fie membri ai partidului nazist. Orice avansare a unui funcţionar se făcea cu avizul prealabil al partidului nazist. Exista în acest scop un fişier special, fişierul U.S.C., pe baza căruia partidul dădea o apreciere politică de care depindea numirea, aşa-numita *Politische Beurteilung*. Conform unei circulare emise de Cancelaria Reichului, aceasta era o „judecată de valoare asupra atitudinii politice şi ideologice şi a caracterului (...) (Ea) trebuie să fie exactă şi fidelă (...), să se bazeze pe date incontestabile şi să ţină seama în aprecierile sale de ţelurile mişcării naţional-socialiste". „Pentru procurarea elementelor acestei aprecieri e cazul să fie consultaţi şefi politici competenţi, serviciile tehnice şi serviciile S.D. ale reichsführerului SS". Aşadar, funcţionarii Gestapoului se aflau sub controlul S.D.-ului, adică al unui organ „geamăn", echivalentul lui din partidul nazist, cu care avea să stabilească o colaborare din ce în ce mai strînsă.

Cele două servicii, S.D. şi Gestapo, aflate sub conducerea lui Heydrich, exercitau controlul asupra opiniei

publice. Dar în timp ce S.D.-ul, ca organ al partidului nazist, se limita la obținerea de informații, Gestapoul se ocupa de arestări, interogatorii, percheziții, în sfîrșit, de toate treburile propriu-zise ale poliției.

Gestapoul primea informații de la S.D. încă din 1934, dar aceasta nu era nici pe departe singura lui sursă de informații. Baza organizării partidului și a statului nazist era principiul conducătorului, *Führerprinzip*, conform căruia puterea se afla în mîinile unui șef unic. Poruncile partidului nazist glăsuiau că führerul are întotdeauna dreptate. Programul trebuie să fie o normă pentru fiecare. El cere să te jertfești cu totul. Drept este numai ceea ce slujește mișcării naziste și prin urmare Germaniei. Căci, se-nțelege, partidul nazist se identifica cu patria. „Baza organizării partidului este ideea führerului. Se consideră că toți conducătorii politici sînt numiți de führer și sînt răspunzători față de el. Ei au autoritate absolută asupra gradelor inferioare".

Pornind de la această postulare a infailibilității lui Adolf Hitler, se ajungea la necesitatea unei supuneri totale față de șefii numiți de el. Drepturile imprescriptibile ale individului erau violate, începînd chiar cu articolul 1 : „Fiecare șef are dreptul să guverneze, să administreze și să ia hotărîri fără să fie controlat de nimeni".

Principiul führerului a fost introdus în viața germanilor încă din școală. După führer urmau, în piramida ierarhică, *reichsleiterii*, care erau 15 la număr. Printre acești mari pontifi ai regimului, cei mai importanți erau Hess, șeful cancelariei partidului nazist, înlocuit mai tîrziu cu Bormann ; Goebbels, șeful propagandei ; Himmler ; Ley, șeful Frontului muncii ; von Schirach, șeful organizațiilor de tineret ; Rosenberg, reprezentantul führerului pentru controlul activităților intelectuale și ideologice. Sarcina principală a *Reichsleitungului* era să aleagă șefii.

Încă de la începutul anului 1933, Germania fusese împărțită în 32 de *gaue*, sau regiuni administrative. Fiecare *gau* era împărțit în *kreise*, adică districte, fiecare *kreis* — în *ortsgruppen*, adică grupe locale, fiecare *ortsgruppe* — în *zellen*, adică celule, și fiecare *zelle* în *blocks*. Fiecare dintre aceste diviziuni erau conduse de cîte un *gauleiter*, un *kreisleiter*, un *ortsgruppenleiter*, un *zellenleiter* și un *blockleiter*.

Gauleiterul, numit direct de führer, purta întreaga răspundere a supremei autorități cu care era învestit. El era un *hoheitsträger*, un deținător de putere absolută, ca și *kreisleiterul*, care era responsabil cu educația, cu pregătirea politică și ideologică a șefilor politici, a membrilor partidului nazist și a populației în general. *Ortsgruppenleiterul* era și el un „deținător de putere absolută". El răspundea de un grup de celule, numărînd aproximativ 1 500 de gospodării; *zellenleiterul* răspundea de 4—8 blocuri și era superiorul direct al *blockleiterului*, căruia îi transmitea directivele partidului nazist și pe care-l controla. În sfîrșit, *blockleiterul* constituia însăși temelia partidului național-socialist. La drept vorbind, el era omul cel mai important. Purta răspunderea unui bloc, adică a 40—60 de gospodării și era de fapt singurul slujbaș care venea direct în contact cu fiecare element al populației. De la el se cerea o cunoaștere cît mai aprofundată a fiecăruia dintre membrii grupului pe care-l controla.

El era cel care trebuia să-i dibuiască pe nemulțumiți și să le explice legile noi care fuseseră prost înțelese; în sfîrșit, dacă acest lucru se dovedea a fi insuficient, avea și alte posibilități: „Dacă atitudinea necorespunzătoare a unui individ îi dăunează lui însuși și dăunează totodată întregii comunități, se recomandă să se folosească sfaturile și, la nevoie, o metodă de îndreptare mai drastică".

Bineînțeles, blockleiterului i se cerea să-și cunoască cartierul și vecinii pentru cu totul alt motiv. „Este de datoria blockleiterului să depisteze pe indivizii care răspîndesc zvonuri răuvoitoare și să-i reclame ortsgruppei, pentru ca aceste cazuri să poată fi raportate autorităților respective de stat". Cu alte cuvinte, Gestapoului, căci acolo ajungeau pînă la urmă rezultatele acestui spionaj organizat pe baze științifice. Un ordin semnat de Bormann la 26 iunie 1935 preciza: „Pentru a stabili un contact mai strîns între serviciile partidului național-socialist și ale organizațiilor lui cu șefii Gestapoului, împuternicitul führerului solicită ca pe viitor șefii Gestapoului să fie invitați să asiste la toate manifestările oficiale importante ale partidului nazist și ale organizațiilor lui".

Așadar, prin șefii de celule și de blocuri, Gestapoul dispunea de zeci de mii de urechi și de ochi atenți, care pîndeau cea mai mică mișcare a fiecărui german.

La Nürnberg avocatul general american Thomas J. Dodd constata: „Nu exista în nici o celulă și în nici un bloc nazist vreun secret care să nu fie cunoscut. Faptul că era mișcat un buton la radio, o umbră de dezaprobare care trecea pe obraz, secretul absolut dintre preot și cel ce se spovedește, vechea încredere dintre tată și fiu, pînă și tainele sacre ale căsniciei, toate intrau în preocupările lor. Menirea lor era să știe". Nimic nu trebuia să scape Gestapoului.

Și aceste mii de agenți benevoli încă nu erau de ajuns. Omul trebuia urmărit și în activitatea lui profesională, în felul cum se distra, în afara căminului — pretutindeni unde putea să scape de sub controlul blockleiterului-temnicer.

Firește, cei dintîi puși sub control au fost funcționarii de stat. O circulară semnată de Göring la 22 iunie 1933 le ordona acestora să vegheze la ceea ce spun sau la ceea ce fac salariații de stat și să-i denunțe pe cei

care ar fi criticat regimul. Se ajungea, aşadar, la un fel de supraveghere reciprocă, de vreme ce fiecare îşi spiona colegii şi era spionat, la rîndul său. Şi, ca să asigure funcţionarea sistemului acestuia de denunţare, circulara lui Göring preciza că nesupunerea faţă de această măsură era considerată un act de ostilitate faţă de guvern!

Menghinea de fier a acestui neîntrerupt spionaj era completată şi de alte numeroase grupări. De pildă, printre conducătorii unei organizaţii a tinerilor ultraselecţionaţi numită *Sohlberg-Kreis,* se număra şi un tînăr profesor de desen, pe nume Otto Abetz. Acesta punea la cale întîlniri cu comitete ale tineretului francez. În cursul acestor întîlniri, S.D.-ul fixa anumite jaloane foarte utile. Pe de o parte, aceste întîlniri făceau posibilă recrutarea de simpatizanţi francezi, dintre care unii au ajuns să joace chiar rolul de agenţi informatori, pe de altă parte ele făceau posibilă introducerea în Franţa a agenţilor S.D.-ului.

Cetăţenii germani au fost puşi sub observaţie şi la locul de muncă. Fiecare uzină, fiecare întreprindere alcătuia o celulă a partidului nazist. Sindicatele au fost înlocuite cu o organizaţie unică, Frontul muncii, al lui Robert Ley, care controla asigurările sociale, cooperativele, salariile etc. Muncitorii şi funcţionarii erau afiliaţi la acest Front şi îndeaproape controlaţi în cadrul lui. În conformitate cu circulara lui Göring semnată la 30 iunie 1933, serviciile Gestapoului erau obligate să semnaleze delegaţilor Frontului muncii pe orice membru al partidului nazist şi pe orice muncitor a cărui atitudine politică părea suspectă.

Ţărănimea era înrolată în Frontul ţărănesc al lui Walter Darre. În 1935 *Reichsnährstandul,* corporaţia de alimentaţie a Reichului, se mîndrea că reuneşte toate meseriile care colaborau la aprovizionarea Reichului.

Sporturile se pricopsiseră şi ele cu un conducător, Tschammer-Osten ; momentele de destindere depindeau de organizaţia K.D.F. *(Kraft durch Freude)*, adică „Forţă prin voie bună", condusă de Ley ; cinematograful şi radioul erau controlate cu străşnicie de Ministerul propagandei ; se înţelege că nici presa nu era dată uitării ; ea era dirijată de o mînă tare, diversele agenţii fiind înlocuite cu o agenţie de stat, *Deutsches Nachrichten Bureau* (D.N.B.). În acelaşi timp fuseseră constituite o federaţie şi o cameră a presei, ambele controlate de partidul nazist. Vai de ziaristul care ar fi îndrăznit să facă vreo aluzie deplasată, fie ea cît de mică ! De altminteri, era puţin probabil ca un asemenea articol să fi putut apărea, fiindcă directorii de ziare şi redactorii-şefi trebuiau să fie acceptaţi de Ministerul propagandei şi, la cea mai mică abatere, puteau fi revocaţi. Măsurile acestea îngăduiseră desfiinţarea cenzurii, de vreme ce nu era permis să se scrie decît pe temele indicate de minister.

Cei care erau de profesiune scriitori erau supravegheaţi de Camera scriitorilor şi de Asociaţia profesională. Numai membrii acestei asociaţii aveau dreptul să-şi publice lucrările, în ea fiind admişi numai cei „cu idei sănătoase". Camera scriitorilor semnala ministerului ceea ce îi părea dăunător în lucrările apărute, vechi sau noi. Bibliotecile au fost şi ele epurate. În sfîrşit, această poliţie exercitată asupra gîndirii era completată de Federaţia librăriilor.

Avocaţii, medicii şi studenţii erau şi ei înregimentaţi în asociaţii de acelaşi fel. Asociaţia medicilor germani, creată în 1873 şi cunoscută în lumea întreagă, a fost absorbită de Liga naţional-socialistă a medicilor, care şi-a „epurat" rîndurile, eliminîndu-i pe evrei şi pe socialişti, iar ulterior pe toţi cei care nu corespundeau din punct de vedere politic.

Ministerul sănătății publice a fost integrat Ministerului de interne, iar Crucea Roșie trecu sub controlul SS-ului. Cele cîteva asociații științifice de renume mondial, ca Asociația „Chemnitz" sau Asociația medicală din Berlin, au fost supuse unui control riguros. N-a mai fost cu putință să se exprime liber nici o părere științifică. Nivelul intelectual ajunsese atît de scăzut în aceste asociații, încît adevărații savanți au încetat să le mai frecventeze, lăsînd loc liber nulităților oficiale și șarlatanilor protejați de partidul nazist.

Partidul nazist suspecta universitățile. Considerînd că savanții erau pervertiți de liberalism, între 1933 și 1937 au fost epurați 40% dintre profesori. În urma unui decret din 9 iunie 1943 s-a creat un Consiliu de cercetări, al cărui comitet prezidențial, compus din 21 de membri, a reușit să realizeze o adevărată performanță: nu exista acolo nici un om de știință, în schimb se aflau alde Bormann, Himmler, Keitel etc., sub președinția lui Göring. Consiliul acesta controla institutele de cercetări. În fiecare dintre ele a fost introdus cîte un membru al Gestapoului. El putea să fie profesor, asistent, funcționar administrativ sau chiar un student oarecare și raporta asupra stării de spirit a membrilor institutului.

Naziștii aveau posibilitatea să-și extindă investigațiile lor clandestine și dincolo de frontiere și să-și exercite controlul în lumea întreagă datorită altor două organizații. Acestea erau *Ausland Organisation* (A.O.) a N.S.D.A.P.-ului — Organizația partidului nazist pentru străinătate — și *Volksdeutsche Mittelstelle*, care se ocupa de readucerea în sînul patriei mume a tuturor cetățenilor de neam german. Aceste organizații erau în realitate niște oficine de spionaj și, uneori singure, alteori ca auxiliare ale serviciilor speciale naziste, au contribuit mai întîi la introducerea coloanei a cincea în Austria și în Cehoslovacia și, ulterior, la detectarea și supravegherea adversarilor politici germani care reuși-

seră să se refugieze în străinătate. Ura naziștilor i-a urmărit pe acești răzvrătiți ani de-a rîndul.

În urma unei directive date de Göring la 15 ianuarie 1934, Gestapoul și poliția de frontieră păstrau evidența emigranților politici și a evreilor care locuiau în țările învecinate pentru ca în eventualitatea în care s-ar fi înapoiat în Germania să-i poată aresta și închide în lagărele de concentrare.

Exilații aceștia erau spionați și urmăriți pretutindeni în țările unde reușeau să-și găsească un refugiu. O dată cu intrarea trupelor germane în Austria, Cehoslovacia, Polonia și, ulterior, în Franța, nenorociții aceștia aveau să fie urmăriți de Gestapo cu o înverșunare nemaipomenită. Așa avea să se întîmple cu cei 2 lideri ai partidului social-democrat, Hilferding și Breitscheid, refugiați în 1933 în Franța. La cererea germanilor, ei au fost arestați în 1941 în zona de sud (așa-zisa zonă liberă) și predați Gestapoului. Hilferding s-a sinucis în celula lui de la Paris. Fusese ministru de finanțe al Reichului și reprezentase țara la Conferința de la Haga. Breitscheid a murit la Buchenwald.

În sfîrșit, în iunie 1942, un mesaj al O.K.W-ului către armata blindată din Africa transmise un ordin secret al führerului prin care se ordona ca refugiații politici germani descoperiți în rîndurile Forțelor franceze libere care luptau în Africa să fie „tratați cu cea mai mare asprime. Trebuie exterminați fără cruțare. Acolo unde nu au fost imediat răpuși, trebuie împușcați imediat și fără judecată, la ordinul celui mai apropiat ofițer german, afară de cazul cînd e necesar să fie reținuți temporar pentru a se obține de la ei unele informații".

Cu ajutorul serviciilor *Ausland Organisation* (A.O) și *Volksdeutsche Mittelstelle*, refugiații puteau fi „urmăriți" pretutindeni. A.O. era secția partidului nazist însărcinată cu gruparea germanilor care locuiau în străinătate. Șeful acestei secții era Ernst Bohle, care avea rangul

de gauleiter în partid și de secretar de stat al Ministerului afacerilor externe. Această secție specială fusese creată de Gregor Strasser, la Hamburg, în 1931. Faptul că din 10 germani care intrau sau ieșeau din Germania pentru o destinație îndepărtată 8 treceau prin Hamburg, cap al unor linii maritime care mergeau către cele două Americi, sediu al marilor companii de navigație și oraș cu 100 de consulate străine, a determinat ca acesta să fie ales drept centru al organizației. Sarcina secției era să asigure legătura cu cei 3 300 de membri ai partidului nazist care locuiau în afara frontierelor Germaniei. În octombrie 1933, A.O. a fost pusă sub controlul lui Hess, locțiitorul führerului. În cîțiva ani, organizația aceasta a înființat aproape 350 de grupe regionale ale partidului nazist, răspîndite pe tot globul, fără a-i mai socoti pe adepții izolați cu care întreținea un contact permanent.

Cea de-a doua organizație, *Volksdeutsche Mittelstelle*, era în întregime sub controlul SS-ului. Șeful acestui Serviciu central al cetățenilor de rasă germană era gruppenführerul SS Lorenz, însărcinat cu ocrotirea germanilor de rasă, care trăiau în străinătate. Cîmpul lui de acțiune era în regiunile limitrofe ; el a jucat un rol considerabil în pregătirea Anschlussului și în mișcările de agitație din regiunea Sudeților. Volksdeutsche Mittelstelle a fost organul diriguitor al vestitei „coloane a cincea", care a făcut să curgă atîta cerneală.

În timpul războiului, el a jucat un rol considerabil în strămutarea populației din Polonia și din teritoriile de est. Himmler, numit la 7 octombrie 1939 comisar al Reichului pentru afirmarea rasei germane, superviza în noua lui calitate aceste transmutări ale populației efectuate cu ajutorul SS-ului și al Gestapoului.

În sfîrșit, mai exista și un al treilea serviciu, mai puțin cunoscut, a cărui organizare constituia un model în genul său. E vorba de A.P.A., sau Biroul de politică externă al partidului nazist. Acest birou, condus de

Rosenberg, a început să funcţioneze din aprilie 1933. El avea drept obiectiv să infiltreze propaganda nazistă în rîndurile opiniei publice străine, îndeosebi prin răspîndirea antisemitismului, prin organizarea de schimburi universitare, înlesnind schimburi comerciale şi difuzînd în presa străină unele articole al căror cuprins fusese pus la punct la Berlin. Temele propagandei naziste au fost difuzate în felul acesta în Statele Unite în numeroasele ziare ale trustului de presă Hearst. În acelaşi timp, în Franţa unele organe de extremă dreaptă primeau regulat subsidii de la serviciile de propagandă germană şi se făceau ecoul declaraţiilor lui Hitler.

Secţia cea mai importantă din A.P.A. era în acelaşi timp şi cea mai deghizată. A.P.A. dispunea de o secţie de presă care grupa translatori de înaltă calitate, cunoscători perfecţi ai tuturor limbilor folosite pe suprafaţa globului. La nevoie, secţia putea să efectueze instantaneu traducerea oricărui ziar, chiar şi a celui din ţara cea mai îndepărtată. Ea alcătuia zilnic o revistă a presei şi extrase din 300 de ziare străine şi furniza serviciilor interesate note sintetice privind tendinţele politicii mondiale. Traducătorii desfăşurau totodată şi o activitate poliţienească, care îngroşa fişierele Gestapoului. Toate informaţiile privitoare la emigranţii politici publicate în presa mondială, mergînd pînă la anunţurile de căsătorie, naştere, deces sau informaţii cu privire la adunări, conferinţe sau chiar anunţuri comerciale, erau traduse şi predate pentru a completa dosarul emigrantului. Pe de altă parte, secţia de presă din A.P.A. ţinea la zi un fişier privind influenţa exercitată de principalele ziare din lumea întreagă asupra opiniei publice, puterea de influenţare a ziariştilor şi orientarea lor, lucruri care erau şi ele comunicate Gestapoului.

Din aceste cîteva exemple ne putem da foarte bine seama de desimea reţelei de informatori, delatori şi spioni cu care Gestapoul a împînzit Germania şi, ulterior,

lumea întreagă. Goana aceasta după informații, folosirea lor, deformarea sistematică a tuturor activităților umane în scopuri inchizitoriale ne dau o imagine elocventă a înăbușitorului univers nazist, care, în cîteva luni, a reușit să transforme Germania într-o uriașă închisoare.

Existau și alte mijloace de informare. Serviciile poliției și jandarmeriei locale erau obligate să transmită orice informație politică interesantă. În schimb, Gestapoul provoca unele anchete legate de afaceri minore și le lăsa pe mîna acestor servicii, neacționînd direct decît în afacerile mai importante. În sfîrșit, Himmler mai primea informații nemijlocite prin șefii SS și prin ceilalți demnitari ai partidului nazist.

Mai exista o sursă importantă de informații : interceptarea convorbirilor telefonice. De cînd există rețeaua telefonică, în toate țările lumii s-a practicat interceptarea convorbirilor telefonice. Un scandal izbucnit recent a dat la iveală faptul că și în Statele Unite au existat niște organizații particulare care procedau la ascultări clandestine în folosul particularilor. Regimul nazist a făcut din această ocupație o adevărată industrie. Metodic și cu grijă pentru perfecțiunea tehnică proprie oricărei înfăptuiri germane, Göring pusese pe picioare, încă din 1933, o organizație care primi denumirea ambiguă de „Institutul de cercetări Hermann Göring". În realitate — deși Göring era conducătorul, ca să nu spunem proprietarul, acestei întreprinderi —, ea a fost organizată de specialiști din transmisiunea marină, secondați de polițiști ca Diehls. Institutul avea sub controlul său atît rețeaua telefonică și telegrafică, cît și comunicațiile prin radio. Erau supravegheate convorbirile Germaniei cu străinătatea și telegramele din sau pentru străinătate. Institutul reușea să intercepteze uneori chiar comunicări între două țări străine ; acest lucru se practica în mod sistematic pentru comunicațiile în tranzit pe rețeaua germană.

În interiorul Germaniei erau ascultate convorbirile personalităților importante sau cele ale străinilor cunoscuți și, se înțelege, ale tuturor indivizilor suspecți din punct de vedere politic sau puși sub supravegherea poliției. Se făceau și sondaje la întîmplare. La nevoie, Institutul putea trece la ascultare, aproape instantaneu, pe orice linie. În sfîrșit, un dispozitiv special îngăduia să se înregistreze orice comunicare care ar fi prezentat interes — perfecționare tehnică considerabilă pentru epoca aceea. Institutul înregistra în mod sistematic și clasa în arhivele sale toate apelurile telefonice ale führerului.

În fiecare zi erau întocmite rapoarte și extrase destinate lui Hitler. Pe de altă parte, orice informație privind vreun minister sau vreun serviciu oarecare îi era transmisă imediat. În calitatea sa de creator și conducător al Institutului, Göring putea să decidă însă oricînd dacă să-i transmită sau nu anumite informații pe care uneori și le păstra pentru uzul său personal.

Institutul acesta a sporit considerabil puterea lui Göring și i-a fost de foarte mult folos în lupta împotriva lui Röhm. Dîndu-și seama de importanța unui asemenea instrument, Göring a ținut cu atît mai mult să-l păstreze pentru el, refuzînd să i-l cedeze lui Himmler o dată cu Gestapoul. Gestapoul și S.D.-ul aveau posibilitatea să recurgă oricînd la serviciile Institutului, acesta a rămas însă pînă la sfîrșit sub controlul lui Göring.

Gestapoul acționa însă pe cont propriu, instalînd clandestin aparate de ascultare și de înregistrare la domiciliul celor suspecți. În absența celui urmărit sau sub pretextul reparării sau controlării liniei telefonice sau a instalației electrice, se așezau discret cîteva microfoane care permiteau ca persoana suspectată să fie spionată chiar în intimitatea ei familială. Nimeni nu era la adăpost de

aceste practici. Așa s-a întîmplat, de pildă, în 1934, cînd Schacht, pe atunci ministru, a avut neplăcuta surpriză să descopere că în salonul său fusese instalat un microfon clandestin și că însăși camerista lui se afla în serviciul Gestapoului. Un sistem de microfoane îi permitea acesteia să spioneze seara, din camera ei, convorbirile particulare ale stăpînului.

Spionajul se generalizează într-atît, încît nimeni nu se mai simțea la adăpost. La Nürnberg, generalul de aviație Milch a afirmat că oamenii nu se temeau atît de SS-iști ca atare, cît mai ales de calitatea lor de oameni ai Gestapoului. „Eram convinși — a declarat el — că ne aflam sub un control permanent, orice grad am fi avut. Fiecare dintre noi avea un dosar la poliția secretă și, mai tîrziu, din cauza acestor dosare, mulți au fost tîrîți în fața tribunalelor. Toată lumea era iritată de neplăcerile care decurgeau de aici, nu numai micii funcționari, ci toți, pînă la reichsmarschall (Göring)".

În realitate, fiecare dintre aceste organizații deveni o citadelă particulară la dispoziția creatorului ei, care-i era și șef, și fiecare dintre acești potentați lupta cu sălbăticie împotriva rivalilor presupuși, actuali sau viitori. De aici rezulta o luptă necruțătoare în care era permisă orice lovitură. Hitler socotea că rivalitatea aceasta întreținea o emulație sănătoasă și, mai ales, se gîndea că supravegherea reciprocă îi împiedica pe cei avizi de putere și bani să devină primejdioși.

În mijlocul acestor intrigi, Himmler se pricepu să manevreze cu abilitate și să se ridice deasupra rivalilor lui. Alianța cu Göring i-a fost de folos. Faptul că Institutul de interceptare a convorbirilor telefonice i-a fost lăsat lui Göring, cînd ar fi fost mai normal să fie pus sub controlul serviciului central al poliției de stat, este o pildă de concesie pe care Himmler a știut s-o facă pentru a menține un neamestec binevoitor din partea

reichsmarchallului. De altminteri, foarte curînd Gestapoul și S.D.-ul instalară mese de ascultare ultrasecrete menite să-l spioneze pe Göring însuși. Și cu aceasta s-a spus totul.

În lupta pentru supremație, în care cinismul cel mai rece și cruzimea cea mai nemiloasă erau arme obligatorii, Himmler găsi un sprijin prețios, un ajutor întotdeauna devotat și sigur — și mai ales inventiv — în persoana adjunctului său, elegantul și rafinatul Heydrich.

4

STRANIA PERSONALITATE A LUI HEYDRICH

Omul care se instală în aprilie 1934 în fotoliul destinat şefului serviciului central al Gestapoului stîrnea interes. Personalitatea lui, importanţa rolului său, amploarea activităţii, numărul şi monstruozitatea crimelor sale merită o atenţie deosebită.

Reinhardt Heydrich era un tînăr de familie bună care primise o educaţie excelentă. Se născuse la 7 martie 1904 la Halle, în apropiere de Leipzig, unde tatăl lui, Bruno Heydrich, era directorul Conservatorului. Copilăria şi tinereţea şi le-a petrecut în oraşul natal. A făcut acolo studii secundare temeinice, trăind într-o atmosferă pătrunsă de cultura clasică şi în care muzica ocupa un loc important. Educaţia aceasta avea să lase asupra lui urme de neşters ; cînd, devenind mare maestru al Gestapoului, se înapoia acasă obosit după o zi consacrată celor mai sinistre ocupaţii, îşi găsea destinderea în muzică.

În 1922, de paşti, tînărul Heydrich intră în marina imperială. Cariera lui se desfăşură normal. În 1924 deveni aspirant, în 1926 locotenent şi în 1928 oberleutnant.

Politica îl preocupa de multă vreme. În 1918 şi 1919 făcuse parte din *Deutsch Nationaler Jugendbund,* o asociaţie de tineret naţionalistă pangermanistă, la Halle. În 1920, socotind-o prea moderată, intră în *Deutsche Völkischer Schutz und Trutzbund* şi tot în anul acela, arzînd de dorinţa de a participa la viaţa politică-militară care clocotea în jurul lui, deveni agent de legătură voluntar

în divizia Lucius a corpului liber din Halle. În 1921, împreună cu un prieten, puse bazele unei noi asociații: *Deutschvölkische Jugendschar*. În aceste asociații se îndopase cu teoriile extremiste propovăduite de mișcările „patriotice" și, îndeosebi, violent militariste ; în sfîrșit se molipsise de propaganda psihologică făcută încă de pe atunci de ofițerii corpului liber Lucius.

Ajuns marinar, păstră legătura cu asociația pe care o înființase. Numit sublocotenent de vas, fu trecut, la cererea sa, în serviciul de informații al marinei, secția politică, la Ostsee. Heydrich dobîndi acolo o serie de cunoștințe care peste cîțiva ani aveau să-i fie de folos. Foarte inteligent, muncitor și capabil, disciplinat, tînărul ofițer ar fi putut face o carieră strălucită dacă întreaga sa construcție n-ar fi fost minată de o fisură ascunsă. Heydrich era un obsedat sexual. Cazul lui ar fi pasionat pe orice psihiatru. Cariera lui fusese tulburată de mai multe ori de diverse aventuri cu femei. În cele din urmă, un scandal serios îi puse capăt. Heydrich era logodit cu fiica unui ofițer superior de la arsenalul din Hamburg. Se spunea că ar fi făcut din tînără amanta sa, după care ar fi rupt legătura cu ea sub pretextul că un ofițer nu se putea căsători cu o fată ușuratică ; după altă versiune, ar fi îmbătat-o și după aceea ar fi violat-o. În sfîrșit, după a treia, i-ar fi extorcat anumite sume de bani. Măsurile de precauție luate de șefii naziști pentru a șterge orice urmă din trecutul lor îngreuiază în genere cercetările întreprinse asupra perioadelor îndepărtate ale existenței lor. Fapt este că acest incident fu adus la cunoștința unui juriu de onoare. „Tribunalul" prezidat de Raeder, viitorul amiral, socoti că purtarea sublocotenentului Heydrich fusese nedemnă și-i ceru să-și dea demisia, pentru a evita complicații mai grave. În 1931, la 27 de ani, tînărul ofițer se trezi deci fără ocupație, aruncat în stradă, la Hamburg. Ca și Himmler, Heydrich trecu atunci printr-o perioadă destul de tulbure ; își tîra zilele prin porturile

din nord — Hamburg, Lübeck, Kiel —, trăind din expediente şi frecventînd o faună umană destul de suspectă. Avu astfel prilejul să cunoască o droaie de bătăuşi pe care partidul nazist, în conflict cu autorităţile şi cu celelalte partide, îi trimitea să tulbure adunările adversarilor şi să se încaiere în luptele de stradă.

Legăturile acestea, înlesnite de trecutul lui politic, îl aduseră pe Heydrich în rîndurile partidului nazist. Naziştii considerară că au pus mîna pe un om de valoare. Educaţia primită de Heydrich, formaţia lui militară, cunoştinţele lui speciale făceau din el un om preţios. Heydrich a intrat în SS, ceea ce reprezenta o soluţie pentru a-şi face o situaţie. La scurt timp preluă conducerea grupului din Kiel, pe atunci încă redus din punct de vedere numeric. În această funcţie fu remarcat de Himmler. Dîndu-şi seama de calităţile obscurului său subaltern, şeful Gestapoului îl numi la 1 august 1931 sturmführer, iar apoi, în toamnă, sturmbannführer (maior) şi-l aduse în statul său major din München.

În iulie 1932, Himmler hotărî să reorganizeze serviciul de siguranţă al SS-ului. Cunoscînd priceperea lui Heydrich, îi dădu lui această sarcină, numindu-l standartenführer (colonel). De la crearea SS-ului, fiecare unitate cuprindea 2 sau 3 oameni însărcinaţi cu „siguranţa", adică cu informarea. Chiar Himmler precizase care era activitatea acestor oameni : „În această perioadă, pentru motive uşor de înţeles, aveam în regimente, batalioane şi companii un serviciu de informaţii. Trebuia să ştim ce ne pregătesc adversarii : dacă comuniştii aveau sau nu de gînd să organizeze azi o adunare, dacă oamenii noştri aveau să fie atacaţi pe neaşteptate şi alte informaţii de acest gen".

În 1931, Himmler i-a desprins pe aceşti agenţi informatori de restul trupei SS, constituind un serviciu de siguranţă de sine stătător. Acest nou organ a fost numit *Sicherheitsdienst* (S.D.), serviciul de siguranţă al reichs-

führerului SS, rămînînd deci un organism SS însărcinat cu securitatea lui Himmler personal şi a SS-iştilor în general.

Numit în fruntea acestui nou serviciu, Heydrich puse în practică ceea ce învăţase la securitatea navală. Îşi organiză serviciul în stil militar şi dădu oamenilor săi o formaţie tehnică. Perfecţionă fişierele de informaţii, care existau, dar erau incomplete. Din lipsă de efective nu putu da însă serviciului său amploarea pe care ar fi dorit-o. Imediat după luarea puterii, el avea să umple însă acest gol, folosind anumite metode cu totul personale. Mulţumit de munca depusă de el, Himmler îl numi în 1933 reprezentantul lui la direcţia poliţiei bavareze şi ulterior, în 1934, îl înscăună în fruntea serviciului central al Gestapoului. Fără să facă parte dintre „vechii combatanţi", Heydrich avea suficient stagiu în partidul nazist cînd veni să se instaleze la Berlin ca să conducă de acolo concomitent Gestapoul şi S.D.-ul, al cărui şef rămăsese.

Omul acesta, cu un trecut agitat, care în curînd avea să devină spaima germanilor, avea o înfăţişare destul de comună : un ofiţer arian înalt, blond şi bine crescut, cu părul bătînd în roşcat, lins şi ţeapăn, împărţit în două părţi inegale de o cărare perfectă. Era zvelt, bine făcut şi avea o calitate foarte preţuită la vremea aceea : „o frumoasă prestanţă militară". Chipul lui Heydrich avea însă ceva straniu. Fruntea foarte înaltă, teşită se prăvălea parcă peste ochii lui mici şi albaştri, adînc înfundaţi în orbite. Ochii aceştia de mongol, această trăsătură moştenită de la cine ştie ce strămoş care călărise odinioară alături de Gingis-Han sau de Attila, ar fi fost suficienţi pentru a dezminţi teoriile rasiste ale lui Himmler. Ovalul feţei era cam prea prelung, încadrat de două urechi mari, cu margini răsfrînte.

Vocea lui Heydrich era cu două tonuri mai ridicată decît s-ar fi cuvenit : o voce de femeie care ieşea dintr-un

trup de atlet. Şi mîinile îi erau de femeie : albe, fine, îngrijite şi nervoase. În vreme ce Himmler îşi compunea o înfăţişare de buda impasibil, Heydrich nu reuşea să-şi stăpînească de loc temperamentul lui de om foarte nervos. Avea un fel de a vorbi sacadat. De cele mai multe ori, frazele lui rămîneau neterminate. Cuvintele i se învălmăşeau, împinse parcă de o gîndire prea rapidă. În timp ce Himmler îşi ascundea sărăcia de gîndire, limitîndu-se la directive cu caracter general şi lăsîndu-şi interlocutorul nesigur de intenţiile sale, Heydrich părea că se teme într-una că nu a fost destul de bine înţeles.

Dezechilibrul oglindit pe chipul lui, marcat de semne atît de contradictorii, androgine, nu făcea decît să exprime o tendinţă psihologică. Heydrich era foarte monden. Excelent călăreţ, excelent scrimer — unul dintre cei mai buni din Germania —, era în acelaşi timp mare amator de artă. Violonist de talent, obişnuia să organizeze în apartamentul lui seri de muzică de cameră. Acest gentleman cu discreţie angloman dădea uneori în vileag trăsăturile neliniştitoare ale temperamentului său, de obicei ascunse. Fiind un dezechilibrat sexual, era în perpetuă căutare. Îi plăcea să organizeze împreună cu cîţiva prieteni preferaţi expediţii nocturne în localuri de noapte. Chiar pe vremea cînd ajunsese să ocupe cele mai înalte funcţii, nu a putut să renunţe la aceste escapade, care, începînd cu o raită prin localurile de noapte berlineze a căror varietate era celebră în vremea aceea, se prelungeau toată noaptea şi se sfîrşeau în bordeluri mizere, unde culegea prostituate gata la orice perversiune.

Heydrich era de o cruzime nemaipomenită. Cei mai sălbatici călăi ai Gestapoului tremurau în faţa lui. Bruta aceasta efeminată îi bătea la mare distanţă pe cei mai înrăiţi ucigaşi.

Aceste „calităţi" naziste erau completate de o ambiţie gata la orice. Avu însă abilitatea să-şi ascundă poftele

şi se arătă disciplinat, calitate pe care Himmler o aprecia mai presus de orice. Puţin după venirea la putere a naziştilor, atunci cînd poziţia lui Hitler în fruntea partidului nazist nu era încă consolidată şi cînd intrigile se înmulţeau, Heydrich se apucă să adune documente cu privire la originea dubioasă a führerului, despre care duşmanii lui intimi vorbeau cu subînţeles. Este un fapt revelator pentru obsesia genealogică care pusese stăpînire pe naziști. Acest lucru apare sub o lumină şi mai ciudată dacă ne gîndim că, după moartea lui Heydrich, amiralul Canaris a afirmat că a avut el însuşi în mînă dovada originii lui semite !

Omul acesta, ale cărui sarcini fioroase cereau nişte nervi de oţel, îşi ieşea repede din fire. Adeseori făcea adevărate crize de furie, urla, spumega şi îşi ameninţa subalternii. Dădea însă frîu liber acestor manifestări numai în cadrul domeniului său de activitate. În intimitate era de-o gelozie turbată. Era gelos pe soţia lui, o frumuseţe rece, care-şi îndemna soţul să „avanseze", nădăjduind să-l vadă ajuns în cele mai înalte funcţii, pentru a se putea înconjura de luxul care-i era indispensabil. El o spiona şi, ca să se asigure că nu-l înşală, punea să fie supravegheată. Era invidios şi pe succesele adversarilor şi pe cele ale prietenilor, era avid de putere, de autoritate, de onoruri şi de bani, voia să deţină primul loc şi era hotărît să facă orice ca să-l obţină.

„Totul depinde de capul coloanei" era dictonul lui favorit. Pentru a domina, îi aţîţa între ei pe principalii lui colaboratori. Ştia să-i folosească ca să obţină totul de la ei ; apoi, după ce-i storcea, îi alunga fără pic de milă. La fel se purta şi cu cei care aveau calităţi prea mari, după părerea lui, sau ale căror ambiţii ar fi putut să-i transforme în rivali. Ca să-i facă inofensivi, organizase un fel de supraveghere reciprocă, în stil nazist.

Heydrich se exersa, de asemenea, să-i aţîţe pe potentaţii regimului unii împotriva celorlalţi. Manevrele

lui i-au atras dușmănii crîncene. „Eu pot să-mi urmăresc dușmanii pînă și-n mormînt" — i-a spus el într-o zi lui Gisevius, pe care-l ura, frază menită, desigur, să impresioneze, dar care conținea totuși un dram de adevăr. El avea să-i urască deopotrivă și pe Canaris, pe Bohle și pe Ribbentrop și, în cele din urmă, avea să intre în conflict chiar cu șeful lui, cu Himmler. Toate luptele lui crîncene erau duse cu cea mai mare discreție. Heydrich îmbina înclinația pentru violență cu cea pentru mister. Marea lui pasiune pentru incognito izvora, poate, dintr-un complex de inferioritate.

În serviciile conduse de el, subalternii nu-i pronunțau aproape niciodată numele, ci îl numeau „C", denumire ciudată, cunoscută numai de cei inițiați în tainele casei. Era incapabil să-și privească în ochi interlocutorii, după cum, cu toate instinctele lui de fiară, era incapabil să lovească direct, deschis. Această profundă concordanță dintre sentimentele lui cele mai intime și principiile naziste a făcut din el ideologul, teoreticianul și propagatorul concepțiilor rasiste și al principiilor de acțiune ale SS-ului. Pentru el, șeful care guverna și justifica totul era o providență. În felul acesta, S.D.-ul, poliția internă a SS-ului, pe care o conducea el, a fost însărcinată să vegheze nu asupra „ținutei bune" a SS-iștilor, ci asupra conformismului lor doctrinal. Asasinul purta masca moralistului.

Din biroul lui aflat în Prinz Albrechtstrasse nr. 8, Heydrich țesea cu răbdare gigantica pînză de păianjen care avea să învăluie întreaga Germanie. 5 ani i-au trebuit pentru asta. 5 ani care aveau să aducă Germania în pragul unui război pe care spiritele lucide îl văzuseră mijind la orizont încă din 1934.

Hitler stabilise încă de la început întinderea prerogativelor Gestapoului : „Interzic oricărui serviciu al partidului național-socialist, oricărei ramuri și asociații afi-

liate să întreprindă anchete sau să ia interogatorii în chestiuni care sînt de competența Gestapoului. Toate incidentele care prin caracterul lor țin de poliția politică, fără a se renunța la un raport făcut pe linie de partid, trebuie aduse de îndată la cunoștința serviciilor competente ale Gestapoului, acum ca și înainte...". „Insist în mod deosebit asupra faptului că toate tentativele de complot sau de înaltă trădare îndreptate împotriva statului și care ajung la cunoștința partidului național-socialist trebuie aduse și la cunoștința poliției secrete de stat. Nu este nicidecum de competența partidului național-socialist să întreprindă din proprie inițiativă cercetări și anchete în asemenea treburi, de orice natură ar fi ele".

Nu se încurcau naziștii în probleme de legalitate sau în forme. Încă din 1931, Schweder scrisese în „Politische Polizei" (Poliția politică) că, după cum nici statul nazist nu a luat ființă din Republică și nici filozofia nazistă din liberalism, tot astfel nici poliția, care, fiind un instrument al autorității statale, reflectă întotdeauna caracterul statului respectiv, nu poate fi rezultatul transformării unui organ republican într-unul nazist. „Ne trebuie ceva nou".

De îndată ce era detectat un eventual adversar, Gestapoul îl neutraliza : „Oricine va ridica pe viitor mîna asupra unui reprezentant al mișcării național-socialiste sau al statului — spunea Göring la 24 iulie 1933 — trebuie să știe că în scurt timp își va pierde viața. Va fi de ajuns să se dovedească că el a avut doar INTENȚIA să comită actul respectiv sau că, înfăptuindu-l, acesta n-a provocat moartea, ci numai o rănire". În noul stat nazist, intenția era, așadar, suficientă. În vremea aceea, Gerland, unul dintre principalii juriști naziști, a dat magistraților germani instrucțiuni noi, căci, scria el, trebuie „să facem ca termenul *teroare* să fie din nou respectat în dreptul penal".

În felul acesta, poliția politică, adică Gestapoul, scăpa de sub orice control. Oamenii Gestapoului puteau să comită orice exces fără ca cineva să le ceară vreo socoteală.

Timp de 3 ani, Gestapoul avea să lucreze în ilegalitate. Nu exista nici un text de lege care să-i definească funcțiile și drepturile. El putea lipsi pe orice cetățean german de libertate folosind „detențiunea preventivă", autorizată de două decrete (din 28 februarie 1933 și din 8 martie 1934). Nici o lege nu fixase însă prerogativele acestei poliții.

Poporul trebuia determinat să se resemneze total, să se obișnuiască cu regimul acesta ciudat, cu amestecul aceasta de arbitrar și de disciplină. Totuși apăreau periodic instrucțiuni oficiale care proclamau că poliția se afla deasupra legilor obișnuite. Și nimeni nu îndrăznea să spună că acesta era un semn de descompunere morală a statului, care vestea sfîrșitul oricărei justiții adevărate și al oricărei legalități.

La 2 martie 1935, Curtea administrativă a Prusiei a emis „avizul" că poliția secretă n-ar trebui să fie supusă controlului judiciar. La 10 februarie 1936, o lege prusacă avea să ridice acest aviz la rangul de principiu de drept: „Ordinele și treburile poliției secrete nu sînt de competența tribunalelor administrative".

Lipsa oricărei baze juridice în activitatea Gestapoului nu supăra pe nimeni. Profesorul Huber scria că „autoritatea poliției politice se bazează pe dreptul cutumiar al Reichului". Iar dr. Best, funcționar superior în Ministerul de Interne, socotea că autoritatea acesteia decurgea din „noua filozofie" și nu necesita o fundamentare legală specifică.

În mai 1935, Curtea administrativă a Prusiei a declarat că nici un tribunal nu putea să conteste un ordin de punere sub stare de arest „preventiv". În martie 1936, un pastor protestant îndrăznise să țină în biserica lui o

predică împotriva celui mai cunoscut dintre prelaţii care trecuseră de partea naziştilor. A doua zi, Gestapoul îi puse în vedere să părăsească regiunea. Pastorul refuză să se supună şi se adresă tribunalului, căci ordinul era, după părerea lui, ilegal. Tribunalul răspunse că un ordin dat de Gestapo nu intra în competenţa organelor judiciare şi că nu putea fi sub nici un motiv vorba de anulare (hotărîrea din 19 martie 1936).

Veni apoi rîndul unui preot catolic : Gestapoul local îi ceruse anumite informaţii în legătură cu organizaţiile ecleziastice şi cu credincioşii din parohia lui. Protestă şi el, dar şi apelul lui fu respins : cînd Gestapoul ordonă nu se discută, se execută.

Caracatiţa îşi întindea tentaculele. Ca să desfăşori o activitate comercială, aveai nevoie de o autorizaţie, care era eliberată de poliţie în urma unei simple anchete privind moralitatea. Gestapoul mirosi aici un nou cîmp de activitate. Anulă valabilitatea acestor autorizaţii de comerţ şi aduse problema înaintea Curţii administrative din Saxonia. Hotărîrea dată e o capodoperă de servilism. „Întrucît comercianţii îşi pot face afacerile în aşa fel încît să camufleze anumite activităţi subversive, înainte de a elibera respectivele autorizaţii poliţia comercială este obligată să consulte Gestapoul". În felul acesta, Gestapoul putea exercita tot felul de presiuni asupra comercianţilor suspecţi din punct de vedere politic.

Oficial, Gestapoul putea să aplice fără judecată 3 sancţiuni : avertismentul, detenţiunea preventivă şi internarea în lagărul de concentrare. Aceste sancţiuni „legale" îngăduiau ca un acuzat politic achitat după judecare să fie arestat chiar la uşa tribunalului şi internat. Pe lîngă metodele acestea se practicau ridicări, asasinate şi crime camuflate sub forma unor accidente sau sinucideri. Klausener, directorul Acţiunii catolice din Berlin, a fost asasinat la 30 iunie 1934, în timpul „epuraţiei Röhm". Oficial s-a anunţat că era vorba de o sinuci-

dere. Compania de asigurări a refuzat să-i plătească văduvei poliţa de asigurare pe viaţă întrucît era vorba de o sinucidere, lucru care era primejdios să fie pus la îndoială.

Avocatul doamnei Klausener a făcut un demers pe lîngă Ministerul de Interne (Klausener era director de minister). I s-a răspuns că, dacă voia ca afacerea să fie examinată, trebuia să depună o plîngere. La Ministerul de justiţie i s-a dat acelaşi răspuns. Era un mijloc comod de îndepărtare a acestui om care-i stingherea: o plîngere scrisă, care ar fi implicat Gestapoul, echivala cu o sinucidere. Gestapoul considera că demersurile făcute constituiau un amestec direct în activitatea sa: avocatul fu arestat şi ţinut la închisoare cîteva săptămîni pentru faptul că îndrăznise să pună la îndoială o sinucidere confirmată de Gestapo.

Dr. Best a scris foarte clar: „Nici un fel de piedică juridică nu poate să stingherească apărarea statului, care trebuie să se adapteze strategiei inamicului. Aceasta este sarcina Gestapoului, care are statutul unei armate şi care, asemenea unei armate, nu poate îngădui ca vreo normă juridică să stînjenească iniţiativa sa în luptă".

În cîţiva ani, opinia publică şi justiţia au fost puse la respect. Era pe vremea cînd Göring îi spunea lui Schacht, ministrul finanţelor: „Şi eu vă spun că, dacă führerul vrea, 2 şi cu 2 fac 5". Atunci cînd, în ciuda tuturor măsurilor de precauţie, în Germania au început să circule zvonuri dintre cele mai alarmante în legătură cu maltratările la care erau supuşi nenorociţii căzuţi în ghearele Gestapoului, cei a căror conştiinţă s-a revoltat au fost împiedicaţi să-şi manifeste indignarea, invocîndu-se „datoria patriotică de a tăcea". După criteriile naziste, nu schingiuitorii şi asasinii pricinuiau ţării un rău ireparabil, ci, dimpotrivă, trebuiau socotiţi trădători şi pedepsiţi ca atare cei care-i demascau. De îndată ce naziştii au început operaţiile militare în 1938, această teo-

ric a început să se afirme. A protesta, adică a te ridica împotriva criminalilor și a sadicilor, era echivalent cu a furniza inamicului temeiuri de propagandă împotriva Germaniei.

Argumentele acestea au fost primite cu un oftat de ușurare de către „bunii cetățeni", care nu doreau altceva decît să nu fie informați. Așa cum scrie Gisevius: „Milioane de germani și-au furat căciula, ori s-au prefăcut că nu știu nimic, și era extraordinar de greu să-i scoți din amorțeală pentru că ignoranța pe care o afișau era reală de cele mai multe ori. Ei nu-și dădeau niciodată silința să se informeze mai precis! Ca cetățeni loiali, se mulțumeau cu ceea ce autoritățile binevoiau să le aducă la cunoștință în mod oficial".

Cît despre cei pe care un eveniment neprevăzut îi scotea fără voia lor din această pasivitate, se mulțumeau să deplîngă excesele la care se dedau niște subalterni lipsiți de scrupule: „Ah! Dacă ar ști Hitler!" a fost desigur cea mai frecventă exclamație de-a lungul acelor ani. Sărmanul führer! Pierdut în sfera preocupărilor lui înalte, dădea piept cu dificultăți uriașe, luptîndu-se pentru binele poporului și nu știa nimic de abuzurile și ororile care se comiteau în numele lui! Fără îndoială, i-ar fi pedepsit cu asprime... dacă ar fi știut! Dar era cu neputință să-l informezi.

Opozanții regimului s-au retras în umbră. De altfel, opoziția germană fusese încă din 1934 redusă la cea mai simplă expresie a ei. Organizațiile politice sau sindicale care ar fi putut constitui armătura unor mișcări de rezistență, fie și clandestine, fuseseră distruse imediat după preluarea puterii de către naziști. Conducătorii care le-ar fi putut reconstitui fuseseră arestați sau se refugiaseră. Cele cîteva nuclee care se reînchegaseră nu puteau desfășura decît o activitate redusă și se simțeau spionate: uneori erau trădate chiar de unul din rîndurile lor. Tri-

umful nu i-a împiedicat pe naziști să fie în continuare vigilenți. Ei își dădeau seama că supunerea nu era decît aparentă și că în adîncuri clocotea ura. Emigranții, îndeosebi comuniștii, introduceau în Germania manifeste și broșuri de propagandă antinazistă, bine documentate. Gestapoul îi urmărea pe toți cei care împrăștiau manifeste. Cel asupra căruia se găsea un asemenea manifest era pedepsit cu internarea într-un lagăr de concentrare sau chiar asasinat, fără nici o judecată, într-o pivniță din Prinz Albrechtstrasse.

Göring declarase încă atunci cînd expusese motivele creării Gestapoului : „Deși am arestat dintr-o dată mii de funcționari comuniști pentru a înlătura chiar de la început o primejdie imediată, primejdia însăși nu era nicidecum înlăturată. Trebuia să acționăm împotriva rețelei de asociații secrete și să le ținem permanent sub observație ; în acest scop era nevoie de o poliție specializată".

„Specializarea" aceasta era pe cale să se realizeze mulțumită puterii extraordinare pe care o cucerise pas cu pas Gestapoul. El se afla deasupra legilor. Curînd Schweder avea să scrie : „Poliția noastră politică cuprinde totul pentru că ea este atotputernică ; ea lovește fără cruțare cu mijloacele de sancțiune pe care are dreptul să le folosească, dar în același timp este elastică față de dezvoltarea vie a națiunii și a statului pe care le deservește". Iar profesorul Huber, jurist nazist, avea să precizeze că ea trebuie „să pună capăt tendințelor și intențiilor înainte ca ele să se materializeze în acțiuni fățișe".

Se apropia momentul în care oamenii Gestapoului aveau să facă o demonstrare cinică a acestei teorii.

GESTAPOUL ÎMPOTRIVA LUI RÖHM

Avîndu-l ca şef suprem pe Himmler, reichsführer SS, şi ca şef al serviciului central pe Heydrich, conducătorul S.D.-ului, Gestapoul era pe de-a-ntregul în mîna SS-ului. În primăvara anului 1934, Himmler îşi consolidă puterea. Rivalitatea care dăinuia de multă vreme între el şi Röhm luă un caracter mai acut. De vreme ce SS-ul nu era decît un detaşament special al SA-ului, în teorie Himmler continua să fie subalternul lui Röhm. În fapt, Röhm nu avea nici o putere asupra SS-ului, totuşi Himmler ardea de dorinţa de a se descotorosi definitiv de el. Acest lucru avea să fie posibil datorită Gestapoului, care se afla exclusiv în subordinea lui şi în conducerea căruia Röhm nu avea nici un drept de amestec. La rîndul lui, Göring aştepta şi el momentul să-şi doboare definitiv vechiul duşman. Röhm şi statul-major al SA-ului erau ţinuţi sub o continuă supraveghere. Himmler, Heydrich şi complicele lor vremelnic, Göring, hotărîseră să adune un dosar copleşitor şi să-i ceară lui Hitler capul acelui om care, cu toate excesele comise, îi adusese sprijinul cel mai eficient şi rămînea cel mai vechi prieten al lui.

Ca şi Göring şi Himmler, Röhm era şi el bavarez, de origine burgheză. Pe vremea aceea era un bărbat sanguin şi masiv. Grăsimea îi acoperea un redutabil edificiu muscular. Nu era obez ca Göring, dar călăria pe care-o practica cu asiduitate nu putea combate efectele banche-

telor la care se îndopa ore în şir. Pe trupul acesta cam prea gros, dar puternic, se prijinea cel mai autentic cap de brută care se poate imagina. Obrazul apoplectic, aproape rotund, cu bărbia dublă şi fălci zdravene, era străbătut de o reţea de vinişoare violacee. Sub fruntea largă şi joasă, sclipeau doi ochi mici şi foarte vii, înfundaţi în orbite şi înecaţi în masa de grăsime a feţei. Obrazul acesta era brăzdat de o cicatrice profundă, care accentua şi mai mult aerul lui de brutalitate înnăscută. Ea străbătea învrîstînd adînc pometele stîng şi se termina pe nas, pe care-l tăia aproape în două. Cartilajul era zdrobit, turtit, iar vîrful nasului, rotund şi roşu, apărea izolat, dînd feţei un aspect care ar fi putut părea comic dacă n-ar fi inspirat îngrijorare. Buza de sus, foarte lungă, era ascunsă de o mustaţă triunghiulară, scurtă şi aspră, care-i acoperea toată gura, subţire şi mare.

Contrar tradiţiei militare prusace, Röhm nu umbla cu capul ras. Avea părul tuns scurt şi întotdeauna bine pieptănat. Două urechi mari şi ascuţite, cu vîrfurile îndoite brusc în afară îi dădeau oarecare asemănare cu un faun.

Afişînd o desfrînare impertinentă, Röhm se înconjura de efebi pe care-i alegea pentru frumuseţea lor fizică şi pe care-i pervertea cu plăcere dacă nu erau cumva dinainte pervertiţi. Întregul lui anturaj, pînă şi şoferul şi ordonanţa, era compus din homosexuali. Röhm căpătase acest viciu din armată, unde era la mare cinste. Un ziar democrat dăduse publicităţii scrisorile intime pe care Röhm le adresase unuia dintre „prietenii" lui, un fost ofiţer. Cînd Hitler, indignat, îi ceru explicaţii, Röhm îi răspunse, rînjind, că era „bisexual". În cele din urmă, Hitler renunţă să se mai amestece, căci Röhm făcea din SA o forţă din ce în ce mai de temut. El reuşise să creeze 34 gaustürme şi 10 SA-gruppen, aflate sub ordinele lui, care cuprindeau pe la jumătatea anului 1931 400 000 de oameni. Deşi pătruns de ideologia nazistă, Röhm

purta totuşi pecetea profesiunii de ofiţer. A existat tendinţa de a-l prezenta pe Hitler ca pe „copilul natural al Tratatului de la Versailles". De fapt, formula aceasta i se potriveşte de minune lui Röhm. Hitler era dominat de spiritul de contrarevoluţie, de ideea luptei împotriva „roşilor", adică împotriva democraţilor şi a republicanilor, cîtă vreme îndărătul fiecărui gest al lui Röhm, îndărătul tuturor acţiunilor sale se contura limpede ideea revanşei militare.

Cu toate acestea, Röhm dispreţuia vechile cadre ale armatei germane şi le considera incapabile pentru că nu reuşiseră să obţină victoria.

Göring şi Himmler îl supravegheau. De îndată ce puterea a fost cucerită şi SA-ul îşi îndeplinise rolul, făcînd să domnească teroarea în stradă, cei doi aliaţi începură să submineze poziţia lui Röhm pe lîngă Hitler. Era perioada în care Hitler, ajuns cancelar al Reichului, era preocupat de opinia publică internaţională. În vara anului 1933, el ar fi vrut să ofere lumii imaginea unei ţări disciplinate. Membrii SA-ului, scandalagii şi bădărani, începeau să devină supărători. Ca şi Strasser, şeful P.O.-ului, ei luaseră în serios latura socialistă a propagandei partidului nazist şi vorbeau de naţionalizări, de reformă agrară etc. Uitaseră că pentru aceleaşi motive Gregor Strasser fusese silit să demisioneze în decembrie 1932 şi, ca şi el, îl acuzau pe Hitler că „trădează revoluţia". Pentru Röhm cucerirea puterii nu era decît un prim pas. Cuvîntul de ordine al SA-ului în acea epocă — „Nu scoateţi centiroanele" — se vădea a fi o chemare la vigilenţă. Şi SA-ul nu era singurul care reamintea principiile socialiste ale N.S.D.A.P.-ului. La 9 mai 1933, la Beuthen, Brückner, preşedintele Sileziei superioare, i-a atacat cu violenţă pe marii industriaşi, „al căror mod de viaţă e o permanentă provocare". El a fost destituit, exclus din partid şi, în anul următor, arestat. La Berlin, Koeler, din Federaţia muncitorească nazistă, sublinia:

„Capitalismul își arogă dreptul exclusiv de a putea da de lucru în condiții pe care le fixează el însuși. Dominația aceasta e imorală și trebuie zdrobită". În iulie, Kube, șeful grupului nazist din Landtagul Prusiei i-a atacat pe iuncheri : „Guvernul național-socialist — spunea el — trebuie să-i oblige pe marii proprietari funciari să-și împartă pămînturile și să pună cea mai mare parte din ele la dispoziția țăranilor".

Naivii aceștia uitau că, potrivit führerprinzipului, toate directivele trebuiau să vină de sus. În realitate, ordinele de sus nu semănau de loc cu discursurile acestea înflăcărate. Cînd Hitler a trecut la reorganizarea industriei germane „în conformitate cu noile principii", cel pe care l-a numit führer al reorganizării nu a fost altul decît domnul Krupp von Bohlen [1] !

Vorbăria aceasta nu-l neliniștea pe Hitler. În această direcție era ușor să se restabilească ordinea. Röhm însă îl preocupa mai mult. Zadarnic era Hitler, în teorie, șeful suprem al SA-ului, Röhm, comandantul-șef, făcuse din SA armata sa personală. Or, această armată era de temut, era mai puternică chiar decît Reichswehrul. Trebuia deci înăbușită în față o revoltă care, fără îndoială, l-ar fi măturat și pe Hitler și, o dată cu el, pe toți adepții lui. La 1 iulie, Hitler i-a adunat pe șefii SA-ului la Bad-Reichenhall, în Bavaria, și le-a adus la cunoștință că o a doua revoluție nu va mai avea loc. Declarația aceasta era în același timp un avertisment fățiș : „Sînt hotărît — a spus el — să reprim cu brutalitate orice tentativă care ar urmări să tulbure ordinea actuală. Mă voi opune

[1] Consiliul general al economiei, creat la 15 iulie, cuprindea 17 membri, printre care cei mai mari industriași germani : Krupp, Siemens, Bosch, Thyssen, Voegler, iar dintre marii bancheri : Schröder, Reinhardt, von Finck. Național-„socialismul" era pus în aplicare într-un fel ciudat. Punctul 17 din programul nazist, care prevedea reformă agrară prin expropriere fără despăgubire, aproape că nici nu a fost pomenit din 1928. — *Nota red.*

cu toată energia unui al doilea val revoluționar, căci el ar aduce după sine un adevărat haos. Oricine se va ridica împotriva autorității statornicite a statului va fi luat cu brutalitate de guler, fără să se țină seama de poziția lui".

La 6 iulie, vorbind în fața reichsstatthälterilor adunați, Hitler și-a reînnoit avertismentul: „Revoluția nu poate fi o stare permanentă. Trebuie să îndreptăm torentul revoluției spre albia liniștită a evoluției — a spus el (...). — Trebuie, mai ales, menținută ordinea în aparatul economic (...) căci economia este un organism viu care nu poate fi transformat dintr-o dată. Ea este construită în conformitate cu legile primitive înrădăcinate în natura omenească". Cei care ar vrea să împingă mașina într-o altă direcție nu sînt decît „purtătorii bacililor unor idei dăunătoare" și trebuie puși în imposibilitatea de a face rău, căci „constituie o primejdie și pentru stat și pentru națiune". Astfel, statthälterii erau invitați să vegheze ca nici un organ al partidului nazist să nu ia vreo măsură de natură economică, domeniul acesta fiind exclusiv de competența ministrului economiei. La 11 iulie, o decizie semnată de Frick, ministrul de interne, anunța încheierea „revoluției germane victorioase", care avea să intre de acum înainte „în faza ei evolutivă".

Röhm fusese, așadar, avertizat. Înlocuirea lui Hugenberg la Ministerul economiei cu Schmidt, omul industriașilor, stabilea definitiv noile directive. Numeroase articole publicate de ziarele naziste importante, „Kreuzzeitung", „Deutsche Allgemeine Zeitung", tălmăceau discursurile führerului și salutau acest „punct final al revoluției germane", nemailăsînd loc nici unei interpretări. Röhm n-avea altceva de făcut decît ori să se supună ori să deschidă lupta împotriva lui Hitler, care era sprijinit de marii industriași germani. Aceștia înțeleseseră că n-aveau de ce să se teamă.

Cu toate acestea, Röhm nu dădu prea mare importanţă acestor avertismente şi continuă să privească cu seninătate posibilitatea unui conflict cu Hitler. Fără îndoială, nu-şi imagina această situaţie decît ca o rivalitate internă în cadrul N.S.D.A.P.-ului, unde dominaţia lui Hitler nu era încă consolidată. Dacă masa naziştilor ar fi arbitrat conflictul, nu e sigur cine ar fi învins.

Exista totuşi o forţă de care Röhm pare-se nu a ţinut seamă. Aceasta era dubla armată comandată de Himmler. SS-ul alcătuia acum o gardă pretoriană de temut. Deşi din punct de vedere numeric, era inferior SA-ului, SS-ul număra totuşi, la începutul anului 1934, 200 000 de oameni, grupaţi în 85 de regimente de elită, infinit superioare faimoaselor „stürmer" SA.

Pe de altă parte, Röhm nu ţinea seama de armata secretă a lui Himmler, de Gestapo. Sigur de forţa lui, nu încerca să-şi ascundă sentimentele. În realitate, Röhm sperase să obţină postul de ministru al Reichswehrului în primul cabinet al lui Hitler. Era cea mai scumpă ambiţie a lui şi singura posibilitate de a făuri acea armată mult visată, tradiţională şi populară în acelaşi timp, o armată de soldaţi cu cunoştinţe politice care ar fi putut să guverneze ţara. Se înapoiase din Bolivia la chemarea führerului numai ca să obţină postul acesta şi încă nu se putea împăca cu gîndul că Blomberg, un general pe care îl dispreţuia, „îi" luase locul. Röhm îşi instalase marele cartier general al SA-ului la München. De cîte ori venea la Berlin, îi primea fără nici o măsură de precauţie la hotelul „Fasanenhof" din Charlottenburg, unde descindea de obicei, pe toţi cei care criticau mai mult sau mai puţin deschis politica lui Hitler. Îi poftea şi la masă la restaurantul „Kempinski" din Leipzigertrasse, unde obişnuia să mănînce. Toţi participau acolo la discuţii mai mult sau mai puţin sediţioase. Tonul îl dădea Röhm însuşi :

„Adolf e un ticălos — spunea el —, ne trădează pe toţi. Nu mai are de-a face decît cu reacţionari şi-şi recrutează oamenii de încredere dintre generalii din Prusia Orientală! Adolf a făcut şcoală la mine. De la mine a învăţat tot ce ştie în materie de militărie. Dar Adolf este şi rămîne un civil, un scîrţa-scîrţa pe hîrtie, un visător, un mic burghez care nu vrea să-i fie tulburată liniştea lui vieneză. Iar noi, în timpul ăsta, stăm cu mîinile-n sîn, cu toate că ne mănîncă palmele".

Röhm scrîşnea din dinţi, şi nu pe ascuns. Era furios văzînd că i s-a furat prada.

Numindu-l ministru fără portofoliu o dată cu promulgarea legii din 1 decembrie 1933, cînd se produsese asimilarea partidului nazist cu statul, Hitler sperase să-i potolească în felul acesta setea de putere şi de onoruri. Dar singurul lucru pe care-l remarcă Röhm era că aceeaşi distincţie îi fusese acordată în aceeaşi zi lui Rudolf Hess, delegatul führerului în fruntea Comisiei politice centrale a N.S.D.A.P.

La începutul anului 1934, atitudinea lui Röhm devenise faţiş ostilă. Gestapoul, care-l supraveghea îndeaproape, constată că mulţi opozanţi, din rîndurile partidului nazist luau legătură cu el. Aproape zilnic soseau rapoarte menite să-i atragă atenţia lui Hitler că Röhm îl critica, fapt care-i crea un sentiment de nelinişte. Pentru Himmler şi Göring, Röhm era inamicul nr. 1. Faptele şi gesturile lui erau interpretate fără indulgenţă. SA-ul însuşi se afla sub supraveghere. Oamenilor din SA le plăcea să bea şi să zbiere pe străzi tot felul de cîntece obscene sau îndemnuri la rebeliune.

„Atîrnaţi-i pe Hohenzollerni de felinare!
Lăsaţi-i pe cîinii ăştia să se bălăbăne pînă ce-or cădea.
Spînzuraţi un porc negru în sinagogă
Şi aruncaţi grenade în biserici!"

era refrenul unuia dintre cîntecele lor favorite. Textul lui fu depus de o mînă grijulie pe biroul lui Hitler. Hitler se supără. El se străduia să demonstreze că naziştii erau nişte oameni care respectau rînduielile şi religia. Iar bătrînul mareşal avea, desigur, multă consideraţie pentru Hohenzollerni.

Fără să-i pese de dezaprobări, Röhm se afişa în tovărăşia efebilor lui la cele mai respingătoare beţii. Adesea, turneele pe care le făcea în scopuri propagandistice erau însoţite de incidente scandaloase. Desfrîul lui devenise aproape public. „Oamenii lui de încredere" comiteau cele mai grave abuzuri. Karl Ernst, de pildă, fostul brutar devenit liftier, apoi chelner şi numit în cele din urmă şef de grupă SA la Berlin, ca răsplată a moravurilor lui deşănţate, risipea banii obţinuţi din chete publice în orgii murdare. Toate acestea erau raportate cu grijă lui Hitler. Göring jubila. Era răzbunat pentru glumele sadice pe care le făcuse Röhm în legătură cu pretenţiile lui de Mecena. Dar toate acestea nu erau suficiente pentru a-l determina pe Hitler să acţioneze. În pofida rapoartelor întocmite de Gestapo, o vagă teamă de a se lua la ceartă pe faţă cu Röhm, dublată, fără îndoială, şi de o anumită recunoştinţă pentru ceea ce îi datora, apoi un confuz sentiment de inferioritate, rămăşiţă a respectului nutrit de fostul caporal faţă de căpitan, îl împiedicau să-l sacrifice pe Röhm şi să-l dea pe mîna duşmanilor lui.

La începutul anului 1934 se produse un fapt mai grav, care constitui o primejdie pentru Röhm. Hitler cunoştea ostilitatea pe care o nutrea armata faţă de noul regim. Aşa cum îi liniştise pe industriaşi şi pe iuncherii din est, se gîndi să calmeze acum şi Reichswehrul. Propuse deci militarilor controlul SA-ului. Aceştia socotiră darul otrăvit, fiind convinşi că „derbedeii" lui Röhm aveau să pună în inferioritate elementele tradiţionale din armată.

Hitler avea mereu treaz în minte faptul că un regim care nu dispune de o armată proprie nu putea fi sigur de ziua de mîine. Cînd fusese în opoziție, el atacase toate instituțiile în afară de una: demagogia lui se oprise în fața armatei. Republica negociase cu militarii. Hitler se hotărî și el „să facă un compromis". Singura victimă militară a „aranjamentului" a fost generalul von Hammerstein, comandantul-șef al Reichswehrului, care a fost mazilit la sfîrșitul anului 1933 pentru legăturile lui cu excancelarul von Schleicher. Postul acestuia fu încredințat lui von Fritsch, general tradiționalist și prieten cu Hindenburg. Dovada aceasta de bunăvoință făcu să sporească încrederea generalilor. Într-un discurs pronunțat la Ulm, vorbind în numele generalilor, Blomberg declarase: „În ceea ce ne privește, noi oferim deplina noastră încredere, adeziunea noastră fără rezerve și devotamentul nezdruncinat în meseria noastră; hotărîrea noastră este să trăim, să muncim și, dacă trebuie, să murim în acest nou Reich, înviorat de un sînge nou".

Pentru militari Hitler a mai atenuat regulile noului stat. Cu începere din 7 aprilie 1933 a fost pus în aplicare noul regim de organizare a funcționarilor, care decurgea în mod automat din principiile rasiste ale celui de-al III-lea Reich. Funcționarii evrei sau cei care aveau strămoși evrei au fost izgoniți fără nici un scrupul. Aceeași măsură trebuia pusă în practică și în armată. Aplicarea legii fu amînată însă aici pentru 31 mai 1934. Era de așteptat să fie eliminați numeroși ofițeri, căci majoritatea familiilor nobile germane aveau străbuni evrei, care le repoleiseră blazoanele. „Epurația" a fost însă deosebit de redusă: ea n-a atins decît 5 ofițeri, 2 elevi ofițeri și 31 de subofițeri și soldați, iar în marină: 2 ofițeri, 4 elevi ofițeri și 5 subofițeri și oameni din echipaj.

Aşadar, apropierea începuse. Obstacolul care împiedica înfăptuirea ei totală avea acum un nume: Röhm. Acesta începu să se alarmeze. De vreme ce armata se număra acum printre prietenii regimului, Röhm se întoarse către aripa partidului nazist care agita lozinci socializante şi lansă din nou cuvinte de ordine interzise. La 18 aprilie 1934, vorbind la Ministerul propagandei în faţa reprezentanţilor presei străine, el proclamă fără să se sinchisească: „Revoluţia înfăptuită de noi nu este o revoluţie naţională, ci o revoluţie naţional-socialistă. Ţinem chiar să subliniem acest ultim cuvînt: socialistă". Primul locţiitor al lui Röhm, Heines, declară şi el, la sfîrşitul lunii mai, în Silezia: „Ne-am asumat sarcina de a rămîne revoluţionari. Nu sîntem decît la început. Nu vom fi liniştiţi decît atunci cînd revoluţia germană va fi terminată".

Dar Gestapoul veghea şi îl informa regulat pe führer. Se pregătea terenul. Surveni un nou element. La începutul lunii aprilie, Hitler făcu o scurtă călătorie pe bordul cuirasatului „Deutschland". În apele Kielului se întîlni cu Blomberg. Se spune că Blomberg ar fi cerut cu această ocazie înlăturarea lui Röhm şi a întregului stat-major SA, sacrificiu pe care Hitler l-ar fi acceptat pentru deplina cucerire a militarilor. Aceasta nu este decît o ipoteză. Oricum însă este evident faptul că ideea înlăturării lui Röhm făcuse în perioada aceea mari progrese în mintea lui Hitler. Presat de militari, de Göring, de Hess şi de P.O., de Himmler şi de Gestapo, Hitler avea să ezite încă multă vreme, potrivit obiceiului său. O lungă perioadă de şovăieli era urmată în chip brutal de o hotărîre nechibzuită. Hitler botezase această metodă „intuiţie", considerînd-o o dovadă a „geniului" său.

GESTAPOUL ÎL LICHIDEAZĂ PE RÖHM

La 14 iunie 1934, în atmosfera aceasta de criză latentă, Hitler plecă în Italia la invitaţia lui Mussolini. Ajunse la Veneţia cu avionul, însoţit de o mică suită. Acolo îl aşteptau ministrul von Neurath şi ambasadorul Germaniei, von Hassell. Din partea italienilor venise Mussolini, însoţit de ginerele lui, Ciano, de subsecretarul de stat Suvich şi de Cerutti, ambasadorul Italiei la Berlin. Era prima întîlnire dintre cei 2 dictatori. Mussolini îl trată cam de sus pe cel pe care-l considera discipolul său. Hitler a fost destul de decepţionat de rezultatele slabe ale acestei călătorii. La decepţia aceasta avea să se adauge şi un incident ale cărui urmări aveau să fie de o gravitate excepţională.

La 17 iunie, von Papen, fost cancelar şi vicecancelar în perioada respectivă, trebui să rostească un discurs în faţa studenţilor din oraşelul Marburg. Ascultătorii se aşteptau la un discurs anodin. Discursul fu însă o adevărată bombă aruncată în piaţa publică.

Cu toate ameninţările lui Hitler, care interzicea „al doilea val revoluţionar", cu toate asigurările date oficial forţelor economice burgheze, partidele conservatoare erau neliniştite de ameninţările pe care extremiştii naziști şi SA le proferau împotriva lor. Von Papen se adresă führerului în numele acestor conservatori, somîndu-l să nu uite înţelegerea care, aducîndu-i spri-

jinul partidelor conservatoare, făcuse posibilă venirea lui la putere.

Von Papen nu voia altceva decît ca oamenii care fuseseră întotdeauna buni cetăţeni şi patrioţi să nu mai fie discreditaţi, să nu mai fie batjocorite preocupările intelectuale şi spirituale şi mai ales religia, pe care Röhm şi prietenii lui o atacau în mod grosolan. În sfîrşit, el a ajuns să pună în discuţie pînă şi unul dintre pilonii statului totalitar, anume sistemul partidului unic. El cerea deci orientarea spre alegeri libere şi reînfiinţarea anumitor partide.

Hitler înţelese avertismentul. Nu numai armata, dar şi burghezia cerea capul lui Röhm. Von Papen era membru al guvernului ; discursul lui primise aprobarea prealabilă a bătrînului mareşal, care-i trimise şi o telegramă de felicitare ; el a fost aprobat şi de Reichswehr şi de reprezentanţii finanţelor şi ai industriei. Von Papen dăduse un ultimatum. Chiar ţinînd seama de el, Hitler nu putea tolera ca regimul său să fie atît de violent atacat. S-au luat imediat măsuri. Ziarele germane au fost energic „invitate", să nu reproducă discursul. Cele care l-au publicat totuşi au fost suspendate. Göring, Goebbels şi Hess au vorbit la radio şi i-au ameninţat pe „ridicolii impertinenţi" care aveau pretenţia să-i împiedice pe nazişti să-şi exercite puterea. Relaţiile se înăspreau. Röhm, care fusese radiat între timp din asociaţiile ofiţereşti, a fost trimis în concediu ca să-şi îngrijească „un braţ reumatic".

Ca ripostă la discursul lui von Papen nu se putea lovi direct în el. Sarcina revanşei a fost încredinţată Gestapoului. Graţie interceptărilor telefonice şi spionajului exercitat asupra celor din preajma lui von Papen, Gestapoul află lesne că adevăratul autor al discursului pe care von Papen se mărginise să-l citească era un tînăr scriitor, avocatul dr. Edgar Jung, un intelectual liberal care începuse să se bucure de oarecare influenţă

datorită faptului că era unul din creatorii teoriei „revoluției conservatoare". Patru zile după discurs, la 21 iunie, dr. Jung rămase singur timp de cîteva ore în locuința sa din München. Cînd soția lui se întoarse acasă, constată că el dispăruse. Cercetînd casa, găsi doar cuvîntul „Gestapo" mîzgălit în grabă de soțul ei pe peretele băii. Trupul lui avea să fie regăsit la 30 iunie, într-o groapă, pe drumul Oranienburgului. Mult mai tîrziu s-a aflat că înainte de a fi asasinat într-o celulă a închisorii din München fusese interogat îndelung și supus la torturi groaznice.

Heydrich a fost foarte mîndru de această demonstrație a Gestapoului său, care avea într-adevăr metode rapide, potrivite, eficiente. Acest mic exercițiu de virtuozitate nu era decît o repetiție. Trebuia pornit asaltul împotriva lui Röhm. Deși hotărît să se descotorosească de el, Hitler ezita încă în privința mijloacelor care trebuiau folosite. Himmler și Göring îl presau. Göring mușca zăbala. Instinctele lui de ucigaș se treziseră. Nu putea să-i ierte lui Röhm jignirile pe care acesta i le adusese.

Gestapoul cerceta cu febrilitate documentele pe care le adunase de luni de zile cu privire la Röhm și la clica sa. Cele mai mărunte note au fost examinate cu de-amănuntul ; vizitele pe care le primise Röhm, cele mai banale întîlniri, cele mai neînsemnate convorbiri, toate făceau obiectul unui adevărat studiu. La fel proceda și „Institutul Hermann Göring" cu notele privind interceptările telefonice. Din fiecare document erau extrase cîte un pasaj, o frază, un cuvînt, cîteva nume. Se lucra cu migală, ca la un adevărat mozaic. Din elementele acestea disparate trebuia construit un tot unitar, un ansamblu care să-l înspăimînte pe Hitler și să declanșeze în el hotărîrea brutală mult așteptată. Numai dovada unei conspirații, a unei lovituri de stat

iminente care i-ar fi primejduit viaţa l-ar fi putut scoate din nehotărîre.

Dosarul se îngroşa. Era uşor să se umfle realitatea. Röhm voia să-l constrîngă pe Hitler să creeze o armată populară revoluţionară, al cărei şef să fie el. Ca să-şi atingă scopul era gata să recurgă la forţă, adică să provoace un conflict care să-i pună pe noii aliaţi ai lui Hitler în stare de inferioritate, obligîndu-l, în acelaşi timp, pe acesta să revină la foştii lui prieteni, la credincioşii lui veterani, vechii combatanţi din SA. Dar violenţele de limbaj ale lui Röhm, excesele, izbucnirile şi toate imprudenţele sale fuseseră înregistrate de miile de ochi ai Gestapoului, care văzuseră în ele tot atîtea dovezi ale unui complot menit nu numai să forţeze mîna führerului, dar chiar să-l răstoarne, asasinîndu-l, la nevoie.

Simţind primejdia, Röhm o luă înainte. Printr-un comunicat publicat la 19 iunie în „Völkischer Beobachter", el dădu concediu pe timp de o lună — începînd de la 1 iulie — întregului SA. În timpul acestei vacanţe, purtarea uniformei era interzisă. În felul acesta, Hitler avea garanţia că zvonurile care circulau în legătură cu o lovitură de stat erau neîntemeiate. Ca să întărească această garanţie, Röhm plecă şi el să se instaleze la Bad-Wiesee, o mică staţiune termală bavareză situată la sud de München.

Încercările lui de a se sustrage stîrniră pînă la paroxism îndîrjirea lui Göring şi Himmler, care nu puteau îngădui să le scape prada.

Obergruppenführerul Victor Lutze, fostul adjunct al lui Pfeffer, nu-i iertase lui Röhm faptul că-i luase locul care considera că-i revenea lui de drept la plecarea lui Pfeffer. El îi făcu o vizită lui von Reichenau, unul dintre militarii cei mai devotaţi naziştilor, şi-l informă despre proiectele lui Röhm, care voia să-l „forţeze" pe Hitler să ia o hotărîre. Evenimentele se precipitau. Him-

mler şi Göring îl hărţuiau pe Hitler, încredinţîndu-l că puciul se apropie. Totuşi numeroase indicii dovedeau că nu avea să se teamă de nici un puci imediat. De pildă, cu permisiunea lui Röhm, Karl Ernst, şeful SA-ului din Berlin-Brandenburg, care ar fi avut un rol capital în cazul unui puci, îşi făcuse bagajele ca să plece într-o croazieră la Madera şi în insulele Canare. Mulţi alţi conducători SA, profitînd de acest concediu neaşteptat care avea să înceapă la 1 iulie, intenţionau şi ei să plece în călătorie. Cu prilejul despărţirii, Röhm intenţiona să organizeze un banchet, care să-i adune în jurul aceleiaşi mese, la Bad-Wiesee, pe toţi conducătorii grupelor SA. Imediat, Himmler şi Heydrich începură să întocmească rapoarte peste rapoarte prin care-l informau pe Hitler că lovitura avea să fie declanşată la München tocmai în ziua banchetului, care nu era decît un pretext pentru a-i aduna laolaltă pe şefii SA. Din oră în oră soseau noi amănunte.

Gestapoul se pregăti să treacă la acţiune. Din ziua de 28, cadrele poliţiei fuseseră consemnate. Cu toate acestea, în aceeaşi zi, Hitler părăsi Berlinul şi plecă la Essen, ca să asiste la căsătoria gauleiterului Terboven. Plecarea lui nu era în ordinea normală a lucrurilor. Terboven nu era un personaj atît de important în cadrul partidului nazist încît führerul să se deranjeze pentru el, şi aceasta într-o perioadă aparent atît de încărcată de primejdii. Fapt şi mai semnificativ, Hitler era însoţit de Göring, iar Terboven roşi de plăcere şi de uimire văzîndu-se atît de onorat. Adevărul e că Hitler folosise acest pretext ca să fugă din Berlin şi să scape de presiunile care se exercitau asupra lui. Potrivit obiceiului său, dădea înapoi cînd trebuia să ia o hotărîre. Göring simţise însă pericolul şi, ca să nu-l lase pe führer să-i scape, preferase să-l însoţească. Diehls urma să vină şi el la Essen ca să-i dea o mînă de ajutor.

În ziua de 29, „Völkischer Beobachter" publică un articol semnat de generalul von Blomberg. Sub titlul „Armata în cel de-al III-lea Reich" şi sub pretextul că răspunde unor informaţii străine cu privire la un „complot reacţionar sprijinit de armată", şeful Reichswehrului îl asigura pe Hitler de loialitatea militarilor faţă de noul regim. În acelaşi timp, articolul conţinea o nouă ameninţare la adresa SA-ului. „Spiritul pretorian nu se potriveşte cu sufletul ostaşului nostru — scria generalul. — Actul eliberator al lui Hitler, führerul chemat la conducerea guvernului de către mareşalul-preşedinte, a redat ostaşului augustul drept de a fi purtătorul armelor naţiunii regenerate. Soldatul german este conştient că trăieşte în mijlocul vieţii politice a ţării unite". Această aluzie vădită la existenţa „mercenarilor" a fost clopotul de îngropăciune al SA-ului.

În aceeaşi zi, la 29 iunie, avu loc un eveniment neprevăzut care avea să declanşeze mecanismul final al operaţiei. După căsătoria lui Terboven, Hitler făcu o inspecţie într-un lagăr de muncă din Westfalia, după care plecă la Bad-Godesberg, pe malul Rinului, ca să-şi petreacă sfîrşitul săptămînii la hotelul „Dreesen", pe al cărui proprietar îl cunoştea. În dimineaţa zilei de 29, Himmler sosi cu avionul din Berlin. Aducea cu sine ultimele rapoarte ale agenţilor săi. După documentele acestea, în întregime ticluite, formaţiile SA urmau să pornească a doua zi la atac şi să ocupe clădirile guvernamentale. O echipă, deja desemnată, urma să-l asasineze pe Hitler. Formaţiile SA înarmate aveau să iasă în stradă. Între Röhm şi generalul de artilerie von Leeb, şeful regiunii militare München, unul dintre vechii lui prieteni, se încheiase un acord care prevedea ca armele care se găseau încă în vechile depozite clandestine ale armatei să fie predate SA-ului. În realitate se încheiase un acord, dar el prevedea ca aceste arme să fie depozitate la poliţie în timpul permisiei SA-ului, ca să

se evite în felul acesta orice inițiativă a unor elemente răzlețe lăsate de capul lor. A fost stabilită o legătură aproape permanentă între Bad-Godesberg și serviciul central al Gestapoului din Berlin. În timpul zilei, un mesaj a anunțat că agenții S.D.-ului văzuseră la München cum se încărcau arme într-un camion, dovadă a iminenței puciului!

La hotelul „Dreesen", statul-major al regimului delibera neîncetat. Hitler era înconjurat de Göring, Goebbels, Himmler, Diehls, Lutze și alte personalități mai puțin importante. Hotelul era păzit de un cordon de SS-iști.

În sala de mese, de unde se zărea minunatul peisaj al munților din Wester-Wald și Valea Rinului, Hitler dădea din colț în colț, ca un urs în cușcă. Încă se mai poticnea în fața obstacolului, încă mai ezita dacă să-l execute sau, mai precis, să-l doboare ca pe un trădător pe acela care fusese sprijinul lui cel mai sigur, cel mai vechi camarad de luptă și singurul membru al partidului nazist pe care-l tutuia. Dar Göring, Himmler și Goebbels nu-i dădeau pace. Trebuia să lovească, cu o forță și cu o energie teribilă, mai înainte ca SA-ul să poată prelua inițiativa.

Vremea prevestea furtună, cerul era încărcat de nori grei, atmosfera era înăbușitoare. Către seară, furtuna se dezlănțui, în sfîrșit, și o ploaie violentă aduse puțină răcoare. Abia după cină, Hitler luă deodată hotărîrea pe care de două săptămîni o tot amîna cu dibăcie. În cîteva cuvinte, el dădu dispozițiile: Göring și Himmler trebuiau să se înapoieze imediat la Berlin pentru a conduce acolo represaliile, în timp ce el însuși, însoțit de Goebbels, avea să ia drumul Münchenului.

În timpul nopții, Hitler împreună cu Goebbels și cu 4 oameni de încredere luară un avion trimotor de pe aerodromul din Hangelaar. La 30 iunie, la ora 4 dimineața, avionul ateriza la Oberwiesenfeld, aproape de

München. În timpul călătoriei, Reichswehrul din München primise ordin să ocupe Casa brună. Aeroportul din Oberwiesenfeld era păzit de SS-işti. Hitler se duse la Ministerul de Interne al Bavariei şi trimise după şeful poliţiei, maiorul în retragere Schneidhuber şi şeful SA din München, Schmidt. Amîndoi fuseseră dinainte consemnaţi de gauleiterul Wagner. Într-o scenă teatrală tipică pentru el, führerul se năpusti la ei, smulgîndu-le insignele şi galoanele, înjurîndu-i, după care amîndoi fură întemniţaţi în închisoarea din Stadelheim.

Către ora 5 dimineaţa, Hitler şi suita sa, însoţiţi de oameni din SS, de membri ai Gestapoului şi de militari, porniră în maşină spre Bad-Wiesee. Un automobil blindat al Reichswehrului conducea coloana, protejînd lungul şir de maşini, măsură de prevedere inutilă, de vreme ce de-a lungul celor aproape 60 de kilometri străbătuţi nu fu întîlnit nici cel mai mic grup înarmat. Pe la 7 dimineaţa, cînd convoiul ajunse la Bad-Wiesee, orăşelul dormea încă liniştit pe malul lacului.

Se îndreptară cu toţii către hotelul „Hanslbauer", unde trăseseră Röhm şi însoţitorii lui. Garda SA care se afla în faţa intrării s-a lăsat arestată fără să opună rezistenţă. În hotel nimeni nu se sculase încă, fapt ciudat pentru nişte conspiratori în dimineaţa loviturii de stat şi la ora cînd ar fi trebuit să înceapă ocuparea clădirilor publice. Sala de mese era pregătită pentru banchet. Hitler păru să nu observe aceste anomalii. Surescitat la culme, intră în clădire în fruntea trupei. I se alăturaseră şi cîţiva dintre cei mai vechi camarazi de luptă de pe vremea puciului bavarez. Prima persoană pe care au întîlnit-o a fost tînărul conte von Spreti, aghiotantul lui Röhm, vestit pentru frumuseţea lui. Trezit de zgomot, se sculase şi tocmai venea să afle ce se întîmplă. Hitler se repezi asupra lui şi cu vechea lui cravaşă de piele de hipopotam, dăruită de acoliţi la începutul carierei sale, îl lovi pe von Spreti atît de violent peste faţă, încît

acestuia îi ţîşni sîngele. Dîndu-l apoi pe mîna SS-iştilor, Hitler se repezi în camera lui Röhm. Surprins în timp ce dormea, acesta fu arestat fără să apuce să facă vreo mişcare, în vreme ce Hitler îl împroşca cu înjurături. Goebbels, care lua parte la această acţiune ţinîndu-se mai la o parte, relatează cum într-o cameră vecină a fost descoperit obergruppenführerul Heines, un vechi prieten al lui Röhm. Şi el dormea, avîndu-l alături pe şoferul său, pe care Goebbels îl numeşte „lustknabe", adică „băiat de plăceri". Fiindcă Heines schiţase un gest de apărare, au fost ucişi amîndoi pe loc, înainte de a fi avut vreme să sară din pat.

Un detaşament SA venit să schimbe garda s-a lăsat dezarmat fără să protesteze. Operaţia principală, întrucît era vorba de arestarea statului-major al „complotului", s-a putut înfăptui în cîteva minute şi fără cea mai mică dificultate. Heines şi şoferul său fuseseră ucişi inutil, dar cele două cadavre veneau să desăvîrşească tabloul acela de reprimare a ceea ce s-ar putea foarte bine intitula „complotul adormiţilor".

Către ora 8, convoiul o porni înapoi spre München, ducîndu-l pe Röhm şi pe camarazii săi, cu toţii sumar îmbrăcaţi şi cu cătuşe la mîini. În drum au întîlnit cîteva maşini ale şefilor SA care se îndreptau spre Bad-Wiesee pentru festivitatea de adio. Au fost oprite, iar cei dinăuntru arestaţi.

În cursul aceleiaşi dimineţi, Hitler era din nou la München, împreună cu arestaţii, aşa-zişii „prizonieri de stat". În oraş, SS-ul şi Gestapoul începuseră încă din zori să aresteze diverse persoane care figurau pe listele întocmite de Gestapo cu săptămîni în urmă.

La prînz, Hitler a convocat la Casa brună pe SS-işti şi pe membrii conducerii SA care nu figurau pe liste. Li se aduse la cunoştinţă că Röhm fusese destituit din funcţiile sale şi înlocuit cu Victor Lutze.

Prizonierii au fost îngrămădiți la Casa brună sub paza unor SS-iști înarmați pînă-n dinți, care primiseră ordin să tragă la cea mai mică încercare de rebeliune. Către ora 14 se aflau acolo peste 200 de deținuți, așa că s-a hotărît să fie transferați la închisoarea din Stadelheim. Printre prizonierii aceștia și printre cei care continuau să fie aduși, nu se aflau numai conducători SA. Dimpotrivă, majoritatea persoanelor arestate erau adversari politici care n-aveau nici o legătură cu Röhm și cu SA-ul. Fusese folosit însă acest prilej pentru înlăturarea lor.

Seara Hitler luă lista întocmită de Gestapo, însemnă cu creion roșu 110 oameni și dădu ordin să fie executați. Îngrozit de numărul victimelor, Frank, ministrul de justiție al Bavariei, interveni pe lîngă Hitler și obținu revizuirea listei. În cele din urmă nu rămaseră decît 19 nume, printre care se afla și cel al lui Röhm.

Temîndu-se poate de un ultim discurs sau de faptul că ar fi putut dezvălui vreun secret, Hitler se gîndi să-l scutească de moartea rușinoasă sub focul plutonului de execuție. La ordinul lui, Röhm fu vizitat în celula 474 din închisoarea Stadelheim. I se sugeră să se sinucidă, dar Röhm se prefăcu că nu înțelege aluzia.

Seara sosi un ordin precis : dacă refuza șansa care i se oferea, avea să fie executat. Un gardian al închisorii intră în celula lui Röhm. Puse pe masă un revolver fără să scoată un cuvînt și ieși. Röhm, care era în permanență supravegheat prin ferestruică, privi revolverul fără să-l atingă, apoi păru să uite cu totul de prezența lui. Se scurseră astfel 10 minute. Gardianul intră din nou în celulă, luă revolverul și ieși, tot fără să scoată vreun cuvînt. După o clipă intrară în celulă 2 inși cu pistoale în mînă. Unul era SS-istul Eicke, comandantul lagărului de la Dachau. Văzîndu-i, Röhm se ridică în picioare. Era cu pieptul gol, și sudoarea țîșni dintr-o dată, brobonîndu-i trupul.

— Ce înseamnă asta ? — întrebă el.

— Lasă vorba — i-o tăie Eicke.

Şi, calm, ridică arma, ţinti şi trase mai multe gloanţe, unul după altul, de parcă ar fi fost la tir. Röhm se prăbuşi. Eicke se aplecă şi-i dădu lovitura de graţie. Aşa se încheie activitatea atotputernicului conducător al SA-ului, primul şi adevăratul făuritor al carierei lui Hitler.

Chiar în seara zilei de 30, oamenii Gestapoului s-au prezentat la închisoare, arătîndu-i lui Koch, directorul închisorii, o primă listă de 6 oameni care urmau să fie executaţi. Acesta îşi permise să observe, timid, că o simplă notă cu creionul roşu nu i se părea „prea reglementară" ca ordin de execuţie. Observaţia lui nu fu luată însă în seamă. Cei 6 oameni au fost scoşi în curtea închisorii şi împuşcaţi de un pluton SS comandat de Sepp Dietrich. Primul executat a fost August Schneidhuber, comandant SA şi prefect al poliţiei din München.

La Berlin, represiunea a fost condusă de Göring şi de Himmler. Cu această ocazie, Hitler îi acordase lui Göring puterea executivă pentru tot nordul Germaniei, şi Göring o folosea din plin. Arestările începură pe la ora 10,30 dimineaţa, ceea ce dovedea că şefii Gestapoului nu erau de loc îngrijoraţi de lovitura pe care o pregătise, chipurile, SA-ul. Şi, deşi represiunile ar fi trebuit să aibă loc mai ales la München, de vreme ce de acolo urma să pornească semnalul puciului, ele au fost cu mult mai sălbatice la Berlin. SS-ul şi Gestapoul au procedat la numeroase arestări şi în nordul Germaniei. Göring voia să decapiteze conducerea SA din zona aceea şi să se răfuiască cu duşmanii lui personali ; Himmler îşi pregătise şi el o listă, iar Heydrich veni şi el cu una.

Karl Ernst, conducătorul SA-ului din Berlin-Brandenburg, pornise să facă o croazieră în sudul Atlanticului. Era cît p-aci să scape cu viaţă datorită acestei călătorii. Se afla încă din ajun la Bremen, dar, din nefericire pentru el, vaporul nu pleca decît în seara zilei de 30. Cînd

se văzu arestat de SS-işti fu foarte surprins şi protestă vehement : era de neconceput ca cineva să îndrăznească să se atingă de un personaj atît de sus pus, deputat în Reichstag şi consilier de stat.

Uitase însă că, proferînd în conversaţii particulare injurii la adresa lui Himmler, pe care-l numise „Iezuitul negru", poreclă pe care i-o dăduse Otto Strasser, comisese o crimă. Sacrilegiul acesta fusese de multă vreme notat în fişierele Gestapoului. Acum se împlinise sorocul.

Mai exista un motiv pentru care era condamnat Ernst : condusese Kommandoul incendiatorilor SA însărcinaţi să dea foc Reichstagului şi se pare că nu-şi ţinuse întotdeauna gura. Făcuse nişte confidenţe periculoase, pe care Gestapoul avusese grijă să le înregistreze. E semnificativ faptul că din 10 membri SA care participaseră la incendiere şi erau încă în viaţă (al unsprezecelea, Rall, fusese lichidat mai de mult) 9 au fost asasinaţi la 30 iunie 1934.

Cît despre zelosul grefier Reineking, care sesizase Gestapoul în legătură cu depoziţia lui Rall, el nu fu asasinat, ci numai arestat şi trimis la Dachau, unde muri la începutul anului 1935.

Toţi cei care fuseseră atît de utili în februarie 1933, deveniseră o povară în iunie 1934. Ei trebuiau să dispară, şi în primul rînd conducătorul lor, Ernst.

Readus cu avionul la Berlin, Ernst fu închis în cazarma din Lichterfelde şi, două ore mai tîrziu, împuşcat. Tot acolo au fost duşi cei care n-au fost ucişi pe loc sau nu au reuşit să fugă. Unora li s-a luat un simulacru de interogatoriu ; cei mai mulţi erau insultaţi, loviţi şi duşi aproape toţi în faţa plutonului de execuţie, care-i împuşca pe condamnaţi în curtea cazărmii. În tot cursul zilei de sîmbătă şi în dimineaţa zilei de duminică 1 iulie, cartierul Lichterfelde avea să răsune de trosnetul salvelor. Plutonul trăgea de la 5 metri distanţă de condamnaţi, iar zidul la care au fost puşi a rămas pătat cu sînge luni de

zile. Salvele erau comandate strigîndu-se : „Heil Hitler ! E voia führerului !"

La sediul Gestapoului se desfăşura o activitate febrilă ca de zile mari. De acolo, din birourile acelea atît de ordonate porneau ordinele de asasinare ; acolo soseau rapoartele cu privire la execuţii, arestări, fugi, precum şi ştirile referitoare la uciderea persoanelor care încercaseră să opună rezistenţă sau să fugă, sau asupra cărora se ordonase să se tragă fără nici un avertisment. Pentru a se păstra cel mai strict secret, toţi cei ale căror nume erau trecute pe liste figurau acolo sub un număr de ordine. La telefon, în telegrame şi în mesaje se anunţa doar atît : „Numărul 8 a sosit ; 17, 35, 37, 68, 84 sînt sub arest ; 32, 43, 47, 59 au fost împuşcaţi ; numărul 5 continuă să lipsească". Cîteva ore mai tîrziu, cînd s-a aflat numele celor camuflaţi sub aceste numere, întreaga Germanie rămase stupefiată şi îngrozită.

Căci ucigaşii Gestapoului nu s-au mulţumit să lovească numai în şefii SA-ului. Sub loviturile lor şi în faţa plutoanelor de execuţie au căzut în marea lor majoritate oameni care n-aveau nici o legătură cu Röhm şi cu SA-ul. S-a profitat de acest prilej ca să fie lichidaţi toţi cei care stînjeneau. Ca să citäm expresia folosită de dr. Frick din depoziţia la procesul de la Nürnberg, „printre oamenii asasinaţi cu prilejul epuraţiei Röhm, mulţi nu aveau nici o legătură cu rebeliunea internă a SA-ului, *dar nu erau prea îndrăgiţi*".

„Nu erau prea îndrăgiţi..." Aşa era, de pildă, ziaristul Walter Schotte, colaborator al lui von Papen, purtătorul de cuvînt al baronilor de la „Herrenklub" ; în 1932 el elaborase o tactică politică care era cît pe ce să ducă de rîpă speranţele electorale ale naziştilor. Într-o carte intitulată „Die Regierung Papen-Schleicher-Gayl" („Guvernul Papen-Schleicher-Gayl"), el definise metodele partidului nazist într-un chip atît de desăvîrşit, încît această demascare îl costase pe Hitler 2 000 000 de voturi

la alegerile din 6 noiembrie 1932. Acest lucru nu i s-a iertat; a fost asasinat de Gestapo în dimineaţa zilei de 30 iunie.

Gregor Strasser nu era nici el îndrăgit. Hitler nu-l uitase pe omul care făcuse atît de mult pentru organizarea politică a partidului nazist şi care-l părăsise, fără un cuvînt, cu demnitate, la 8 decembrie 1932, victimă a intrigilor lui Göring şi Goebbels. Păstra pentru el o tainică preţuire şi interzisese să i se facă vreun rău, dar Göring, bazîndu-se pe împuternicirea primită, trecu peste această interdicţie. Otto Strasser se refugiase în Austria, unde înfiinţase „Frontul negru", antihitlerist. Fratele său, Gregor, nu se mai ocupa de politică, ci conducea firma farmaceutică „Schering-Kahlbaum", dar aceasta nu era de ajuns oa să-i dezarmeze pe duşmanii lui, Göring şi Himmler. Acesta din urmă îi încredinţă lui Heydrich sarcina de a „lichida" această veche „socoteală". În dimineaţa zilei de 30, Strasser a fost dus la Columbiahaus, închisoarea Gestapoului. A fost închis acolo împreună cu şefii SA arestaţi înainte. După-amiază se prezentă un SS-ist ca să-l ia şi să-l transfere — aşa i se spuse — într-o celulă unde avea să fie singur. SS-istul deschise uşa celulei şi se trase la o parte. Strasser intră. SS-istul închise uşa şi se depărtă. Nu trecu nici un minut şi se auzi o împuşcătură. Strasser nu murise, dar glontele îi perforase o arteră. S-a întins pe patul de scînduri. Sîngele care ţîşnea, gîlgîind, împroşca tot peretele. Simţea cum viaţa îl părăseşte. Deţinutul din celula vecină îl auzi horcăind mai bine de o oră. Credincios instrucţiunilor primite, Heydrich veni el însuşi să vadă dacă ordinul reichsführerului fusese executat şi porunci „să fie lăsat să sîngereze porcul acela", care nu mai murea o dată. Căci în SS, unde se făcea atîta caz de „onoare", era de bonton ca cei asasinaţi să fie împroşcaţi cu înjurături.

La Berlin, agenţii Gestapoului operară, de asemenea, în grupuri mici. În dimineaţa zilei de 30, la cancelaria

Reichului, la serviciul vicecancelarului von Papen, se prezentară 2 domni foarte corect îmbrăcați care cerură să-l vadă pe șeful de cabinet, oberregierungsratul von Bose. Bose era ocupat, avea tocmai un oaspete în birou. Pretextînd că aveau să-i facă o comunicare urgentă, cei doi îl rugară să iasă pentru un moment. Cînd von Bose apăru în anticameră, ei scoaseră fiecare un pistol și-l doborîră fără o vorbă, lăsîndu-l în agonie pe covor.

La Neu-Babelsberg, o suburbie a Berlinului, alți 2 inși politicoși, frați gemeni ai oaspeților lui von Bose, sunară la poarta vilei unde locuia generalul von Schleicher, fostul cancelar al Reichului. Fără o vorbă, o dădură în lături pe femeia de serviciu, pătrunseră în casă și, tot în liniște, îl uciseră întîi pe generalul von Schleicher, apoi pe fermecătoarea lui soție, fiica generalului de cavalerie von Hennings, care venise alergînd la auzul împușcăturilor. Îngrozită, femeia de serviciu o luă la goană. Victimele aveau să fie descoperite de fiica lor, o fetiță de 12 ani, cînd s-a întors de la școală.

Ucigașii se prezentară și la Ministerul comunicațiilor. Intrară în biroul directorului de minister Klausener și-l răpuseră așa cum ședea la biroul său, fără să fi avut măcar timp să se ridice din fotoliu. Ministrul von Eltz-Rübenach, venit în fugă la auzul împușcăturii, fu amenințat cu revolverul și silit să se retragă. Klausener era conducătorul Acțiunii catolice. Executarea lui a provocat multă vîlvă. Gestapoul a afirmat însă cu sînge rece că tocmai în clipa cînd oamenii săi veniseră să-i ceară o informație Klausener se sinucisese.

Nimic mai monoton decît asasinatul în serie. În sîmbăta aceea sinistră, pretutindeni, o sumedenie de oameni căzură sub loviturile asasinilor : von Bredow, general al Reichswehrului, ca și Schleicher ; bătrînul von Kahr, fostul șef al guvernului bavarez, căruia Hitler nu-i iertase atitudinea curajoasă din timpul puciului din 1923 ; căpitanul Ehrhardt, fostul comandant al celebrului „corp

liber", ridicat pe vremuri în slăvi de Hitler; Gehrt, as al aviației, decorat pe front cu medalia „Pentru merit"; Ramshorn, prefectul poliției din Gleiwitz, și Schragmüller, prefectul poliției din Magdeburg; apoi Voss, Sander și Beulwitz, oameni din anturajul lui Karl Ernst, fără să fie uitată nici „Domnișoara Schmidt", aghiotantul atît de intim al lui Heines.

Avocatul Glaser comisese o imprudență: se certase cu juristul nazist Franck și pledase împotriva unor ziare ale partidului nazist. Fu ucis în fața casei sale. Profesorul Stempfle, catolic militant, îl susținuse pe Hitler la începutul carierei sale, apoi, îngrozit, se îndepărtase de el. Fu și el răpus. Șeful studenților catolici din München, Beck, fu asasinat într-o pădure, iar conducătorul Tineretului hitlerist din Düsseldorf, Probst, fu executat „pe cînd încerca să fugă".

Mulți fură asasinați din greșeală: de pildă criticul muzical Schmidt, împușcat în locul unui medic cu același nume, sau conducătorul organizației Hitlerjugend din Saxonia, Lämmermann, al cărui nume se strecurase în chip inexplicabil pe lista oamenilor care trebuiau uciși. Văduvele lor au primit cenușa decedaților prin poștă, însoțită de o scrisoare de scuze.

Göring „a epurat Berlinul cu un pumn de fier", străduindu-se însă să dea acestei acțiuni de proporții industriale iluzia de legalitate. La ordinul său, Gestapoul instituise o Curte marțială. Amănunt semnificativ: comandantul regiunii militare și comandantul pieței au făcut pe rînd parte din ea, ca reprezentanți ai Reichswehrului. Această Curte îi „judeca" în numai cîteva minute pe deținuți, dar îi obliga să asculte sentința înainte de a-i trimite în fața plutonului compus din SS-iști din Leibstandarte. Unii au fost executați chiar pe terenul de instrucție al SS-ului din Lichterfelde, așa încît locatarii imobilelor din Finkensteinallee au avut prilejul să privească scena de la ferestrele lor.

Multe plutoane de execuţie au fost alcătuite din Allgemeine SS, aduşi din ajun de la cazarma Leibstandartenelor. În mod obişnuit, cei din Allgemeine SS nu erau înarmaţi, dar au primit arme de la poliţie şi de la Reichswehr — alt amănunt revelator în ceea ce priveşte rolul generalilor în această treabă.

În seara zilei de 30 iunie, Hitler s-a înapoiat cu avionul la Berlin. Pe aerodromul din Tempelhof îl aşteptau, înconjuraţi de poliţişti, Göring, Himmler, Frick şi Daluege. Göring şi Himmler nu-şi mai încăpeau în piele de mîndrie. Göring îi înmînă lui Hitler, pe loc, lista celor lichidaţi. La vederea numelui lui Strasser, Hitler avu o tresărire, dar Himmler îl lămuri că era vorba de o sinucidere. Cîteva zile mai tîrziu, Hitler dădu ordin să se asigure existenţa văduvei lui Strasser.

A doua zi, duminică 1 iulie, după ce plutoanele de execuţie acţionaseră toată dimineaţa, Göring „interveni" pe lîngă Hitler, cerîndu-i către ora 2 după-amiaza să oprească execuţiile. Cursese destul sînge. Hitler acceptă. Göring nu-i spusese însă că pe liste nu mai rămăseseră decît două nume.

Nu toate arestările din 30 iunie s-au terminat în faţa plutonului de execuţie. Sute de deţinuţi au stat cu lunile în închisori, alţii, ca, de exemplu, locotenent-colonelul Dusterberg, au ajuns în lagărele de concentrare. Unii au murit acolo, iar alţii au stat închişi timp de mai mulţi ani. La Nürnberg, generalul Milch a afirmat că în 1935 se mai aflau la Dachau cam 800 de victime ale „epuraţiei Röhm."

Potrivit anumitor declaraţii făcute de naziști, numărul celor executaţi ar fi fost de 71. Cifra e prea mică, deoarece, după alţi naziști, ar fi fost vorba de 250—300 de victime. Unele aprecieri au vorbit de 1 500 de morţi, cifră care pare însă exagerată. Au fost, pare-se, mai multe sute de victime, probabil chiar 1 000, printre care

200 din SA. Însuşi Tribunalul din Nürnberg a renunţat să stabilească numărul exact, deşi s-a pronunţat cifra de 1 076.

Luni 2 iulie, în zori, serviciile Gestapoului, ale SS-ului şi ale poliţiei de siguranţă au primit următoarea radiogramă semnată de Göring şi Himmler. Textul ei a fost păstrat de Gisevius : „Ministrul-preşedinte al Prusiei şi şeful poliţiei secrete de stat, către toate autorităţile poliţieneşti : Din ordin superior, toate documentele privitoare la acţiunile din ultimele două zile trebuie arse. A se raporta imediat după executare".

O mie de morţi în 48 de ore ! Cifra e cam prea mare, chiar şi pentru regimul nazist, care nu precupeţea vieţile omeneşti. Sîmbătă seara, biroul de presă al partidului nazist a dat publicităţii un comunicat încîlcit. În aceeaşi seară, Göring a făcut declaraţii presei, care a fost convocată la Ministerul propagandei. Trebuia să fie prezentată de urgenţă o versiune oficială a evenimentelor, fiindcă mai multe ziare din provincie începuseră să scoată numere speciale, iar presa străină punea întrebări stînjenitoare.

Îmbrăcat în uniforma de mare ţinută, Göring vorbi pe un ton solemn, dar nu prea convingător. Relată despre pregătirea puciului de către Röhm, despre depravarea sexuală a anturajului său, de încăpăţînarea anumitor elemente de a face o a doua revoluţie, de trădarea reacţiunii. Göring anunţă că von Schleicher, care complota cu străinătatea, încercase să se apere în momentul cînd era să fie arestat, gest care îl costase viaţa. El adăugă că Röhm „nu mai era printre cei vii", dar trecu sub tăcere asasinarea lui Strasser, a lui von Bose în anticamera lui von Papen şi a lui Klausener în biroul său ministerial. O singură frază fu totuşi plină de subînţelesuri pentru cine voia s-o înţeleagă : amintind de ordinele pe care i le dăduse führerul, Göring declară pur şi simplu : „Eu

mi-am lărgit împuternicirile". Această „lărgire" îi îngăduise să lovească în conservatori și în catolici pentru a reprima un complot al unei fracțiuni a partidului nazist.

Tot la 30 iunie, înainte de a părăsi Münchenul, Hitler îl numise pe Victor Lutze șef al statului-major SA. Ca măsură de prevedere nu-i conferi însă rangul de ministru. Hitler anunță această numire și adresă totodată un ordin de zi către SA. Anumite pasaje din respectiva proclamație, care se adresa, peste capul trupelor brune, tuturor adversarilor regimului, dovedesc un umor involuntar. Führerul îi înfiera pe acei „rebeli ale căror raporturi cu statul fuseseră zdruncinate în 1918 și care pierduseră orice legătură strînsă cu ordinea socială, care s-au dedicat revoluției și care ar fi vrut s-o vadă permanentizîndu-se (...). Incapabili de orice colaborare cinstită, hotărîți să ia poziție împotriva oricărei ordini stabilite, plini de ură împotriva oricărei autorități, neliniștea și instabilitatea lor nu găsesc satisfacție decît într-o permanentă conspirație și în încercarea de a distruge ordinea existentă (...). Acest grup de patologici dușmani ai statului este primejdios prin faptul că, atîta timp cît nu începe să se cristalizeze o nouă ordine la sfîrșitul unei epoci de descompunere haotică, el constituie o rezervă de participanți voluntari la orice tentativă de rebeliune".

Șeful statului căuta să-i înlăture pe toți cei care mai ieri, refuzînd „orice colaborare cinstită" cu Republica, încercînd să „distrugă ordinea existentă", pîndind prilejul pentru „orice tentativă de rebeliune", îl cocoțaseră în postul pe care-l ocupa. În felul acesta, Hitler ardea toate punțile care-l legau de începuturile sale, renega și-i dădea la o parte pe toți cei care aveau proasta inspirație să-i amintească de mijloacele dubioase prin care ajunsese la putere.

La 3 iulie s-a ținut un consiliu de miniștri. Asasinatele trebuiau legalizate. Nici unul dintre cei prezenți n-a

avut curajul să protesteze, nici măcar Gürtner, ministrul de justiție al Reichului, care era prieten cu majoritatea oamenilor de dreapta căzuți sub loviturile ucigașilor negri.

Von Papen nu a participat la acest consiliu, fiindcă tocmai în ziua aceea demisionase din funcția de vicecancelar. Aceasta a fost de fapt singura reacție a omului căruia Hitler îi datora totul. Sugestiile pe care le dăduse în discursul pronunțat la Marburg fuseseră urmate, de vreme ce rebelii erau înlăturați, dar în același timp i se arătase că era primejdios să-și îngăduie orice critică, fie și cea mai neînsemnată. Colaboratorii lui cei mai apropiați fuseseră asasinați, unul chiar în Cancelaria Reichului. El se mărgini deci la acest protest platonic.

De altfel, retragerea lui von Papen a fost de scurtă durată. El avea să accepte noi funcții în slujba naziștilor și să le aducă chiar foarte mari servicii, mai ales în calitate de ambasador la Viena și la Ankara.

Conservatorii nu au reacționat nici ei. Miniștrii i-au adus mulțumiri lui Hitler că a salvat Germania de haosul rebel și au adoptat în unanimitate o lege al cărei unic articol stipula: „Măsurile luate la 30 iunie, 1 și 2 iulie 1934 pentru a contracara tentativele de trădare și de înaltă trădare sînt considerate ca măsuri urgente de apărare națională". Acesta a fost epitaful victimelor.

Cînd a aflat că 2 generali ai Reichswehrului au fost uciși în mod deliberat, bătrînul mareșal Hindenburg se alarmă, dar, cum armata nu reacționase în nici un fel, iar consilierii lui îl asiguraseră că totul era în perfectă ordine, acceptă în cele din urmă să semneze o telegramă de felicitare adresată lui Hitler și pregătită chiar de acesta: *Din rapoartele primite recent, constat că, prin hotărîrea și curajul dv. personal, ați înăbușit în față intențiile trădătorilor. Vă exprim prin această telegramă profunda mea recunoștință și mulțumirile mele foarte sincere. Cu cele mai bune sentimente.* Pentru a-și atrage

recunoştinţa noilor stăpîni, secretarul de stat Otto Meissner, şeful Cancelariei prezidenţiale, se angajase să obţină semnătura bătrînului pe acest text.

Moşneagul din Neudeck avea scuza senilităţii şi a bolii. Blomberg însă nu era nici bătrîn, nici bolnav. El şi-a dat girul printr-un ordin de zi adresat armatei:

Führerul a atacat şi a zdrobit pe răzvrătiţi cu o hotărîre ostăşească şi cu un curaj exemplar. Wehrmachtul, ca unică forţă armată a întregii naţiuni, menţinîndu-se departe de luptele politice interne, îi va dovedi recunoştinţă prin devotamentul şi fidelitatea sa.

La 13 iulie, Hitler a rostit în faţa Reichstagului un lung discurs. Toţi aşteptau din partea lui precizări în legătură cu puciul, cu activitatea lui Röhm şi a complicilor lui, cu firele secrete care-l legau pe acesta de Strasser şi de von Schleicher, cu contactele clandestine cu o „putere străină" (se vorbea de Franţa şi se şoptea numele ambasadorului François Poncet). Discursul nu a fost însă decît o lungă pledoarie de justificare. Unica tentativă de a da explicaţii s-a soldat cu un eşec: vorbind despre Karl Ernst, Hitler declară că acesta „rămăsese la Berlin ca să conducă personal acţiunea rebelilor". Or, toată lumea ştia că Ernst fusese arestat la Bremen în momentul cînd se îmbarca pentru o croazieră de plăcere. Argumentul potrivit căruia acţiunea lui Hitler împiedicase o „revoluţie naţional-bolşevică" nu a prea fost apreciat. Era greu de înţeles ce amestec ar fi putut avea într-o asemenea aventură conservatori ca von Bose şi Klausener. În cele din urmă declară că, „potrivit unei eterne legi de fier", se instituise „judele suprem al poporului german". Cuvintele mari se înghit mai uşor decît explicaţiile precise.

În acel iulie 1934, situaţia politică era ciudată. Ziua de 30 iunie fusese altă „zi a păcălelilor", iar cei păcăliţi erau militarii.

Ei jucaseră un rol considerabil în hotărîrea pe care o luase Hitler. Erau convinşi că el era acum prizonierul lor şi că îşi anexaseră noul regim. Militarii nu se mărginiseră să acorde numai acoperire „morală" operaţiei, ci participaseră nemijlocit la ea, şi material, şi fizic. Ei fuseseră informaţi printre primii asupra pregătirii operaţiei. Reichswehrul primise ordin să stea de veghe încă de luni 25 iunie. Toate concediile fuseseră anulate, ofiţerii în permisie rechemaţi. Detaşamentele de motociclişti din N.S.K.K. fuseseră înarmate cu carabine tip 17, iar infanteriştii SS cu puşti tip 98, cu cîte 120 de cartuşe fiecare, furnizate din depozitele de armament ale Reichswehrului.

În sfîrşit, la Berlin ofiţerii Reichswehrului participaseră — ca atare — la expeditivele curţi marţiale de la Lichterfelde.

Blomberg şi generalii erau ferm convinşi că concurenţii lor, SA, fuseseră sacrificaţi pentru liniştea lor. Cincisprezece zile mai tîrziu au avut prilejul să-i dovedească führerului recunoştinţa lor.

În ultimele zile ale lunii iulie, mareşalul Hindenburg, retras pe moşia sa din Neudeck, simţi că i se apropie sfîrşitul. Era de multă vreme grav bolnav, şi starea lui era urmărită cu o curiozitate interesată. Singurii candidaţi posibili care să-i succeadă în funcţie păreau a fi numai membrii aristocraţiei conservatoare. Concepţia aceasta coincidea cu principiile monarhiste ale lui Hindenburg însuşi. Se pronunţau diverse nume, ca cel al prinţului August Wilhelm al Prusiei, al prinţului Oskar al Prusiei, al ducelui Ernst August de Braunschweig-Luneburg. Ce avea să se întîmple dacă în testamentul său bătrînul mareşal avea să se pronunţe pentru întoarcerea la monarhie?

În teorie, Constituţia, care rămînea în vigoare, prevedea că, în cazul morţii preşedintelui, funcţia sa avea să fie provizoriu preluată de preşedintele Curţii supreme

a justiției. Dar prin legea din 30 ianuarie 1934 Hitler, prevăzător, se autorizase să aplice Constituția într-un mod diferit.

Ca să prevină orice manevră de ultimă oră a „reacționarilor", SS-iștii încercuiră castelul de la Neudeck de îndată ce bătrînul intră în agonie. În fruntea acestui Kommando special a fost numit oberführerul Behrens, un ucigaș care comandase la 30 iunie asasinatele din Silezia. Gardienii negri rămaseră la posturile lor pînă la moartea mareșalului, și ofițerilor Reichswehrului nu li se îngădui să se apropie de el decît la 2 august, după ce închisese ochii, și numai ca să formeze o gardă de onoare la căpătîiul mortului.

În ajun, la 1 august, Hitler promulgase o lege pe baza căreia avea să cumuleze de acum încolo funcția de cancelar și cea de președinte al Reichului. Problema succesiunii lui Hindenburg era rezolvată. Amănunt semnificativ, Blomberg acceptase să contrasemneze legea, dînd astfel dovada sprijinului pe care i-l acorda lui Hitler armata și, în același timp, oferind chezășia că nu se va manifesta nici o opoziție față de această lovitură de stat. A doua zi, la 2 august, de îndată ce s-a anunțat moartea mareșalului, Hitler i-a pus pe membrii Reichswehrului să depună jurămîntul. Formula folosită îi angaja față de Adolf Hitler personal:

Jur înaintea lui Dumnezeu să mă supun în totul lui Adolf Hitler, führer al Reichului și al poporului german, conducător suprem al Wehrmachtului; îmi iau angajamentul ca ostaș curajos să respect întotdeauna acest jurămînt, chiar cu prețul vieții mele.

În aceeași seară, Blomberg a adresat armatei un ordin de zi care suna astfel:

Vom închina toate eforturile noastre și, la nevoie, chiar viața noastră noii Germanii. Feldmareșalul ne-a deschis porțile noii Germanii; prin însuși acest fapt, el a transpus în fapt dorința născută din nenumărate se-

cole de victorii germane. Pătrunși de amintirea marii lui figuri de erou, vom păși în viitor plini de încredere în führerul german Adolf Hitler.

Testamentul mareșalului a fost dat publicității abia la 12 august. Toată lumea și-a dat seama imediat că documentul fusese falsificat. Unele fraze păreau a fi dictate de însuși Adolf Hitler, într-atît concordau cu vederile lui cele mai recente, îndeosebi cu privire la Reichswehr. Testamentul se încheia după cum urmează :

Cancelarul meu Adolf Hitler și mișcarea lui au determinat poporul german să facă un pas hotărîtor și de importanță istorică spre unitatea internă, trecînd peste toate divergențele de clasă și de condiție socială. Părăsesc poporul meu german cu nădejdea fermă că ceea ce am dorit în 1919 și s-a înfiripat încetul cu încetul pînă la 30 ianuarie 1933 va continua să se dezvolte în vederea îndeplinirii în mod complet și definitiv a misiunii istorice a poporului nostru. Cu această credință fermă în viitorul patriei, pot să închid ochii liniștit.

Descoperirea era providențială. O săptămînă mai tîrziu, la 19 august, Hitler supunea aprobării poporului noile sale funcții în cadrul unui plebiscit bine organizat. Sprijinul armatei, binecuvîntarea postumă a „bătrînului domn", dispariția oricărei opoziții, teroarea care impunea tăcere rarilor supraviețuitori neconformiști, totul garanta reușita, cu atît mai sigură cu cît Gestapoul și SD-ul organizaseră un control secret al buletinelor de vot, care permitea să se asigure succesul și să fie demascați ultimii oponenți. Rezultatul a fost un triumf : 38 362 760 de voturi pentru, față de 4 294 654 contra și 872 296 de buletine anulate.

Mulțumită ajutorului dat de generali și cu concursul permanent al Gestapoului, Hitler deveni stăpînul absolut al Germaniei. Nu mai exista nici un obstacol în calea național-socialismului, a războiului și a catastrofei finale.

7

NOUA ORGANIZARE A POLIȚIEI

În momentul în care ar fi putut să dea peste cap regimul, militarii l-au consolidat. Sacrificînd pe cei mai vechi camarazi ai săi, Hitler făcuse din ei apărătorii oficiali ai regimului.

Pe generalii germani nu-i înspăimînta războiul. Se temeau numai că acesta îi va surprinde cu o armată insuficient pregătită și prea slabă din punct de vedere numeric. Primele măsuri de reînarmare anunțate de führer de la începutul anului 1934 îi liniștiră. Înțeleseră că Hitler dorea, ca și ei, o strălucită revanșă militară și dominația asupra Europei. Aleseseră cariera militară pentru că și ei considerau, ca și von Manstein, „gloria războiului ca ceva măreț". Din momentul acela, Hitler fu sigur de sprijinul lor. Singura condiție era ca, în schimb, să le permită să-și reia vechiul loc în stat. O dată cu lichidarea lui Röhm, ei sperau, așa cum a remarcat generalul Reinecke, că „cei 2 stîlpi ai celui de-al III-lea Reich aveau să fie partidul nazist și armata" și că fiecare dintre aceste două elemente avea să fie indisolubil legat de succesul sau falimentul celuilalt. E adevărat că Wehrmachtul renăscuse mulțumită partidului nazist și că, la rîndul său, partidul nazist datora parte din prestigiul său succeselor militare înregistrate în primii ani de război. Dar militarii își făcuseră un calcul greșit socotind că-și vor asigura controlul politic, și-l vor subordona pe Hitler și vor ține partidul nazist

în frîu. Nu ţinuseră suficient seama de rolul Gestapoului. Influenţa ocultă exercitată de Himmler, Heydrich şi aliatul lor din acel moment, Göring, nu le apăruse destul de limpede. Îi subestimaseră pe aceşti funcţionari tăcuţi şi-şi închipuiseră că serviciile poliţieneşti lucraseră în folosul lor. Or, cei care aveau să triumfe cu adevărat de pe urma epuraţiei erau Himmler şi Heydrich, iar cel de-al doilea stîlp al regimului avea să fie Gestapoul, iar nu armata. Într-o zi, el avea să devină chiar unica bază a sistemului. Cînd militarii vor înţelege acest lucru, avea să fie însă prea tîrziu : zarurile fuseseră aruncate.

Sînt cunoscute condiţiile dictate de Blomberg cu ocazia acordului secret încheiat înaintea evenimentelor din 30 iunie. Esenţialul îl constituiau asigurarea dată de Hitler că va lăsa militarilor conducerea efectivă a armatei, promisiunea că armata va fi rapid şi masiv reînarmată, garanţia că armata avea să fie singurul organ de stat însărcinat cu apărarea ţării şi singurul autorizat să poarte arme. Prin decapitarea SA-ului şi transformarea lui treptată într-un simplu organism de pregătire militară, epuraţia din 30 iunie părea să confirme îndeplinirea clauzelor acordului.

Efectivele SA-ului, care sporiseră peste măsură după luarea puterii, atingînd în 1934 4 000 000, scăzuseră rapid, oprindu-se la aproximativ 1 500 000 de membri.

În ceea ce priveşte comanda supremă a armatei, potrivit Constituţiei de la Weimar, ea revenea de drept preşedintelui Reichului. Dar Hitler îşi luase angajamentul să renunţe la conducerea efectivă şi să accepte ca legile privind armata să nu intre în vigoare decît după ce vor fi semnate de preşedinte şi de ministrul Reichswehrului, măsură publicată în „Völkischer Beobachter" din 5 august 1934. Numai cu această rezervă contrasem-

nase Blomberg legea din 1 august, prin care Hitler devenea președintele Reichului.

După jurămîntul de credință al Reichswehrului, Hitler îi adresă lui Blomberg o scrisoare de mulțumire: *„Voi considera întotdeauna că ocrotirea existenței și a inviolabilității armatei este suprema mea îndatorire* — scria el. — *Mă voi conforma testamentului lăsat de defunctul mareșal și voi rămîne credincios voinței mele de a face din Reichswehr unica forță armată a națiunii.*

La 2 iulie, într-un ordin de zi către șefii SA, Hitler declarase: *„Pretind de la toți conducătorii SA cea mai desăvîrșită loialitate. În afară de aceasta le cer să manifeste loialitate și o credință fără margini față de armata Reichului"*.

Bizuindu-se pe aceste garanții, reînnoite în cursul lunilor următoare în numeroase discursuri, articole, proclamații și ordine de zi, militarii n-au ținut seama de anumite măsuri discrete care aveau să pună capăt visului lor de dominație politică și de autonomie.

Gestapoul nu se limitase numai la întocmirea listelor și pregătirea amănuntelor tehnice ale epurației din 30 iunie. El comisese și asasinate la domiciliu și participase la parte din execuții. Așa cum a spus Göring la Nürnberg: „Oricum, această însărcinare îi revenea. Era doar vorba de o acțiune îndreptată împotriva dușmanilor statului".

30 iunie a fost ultimul masacru de mari proporții în interiorul Germaniei. A fost ultima oară cînd au fost lichidate cu atîta brutalitate persoanele stînjenitoare. Mai tîrziu, Gestapoul avea să le facă să dispară mai discret. În cursul acestui masacru, aureola sa de teroare crescuse. „Toată lumea e îngrozită; cu toate acestea, toată lumea e convinsă că ei o vor lua de la început dacă li se vor da ordine în acest sens și dacă va fi necesar" — spunea Himmler, vorbind despre SS-iștii lui.

Aproape toate ordinele de execuţie, nu numai cele de la Berlin, dar şi cele din Germania de nord, fuseseră semnate de Himmler şi Heydrich. Von Eberstein, pe atunci şef SS-ist al oberabschnittului din centrul Germaniei, fusese convocat de Himmler la Berlin cu o săptămînă înainte de epuraţie şi i se trasase sarcina să-şi ţină SS-iştii în stare de alarmă. La 30 iunie sosi la Dresda un agent S.D. cu un ordin care dispunea arestarea a 28 de persoane din localitate, dintre care 8 trebuiau executate imediat. Ordinul acesta, semnat de Heydrich, spunea doar atît: „Din dispoziţia führerului, cancelar al Reichului, X... va fi executat pentru înaltă trădare". Asemenea ordine ilegale, emise de o autoritate care nu avea dreptul să le emită şi semnate de un funcţionar lipsit şi el de competenţa necesară, au fost executate întocmai. Admirabil exemplu de disciplină!

În cursul evenimentelor din 30 iunie, Heydrich şi-a cîştigat faima de om de o cruzime fără seamăn. Cumplita lui îndîrjire i-a făcut să tremure pînă şi pe cei mai tăbăciţi dintre vechii combatanţi ai partidului nazist. Ministrul de interne, Frick, el însuşi nazist convins, i-a declarat lui Gisevius în mai 1935: „S-ar putea ca mai tîrziu să fiu nevoit să-l primesc în minister pe Himmler, dar asasinul de Heydrich nu va fi admis în nici un caz".

În cursul ultimelor luni ale anului 1934 şi la începutul anului 1935, aproape 150 de conducători SS au fost executaţi de nişte ucigaşi misterioşi, care lăsau pe cadavre o carte de vizită cu iniţialele „R.R.", adică *Racher Röhm* (Răzbunătorii lui Röhm). Era vorba, după toate probabilităţile, de un grup clandestin de SA-işti rămaşi credincioşi fostului lor conducător. Se pare că Gestapoul nu a reuşit să-i identifice niciodată.

Himmler merita o răsplată. La 20 iulie, Hitler semnă următoarea decizie:

Ţinînd seama de remarcabilele servicii aduse de SS, îndeosebi în urma evenimentelor din 30 iunie 1934, ridic SS-ul la rangul de organizaţie independentă în sînul N.S.D.A.P.-ului. De azi înainte, reichsführerul SS se află, ca şi şeful statului-major, sub ordinele directe ale comandantului suprem al SA-ului.

Comandantul suprem al SA-ului era Hitler însuşi.

Aşadar, prin decizia din 20 iulie, Himmler ajungea egalul lui Lutze, SS-ul devenea independent de SA, din care făcuse parte pînă atunci ca secţie separată, iar Himmler era supus numai controlului lui Hitler.

Această decizie avea şi alt aspect: devenit independent, Himmler putea lua în cadrul SS-ului orice iniţiativă pe care ar fi socotit-o utilă, ca, de pildă, înarmarea şi crearea unor corpuri de armată SS. Astfel, Hitler îşi călca promisiunea chiar în clipa cînd se angaja faţă de Blomberg să facă din Reichswehr unica organizaţie însărcinată să poarte armele naţiunii. Singura unitate de care dispunea pînă atunci SS-ul era Leibstandarte Adolf Hitler, însărcinată cu paza personală a führerului. După 30 iunie au fost create şi considerabil dezvoltate aşanumitele Verfügungstruppen (adică trupe de marş sau de alarmă), care în curînd au ajuns că constituie armata particulară a lui Hitler. S-au creat şi regimente Totenkopf, sinistrele unităţi „Cap de mort", care timp de 11 ani şi-au instituit o fioroasă domnie asupra lagărelor de concentrare.

Himmler, stăpînul Gestapoului, a profitat de independenţa acordată pentru a desăvîrşi infiltrarea SS-iştilor în mecanismul administrativ. Acumularea de titluri de către un singur om atinsese culmea. Tehnica aceasta avu drept rezultat faptul că, aproape în toate oraşele Germaniei, funcţia de prefect de poliţie a fost încredinţată comandanţilor SS din respectivele oraşe. Şeful superior al poliţiei şi al SS-ului nu putea da poliţiei din proprie iniţiativă ordine. El nu era decît reprezen-

tantul personal al lui Himmler şi se mărginea la a transmite ordinele primite şi a veghea la executarea lor.

Dezvoltarea aceasta a SS-ului, pe care militarii n-o prevăzuseră, începu să-i neliniştească. Între armată şi SS intervenire fricţiuni. Ca să-i liniştească pe militari, Hitler se arătă ostentativ de partea lor. Încă nu sosise ceasul să li se dezvăluie realitatea care se ascundea în spatele acestor dovezi de prietenie.

Militarii crezură în sinceritatea acestor jurăminte. Operaţia la care participaseră în iunie şi iulie 1934 era o repetare a manevrei care le îngăduise ca, aderînd la principiile Republicii, să pună mîna pe pîrghia de comandă şi să devină stăpînii ei. Nu exista nici un motiv aparent ca această operaţie să nu fie încununată de acelaşi succes.

Cei 2 şefi ai Gestapoului, Himmler şi Heydrich, îşi ascuţeau armele în vederea acestei competiţii de minciuni. S.D.-ul, vechiul serviciu al lui Heydrich, avea să sufere cel dintîi transformări radicale în cursul celui de-al doilea semestru al anului 1934. La început, el fusese un serviciu de siguranţă internă a SS-ului. Ulterior, prin decretul din 9 iunie 1934, devenise unicul serviciu de informaţii al partidului nazist, ceea ce-i îngăduise să joace un rol de seamă în epuraţia Röhm. Cu toate acestea nu era un organism de stat, şi, în teorie, competenţa lui se limita la organizaţiile partidului nazist. Acestea erau însă aşa de numeroase şi cuprindeau un procentaj atît de mare din populaţie, încît cîmpul său de activitate era, încă de pe atunci, imens.

Heydrich dispunea de aproximativ 3 000 de agenţi în cadrul S.D.-ului. Ei aveau birouri oficial recunoscute, şi, mai cu seamă în micile oraşele, activitatea lor nu putea rămîne mult timp secretă. Or, activitatea lor ca informatori putea suferi de pe urma acestei publicităţi. Ura faţă de Himmler şi Heydrich creştea : după 30 iunie, asasinatele comise de „Răzbunătorii lui Röhm" do-

vedină necesitatea creării unei rețele „paralele" secrete. În acest scop organiză Heydrich recrutarea de „membri benevoli".

Încă de la începutul existenței sale, S.D.-ul, ca toate serviciile de informații, se folosise de denunțători, care fuseseră botezați pudic „membri benevoli", denumire în parte exactă, pentru că cei mai mulți nu primeau nici o remunerare, în afară de primele excepționale și de rambursarea cheltuielilor, ci practicau denunțul din convingere politică sau din plăcere personală. Înainte de luarea puterii, S.D.-ul nu avea mai mult de 30—50 de membri permanenți și ceva mai mulți membri benevoli.

De pe la mijlocul anului 1934, numărul agenților S.D. crescu în mod considerabil, iar cel al agenților benevoli și mai mult, ajungînd în cele din urmă la aproximativ 30 000 de persoane. Agenții aceștia camuflați se recrutau din toate clasele sociale. Majoritatea profesorilor universitari erau supravegheați ; agenți benevoli, recrutați dintre studenți, luau note la cursuri. Aceste note erau transmise S.D.-ului, care avea în felul acesta posibilitatea să facă aprecieri asupra atitudinii politice a profesorului respectiv. La sfîrșitul războiului, cea mai mare parte a rețelei de denunțători era alcătuită din femei. Agenții benevoli fuseseră botezați „V Männer", adică „oameni de încredere".

Începînd din iulie 1934, Heydrich puse S.D.-ul să efectueze o vastă muncă de documentare. Sub pretextul definirii bazelor de studiere a grupurilor sociale care aveau să permită stabilirea regulilor de educație politică capabile să convertească la național-socialism pe înapoiații rămași credincioși vechilor ideologii, S.D.-ul începu să studieze prin diverse mijloace științifice și statistice grupările sau pe membrii fostelor grupări marxiste, evreiești, francmasonice, liberal-republicane, reli-

gioase și culturale, din care credeau naziștii că ar putea să renască vreo opoziție. Sub pretextul acestor studii ideologice, S.D.-ul adună arhive voluminoase care-i îngăduiră să țină sub supraveghere pe opozanții virtuali și să opereze trieri masive în rîndurile lor ori de cîte ori considerentele politice cereau sacrificarea unor victime nevinovate.

Teoretic, S.D.-ul deținea, așadar, un fel de monopol al informațiilor politice. El nu avea, în schimb, nici un fel de putere executivă, aceasta intrînd exclusiv în atribuțiile Gestapoului, singurul organ care avea dreptul să procedeze la arestări, interogatorii, percheziții și care deținea dreptul detențiunii preventive, al internării în lagăre etc. Cu toate acestea, serviciile Gestapoului nu au încetat niciodată să uzeze de propriile lor mijloace de informare, folosind în același timp și informațiile furnizate de S.D.

Străduința de a obține informații din străinătate, supravegherea activității politice a emigranților, pregătirea agresiunii împotriva țărilor străine și crearea coloanei a cincea, folosirea războiului ideologic necesitau aliați și agenți care să fie introduși în rîndurile adversarilor. Această necesitate a stat la baza creării celei de-a doua ramuri a S.D.-ului, așa-zisul *S.D.-Ausland* (sau „extern"), care s-a numit și Serviciul secret pentru străinătate. Acest serviciu nu avea mai mult de 400 de membri permanenți. El recruta în străinătate auxiliari plătiți și, mai cu seamă, numeroși agenți benevoli, adesea inconștienți de rolul pe care aveau să-l joace.

Organizarea minuțioasă a S.D.-ului nu a fost din punct de vedere tehnic opera lui Heydrich. Adevărații creatori ai organizării administrative a S.D.-ului au fost oberführerul dr. Mehlhorn, care avea să se distingă mai tîrziu în Polonia, în noiembrie 1939, prin aplicarea unor

barbare măsuri antisemite, şi dr. Werner Best, devenit ulterior oberregierungsrat la Gestapoul din Berlin şi, în cele din urmă, comisar al Reichului în Danemarca în timpul ocupaţiei. Dr. Best era un fost judecător, trecut în 1933 în administraţie. Originea burgheză şi formaţia lui de jurist au făcut din el un om preţios. Heydrich l-a folosit des în misiuni delicate, îndeosebi pentru a-i calma pe funcţionarii mai importanţi pe care metodele Gestapoului, cu care nu se obişnuiseră, continuau să-i neliniştească. El a devenit unul dintre juriştii oficiali ai partidului nazist. Mai tîrziu a publicat o lucrare intitulată „Poliţia germană", un fel de breviar privind organizarea şi funcţionarea serviciilor poliţieneşti. Cît despre dr. Mehlhorn, era un fost avocat saxon, înzestrat cu calităţi de organizator. Dr. Best, care era însărcinat în cadrul S.D.-ului în special cu administrarea tehnică a serviciilor, a materialelor, a bugetului general şi cu repartizarea acestuia, îl aduse pe dr. Mehlhorn la el în secţie. Ei au pus la punct împreună sistemul „agenţilor onorifici", nişte agenţi benevoli deosebit de „distinşi", aleşi dintre oamenii cu funcţiile cele mai de răspundere şi cei mai competenţi în profesiunile lor. Mulţumită acestora, o serie de informaţii valoroase ajungeau cu regularitate la serviciile centrale ale S.D.-ului, care avea posibilitatea să ţină în felul acesta la zi o evidenţă permanentă a opiniei publice. Pe plan material, ei au făcut din S.D. cel mai modern şi cel mai bine utilat serviciu de informaţii din Germania şi, poate, din lumea întreagă. Datorită lui Mehlhorn, sistemul fişelor a atins perfecţiunea. Fişele persoanelor celor mai importante sub raport politic şi poliţienesc erau aşezate într-un uriaş fişier circular, dispus orizontal, care conţinea 500 000 de file. Această formidabilă maşină era

pusă în funcțiune de un singur operator. Fișierul se învîrtea acționat de un motor electric. La o apăsare pe buton, într-o clipă apărea fișa dorită. De atunci încoace, sistemul fișelor perforate a dat rezultate din ce în ce mai bune, dar pe vremea aceea o asemenea instalație nu mai exista probabil nicăieri.

De îndată ce colaboratorii săi și-au isprăvit treaba, prima grijă a lui Heydrich fu să-i înlăture, ca să-și poată atribui instrumentul elaborat de ei. Sub pretext că ar fi fost indiscret, Mehlhorn a fost trimis, disciplinar, într-o misiune îndepărtată în Extremul Orient și în Statele Unite. Dr. Best a trecut în 1936 la Ministerul de Interne, unde a fost însărcinat cu chestiunile siguranței.

După plecarea lor, Heydrich a avut ocazia să-și pună în practică ideile lui personale privitoare la obținerea informațiilor. Una dintre cele mai semnificative creații ale lui a fost „salonul Kitty". Fiind un depravat, Heydrich frecventa des bordelurile și alte case primitoare din Berlin. Avea un fel de predilecție pentru casele de întîlnire și-i plăcea să flecărească îndelung cu pensionarele de acolo. În cursul acestor discuții descoperi cu surprindere că clienții făceau acolo tot felul de confidențe, uneori privind chiar probleme strict personale. Fără îndoială, își închipuiau că fetele nu le dădeau atenție și că-i ascultau doar din amabilitate profesională, astfel încît destăinuirile lor n-aveau să aibă urmări. Heydrich hotărî să tragă foloase din această stare de lucruri și dădu dispoziție unui mijlocitor să închirieze un hotel confortabil și să-l transforme într-o elegantă casă de întîlniri. Instalația, montată cu ajutorul tehnicienilor din S.D. și Gestapo, era plină de tot felul de capcane. Camerele erau înțesate cu microfoane, la fel și colțurile intime ale barului. În pivnițele imobilului

au fost instalate aparate de înregistrare. Arthur Nebe, vechi membru al poliției criminale și expert criminalist, cîștigat de la început de naziști, își aminti că aparținuse cîndva poliției de moravuri. El fu însărcinat cu recrutarea fetelor. Criteriul de triere nu a fost numai exteriorul lor atrăgător, ci și inteligența, cultura, cunoașterea limbilor străine și „patriotismul" de care dădeau dovadă. Schellenberg, care a comunicat acest fapt interesant, pretinde că, tot din patriotism, s-au oferit ca voluntare nu numai prostituate, ci și femei din înalta societate.

În scurt timp, casa botezată „salonul Kitty" a ajuns să fie frecventată de o clientelă aleasă, îndeosebi de numeroși diplomați străini, cărora prieteni bine intenționați aveau grijă să le strecoare „adresa cea mai bună". În felul acesta au fost obținute informații foarte prețioase. Forma aceasta de investigație era, desigur, de preferat metodelor obișnuite folosite în serviciile lui Heydrich. Grijuliu de buna funcționare a acestor servicii și deosebit de mîndru de creația sa, Heydrich făcea personal dese inspecții la „salonul Kitty". Atunci avea însă grijă să scoată din funcțiune microfoanele.

Perioada cuprinsă între sîngerosul triumf din 1934 și hirotonisirea lui Heydrich, în 1936, într-o funcție și mai importantă a fost mai ales o perioadă de organizare. Atunci creă Heydrich de fapt piesele și rotițele care aveau să facă din serviciile lui mecanismul acela implacabil pe care lumea avea să-l cunoască mai tîrziu. El nu s-a mărginit să alcătuiască mecanismul Gestapoului, ci a selecționat și oamenii care aveau să manevreze pîrghiile lui de comandă.

În 1934, un tînăr nazist în vîrstă de 27 de ani, care trăise pînă atunci în Austria și sosise de puțină vreme în Germania, intră în S.D. și fu repartizat la serviciul

de fișe. Era un om capabil, meticulos și muncitor, un organizator înnăscut, un element care merita să fie luat în seamă. El avea să facă carieră, trecînd ulterior la Gestapo și devenind șeful unui serviciu care avea să-i asigure o „celebritate" mondială. Se numea Adolf Eichmann.

Tot în S.D. și în același an, 1934, debută un alt tînăr care nu avea decît 23 de ani. Întrase în SS în același an. Urmase dreptul la Universitatea din Bonn și îl pasionase istoria, cu predilecție epoca Renașterii și urmările ei politice. Heydrich remarcă deosebitele lui cunoștințe și reținu și faptul că vorbea mai multe limbi. Tînărul acesta cultivat, pe nume Walter Schellenberg, avea să devină într-o zi șeful suprem al serviciilor de spionaj germane.

Heydrich știu să aprecieze și valoarea vechilor polițiști rămași în posturile lor. Unul dintre ei, Arthur Nebe, era un profesionist de valoare. În vremea Republicii de la Weimar condusese poliția criminală din Berlin și-și crease faima unui criminalist priceput. Era autorul unui cunoscut tratat privind tehnica polițistă și înjghebase un laborator de expertize criminale, în care pusese la punct o serie de inovații tehnice. Nebe a devenit repede adept al nazismului, și Heydrich s-a grăbit să-l recruteze. Nebe avea să obțină transferarea în laboratoarele speciale ale Gestapoului a numeroși specialiști din poliția criminală, care aveau să alcătuiască un prețios corp de experți.

Heinrich Müller, adjunctul lui Heydrich la conducerea Gestapoului, era un vechi membru al poliției criminale din München, unde, prin activitatea sa, dăduse grele lovituri naziștilor în anii luptei clandestine desfășurate de Hitler. El ceruse să fie primit în partid, dar

fusese refuzat. Acest fapt nu-l împiedicase să ajungă director al Gestapoului.

Astfel, mulțumită acestor oameni competenți în domenii atît de variate, pe care Heydrich știa să-i grupeze, specializările se conturau încetul cu încetul. O secție se ocupa de adversarii politici, o alta urmărea activitatea foștilor membri ai cercurilor filozofice sau religioase și francmasonice ; o a treia veghea la aplicarea strictă a primelor măsuri împotriva populației evreiești. Activitatea acestei secții avea să se intensifice cu începere din septembrie 1935, cînd au fost decretate legile rasiale de la Nürnberg ; o altă secție avea grijă de „legile de internare preventivă", care reglementau internarea în lagărele de concentrare ; o secție lupta împotriva „sabotorilor" din ce în ce mai numeroși, căci cel mai mic semn de delăsare sau cea mai neînsemnată greșeală în muncă ajunseseră să fie calificate drept „sabotaj". În sfîrșit, se organizase un grup pentru viitoarele „misiuni speciale".

Devenise limpede încă din 1935 că noul regim nutrea intenții agresive față de majoritatea țărilor vecine. Numai succesele militare și expansiunea teritorială puteau să consolideze regimul și să determine poporul german ca — prin compensații morale și materiale — să accepte dictatura partidului nazist.

La 1 martie 1935, regiunea Saar, devenită independentă prin Tratatul de la Versailles, fu anexată Reichului, după ce la plebiscitul din 13 ianuarie votase, cu o majoritate zdrobitoare (90,36%), realipirea la patria mumă.

Agenții S.D.-ului și ai partidului nazist jucaseră un rol considerabil în pregătirea plebiscitului. Ei îi descopereau pe opozanți și, mizînd pe efectul produs de teroare, răspîndeau zvonul că cei care vor vota împotriva

realipirii vor fi consideraţi trădători de patrie şi pedepsiţi ca atare.

Cu începere de la 1 martie, Gestapoul se puse pe lucru în Saar. În timpul celor 14 luni care trecuseră de la luarea puterii, refugiaţii din străinătate reuşiseră să strecoare în Germania literatura lor clandestină prin Saar; de acolo, ea ajungea pe sub mînă în tabăra adversarilor nazismului, întreţinîndu-le speranţa. Tot din Saar se efectuaseră în Reich cele mai îndrăzneţe incursiuni în scopul refacerii organizaţiilor clandestine şi punerii în circulaţie a lozincilor antinaziste. Gestapoul îi căuta pe complicii saarezi ai refugiaţilor, aresta pe şefii opoziţiei şi răspîndea sloganuri provocatoare, aţîţînd populaţia să-i linşeze pe „separatişti" şi pe „spionii francezi".

În martie 1935, evenimentele începură să se desfăşoare vertiginos. Intenţiile lui Hitler, care în octombrie 1933 părăsise Societatea Naţiunilor trîntind uşa, începeau să iasă la iveală. Reînarmarea începută clandestin, prin crearea unei armate aeriene secrete, se efectua acum pe faţă. La 10 martie se anunţă înfiinţarea Luftwaffei, a cărei conducere a fost încredinţată lui Göring. Această hotărîre denotă că Hitler înţelesese însemnătatea aviaţiei într-un viitor război (flota aeriană avea să crească de la 36 de aparate, în 1932, la 5 000 în 1936 şi la peste 9 000 în 1939) şi, în acelaşi timp, faptul că el nu avea încredere în militari, de vreme ce încredinţase sarcina de a veghea asupra primilor paşi ai reînarmării unuia dintre cei mai vechi nazişti.

Bugetul din 1935 prevedea suma de 262 000 000 de mărci pentru activitatea naţional-socialistă în străinătate. Din acest fond, 29 000 000 de mărci erau destinate agenţilor serviciilor lui Himmler în străinătate, în timp ce, din acelaşi buget, Reichswehrului îi revenea partea iniţial stabilită. Blomberg protestă, dar Hitler îi răspunse

că agenții Gestapoului vor fi în orice împrejurări cei mai buni colaboratori ai armatei germane și-i făgădui să creeze un serviciu de legătură între statul-major general al armatei regulate și cel al lui Himmler. Slabă consolare, cu care Blomberg trebui totuși să se mulțumească !

La 16 martie, o lege veni să-i pună balsam pe răni : legea militară promulgată în ziua aceea instituia serviciul militar obligatoriu și fixa componența noii armate a Reichului la 12 corpuri de armată de 36 de divizii, adică 500 000 de oameni. Presa sărbători evenimentul „cel mai important care s-a produs din 1919". „Rușinea înfrîngerii a fost ștearsă — scriau ziarele. — Aceasta este prima măsură importantă pentru lichidarea Versaillesului". Au avut loc importante ceremonii, în timp ce Franța și aliații ei se mulțumeau să protesteze folosind mijloacele diplomatice tradiționale.

Așteptînd ca această armată să fie gata să pornească la cucerirea Europei, S.D.-ul și Gestapoul începură să organizeze ocuparea viitorilor învinși. Ei pregătiră îndeosebi ocuparea Franței și, în timp ce Hitler își reafirma intențiile pacifiste, stabiliră condițiile materiale pentru instalarea serviciilor lor la Paris, studiind și dificultățile pe care urmau să le înfrîngă pe teren.

În aceeași perioadă a fost pus la punct și unul dintre principiile esențiale ale Gestapoului care avea să fie aplicat în majoritatea organismelor oficiale germane : secretul.

Serviciile de informații și, într-o mai mică măsură chiar, serviciile polițienești cunoșteau importanța păstrării secretului în muncă. Cu toate acestea, grija pentru păstrarea secretului nu a fost împinsă niciodată atît de departe ca în serviciile hitleriste, unde măsurile de precauție și consemnele atingeau uneori culmea ridicolului. În

aceste măsuri excesive trebuie văzută amprenta personalității lui Heydrich, a caracterului său ascuns, a înclinației lui bolnăvicioase pentru mister.

Grija pentru păstrarea secretului trebuia să justifice și o serie de asasinate. Colonelul Günther Krappe, membru al marelui stat-major al armatei și atașat militar la Budapesta, care a negociat în 1940 cu guvernul maghiar pregătirile militare în vederea atacării Uniunii Sovietice, a raportat că Gestapoul a ucis pe unul dintre colaboratorii lui pentru a-l împiedica să comită o eventuală indiscreție!

Pe pancartele afișate în birourile Gestapoului și ale S.D.-ului scria: *„Nu trebuie să știi decît ceea ce are legătură cu serviciul tău, iar ceea ce afli trebuie să păstrezi pentru tine"*.

Un funcționar al Gestapoului a fost împușcat pentru vina de a fi împărtășit unui alt funcționar al Gestapoului, dintr-un alt serviciu, informații în legătură cu activitatea sa.

Chestiunile puteau să fie „secrete", „foarte secrete", „chestiuni secrete privind numai comandamentul" și, în sfîrșit, „chestiuni secrete ale Reichului". Această ultimă categorie se referea la înființări, ordine, instrucțiuni sau notificări care trebuiau adresate numai celor mai înalte autorități ale Reichului sau unor anumite personalități.

În timpul războiului s-a ajuns și la o altă regulă: deținătorii unor secrete de stat „nu trebuiau, sub nici un pretext, să participe la operații în care puteau risca să fie luați prizonieri de către inamic". Așadar, membrii Gestapoului și ai S.D.-ului nu puteau fi trimiși, în nici un caz, pe front.

Aceste măsuri, purtînd semnătura lui Hitler însuși, au fost transmise tuturor responsabililor prin „ordinul

nr. 1 adresat tuturor autorităţilor militare şi civile" din 23 mai 1939. Ordinul stipula :

1. Nimeni nu va avea cunoştinţă de chestiuni secrete care nu sînt de resortul său.

2. Nimeni nu trebuie să se informeze decît de ceea ce este strict necesar pentru executarea sarcinilor sale.

3. Nimeni nu trebuie să ia cunoştinţă de sarcinile care-i revin mai curînd decît este necesar.

4. Nimeni nu trebuie să transmită serviciilor subordonate mai mult decît ordinele indispensabile îndeplinirii unei sarcini şi înainte ca acest lucru să fie necesar.

Aceste măsuri riguroase permiteau să se acopere cu un văl opac fărădelegile săvîrşite în serviciile naziste la adăpostul secretului. Conducătorii, mai ales ai lagărelor de concentrare, puteau ordona, fără teama de a fi pedepsiţi, cele mai bestiale torturi, fiind siguri că nu vor putea fi descoperiţi. Subalternii lor care i-ar fi putut denunţa nu îndrăzneau s-o facă, de teamă că vor cădea victimă sancţiunilor care pedepseau destăinuirea a ceea ce se petrecea în interiorul serviciilor.

Pentru populaţie, secretul a îmbrăcat versiunea „datoriei patriotice a tăcerii", care interzicea divulgarea a ceea ce ar fi putut atinge prestigiul ţării. În felul acesta, germanilor, a căror conştiinţă se revolta văzînd faptele comise de călăii Gestapoului sau tratamentele aplicate în lagăre, li s-a impus tăcere timp de 12 ani ; ei se temeau ca nu cumva să „ajute propaganda inamică".

Directivele acestea au stat, în 1939, la baza organizării definitive a întregului complex poliţienesc ; s-a făcut o delimitare netă şi permanentă între serviciile care culegeau informaţiile şi cele care le foloseau. Era o regulă absolută ca serviciul care pregătea planul unei operaţii să nu fie niciodată însărcinat cu executarea ei.

Şi la sfîrşitul războiului secretul continuă să-şi joace rolul nefast. Atunci cînd pentru conducătorii militari

devenise evident faptul că situaţia desperată nu se mai putea îndrepta, cînd toţi erau convinşi că războiul era iremediabil pierdut, Hitler a interzis să se dea vreo declaraţie care ar fi lăsat să se întrevadă această situaţie : „Cel ce nu se va supune acestui ordin va fi împuşcat, indiferent de rangul şi de prestigiul său, iar familia lui va fi internată". Aşadar, adevărata situaţie a fost pînă la sfîrşit ascunsă, sub pretextul luptei împotriva „defetiştilor". Sute de mii de oameni au continuat să piară ; oraşele germane au fost prefăcute în ruine sub bombardamente şi ţara a fost pustiită pînă la prăbuşirea totală, care ar fi putut fi evitată.

Munca aceasta de organizare şi de selecţionare a oamenilor, de fixare a principiilor şi metodelor, de asigurare a instalaţiilor materiale a durat 2 ani şi a adus serviciile lui Himmler şi opinia publică la „temperatura" necesară trecerii la etapa următoare : acapararea de către Himmler a întregii poliţii germane.

Această anexare a fost efectuată în 2 timpi. La 10 februarie 1936, Göring, în calitate de prim-ministru al Prusiei, a semnat textul de lege numit ulterior „legea fundamentală" a Gestapoului. Legea aceasta stipula că Gestapoul avea datoria să ancheteze pe întregul teritoriu al statului activitatea tuturor forţelor ostile statului ; ea declara că ordinele şi acţiunile Gestapoului nu intrau în competenţa tribunalelor administrative. Articolul 1 al acestei legi merită să fie citat :

Gestapoul are sarcina să descopere toate intenţiile care pun în primejdie statul, să lupte împotriva lor, să adune şi să folosească rezultatele anchetelor, să informeze guvernul, să ţină la curent autorităţile cu toate constatările importante pentru ele şi să le furnizeze îndemnuri la acţiune.

Acest articol definea adevăratul rol al Gestapoului, mult mai vast pe plan moral decît al unui serviciu polițienesc obișnuit. Agenții Gestapoului dețineau rolul de mari inchizitori, de vreme ce misiunea lor era să descopere „toate *intențiile*". În același timp, ei erau „îndrumătorii conștiinței" autorităților naziste, întrucît trebuiau să le „furnizeze îndemnuri la acțiune".

Decretul de aplicare a acestei legi din 10 februarie 1936, publicat în aceeași zi sub dubla semnătură a lui Göring și a lui Frick, preciza că Gestapoul era autorizat să ordone măsuri valabile pe întreg teritoriul statului. Unul dintre paragrafele acestui decret fusese inspirat de Heydrich. În el se arată că Gestapoul „administra" lagărele de concentrare. Acesta era rezultatul savantelor manevre ale lui Heydrich pentru a-și asigura controlul lagărelor, de unde spera să obțină avantaje substanțiale. Potrivit tacticii lui obișnuite, Himmler nu s-a opus subalternului său, de ale cărui ambiții se temea. Textul a fost, așadar, acceptat, dar Himmler a avut grijă să împiedice aplicarea lui. Sarcina administrării lagărelor a revenit pînă la sfîrșit unei secții speciale a SS-ului.

Prin decretul din 17 iunie 1936, triumful lui Himmler era consacrat : el fu numit șef suprem al întregii poliții germane. Prin actul acesta, toate serviciile polițienești în uniformă sau civile erau supuse autorității lui.

Se oficializa, așadar, atît concentrarea autorității, cît și centralizarea poliției. În realitate, această centralizare exista *de facto* încă din primăvara anului 1934, cînd Himmler își asigurase controlul tuturor serviciilor poliției politice. Acest lucru nu se făcea însă decît din voința lui personală, fără să fie stabilit de vreun text de lege. Decretul din 17 iunie dădea, în sfîrșit, un statut legal Gestapoului. El scotea poliția de sub controlul

länderelor şi o trecea sub cel al Reichului. Totuşi slujbaşii poliţiei au continuat să fie plătiţi din bugetele länderelor, şi abia la 19 martie 1937 salariile şi cheltuielile generale ale acestora au fost incluse printr-o lege financiară în bugetul Reichului.

Cu începere de la 17 iunie, Gestapoul a fost ataşat de formă la Ministerul de Interne al Reichului. În aceeaşi zi însă, Himmler a devenit un adevărat ministru al poliţiei, autonom şi dependent numai de Hitler, de vreme ce participa la şedinţele cabinetului Reichului de fiecare dată cînd se discutau problemele poliţiei şi trebuia să apere interesele serviciilor sale. Era prima etapă către Ministerul de Interne rîvnit de Himmler şi la care avea să ajungă în 1943.

Preambulul decretului de unificare preciza concepţia naţional-socialistă cu privire la poliţie:

Devenită naţional-socialistă, poliţia nu mai are misiunea de a asigura o ordine stabilită de un regim parlamentar şi constituţional. Ea există: 1) pentru a veghea la executarea voinţei unui conducător unic; 2) pentru a apăra poporul german împotriva oricăror tentative de distrugere ale inamicilor interni şi externi. Pentru a-şi atinge acest scop, poliţia trebuie să fie atotputernică.

Mare maestru al complexului poliţienesc al Reichului, Himmler îşi regrupă serviciile şi le împărţi în două ramuri: Orpo (Ordnungspolizei), poliţia de ordine şi Sipo (Sicherheitspolizei), poliţia de siguranţă, concentrînd serviciile civile de anchetă. Această poliţie, puternic unificată, centralizată, militarizată şi nazificată, a fost încredinţată unor oameni puşi la încercare de Himmler în perioada de „rodaj", care trecuse.

Prima sa ordonanţă, semnată la 25 iunie — o săptămînă după ce-şi preluase funcţia — în numele uniunii

SS-ului cu poliția, uniune consacrată prin propria sa numire, confirma în funcțiile lor o serie de buni slujitori ai ordinii naziste, lărgindu-le sfera de activitate.

Orpo a fost încredințată obergruppenführerului (general) SS Daluege. Ea cuprindea *Schutzpolizei*, sau Schupo, poliția urbană; jandarmeria; *Verwaltungspolizei*, sau poliția administrativă; poliția fluvială; poliția de coastă; pompierii; apărarea pasivă și poliția tehnică auxiliară a acesteia.

Sipo i-a revenit lui Heydrich. Această „poliție de siguranță" aducea o incontestabilă perfecționare în funcționarea mașinii polițienești. Ea grupa Gestapoul, poliția secretă de stat, și Kripo (Kriminalpolizei), poliția criminală.

O lucrare publicată în anul următor la München preciza că Sipo era menită să combată tentativele dușmanilor statului și că trebuiau considerați ca agresori:

„1) Indivizi care, datorită degenerării fizice sau morale, s-au separat de comunitatea populară și care, în interesul lor particular, violează dispozițiile luate pentru apărarea interesului general. Împotriva acestor răufăcători va acționa poliția criminală.

2) Indivizi care, ca mandatari ai dușmanilor politici ai poporului german național-socialist, vor să distrugă unitatea națională și să nimicească puterea statului. Împotriva acestor agresori va lupta neobosit Gestapoul".

De aici înainte, poliția politică și poliția criminală aveau să lucreze mînă în mînă pentru gloria lui Himmler și prosperitatea regimului nazist.

Heydrich încredință direcția Gestapoului adjunctului său Heinrich Müller, care era șeful virtual al acestuia încă din 1935, și direcția Kripoului fostului tehnician Arthur Nebe, care revenea în felul ăsta la funcția lui inițială.

Heydrich păstra direcţia S.D.-ului, devenind „şef al Sipoului şi al S.D.-ului". Acest din urmă serviciu, fiind un organ al partidului naţional-socialist, rămînea încă independent de organele de stat.

Militarii nu au reacţionat în faţa acestei noi penetraţii a partidului nazist în organul statal. Fără îndoială, nu şi-au dat seama de importanţa acestei reorganizări. Curînd avea să li se ofere prilejul să-i aprecieze eficacitatea.

PARTEA A TREIA

GESTAPOUL PREGĂTEȘTE INVAZIA

(1936 — 1939)

1

GESTAPOUL LOVEȘTE ÎN ARMATĂ

Savurînd primele satisfacții ale revanșei, militarii acordaseră prea puțină atenție întăririi mecanismului polițienesc al lui Himmler din luna iunie 1936.

Cu 3 luni înainte, la 7 martie 1936, Hitler denunțase Tratatul de la Locarno și reocupase cu brutalitate zona demilitarizată a Renaniei. La ora cînd ambasadorii Franței, Angliei, Italiei și însărcinatul cu afaceri al Belgiei primeau notele diplomatice, trupele germane defilau deja pe bulevardele din Koblenz. În dimineața zilei de 7 martie, aproximativ 20 000 de oameni trecuseră Rinul. În aclamațiile populației, ei aveau să ocupe vechile garnizoane renane, care nu mai adăpostiseră regimente germane din 1918. Aceste „detașamente simbolice", cum le numea von Neurath, totalizau în aceeași seară 13 batalioane de infanterie și 13 companii de artilerie. La Paris și Londra se manifestă surprindere. Se vorbi despre o ripostă militară și despre reocuparea Saarbrückenului; miniștrii civili erau partizani ai ripostei, dar militarii se opuseră. Generalul Gamelin nu acceptă să intervină decît dacă se decreta în prealabil mobilizarea generală. Lucrurile s-au soldat cu un simplu protest diplomatic. Trupele germane intrate în Renania primiseră formal ordin să se retragă în eventualitatea în care avea să se producă o reacție militară franceză, indiferent de amploarea ei. Un asemenea eșec, atît de ușor de provocat,

ar fi constituit o grea lovitură pentru prestigiul lui Hitler. Ar fi trebuit trecut pe lista ocaziilor ratate.

Începînd din 1936, Germania s-a angajat pe calea războiului. Măsurile economice și financiare luate nu aveau alt scop decît să orienteze țara spre o economie de război. În același an au început să se desfășoare cercetări și o întreagă muncă științifică în domeniul surogatelor, a „ersatz"-urilor, ceea ce stîrni verva umoriștilor și-i amuza pe francezi, fără să bănuiască pe atunci că într-un viitor apropiat ele aveau să devină hrana lor obișnuită. La 12 mai 1936, Göring declară : „Dacă mîine vom avea război, va trebui să folosim surogate. Banii nu vor mai avea nici un rol. Dacă așa stau lucrurile, trebuie să fim gata să creăm condiții prealabile încă în timp de pace". Iar la 27 mai spuse : „Toate măsurile trebuie privite din punctul de vedere al certitudinii unui război".

În toamnă s-a anunțat cel de-al doilea plan de 4 ani, iar comisar al planului a fost numit Göring. El trebuia să procure Germaniei valuta străină necesară pentru armament. Industria a primit directive energice să mărească producția. A luat naștere o nouă întreprindere : „Reichswerke Hermann Göring", o societate de cercetări al cărei capital declarat avea să crească de la 5 la 400 000 000 de mărci. Însărcinată cu exploatarea minereurilor sărace și ajungînd să folosească peste 700 000 de muncitori, ea avea să devină un gigantic complex industrial, Trustul minereului de fier și al cărbunelui, orientat exclusiv spre producția de război.

Două dintre direcțiile Ministerului economiei au trecut sub control militar : generalul von Loeb a fost numit responsabil cu materiile prime, iar generalul von Hanneken cu energia, fierul și cărbunele.

Pentru militari, măsurile acestea erau clare : se pregătea războiul, adică întoarcerea la supremația lor.

Senzația aceasta de superioritate îi orbea într-atîta încît nu mai vedeau în ce măsură se perfecționau servi-

ciile lui Himmler şi nu mai acordau nici o atenţie oamenilor care urzeau în umbra birourilor din Prinz Albrechtstrasse. Cu minuţiozitatea caracteristică unui vechi funcţionar, Heinrich Müller, noul şef al Gestapoului, pregătea înrobirea definitivă a armatei de către partidul nazist.

Hitler nu putuse să-şi înfrîngă niciodată neîncrederea ascunsă pe care o nutrea faţă de ofiţeri, cu toate declaraţiile în sens contrar pe care le făcea. La originea acestei neîncrederi stătea complexul de inferioritate al fostului caporal, pe care un reflex condiţionat îndelung elaborat îl făcea să ia poziţia de drepţi ori de cîte ori se afla în prezenţa unui ofiţer. Mai tîrziu, el avea să se obişnuiască cu coloneii şi cu generalii, de care se ciocnea mereu şi care i se înfăţişau în calitate de umili solicitanţi. I-a considerat însă întotdeauna nişte străini.

Pe cei care voiseră să-şi asume răspunderile vechii Germanii şi eşuaseră îi numea cu o neîncredere plină de dispreţ „die Oberschicht" (pătura superioară). Era, poate, şi aceasta o manifestare a ranchiunei fostului combatant din tranşee, a umilului soldat gazat de pe front faţă de nişte generali care nu vedeau de obicei focul decît de foarte departe şi pentru care oamenii din subordine nu constituiau decît „materialul uman". În această privinţă, Hitler fusese influenţat de teoriile lui Röhm cu privire la necesitatea „popularizării" armatei.

Neîncrederea lui era întreţinută şi de anturaj ; Hitler s-a lăsat convins cu uşurinţă că era absolut necesar să pună armata sub un control de fier ca să nu rişte s-o vadă ridicîndu-se împotriva lui. El nu-şi făcea, de altfel, nici o iluzie în legătură cu „convertirea" ei la naţional-socialism : „Armata mea — spunea el — e reacţionară, marina mea, creştină, iar aviaţia, naţional-socialistă". Aviaţia fusese organizată de Göring cu ajutorul cadrelor noi furnizate de partidul nazist ; armata însă rămăsese profund monarhistă şi nu se ferea să sărbătorească aniversarea împăratului.

Hitler avea convingerea că geniul lui militar era superior oricărei tehnici învățate în academii și școli militare. El socoti, așadar, că era necesar să-și asigure conducerea armatei pentru a-și putea impune concepțiile lui strategice unui stat-major timorat.

Stăpînii Gestapoului, Himmler și Heydrich, l-au încurajat să dea lovitura de grație singurului adversar pe care-l mai aveau. După părerea lor, ei nu puteau să triumfe pe deplin decît după ce aveau să decapiteze marele stat-major al armatei. În acest scop, încă din 1935, Himmler începuse să țească o urzeală de intrigi, concepută cu iscusință. Ele îi vizau pe feldmareșalul von Blomberg și pe generalul von Fritsch, 2 dintre cei mai de seamă conducători ai armatei germane. Ca să-i poată doborî pe acești 2 adversari ai SS-ului, Gestapoul se hotărî să lovească în onoarea lor.

Omul desemnat de Heydrich ca să asigure practic executarea acestei manevre fu șeful Gestapoului, Müller, o brută administrativă dintre acelea care se găsesc cam peste tot. „Slujbaș" pînă în măduva oaselor, el nu trăia decît pentru „hîrțoagele", statisticile și rapoartele lui. Nu se mișca în voie decît în lumea notelor, a fișelor și a regulamentelor. Preocuparea lui de căpetenie era „să avanseze". Puțin îi păsa de faptul că fondul vieții lui era alcătuit numai din denunțuri murdare, din scrisori anonime, din torturi ca în evul mediu și din execuții secrete. Ororile acestea ajungeau pînă la el lipsite de orice conținut uman, reduse la forma de rapoarte sau de note transformate în hrană administrativă.

Heinrich Müller era un bavarez cu cap pătrat, de țăran. Scund, bondoc și cam masiv, mersul greoi și ușor legănat, toate trădau originea lui țărănească. Nu prea inteligent, dar nemaipomenit de încăpățînat și îndîrjit, el scăpase de munca cîmpului spetindu-se cu învățătura, năzuind să devină slujbaș al statului, situație considerată în mediul de unde provenea demnă de invidiat, pentru că

la capătul ei te aştepta pensia. Intrînd în poliţia de stat din München, Müller îşi împlini visul. Acolo Himmler avu ocazia să-i aprecieze calităţile : disciplină oarbă şi competenţă profesională. Ca toţi slujbaşii poliţiei politice, Müller lucrase pînă în 1933 împotriva naziştilor. Himmler nu i-o luă în nume de rău, convins fiind că în slujba noilor stăpîni avea să desfăşoare acelaşi zel. Ca să i se ierte trecutul şi, mai ales, ca să învingă ostilitatea pe care continuau să i-o manifeste anumiţi membri influenţi ai partidului nazist, Müller se întrecea pe sine. Cu toate străduinţele depuse însă, timp de 6 ani i se refuză cu încăpăţînare primirea în partid. Abia în 1939 deveni membru al partidului nazist. În felul acesta, în chip cu totul paradoxal, principalul instrument de dominaţie al regimului, Gestapoul, era condus de un om al cărui ortodoxism politic nu era suficient ca să-i îngăduie să se intituleze nazist. În realitate, ostracizarea aceasta avea două cauze reale diferite : ostilitatea rivalilor şi calculul stăpînilor lui, care socoteau că pentru a învinge rezistenţa pe care o întîmpina Müller avea să desfăşoare şi mai mult zel.

Calculul era excelent. Müller dorea din tot sufletul să fie iertat. Trebuie să adăugăm că el fusese lesne şi sincer convertit la dogmele naziste. Nu era nici un intelectual, nici un sentimental. Sub fruntea foarte proeminentă, chipul îi era aspru, uscat, puţin expresiv, tăiat de nişte buze subţiri şi reci. Ochii, mici şi căprui, îl fixau pe interlocutor cu o privire pătrunzătoare, camuflîndu-se adesea îndărătul unor pleoape grele. Mai purta capul ras, după moda veche, cu cîteva fire scurte de păr pe creştet şi pe frunte. Mîinile, potrivite cu faţa, erau mîini de ţăran, pătrate, masive, late, cu degete turtite. Duşmanii lui spuneau că avea mîini tipice de sugrumător.

Müller avea un adevărat cult pentru forţă. Aşa se explică docilitatea lui în faţa ordinelor pe care i le dădeau superiorii săi şi multe din iniţiativele lui, care constituiau

o supralicitare a acestor ordine. Corolarul acestui cult era ura pe care o nutrea față de orice element care ar fi simbolizat spiritul și inteligența. Într-o zi îi spuse lui Schellenberg că intelectualii ar trebui închiși cu toții într-o mină de cărbune și aruncați în aer.

Ca toți convertiții întîrziați, Müller se temea mereu să nu fie depășit de evenimente și să nu pară slab. Această stare de spirit îl obliga la o permanentă competiție cu S.D.-ul, pe care într-un fel îl ura, bănuind că acest serviciu se afla la baza dificultăților pe care i le făcea partidul nazist. Din punct de vedere profesional, S.D.-ul era un serviciu rival, pe care Müller îl disprețuia fiindcă la început fusese compus numai din „amatori", pe care el, în calitatea lui de vechi profesionist în poliția politică, îi întrecea cu ușurință.

Competența de care dădea dovadă i-a atras aprecierea lui Himmler. Încrederea aceasta a rămas neștirbită pînă în ultima zi, și atunci cînd toate serviciile au fost evacuate Himmler i-a ordonat lui Müller să rămînă la Berlin. Această înaltă protecție i-a îngăduit lui Müller ca, în ciuda transformărilor prin care a trecut Gestapoul, să-și creeze și să păstreze o poziție privilegiată, uimitor de independentă în sînul acestui complex cu desăvîrșire ierarhizat.

Ca să poată obține bunăvoința lui Heydrich, Müller s-a făcut executantul celor mai mîrșave treburi, denunțîndu-și propriii colegi și ajutînd la înlăturarea celor care cădeau în dizgrație. A participat la toate mașinațiile puse la cale de Himmler, a fost însărcinat cu ducerea la bun sfîrșit a celor mai „delicate" misiuni. Pentru asemenea treburi murdare era absolută nevoie de un om ca el, care să nu facă mofturi. Prima lui lovitură de maestru, și desigur „capodopera" lui, a fost afacerea Blomberg-Fritsch.

În primăvara anului 1933, comandamentul forţelor armate germane se afla în mîinile a 3 oameni : generalul von Blomberg, ministru de război, generalul von Fritsch, comandantul-şef al armatei, şi generalul Beck, şeful statului-major general. Aceşti 3 reprezentanţi tipici ai generalilor tradiţionali se bucurau de simpatie şi respect în armata germană, cu toate că Blomberg era uneori judecat şi criticat cu asprime pentru faptul că se „compromisese" cu naziştii. El fusese printre cei dintîi, dacă nu chiar primul, care manifestase simpatie mişcării naziste. În 1931, cînd partidele de centru şi de dreapta continuau încă să reziste asalturilor naziste, îl întîlnise pe Hitler. Pe atunci Blomberg era comandantul Regiunii 1 militare în Prusia Orientală, iar şeful lui de stat-major era colonelul von Reichenau. Unchiul acestuia, fostul ambasador von Reichenau, era un fervent admirator al lui Hitler, şi convingerile politice ale unchiului au avut înrîurire şi asupra nepotului. Blomberg era inteligent, dar inconsecvent şi foarte influenţabil. În epoca în care se stabiliseră contacte cu Armata Roşie, Blomberg afirma că devenise „aproape bolşevic". Sub influenţa lui Reichenau deveni, cu aceeaşi uşurinţă, nazist. În calitate de ministru de război, el creă un birou însărcinat să dezbată cu statul şi cu partidul nazist problemele privind Wehrmachtul ; acest birou îi provocă grave dificultăţi cu statul-major al armatei de uscat, care-i imputa că este prea „îngăduitor" cu partidul nazist.

Blomberg a jucat un rol foarte important în reocuparea prin forţa armelor a Renaniei. El a pregătit planurile de remilitarizare, în strînsă colaborare cu conducătorii partidului nazist. Drept răsplată, după intrarea trupelor în Renania, Hitler l-a numit mareşal. Numirea aceasta era şi răsplata servilităţii de care dăduse dovadă Blomberg cu prilejul „epuraţiei Röhm", cînd îngăduise asasinarea camarazilor lui, generalii von Schleicher şi

von Bredow, și depusese apoi jurămîntul de credință față de Hitler.

Cu toate acestea, Blomberg se bucura încă de un oarecare prestigiu pe lîngă unii militari. Ulterior, la Nürnberg, generalul de aviație Milch a declarat că „Blomberg era în stare să reziste" și că o făcuse adesea. „Hitler îl respecta și îi asculta sfaturile. Era singurul ostaș mai vîrstnic care fusese destul de inteligent ca să împace problemele militare cu cele politice". E adevărat că această părere e atenuată de aceea a lui von Rundstedt, care, vorbind în numele militarilor, a spus: „Blomberg a fost întotdeauna oarecum străin printre noi. Plutea în alte sfere. Aparținea școlii lui Steiner, puțin teozof etc., și, la drept vorbind, nimeni nu ținea prea mult la el". Porecla pe care i-o dăduseră dușmanii lui îl definea perfect. I se spunea „leul de cauciuc".

Înlăturarea lui Blomberg nu pare să fi fost provocată de motive personale, ci de considerente de principiu. Întreaga Germanie era supusă führerprinzipului. Or, acest führerprinzip era incompatibil cu anumite tradiții ale statului-major. De exemplu, feldmareșalul von Manstein relata că „în vechea armată șeful de stat-major care avea o părere diferită de aceea a șefului său avea posibilitatea să-și susțină această părere, deși, bineînțeles, era obligat să execute ordinul primit". Mareșalul Kesselring a arătat că „răspunderea comună a șefilor marelui stat-major, odinioară îndeobște admisă, căzuse în desuetudine, ca fiind incompatibilă cu führerprinzipul".

Hitler nu suporta ca ordinele lui să fie discutate și nici măcar ca cineva să facă vreo sugestie diferită de ale lui; se temea (și Himmler făcea totul ca să-l convingă de acest lucru) ca nu cumva militarii, speriați de proiectele lui prea îndrăznețe, să pregătească în taină o lovitură împotriva regimului, la nevoie cu sprijinul străinătății. Circulau chiar anumite zvonuri despre niște contacte secrete cu generalul Gamelin.

La 24 iunie 1937, Blomberg redactase o dare de seamă privind situaţia internaţională, care risca să furnizeze argumente adversarilor politicii agresive pregătite de Hitler. „Situaţia politică generală — scria el — îndreptăţeşte presupunerea că Germania nu are a se teme de nici un atac de nicăieri. Motivele acestei situaţii sînt nu numai că aproape nici o naţiune, inclusiv puterile occidentale, nu manifestă tendinţe de agresiune, ci şi faptul că numeroase state, îndeosebi Rusia, nu sînt pregătite de război".

Lui Hitler nu i-au plăcut aceste concluzii, care erau contrare afirmaţiilor făcute de el. Din punct de vedere psihologic era pregătit să accepte maşinaţia care-l lăsa pe Himmler, împreună cu Gestapoul lui, stăpîn pe situaţie. Ea a fost pusă la cale cu un cinism şi o mîrşăvie de neînchipuit, constituind cea dintîi ilustrare a noii tehnici, mai puţin spectaculoasă decît vechile metode violente şi sîngeroase, dar tot atît de eficace pentru lichidarea celor stînjenitori.

Lucrurile începură să se desfăşoare într-o zi de ianuarie 1938, aproape ca într-o operetă vieneză. La 12 ianuarie, ziarele germane au anunţat că feldmareşalul von Blomberg, ministru de război, se căsătoreşte, la Berlin, cu domnişoara Eva Gruhn. Martorii căsătoriei, care se desfăşura într-un cerc intim, erau Adolf Hitler şi Hermann Göring. Lucru ciudat, presa nu a publicat nici o fotografie şi nici un comentariu, ceea ce, dată fiind poziţia ginerelui, era surprinzător. Ceremonia fusese celebrată foarte discret, fără cununie religioasă, lucru firesc într-o epocă în care bisericile constituiau obiectul unor atacuri foarte violente din partea partidului nazist.

Se ştia că mareşalul, văduv, avea copii mari. Una dintre fiicele lui se căsătorise cu fiul generalului Keitel. Despre tînăra soţie a lui von Blomberg însă nu se ştia aproape nimic. Se spunea doar că era de origine foarte

modestă, ceea ce era în perfect acord cu propaganda pseudosocializantă a noului regim. Midinetele berlineze au fost încîntate de căsătoria cenușăresei cu prințul din poveste, chiar dacă acesta era la vîrsta cînd i-ar fi putut fi tată.

Stranie cenușăreasă, într-adevăr! Ocupațiile ei anterioare păreau să fi fost destul de puțin gospodărești. La mai puțin de o săptămînă după căsătorie au început să circule zvonuri ciudate: se șoptea că tînăra „mareșală" era o prostituată de ultimă speță. Zvonurile acestea s-au răspîndit în cercurile oficiale și au fost puse în legătură cu anumite împrejurări bizare în care avusese loc căsătoria: ceremonia se făcuse în grabă, într-o intimitate într-adevăr exagerată; se afirma că mireasa fusese scutită să prezinte nenumăratele acte oficiale care se cereau, în special cazierul judiciar și documentele de stare civilă ale străbunicilor. În sfîrșit, soții se grăbiseră să plece în călătorie de nuntă cu o destinație necunoscută.

La cîteva zile după căsătorie, presa publică, în sfîrșit, o fotografie. Un reporter surprinsese tînăra pereche plimbîndu-se prin Grădina zoologică din Leipzig și scosese o foarte reușită fotografie în fața marii cuști cu maimuțe. Această fotografie ajunse la momentul oportun pe biroul contelui Helldorff, prefectul de poliție al Berlinului. Informat de zvonurile colportate pe socoteala „mareșalei", acesta inițiase, începînd chiar de la 20 ianuarie, în chip discret, o anchetă. Dosarul pe care-l avea acum în mînă conținea amănunte atît de tulburătoare, încît îi venea greu să le dea crezare.

Eva Gruhn, arăta dosarul, se născuse în 1914 în Neukölln, o suburbie muncitorească a Berlinului, și — cu toate că nu avea mai mult de 24 de ani — trecutul ei era deosebit de agitat. Mama ei ținea pe strada Elizabeth din Neukölln un foarte suspect „salon de masaje". Bătrîna Gruhn, ținută în evidența poliției de moravuri, fusese condamnată de două ori. Fiind destul de drăguță, tînăra

Eva urmase pilda mamei. Ea fusese de mai multe ori arestată pentru prostituţie de către poliţia de moravuri din şapte oraşe germane. Avusese încurcături şi cu justiţia în 1933, după venirea la putere a naziştilor. Se descoperise un trafic de fotografii pornografice şi, după o anchetă întreprinsă de Biroul central pentru lupta împotriva reproducerilor şi a scrierilor licenţioase, fusese identificată şi arestată ca fiind cea care pozase pentru aceste fotografii. Deşi nu avea pe atunci decît 19 ani, declarase în chip de scuză că fusese părăsită de amantul ei şi că, rămasă fără mijloace de trai, fusese nevoită să accepte „munca" respectivă, deoarece era plătită cu 60 de mărci.

Helldorff confruntă una dintre fotografiile păstrate în arhive cu cea pe care tocmai o publicase presa. Nu încăpea nici o îndoială : tînăra femeie care surîdea în faţa cuştii cu maimuţe era una şi aceeaşi cu modelul sugestivelor fotografii. În sfîrşit, serviciul de identitate judiciară din Berlin poseda fişa antropometrică şi amprentele ei digitale luate cu prilejul unui furt de care era învinuită.

Tulburat de aceste descoperiri, prefectul Helldorff îl informă pe generalul Keitel, cel mai apropiat colaborator al lui Blomberg şi prietenul lui, înrudit întrucîtva cu el, de vreme ce copiii lor se căsătoriseră. Comitea în felul acesta o gravă încălcare a regulilor secretului, greşeală pe care Himmler n-ar fi întîrziat s-o sancţioneze dacă ar fi aflat de ea. Helldorff nădăjduia că Blomberg va fi avertizat de Keitel despre primejdia care-l ameninţa. Dar Keitel se feri să facă acest lucru. Părea chiar plictisit că i se face lui o asemenea destăinuire şi se grăbi să se descotorosească de toată povestea, trimiţîndu-l pe Helldorff cu dosarul lui la... Göring, a cărui ambiţie, cunoscută de toată lumea, era să devină într-o zi ministru de război !

Cînd află aceste lucruri, Göring se arată foarte enervat. Părea sincer tulburat. Îi mărturisi lui Helldorff că Blomberg îl prevenise atît pe el cît şi pe führer că logodnica lui „avea un trecut". Firește, nici el, nici Hitler nu au presupus nici un moment că „trecutul" acesta putea fi atît de întunecat, aşa încît Hitler nu se opusese acestei căsătorii. Göring îi făgădui lui Helldorff că va lua toate măsurile necesare.

Întrevederea lor avusese loc la 22 ianuarie. Hitler lipsea atunci din Berlin, fiind plecat la München. A doua zi avu loc la Göring un adevărat consiliu de război secret la care au participat Göring, Himmler şi Heydrich. Alianţa care contribuise la înlăturarea lui Röhm era în felul acesta reînnoită.

La 24 ianuarie, Hitler se înapoie de la München. Göring se grăbi să-i anunţe vestea. După obiceiul lui, mai întîi Hitler plînse, apoi luă hotărîrea să anuleze imediat căsătoria. Pe lîngă această măsură, la îndemnul lui Göring, el îi interzise lui Blomberg să se prezinte la Cancelaria Reichului şi să poarte uniforma. Cu devotamentul lui caracteristic, Göring îşi luă sarcina să-l avertizeze pe Blomberg despre hotărîrile führerului său. Se temea ca nu cumva, după divorţ, Hitler să treacă cu buretele peste cele întîmplate şi să trebuiască să ia totul de la capăt. Aşadar, Göring alergă la Blomberg şi, aşa cum făcuse şi în timpul „epuraţiei Röhm", îşi „lărgi" puţin misiunea şi modifică întrucîtva directivele führerului: „Trebuie să plecaţi — îi spuse el lui Blomberg —, trebuie să plecaţi în străinătate ca să se uite totul". Doborît de aceste veşti, îngrozit de scandalul care-l ameninţa, mareşalul, care — amănunt neprevăzut — începuse să se simtă legat de tînăra şi nurlia lui soţie, se grăbi să accepte sugestia lui Göring. El se declară gata să plece într-o călătorie lungă, soluţie cu atît mai ispititoare cu cît Göring îi înmînă o însemnată provizie de devize străine. Hitler ordonă ca timp de un an să-i fie interzisă întoarcerea pe

teritoriul german. La sfîrşitul lunii ianuarie, mareşalul şi soţia lui porniră spre Roma şi Capri.

Ştirea se răspîndi încetul cu încetul în cercurile superioare ale armatei. Toţi se întrebau: Cum s-a putut ajunge la o asemenea căsătorie? De ce oare poliţia, care fără doar şi poate cunoştea trecutul logodnicei, a îngăduit să fie celebrată? Cum a putut Hitler să-i fie martor? Doar miniştrii mareşali, ofiţeri prin tradiţie, nu aveau obiceiul să frecventeze suburbiile industriale şi nici locurile pe unde se întîlneau fetele de teapa Evei şi, cu atît mai puţin, să-şi aleagă de acolo soţiile. Cine o scosese oare în calea bătrînului soldat naiv pe tînăra şi drăguţa prostituată, pe mica şireată, încîntată, desigur, de neaşteptatul chilipir?

Himmler, Heydrich şi Müller ar fi putut să răspundă foarte bine la aceste întrebări. Ei ar fi putut să spună şi de ce nu dezvăluiseră nimic din trecutul Evei, pe care-l cunoşteau de multă vreme. Şi cum ar fi putut să ignoreze acest trecut de vreme ce Biroul central pentru lupta împotriva reproducerilor şi a scrierilor licenţioase, care în 1933 o arestase pe Eva, se afla sub ordinele devotatului lor colaborator şi prieten Arthur Nebe? De vreme ce serviciul de antropometrie judiciară, care deţinea fişele cu semnalmentele Evei, depindea de acelaşi om? Şi chiar dacă ei ar fi uitat să ceară la anunţarea căsătoriei tradiţionala anchetă asupra logodnicei — ceea ce e puţin probabil —, Blomberg însuşi şi-ar fi luat sarcina să-i prevină. Căci, atunci cînd aflase cîte ceva despre trecutul Evei, naivul feldmareşal avusese totuşi unele rezerve în legătură cu căsătoria. În mod cu totul inexplicabil, el venise să i se spovedească tocmai lui Göring: „Oare mă pot căsători cu o femeie tînără de origine obscură?" — îl întrebase el. Voluminosul Hermann îl liniştise însă: „Va fi o căsătorie foarte nimerită pentru propaganda partidului — îi spusese el. — Însuraţi-vă fără grijă cu «muncitoarea» dumneavoastră". După cî-

teva săptămîni, încurajat de această primire prietenească, mareşalul reveni. Un fost „prieten" o sîcîia pe logodnică. Ar fi dorit ca Hermann să dea dispoziţie poliţiei să intervină în mod discret pentru a-l îndepărta pe inoportun. Şi, într-adevăr, poliţia interveni. Numai că ea omise să-i semnaleze mareşalului că fostul amant al Evei era un proxenet bine cunoscut şi că, pentru a se asigura de discreţia lui, îl expediase în America de Sud, după ce-i garnisise bine portofelul, ameninţîndu-l, în acelaşi timp, cu un sfîrşit foarte neplăcut dacă ar fi comis imprudenţa să revină în Germania.

Fuseseră deci luate toate măsurile pentru ca bravul mareşal să se poată recăsători în linişte. Toată această discreţie devenise însă inutilă de vreme ce — cum dumnezeu? — Helldorff descoperise secretul. Această lamentabilă afacere avea să facă însă posibilă o altă operaţie de mare anvergură, o lovitură de stat în noul stil al domnilor din Prinz Albrechtstrasse.

De vreme ce Blomberg călătorea spre Italia, calea era liberă atît pentru Göring, care se şi vedea ministru de război, cît şi pentru Himmler, care spera să profite de ocazie ca să pătrundă în marea familie a generalilor. Regimentele SS, pe care le conducea, reprezentau o pătrime din Wehrmacht. Mai rămînea un ultim obstacol de înlăturat. Obstacolul acesta era generalul de artilerie Werner von Fritsch, comandantul-şef al armatei, al doilea pe scara ierarhică după Blomberg şi eventualul lui succesor. Fritsch fusese numit general-colonel de către Hitler şi primise din mîinile lui insigna de aur a partidului nazist, distincţie foarte apreciată. Cînd Hitler îl propuse însă în locul lui Blomberg, Göring şi Himmler îi amintiră un scandal înăbuşit în 1935 şi cerură să-i fie prezentat dosarul afacerii aceleia sordide.

În 1935, Gestapoul descoperise un excelent mijloc de a-şi lărgi activitatea. Pretextînd că homosexualitatea făcea ravagii în rîndurile Tineretului hitlerist (izbucniseră

acolo mai multe scandaluri), își arogase un fel de monopol asupra acestor procese de moravuri și, în virtutea articolului 175, deschidea anchete ori de cîte ori găsea de cuviință. Pentru „dezvăluirea adevărului", Gestapoul nu ezita să scoată din închisori indivizi condamnați, urmărind să obțină de la ei numele foștilor lor „complici".

Așa se întîmplă că într-o zi s-a pus mîna pe un șantajist de o speță cu totul aparte. Hans Schmidt, el însuși invertit și prostituat notoriu, își făcuse o specialitate din a-i urmări și șantaja pe homosexualii bogați. Uneori reușea să-i surprindă chiar în flagrant delict ; atunci se dădea drept polițist și, amenințîndu-i cu urmărirea, le extorca sume importante.

Schmidt a fost scos din închisoarea Centrală, unde își executa pedeapsa (fusese de mai multe ori condamnat) și supus unui lung interogatoriu. El vorbi pe șleau despre toți clienții și despre toate victimele lui. Îi enumeră pe toți cei pe care-i cunoscuse : înalți funcționari, medici, avocați, comercianți, industriași sau artiști. Printre ei îl cită și pe un oarecare von Fritsch, de la care sustrăsese, la sfîrșitul anului 1935, niște sume de bani. Într-o seară de iarnă, mărturisi el, reperase la gara Wansee un domn bine îmbrăcat care „se lăsase pescuit" de un confrate, prostituat bine cunoscut de poliția de moravuri.

Persoana acostată avea înfățișarea unui fost ofițer. Purta scurtă de blană, pălărie verde, baston cu mîner de argint și monoclu. Schmidt îi urmărise pe cei doi și, după o scurtă și scîrnavă „întrevedere" pe un maidan din preajma gării, îl interpelase pe bătrînul domn. Se desfășură obișnuita scenă. Poliție... amenințarea cu scandalul... și „învoiala". Cum domnul nu avea asupra lui decît foarte puțini bani, Schmidt îl însoți pînă acasă, o căsuță din Lichterfelde-est. Apoi, timp de mai multe săptămîni, Schmidt îl șantajase, obligîndu-l chiar să

scoată bani de la bancă. Bătrînul domn cu moravuri rele se numea von Fritsch sau Frisch.

Gestapoul se agăţă numaidecît de acest prilej nesperat. Dacă domnul acela bătrîn era comandantul-şef von Fritsch, un binecunoscut monarhist, ce admirabil pretext ar fi avut pentru înlăturarea lui ! Cînd fu consultat, Hitler refuză să-şi dea aprobarea şi ordonă distrugerea documentului cu interogatoriul lui Schmidt şi tăcere absolută asupra „tuturor acestor porcării".

Ordinul lui nu fusese însă, pesemne, executat, căci în luna ianuarie 1938 dosarul complet reapăru în mod miraculos în mîinile lui Heydrich. La drept vorbind, dosarul adus lui Hitler nu avea decît aparenţa unui dosar complet. Un poliţist de profesie ar fi descoperit numaidecît în el anumite „goluri" semnificative. Dar Hitler nu era decît un profan în materie. Nu părea, de pildă, să se fi verificat adresa lui von Fritsch în perioada respectivă, nu se aducea dovada că el ar fi locuit vreodată la Lichterfelde-est sau că ar fi avut acolo vreo locuinţă provizorie ; nu se cercetaseră operaţiile asupra contului bancar al lui von Fritsch la sfîrşitul anului 1935 şi începutul anului 1936 ; nu se verificase nici măcar dacă acesta avusese un cont la o bancă din apropierea gării Lichterfelde-est, unde Schmidt pretindea că îl însoţise ; pe scurt, „procedura" era suspect de prost susţinută de dovezi.

Cu toate acestea, ea fusese condusă de un agent încercat, inspectorul-şef Meisinger, fost poliţist din München, intrat în Gestapo o dată cu Müller. Meisinger, unul dintre principalii eroi ai epuraţiei din 30 iunie 1934, era prietenul personal şi omul de încredere al lui Müller, care-l însărcina cu treburile cele mai murdare. Ca răsplată primise direcţia unui birou „special" însărcinat cu administrarea bunurilor evreilor şi care aducea beneficii substanţiale. Mai tîrziu i se încredinţă o mi-

siune în Japonia, şi anume supravegherea activităţii desfăşurate la Tokio de Richard Sorge.

Aşadar, Heydrich dezgropă dosarul alcătuit cu 3 ani în urmă de Meisinger, şi de astă dată Hitler nu mai respinse paginile acuzatoare. Nici măcar nu întrebă de ce nu fuseseră distruse, aşa cum ordonase el, ci îl convocă pe von Fritsch la Cancelaria Reichului. Generalul se prezentă fără să bănuiască o clipă învinuirea care plana asupra lui. La interogatoriul la care-l supuse Hitler, el îl încredinţă cu cea mai sinceră indignare de nevinovăţia sa şi-şi dădu cuvîntul de onoare. Urmă atunci o scenă de necrezut: făcînd pe poliţistul, Hitler deschise brusc o uşă. Schmidt îşi făcu apariţia. Acolo, în biroul lui din Cancelaria Reichului, şeful statului, führerul atotputernic, îl confruntă pe comandantul suprem al armatei cu un pederast, un individ certat cu justiţia! Schmidt îl privi pe von Fritsch şi spuse doar:

— El e.

Generalul rămase ca trăsnit. Scena aceasta fără noimă îi luase graiul. Îngăimă nişte dezminţiri vagi, făcînd eforturi să înţeleagă îngrozitoarea maşinaţie căreia îi căzuse victimă. Furia neputincioasă, stupoarea şi dispreţul se învălmăşiră în mintea lui, tulburîndu-i ideile şi anihilîndu-i reflexele. Hitler îl văzu roşind şi pălind rînd pe rînd; convins de vinovăţia lui, îi ceru să demisioneze. Dar von Fritsch îşi reveni. Refuză să demisioneze, repetă că era nevinovat şi ceru o anchetă judiciară condusă de un consiliu de război. Întrevederea aceasta furtunoasă a avut loc la 24 ianuarie. În ziua de 27, von Fritsch a fost trecut în disponibilitate pentru motive de sănătate. Hotărîrea n-a fost însă dată publicităţii decît la 4 februarie. Între timp, Göring, care la început se opusese cu vehemenţă anchetei, acceptă să preia conducerea ei şi transmise ordinul Gestapoului. Alt fapt paradoxal, comandantul-şef de ieri fu convocat

de oamenii lui Heydrich şi, lucru şi mai extraordinar, răspunse acestei convocări.

Ştirea se răspîndi în armată, cu toate măsurile luate pentru păstrarea secretului acestei afaceri pînă la terminarea ei. Fiindcă se produsese imediat după afacerea Blomberg, despre care nu se ştia nimic precis, ea provocă multă nelinişte. Într-adevăr, era normal ca două scandaluri atît de apropiate să stîrnească uimirea. Militarii bănuiau că era vorba de o înscenare şi înţelegeau că prestigiul armatei avea să fie grav atins. Mulţi erau nedumeriţi. Homosexualitatea avea de multă vreme numeroşi adepţi în armata germană. La începutul secolului, ea devenise o adevărată modă, căci împăratului însuşi (care „nu era dintre ai lor") îi plăcea să se înconjure de asemenea indivizi, pe care-i numea „bizantini", apreciindu-le talentele artistice. Printre ei se găseau ambasadori, un prinţ din casa de Prusia, mai mulţi generali şi însuşi şeful de cabinet al împăratului, contele Hülsen-Heiseler, răpus în 1906 de o embolie, tocmai în momentul cînd se costumase în dansatoare de operă. Armata nu uitase incidentul din 1907, care atrăsese condamnarea şi exilul prinţului Filip de Eulenburg pentru scandaloasa lui legătură cu colonelul de cavalerie Kuno von Moltke.

Von Fritsch nu dăduse niciodată prilejul să fie criticat. Moravurile lui păreau a fi integre, dar... parcă poţi să ştii ? Aceste îndoieli vagi, aceste temeri nemărturisite îi obsedau, probabil, pe militari, stăpîniţi şi de teama de a se opune făţiş Gestapoului, care, nimeni nu se îndoia, trăgea sforile afacerii. Îndoiala aceasta ţinu mai multe zile.

Ea fu curmată brusc de o hotărîre brutală : la 4 februarie, instrucţiunile secrete ale führerului fură date publicităţii. Într-un discurs radiodifuzat, Hitler anunţă plecarea lui Blomberg de la Ministerul de război. Fusese trecut în rezervă, fără să se arate cauza. În ceea ce-l

privea pe comandantul-şef al armatei de uscat, von Fritsch, acesta „ceruse să fie scos din funcţie, din motive de sănătate". Hitler anunţă poporul german că luase hotărîrea să desfiinţeze Ministerul de război şi să preia el însuşi conducerea armatei, al cărei şef suprem era, oricum, în calitatea lui de preşedinte al Reichului. Angajamentul pe care şi-l luase în 1934, anume că va supune aprobării Ministerului de război toate proiectele privind armata, se perimase.

Ar fi fost normal ca în locul lui von Fritsch să fie numit generalul Beck, dar acesta comisese greşeala să rostească în 1934 un discurs care-l jignise pe Hitler. „Nimic nu ar fi mai primejdios — spusese el atunci, vorbind despre renaşterea dorită a armatei — decît să ne lăsăm conduşi de inspiraţii spontane, insuficient gîndite, oricît de oportune sau chiar geniale ar părea ele, sau să clădim pe simple dorinţe, oricît ar fi ele de arzătoare". Toată lumea ştia că Hitler pretindea să guverneze pe baza unor „intuiţii geniale". Fraza sus-menţionată nu fu „trecută cu vederea", Beck avea s-o plătească cu postul care i se cuvenea. Cît despre Reichenau, acesta nu fu numit, deşi era cel mai nazist dintre toţi generalii, fiindcă Hitler nu voia cu nici un preţ un ofiţer care face politică. După cum spusese Göring, „generalii celui de-al III-lea Reich nu aveau în nici un chip dreptul la vreo activitate politică". Von Fritsch fu înlocuit de von Brauchitsch, pînă atunci comandantul regiunii militare a Prusiei Orientale. În sfîrşit, Hitler creă un nou organ superior tuturor serviciilor marelui stat-major, Oberkommando der Wehrmacht, O.K.W., sau Comandamentul superior al Forţelor armate, în fruntea căruia îl puse pe generalul Keitel. Docilitatea acestuia era bine cunoscută. În armată fusese supranumit Lakai-tel (lacheu).

Tăvălugul nu se opri la aceste posturi înalte. Concomitent au fost înlăturaţi de la conducerea unităţilor lor 13 generali, iar alţi 44 mutaţi sau trecuţi în rezervă.

Mulţi ofiţeri superiori au împărtăşit aceeaşi soartă. Cei ce avuseseră ghinionul să nu fie pe plac sau pe care Gestapoul îi stigmatizase ca „reacţionari" monarhişti sau prea religioşi au fost şi ei loviţi. Printre cei care au beneficiat de aceste transformări se afla şi generalul Guderian, strategul războiului mecanizat, numit comandant al Corpului XVI, unicul corp blindat care exista pe atunci.

Militarii nu au fost singurii loviţi. Nu au fost cruţaţi nici prietenii lor, care ar fi putut să reacţioneze. Baronul von Neurath, ministru al afacerilor externe, a fost înlăturat şi înlocuit cu un nazist autentic, Joachim von Ribbentrop. Au mai fost înlocuiţi 3 ambasadori: Hassel de la Roma, von Papen de la Viena şi von Dirksen de la Tokio. Göring, care vedea scăpîndu-i printre degete mult rîvnitul Minister de război, primi un premiu de consolare: fu numit general-feldmareşal. Ajunse astfel să ocupe cel mai înalt post din armata germană. În sfîrşit, dr. Schacht, care demisionase din funcţia de ministru al economiei în noiembrie 1937, fu înlocuit cu Funk. Întreaga Germanie ştia că Funk era homosexual.

În sfîrşit, militarii înţeleseră. Beck şi prietenii lui încercară să lupte pentru a da pe faţă adevărul. Luînd iniţiativa anchetei, ei s-au străduit, dar, din păcate, prea tîrziu, să constrîngă Gestapoul să recunoască uneltirea.

Himmler şi Heydrich nu erau dispuşi să se lase demascaţi. Militarii mai păstrau totuşi cîteva puncte de sprijin. Curînd ei au reuşit să reconstituie punctul de plecare al afacerii. Totul se baza pe o simplă identitate de nume. Adevăratul vinovat era căpitanul de cavalerie în retragere von Frisch (ortografiat fără *t*). Domiciliul lui a fost identificat cu uşurinţă în Lichterfelde-est, unde locuia de 10 ani, dar căpitanul zăcea în pat, grav bolnav. Femeia de serviciu declară că oamenii Gestapou-

lui fuseseră acolo la 15 ianuarie, adică cu 9 zile înainte de confruntarea şantajistului Schmidt cu generalul von Fritsch!

A doua zi, militarii reveniră ca să-l pună pe bolnav la adăpost, dar Gestapoul îl ridicase deja în cursul nopţii. Cîteva zile mai tîrziu, el încetă din viaţă. La bancă anchetatorii, asistaţi de un funcţionar al Ministerului justiţiei, au aflat că şi contul curent al lui von Frisch, care înregistra într-adevăr restituiri efectuate la datele indicate de Schimdt, fusese ridicat de Gestapo, împreună cu toate celelalte documente, şi aceasta tot la 15 ianuarie! În acelaşi timp, un subofiţer, fostă ordonanţă a generalului von Fritsch, fusese ridicat şi el dintr-o cazarmă din Fürstenwald. S-a încercat să i se smulgă declaraţii compromiţătoare. Menajera generalului, arestată în provincie, unde-şi petrecea concediul, a fost „prelucrată" în acelaşi fel. În sfîrşit s-a aflat că la 24 ianuarie, înainte de a fi dus la Cancelaria Reichului, Schmidt fusese mai întîi condus la Göring şi că acolo Himmler şi însuşi Göring îi explicaseră că, dacă nu avea să-l „recunoască" pe generalul cu care führerul avea să-l confrunte în scurt timp, nu-i rămînea altceva de făcut decît să se pregătească pentru o moarte extrem de neplăcută.

Generalii adunaseră un mănunchi de dovezi copleşitoare. Faptul că totul fusese doar o maşinaţie a Gestapoului nu mai putea fi pus la îndoială. Oare aveau să-i ceară lui Hitler satisfacţie pentru generalul von Fritsch şi sancţiuni drastice împotriva şefilor Gestapoului? Şi cum ar fi putut Hitler să refuze să facă în sfîrşit dreptate de vreme ce ar fi fost ameninţat să vadă aceste maşinaţii dezvăluite opiniei publice? Dar generalii s-au mulţumit să protesteze platonic. Se simţeau pierduţi în jungla politică în care se transformase Germania. Totuşi „satisfacţia" cerută le-a fost acordată. Consiliul de război pe care-l ceruse von Fritsch a fost convocat.

Componența acestuia era o capodoperă de cinism : von Brauchitsch, succesorul lui von Fritsch, Raeder, noul comandant al marinei, adică doi dintre principalii profitori de pe urma „epurației", doi judecători militari și, ca președinte al acestui ciudat tribunal, feldmareșalul Göring însuși, principalul inițiator al complotului, de vreme ce se afla în vîrful ierarhiei militare.

Consiliul s-a întrunit la 10 martie. La prînz însă, un aghiotant aduse un ordin al lui Hitler care dispunea amînarea consiliului și îi convoca la Cancelaria Reichului pe Göring, Brauchitsch și Raeder.

Ce ascundea această lovitură de teatru ? Răspunsul fu dat după 36 de ore. În ziua de 12, trupele germane treceau frontiera austriacă. În aceeași seară, Hitler era la Linz, iar în ziua următoare la Viena. Wehrmachtul înainta triumfal. Cum să te mai plîngi de procedeele Gestapoului, cum să mai pretinzi reabilitarea lui von Fritsch ?

Ea avu loc totuși, dar discret. La 17 martie, consiliul s-a întrunit ca să asiste la interogatoriul șantajistului Schmidt. Göring îl hărțui cu tot felul de întrebări și îl „conjură" să spună „adevărul", făgăduindu-i că i se va cruța viața. Atunci, potrivit înscenării aranjate cu grijă dinainte, Schmidt „recunoscu" că se înșelase. La început crezuse că era vorba chiar de comandantul-șef von Fritsch, apoi, cînd își dăduse seama că se înșelase, nu îndrăznise să mărturisească de teama pedepsei. Comedia se terminase. Consiliul se mărgini să constate că von Fritsch fusese victima unei regretabile serii de neînțelegeri și-l achită. Nimeni nu ceruse însă interogarea lui Himmler și a lui Heydrich. Nimeni nu se gîndise măcar să-i pună în discuție.

Cît despre Schmidt, deși Göring îi dăduse solemn cuvîntul de onoare în fața tribunalului că-i va cruța viața, el fu împușcat de Gestapo cîteva zile mai tîrziu. Ca și

van der Lübbe, epava aceasta omenească își jucase rolul și acum trebuia să dispară.

Deși „reabilitat", von Fritsch nu a mai fost chemat sub arme. Cu ocazia prematurei sale pensionări, el a avut poate prilejul să mediteze la ceea ce-i spusese Ludendorff la sfîrșitul anului 1937. Fritsch afirmase atunci că atît el, cît și șeful său Blomberg se bucură de încrederea führerului. „În cazul acesta, nu va întîrzia să vă trădeze" — îi spusese Ludendorff. La 22 decembrie 1937, Blomberg și Fritsch merseseră în urma sicriului lui Ludendorff, fără să-și închipuie că prezicerea lui avea să se împlinească atît de curînd.

Von Fritsch a avut un sfîrșit destul de straniu. În septembrie 1939, cu prilejul atacului dezlănțuit împotriva Poloniei, a fost pus în aplicare planul lui din 1937. Dar, lucru paradoxal, el era nevoit să urmărească operațiile de la distanță, din refugiul de unde asista cum un altul realiza planul pe care el îl concepuse. Nu s-a putut resemna și și-a urmat în automobil fostul regiment de artilerie, în care păstra gradul onorific de colonel. A fost ucis în fața Varșoviei. Mulți au rămas cu convingerea că fusese asasinat de Gestapo. Înmormîntarea lui a fost măreață : e mai ușor să faci dreptate morților decît celor vii.

GESTAPOUL SE ÎNCUIBĂ ÎN EUROPA

Umilința impusă generalilor la 4 februarie 1938 a fost dată repede uitării. Victoria lesnicioasă obținută cu prilejul intrării în Austria la 12 martie a fost un prim balsam pe rana lor. Judecînd după reînarmarea excesivă, ei își dădeau seama că războiul se apropia și sperau că, potrivit obiceiului, puterea politică avea să cedeze pasul armatei. Viitorul avea să le aducă însă o nouă dezamăgire.

Puțini dintre ei și-au dat seama de importanța decretului semnat de Hitler la 4 februarie 1938 : „De acum înainte îmi voi asuma, direct și personal, comanda tuturor Forțelor armate". Prin această frază scurtă, Hitler devenea deținătorul unei puteri pe care nici un alt conducător german, nici Bismarck și nici Wilhelm al II-lea, nu o avusese vreodată. De fapt, acum Hitler deținea singur întreaga putere.

Unul dintre cei cîțiva militari care și-au dat seama de gravitatea situației a fost generalul Ludwig Beck. Faptul că Hitler nu îngăduia generalilor lui să influențeze în nici un fel hotărîrile lui politice a fost pentru el o dovadă că, pe viitor, războiul sau pacea aveau să depindă de una dintre acele „intuiții geniale" care constituiau cheia de boltă a regimului nazist.

Orientarea adoptată de Hitler în politica externă arăta că el avea de gînd să atace în scurt timp Cehoslovacia. În primăvara anului 1938, Hitler i-a convocat

pe generali la Jüterbog, un orășel situat la sud de Berlin. Acolo, într-o improvizație haotică, le-a dezvăluit intențiile lui belicoase. Beck fu înspăimîntat. Era indignat și de faptul că Hitler luase această hotărîre fără să-și consulte șeful de stat-major și fără să țină cîtuși de puțin seama de realități și de posibilitățile militare. El considera situația ca un vizionar pentru care credința și convingerea politică prețuiesc mai mult decît oricare armată. Beck era neliniștit și din cauză că pe Hitler nu-l interesa de loc reacția internațională. În ceea ce-l privea, era convins că o asemena agresiune nejustificată avea să declanșeze un conflict general, căruia armata germană, în plină reorganizare, n-ar fi putut să-i facă față.

La 30 mai, Hitler semnă noul „Plan verde" — planul de atac împotriva Cehoslovaciei. Atunci Beck, în calitatea sa de șef al statului-major, redactă un lung memoriu de protest împotriva acestei aventuri nesăbuite. În concluzie, el își prezentă demisia. Nădăjduia că exemplul lui avea să fie urmat și de ceilalți generali. Se trezi însă dintr-o dată complet izolat. Beck îi remise memoriul lui Brauchitsch, care, cu frica în sîn, fu nevoit să i-l transmită lui Hitler. Führerul refuză demisia. Totuși, la 18 august, Beck plecă pe tăcute, fiind înlocuit cu generalul Halder. Nici un obstacol nu mai stătea acum în calea războiului.

În perioada în care generalul Beck se străduia zadarnic să facă auzită vocea rațiunii, ceilalți generali nu ignorau că adevărații făuritori ai Anschlussului nu erau militarii. Realizarea lui îndelung pregătită era aproape în întregime opera marilor maeștri ai Gestapoului: Himmler, Heydrich și agenții lor.

Ideea anexării Austriei la Germania nu era nouă. În 1921, în numeroase regiuni ale Austriei fuseseră organizate plebiscite spontane, care ulterior fuseseră inter-

zise de aliaţi. Ele vădiseră dorinţa unei părţi a populaţiei de a vedea ţara alipită la marele popor vecin. Populaţia socializantă a marilor oraşe, îndeosebi a Vienei, dorea alipirea la Germania republicană a Weimarului. Pe de altă parte, populaţia rurală, reacţionară, aştepta întoarcerea Habsburgilor. Această a doua tendinţă ieşi învingătoare.

Divizarea ţării în două blocuri ostile avea să ofere naziştilor un teren favorabil pentru a arunca sămînţa vrajbei. Ei au prelucrat concomitent atît masele rurale din regiunile de frontieră Innsbruck şi Linz, cît şi muncitorimea social-democrată din Viena, pe care o momeau folosind în mod demagogic lozinci pseudosocialiste.

Instaurarea guvernului Dollfuss a agravat şi mai mult situaţia. Măsurile luate de acesta nu au făcut altceva decît să dea un nou imbold naziştilor austrieci susţinuţi de patronii lor din afară. În realitate, adevărata lor conducere se afla la München ; în Germania se crease o Legiune austriacă pentru gruparea austriecilor naziști care trăiau în Germania şi pentru atragerea lor la activitatea clandestină. S.D.-ul făcea o agitaţie permanentă în Austria.

La 11 februarie 1934, după ce fusese reprimată în chip sîngeros o manifestaţie de stradă a socialiştilor, se organiză în Austria un val de atentate. În cursul acestei acţiuni ilegale, secţia specială a atentatelor şi sabotajelor din S.D.-Ausland şi-a pus la punct tehnica pe care avea s-o practice în anii următori.

La sfîrşitul lunii iulie, activitatea teroristă cunoscu o nouă înflorire. Dollfuss, pe care Mussolini îl proteja făţiş, a fost poftit să petreacă alături de duce cîteva zile în Italia, unde-şi trimisese şi familia. Plecarea fusese fixată pentru ziua de 25.

La 25 iulie, către prînz, cu complicitatea maiorului Fey, şeful poliţiei, 154 de indivizi, membri ai SS-Standarte 89 austriac, conduşi de SS-istul Holzweber şi pur-

tînd uniforma gărzii civile austriece, ocupară prin surprindere în numai cîteva minute edificiul Cancelariei Austriei.

Dollfuss, grav rănit, fu culcat pe o canapea, în sala Congresului. În loc să i se dea ajutor, fu somat să demisioneze. Dollfuss refuză. Atunci i se puse alături un toc şi hîrtie şi fu lăsat să agonizeze. Din cînd în cînd era hărţuit să semneze. Muri pe la ora 18, fără să fi dat ochii nici cu medicul, nici cu preotul, pe care-i reclamase, dar şi fără să fi capitulat.

Între timp, trupele rămase credincioase şi poliţia încercuiseră parlamentul. În cursul serii, se află că Mussolini reacţionase cu violenţă la vestea acestei lovituri de teatru şi că mobilizase 5 divizii care porniseră deja către frontieră, la Brenner. La ora 19, rebelii se predară. Hitler îl rechemă în mod ostentativ pe dr. Rieth, ministrul Germaniei la Viena, cu care rebelii păstraseră permanent legătura telefonică în ziua de 25 iulie.

O dată mai mult, metodele brutale dăduseră greş. Hitler simţea pericolul pe care-l prezentau asemenea procedee atunci cînd izbînda nu le aducea iertarea. Trebuiau deci adoptate metode subterane verificate. Trebuiau lăsate să acţioneze numai S.D.-ul şi organizaţiile pe care le controla el. Gestapoul ar fi avut posibilitatea şi el să intervină.

Hitler nu renunţase nici o clipă la proiectul său de anexare a Austriei. Continuînd să asigure guvernul austriac de puritatea sentimentelor sale, el îi convocă pe conducătorii naziști în zilele de 29 şi 30 septembrie 1934 (două luni după eşecul puciului) la Bad-Aibling, în Bavaria. Instrucţiunile date cu prilejul încheierii acestei conferinţe, care a ţinut două zile, sînt edificatoare atît în privinţa adevăratelor intenţii ale naziştilor, cît şi în privinţa procedeelor lor obişnuite. Firește, în toată povestea aceasta, Gestapoul a avut un loc de frunte.

În instrucțiunile date se regăsesc cele două elemente tipice pentru modul de a acționa al naziștilor : terorismul și inchiziția polițienească folosite pentru lichidarea adversarilor. Aceste două aspecte ale luptei clandestine intrau în competența S.D.-ului. Gestapoul a colaborat și el la dibuirea adversarilor regimului. Era pe vremea cînd Hitler îi explica lui Rauschning modul în care concepea el activitatea serviciului de informații : „Nu vom ajunge la nici un rezultat — spunea el — atîta timp cît nu vom avea o falangă de oameni care să se consacre cu totul misiunii lor și a căror singură plăcere să fie aceasta". Funcționarilor le repugnau asemenea sarcini : trebuiau folosite femei, mai ales femei de lume, femei blazate atrase de aventură sau care umblau după senzații tari. Puteau fi folosiți și indivizii anormali, obsedații sau perverșii.

Hitler și-a dat osteneala să redacteze el însuși chestionarul tip pe care urmau să-l completeze serviciile speciale. Voia să găsească acolo „numai informațiile interesante" după părerea lui, adică dacă individul e venal, dacă poate fi cumpărat și altfel decît cu bani sau dacă, de pildă, e vanitos. Trebuia să se știe dacă are înclinații erotice, ce tip de femeie preferă sau dacă e homosexual — acesta din urmă fiind un punct deosebit de important. Trebuia, de asemenea, scormonit în trecutul său. Ascundea oare vreo taină ? Cum putea fi șantajat ? Era alcoolic ? Îi plăceau jocurile de noroc ? Trebuia să se cunoască totul despre fiecare om care prezenta interes : obiceiurile, maniile, sporturile lui preferate, dacă îi plăceau călătoriile, dacă avea înclinații sau veleități artistice etc. Se urmărea exploatarea unei adevărate liste a viciilor și slăbiciunilor omenești. „Așa fac eu politică adevărată, așa îmi cîștig oameni pentru cauza mea, așa îi silesc să lucreze pentru mine și-mi asigur pătrunderea și influența în fiecare țară".

Între timp, la Viena, Schuschnigg, succesorul lui Dollfuss, dîndu-şi seama că rezistenţa nu mai putea dura, căuta să tărăgăneze lucrurile, dar sfîrşi prin a încheia cu Germania acordul din 11 iulie 1936. Prin acest acord, Austria se angaja să păstreze o atitudine de prietenie cu Germania şi să se considere stat german. În schimb, Germania recunoştea suveranitatea şi independenţa Austriei şi se angaja să nu se amestece în nici un fel în politica ei externă. Pentru a-şi concretiza angajamentul, Schuschnigg începu să numească în diverse posturi administrative naziști austrieci. El acceptă ca unele dintre organizaţiile acestora să intre în frontul patriotic şi, în sfîrşit, puse în libertate cîteva mii de naziști internaţi în lagăre. Naziştii puteau considera partida cîştigată. Era reeditarea fidelă a manevrei care făcuse posibilă lichidarea Republicii de la Weimar.

Partidul şi S.D.-ul şi-au intensificat acţiunile de sabotaj. Din toamna anului 1934 a fost pus în mod secret la dispoziţia inginerului Reinthaler un buget lunar de 200 000 de mărci. Acesta era fostul lider al ţăranilor naziști devenit conducătorul ocult al partidului nazist austriac.

Se putea trece frontiera din ce în ce mai uşor. În Austria era un du-te-vino permanent al agenţilor S.D.-ului, Gestapoului şi partidului nazist. Ştiindu-se luaţi la ochi, adversarii socialişti şi catolici începură să manifeste oarecare neliniște. Pînă şi serviciile poliţiei austriece erau paralizate. Ambasadorul american la Viena, Messersmith, informă cu această ocazie Departamentul de Stat: „Perspectiva de a-i vedea pe naziști punînd mîna pe putere împiedică exercitarea oricărei acţiuni poliţieneşti şi juridice eficiente de împotrivire — de teama represaliilor pe care le-ar dezlănţui un viitor guvern nazist împotriva tuturor acelora care au luat măsuri contra lor, fie ele şi justificate".

Acțiunea de organizare a focarelor s-a intensificat și mai mult prin crearea „Ostmärkische Verein"-ului (Uniunea Provinciilor de Răsărit), sub controlul lui Glaise-Horstenau, ministru de interne. Din acel moment, naziștii au început să-și îndrepte toate eforturile în vederea atingerii unui scop unic: instalarea unuia de ai lor la conducerea Siguranței austriece. Ei exercitau asupra guvernului austriac și asupra populației o „presiune psihologică din ce în ce mai puternică", cum spunea von Papen.

Presiunea aceasta a devenit în cele din urmă atît de violentă, încît Schuschnigg a fost silit să răspundă la convocarea pe care i-a adresat-o Hitler la 12 februarie 1938 la Berchtesgaden. La sfîrșitul întrevederii, unde compăruse ca acuzat, Schuschnigg a fost nevoit, sub amenințarea unei invazii militare imediate, să accepte să ia 3 măsuri, care echivalau, de fapt, cu semnarea propriei lui condamnări: 1. Dr. Seyss-Inquart, membru al partidului nazist din 1931, avea să fie numit ministru al afacerilor interne și al Siguranței, ceea ce oferea naziștilor un control absolut asupra poliției austriece. 2. Naziștii condamnați pentru crime aveau să fie puși în libertate pe baza unei noi amnistii politice generale. 3. Partidul nazist austriac avea să intre în Frontul patriotic.

La 9 martie 1938, Schuschnigg încercă o ultimă manevră. Intenționînd să-i descurajeze pe naziști, el anunță pentru duminica următoare, 13 martie, un plebiscit, prin care spera să dovedească opiniei publice internaționale că poporul austriac dorea să rămînă independent. Hitler mirosi însă primejdia și dădu ordin să se ia măsurile pregătitoare pentru invazie.

La 11 martie, Schuschnigg trebui să demisioneze. Președintele Republicii, Miklas, refuză să-l însărcineze pe Seyss-Inquart, ca fiind membru al partidului nazist, cu formarea guvernului. La ora 23,15 însă el capitulă.

În zorii zilei de 12 martie, trupele germane intrară în Austria. Concomitent, Himmler sosi la Viena. Potrivit principiilor naziste, primele acte de guvernămînt trebuiau să fie epurarea poliției și paralizarea opoziției politice. Astfel, Gestapoul a fost prima formă sub care li s-a înfățișat vienezilor administrația germană. În timpul nopții sosiră cu avionul Himmler împreună cu Schellenberg, unul dintre șefii S.D.-Auslandului, Hess și diverși membri ai Legiunii austriece. Îi mai însoțea un avion, plin de SS-iști. La ora 4 dimineața, Himmler, cel dintîi reprezentant al guvernului nazist, era la Viena. Ceva mai tîrziu sosi și Heydrich, care călătorise cu avionul lui personal. Gestapoul își instală cartierul general în Morzinplatz. Cancelarul Schuschnigg a fost reținut acolo timp de mai multe săptămîni și tratat într-un mod cu totul inuman, după care a fost internat într-un lagăr de concentrare, unde avea să rămînă pînă în luna mai 1945. Încă de la începutul lunii aprilie, Himmler și Heydrich au avut grijă să amenajeze un lagăr de concentrare în Austria : este vorba de Mauthausen, al cărui renume sinistru avea să se răspîndească în lumea întreagă.

Beciurile Gestapoului au mai găzduit un oaspete de seamă, pe baronul Ferdinand von Rothschild, care s-a numărat printre primii arestați și al cărui palat, situat în Auf der Wieden, a fost ocupat de serviciile S.D.-ului. Heydrich a declarat că baronul trebuie considerat prizonierul lui personal. I se aducea mîncarea de la un restaurant vienez. Se făceau tot felul de presupuneri în legătură cu acest regim privilegiat. Explicația era probabil că baronul avea legături cu ducele de Windsor. În decembrie 1936, după abdicare, acesta locuise la Viena, la baronul Rothschild. Or, Hitler dorea să seducă anumite cercuri britanice. Fiica lordului Redesdale, excentrica Unity Mitford, se numărase un timp printre intimii baronului. Se pare că regimul preferențial aplicat baronu-

lui von Rothschild, prieten cu exregele Eduard al VIII-lea, se datora de fapt acestuia.

Heydrich profită totuşi de împrejurare ca să se aleagă cu un cîştig. În schimbul libertăţii baronului — căruia i se dădu autorizaţia să părăsească Reichul pentru a pleca la Paris —, el obţinu din partea acestuia renunţarea la toate bunurile pe care le poseda în Germania.

Epuraţia începu în dimineaţa zilei de 12. În acelaşi timp, Schellenberg îşi îndeplinea misiunea, care consta în a pune mîna pe codurile şi arhivele şefului serviciului secret austriac — colonelul Ronge — înaintea membrilor Serviciului de informaţii militar — Abwehr —, care nu aveau să sosească decît o dată cu primele trupe.

La Viena, mulţimea îi ovaţiona pe „învingători". În acelaşi timp, socialiştii aşteptau evoluţia evenimentelor, iar evreii, cunoscînd măsurile luate în Germania împotriva coreligionarilor lor, fugeau sau se sinucideau. La fel au făcut şi mulţi membri ai fostei clase conducătoare austriece. Numărul victimelor nu a fost niciodată publicat, dar nu încape nici o îndoială că se numărau cu sutele. La acestea trebuie adăugate numeroasele persoane lichidate de asasinii naziști în primele 3 zile ale ocupaţiei.

Alte sute de oameni au fost arestaţi şi trimişi în lagărele de concentrare. Printre ei se număra şi marele duce Max şi prinţul Ernst von Hogenberg, fiul morganatic al lui Franz-Ferdinand. Socialiştii şi ceilalţi oponenţi de stînga erau arestaţi în masă. Pînă la mijlocul lunii aprilie numai la Viena s-au efectuat aproape 80 000 de arestări.

În sfîrşit, prezenţa Gestapoului s-a făcut simţită prin două asasinate răsunătoare. Unul a fost destul de neaşteptat. Chiar în ziua intrării trupelor în Austria, agenţii Gestapoului l-au ridicat pe baronul von Ketteler, consilier de ambasadă şi sfetnicul cel mai apropiat al lui von Papen, pe vremea aceea ambasador al Germaniei la

Viena. După 3 săptămîni, apele Dunării i-au aruncat cadavrul la mal. Motivul acestui asasinat nu a fost niciodată lămurit. Se pare că el a constituit un fel de avertisment indirect adresat lui von Papen, bănuit că juca un dublu rol. Heydrich era convins că, la cererea lui von Papen, Ketteler fusese în Elveţia ca să pună în siguranţă anumite documente importante. Concomitent, von Papen a fost scos definitiv din funcţia pe care o deţinea la Viena. El trebuia să fie trimis în scurt timp la Ankara. Dînd din nou dovadă de laşitate, von Papen nu a protestat nici de data aceasta împotriva asasinării lui Ketteler, după cum nu protestase nici în cazul lui Edgar Jung şi nici în cazul lui von Bose, la 30 iunie.

Al doilea asasinat a surprins mai puţin: victima a fost generalul Zehner, pe care preşedintele Miklas intenţionase să-l numească în locul lui Schuschnigg. El a căzut sub loviturile ucigaşilor în uniforme negre, care nu i-au iertat atitudinea de opoziţie faţă de puciul din 1934. În dimineaţa zilei de 12, maiorul Fey, care jucase totuşi un rol considerabil în puciul neizbutit din 1934, se sinucise şi el, după ce-şi ucisese mai întîi cu propriile-i mîini soţia şi fiul.

În „guvernul" Seyss-Inquart, alcătuit în dimineaţa zilei de 12, dr. Ernst Kaltenbrunner, şeful organizaţiei SS din Austria, ocupa funcţia de ministru al Siguranţei, iar dr. Hüber, notar şi cumnat al lui Göring, pe aceea de ministru de justiţie. În sfîrşit, Seyss-Inquart însuşi, numit reichstatthalter, a fost încadrat de două „dubluri", alese de partidul nazist: însărcinatul cu afaceri Keppler şi comisarul Reichului Bürckel, specialist în ralierea la interesele naziste.

Soarta poporului austriac încăpuse pe „mîini bune".

La 13 martie, la ora 19, Hitler şi-a făcut intrarea triumfală în Viena. Era însoţit de Keitel, şeful O.K.W.-ului. O lege emisă în aceeaşi zi proclama alipirea Austriei la Reich. Ea primea numele de *Ostmark*, adică

„Provincia de est". La 15 martie, Hitler a anunțat acest lucru în *Hofburg,* la Viena: „Fac cunoscut poporului german — a spus el — că cea mai importantă misiune a vieții mele a fost îndeplinită".

În felul acesta, soarta a 6 000 000 de austrieci a fost legată de aceea a Germaniei, pe care au trebuit s-o urmeze pînă la catastrofa finală. Și pentru ca „integrarea" să fie completă, printr-o hotărîre semnată la 18 martie 1938 de către ministrul de interne, Frick, reichsführerul SS Himmler a fost autorizat să ia în Austria „toate măsurile de securitate pe care le va socoti utile".

Activitatea serviciilor de poliție S.D., SS și Gestapo cîntărise greu în înscenarea cu Austria; rolul lor avea să fie și mai important în criza cehoslovacă. Procedeele folosite în Austria corespundeau întru totul liniei urmate pînă atunci pentru menținerea „ordinii naziste" în Germania.

Faptul că națiunea cehoslovacă era lipsită de unitate etnică, că ea fusese constituită prin Tratatul de la Versailles din teritoriile fostului imperiu austro-ungar dădea posibilitate naziștilor să-și axeze acțiunile lor pe pretexte identice cu cele care făcuseră posibil Anschlussul și care, din punct de vedere sentimental, ar fi putut părea justificate.

Faptul că Cehoslovacia era cel mai democrat stat din Europa centrală îi ațița pe naziști.

La 20 februarie 1938, Hitler rostise în Reichstag un discurs sforăitor. După ce insistase asupra unității indisolubile dintre partidul nazist, armată și stat, afirmase că germanii nu mai erau dispuși să tolereze ca cei 10 000 000 de confrați ai lor trăind în afara frontierelor Reichului să fie asupriți. Anschlussul îngăduise ca 6 500 000 de austrieci să fie readuși în sînul patriei germane; era deci limpede că nu mai lipseau decît germanii din Cehoslovacia.

Naţiunea cehoslovacă cuprindea aproximativ 7 000 000 de cehi, 3 000 000 de slovaci, 700 000 de unguri, 400 000 de ucraineni, 100 000 de polonezi şi 3 600 000 de germani. Aceştia din urmă constituiau cea mai puternică „minoritate" etnică a ţării. Cei mai mulţi trăiau în regiunea numită „sudetă", care formează un arc de cerc de-a lungul frontierei cu Germania şi care încercuieşte aproape în întregime Boemia şi Moravia.

Aceasta era regiunea care aţîţase pofta naziştilor. Ea înmănunchea o seamă de întreprinderi prospere, industria sticlei şi a obiectelor de lux, toate grupate în jurul bogatelor mine de cărbuni şi de minereuri.

Cum regiunea aceasta număra 2 900 000 de germani a fost uşor să se invoce — ca şi în cazul Austriei — principiul democratic al dreptului popoarelor de a-şi hotărî propria lor soartă. Toată şiretenia consta în a determina în mod abil orientarea acestei „hotărîri" a poporului.

Încă din 1923, naziştii înfiinţaseră în regiunea sudetă cîteva asociaţii care difuzau sloganuri naţional-socialiste, axate pe pangermanism şi pe patriotismul german. Cu toate că îşi concentrau toate eforturile pe linia activităţii clandestine, aveau nevoie şi de o organizaţie care să le poată susţine tezele în mod public.

Bazele acestei organizaţii aveau să fie puse de un om care nu era nazist, dar pe care aceştia l-au manevrat cu îndemînare. La 1 octombrie 1934, profesorul de gimnastică Conrad Henlein, născut dintr-un tată german şi o mamă cehă, a creat aşa-numitul *Deutsche Heimatfront* (Frontul patriotic german). Henlein cerea autonomia Sudeţilor în cadrul statului cehoslovac şi propunea totodată constituirea unui stat federal asemănător sistemului de cantoane elveţiene, care, fără să dăuneze unităţii naţionale, ar fi dat minorităţilor etnice sentimentul independenţei.

Partidul lui Henlein fusese organizat după principiul führerului. Era un semn alarmant, care ar fi trebuit să trezească neîncrederea. În 1935, după ce cîştigase un im-

portant număr de aderenți, Frontul patriotic german își schimbă numele, transformîndu-se în *Sudetendeutschen Partei* (S.D.P.), Partidul germanilor din regiunea sudetă. Pe măsură ce puterea naziștilor creștea, se ridica și tonul revendicărilor. Începînd din 1936, S.D.P.-ul deveni coloana a V-a în Cehoslovacia. Ea primea fonduri prin intermediul lui Volksdeutsche Mittelstelle, controlată din însărcinarea lui Himmler de obergruppenführerul SS Lorenz. Fondurile îi erau predate lui Henlein de către Ambasada germană din Praga. Tot ea îi transmitea și directivele în materie de spionaj. A.O. (Organizația pentru străinătate), condusă de secretarul de stat Bohle, dădea și ea bani (15 000 de mărci pe lună lui Henlein) și organiza rețele de informații proprii. Activitatea aceasta era dusă clandestin. Începînd din 1937, Henlein începu să ceară autonomia Sudeților. Programul său politic deveni fățiș pronazist și antisemit. În vara anului 1938 s-a produs o recrudescență a activității naziste, asemănătoare celei pe care o cunoscuse Austria înainte de Anschluss. Serviciile Gestapoului lucrau.

Potrivit directivelor foarte precise date de S.D.-Ausland, care preluase controlul serviciului secret în Cehoslovacia, naziștii din Sudeți începură să se infiltreze în toate organizațiile regionale sau locale, în asociațiile sportive, în cluburile nautice, în asociațiile muzicale și corale, cluburile foștilor combatanți și în asociațiile culturale, făcînd din ele tot atîtea focare pronaziste. În felul acesta, ei aveau posibilitatea să-i detecteze pe eventualii adversari ai principiilor naziste sau ai anexiunii la Germania și să adune o bogată documentație privind situația politică, economică și militară a Cehoslovaciei. Ei se strecurară și în întreprinderi, atrăgînd în rîndurile lor pe directorii uzinelor și ai băncilor sau pe colaboratorii lor principali în cazul cînd aceștia le rezistau.

Toate aceste organizații aveau să adune o sumedenie de informații atît de importante, încît — după cum spune

Schellenberg — pentru a le putea transmite la Berlin ar fi fost necesar să se instaleze linii telefonice speciale la două puncte de frontieră.

Regiunea sudetă mișuna de agenți germani. S.D.-ul și Gestapoul își împărțeau sarcinile. Îl foloseau pe Henlein împreună cu statul lui major, dar îi supuneau, în același timp, unei supravegheri riguroase și vizibile, pentru a preîntîmpina orice „slăbiciune" din partea lor.

De cealaltă parte a frontierei germane se constituise un corp de voluntari asemănător cu Legiunea austriacă din 1937 — Corpul voluntarilor germani din regiunea sudetă, al cărui cartier general se afla la castelul din Donndorf, în apropiere de Bayreuth.

Hitler căuta un pretext pentru invadarea militară a Cehoslovaciei. Din septembrie 1938, posturile de control ale rețelei naziste din regiunea sudetă, așa-numitele *Sudetendeutsche Kontrollstelle* au fost însărcinate să organizeze diverse acțiuni provocatoare.

La 12 septembrie, la Nürnberg, la congresul partidului nazist, Hitler rosti un discurs violent, în care îl acuza pe președintele Beneș că îi torturează pe germanii din Sudeți și că vrea să-i extermine. În acest moment, Henlein și locțiitorul său, Franck, trecură în Germania.

Ca răspuns la aceste amenințări, guvernul ceh, a cărui pasivitate încurajase instalarea pe teritoriul țării a celor mai primejdioase organizații naziste, arestă un număr de naziști din Sudeți. Gestapoul ripostă și în noaptea de 15 spre 16 septembrie fură arestați în Germania 150 de cetățeni cehi.

La 19 septembrie intră în acțiune Corpul de voluntari organizat în grupe mici de cîte 12 oameni. El îndeplini peste 300 de misiuni, ucigînd și rănind numeroase persoane și făcînd peste 1 500 de prizonieri. Cu prilejul acesta au fost capturate 25 de mitraliere, armament ușor și echipament.

În ziua de 22, Chamberlain a plecat la Bad-Godesberg, iar la 29 s-a deschis Conferința de la München. Acolo Mussolini, Hitler, Chamberlain și Daladier au hotărît soarta Cehoslovaciei. Nu a fost ascultat nici un reprezentant al acestei țări. În ziua de 30 s-a decis ca, între 1 și 10 octombrie, Cehoslovacia să evacueze regiunea sudetă. Guvernul ceh a protestat, iar președintele Beneș și-a dat demisia. Nimeni nu le-a dat însă atenție. Pretutindeni se sărbătorea cu entuziasm triumful acesta al păcii, salvată *in extremis*.

Cu ocazia aceasta, Hitler și-a dat seama că serviciile de informații franceze și engleze nu prea făceau față sarcinilor lor. În timp ce continua să dea asigurări că nu va formula nici o revendicare teritorială, începu pregătirile pentru invadarea Cehoslovaciei. Semne premergătoare ar fi putut fi observate de multă vreme...

De îndată ce acordul de la München a făcut posibilă ocuparea „pașnică" a regiunii Sudeților, Corpul de voluntari al lui Henlein a fost pus sub comanda lui Himmler, pentru „a fi afectat unor acțiuni polițienești ca și restul poliției, cu acordul reichsführerului SS".

Democrațiile pierduseră o partidă hotărîtoare care ar fi putut fi cîștigată.

În anumite cercuri militare luase ființă un mic grup de rezistență. Ca și generalul Beck, aceste cercuri considerau că politica de agresiune dusă de Hitler n-avea să poată fi susținută cu succes de armata germană — singură împotriva unei Europe pe care o credeau unită în fața înaintării naziștilor. Unicul sfîrșit logic al unei asemenea atitudini — socoteau ei — nu putea fi decît prăbușirea totală și ruina Germaniei. Militarii aceștia luară, în sfîrșit, hotărîrea de care se feriseră atîția pînă atunci, anume să folosească prilejul agresiunii împotriva Cehoslovaciei ca să preia puterea și să-l aducă pe Hitler în fața unui tri-

bunal. Acest act ar fi însemnat sfîrşitul nazismului şi soarta Europei ar fi intrat pe alt făgaş.

La mijlocul lunii august, conspiratorii au trimis la Londra un emisar civil, von Kleist, ca să informeze guvernul britanic în legătură cu situaţia existentă şi să-l solicite să adopte o atitudine fermă. Dar, în timp ce Churchill, care nu era membru al guvernului, încuraja proiectele generalilor germani şi îi asigura că le va da tot sprijinul său, Chamberlain continua să tergiverseze. La începutul lunii septembrie a fost trimis la Londra un alt emisar, de astă dată militar. Cîteva zile mai tîrziu, un diplomat de la Ambasada Germaniei din Londra a confirmat britanicilor informaţiile pe care le primiseră anterior. Din nefericire, această confirmare nu a putut să convingă guvernul lui Chamberlain şi pe cel al lui Daladier să renunţe la hotărîrea de a abandona Cehoslovacia.

În toamna anului 1944, după eşecul complotului din 20 iulie, Gestapoul descoperi la von Kleist nişte documente privind călătoria pe care o făcuse la Londra în august 1938 şi contactele lui cu guvernul britanic. Von Kleist a fost condamnat la moarte şi executat în primăvara anului 1945.

La 21 octombrie, Hitler semnă un ordin „strict confidenţial" prin care O.K.W.-ul era solicitat :

1. Să asigure frontierele germane şi să le apere împotriva atacurilor aeriene prin surprindere.
2. Să lichideze ceea ce mai rămăsese din Cehoslovacia.
3. Să ocupe teritoriul Memel.

Pînă atunci, Hitler izbutise întotdeauna să-şi camufleze agresiunile sub pretextul solidarităţii datorate confraţilor impilaţi. De data asta însă, în Cehoslovacia nu mai exista nici o urmă de minoritate germană. Trebuia deci născocit altceva.

Pentru a potoli spiritele, guvernul din Praga condus de bătrînul preşedinte Hacha acordă Slovaciei o largă

autonomie internă. La Bratislava fură instaurate un parlament şi un guvern autonom. Acest prim pas nu a făcut însă decît să înlesnească operaţiile care au urmat. La ordinul lui Göring, care-i chemase în Germania, Durcansky şi Mach, conducătorii partidului extremist slovac, începură să revendice independenţa totală a Slovaciei şi legături mai strînse cu Germania pe plan economic, politic şi militar. În schimb, promiteau „soluţionarea" problemei evreieşti şi interzicerea partidului comunist.

În cursul iernii 1938—1939 a început campania de infiltrare în Boemia şi Moravia. În cadrul acestei campanii, un rol considerabil au avut organizaţiile studenţilor nazişti din regiunea sudetă, controlate de SS şi Gestapo. Gestapoul şi S.D.-ul au avut în felul acesta posibilitatea să se infiltreze în instituţiile publice şi particulare cehe. În zorii zilei de 15 martie 1939, cînd trupele germane au pătruns fără nici un avertisment în ceea ce mai rămăsese din Cehoslovacia, agenţii nazişti ocupau deja toate posturile strategice, paralizînd orice rezistenţă şi controlînd poliţia. În special la Brno, conducerea poliţiei încăpu imediat pe mîna lor. Grupele de şoc au împiedicat pretutindeni distrugerea arhivelor politice şi poliţieneşti, ca să se poată efectua ulterior epurarea rapidă a tuturor oponenţilor. Principalii membri ai acestor asociaţii naziste studenţeşti au fost ulterior încorporaţi de Himmler şi de Heydrich în SS. Mulţi dintre ei au ajuns în slujba Gestapoului din Praga.

Intervenţia germană fusese pregătită cu ajutorul unei provocări : cabinetul slovac rupsese în mod practic legăturile cu Praga, şi guvernul central fusese nevoit să-l dizolve din pricina atitudinii lui de sistematică opoziţie.

La 12 martie, 2 agenţi din S.D. s-au prezentat la monseniorul Tiszo, primul ministru slovac, şi l-au dus cu un avion special la Berlin. La 14 martie, conform ordinelor primite, monseniorul Tiszo a proclamat independenţa Slovaciei.

Trupele germane au cotropit, aşadar, teritoriul cehoslovac ca să „dea ajutor patrioţilor slovaci asupriţi". Concomitent, într-un ordin de zi adresat Forţelor armate, Hitler a spus : „Cehoslovacia a încetat să mai existe". În ziua următoare fu promulgat un decret care anunţa înfiinţarea „protectoratului" Boemiei şi Moraviei, încorporat la Reichul german. „Protector" al acestei nefericite ţări a fost numit von Neurath.

La 15 martie, Hitler pleacă la Praga. Ca şi la Viena, era însoţit de Himmler şi de Heydrich şi apărat de o puternică gardă SS. Schellenberg, care făcea şi el parte din suită, povesteşte că Himmler s-a extaziat în faţa calităţii oamenilor din poliţia cehă, pe care i-a calificat drept „un material uman excepţional", şi a hotărît pe loc să-i încorporeze în SS. Fostul adjunct al lui Henlein în partidul german din Sudeţi, Karl Hermann Frank, a fost numit imediat şef al poliţiei, cu titlul de secretar de stat al „protectoratului". În acelaşi timp, el a primit gradul de gruppenführer SS (general de divizie). În noua funcţie, el avea să devină celebru printr-o sălbăticie fără seamăn.

Pentru poporul cehoslovac începu o perioadă de apocalips, în care avea să cunoască cele mai groaznice suferinţe. Pricina acestor suferinţe era trădarea de către cei care se transformaseră în agenţi ai naziştilor.

Cu complicitatea acestor oameni orbiţi de pasiunile lor politice, însetaţi de putere şi promovînd o ideologie în care rasismul extrem se îmbina cu pervertirea sentimentului patriotic, agenţii nazişti au reuşit să-şi ducă sarcina la bun sfîrşit. Mulţumită lor au putut oamenii S.D.-ului şi ai Gestapoului să-şi desăvîrşească acţiunea lor de termite, măcinînd din interior toată substanţa vie a naţiunii, nelăsînd să subziste decît un înveliş gata să se prefacă în pulbere la prima lovitură.

Conservatorii din partidele de dreapta şi de centru au sprijinit încă o dată cu naivitate acest atac, căruia aveau să-i cadă victime ei cei dintîi.

Timpul care s-a scurs și faptul că au fost date în vileag secretele politicii naziste, dezvăluite de arhivele capturate în 1945, arată o dată mai mult că triumful politicii lui Hitler s-a sprijinit exclusiv pe cunoașterea slăbiciunilor omenești. Politica nazistă se baza pe exploatarea lașității și a sălbăticiei umane. Iată de ce o organizație teroristă cum a fost Gestapoul a jucat un rol atît de important în această politică.

3

HIMMLER PUNE LA PUNCT ÎNFRICOȘĂTOAREA LUI ORGANIZAȚIE

De vreme ce politica hitleristă de agresiune repurtase mereu succese, naziștii nu aveau nici un motiv să-și schimbe metodele. La sfîrșitul anului 1938 s-a hotărît nimicirea Poloniei. Pretextul îl putea oferi orașul liber Danzig, izolat pe teritoriul polonez prin tratatul de la Versailles. Țelul urmărit de data aceasta de hitleriști nu necesita o înscenare asemănătoare cu cele din Austria și Cehoslovacia : Polonia trebuia transformată în teritoriu de expansiune, de „colonizare". Ea constituia prima etapă în cucerirea așa-zisului *Lebensraum*, „spațiu vital", pe care îl revendica Hitler de la apariția nazismului.

În fața agresiunii care se pregătea, Polonia se afla într-o situație critică. Ministrul afacerilor externe, colonelul Josef Beck, nutrea de multă vreme o vie simpatie pentru dictatura nazistă. Polonia, condusă pînă atunci de un guvern democratic, trăise din 1926 pînă în 1936 sub dictatura mareșalului Pilsudski, care, înainte de a muri, semnase un pact de neagresiune cu Germania hitleristă. Considerîndu-se suficient de apărată prin acest pact, junta militară a coloneilor care i-au urmat lui Pilsudski s-a împotrivit încheierii oricărui acord cu țările democratice, și îndeosebi cu Cehoslovacia. Mai mult chiar, Polonia participase și ea la ciopîrțirea Cehoslovaciei, însușindu-și districtul Teșen, cu minele de cărbuni și cu cei 230 000 de locuitori ai lui.

Hitler declarase la o conferință ținută în fața generalilor la 23 mai 1939 : „Nici vorbă nu poate fi de cruțarea Poloniei ; nu ne rămîne decît să hotărîm atacul împotriva Poloniei la prima ocazie favorabilă". Termenul ultim a fost fixat pentru 1 septembrie.

Pregătirea atacului s-a făcut cu toată **minuțiozitatea.** Planul purta numele cifrat de „Fall Weiss" („Cazul alb"). Planul împotriva Cehoslovaciei **se numise** „Fall Grün" („Cazul verde").

Pentru fabricarea **incidentului** care avea să-i permită să-i acuze pe polonezi de provocare, Hitler s-a gîndit, firește, la Himmler, executorul tuturor josniciilor dictate de el. La 23 iunie, Himmler asistă la o adunare a Consiliului de apărare al Reichului. Din 1935, de cînd fusese creat, acesta se întrunea abia a doua oară. La această adunare s-a căzut de acord asupra principalelor măsuri care trebuiau luate în vederea războiului iminent. Bineînțeles, nimeni nu a făcut nici cea mai mică aluzie la rolul rezervat oamenilor lui Himmler, rol despre care s-a aflat abia la procesul de la Nürnberg.

Planul urzit de Himmler și a cărui realizare i-a fost încredințată lui Heydrich a primit numele cifrat de „operația Himmler". Pentru aplicarea lui, Heydrich a ales un om de încredere, pe Alfred Helmut Naujocks, unul dintre vechii lui prieteni, pe care-l cunoscuse la Kiel pe vremea cînd — după ce fusese dat afară din marină — intrase în SS. În 1931, Naujocks devenise și el membru al SS-ului. Era mecanic, cunoscut boxer amator, popular printre docherii din Kiel și constituia o achiziție de preț pentru încăierări de stradă și întruniri. În 1934, Heydrich l-a introdus în S.D., unde, în 1939, a ajuns să conducă o subsecție a Secției a III-a din S.D.-Ausland, numită Serviciul de informații externe. Acest serviciu era condus, în vremea aceea, de oberführerul SS Heinz Jost.

Grupul condus de Naujocks, care a primit mai tîrziu denumirea de Grupul VI F, avea sarcini speciale. Din biroul lui situat la Berlin, în Delbrückstrasse, Naujocks conducea diverse ateliere, în care anumiți oameni de încredere îndeplineau însărcinări misterioase. Grupul F constituia ceea ce s-ar putea numi „subdiviziunea tehnică" a S.D.-ului. Acolo se fabricau acte false, pașapoarte, buletine de identitate și bilete de liberă trecere pe nume fictive de diverse naționalități, necesare agenților S.D. care operau în străinătate. În cele din urmă, acolo aveau să se fabrice și bani falși. Grupul de falsificatori era condus de hauptsturmführerul SS Krüger. Un alt atelier, instalat într-o modestă căsuță periferică, adăpostea secția de radio.

După ce a condus aceste activități extrem de confidențiale, Naujocks a fost destituit în ianuarie 1941 și trecut în *Waffen-SS* pentru vina de a fi îndrăznit să discute un ordin al lui Heydrich. De atunci încolo, Heydrich avea să-l urmărească cu o ură neîmpăcată, insistînd ca Naujocks să fie trimis într-o unitate combatantă din linia întîi pe frontul de răsărit. Directivele lui Himmler interziceau însă ca „deținătorii secretelor de stat" să ocupe posturi unde puteau risca să cadă în mîna inamicului. Aceste directive au fost salvarea lui Naujocks. În cele din urmă, după ce a activat un timp în Danemarca și a deținut un post în Serviciul economic de ocupație din Belgia, Naujocks a dezertat. La 19 octombrie 1944 s-a predat trupelor americane. Fără îndoială, nu știa că numele lui figura pe lista criminalilor de război și că era urmărit pentru a fi tradus în fața unui tribunal aliat. A fost un timp deținut în Germania, de unde a reușit să evadeze în 1946 și să dispară.

La 10 august 1939, cînd Heydrich l-a convocat la biroul său din Prinz Albrechtstrasse, Naujocks era încă omul lui de încredere. Heydrich i-a încredințat sarcina de a simula un atac împotriva postului german de radio-

emisiune situat la Gleiwitz, în Silezia Superioară, în apropiere de frontiera poloneză. Această înscenare trebuia să apară ca o agresiune comisă de un detaşament polonez împotriva postului de radio. „Avem nevoie, pentru presa străină şi pentru propaganda germană, de dovezi materiale cu privire la aceste atacuri ale polonezilor" — spuse Heydrich.

Naujocks alese deci 6 oameni din S.D. care ofereau siguranţă absolută şi în preajma zilei de 15 porni spre Gleiwitz. Trebuia păstrată cea mai deplină taină, consemn facilitat de faptul că în vara anului 1937 Grenzpolizeiul, poliţia de frontieră, trecuse sub controlul Gestapoului. La Gleiwitz, Naujocks urma să aştepte un mesaj cifrat al lui Heydrich înainte de a porni acţiunea. Ştia că pentru atac aveau să-i fie puşi la dispoziţie germani îmbrăcaţi în uniforme poloneze. Înscenarea pusă la cale de Heydrich prevedea ca falsul detaşament polonez să pună mîna pe postul de emisiune şi să-l păstreze un anumit timp pentru ca un german care vorbea limba polonă să poată citi o declaraţie redactată de Heydrich în termeni violenţi „În mesajul acesta — arăta Naujocks — urma să se spună că sunase ceasul războiului germano-polonez şi că polonezii, uniţi, aveau să zdrobească orice rezistenţă din partea germanilor".

Grija de a procura uniformele, armele şi actele de identitate pentru falşii soldaţi polonezi care aveau să ia parte la atac fusese încredinţată Abwehrului, serviciu de informaţii militare direct dependent de O.K.W. Himmler ceru uniforme poloneze adevărate şi acte militare poloneze autentice, deşi serviciul lui Naujocks, atelierul F, ar fi putut fabrica fără nici o dificultate acte falsificate perfect.

Canaris, şeful suprem al Abwehrului, a încercat să împiedice acest gen de operaţie sau cel puţin să excludă din ea participarea serviciilor lui. Nu a reuşit însă, deoarece Keitel îşi dăduse consimţămîntul. El s-a mulţumit

atunci să se dea la o parte. Heydrich l-a însărcinat cu coordonarea diferitelor lucrări ale fiecărui serviciu pe oberführerul SS Mehlhorn.

Fracționarea sarcinilor avea drept scop să asigure o mai bună garanție a secretului și o fărîmițare corespunzătoare a responsabilităților. În luna mai, Nebe, șeful Kripoului și subalternul lui Heydrich, a cerut O.K.W.-ului să-i procure uniforme poloneze „pentru turnarea unui film" care pretindea că reconstituie o agresiune poloneză. Ulterior el a adresat militarilor o cerere identică. De astă dată era vorba să i se furnizeze armament și mai ales acte autentice, ceea ce nu mai lăsa nici un dubiu asupra faptului că era vorba de cu totul altceva decît de un film.

La sfîrșitul lunii august, Naujocks, care continua să aștepte la Gleiwitz ordinele lui Heydrich, a fost convocat la Oppeln, un orășel din Silezia situat la o distanță de 70 de kilometri nord de Gleiwitz. Acolo îl așteptau Müller și Mehlhorn ca să discute ultimele amănunte ale operației. Müller, în calitate de șef al Gestapoului, fusese însărcinat de Heydrich să furnizeze cel mai important „material", botezat de Heydrich cu semnificativul nume cifrat de „conserve". Aceste „conserve" erau în realitate o duzină de condamnați pe care Müller îi adunase de prin lagăre.

După mărturia lui Naujocks la Nürnberg, „Müller a declarat că dispunea de 12 sau 13 criminali condamnați care urmau să fie îmbrăcați în uniforme poloneze și lăsați acolo morți pentru a se dovedi că fuseseră uciși în timpul atacului. În acest scop trebuia să li se facă injecții otrăvitoare de către un medic din serviciul lui Heydrich. După aceea urmau să fie răniți și cu arme de foc. După incident trebuiau aduși la fața locului corespondenți de presă și diverse alte persoane. Atunci avea să fie întocmit și un raport al poliției. Müller mi-a spus

că primise ordin de la Heydrich să-mi pună la dispoziție unul dintre criminali, pentru acțiunea de la Gleiwitz".

Totul era pregătit pînă la cel mai mic amănunt:

„La 31 august, la amiază, am primit telefonic de la Heydrich un ordin cifrat în legătură cu atacul care urma să aibă loc în aceeași seară, la ora 8. Heydrich mi-a spus: «Înainte de atac, cere-i lui Müller „conservele"». Am făcut întocmai. I-am dat lui Müller indicație să-mi aducă omul lîngă postul de radio. Era viu, dar în stare de totală inconștiență. Am încercat să-i deschid ochii. După privire nu mi-am dat seama dacă mai trăia. Numai respirația mai era un indiciu".

Deși se punea la cale asasinarea lor, Müller le-a dat condamnaților asigurarea că, în schimbul participării lor patriotice la respectiva acțiune, aveau să fie grațiați și eliberați.

La ora prevăzută s-a produs atacul simulat. Potrivit planului, mesajul redactat de Heydrich a fost transmis în limba polonă pe un circuit cu prioritate, ceea ce n-a durat mai mult de 3 sau 4 minute, după care Naujocks și oamenii lui s-au retras, lăsînd pe teren „conservele".

A doua zi, la 1 septembrie, cînd trupele germane au năvălit pe teritoriul polonez încă din zorii zilei, Hitler, vorbind în Reichstag, a enumerat cîteva dintre „violările de frontieră" comise de polonezi (începînd de la 23 august, germanii își înmulțiseră actele de provocare), menționînd și incidentul de la postul de radio Gleiwitz, „atacat de trupe regulate poloneze". Concomitent, Ribbentrop a transmis ambasadelor germane din străinătate un comunicat în care se spunea că Wehrmachtul a fost constrîns să treacă la acțiune pentru a „riposta" atacurilor poloneze. Aceeași formulă a fost reluată și de comunicatele O.K.W.-ului. Ziarele germane și unele ziare străine au publicat amănunte în legătură cu atacul postului de radio. Au trebuit să treacă 6 ani pînă cînd să iasă la iveală adevărul în această chestiune. Hauptsturmführerul

Birckel a afirmat ulterior că în afară de Naujocks toți ceilalți membri ai S.D.-ului care au participat la operație au fost „înlăturați".

Naziștii au recurs deseori la asemenea procedee. Se foloseau de uniformele și materialele adversarilor, violînd în felul acesta convențiile internaționale. Ultimul și cel mai extraordinar exemplu l-a constituit operația Greif din decembrie 1944, acțiunea unui Kommando întreprinsă de SS-istul Skorzeny, în sprijinul ofensivei desperate încercate în Ardeni de von Rundstedt. La operația Greif au participat peste 3 000 de SS-iști, îmbrăcați în uniforme militare americane, dotați cu tancuri Sherman, camioane și jeepuri originale. Aveau misiunea să semene confuzie în liniile aliaților, unde au reușit să pătrundă adînc, efectuînd cele mai îndrăznețe acte de sabotaj.

Operația „Himmler", întreprinsă la Gleiwitz, a dovedit complicitatea care exista încă de pe atunci între serviciile SS și armată. Căci la această acțiune au participat simultan S.D.-ul, Gestapoul și, la ordinul O.K.W.-ului, Abwehrul.

După 3 zile de la izbucnirea războiului, trupele germane cuceriseră deja o parte importantă din teritoriul polonez. În ziua de 8, tancurile intrară în Varșovia. Hitler hotărî să-și strămute cartierul general în apropierea frontului. Au fost amenajate în acest scop 3 trenuri speciale care au trecut frontiera poloneză în regiunea Kattowice (nu departe de Gleiwitz) și au străbătut Polonia, urcînd spre nord, pentru a se opri la Zoppot, un mic port al fostului teritoriu Danzig, care prin legea de la 1 septembrie fusese în mod oficial alipit Reichului. Hitler a rămas acolo pînă la sfîrșitul lunii septembrie.

Primul tren special era al lui, al doilea al lui Göring iar al treilea al lui Himmler.

Ca și în Austria și Cehoslovacia, Himmler se numără printre primii care intrau în Polonia. Era însoțit pretu-

tindeni de credinciosul lui aghiotant, obergruppenführerul Wolff. Asista la toate conferinţele importante ale statului-major şi controla instalarea serviciilor lui pe teritoriul cucerit. Fiecare dintre aceste servicii avea cîte un reprezentant pe lîngă el. Dintre aceşti reprezentanţi se remarca tînărul şef al unei secţii de „contraspionaj intern" a S.D.-ului, Walter Schellenberg. Alegerea nu era întîmplătoare : Heydrich îl însărcinase dinainte pe Schellenberg să ducă tratative cu armata şi să stabilească o modalitate ca agenţii lui Himmler să poată acţiona pe teritoriul din imediata apropiere a frontului. În urma primelor valuri de trupe de asalt au pătruns în Polonia şi Kommandourile speciale ale Gestapoului şi S.D.-ului „pentru a asigura securitatea spatelui frontului", dar mai cu seamă pentru a trece la aplicarea măsurilor hotărîte cu mult timp în urmă de Himmler în legătură cu populaţia poloneză.

Detaşamentele Sipoului, alcătuite din oameni ai Gestapoului şi ai S.D.-ului, au format o *Einsatzgruppe* (grupă de luptă) împărţită, la rîndul ei, în Einsatzkommandouri. Cu armata nu se încheiase, în scris, nici un acord precis. Militarii aflaseră în amănunţime măsurile indicate de Hitler pentru lichidarea Poloniei şi se îngroziseră. Bombardarea Varşoviei fusese dinainte hotărîtă, deşi din punct de vedere militar nu era necesară ; populaţia trebuia terorizată ; Hitler ordonase „curăţirea politică" a Poloniei, şi generalii ştiau la ce excese avea să ducă un asemenea ordin. În sfîrşit, erau prevăzute diverse acţiuni de provocare. Ribbentrop îl informase pe amiralul Canaris despre organizarea unei pretinse „răscoale" a minorităţilor ucrainene împotriva polonezilor, care trebuia să servească drept pretext pentru incendierea tuturor fermelor şi caselor polonezilor din regiunea respectivă.

Canaris îl prevenise pe Keitel asupra riscurilor pe care le comportau pentru armată asemenea uneltiri. Unii generali au fost de acord cu Canaris cînd strigase : „În-

tr-o zi, lumea va trage la răspundere Wehrmachtul pentru asemenea metode, pentru că aceste evenimente s-au petrecut sub ochii lui". Sub presiunea acestor generali, Keitel şi Brauchitsch i-au prezentat direct lui Hitler obiecţiile lor cu privire la faptul că în spatele trupelor erau folosite Kommandourile lui Himmler. Securitatea lor era suficient de asigurată, spuneau ei, aşa încît prezenţa Kommandourilor nu era cu nimic justificată.

Spre surprinderea generală, Hitler le-a dat mai întîi dreptate ; puţin după aceea însă, el a revenit asupra primei hotărîri şi i-a dat ordin lui Keitel să accepte prezenţa oamenilor lui Himmler. Potrivit obiceiului său, Keitel s-a supus imediat şi le-a comunicat generalilor lui că nu putea avea nici o influenţă asupra desfăşurării evenimentelor, de vreme ce era vorba de un ordin al führerului. În felul acesta, el şi-a dat asentimentul pentru bombardarea Varşoviei şi pentru executarea anumitor categorii ale populaţiei : intelectualii, nobilimea, clerul şi, firește, evreii. Primele 3 categorii erau considerate de Himmler şi de Heydrich periculoase, pentru că erau susceptibile — şi singurele în stare — să organizeze o rezistenţă internă şi să se opună nazificării. Organizarea unei asemenea rezistenţe ar fi fost mult mai dificilă, dacă nu chiar imposibilă, în cazul unei populaţii lipsite de influenţa intelectualilor şi preoţilor. Cît despre evrei, ordinul dat în Polonia pentru exterminarea lor constituia începutul „rezolvării definitive" a problemei.

În cursul unei întrevederi care a avut loc în trenul lui Hitler, generalul Johannes von Blaskowitz, însărcinat cu elaborarea unui plan de atac împotriva Poloniei şi care comanda o armată în timpul acestei campanii, a protestat energic şi a întocmit un raport amănunţit cu privire la atrocităţile comise în Polonia împotriva evreilor şi a elitei poloneze de către SS şi Einsatzkommandouri. El i-a înmînat acest raport lui Hitler însuşi. Nu a reuşit decît să-i dezlănţuie o furie spectaculoasă. Dificul-

tăți de acest ordin au dus la încheierea unor acorduri scrise între O.K.W. și Himmler cu privire la folosirea Einsatzgruppelor în campania împotriva Uniunii Sovietice. În acțiunile întreprinse în cursul respectivei campanii, aceste detașamente aveau să comită orori care au depășit orice limită.

Puțini militari au îndrăznit să ridice un glas de protest în acel septembrie 1939. Canaris, Blaskowitz și, în mai mică măsură, Brauchitsch au izbutit cu greu să-l pună în mișcare pe Keitel. Tentativa însă a eșuat repede.

Armata în ansamblu îl aproba și-l susținea pe Hitler. Generalii nădăjduiau un Blumenkrieg, un fel de „bătaie de flori". Campaniile din Austria și Cehoslovacia, apoi războiul fulger din Polonia păreau să le îndreptățească speranțele. E drept că se cam codeau să se măsoare cu armatele franceză și britanică, dar Hitler le declarase că și campania din Franța avea să fie tot atît de ușoară. În toamna anului 1939, generalii dețineau un loc de frunte în statul nazist. Culegeau lauri în răsărit și se pregăteau să înfrunte democrațiile apusene ; în interior, mulți ocupau posturi-cheie în economia de război. Se părea că depărtarea cîmpurilor de operații și funcțiile pe care aveau să le îndeplinească acolo aveau să le dea o independență neașteptată, ajutîndu-i să se descotorosească de tutela partidului nazist, să iasă de sub controlul Gestapoului și al S.D.-ului.

Să vedem însă care a fost atitudinea lui Himmler și a Gestapoului în fața acestei situații, a cărei evoluție putea fi primejdioasă.

În primul rînd, pentru limitarea autonomiei militarilor, fuseseră luate anumite măsuri de precauție. Cea mai mare parte a transporturilor armatei, de pildă, a fost încredințată N.S.K.K.-ului, unitatea motorizată a partidului nazist. Fără camioanele, șoferii și motocicliștii acesteia armata nu ar fi fost în stare să-și asigure în mod

satisfăcător aprovizionarea. În felul acesta, partidul nazist păstra un mijloc ușor de control asupra militarilor și posibilitatea de-a le zădărnici, la nevoie, mișcările.

Pe de altă parte, la cererea lui Himmler și contrar obiceiului, militarii nu și-au exercitat niciodată autoritatea pe plan polițienesc nici în Cehoslovacia și nici în Polonia. Această autoritate a fost acaparată de la început atît în Cehoslovacia cît și în Austria de serviciile lui Himmler. În Polonia, ea a fost preluată de aceste servicii imediat după încetarea operațiilor militare și pe măsură ce trupele înaintau.

Sosirea agenților S.D.-ului și ai Gestapoului, grupați în Einsatzkommandouri, imediat după trupele combatante și chiar în timpul desfășurării operațiilor era o noutate și o „inițiativă îndrăzneață" a lui Himmler. Inițiativa aceasta, la care participau deopotrivă agenți ai celor două principale servicii conduse de el, reflecta importanta transformare care se înfăptuia [1].

De la 17 iunie 1936, cînd Himmler devenise șef suprem al tuturor serviciilor polițienești din Germania, se produseseră anumite transformări. O circulară emisă la 28 august 1936 prevedea ca începînd de la 1 octombrie al anului următor toate serviciile poliției politice ale länderelor să poarte denumirea de Geheime Staatspolizei (Gestapo), iar serviciile regionale numele de Staatspolizei (Stapo). Această uniformizare a denumirilor, ca și subordonarea pe care o implica, desăvîrșea unificarea începută cu 3 ani în urmă. O circulară emisă la 20 septembrie și semnată de astă dată de ministrul de interne Frick, de care depindeau în teorie toate serviciile polițienești, însărcina serviciul central al Gestapoului din

[1] Einsatzkommandouri identice fuseseră constituite și pentru intrarea în Cehoslovacia. Rolul lor a fost însă diferit acolo și limitat în timp. De îndată ce s-a instalat la Praga un serviciu Sipo, ele au fost dizolvate.

Berlin cu controlul activității conducătorilor serviciilor poliției politice din toate länderele.

Pentru consolidarea mijloacelor de acțiune și efectuarea mai rapidă a represiunii, Frick semnase la 25 ianuarie 1938 un ordin prin care inițiativa și dreptul de internare preventivă reveneau însuși Gestapoului. Pînă atunci, serviciile Gestapoului se mărginiseră să aplice sentințele date, la propunerea lor, de Ministerul de Interne. Acum dispărea și acest slab control. „Internarea preventivă — suna ordinul lui Frick — poate fi decretată de poliția secretă de stat ca măsură de constrîngere împotriva acelora care prin atitudinea lor pun în primejdie securitatea poporului și a statului — aceasta în vederea zdrobirii oricărei încercări de răscoală din partea dușmanilor poporului și ai statului".

Ordinele de internare nu puteau fi discutate. Nu fusese prevăzută nici o instanță administrativă sau judiciară, și am văzut că tribunalelor li se interzicea să se ocupe de treburile Gestapoului. Pentru lămurirea celor în cauză, în capul ordinului de internare care le era remis pentru notificare se afla următoarea mențiune: „Persoana arestată nu are dreptul să facă apel împotriva decretului de internare preventivă". Urma apoi motivul internării. El se rezuma de obicei la cîteva cuvinte. De pildă: „Bănuit de activitate dăunătoare statului", sau: „E bănuit că-i ajută pe dezertori", sau: „Fiind rudă cu un dezertor (sau cu un emigrant), dacă s-ar afla în libertate ar putea folosi orice prilej pentru a dăuna Reichului".

Ordinul dat de Frick la 25 ianuarie și un decret din 14 septembrie 1938 îndemnaseră organizațiile partidului nazist să colaboreze cu serviciile Gestapoului, cărora führerul le dăduse „misiunea de a-i supraveghea și înlătura pe toți dușmanii partidului și statului național-socialist, precum și toate forțele de dezagregare îndreptate împotriva lor".

Aşadar, Gestapoul îşi instaurase puterea integral şi definitiv. Toţi funcţionarii lui erau funcţionari ai Reichului. Serviciile lui Heydrich, răspîndite în întreaga Germanie, cuprindeau :

— 57 de servicii regionale ale Gestapoului, împărţite în :

— 21 Stapo Leitstellen (posturi principale),

— 36 Stapo Stellen (posturi).

Kripoul, care din 1936 alcătuia împreună cu Gestapoul complexul denumit Sipo, dispunea de :

— 66 de servicii regionale, împărţite în :

— 20 Kriminal Polizeileitstellen (posturi principale),

— 46 Kriminal Polizeistellen (posturi).

Heydrich, care dirija ansamblul, avea toate motivele să fie satisfăcut. Deşi era şeful Sipoului, el continua totuşi să se ocupe intens de serviciul său iniţial — S.D.-ul. Avusese şi cîteva neplăceri administrative. Cu toate eforturile depuse, S.D.-ul continua să rămînă un serviciu al partidului nazist. La 11 noiembrie 1938 apăruse, în sfîrşit, un decret care transforma S.D.-ul în serviciu de informaţii al partidului şi al statului. Sarcina lui principală era aceea de a seconda poliţia de siguranţă (Sipo = Gestapo + Kripo). Dar între timp, sub biciuşca lui Heydrich, care îşi luase ca model *Intelligence Service*-ul britanic, S.D.-ul evoluase. El devenise mai curînd un serviciu de informaţii politice şi, îndeosebi, de spionaj decît un organ auxiliar al poliţiei.

La izbucnirea războiului, S.D.-ul era deci oficial un serviciu de informaţii al statului, rămînînd însă de fapt un organ al partidului naţional-socialist. Aşa avea să rămînă pînă la sfîrşit. „Frontiera" administrativă care-l despărţea de celelalte servicii ale lui Himmler crea însă permanent dificultăţi, cu toată unitatea conducerii Himmler-Heydrich. Dificultăţile acestea au ieşit la iveală cu prilejul creării, pentru campania din Polonia, a Einsatzkommandourilor cu compoziţie mixtă. Din acest

motiv, în cursul verii, Himmler luă o hotărîre importantă: crearea unui nou organ, pe care decretul din 27 septembrie 1939 îl oficializa. Prin acest decret, reichsführerul SS regrupa principalele sale servicii sub denumirea de Reichssicherheitshauptamt (Oficiul central de siguranţă al Reichului), care avea să fie mai cunoscut sub iniţialele R.S.H.A. Înfiinţarea acestui oficiu corespundea unei idei exprimate de Himmler încă de prin 1936, şi anume: necesitatea creării unui „corp de apărare a statului".

Serviciile de anchetare, de cercetări, de documentaţie criminală şi politică se aflau, aşadar, reunite într-un singur tot. Primul rezultat al acestei măsuri a fost o şi mai mare înăsprire a controlului exercitat de direcţia centrală SS asupra tuturor serviciilor poliţieneşti. Căci, chiar de la înfiinţarea sa, R.S.H.A. a fost considerat ca un serviciu de guvernămînt care făcea parte din Ministerul de Interne şi ca unul dintre principalele servicii SS care depindea de comandamentul suprem SS. Această dublă apartenenţă era întărită şi printr-o unitate de conducere. Asemenea harababură administrativă e caracteristică stilului nazist. Dr. Best s-a străduit s-o explice într-un jargon pseudojuridic care merită să fie citat:

„SS-ul şi poliţia constituie deci o unitate, atît ca structură, cît şi ca activitate, fără ca organizarea lor proprie să-şi fi pierdut caracterul specific şi locul cuvenit printre celelalte ramuri importante ale partidului şi ale administraţiei de stat. Acestea, din puncte de vedere diferite, sînt de aceeaşi natură".

Un alt decret, emis chiar în ziua constituirii R.S.H.A.-ului, numea şefii de servicii, confirmîndu-i pe foştii şefi în funcţiile lor şi ungîndu-l pe Heydrich conducător al R.S.H.A.-ului.

Din punct de vedere legal, acest amalgam era un nonsens. Denumirea de R.S.H.A. era un soi de perdea care ascundea numele prea cunoscut al Gestapoului. Pen-

tru același motiv, agenții și funcționarii care țineau de R.S.H.A. purtau pe mîneca uniformei însemnul S.D., chiar dacă aparțineau Gestapoului sau Kripoului. Acest însemn arăta doar că agentul respectiv făcea parte din formația specială S.D. din SS, formație în care personalul R.S.H.A., în întregime integrat în SS, fusese inclus în bloc.

R.S.H.A.[1] era un gigantic mecanism polițienesc conceput pentru centralizarea informațiilor, pentru captarea celor mai ușoare șoapte de nemulțumire și pentru aducerea lor — amplificate și explicate — pînă la urechea marelui maestru al mașinăriei, reichsführerul SS Heinrich Himmler. În celălalt sens al circuitului, mecanismul trebuia să repercuteze pe toate treptele cea mai mică dorință a stăpînului, să-i transmită ordinele pînă în cele mai îndepărtate colțuri ale lumii naziste și să asigure executarea lor rapidă.

În practică, R.S.H.A. s-a dovedit a fi un mecanism greu de mînuit. Excesiva divizare pe resorturi, îngrădirea impusă de obligativitatea secretului i-au diminuat mult eficacitatea. Pe de altă parte, separarea dintre informare și executare, faptul că informațiile treceau printr-o serie de trepte succesive înainte de a ajunge la cei care le foloseau falsificau optica celor răspunzători de mînuirea ei. Grupurile însărcinate cu stabilirea sintezelor generale pe baza masei de informații culese la bază erau compuse din birocrați rupți totalmente de realitate. În mîinile lor, raporturile primite erau în mod progresiv despuiate de toate elementele lor vii. Sus nu mai ajungeau decît sinteze lipsite de orice substanță ; de cele mai multe ori, ele nu mai aveau nimic comun cu adevărul. Din această concepție cu totul birocratică privind activitatea poliției au izvorît și numeroasele concluzii false trase de serviciile germane și ineficacitatea unui mare

[1] Vezi schema organizării R.S.H.A.-ului în Anexă.

număr de măsuri, oricît de sălbatice ar fi fost ele. În mod paradoxal, „superorganizarea" R.S.H.A.-ului a constituit cauza eşecurilor lui.

Complexitatea organizării R.S.H.A.-ului a comportat o pregătire specială a tuturor agenţilor lui. Conform unei circulare emise de Heydrich la 18 mai 1940, tinerii agenţi angajaţi în R.S.H.A. trebuiau să presteze un anumit stagiu în fiecare serviciu. Aşadar, fiecare tînăr nazist proaspăt promovat din rîndurile SS sau care poseda o diplomă universitară trecea prin 3 stagii succesive : 4 luni la Kripo, unde învăţa elementele de bază ale activităţii poliţieneşti, ca şi primele noţiuni ştiinţifice ; 3 luni la S.D. şi 3 luni la Gestapo. În felul acesta, el căpăta o vedere de ansamblu asupra modului de funcţionare a serviciilor active şi ştia ce trebuie să aştepte de la serviciul vecin. După înclinaţiile pe care le avea şi după nevoile serviciului respectiv, el era ulterior repartizat la unul dintre cele 7 *Ämter*, adică la unul dintre cele 7 birouri în care era împărţit R.S.H.A.

Amtul IV din R.S.H.A. era Gestapoul.

R.S.H.A. şi-a extins activitatea şi asupra ţărilor ocupate sau anexate. Serviciile instaurate în aceste ţări erau aidoma serviciilor active din organizaţia centrală, al căror mecanism îl reproduceau pe scară redusă. Aceasta a fost înfăţişarea sub care Gestapoul a fost cunoscut în aproape toată Europa.

Faima Gestapoului a depăşit faima celorlalte organe ale R.S.H.A.-ului şi chiar pe a R.S.H.A.[1]-ului practic necunoscut marelui public. Faptul acesta nu se datorează nici întîmplării, nici numelui lui de o mai mare putere evocatoare. Gestapoul a fost singurul instrument executiv al complexului, organismul principal şi cel mai de temut, pivotul în jurul căruia evoluau celelalte piese ale meca-

[1] Sediul serviciului central al R.S.H.A.-ului se afla în Prinz Albrechtstrasse nr. 8, în clădirea Gestapoului.

nismului. Prin Gestapo își justificau existența, în el își aflau finalitatea și munca de documentare, și sintezele, și informațiile de tot felul, și statisticile, și, în sfîrșit, studiile „științifice" și „metodologice" ale celorlalte *Ämter*. Statisticile și listele elaborate în alte servicii se preschimbau la Gestapo într-o masă de oameni care trebuiau hăituiți asemenea vînatului, care trebuiau spînzurați, torturați, înrobiți sau lichidați. Nu e oare firesc ca asupra acestor 3 silabe să apese o povară mai grea de sînge, vaiete și lacrimi decît asupra oricărui alt nume din întreaga istorie a omenirii ?

În perioada în care a desfășurat cea mai intensă activitate, adică în primăvara anului 1944, serviciile sale externe aveau 25 de posturi principale, 65 de posturi și „antene" în 300 de posturi principale și 850 de comisariate ale poliției de frontieră (Grenzpolizei). Kaltenbrunner, succesorul lui Heydrich și ultimul șef al R.S.H.A., a recunoscut la Nürnberg că personalul Gestapoului atingea, probabil, la sfîrșitul anului 1944 35 000—40 000 de membri „permanenți". Acuzarea pomenea de 45 000—50 000 de membri [1] și indica și o repartiție aproximativă a proveniență lor. Cifra pare să fie exactă, deoarece în ultimul semestru al anului 1944 Gestapoul a înghițit un anumit număr de servicii care depinseseră pînă atunci de alte organizații.

La înființarea R.S.H.A.-ului, Gestapoul încorporase deja anumite elemente din S.D. Cu sprijinul lui Heydrich și al lui Himmler, Müller a continuat această politică. La sfîrșitul anului 1941 și începutul anului 1942, Müller voia să extindă cîmpul de activitate al agenților lui asupra țărilor străine neocupate. Sub pretextul că ar înlesni activitatea contraspionajului, el revendica și atribuțiile S.D.-Auslandului. Planul lui Müller a eșuat.

[1] În aceste cifre nu sînt incluși nici denunțătorii benevoli sau plătiți, nici „auxiliarii" recrutați în țările ocupate. Trebuie, de asemenea, să se țină seama de rolul societăților de tot felul în care Gestapoul își avea agenți.

El a obținut totuși dreptul să corespondeze direct cu „atașații de poliție" oficiali sau clandestini din străinătate, să le ceară informații și să le dea directive fără mijlocirea *Amtului* VI (S.D.-Ausland).

Pentru a-și asigura supremația și controlul, Gestapoul furnizase la începutul războiului cadrele necesare în vederea constituirii poliției secrete de campanie — Geheime Feld-Polizei (G.F.P.) —, aflată sub conducerea O.K.W.-ului. Ulterior și, desigur, cu ajutorul oamenilor pe care îi introdusese în felul acesta acolo, Heydrich a ajuns în mod practic să absoarbă întregul G.F.P. din țările ocupate, atunci cînd 5 000 de membri ai G.F.P.-ului au fost înglobați în Gestapo. Numărul agenților din Gestapoul „originar" atingea el singur cifra de 32 000.

La 1 octombrie 1944, printr-un ordin al lui Himmler, agenții poliției vamale de frontieră (Zollgrenzschutz), pînă atunci dependentă de Ministerul de finanțe, au trecut și ei sub conducerea Gestapoului. Poliția de frontieră propriu-zisă (Grenzpolizei) fusese de mult încorporată. Această acaparare a vameșilor[1] constituie un exemplu al „rapacității" administrative a șefilor Gestapoului. Spre deosebire de preluarea vameșilor, absorbirea unora dintre serviciile Abwehrului, la sfîrșitul anului 1944, a fost un fapt important. Ea ar fi avut o și mai mare însemnătate dacă regimul nazist nu s-ar fi prăbușit cîteva luni mai tîrziu. Anexarea aceasta a marcat sfîrșitul luptei pentru supremație duse de naziști împotriva Abwehrului.

Ca să-și asigure controlul pînă și asupra ultimului dintre agenții săi, Himmler a semnat, la începutul anului 1940, un ordin în virtutea căruia întreaga poliție germană era considerată în serviciu special pe toată durata

[1] Jumătate din cei 54 000 de agenți de vamă au fost în continuare plătiți de Ministerul de finanțe. Cu cîteva zile înainte de sfîrșitul războiului, ei au fost reintegrați cu toții în acest minister. Practic vorbind, nu au avut nici un rol.

războiului şi era pusă sub jurisdicţia SS-ului. Scopul acestei hotărîri era ca orice fel de anchetă îndreptată împotriva vreunui agent al serviciilor poliţieneşti să fie scoasă din competenţa tribunalelor. Anchetele acestea şi hotărîrile judiciare care puteau decurge din ele au ajuns în felul acesta să ţină exclusiv de resortul unui organ special al direcţiei SS. Astfel, nu mai era posibil nici un control. În calitatea lui de şef suprem al SS-ului, Himmler a instaurat domnia arbitrarului în interiorul tuturor serviciilor sale. Anchetele se făceau după bunul lui plac. Le putea opri înainte de a se fi terminat, putea influenţa sentinţele, le putea anula, putea interzice executarea lor, îi putea graţia pe vinovaţi sau, dimpotrivă, îi putea copleşi cu cele mai aspre sancţiuni. La începutul anului 1940, Himmler şi-a încheiat activitatea de punere la punct a redutabilei maşinării pe care o făurise în urmă cu 6 ani. Războiul avea să-i ofere acestei maşinării un cîmp de acţiune pe măsura ei.

PARTEA A PATRA

GESTAPOUL ÎN RĂZBOI

(1940)

1.

ÎN POLONIA

În iarna 1941—1942, în timp ce trupele SS procedau la „epurarea" populației civile (adică la exterminarea ei) în regiunile ocupate în acel moment ale Uniunii Sovietice, Himmler ținu în fața unui grup de ofițeri SS un discurs menit să le „ridice moralul", zdruncinat oarecum de numeroasele orori pe care nici ei nu le mai suportau decît cu greu :

„Membrii Waffen-SS-ului — spuse el — se gîndesc adeseori la deportarea oamenilor care trăiesc aici. Aceasta mi-a venit în minte în timp ce reflectam la munca grea depusă aici de poliția de siguranță, secondată de oamenii voștri, care o ajută mult. Același lucru s-a petrecut în Polonia la o temperatură de 40° sub zero, acolo unde noi trebuia să transportăm mii, zeci și sute de mii de persoane, unde a trebuit să avem cruzimea — dv. trebuie să auziți acest lucru, dar să-l uitați imediat — de a împușca mii de oameni de seamă polonezi".

Polonia a fost masa de experiență a metodelor naziste. Acolo, în orașele și satele acelui nefericit „guvernămînt general" aflat sub autoritatea sîngerosului Frank, au fost puse la punct procedeele prin care în curînd avea să fie decimată întreaga Europă.

La 7 octombrie 1939, cînd cucerirea Poloniei abia se terminase, Hitler semnă un decret, contrasemnat de Göring și de Keitel, prin care Himmler era numit co-

misar al Reichului pentru afirmarea rasei germane, fiind totodată însărcinat cu „germanizarea" Poloniei.

Potrivit acestui decret, reichsführerul SS avea sarcina de a-i readuce în Reich pe cei de rasă germană din țările străine, „de a înlătura influența nefastă a acelor elemente străine ale populației care prezintă un pericol pentru Reich și pentru comunitatea poporului german" și de a forma noi colonii germane. Himmler avea deplina libertate de a-și alege mijloacele pe care avea să le folosească pentru a-și duce sarcina la bun sfîrșit. El traduse imediat aceste directive generale :

„Nu e de datoria noastră — spunea el — să germanizăm răsăritul în vechiul înțeles al cuvîntului, adică să-i învățăm pe cei de acolo limba și legea germană, ci trebuie să veghem ca numai poporul de sînge pur german să trăiască în răsărit". Aceasta era consecința firească a „concepțiilor SS-iste" cu privire la rolul sîngelui. „Unul dintre principalele țeluri care trebuie înfăptuite în răsăritul german este lichidarea raselor străine de pe teritoriile anexate".

Ca să accelereze această „germanizare" de factură nouă, Himmler ordonă o serie de măsuri menite „să împiedice creșterea elitei intelectuale poloneze" ; el dispuse ca pămînturile devenite libere prin dispariția fermierilor polonezi să fie împărțite unor persoane de rasă germană, și pentru recuperarea „tipurilor rasiale foarte bune" care puteau fi detectate „într-un asemenea amestec de rase" declară cu răceală : „Cred că este de datoria noastră să le luăm copiii la noi, să-i îndepărtăm de mediul lor, la nevoie chiar furîndu-i sau răpindu-i. Ori vom obține un sînge bun pe care-l vom putea folosi și căruia îi vom acorda un loc în sînul poporului nostru, ori — poate considerați, domnilor, că e o cruzime, dar natura însăși e crudă — vom distruge acest sînge".

În felul acesta, polonezii și evreii s-au văzut expropriați, deposedați de bunurile lor, lipsiți de casele și de

pământurile lor. Acestea au fost date unor „coloni" „de rasă germană" care trăiau în străinătate și care au fost readuși în patrie. Dacă expropriații erau evrei sau considerați ca eventuali oponenți, erau trimiși în lagăre de concentrare sau, în cazul cel mai fericit, în Germania, unde aveau să lucreze fie la uzinele de armament, fie ca muncitori agricoli. Uneori erau siliți să lucreze pe chiar fostele lor proprietăți, ca robi ai spoliatorilor lor.

Printr-un decret emis la 12 decembrie 1940, Himmler a creat așa-zisul „registru rasial". În acest registru trebuiau trecuți: 1. persoanele de rasă germană care au prestat activitate politică într-un organ nazist; 2. persoanele de rasă germană care nu au avut nici o activitate politică; 3. urmașii persoanelor de rasă germană sau persoanele căsătorite cu un german de rasă; 4. urmașii germanilor asimilați de masa poporului polonez, deci „polonizați" și considerați ca renegați. Aceștia din urmă trebuiau supuși unui regim de reeducare în scopul „regermanizării" lor. Cei care se dovedeau a fi refractari acestui tratament sau cei care nu solicitau să fie înscriși în registrul rasial erau semnalați Gestapoului și trimiși în lagăre de concentrare.

Aplicarea efectivă a tuturor acestor măsuri de „germanizare" și de colonizare a fost încredințată lui Heydrich, șeful R.S.H.A.-ului. R.S.H.A. a organizat și a efectuat expoprierile, evacuările, transportarea expulzaților în Germania și a coloniștilor pe teritoriile „eliberate" ale Poloniei anexate [1] sau ale „guvernământului general", aflat sub cnutul guvernatorului Hans Frank.

„Trebuie să-i exterminăm pe evrei oriunde și cu orice ocazie" — spunea Frank. Pentru îndeplinirea mai grabnică a acestui scop, în iunie 1940 s-a înființat lagărul

[1] Printr-un ordin semnat de Hitler la 8 octombrie 1939, cele 4 provincii occidentale ale Poloniei au fost anexate la Reich; ceea ce a mai rămas a fost botezat, printr-un ordin emis la 12 octombrie, „guvernământul general al Poloniei".

de exterminare (Vernichtungslager) de la Auschwitz, lîngă Cracovia. Acolo, în mijlocul mlaştinilor insalubre, au fost exterminaţi în cursul celor 5 ani care au urmat milioane de evrei.

Puţin timp după Auschwitz au luat fiinţă alte două lagăre la Maidanek şi la Treblinka. Treblinka a servit drept prototip pentru lagărele de exterminare create ulterior.

După un an, dînd curs dispoziţiilor lui Himmler, R.S.H.A. alungase de pe teritoriul Poloniei anexat la Reich 1 500 000 de ţărani polonezi sau evrei, pe care îi trimisese pe teritoriul guvernămîntului general. Acolo situaţia lor deveni de nesuportat. La sfîrşitul lunii mai 1943, exproprierile afectaseră 702 760 de proprietăţi, cu o suprafaţă de 6 367 971 de hectare. Şi cifra aceasta nu se referă decît la exproprierile făcute de „serviciile" din Danzig, Prusia Occidentală, Poznan, Zichenau şi Silezia şi confirmate de documentele găsite. Pe pămînturile respective au fost aduse vreo 500 000 de persoane de rasă germană, adică echivalentul unei treimi din numărul polonezilor expropriaţi. La această acţiune a participat Volksdeutsche Mittelstelle, care organizase un nou serviciu pus sub controlul lui Himmler, şi un „Centru de imigraţie" înfiinţat pe lîngă direcţia serviciilor de poliţie şi SS.

Polonezii trimişi în Germania au fost transformaţi în sclavi. Atunci au fost puse pentru prima oară în aplicare, sub supravegherea Gestapoului, teoriile lui Himmler cu privire la funcţionarea viitorului Reich.

Pentru polonezii folosiţi ca muncitori agricoli exista un regulament, care cuprindea 15 puncte. În primul rînd, regulamentul preciza: „În principiu, muncitorii agricoli de naţionalitate poloneză nu au drepul să se plîngă; aşadar, nici o reclamaţie nu va mai fi admisă de nici o administraţie oficială". Lăsaţi în felul acesta la cheremul „stăpînilor" lor, sclavii polonezi nu aveau drep-

tul să părăsească localitatea în care lucrau. Nu aveau voie să circule pe străzi în timpul iernii între orele 20 şi 6 dimineaţa, iar vara între 21 şi 5 dimineaţa. Nu aveau dreptul să folosească biciclete decît la ordinul stăpînului sau ca să se ducă la locul de muncă. Nu aveau voie să intre în biserici sau în temple, în cinematografe, teatre şi alte instituţii de cultură sau în restaurante. Nu li se dădea voie să aibă relaţii sexuale cu nici o femeie sau fată, oricine ar fi fost ea. Nu aveau dreptul să se întrunească, să folosească mijloace de transport, cale ferată, autobuz etc. Le era strict interzis să-şi schimbe stăpînul. Dimpotrivă, acesta avea dreptul să le aplice pedepse corporale „dacă indicaţiile şi cuvintele blînde nu aveau efect". În asemenea situaţii, stăpînul nu era dator să dea nimănui socoteală şi nu putea fi „tras la răspundere decît de administraţie". În plus, stăpînii erau îndemnaţi să-i ţină pe muncitorii polonezi departe de familiile lor. Orice „crimă" comisă de un muncitor polonez trebuie imediat semnalată de stăpîn, care în caz contrar era pasibil de sancţiuni grave. Prin cuvîntul „crimă" trebuie să se înţeleagă „sabotaj", încetinirea lucrului sau reavoinţă în muncă şi atitudine „insolentă". Pentru stăpînul care „nu păstrează distanţa care trebuie în mod necesar menţinută între el şi muncitorii agricoli de naţionalitate poloneză se prevăd pedepse grave. Aceeaşi regulă se aplică şi femeilor şi fetelor. Acordarea de raţii suplimentare este strict interzisă".

Femeile poloneze au fost plasate ca servitoare în familiile germane. Membrii partidului nazist aveau prioritate în obţinerea acestor slugi gratuite. Aproximativ 400 000—500 000 de asemenea nenorocite, reduse la sclavie, au fost duse în felul acesta în Reich, pentru „a aduce o uşurare simţitoare gospodinei germane (...) şi pentru a evita ca sănătatea ei să se resimtă în viitor". Situaţia lor era la fel de grea ca a muncitorilor agricoli. „Nici un concediu nu poate fi cerut. Slujnicele din răsărit nu

au voie să părăsească în principiu domiciliul decît pentru efectuarea anumitor treburi casnice. Totuşi, drept răsplată, li se va putea acorda posibilitatea să stea fără să muncească în afara gospodăriei timp de 3 ceasuri pe săptămînă. Acest timp liber trebuie să ia sfîrşit o dată cu înserarea, cel mai tîrziu la ora 20".

Interdicţiile impuse bărbaţilor erau aplicate şi acestor nenorocite. „În afara casei, servitoarea din răsărit trebuie să aibă întotdeauna asupra ei cartea de muncă, care-i serveşte drept bilet de liberă trecere".

E limpede că termenul „sclavie" nu e de loc exagerat. Şi trebuie să arătăm, spre ruşinea epocii noastre, că „stăpînii" germani, în aparenţă cetăţeni cinstiţi ai unei ţări cu o veche civilizaţie, s-au acomodat destul de bine cu aceste măsuri, care le puneau la dispoziţie nişte biete fiinţe omeneşti asupra cărora aveau drept de viaţă şi de moarte. Şapte ani de regim nazist au fost de ajuns pentru a face admisibile aceste monstruozităţi. Marii industriaşi germani au mers mult mai departe pe această cale.

Gestapoul veghea la respectarea noului cod. Sute de mii de adulţi, bărbaţi şi femei, fură astfel cufundaţi în mizerie materială şi morală; zeci de mii de copii îndurau o soartă şi mai crîncenă (în unele lagăre de muncă, copii de 8 ani, aproape goi şi subalimentaţi, erau puşi să tragă cărucioare şi să transporte greutăţi). Deasupra tuturor acestor nenorociţi plana întotdeauna umbra Gestapoului.

„Treburile" Gestapoului merseră atît de „bine" încît într-un interviu acordat la 6 februarie 1940 ziaristului Kleist de la „Völkischer Beobachter" Frank a luat în derîdere măsurile teroriste aplicate în Boemia şi Moravia de semenul lui, von Neurath. Von Neurath dăduse ordin să se lipească pe zidurile caselor din Cehoslovacia nişte afişe roşii care anunţau executarea a 7 studenţi cehi. „Dacă aş dispune să se lipească afişe pe ziduri ori

de cîte ori sînt împuşcaţi 7 polonezi — declară ironic Frank —, toate pădurile Poloniei nu ne-ar ajunge ca să fabricăm hîrtia necesară".

La 25 ianuarie 1940, Frank a anunţat că va deporta 1 000 000 de muncitori polonezi. Pentru a aduce la îndeplinire acest program, Gestapoul a organizat pretutindeni razii. Ele au dat rezultate atît de bune, încît pînă în luna august 1942 au fost deportaţi 800 000 de muncitori polonezi.

La 10 mai 1940, atenţia întregii lumi — îndreptată pînă atunci asupra Poloniei — s-a concentrat asupra unui alt teatru de operaţii. Punctul de atracţie al observatorilor internaţionali l-au constituit armatele germane din vest, care au pătruns în Olanda, Belgia şi apoi în Franţa. Frank a scris cu această ocazie că trebuie „profitat de faptul că interesul întregii lumi se concentrează asupra Frontului de vest pentru a lichida mii de polonezi, începînd cu principalii reprezentanţi ai intectualităţii poloneze".

Exterminarea aceasta fusese hotărîtă încă din septembrie 1939, dar se aşteptase un moment favorabil pentru a se trece la acţiune, fără a da prilej de vorbă criticii străine. Naziştii au avut, bineînţeles, grijă să pregătească cîteva alibiuri temeinice.

La mijlocul lunii mai, Frank a convocat pe secretarul său de stat Josef Bühler şi pe ministrul Reichului Seyss-Inquart ca să hotărască împreună amănuntele operaţiei denumite „Acţiunea A-B" (Ausserordentliche Befriedigungs-Aktion: Acţiunea extraordinară de pacificare). Ea a fost săvîrşită sub pretext că se punea capăt unei agitaţii primejdioase pentru securitatea trupelor. Ca întotdeauna, încă cu 8 luni înainte, führerul avusese geniala „intuiţie" a evenimentelor care aveau să urmeze, de vreme ce stabilise încă de pe atunci remediul.

Acțiunea A-B a fost încredințată exclusiv reprezentanților R.S.H.A. din Polonia: Krüger, obergruppenführer SS și general de poliție, și Streckenbach, brigadeführer în Amt I din R.S.H.A. cu ajutorul unor cadre de întărire SS venite special din Germania.

Chiar la începutul lunii noiembrie 1939, Gestapoul arestase pe profesorii Universității din Cracovia și îi dusese în lagărele de concentrare din interiorul Reichului. Numărul persoanelor care trebuiau înlăturate în cursul acțiunii A-B a fost însă considerat ca prea mare și transportul lor în Germania prea complicat. S-a hotărît deci să se simplifice lucrurile. „Nu e nevoie să internăm aceste elemente în lagărele de concentrare germane — scrie Frank după consfătuirea cu Krüger și Streckenbach, căci aceasta ar atrage o seamă de dificultăți și de legături epistolare inoportune cu familiile. E mai bine să lichidăm această problemă chiar în țară și în modul cel mai simplu".

S-au făcut deci arestări în masă, după care s-a trecut la o parodie de proces. Totul nu era decît o înscenare: în realitate afacerea era lăsată în întregime la cheremul Gestapoului. La 30 mai, Frank a dat ultimele sale instrucțiuni:

„Orice încercare a autorităților legale de a interveni în acțiunea A-B, întreprinsă de poliție, va fi considerată ca un act de înaltă trădare față de stat și de interesele germane (...) Comisia de grațieri aflată în serviciul meu nu se va ocupa de asemenea probleme. Acțiunea A-B trebuie efectuată exclusiv de Krüger, șeful poliției și al SS-ului, împreună cu organizația sa. Ea e o simplă acțiune interioară de pacificare care este necesară și ca atare trebuie să se desfășoare în afara cadrului unei proceduri obișnuite".

În felul acesta, neavînd dreptul la nici o procedură legală și lipsiți de orice posibilitate de grațiere, intelectualii polonezi au fost „lichidați" cu cinism de Ges-

tapo şi SS. Cînd totul s-a terminat, Streckenbach s-a înapoiat la Berlin, unde îl aşteptau obişnuitele lui sarcini administrative. La plecare i s-a organizat o festivitate de rămas bun. Foarte emoţionat, Frank rosti un mic discurs de mulţumire, felicitîndu-l pentru rezultatele bune pe care le obţinuseră împreună.

Merită să fie reţinută o frază teribilă:

„Ceea ce aţi înfăptuit dv., brigadeführer Streckenbach, împreună cu oamenii dv. pe teritoriul guvernămîntului general, nu se cuvine să fie uitat; şi nu trebuie să vă ruşinaţi de ceea ce aţi făcut".

De altfel, Streckenbach şi oamenii lui nici n-aveau de gînd „să se ruşineze de ceea ce făcuseră". De ce oare majoritatea oamenilor au „uitat" toate aceste orori şi pe cei ce poartă răspunderea lor?

Mai tîrziu, puterea Gestapoului s-a extins. Un decret semnat la 2 octombrie 1943 de Frank i-a dat posibilitatea legalizării celor mai mari mîrşăvii. Pînă la data respectivă, peste 17 000 de polonezi fuseseră deja împuşcaţi ca ostatici, adică fără nici un fel de judecată, fapt pe care Frank l-a comentat în felul următor: „Nu e cazul să ne înduioşăm atunci cînd aflăm că au fost împuşcate 17 000 de persoane. Aceste persoane sînt şi ele victime ale războiului". „Propaganda străină" făcea totuşi mare vîlvă în jurul executării ostaticilor. S-a găsit atunci mijlocul ca această dificultate să fie înlăturată. În loc să se schimbe metodele, a fost scos din vocabularul oficial termenul de „ostatic". În schimb, prin decretul din 2 octombrie 1943, asasinatele au fost legalizate, creîndu-se aşa-zisele tribunale speciale, „Stangericht", alcătuite exclusiv din membri ai Gestapoului. Paragraful 4 din decret preciza: „Tribunalele speciale ale poliţiei de siguranţă trebuie să fie alcătuite dintr-un führer SS care să facă parte din serviciul comandantului poliţiei de siguranţă şi al S.D.-ului şi din alţi 2 membri din acelaşi serviciu". Paragraful 6 preciza: „Sentin-

ţele tribunalelor speciale ale poliţiei de siguranţă se execută pe loc".

În felul acesta, Gestapoul putea acţiona cu maximum de rapiditate : îi depista pe duşmanii regimului, îi aresta, îi judeca şi îi executa fără nici un control din afară. Imediat după apariţia decretului, au fost „judecaţi" şi executaţi sute de polonezi închişi în temniţele Cracoviei.

În timp ce Gestapoul şi S.D.-ul instauraseră teroarea în Polonia, Heydrich nu neglija nici celelalte însărcinări ale serviciilor lui.

Nenumăratele antene ale S.D.-ului înregistraseră agitaţia care domnea în anumite cercuri ale armatei în perioada în care se pregătea agresiunea împotriva Cehoslovaciei.

S.D.-ul mirosise ceva despre călătoria lui Kleist la Londra din august 1938, fără să poată preciza cine era emisarul complotiştilor şi natura exactă a misiunii lui. În anturajul lui Himmler se ştia totuşi că emisarul adusese o scrisoare din partea lui Churchill. Ancheta însă nu putuse progresa mai mult. În august 1939, în timp ce se pregătea atacul împotriva Poloniei, militarii nelinişti ţi au început să se agite din nou, fără să depăşească însă stadiul simplelor intenţii. Himmler şi Heydrich hotărîră atunci să lămurească lucrurile şi să cerceteze ce legături puteau să existe între această opoziţie mocnită şi serviciile engleze. Şi, cum anchetele întreprinse în Germania nu duseseră la nici un rezultat, ei s-au hotărît să urmărească filiera în sens invers, adică acasă la englezi.

Pentru această misiune delicată, Himmler şi Heydrich au pus ochii pe două „speranţe" ale S.D.-ului, 2 tineri binevăzuţi şi înzestraţi, Walter Schellenberg şi Helmut Knochen. Amîndoi făceau parte din categoria licenţiaţilor lipsiţi de mijloace pe care partidul nazist se străduia să-i folosească. Heydrich şi-a dat seama că pentru a stabili legături serioase cu englezii avea nevoie de oa-

meni cu purtări alese, care să vorbească o engleză corectă, dacă s-ar fi putut chiar rafinată, şi care să fie în stare să dejoace cursele care, fără îndoială, aveau să le fie întinse în timpul conversaţiilor. Ceea ce a urmat dovedeşte că alegerea lui Heydrich a fost bine gîndită.

Tînărul Knochen, de curînd ataşat la Amt VI (S.D. pentru străinătate), fusese însărcinat să creeze noi reţele de informaţii în străinătate. El se străduia să-i depisteze pe germanii exilaţi pe care o situaţie materială grea i-ar fi putut face sensibili la anumite oferte „interesante". Knochen cunoştea acest mediu, întrucît înainte fusese însărcinat cu studierea şi supravegherea emigranţilor şi a ziarelor pe care le publicau ei aproape pretutindeni. În felul acesta a avut posibilitatea să recruteze pe un oarecare Franz Fischer, doctor în ştiinţe economice, care ducea o existenţă mizeră la Paris. Probabil, la cererea S.D.-ului, Fischer se stabili în Olanda, devenind agent al S.D.-ului. El reuşi să ia contact cu cercurile britanice din Olanda şi, puţin după aceea, cu agenţii Intelligence Service-ului, care căutau legături în cercurile emigranţilor germani. Knochen l-a chemat pe Fischer la frontiera olandeză, cerîndu-i să le propună englezilor să ia contact cu reprezentantul unui grup de opoziţionişti alcătuit din generali şi ofiţeri germani.

La mijlocul lunii octombrie, Fischer obţinuse acordul englezilor. Campania din Polonia era practic încheiată, şi aliaţii aşteptau o lovitură iminentă în apus. În aceste condiţii, orice informaţie în legătură cu o eventuală breşă în sînul armatei germane le era extrem de preţioasă. Intelligence Service-ul nu ştia că Fischer era ceea ce în argoul serviciilor de informaţii se numeşte un agent „dublu" şi că era „manevrat" de S.D.-ul din Düsseldorf.

După executarea dispoziţiilor preliminare, Schellenberg veni să-l înlocuiască pe Knochen pentru luarea contactului direct.

Fischer, „omul de încredere", reuşi să organizeze o primă întîlnire la 21 octombrie în orăşelul olandez Zutphen. Schellenberg se dădea drept căpitanul Schämmel din serviciul de transporturi O.K.W., ofiţer care exista în realitate. Agenţii I.S. puteau să-i controleze identitatea în anuarul armatei germane, pe care-l posedau. Ca măsură de prevedere, adevăratul Schämmel fusese trimis într-o misiune în răsărit. Schellenberg alias „Schämmel" izbuti să inspire încredere grupului englez compus din maiorul Stevens, căpitanul Payne Best şi locotenentul Coppens. Au avut loc în Olanda cîteva întîlniri, în cadrul cărora Schellenberg i-a însoţit pe interlocutorii săi la Arnhem şi Haga.

În cursul uneia dintre aceste călătorii, Schellenberg a fost acompaniat de un domn cu o înfăţişare respectabilă, pe care l-a prezentat drept „generalul" care conducea grupul de rezistenţă din Wehrmacht. Generalul, cult, distins, strălucit interlocutor, a făcut o impresie excelentă asupra agenţilor englezi. Schellenberg încredinţase acest dificil rol de compoziţie unui „amator", dr. de Crinis, renumit psihiatru berlinez.

S-a vorbit chiar de o călătorie rapidă la Londra cu un avion special. După fiecare călătorie întreprinsă, Schellenberg se înapoia la cartierul general din Düsseldorf, de unde informa Berlinul cu privire la stadiul acţiunii. La 31 octombrie, cu prilejul unei călătorii făcute la Haga, falsul Schämmel primi un post de radio de emisie-recepţie care avea să-i asigure legătura regulată cu agenţii I.S.-ului din Olanda, precum şi un acreditiv special care-i îngăduia să cheme un număr de telefon secret din Haga. Se părea că toate merg bine, şi Schellenberg nădăjduia să atingă cele două obiective pe care le urmărea: să „intoxice" serviciile engleze strecurîndu-le informaţii false sau documente apocrife şi să ajungă să ia contact cu nucleul militarilor opoziţionişti. La 7 noiembrie a avut loc o nouă întîlnire, tot în Olanda,

cu ocazia căreia s-a stabilit o întrevedere pentru ziua următoare.

În după-amiaza zilei de 8 a sosit la Düsseldorf un „detaşament special" compus din 12 SS-işti trimişi, la ordinul lui Himmler, să asigure „protecţia" lui Schellenberg. Detaşamentul era condus de Naujocks, a cărui competenţă fusese verificată cu prilejul falsului atac al polonezilor împotriva postului de radio-emisie din Gleiwitz.

În seara aceleiaşi zile, către ora 21,30, Hitler a luat cuvîntul la *Bürgerbräukeller,* la München, comemorînd, ca în fiecare an, amintirea „eroilor de la 9 noiembrie", victime ale puciului eşuat în 1923, care pornise din această berărie.

În mod cu totul excepţional, nici Göring, nici Himmler nu participau în seara aceea la aniversare. Hitler a rostit un discurs neobişnuit de scurt, după care a părăsit brusc berăria, deşi de obicei rămînea să mai stea de vorbă prietenește cu „vechii combatanţi" ai partidului nazist.

Cîteva minute mai tîrziu — după afirmaţiile martorilor, la 10 sau 12 minute —, o explozie formidabilă a distrus mai bine de jumătate din sala în care avusese loc festivitatea. 7 oameni au fost ucişi şi alţi 63 răniţi. Dacă n-ar fi ieşit la vreme, Hitler ar fi fost şi el ucis, căci bomba fusese ascunsă într-o coloană aflată în centrul sălii, exact în spatele lui, acolo unde obişnuia să se plaseze cînd lua cuvîntul.

O oră mai tîrziu, Himmler îl chemă la telefon pe Schellenberg la Düsseldorf. Aducîndu-i la cunoştinţă atentatul, el îi ordonă să-i răpească pe cei 3 agenţi englezi cu care urma să se întîlnească a doua zi la Venlo, un orăşel olandez de frontieră, situat la vreo 60 de kilometri de Düsseldorf. Detaşamentul special SS urma să-l ajute să-şi îndeplinească această misiune. Aşa suna versiunea prezentată de Schellenberg, deşi pare foarte suspectă. Există un fapt care dovedeşte că ră-

pirea şi chiar atentatul de la München au fost făcute cu premeditare : acest fapt îl constituie sosirea la Düsseldorf a detaşamentului SS cu cîteva ore *înainte* de explodarea bombei în localul din München. La 8 noiembrie, Schellenberg nu avea nevoie de nici un fel de protecţie de vreme ce reuşise să cîştige încrederea agenţilor I.S.-ului. Detaşamentul SS, alcătuit din 12 oameni pregătiţi pentru operaţii speciale şi puşi sub ordinele lui Naujocks, specializat şi el în lovituri îndrăzneţe, nu pare a fi fost un grup de protecţie, ci un Kommando special. Pe de altă parte, întîlnirile lui Schellenberg erau fixate întotdeauna în Olanda şi adesea el pătrundea foarte adînc pe teritoriul olandez ; e greu de presupus ca Naujocks şi oamenii lui să fi putut să-i asigure acolo protecţia.

Schellenberg i-a aşteptat pe agenţii I.S.-ului în după-amiaza zilei de 9 noiembrie la Venlo într-o cafenea din apropierea frontierei. În clipa cînd englezii au deschis portiera Buickului lor, peste bariera de frontieră trecu în goană o maşină încărcată cu SS-işti care pătrunse în Olanda. Naujocks şi oamenii lui au deschis focul asupra Buickului. Englezii au ripostat. Locotenentul Coppens, atins, s-a prăbuşit. Naujocks şi unul dintre oamenii lui, Götsch, au năvălit asupra maşinii şi i-au tras afară pe Best, pe Stevens şi pe locotenentul rănit, „ca pe un braţ de fîn" — avea să scrie mai tîrziu Schellenberg.

Cîţiva SS-işti au sărit în Buick şi au pornit înapoi spre frontieră, acoperind cu un foc susţinut retragerea maşinii în care se aflau cei 3 prizonieri. Raptul, sau mai exact „kidnapping"-ul, căci a fost o adevărată „lovitură" de gangsteri, nu a durat mai mult de cîteva minute [1]. El prezenta riscul unor grave complicaţii diplo-

[1] Naujocks a păstrat Buickul, considerat „pradă de război", şi l-a folosit pentru uzul lui personal timp de cîteva luni, împăunîndu-se prin Berlin la volanul maşinii, o maşină mare şi neobişnuită în vremea aceea, cînd se făceau restricţii serioase la benzină.

matice, căci fusese efectuat prin violarea frontierei olandeze şi prin agresiune armată ; însăşi crima fusese comisă în Olanda. Căci, în urma rănii căpătate, locotenentul Coppens muri, cîteva ore mai tîrziu, la spitalul din Düsseldorf. Actele găsite asupra lui au dovedit că în realitate el era locotenentul Klop şi că făcea parte din serviciul de informaţii olandez.

Pentru o captură atît de măruntă, asemenea riscuri nu erau justificate. Dar Hitler şi Himmler aveau în vedere o folosire mai „rentabilă" a prizonierilor.

În ziua de 10 a fost arestat, în momentul cînd se pregătea să treacă în Elveţia la postul de frontieră Lörrach, lîngă Basel, un ebenist din München, pe nume Elser. Asupra lui s-a găsit o ilustrată reprezentînd interiorul berăriei Bürgerbräukeller. O cruce, însemnată cu cerneală, indica coloana în care fusese introdusă bomba. Readus la Berlin, Elser a fost supus unui lung interogatoriu în Prinz Albrechtstrasse, unde fuseseră aduşi şi Best şi Stevens. Interogatoriile erau conduse de Heydrich, Müller şi Schellenberg. Fără multe dificultăţi, Elser a recunoscut că el era autorul atentatului. Părea chiar foarte mîndru de faptul că reuşise să construiască o maşină infernală cu explozie întîrziată, al cărei mecanism îngăduia ca explozia să fie reglată cu 10 zile înainte ; această performanţă tehnică, neatinsă încă de nici un specialist pînă atunci, îi îngăduise să introducă bomba în coloană înainte ca serviciile de siguranţă să înceapă să păzească sala. Best şi Stevens erau străini de atentat, dar propaganda nazistă a combinat totul aşa cum numai ea se pricepea şi a atribuit răspunderea atentatului atît Intelligence Service-ului cît şi „Frontului negru" al lui Otto Strasser, refugiat în Elveţia.

Se pare că Elser a fost un fel de „Van der Lübbe nr. 2". Procesul incendierii Reichstagului lăsase însă naziştilor o amintire prea neplăcută, aşa încît ei nu au

avut curajul să însceneze un nou proces senzațional. Elser a fost trimis în lagărul de concentrare de la Sachsenhausen, apoi în cel de la Dachau, unde a rămas pînă în 1945. El a fost instalat într-una din barăcile rezervate deținuților de seamă. I s-a pus la dispoziție un atelier de tîmplărie, unde putea să facă tot ce poftea. Printre altele și-a fabricat și o țiteră, la care cînta ore întregi. Deținuții ceilalți îl porecliseră „cîntărețul din țiteră". Printr-un ciudat concurs de împrejurări, Best și Stevens l-au întîlnit pentru prima oară pe „complicele" lor, Elser, în lagărul de concentrare. Elser le-a povestit acolo că fabricase bomba instigat de 2 indivizi care îl introduseseră în timpul nopții în Bürgerbräukeller ca să plaseze mașinăria în coloana indicată. El le-a relevat, de asemenea, că, la cererea „complicilor" lui, înarmase bomba cu un detonator cu întîrziere și cu un altul, electric, comandat de un simplu întrerupător aflat la capătul unui fir lung și care permitea să se declanșeze explozia în orice moment. Elser era convins că bomba lui explodase sub efectul detonatorului cu întîrziere. E mai probabil ca explozia să fi fost declanșată de cel de-al doilea mecanism, *după* plecarea lui Hitler și a principalilor conducători naziști care-l însoțeau.

Complicii lui Elser l-au condus după aceea la frontiera elvețiană. Acolo, după ce îi dăduseră ilustrata compromițătoare, fusese arestat de Gestapo. Judecînd după amănuntele acestui incident, se presupune că atentatul a fost organizat de Gestapo în scopuri propagandistice. Prin răpirea lui Best și a lui Stevens, trasarea și realizarea acestui plan — prea complicat pentru ca Elser, un tip cam mărginit, să fie presupus drept unicul lui autor — puteau fi atribuite Intelligence Serviceului. Cît privește moartea locotenentului olandez Klop, ea a fost speculată de propaganda nazistă, care din prezența acestuia alături de Best și Stevens trase concluzia

că există o coaliție între guvernul olandez și cel britanic împotriva Germaniei, argument care a fost invocat din nou la intrarea trupelor germane în Olanda.

Detențiunea lui Best și a lui Stevens a durat pînă la sosirea trupelor americane. Elser a fost asasinat de Gestapo în luna aprilie 1945, pe baza unui ordin secret dat de Himmler. Moartea lui a fost atribuită unui bombardament. Naziștii nu au vrut cu nici un preț ca Elser să cadă viu în mîna aliaților, amănunt care, la mai bine de 5 ani după atentat, mai aruncă asupra acestuia o lumină ciudată.

Intrarea Germaniei în războiul european, în septembrie 1939, atrăsese după sine centralizarea organelor conducătoare ale poliției, prin crearea R.S.H.A.-ului. În aceeași epocă s-a produs o schimbare și în organizarea SS-ului, care trebuia restructurat în conformitate cu necesitățile războiului.

Pînă atunci, „bravele trupe SS" nu avuseseră de luptat decît împotriva civililor dezarmați. Nici măcar în Cehoslovacia nu trebuiseră să înfrunte vreo forță militară, întrucît vajnicul popor al acestei țări fusese lăsat pradă monstrului de către celelalte națiuni europene, în speranța naivă că în felul acesta îi va potoli lăcomia.

Cînd Hitler a luat hotărîrea să atace Polonia, în primăvara anului 1939, era evident că de astă dată avea să fie vorba de un război adevărat. Himmler dorea ca în acest conflict SS-ul lui să joace un rol cît mai strălucit cu putință. El voia să folosească prilejul pentru a constitui o adevărată armată, nu numai de interior, ci o armată completă, care să-i permită, în sfîrșit, să-și atingă obiectivul mult dorit, și anume acela de a ajunge un mare conducător militar, vis pe care crescătorul de pui îl mîngîia în taină încă de la avansarea sa în funcția de reichsführer SS. Din punct de vedere practic, crearea unei armate SS avea avantajul de a constitui o

contrapondere a forței militare a Wehrmachtului și, cum această armată avea să fie compusă din unități de elită, rolul ei ar fi putut fi hotărîtor în eventualitatea unui conflict fățiș cu generalii. În plus i se putea cere să îndeplinească anumite treburi murdare, pe care trupele obișnuite, compuse din soldați chemați sub arme, nu le-ar fi executat prea bucuros.

Se hotărîse de multă vreme ca regimentele permanente SS aflate la dispoziția exclusivă a führerului să nu fie supuse autorității O.K.W.-ului. Un ordin secret al lui Hitler din 18 august 1938 preciza că SS-Verfügungstruppen nu făceau parte nici din Wehrmacht, nici din poliție (cu toate că se aflau sub comanda reichsführerului SS Himmler), că durata serviciului în aceste regimente era de 4 ani (prin angajare voluntară) și că obligația serviciului militar putea fi satisfăcută prin angajarea, pe această durată, în unitățile SS. În caz de război, ele trebuiau folosite „în cadrul armatei de comandantul-șef al armatei", rămînînd totuși politiceşte „o unitate a N.S.D.A.P.-ului". În sfîrșit, în caz de mobilizare, Hitler își rezerva dreptul de a fixa el însuși data, efectivele și modalitatea „încorporării acestor SS-Verfügungstruppen în armata de război, ținînd seama de situația politică internă din momentul respectiv".

Imediat după emiterea acestui ordin, Himmler revizui organizarea acestor S.S.-Verfügungstruppen, pe care le motorizează, creînd noi unități antitanc, batalioane de mitraliori și de recunoaștere. În luna iulie 1939 le alătură un regiment de artilerie, desăvîrșind în felul acesta transformarea „trupelor de alarmă" în unități de luptă (Kampftruppen).

În primele zile ale lunii septembrie 1939, SS-Verfügungstruppen începură să se transforme în trupe Waffen-SS, trupe pe care Europa avea să le cunoască în curînd. Cum la începutul anului 1940 în Waffen-SS se înrolaseră numeroși voluntari, aceste trupe ajunseseră

să numere aproximativ 100 000 de oameni : 64 000 de voluntari și 36 000 de mobilizați. Primele unități Waffen-SS s-au purtat în Polonia cu sălbăticia scontată, pe care Göring o califică ca „bravură exemplară". Himmler obțin autorizația să creeze noi divizii.

După ce a trecut proba războiului în care s-a călit, Waffen-SS-ul avea să constituie armata internă polițienească, singura însărcinată cu menținerea ordinii „în momentele critice". Militarii s-au văzut, așadar, lipsiți de orice rol în interiorul țării. Hitler știa că armata obișnuia adesea să se folosească de pretextul „menținerii ordinii" pentru preluarea puterii. El știa, de asemenea, cît de ispititor este să tulburi ordinea ca s-o restabilești apoi mai bine. Neputînd să protesteze împotriva faptului că li se luau atribuțiile polițienești, atribuții pe care armata simulase întotdeauna că le disprețuiește, generalilor nu le-a rămas altceva de făcut decît să se plîngă de independența acordată SS-ului. Ofițerii repetau și ei formula trîmbițată de Hitler în epoca „epurației Röhm" : „În Germania nu există decît o singură forță armată : Wehrmachtul".

Protestele au fost atît de violente, încît Hitler l-a însărcinat pe aghiotantul lui să întocmească o notă explicativă, care însă n-a fost difuzată. Keitel însuși, în ciuda obișnuitei sale docilități, i-a declarat lui Hitler că gestul respectiv ar fi fost „considerat de armată ca un afront". În cele din urmă, Brauchitsch a fost însărcinat să potolească spiritele. El le-a adus la cunoștință ofițerilor că era vorba de „trupe polițienești care aveau să fie obligate să participe la operații militare".

Protestele însă au reînceput. Organizațiile din care era nevoit să facă parte timp de mai mulți ani fiecare tînăr german erau controlate de partidul nazist. Pentru SS era ușor să ducă în aceste organizații o propagandă intensă ca să-și recruteze de acolo cele mai bune elemente. Această „scoatere a cremei" lipsea însă Wehr-

machtul şi Luftwaffe de viitoarele lor cadre. „Armata de uscat împreună cu aviaţia au protestat, şi pe bună dreptate — spune Göring —, căci acapararea aceasta a celor mai bune elemente dintre voluntari lipsea armata de uscat şi aviaţia de oameni care ar fi putut deveni ofiţeri excelenţi". Hitler s-a făcut însă că nu aude, iar Himmler a primit autorizaţia să constituie noi divizii.

Necesităţile momentului şi dorinţa de a spori neîncetat importanţa armatei sale l-au dus pe Himmler la abandonarea faimoaselor „reguli ale sîngelui", prezentate pînă atunci ca esenţiale pentru „apărarea rasei şi a ideologiei" naziste. Lucrurile au mers mai departe. Arienii, înalţi şi blonzi, cu sînge nordic absolut pur, care constituiau mîndria şi raţiunea de a fi a SS-ului, luară încetul cu încetul înfăţişări destul de neaşteptate: în 1943 a fost creată divizia musulmană „Handschar", în 1944 divizia albaneză „Skanderbeg", divizia franceză „Charlemagne" şi o divizie de cavalerie maghiară; în 1945 diviziile croată („Kama"), flamandă („Langemarck"), valonă („Wallonie"), olandeză („Landstorm Nederland"), precum şi o divizie italiană. Între timp, se constituiseră unităţi mai puţin importante cu ceea ce Himmler numea „popoare sălbatice". Printre ele se găseau regimente din Turkestan, din Caucaz, o legiune indiană, un batalion de schiori norvegieni, unul bulgar şi 3 divizii de cazaci. Şi toate aceste trupe pestriţe purtau uniforma SS, rezervată cu 3 sau 4 ani înainte numai „elitei de rasă germanică" şi acordată în urma unui control riguros al arborelui genealogic al candidatului.

După toate probabilităţile, peste 1 000 000 de oameni au făcut parte din Waffen-SS. Cît despre prezenţa acestor „trupe de elită", ea a fost marcată pretutindeni de cele mai sălbatice atrocităţi [1].

[1] La sfîrşitul războiului, Waffen-SS-ul număra 40 de divizii, cu 594 000 de soldaţi. Pînă la 1 octombrie 1944, el a pierdut 320 000 de oameni.

2

GESTAPOUL PĂTRUNDE ÎN FRANȚA

Pentru francezi, războiul a început la 10 mai 1940. De peste 8 luni, trupele franceze și engleze se împotmoliseră în mlaștina unui război ciudat. Oamenii începuseră să se obișnuiască cu acel bizar conflict imobil, în care exista mai multă preocupare pentru distracțiile celor mobilizați, pentru posturile lor de radio și pentru mingile lor de fotbal decît pentru ofensive sau mișcări de trupe. Năprasnicul atac, la care, de altfel. statele-majore aliate se așteptau de mai multe săptămîni, a repus lucrurile pe adevăratul lor făgaș.

Nimeni nu s-a așteptat la uraganul de fier care avea să se abată asupra Franței. Evenimentele s-au precipitat cu o rapiditate halucinantă. La 14 iunie, O.K.W-ul publica următorul comunicat:

„În urma totalei prăbușiri a întregului front francez între Canalul Mînecii și linia Maginot, în apropiere de Montmédy, comandamentul francez a renunțat la intenția lui inițială de a apăra capitala Franței. În momentul publicării acestui comunicat, trupele germane victorioase își fac intrarea în Paris".

Parisul căzuse. La 14 iunie, trupele armatei a XVIII-a a lui von Küchler au intrat în Paris pe poarta Villette, la ora 5,30, exact la aceeași oră la care, cu 36 de zile în urmă, începuse ofensiva la frontiera olandeză.

Dis-de-dimineaţă, două plutoane s-au îndreptat unul către turnul Eiffel, iar celălalt către Arcul de triumf, pentru a înfige drapelul cu zvastica. Înainte de amiază, generalul von Stutnitz, primul comandant al „Marelui Paris", se şi instalase la hotelul „Crillon". Totul se desfăşura în ordine, metodic, totul părea să fi fost pregătit de mult.

La 14 iunie şi în zilele care au urmat, trupele germane au pătruns fără întrerupere în Paris. Parte din ele s-au instalat acolo, parte au traversat doar oraşul, continuîndu-şi drumul spre sud.

O dată cu valul acestor trupe îşi făcu apariţia, neobservat, un mic grup de oameni îmbrăcaţi în uniformă de Geheime Feldpolizei (G.F.P.), poliţia secretă de campanie. Grupul era format din numai 20 de oameni, cîteva maşini uşoare şi puţin armament. Cantonamentele lui nu fuseseră pregătite dinainte şi situaţia lui, din punct de vedere militar, nu era reglementară. Din grupul acesta mic, aproape clandestin, urma să ia fiinţă însă organizaţia de poliţie germană care, timp de 4 ani, avea să terorizeze poporul francez.

Bizara istorie a micului detaşament hărăzit unui viitor atît de important nu a fost niciodată relatată.

La intrarea trupelor germane în Polonia, O.K.W.-ul protestase platonic împotriva sosirii simultane a kommandourilor poliţiei şi a armatei. În pofida acestui protest, Himmler obţinuse acordul lui Hitler şi, ca şi în Austria şi Cehoslovacia, serviciile poliţiei au pătruns în Polonia o dată cu trupele combatante. Cînd planul ofensivei spre vest a fost definitiv stabilit, O.K.W.-ul s-a opus cu şi mai multă energie ca în Franţa să fie aplicate aceleaşi metode. Purtarea SS-iştilor şi a Gestapoului în Polonia i-a impresionat rău pe unii generali (mai tîrziu aveau să se deprindă cu ea). De data aceasta, ei au dat dovadă de mai multă hotărîre, aşa încît Hitler a dat

satisfacţie O.K.W.-ului. Nici o unitate poliţienească, nici un Einsatzkommando al S.D.-ului nu au fost autorizate să însoţească armata în înaintarea ei pe teritoriul Franţei. Autoritatea poliţienească a fost încredinţată administraţiei militare. Armata avea să fie singura stăpînă a regiunilor ocupate, scăpînd în felul acesta de sub controlul lui Himmler.

Hotărîrea aceasta l-a pus pe Himmler în grea încurcătură. El îşi dădea seama de primejdia care pîndea SS-ul şi organizaţiile lui poliţieneşti în cazul cînd armata, victorioasă, ar fi preluat singură administrarea teritoriilor ocupate din vest. Trebuia, aşadar, să formeze un „cap de pod" care să îngăduie recucerirea progresivă a puterii, deţinută deocamdată de militari.

Himmler îi dădu ordin lui Heydrich să alcătuiască un Sonderkommando (kommando autonom cu misiune specială) care trebuia să se instaleze la Paris *concomitent* cu primele trupe. Era vorba de o problemă de siguranţă şi, în acelaşi timp, de una de prestigiu. Şi, desigur, lui Himmler nu-i displăcea de loc să arate militarilor virtuozitatea serviciilor lui.

Heydrich alcătui cu grijă detaşamentul însărcinat cu îndeplinirea acestei misiuni delicate. El s-a fixat la un număr de 20 de oameni — efectiv destul de modest, ca să treacă neobservat, dar suficient pentru organizarea primului „cap de pod". Ca să poată pătrunde în Franţa, el a recurs la un şiretlic : cei 20 de oameni au fost îmbrăcaţi în uniforme ale G.F.P. (poliţie exclusiv militară), iar maşinile au primit matricole militare. În felul acesta, Sonderkommandoul a avut posibilitatea să circule liber printre trupele care mărşăluiau pe drumurile Franţei şi să ajungă nestînjenit la Paris.

În seara zilei de 14 iunie, kommandoul a tras la hotelul „Louvre". În dimineaţa zilei de 15, la numai 24 de ore de la sosirea sa la Paris, s-a pus pe lucru. Înainte de amiază, un membru al kommandoului se prezentă la

prefectura poliției și ceru dosarele emigranților germani, ale evreilor și un anumit număr de dosare ale personalităților politice cu vederi ostile naziștilor.

Cine erau oamenii aceștia și, mai ales, cine era șeful lor? Ca să conducă Sonderkommandoul și să poarte răspunderea misiunii, Heydrich și-a adus aminte de tînărul intelectual care organizase în mod strălucit incidentul de la Venlo și răpirea celor 2 ofițeri britanici: Helmut Knochen. La numai 30 de ani, Knochen se dovedise a fi înzestrat cu calități deosebite de organizator și cu o fire foarte hotărîtă: era un bun sportiv, licențiat universitar, inteligent, cultivat, politicos, cu maniere plăcute, calități foarte utile ca să poată trata cu francezii. Knochen și-a alcătuit el singur echipa, cu o singură excepție. Müller, șeful Amtului IV (Gestapo), a ținut neapărat să fie reprezentat în grup de un om în care avea toată încrederea, sturmbannführerul Bömelburg, vechi polițist de profesie, a cărui abilitate era bine cunoscută. Bömelburg era singurul reprezentant al Gestapoului în acest kommando. Era evident că la început grupul nu avea să aibă nici o putere executivă și că lucrurile aveau să rămînă așa poate multă vreme. Gestapoul, fiind un organ prin excelență executiv, figura, așadar, cu titlu consultativ în acest kommando. Ceilalți membri ai kommandoului erau foarte tineri. Mulți dintre ei terminaseră recent universitatea, ca, de pildă, Hagen, care, la 27 de ani — deși membru în S.D. din 1934 —, obținuse ultima diplomă la Berlin în februarie 1940 și făcuse gazetărie.

Partea cea mai importantă a efectivului provenea din Amt VI (S.D. exterior), cu excepția lui Bömelburg și a 2 oameni din Waffen-SS însărcinați cu eventualele lovituri de șoc. Toți oamenii erau de multă vreme specializați în cunoașterea mediilor străine. Începînd din 1935, Gestapoul și S.D.-ul studiaseră temeinic poliția

franceză. Fusese adunată o uriașă documentație privind Franța și organizarea ei administrativă, culturală, religioasă, artistică și mai cu seamă economică și politică. Fiecare sector al Gestapoului și al S.D.-ului avea sarcina să studieze în amănunțime un sector corespunzător francez. Agenții din zona Berlinului, de pildă, studiau de ani de zile „regiunea V", adică regiunea pariziană.

Această pregătire minuțioasă avea să-și dea roadele: agenții Gestapoului și ai S.D.-ului se mișcau pe un teren care le era deja familiar. Erau la curent cu obiceiurile din fiecare regiune, cu felul de a fi al populației și chiar cu viața particulară a personalităților importante. Knochen însuși fusese la Paris în 1937 pentru „a vizita Expoziția".

Se născuse la 14 martie 1910, într-o familie modestă din Magdeburg. Tatăl lui, Karl Knochen, era, ca și tatăl lui Himmler, învățător. Tînărul Helmut primise, ca și Himmler, o educație rigidă. Fiind un elev sîrguincios, și-a luat examenul de bacalaureat la Magdeburg, după care a urmat cursurile universităților din Leipzig, Halle și Göttingen. În 1935 și-a luat doctoratul în filozofie cu o lucrare despre dramaturgul englez George Colman. Visa să devină profesor de literatură, dar viața lui suferise deja influența politicii. Tatăl lui Knochen, patriot de școală veche, militarist acerb, căpitan de artilerie în rezervă și fost combatant în războiul din 1914—1918, fusese grav rănit la Verdun și rămăsese multă vreme cu o paralizie aproape totală a brațului drept. Cînd fiul lui a împlinit 16 ani, l-a înscris în secția de tineret a „Căștilor de oțel", care, sub pretextul că-i grupa pe foștii combatanți, se deda la o violentă campanie naționalistă.

Ca să-și ajute părinții, pe cînd urma cursurile universitare, Helmut a dat timp de cîteva luni lecții de gimnastică, apoi începu să scrie articole pentru gazetele locale. Între timp veniseră la putere naziștii. Pentru stu-

denţi era din ce în ce mai greu să obţină un titlu universitar dacă nu erau membri ai unei organizaţii a partidului nazist. La 1 mai 1933, Knochen intră în SA, unde obţinu modestul titlu de obertruppführer. Păşise astfel într-un angrenaj care avea să-l înghită cu totul. Puţin după aceea, articolele lui Knochen începură să apară în „Studentenpresse", organ al Ministerului culturii. Noua lui activitate ziaristică îi plăcea ; o socotea mai bănoasă decît profesoratul şi, în 1936, abandonă pentru totdeauna visul de a preda literatura şi deveni redactor la D.N.B., agenţia oficială de presă germană. Acolo, în perioada în care se ocupa mai ales de Jocurile olimpice, îl întîlni pe unul dintre foştii săi profesori, dr. Six, care părăsise universitatea pentru a trece la S.D., unde conducea secţia „Presă". Doctorului Six nu i-a fost de loc greu să-l convingă pe fostul lui elev să intre şi el în serviciul central al S.D.-ului din Berlin, lucru care se întîmplă în 1937. Acolo Knochen obţinu gradul de obersturmführer SS (căpitan). La început a fost însărcinat cu analiza presei germane. În scurt timp a trebuit însă să se consacre studierii presei franceze, belgiene şi olandeze. Se ocupa mai ales de ziarele editate în ţările respective de emigranţi, precum şi de informaţiile de orice fel referitoare la aceştia. Activitatea pe care o desfăşurase cu ocazia operaţiei de la Venlo şi succesul cu care se soldase l-au plasat în centrul atenţiei şi i-au adus în aceeaşi zi Crucea de fier clasa I şi clasa a II-a. Mulţumită aceluiaşi succes a fost desemnat să preia conducerea Sonderkommando-ului care şi-a făcut intrarea în Paris la 14 iunie 1940.

Knochen s-a instalat în capitala Franţei mai întîi la hotelul „Louvre", apoi la hotelul „Scribe", după aceea pe bulevardul Lannes nr. 57 şi în cele din urmă pe Avenue Foch nr. 72, unde a rămas pînă la prăbuşirea din august 1944. Era un bărbat zvelt, cu o faţă uscăţivă, cam neplăcută, luminată de 2 ochi albaştri-cenuşii. Zîmbea rar

și părea un spirit echilibrat. Nasul drept și subțire, gura cam mare, pe care o cută discretă o înclina ușor spre stînga, dîndu-i o expresie puțin disprețuitoare, fruntea mare de intelectual, ușor bombată, pe care părul castaniu o lăsa complet descoperită, toate acestea îi creau o înfățișare surprinzătoare pentru un conducător de „kommando autonom cu misiune specială". Tînărul care a luat în mîna lui soarta poliției germane din Paris era totuși Knochen, doctor în filozofie. Cultura și înfățișarea lui nu aveau să constituie o piedică pentru activitatea sa viitoare.

Cum au descoperit existența serviciului lui Knochen la Paris, militarii i-au și atras atenția că nu avea nici o autoritate și, „pentru a-i reglementa situația", l-au luat imediat sub controlul lor.

Knochen le-a răspuns că nu avea nicidecum intenția să încalce prerogativele armatei de ocupație și a afirmat că unica lui sarcină era aceea de a face cercetări în legătură cu emigranții germani și austrieci antinaziști comuniști, evrei sau francmasoni, toți socotiți deopotrivă dușmani ai nazismului. El s-a angajat să ceară sprijinul G.F.P.-ului ori de cîte ori vor fi necesare „măsuri executorii", adică percheziții sau arestări. Knochen a manevrat cu atîta abilitate, încît a reușit să încheie un acord cu dr. Sowa, directorul poliției militare. Kommandoul lui Knochen a trecut imediat la executarea misiunii care-i revenea : a închis birourile și instituțiile antigermane și antinaziste, a pus mîna pe arhive, a efectuat percheziții la refugiații germani, la francmasoni, la un anumit număr de personalități politice, a șterpelit de peste tot documentele compromițătoare ; de fiecare dată cînd trebuia procedat la vreo arestare, de fiecare dată cînd era descoperit un emigrant care nu avusese prezența de spirit să părăsească Parisul se făcea apel la poliția militară.

Militarii au considerat că, deşi oamenii lui Knochen erau cam zurbagii, avea să le fie uşor să-i ţină în frîu, din cauza numărului lor redus. 20 de inşi nu însemnau mare lucru pe lîngă cei 2 500 de oameni din G.F.P. (poliţia secretă de campanie), care se instalase la Paris şi al cărei efectiv ajunse în curînd la 6 000 de oameni.

După ce Knochen şi-a instalat solid „capul de pod", a venit să-i consolideze poziţia un al doilea Sonderkommando, de încă aproximativ 20 de oameni, condus de hauptsturmführerul Kieffer.

Apoi, la începutul lunii august, a sosit un al treilea grup comandat de untersturmführerul SS Roland Nosek, însărcinat îndeosebi cu culegerea informaţiilor politice. Nosek era maestru în acest domeniu. El era membru al partidului din 1932 şi trecuse prin Italia, Belgia, Ungaria, Turcia, Romînia, Grecia şi Franţa.

Nosek vorbea curent franceza, engleza şi spaniola. El făcea parte din S.D.-Ausland din 1938. Îşi formase singur grupul, alegînd exclusiv agenţi care vorbeau perfect limba franceză, cunoşteau Franţa şi aveau acolo legături personale. În această a treia echipă se găseau tot felul de indivizi : germani care fuseseră pînă atunci în oraşul lor funcţionari sau negustori (de pildă, un negustor de vinuri), o contesă divorţată, 2 luxemburghezi şi o tînără învăţătoare cehă.

Această a treia echipă se instală la hotelul „Boccador" şi-şi organiză birourile în clădirea Siguranţei generale franceze de pe strada Saussaies nr. 11, unde sosi şi Bömelburg, reprezentantul Gestapoului şi şeful Sipoului pentru Franţa, împreună cu oamenii lui.

În acelaşi timp, Knochen începu să-şi infiltreze serviciile în provincie şi la începutul lunii august l-a însărcinat pe Hagen să-şi instaleze o „antenă" la Bordeaux pentru a organiza supravegherea întregii coaste a Atlanticului, de la frontiera spaniolă pînă la Loire şi în toată adîncimea teritoriului ocupat. Hagen, care la în-

ceput nu dispusese decît de 18 oameni şi de o secretară, s-a instalat provizoriu pe iahtul regelui Belgiei, ancorat în port, aşteptînd să-şi poată deschide birourile în strada Médoc. Ca şi Knochen, Hagen avea să desfăşoare şi el o activitate intensă. La începutul anului 1941 avea să includă Bretania la zona lui de activitate şi avea să-şi instaleze treptat „sucursalele" în cele 10 oraşe principale din zona sa, fiecare dintre acestea putînd, la rîndul ei, să detaşeze agenţi în alte localităţi.

Fricţiunile cu militarii erau departe de a se fi terminat. Von Brauchitsch, comandantul-şef al armatei, a dat dispoziţie serviciilor sale să se opună activităţii oamenilor lui Himmler şi, în orice caz, să împiedice orice încălcare a autorităţii militarilor.

Knochen s-a limitat deci la culegerea de informaţii privitoare la emigranţi, comunişti, evrei şi francmasoni. Deşi respecta acest principiu, el a ajuns în curînd să rivalizeze cu alt serviciu, Einsatzstab Rosenberg (statul-major „de luptă" Rosenberg). Acesta era un kommando organizat de teoreticianul mistic al partidului nazist, însărcinat şi el cu strîngerea arhivelor societăţilor religioase sau secrete, şi în special ale lojilor masonice. Conflictul nu a întîrziat să izbucnească. Oamenii lui Knochen se aflau din nou în stare de inferioritate, căci dacă Knochen era reprezentantul lui Himmler în Franţa, serviciul Rosenberg fusese învestit cu puteri speciale de însuşi führerul! În cele din urmă s-a încheiat un fel de acord. Serviciul Rosenberg a acceptat să nu-şi însuşească decît arhivele care prezentau interes istoric, lăsîndu-i lui Knochen arhivele politice şi contemporane. Acesta din urmă se angajă, la rîndul său, să predea Einsatzstabului toate documentele istorice pe care le-ar fi descoperit. În realitate însă, concurenţa nu slăbi nici o clipă. Serviciul Knochen nu a transmis niciodată nici cel mai neînsemnat document serviciului Rosenberg.

Aceste neînțelegeri îi dovediseră lui Knochen necesitatea de a fi „acoperit" de un superior capabil să trateze cu concurenții de la egal la egal. De aceea, s-a simțit ușurat văzînd că sosește în Franța dr. Thomas, un brigadeführer SS (general), de statură impunătoare, reprezentantul personal al lui Heydrich, însărcinat cu controlul ansamblului de Sonderkommandouri în plină activitate. Avînd titlul de „reprezentant al șefului poliției de siguranță și al S.D.-ului pentru Belgia și Franța", Thomas avea însărcinarea oficială să asigure legătura cu Ambasada Germaniei și cu comandamentul militar din Franța. Infiltrația părea să fi reușit din plin.

Generalul Thomas era tot atît de înalt ca și Knochen, dar de două ori mai lat în spete, un adevărat uriaș, cu o voce tunătoare. Pe cît de stilat, rezervat și tenace era Knochen, pe atît era Thomas de puțin înzestrat pentru munca de informare, pe care adesea o trata cu ușurință. Fusese însărcinat pînă atunci cu siguranța în spatele liniei Siegfried, și avusese reședința la Wiesbaden: acolo se spunea că cunoștea mai bine cazinoul și localurile de noapte ale stațiunii termale decît fortificațiile liniei.

Era un zdrahon, făcut parcă pentru lovituri de șoc, mare bețivan, amator de femei, la alegerea cărora nu făcea multe nazuri. Împreună cu prietenul său Heydrich făcuse numeroase și memorabile „raiduri" prin „bombele" berlineze. Generalul Thomas mai avea un atu datorită căruia se bucura de încrederea lui Heydrich și căpătase numirea la Paris: fiica lui era amanta lui Heydrich și avea de la el un copil.

La Paris, Thomas s-a instalat în bulevardul Lannes nr. 57. Își împărțea timpul între Paris și Bruxelles, căci în atribuțiile lui intra și Belgia. Cînd se afla în Franța, activitatea lui consta în a colinda cabaretele din Place Pigalle și Champs-Élysées. Generalul avea totuși pretenții de om politic și de polițist și un fel de marotă:

partidele separatiste. El a luat contact cu reprezentanții mișcărilor basce, corsicane și bretone, convins fiind că ajutorul lui le putea permite să-și extindă activitatea și să joace un rol important în politica internă franceză, fără să-și dea seama că efectivul lor scheletic nu le-ar fi îngăduit să întreprindă nici o acțiune mai importantă. În același timp, Thomas a primit la Paris pe reprezentanții partidelor care s-au arătat dintotdeauna dispuse să colaboreze cu naziștii. Printre ele, mișcarea C.S.A.R. (Comitetul secret de acțiune revoluționară), grupare violent antirepublicană și antisemită, avea să joace un rol important, care i-a fost fatal lui Thomas. Cei 2 conducători ai mișcării, Deloncle și Filliol, au început să-l frecventeze foarte des pe Thomas și au devenit oarecum „consilierii politici" ai generalului. Ei au înființat un partid care a primit denumirea de M.S.R. (Mișcarea socială revoluționară).

Thomas și Knochen — adevăratul trăgător al sforilor — i-au folosit pe toți aceia care, din venalitate sau din convingere, se arătaseră încă în urmă cu cîțiva ani receptivi la intensa propagandă desfășurată în Franța de serviciile naziste. Instrumentul cel mai insidios al acestei propagande a fost Oficiul căilor ferate germane, care, sub masca reclamei turistice, distribuia manifeste și broșuri de tot felul, primind persoanele interesate, detectîndu-i pe cei care se dovedeau sensibili nu numai la frumusețile naturale sau arhitectonice ale Germaniei și oferindu-le niște extraordinare „înlesniri" [1]. Serviciile de propagandă împreună cu D.N.B.-ul (agenția de presă oficială) subvenționau anumite ziare și, sub masca unor contracte de publicitate, au obținut din partea acestora

[1] În Elveția, Centrala căilor ferate ale Reichului, cu sediul la Zürich, desfășura aceeași activitate. În toamna anului 1943, unul dintre directorii acesteia, Streibel, a fost arestat și schimbat pe un elvețian deținut în Germania. Locțiitorul lui, Lemberger, a fost condamnat la 28 mai 1943 la 2 ani închisoare și la expulzare.

o atitudine uneori net favorabilă nazismului, alteori cel puțin înțelegătoare.

Din fondurile naziste distribuite de agenția de publicitate „Prima" erau subvenționate un anumit număr de publicații. Printre ele se număra, de pildă, „France enchaînée", organ al grupării antievreiești din Franța, întemeiat de Louis Darquier — poreclit „de Pellepoix" —, care avea să se pună în slujba naziștilor hăituindu-i din însărcinarea lor pe evreii din Franța, și „Le Grand Occident", al cărui director general, un anume Paul Ferdonnet, necunoscut pînă în 1937, devenise celebru în 1939, fiind supranumit „trădătorul de la Stuttgart" [1].

Un important rol a avut și Comitetul Franța-Germania, ai cărui membri principali erau Georges Scapini și Fernand de Brinon.

Ziarele și organizațiile acestea au determinat o parte a opiniei publice franceze să privească pînă la urmă cu „înțelegere" și indulgență metodele naziste.

Francezii care simpatizau cu regimul fuseseră de multă vreme detectați de două organe : *Weltdienst* (Serviciul mondial), cu sediul la Erfurt și care publica un buletin bilunar în 6 limbi, intitulat „Service Mondial", precum și *Deutscher Fichte Bund*, cu sediul la Hamburg, care publica manifeste și broșuri pangermane.

Propaganda aceasta trăia în primul rînd de pe urma antisemitismului. Așa și-au atras serviciile germane simpatizanți, din rîndurile cărora S.D.-ul și Gestapoul au putut să-și recruteze agenți prețioși imediat după sosirea lor în Franța. Legăturile cu partidele colaboraționiste s-au dovedit atît de rodnice încît Knochen l-a însărcinat pe Sommer, unul dintre adjuncții săi, să se ocupe exclusiv de aceste partide.

---

[1] Porecla i-a fost dată lui Ferdonnet la începutul războiului în 1939, cînd a intrat în slujba postului de radio Stuttgart, unde redacta materiale de propagandă germană. Printr-o stranie „presimțire", ziarul său publicase în aprilie 1939 un editorial intitulat „Pétain au pouvoir" („Pétain la putere").

Oricare ar fi fost activitatea lor, serviciile lui Knochen erau subordonate administrației militare. Organizația înaltului comandament din Franța (Militärbefehlshaber), instalată la hotelul „Majestic" pe bulevardul Kléber și comandată de generalul von Stülpnagel, avea două ramuri : statul-major militar, al cărui șef era generalul Speidel, și administrația militară, al cărei șef era dr. Schmidt.

Paralel cu statul-major, care rezolva problemele pur militare (efective, intendență, informații), administrația militară dispunea de servicii însărcinate cu rezolvarea problemelor civile : poliția, prin dr. Best ; problemele economice, prin dr. Michel ; problemele de agricultură, prin Reinhardt ; problemele juridice, prin dr. Médicus.

Dr. Best, însărcinat cu treburile poliției, fusese ales pentru competența sa. Să ne amintim că el fusese unul dintre organizatorii S.D.-ului și că ulterior, cu prilejul creării R.S.H.A.-ului, fusese șeful Amturilor I și II. Cea mai importantă sarcină care-i revenea administrației militare era organizarea și păstrarea legăturii cu serviciile franceze. Dr. Best nu avea nici el vreo putere executivă. Ea era exercitată exclusiv de Geheime Feldpolizei (poliția secretă de campanie) și de Feldgendarmerie, care depindea direct de statul-major. Dar detașamentul special al administrației din țările ocupate, condus de dr. Best, se ocupa de toate chestiunile de ordin polițienesc și controla poliția franceză.

Statul-major se îngrijea de lagărele și închisorile rechiziționate și asigura paza lor. În fiecare organ al comandamentului exista cîte o secție care asigura legătura cu prefecții și cu secretarii gererali ai prefecturilor, cărora le transmitea instrucțiunile forurilor superioare. Cu urmărirea chestiunilor polițienești era însărcinat cîte un membru al fiecărei Feldkommandatur.

Se vede deci că la începutul ocupației serviciile lui Himmler din Franța au fost nevoite să se rezume exclu-

siv la strîngerea de informații, rolul lor fiind foarte redus. Situația aceasta a durat pînă în luna mai 1942.

Printre organele care se ocupau cu strîngerea de informații, exista unul singur autorizat să se ocupe cu problemele de siguranță și cu informațiile militare : era Abwehrul, instalat la hotelul „Lutétia" și condus de locotenent-colonelul Rudolph [1].

Ca orice organizație de spionaj, Abwehrul își camufla serviciile în spatele unor firme nevinovate. Unul dintre serviciile cele mai importante din Germania se intitula Biroul de recrutare a personalului feminin pentru Crucea Roșie a Corpului XII de armată. În Franța, el a avut mai multe denumiri : la Nantes s-a numit Direcția lucrărilor din Nantes, la Dijon — Statul-major al muncii, la Bordeaux — Serviciul conturilor, iar la Tours — Societatea internațională a transporturilor europene.

Față de această rețea uriașă, grupul condus de Knochen părea slab și dezarmat. Și totuși el a fost acela care, după cîteva luni de luptă camuflată, a rămas stăpîn pe situație, pentru ca după alte cîteva luni să-și înghită rivalul.

Dar, pînă la această victorie obținută atît de greu, sarcina lui Knochen a fost îngreuiată și de prezența generalului Otto von Stülpnagel, numit comandant suprem al Forțelor armate din Franța ocupată. Căci Stülpnagel se opunea cu îndîrjire ca în fieful lui să acționeze oamenii lui Himmler și, în pofida acordului dintre acesta și dr. Sowa, șeful G.F.P.-ului, punea tot felul de bețe-n roate serviciului lui. Atmosfera devenise atît de încărcată, încît Stülpnagel îi ordonă lui Knochen să înceteze pînă și activitatea de informare și făcu imposibilă orice legătură cu Heydrich, suprimînd mijloacele de comunicație ale grupelor lui Knochen cu Germania.

[1] Rudolph făcuse parte mai înainte din grupa 1 a Abwehrului, comandată de locotenent-colonelul Schmidt, alias dr. Petersen, specializat în problemele armatei de uscat.

Knochen nu a găsit nici un sprijin în jur. Pînă şi din partea Ambasadei germane se lovea de o opoziţie surdă. Rolul ambasadorului Abetz în Franţa fusese precizat de o scrisoare din 3 august 1940 a ministrului afacerilor externe. El trebuia să informeze concomitent poliţia secretă militară şi poliţia secretă de stat în ceea ce privea politica internă franceză, presa, radioul, propaganda. Tot el trebuia să le îndrume şi în privinţa confiscării documentelor care prezentau interes din punct de vedere politic. „Führerul a ordonat în mod expres ca numai ambasadorul Abetz să răspundă de toate problemele politice în Franţa ocupată şi neocupată". Or, potrivit obiceiului lor, Gestapoul şi S.D.-ul nu au ţinut de loc seama de părerea lui Abetz, pe care, de altfel, nici nu au solicitat-o vreodată.

Atunci Knochen a căutat să-şi ia revanşa pe un teren pe care nimeni nu se gîndise să i-l interzică. Începu să frecventeze cu asiduitate saloanele pariziene, uneori chiar pe cele mai distinse. Acolo se risipea în mondenităţi şi-şi etala în faţa personalităţilor importante la care fusese introdus cu ajutorul unor prieteni politici francezi vasta lui cultură şi spiritul cu care era din plin înzestrat. Curînd Knochen ajunse nelipsit la toate reuniunile şi la toate petrecerile acelei părţi a „lumii bune" care păşise bucuroasă pe calea colaborării active în speranţa încheierii unor afaceri fructuoase, lucru care s-a şi întîmplat foarte frecvent, de altminteri. Knochen reuşi astfel nu numai să fie la curent cu miile de cancanuri ale vieţii pariziene, atît de utile pentru un om ca el, dar să obţină şi informaţii de cea mai mare însemnătate în legătură cu oamenii de stat, cu foştii politicieni sau cei actuali, cu situaţia reală din economie şi industrie, cu opinia publică, cu tendinţele opoziţiei şi ale conducătorilor acesteia, în sfîrşit cu rezistenţa şi cu legăturile cu Anglia şi America. Parte din noii lui prieteni — printre care multe personalităţi marcante — au devenit în felul acesta agenţii

lui. (Nu voi avea cruzimea să citez nume uitate astăzi de marele public. E totuşi straniu să vezi acum pe unii din foştii tovarăşi de petreceri ai lui Knochen dînd francezilor lecţii de patriotism !)

Dr. Thomas, în teorie şeful lui Knochen, alesese o altă cale de a influenţa politica internă franceză. Chiar din primele zile ale ocupaţiei, autorităţile germane şi guvernul din Vichy au trecut la măsuri antievreieşti. În acelaşi timp, presa antisemită, care primea importante subvenţii de la serviciile germane de propagandă, a început o campanie în care abundau adevărate îndemnuri la pogrom cu scopul de a provoca naşterea unor sentimente antisemite în rîndurile populaţiei franceze. Faptul că aceste campanii erau de inspiraţie germană — ca şi violenţa lor — le-a dus însă la eşec.

Thomas, care prefera localurile de noapte din Place Pigalle saloanelor din Passy, îşi luase ca consilieri politici pe Deloncle, unul dintre primii conducători ai cagularzilor şi şef al M.S.R.-ului, şi pe adjunctul acestuia, ucigaşul Filliol. În septembrie 1941, cei doi i-au propus lui Thomas să organizeze cîteva atentate împotriva sinagogilor din Paris, „ca să mai dezmorţească opinia publică". Şeful lui Knochen a găsit că ideea este genială ; ea îi amintea de pogromurile „spontane" organizate de naziştii în Germania în 1938. Thomas l-a însărcinat pe obersturmführerul Hans Sommer din Amt VI, specialist în ţinerea legăturilor cu „colaboratorii" francezi, să aranjeze latura materială a operaţiei cu Deloncle şi Filliol cu cea mai desăvîrşită discreţie şi mai ales fără ştirea militarilor, şi în primul rînd a lui Stülpnagel. Sommer a adus de la Berlin toate materialele necesare.

În noaptea de 2 spre 3 octombrie, parizienii au fost treziţi de o serie de explozii. La ora 2,30, o primă explozie a pricinuit mari stricăciuni sinagogii din strada Tourelles ; la 3,40 s-a produs o a doua în strada Notre-Dame de Nazareth ; la 4,30 a venit rîndul marii sinagogi din

strada Victoire ; la 5 s-a produs o explozie în strada Sainte-Isaure ; la 5,15 în strada Copernic. Dacă mai adăugăm bomba din strada Pavée şi o alta dintr-o casă particulară de rugăciuni din bulevardul Montespan, ajungem la nu mai puţin de 7 atentate comise în aceeaşi noapte sub ochii patrulelor Wehrmachtului. Doi soldaţi din Wehrmacht care-şi făceau rondul de noapte au fost destul de serios răniţi, iar incendiiile au provocat avarii şi imobilelor învecinate.

Deloncle era mîndru de isprăvile vechilor lui cagularzi. Într-adevăr, era nevoie de mult „curaj" ca să pui o bombă noaptea în ungherul unei intrări şi s-o iei după aceea la sănătoasa ![1] Thomas triumfa. Dar isprava, demnă de epoca de aur a SA-ului, avea să aibă consecinţe neprevăzute. La 6 octombrie, Stülpnagel a aflat cine erau adevăraţii autori ai atentatului. El informă marele cartier general, plîngîndu-se că, la ordinul lui Knochen, obersturmführerul Sommer a dat explozibile de provenienţă germană pe mîna „criminalilor francezi" ca să comită atentate.

La 21 octombrie 1941, şeful Sipo-S.D.-ului din Berlin, respectiv Heydrich, primi o scrisoare purtînd stampila administraţiei militare a marelui cartier general din Paris. După ce amintea de atentatele care răniseră 2 membri ai Wehrmachtului şi mai mulţi francezi, autorul scrisorii preciza :

„Atentatele acestea au fost comise de nişte francezi din tagma celor care-i dau tîrcoale lui Deloncle. Cel care a procurat explozibilul şi l-a predat autorilor acestor atentate este obersturmführerul SS Sommer. El ştia cînd şi în ce fel vor fi comise aceste atentate. Obersturmführerul SS Sommer luase legătură cu autorii acestor atentate puţin înainte de săvîrşirea lor. Obersturmführerul

[1] În ianuarie 1944, Deloncle a devenit stînjenitor ; fiind bănuit că „trădează" (situaţia militară externă evolua rapid), a fost asasinat de Gestapo.

SS Sommer a acționat la ordinul șefului serviciului din Paris al Sipo-S.D.-ului, obersturmbannführerul SS Knochen, care a expus comandamentului militar acest incident în alăturatul raport din 4 octombrie 1941. El l-a expus într-un mod inexact, atît obiectiv, cît și subiectiv, ca fiind o acțiune pur franceză".

Lui Knochen i se reproșa mai ales că 24 de ore înainte de atentat, cînd pregătirile îi erau bine cunoscute, raportase că măsurile luate de comandamentul militar dădeau rezultate și că pretutindeni domnea calmul. Atentate se produseseră și mai înainte. Ele fuseseră însă urmate de măsuri represive. „Autorii și instigatorii atentatelor din 2 și 3 octombrie trebuiau deci să-și dea seama foarte bine că fapta lor se va răsfrînge asupra unor nevinovați și că va avea cele mai grave consecințe politice".

Primejdia fusese evitată la timp prin identificarea rapidă a autorilor, dar prestigiul armatei de ocupație risca să sufere, căci poliția franceză descoperise adevărul. Autorul scrisorii (probabil dr. Best) ajunge, în sfîrșit, la adevăratul scop al scrisorii: „Răspunderea pentru măsurile luate de Sonderkommandoul făcînd parte din Sipo-S.D. și pentru atitudinea acestui Sonderkommando revine șefului lui, chiar dacă se admite că acesta nu a participat, direct sau indirect, la aceste atentate. Insistăm totuși pentru o schimbare în conducerea Sonderkommandoului, din cauza importanței politice a incidentului și a inevitabilelor lui consecințe asupra poziției politice a administrației germane. În consecință, comandantul-șef al armatei germane cere ca brigadeführerul SS Thomas să fie îndepărtat din funcția sa. O.K.W.-ul presupune că serviciile din Berlin vor fi de acord ca dr. Knochen și obersturmführerul SS Sommer, care au luat parte la aceste atentate, să nu mai fie utilizați pe teritoriile ocupate".

Exploatînd din plin greşeala concurenţilor săi, Stülpnagel spera să-i poată înlătura. Compasiunea manifestată faţă de francezii care ar fi fost pedepsiţi pe nedrept pare însă nelalocul ei dacă ne gîndim că, exact în ziua cînd a fost semnată această scrisoare, la Nantes cădeau sub gloanţele unui pluton de execuţie 16 ostatici la fel de nevinovaţi şi că a doua zi aveau să fie executaţi la Châteaubriant alţi 27.

Pe plan administrativ (singurul sector în care naziştii se dovedeau a fi sensibili), Stülpnagel avea totuşi dreptate. Dar Knochen era un om prea preţios, nu se putea renunţa la el. Generalul Thomas era, în schimb, mai vulnerabil, cu toată înalta protecţie a „ginerelui" său nelegitim. Acesta propuse o soluţie care mulţumi pe toată lumea : Thomas ceru să fie eliberat din funcţie. Cîteva zile mai tîrziu, el plecă în calitate de şef al Sipo-S.D.-ului pe teritoriile proaspăt ocupate în răsărit, la Kiev.

Knochen rămase, aşadar, stăpîn pe situaţie, în fruntea unui serviciu poliţienesc lipsit de putere şi supus supravegherii riguroase a militarilor. Inteligenţa şi abilitatea lui aveau să-l ajute totuşi să iasă victorios din această încurcătură.

VICTORIA GESTAPOULUI ASUPRA ARMATEI

Opoziția militarilor, bazată pe rivalitate, izvora și dintr-o deosebire de concepții.

Articolul 3 din convenția de armistițiu semnată la Rethondes în 22 iunie este destul de ambiguu : „În regiunile ocupate ale Franței — se spune în acest articol —, Reichul german exercită toate drepturile puterii ocupante. Guvernul francez se obligă să înlesnească prin toate mijloacele stabilirea regulamentelor privind exercitarea acestor drepturi și punerea lor în aplicare cu ajutorul administrației franceze. Guvernul francez va cere imediat tuturor autorităților și tuturor serviciilor administrative franceze de pe teritoriul ocupat să se conformeze regulamentelor autorităților militare germane și să colaboreze cu acestea din urmă în mod corect..."

Înaltul comandament militar, care înțelegea să aplice întocmai aceste dispoziții, își asumă, așadar, controlul absolut al administrației franceze din regiunile ocupate. Părerea militarilor era că trebuia să li se asigure francezilor dreptul de a administra ei înșiși Franța ocupată, veghind numai ca serviciile franceze să aplice cu strictețe directivele germane. Așadar, rolul administrației militare germane trebuia să se limiteze doar la dirijare și control.

Directivele de lucru date de administrația militară (statul-major al armatei — Cartier general nr. 800/40 — 22 august 1940) sînt limpezi :

„Întreaga activitate a administrației militare se va călăuzi după principiul că nu vor fi luate decît măsuri necesare ocupației militare a țării. Dimpotrivă, amestecul în problemele de politică internă a Franței, în scopul ameliorării acesteia, nu este de resortul administrației militare. Pentru toate măsurile administrative pe care va fi chemată să le ia, administrația militară se va folosi, în principiu, de mijlocirea autorităților franceze".

Militarii socoteau că această soluție nu prezenta decît avantaje : dificultățile executării aveau să fie rezolvate chiar de francezi, iar administrația avea să coste mai puțin ; în sfîrșit — și mai cu seamă — aplicarea directivelor germane sub paravan francez avea să îngăduie să se evite „reacțiile instinctive ale poporului francez împotriva a tot ce vine din partea germanilor". Atitudinea aceasta explică de ce autoritățile germane îi primeau atît de favorabil pe francezii care acceptau să colaboreze cu ele. Se urmărea nu o anexare a Franței, ci aservirea politicii ei.

Din aceste motive, după părerea militarilor, o acțiune directă a serviciilor polițienești germane risca să „strice totul". Singurul serviciu pe care l-au acceptat a fost secția antievreiască condusă de Dannecker, unul dintre adjuncții lui Bömelburg și reprezentantul personal al lui Eichmann pentru Franța.

Theo Dannecker era un bavarez din München, în vîrstă de 27 de ani, care făcea parte din Gestapo. Lucra sub ordinele lui Eichmann, care-l alesese personal să-l reprezinte la Paris. Sosi acolo în septembrie 1940. Din punct de vedere administrativ și ierarhic depindea de Knochen, dar în fapt nu primea nici un ordin direct de la el. Pentru „munca" lui, Dannecker îi era subordonat numai lui Eichmann, singurul care-i dădea directive.

La procesul său, Xavier Vallat, primul comisar general însărcinat cu problemele evreieşti [1], a declarat că Dannecker era „un nazist furios, care spumega numai la auzul cuvîntului evreu". După intrarea în vigoare a măsurilor antisemite, el a început să examineze sentinţele tribunalelor corecţionale, adresînd francezilor note de protest vehemente ori de cîte ori i se părea că sancţiunile lasă să se întrevadă vreo urmă de blîndeţe.

Dannecker şi-a instalat serviciile în bulevardul Foch nr. 31 bis şi în strada Saussaies nr. 11. S-a gîndit de la început să-i folosească pe antisemiţii francezi, pe care i-a ajutat, cu sfaturi şi cu bani, să creeze Institutul de studii pentru problemele evreieşti, rechiziţionînd în acest scop localul unei întreprinderi evreieşti de pe bulevardul Haussmann. Deveniţi astfel, fără ruşine, locatari ai Gestapoului, francezii care activau în cadrul institutului şi în fruntea cărora îl regăsim pe căpitanul Sézille, adjunctul lui Darquier de Pellepoix, au devenit cei mai activi furnizori ai lagărelor de exterminare.

Propaganda antisemită germană dăduse roade. Dar Dannecker nu se mulţumi numai cu amatori. La 3 octombrie 1940, guvernul din Vichy promulgase un „statut al evreilor". După ce preciza că orice persoană care avea 3 bunici de aceeaşi rasă, şi dacă era căsătorită cu un evreu trebuia considerată ca aparţinînd rasei evreieşti, statutul enumera „funcţiunile publice şi împuternicirile" la care evreii nu aveau acces, reglementînd şi accesul lor la un anumit număr de profesiuni libere sau comerciale.

Ulterior Dannecker a cerut ca prefectura de poliţie să-i pună la dispoziţie vreo 12 inspectori. Dîndu-le direct ordine, el realiză ceeea ce-i ceruse administraţia militară : ca francezii să execute ei înşişi cele mai josnice treburi pe care le cereau germanii.

[1] La 6 mai 1942 Vallat a fost înlocuit cu Darquier de Pellepoix.

La 24 august 1941 a fost promulgată, sub presiunea germanilor, legea care pedepsea cu moartea „acțiunile antinaționale" și înființa tribunalele excepționale.

În luna octombrie 1941, pentru a le „sustrage" germanilor pe polițiștii care se aflau sub directa lor autoritate, ministrul de interne Pucheu a creat un triptic însărcinat cu urmărirea „dușmanilor" regimului, care, întîmplător, erau și dușmanii nazismului. Pucheu a înființat în același timp o „poliție pentru problemele evreiești" (P.Q.J.), un „Serviciu al poliției destinat supravegherii comuniștilor" (S.P.A.C.) și un „Serviciu al societăților secrete" (S.S.S.), însărcinat cu urmărirea francmasonilor, care, prin legea din 13 august 1940, fuseseră excluși din funcțiile publice și puși sub supraveghere ca dușmani ai patriei.

Aceste servicii fuseseră constituite cu un personal eterogen. Cei 3 directori nu erau funcționari ai poliției, ci elemente alese dintre politicienii de extremă dreaptă. Conducerea S.P.A.C.-ului, de pildă, a fost încredințată unui fost comerciant din așa-zisul Partid Popular Francez al lui Doriot, care a primit salariul — considerabil pe atunci — de 10 000 de franci pe lună. Personalul era compus din membri ai acelorași organizații, completat cu cîțiva polițiști de profesie, care se angajaseră de bunăvoie atrași de salariile ridicate, și, în sfîrșit, de un număr de funcționari, foarte nemulțumiți că se aflau într-o tovărășie atît de proastă și hotărîți să nu-și „murdărească mîinile" cu treburi necurate.

O dată mai mult s-a putut constata că, în mod paradoxal, naziștii și-au recrutat acoliții tocmai printre membrii partidelor care făceau cel mai mare caz de patriotism.

Socotelile comandamentului militar german nu au dat însă rezultatele scontate. Fiindcă procedeele obișnuite nu dădeau roade, după expresia lui Keitel, înaltul coman-

dament alese calea represaliilor şi hotărî executarea unor ostatici ori de cîte ori avea să fie comis vreun atentat împotriva vreunui membru al armatei de ocupaţie.

La 22 august 1941, o decizie semnată de von Stülpnagel anunţă că începînd de la 23 august toţi francezii deţinuţi într-un serviciu german sau pentru un serviciu german aveau să fie consideraţi ostatici. Din această „rezervă" urmau să fie luaţi cei care aveau să fie împuşcaţi, numărul lor variind „în funcţie de gravitatea actului săvîrşit". O nouă decizie, emisă la 19 septembrie, adăugă la această primă categorie de ostatici pe „toţi bărbaţii francezi care se află sau se vor afla în viitor arestaţi pentru activitate comunistă sau anarhistă de către serviciile poliţiei franceze" şi care trebuiau consideraţi de acum înainte deţinuţi ai comandantului-şef al armatei din Franţa. Aceste dispoziţii au fost regrupate în ordonanţa generală din 30 septembrie, cunoscută sub numele de „Codul ostaticilor". Acest cod încălca articolul 50 al Convenţiei de la Haga, care interzicea luarea de ostatici.

Măsurile acestea aveau să se înăsprească în iulie 1942, după înlocuirea generalului Otto von Stülpnagel cu vărul acestuia, Heinrich von Stülpnagel. În „Pariser Zeitung" din 16 iulie a apărut următorul comunicat:

„Toate rudele apropiate de sex masculin, cumnaţii şi verii depăşind vîrsta de 18 ani ai celor care provoacă tulburări vor fi împuşcaţi.

Toate femeile avînd acelaşi grad de rudenie vor fi condamnate la muncă silnică.

Copiii sub 18 ani ai tuturor persoanelor susmenţionate vor fi internaţi în case de corecţie".

În toată această perioadă, serviciile poliţiei germane, Gestapoul, S.D.-ul, rămăseseră în culise. Dar dacă nu au deţinut un rol de prim plan, rămînînd ascunse în umbra

administrației militare, ele nu au încetat să-și lărgească progresiv cîmpul de activitate.

De la început, Knochen și-a organizat serviciile după modelul R.S.H.A.-ului, repartizîndu-și oamenii în 6 secții corespunzătoare celor 6 Amturi din direcția berlineză și avînd aceleași atribuții. Puse în imposibilitatea de a lucra pe față, aceste servicii s-au folosit de situație pentru a strînge documentația și a recruta agenți francezi, aleși dintre recidiviștii tribunalelor și membri ai unor anumite partide, printre care, pe primul plan, se afla P.P.F.-ul lui Doriot.

În cursul anului 1941, menghina supravegherii militare a slăbit. Supraaglomerat, G.F.P.-ul (poliția secretă de campanie) a fost nevoit să îngăduie Gestapoului să efectueze percheziții și, puțin timp după aceea, și arestări. Gestapoul trebuia să prezinte G.F.P.-ului rapoarte amănunțite cu privire la operațiile executate, formalitate care de cele mai multe ori era „uitată". Curînd, comandantul militar a trebuit să se decidă să ceară Gestapoului să se ocupe și de anchetele cu care Abwehrul și G.F.P.-ul nu mai reușeau s-o scoată la capăt. Printr-un acord încheiat cu Abwehrul, s-a convenit ca Gestapoul și S.D.-ul să asigure protecția spatelui armatei din punct de vedere civil și politic, întreaga activitate de informare militară rămînînd în exclusivitate Abwehrului. Dar granița dintre aceste două activități era uneori foarte vagă, iar agenții lui Knochen o încălcau cu seninătate, asumîndu-și atribuțiile rezervate celorlalți. De aici nenumărate conflicte. Relațiile dintre Gestapo-S.D. și Abwehr ascundeau întotdeauna o ostilitate surdă, reflectînd rivalitatea care îi opunea în Germania pe șefii celor două organizații.

Prin aceste succesive extinderi ale activității, importanța politică a serviciilor lui Knochen creștea. La sfîrșitul anului 1941, ele se încuibaseră în toate domeniile, cu excepția cîtorva sectoare care rămăseseră în

exclusivitate militarilor : cenzura presei, radioul, teatrele, cinematografia, veniturile întreprinderilor evreieşti şi problemele economice ale administraţiei franceze.

În aceeaşi perioadă, Knochen şi-a stabilit 3 „sucursale", aşa-numitele „Aussenstellen" (servicii externe) la Bordeaux, Dijon şi Rouen. La Vichy, încă de la începutul ocupaţiei, Himmler îşi plasase un agent pe nume Reiche, care îl informa direct asupra tuturor evenimentelor din „capitala provizorie". Agentul acesta nu depindea de Knochen.

Întreaga muncă de organizare, o luptă îndîrjită încununată pînă la urmă de succes, a fost opera lui Knochen. De la plecarea lui Thomas, el rămăsese singurul care răspundea de serviciile Gestapo-S.D. Thomas fusese înlocuit cu oberführerul Bierkamp, care însă a asigurat doar interimatul timp de 6 luni, pînă la venirea noului şef.

În aprilie 1942, Himmler a smuls, în sfîrşit, de la Hitler ordinele care-i erau necesare ca să-i retragă statului-major al armatei de ocupaţie din Franţa autoritatea poliţienească şi s-o treacă unui nou reprezentant personal.

Voind să accentueze importanţa pe care o acorda acestei funcţii, precum şi victoriei repurtate asupra militarilor, Himmler a ales un om recomandat călduros de Heydrich — pe generalul Karl Oberg.

Karl Albrecht Oberg se născuse la 27 ianuarie 1897 la Hamburg, unde tatăl său, dr. Karl Oberg, practica medicina. Tînărul Karl urmă liceul în oraşul hanseatic, unde, în 1914, îşi luă bacalaureatul. Avea pe atunci 17 ani. În august, după izbucnirea războiului, intră voluntar în armată. În septembrie 1916 lupta pe frontul francez, cu gradul de locotenent. Înainte de sfîrşitul războiului a fost decorat cu Crucea de fier clasa I şi clasa a II-a.

Înapoiat la Hamburg, unde situaţia familiei se înrăutăţise, Oberg se angajă la un negustor, unde rămase pînă în 1921. Deveni apoi reprezentantul unui angrosist de papetărie şi mai tîrziu funcţionar la fabrica de drojdie de bere „Cristiansen" din Flensburg, în apropiere de frontiera daneză. În 1923 se căsători cu Frieda Tramm, cu 5 ani mai tînără decît el. În 1926 tinerii căsătoriţi reveniră la Hamburg, unde Oberg găsise o slujbă la o firmă care se ocupa cu vînzarea cu ridicata a fructelor exotice „West-India Bananenvertriebsgesellschaft". Rămase acolo 3 ani, după care deveni concesionarul unei alte firme de fructe exotice — „Banjac". Afacerea nu merse bine şi, după 10 luni, în toamna anului 1930, rămase fără situaţie. 3 500 000 de şomeri băteau pe atunci străzile oraşelor germane, în căutare de lucru. Karl Oberg nu era însă omul care să se lase pradă desperării şi care să stea la coadă la cantina şomerilor. Mulţumită unui mic împrumut acordat de familie, el deschise pe cont propriu un debit de tutun chiar în centrul oraşului, pe Schauenburgerstrasse, o străduţă comercială dominată de Rathaus, uriaşa şi strălucitoarea primărie a Hamburgului.

În această perioadă, Oberg suferi influenţa propagandei naziste. Ca negustor de ţigări, se afla în inima unui oraş întru totul dependent de traficul maritim şi mai sensibil la efectul marasmului economic decît oricare alt oraş. În iunie 1931, Oberg aderă la partidul nazist şi primi carnetul nr. 575 205. După 10 luni intră în SS, unde avu ocazia să-şi valorifice calităţile de organizator. În anul următor, la 15 mai 1933, Heydrich veni la Hamburg să inspecteze serviciul local al S.D.-ului, aflat pe atunci în plină organizare. De cîtva timp, Oberg se simţea atras de serviciile de siguranţă ale partidului nazist. Ceru deci să-i fie prezentat lui Heydrich, care-i acceptă candidatura. Intrînd în S.D., Oberg deveni salariat, iar grijile lui materiale luară sfîrşit. Numit untersturmfüh-

rer (sublocotenent) la 1 iulie 1933, fu afectat ulterior la statul-major al lui Heydrich și deveni curînd unul dintre cei mai apropiați colaboratori ai acestuia. Atunci cînd serviciul fu transferat la München, la sfîrșitul lunii iulie 1933, Oberg îl urmă pe Heydrich acolo. Apoi, în luna septembrie a anului următor, el îl însoți la Berlin pentru instalarea serviciului central S.D. Curînd, Oberg ajunse șeful statului-major personal al lui Heydrich în S.D., apoi șef la serviciul personalului. Rămase în funcția aceasta pînă în noiembrie 1935. Activînd alături de Heydrich, el participase direct la „epurația Röhm".

Oberg părăsi de bunăvoie S.D.-ul pentru a se înapoia în serviciul activ SS, unde obținu comanda celui de-al 22-lea Standarte SS din Mecklenburg cu gradul de standartenführer (colonel). Ulterior deveni șef al Abschnittului IV SS din Hanovra, unde rămase pînă în decembrie 1938. În luna ianuarie 1939 fu numit comandant al poliției din Zwickau, în Saxonia, iar în aprilie primi acolo galoanele de oberführer-SS. Pînă în septembrie 1941, războiul nu a adus nici un fel de schimbare în situația lui Oberg, cu excepția unui scurt intermediu. În luna aprilie 1941, Himmler îl numise provizoriu în importantul post de comandant al poliției din Bremen. Dar gauleiterul Kaufmann, pontiful nazist local, avea un alt protejat și i s-a opus cu atîta îndîrjire, încît după o săptămînă Oberg a trebuit să fie readus la Zwickau.

În septembrie 1941, el a fost numit șef al poliției și al SS-ului la Radom, în Polonia. Acolo a participat la exterminarea evreilor și la hăituirea muncitorilor polonezi. Nu a părăsit această funcție decît pentru a veni la Paris[1], după ce fusese numit „brigadeführer und general-major der Polizei", adică general de brigadă, ceea ce constituia o destul de importantă avansare dacă

[1] Cel care trebuia, de fapt, să fie numit era Stahlecker, dar, spre „norocul" lui Oberg, a căzut pe frontul din Rusia.

ţinem seama că nu trecuseră decît 9 ani de cînd fusese sublocotenent.

Cînd Himmler l-a trimis în Franţa, Oberg avea, aşadar, 45 de ani. Era, în vremea aceea, un bărbat în floarea vîrstei, un german înalt din nord, blond şi trandafiriu, zdravăn, cu un început de burtă — urmare a apreciabilei cantităţi de bere pe care o consuma. Faţa lui prelungă era luminată de 2 ochi de un albastru-cenuşiu, uşor bulbucaţi, care nu reflectau în mod deosebit nici cruzime, nici duritate, ci mai curînd un fel de perseverenţă răbdătoare. Nişte ochelari cu lentile groase îi încălecau nasul lung, încovoiat, care se termina cu un vîrf foarte ascuţit şi uşor ridicat, ceea ce-i dădea — mai cu seamă din profil — o înfăţişare de paiaţă. De sub părul blond şi rar apărea craniul bombat şi trandafiriu. În serviciile sale anterioare lăsase amintirea unui om ponderat şi răbdător, blînd şi bun cu subalternii. Era un soţ serios şi aşezat, căruia abia după 13 ani de căsnicie, în 1936, i s-a născut primul copil, urmat în 1941 de un al doilea şi în 1942 de al treilea.

Omul acesta cu o înfăţişare destul de cumsecade, ales de Himmler pentru a completa haita de fiare sălbatice a membrilor Gestapoului şi SS-ului, mai avea o însuşire : era extrem de disciplinat.

Himmler luase hotărîrea de a-l trimite pe Oberg în Franţa la 22 aprilie 1942. La 5 mai, Oberg se afla acolo. Prezenţa lui avea să provoace o schimbare radicală în raporturile dintre poliţia germană şi armata de ocupaţie. Pentru a marca această transformare, i s-a dat lui Oberg titlul de „Höhere SS und Polizeiführer" (şef suprem al formaţiilor SS şi al poliţiei) şi de „reprezentant personal al lui Himmler". Thomas nu avusese decît titlul de reprezentant al lui Heydrich. În acelaşi timp, Oberg fusese învestit cu întreaga autoritate a poliţiei. El avea sarcina să facă legătura între Himmler, şeful suprem al poliţiei germane şi al SS-ului, şi dife-

rnele autorități din Franța: comandantul militar din Franța, von Stülpnagel, comandantul-șef al frontului de vest, mareșalul von Rundstedt, ambasadorul Abetz și, în sfîrșit, guvernul francez.

Himmler își manifestase dorința să vină să-l instaleze el însuși pe Oberg la Paris, ca să dea un caracter oarecum solemn evenimentului și să-i sublinieze însemnătatea. Fiind împiedicat însă de numeroasele lui sarcini, îl delegă pe Heydrich să se ocupe de înscăunare. În cadrul unei ceremonii organizate la hotelul „Ritz", acesta îl prezentă pe Oberg autorităților germane și franceze cu care avea să colaboreze. Pentru ceremonia aceasta, Heydrich personal convocase la Paris pe secretarul general al poliției, René Bousquet, și pe secretarul general al administrației Ministerului de Interne, Hilaire, amîndoi numiți de numai 15 zile. Au fost primiți de Heydrich, împreună cu Fernand de Brinon, delegat al guvernului francez în zona ocupată, și cu Darquier de Pellepoix, noul comisar general pentru problemele evreiești, care îi urmase lui Xavier Vallat.

Heydrich le-a ținut un lung discurs. Ei aveau datoria să colaboreze cît mai strîns cu autoritățile de ocupație, pentru ca fiecare, în sfera sa de activitate, să poată participa la reușita noului serviciu de poliție pe care Oberg urma să-l organizeze „spre binele tuturor".

Discursul constituia doar introducerea la pretențiile pe care Heydrich avea să le formuleze în numele führerului. Ordinele acestea îi erau adresate mai cu seamă lui René Bousquet, întrucît ele priveau în primul rînd poliția franceză. Oberg, spuse Heydrich, avea sarcina să reorganizeze serviciile poliției germane de pe teritoriul ocupat. Serviciile acestea aveau să dețină pe viitor puterea executivă. Administrației militare îi erau retrase funcțiile polițienești. Protecția spatelui trupelor era încredințată serviciilor poliției și SS-ului. Himmler

îi dăduse lui Oberg consemnul să vegheze ca trupele care staționau pe coastă să aibă spatele asigurat.

Pentru ca această sarcină să poată fi îndeplinită fără dificultăți, el ordonă ca poliția franceză din zona ocupată să treacă sub tutela poliției germane. Ordinul acesta era prezentat de Heydrich ca o cerere îndreptățită decurgînd din condițiile convenției de armistițiu. Era dreptul și datoria puterii ocupante să vegheze la menținerea ordinii, spuse Heydrich. Hitler și Himmler considerau însă că poliția franceză, așa cum era ea constituită, nu putea colabora în mod sincer și eficient. De aceea, reichsführerul SS ceru să se treacă la o reformă radicală a poliției franceze. Ea trebuia condusă și încadrată cu oameni siguri, aleși din sînul partidelor politice care colaborau fără gînduri ascunse cu serviciile germane „pentru a clădi o Europă nouă", printre care se numărau în primul rînd P.P.F.-ul lui Doriot și Serviciul de ordine legionar al lui Darnand.

Naziștii nu puteau să uite că își înlăturaseră adversarii tocmai „asigurînd ordinea" prin intermediul SA-ului și împînzind toate serviciile polițienești cu oameni pentru care slujirea partidului nazist trecea înaintea slujirii statului. În Franța, Thomas încercase să facă același lucru, luîndu-i sub protecția lui pe toți cei care deveniseră agenți ai nazismului. Pucheu crease, de asemenea, cele 3 servicii speciale: P.Q.J., S.P.A.C. și S.S.S.

Dar Heydrich, care se așteptase să găsească un om gata să i se ploconească, s-a ciocnit cu surprindere de rezistența lui René Bousquet care nu dorea să pună poliția sub tutelă germană și să primească în rîndurile ei elemente din partidele extremiste. El declară că liniștea putea fi restabilită numai dacă poliția franceză va fi lăsată să-și îndeplinească sarcina și dacă, la rîndul lor, germanii vor înceta să se dedea la tot felul de

represalii nesăbuite. Heydrich acceptă cu condiția ca Bousquet să imprime poliției franceze o orientare favorabilă intereselor germane iar între cele două servicii să se stabilească o colaborare strînsă și amicală.

René Bousquet ceru ca poliția germană să nu se amestece în serviciile poliției franceze și cele două polițiii să acționeze separat.

Întrevederea dintre Heydrich și Bousquet din 5 mai 1942 a salvat Franța de o grea amenințare. În Polonia, Danemarca și Cehoslovacia, poliția germană controla toate serviciile locale. În Danemarca, aproape toți polițiștii fuseseră arestați și deportați. În Cehoslovacia, Heydrich, care fusese numit „protector al Boemiei și Moraviei", instituise teroarea. În Polonia, SS-iștii executau ordinele Gestapoului cu privire la exterminarea populației. Se pare totuși că soluția acceptată în Franța corespundea și intereselor serviciilor germane. Dacă ar fi preluat totalitatea serviciilor polițienești din Franța, ele ar fi trebuit să imobilizeze un mare număr de oameni prețioși într-un moment cînd pe frontul de răsărit era nevoie de fiecare combatant. Ar fi fost de asemenea, din ce în ce mai anevoios să se mențină ordinea, populația suportînd mult mai greu măsurile luate de ocupanți decît pe cele luate de serviciile franceze. Ordinea ar fi fost deci și mai mult tulburată. Pentru Franța trecerea poliției sub tutela Gestapoului ar fi însemnat certitudinea dezlănțuirii asupra ei a unor măsuri sălbatice, în stilul celor folosite în centrul și răsăritul Europei pentru „îmblînzirea" populației recalcitrante. Așa încît, în ultimă analiză, acordul acesta convenea ambelor părți.

La Paris, Oberg începu reorganizarea serviciilor aflate sub conducerea lui.

Prima măsură luată a fost includerea în serviciile poliției de siguranță și S.D. a secției administrative mi-

litare, care avea sarcina să supravegheze poliția franceză. În același timp, G.F.P.-ul dispăru aproape cu desăvîrșire. Din 25 de grupe, 23 au fost dizolvate. Personalul fu vărsat în Sipo-S.D. sau trimis pe frontul de răsărit. Oamenii preluați de la G.F.P. au fost demobilizați de Wehrmacht și mobilizați din nou de Gestapo și S.D. cu sarcini speciale. Administrația militară a avut totuși în sarcina ei pînă în ultima zi supravegherea închisorilor și a lagărelor, vama și conducerea Feldgendarmeriei.

Toate acestea erau opera lui Knochen, rezultatul unei activități îndelungate și neîntrerupte pentru a asigura, și la Paris, dominația partidului nazist asupra armatei, așa cum era și în Germania. Începînd din momentul acela — și mulțumită puterii cu care era învestit Oberg —, supremația aceasta a devenit tot mai evidentă. Conducerea reală a politicii germane în Franța a încăput pe mîna organelor polițienești, cu toate că, teoretic, această sarcină continua să-i revină ambasadorului Abetz.

Oberg împărți serviciile poliției în două grupe, corespunzătoare organizării germane: „Ordnungspolizei" (Orpo), poliția de ordine, și „Sicherheitspolizei" (Sipo-S.D.), poliția de siguranță. Fiecare grupă a fost pusă sub conducerea unui comandant, Befehlshaber: Orpo s-a instalat în strada Faisanderie nr. 49 și a fost pus sub conducerea lui Schweinichen, înlocuit în 1943 cu Scheer; Sipo-S.D. a rămas sub conducerea lui Knochen, păstrîndu-și sediul în strada Saussaies și bulevardul Foch.

Aplicîndu-se politica de expansiune prin care se urmărea înlocuirea militarilor, în fiecare regiune au fost create servicii regionale. Serviciilor deja existente din Bordeaux, Rouen și Dijon li s-au adăugat alte 7, la Angers, Châlons-sur-Marne, Nancy, Orléans, Poitiers, Ren-

nes, Saint-Quentin, ajungîndu-se astfel la 11 direcţii regionale, inclusiv direcţia Parisului.

La rîndul lui, fiecare dintre aceste servicii înfiinţa un anumit număr de mici posturi locale, pe care le instala în principalele oraşe ale regiunii respective, introducîndu-şi în acelaşi timp agenţi în Kommandaturile locale ; serviciul din Rouen, de pildă, înfiinţase posturi la Évreux, Caen şi Cherbourg, precum şi 3 posturi de mai mică importanţă la Granville, Dieppe şi Le Havre.

Regiunile de nord şi est nu se aflau sub conducerea Parisului ; serviciul din Lille, avînd controlul regiunii nord şi Pas-de-Calais, depindea de direcţia centrală din Bruxelles ; serviciul din Strasbourg depindea de o direcţie regională germană.

Toate direcţiile regionale dependente de Paris reproduceau pe scară mai mică organizarea serviciului central parizian, calchiat el însuşi după R.S.H.A.

Serviciul central Sipo-S.D. şi serviciile lui exterioare erau împărţite în 7 secţii. La atribuţiile lor obişnuite se adăugau sarcini speciale necesitate de ocupaţia unei ţări străine. Secţia a II-a (S.D.), care răspundea de gestiunea administrativă, era dublată de o alta, numită *II Pol*, formată din vechiul grup desprins din administraţia militară, care avea sarcina ţinerii legăturii cu poliţia franceză, a supravegherii acesteia şi a studierii problemelor juridice. Această secţie ţinea şi legătura cu biroul administraţiei militare care conducea lagărele şi închisorile.

Secţia a III-a (S.D.) ţinea la zi lista „Otto", întocmită iniţial de Propagandastaffel, care controla şi presa franceză. Pe lista aceasta figurau lucrările interzise, fie din cauza originii autorului — evreu sau antinazist —, fie din cauza subiectului tratat.

Secţia a III-a supraveghea şi birourile germane comerciale. În sfîrşit, ea se ocupa de problemele mîinii

de lucru și ale muncii obligatorii, ținînd legătură cu gauleiterul Sauckel.

Secția a IV-a era, ca și în Germania, Gestapoul propriu-zis. Ea era însărcinată cu lupta împotriva „dușmanilor statului", a sabotorilor, a teroriștilor și a contraspionajului activ. În clădirile ei de la Paris ajungeau toți nefericiții care erau detectați fie de propriii ei agenți, fie de secțiile a III-a și a VI-a. Secția a IV-a capta și emisiunile clandestine de radio destinate Londrei și elabora textele pentru emisiunile-capcană.

Secția a IV-a exercita controlul administrativ asupra unui Sonderkommando (kommando special) trimis din Berlin a cărui denumire Sonderkommando IV J a fost înlocuită apoi cu cea de IV B 4 și care era însărcinat cu urmărirea evreilor. Kommandoul acesta, care primea dispozițiile direct de la Eichmann, din Berlin, era condus de Dannecker. El pregătea „emigrarea" evreilor, luînd o serie de măsuri preliminare a căror executare era încredințată autorităților franceze. Evreii, arestați mai ales în cursul raziilor efectuate de Comisariatul pentru problemele evreiești, erau internați în lagărul din Drancy și apoi deportați în Polonia, unde erau exterminați.

La ședințele obișnuite participau, pe lîngă Dannecker, reprezentantul lui Abetz, Zeitschel, 2 membri ai autorității militare, Ernst și Blanke, și un reprezentant al serviciului Rosenberg, von Behr. În cursul acestor ședințe au fost luate măsurile care au făcut atîtea victime printre francezi.

Ambasada germană își desemnase și ea „experții" francezi. „Specialiștii" aceștia au fost aleși dintre șefii grupărilor colaboraționiste și antisemite. Printre ei se numărau Bucard, Darquier de Pollepoix, Clementi și un pseudosavant, „profesorul" Georges Montandon, „antropolog" rasist.

Dannecker abuza de independența pe care o avea. Atitudinea lui prea degajată îl deranja pe Knochen. Din dorința de a-și păstra neștirbit prestigiul de șef, acesta găsi un pretext și-l mută „din motive disciplinare". Dannecker părăsi, așadar, Parisul în septembrie 1942, pentru a-și încheia cariera la Sofia.

În mai 1943, Eichmann, care socotea că Franța era „în mare întîrziere" față de celelalte țări europene în privința „lichidării problemei evreiești", l-a trimis la Paris pe hauptsturmführerul Brünner, care era mîna lui dreaptă, cu misiunea de a accelera la maximum deportările. Brünner venea de la Salonic, unde lăsase amintirea unei brute neîndurătoare. Eichmann a ținut să-l instaleze el însuși la Paris. Avea să mai revină de două ori în Franța, ca să constate el însuși la fața locului „rezultatele pozitive" ale activității lui Brünner. Cum ziarele antisemite din Franța, în fruntea cărora se afla ziarul „Pilori", dezlănțuiseră o adevărată campanie de proteste împotriva toleranței „criminale" de care beneficiau evreii în regiunea Nisa, Eichmann plecă să verifice el însuși dacă, așa cum afirmau aceste ziare, „toți evreii din Franța" se refugiaseră acolo.

La sosirea lui Brünner, Oberg primi de la Himmler ordin să „scuture" poliția franceză, care colabora atît de puțin la hăituirea evreilor.

Dar Brünner beneficia de o foarte mare autonomie. El adusese cu sine un detașament special de 25 de oameni și un parc propriu de mașini. Primea ordine direct de la Berlin și le aducea la îndeplinire prin intermediul francezilor de la Comisariatul pentru problemele evreiești, așa încît nu se afla sub ordinele lui Knochen. Începînd din august 1943, lagărul de tranzit din Drancy a trecut sub administrație germană și numai paza exterioară a rămas în seama jandarmeriei franceze. Brünner

a avut atunci posibilitatea să „accelereze" şi mai mult ritmul deportărilor.

Secţia a IV-a avea o sarcină sinistră : ea hotăra care dintre persoanele arestate urmau să fie judecate de tribunalul militar al cărui sediu se afla în strada Boissy-d'Anglas nr. 11, şi care trebuiau să fie deportate fără judecată. În sfîrşit, secţia a IV-a avea un privilegiu oribil : alegerea ostaticilor care trebuiau împuşcaţi în caz de represalii.

Secţia a IV-a cuprindea o subsecţie pentru organizarea „misiunilor speciale" — IV 5 — şi o altă subsecţie — IV N — care avea misiunea să pătrundă în serviciile de informaţii ale duşmanului.

Aceeaşi secţie administra şi două unităţi pe care francezii în general şi parizienii în special au învăţat să le „aprecieze" fără să le ştie măcar numele. Una, Intervention-Referat, al cărei serviciu principal se instalase în strada Villejust nr. 48, avea sarcina să alcătuiască echipe de ucigaşi, recrutaţi din grupele de şoc P.P.F. şi din aşa-zisa miliţie. Dintre aceştia, asasinii din banda Carbone aveau o faimă deosebită. Aceste kommandouri interveneau ori de cîte ori S.D.-ul şi Gestapoul nu voiau să se afişeze. Ele dădeau loviturile organizate împotriva anumitor organe şi comiteau răpirile sau asasinarea anumitor personalităţi.

O a doua unitate, numită *Secţia a IV-a a poliţiei auxiliare*, condusă de alsacianul Bickler, cuprindea pe francezii care lucrau pentru Gestapo. Această secţie crease o şcoală specială pentru formarea acestor agenţi auxiliari.

Ambele unităţi îi foloseau pe scară largă pe criminalii de drept comun, dintre care mulţi fuseseră special scoşi din închisori. Recrutarea lor începuse într-un chip ciudat. Un oarecare Henri Chamberlin, care condu-

sese cîndva popota prefecturii de poliție din Paris și ajunsese apoi borfaș, a fost internat în 1939 în lagărul din Cépoy. Acolo el a avut ocazia să cunoască niște agenți germani internați și evadă împreună cu ei. La venirea Kommandoului lui Knochen, Chamberlin începu să lucreze pentru Gestapo, la început ca denunțător, apoi, la cererea stăpînilor, ca „șef de echipă". Sub numele de Lafont, el organiză o grupă pe care avea s-o conducă împreună cu fostul inspector Bony. Ei își fixară reședința în strada Lauriston nr. 93. Ca să-și alcătuiască echipa, Chamberlin—Lafont obținu eliberarea a 20 de condamnați de drept comun. Tot atunci au luat ființă alte numeroase oficine de același fel, ca, de pildă, aceea a fiorosului Martin, poreclit „Rudy de Mérode". Criminalii aceștia foloseau ca metodă de interogare schingiuirile și profitau de imunitatea pe care le-o asigurau ausweissul special și permisul de portarmă ca să comită nenumărate delicte: furturi în timpul percheziților, false percheziții organizate la domiciliul oamenilor bogați, șantaje sau traficuri de tot felul.

Echipele acestea lucrau atît pentru Gestapo, cît și pentru S.D. și Abwehr.

În principiu, secția a IV-a deținea, împreună cu secția a V-a, puterea executivă. Aceasta însemna că ea efectua arestările, interogatoriile și percheziția. Șeful acestei secții a fost, pînă la sfîrșitul anului 1943, Bömelburg.

La începutul instalării serviciilor lui Knochen la Paris, Bömelburg fusese, din mai multe motive, un element prețios. Era un vechi polițist de profesie, foarte bun cunoscător al tehnicii polițiste și juridice internaționale. Bömelburg fusese o personalitate în I.K.P.K. (organizația internațională de poliție criminală) — predecesorul Interpolului —, al cărui secretariat își avea pe atunci sediul la Viena, și cunoscuse prin intermediul acestei

organizații, cel puțin din auzite, pe principalii șefi ai poliției franceze. În plus, vorbea perfect franceza, chiar și argoul, deoarece cu ani în urmă locuise multă vreme la Paris ca „tehnician" al unei firme germane de instalații pentru încălzire centrală. Cu prilejul călătoriei regelui Angliei, Bömelburg obținu din partea I.K.P.K.-ului delegația să studieze împreună cu serviciile franceze problemele de securitate și măsurile ce trebuiau luate împotriva teroriștilor internaționali care ar fi încercat eventual să acționeze. Guvernul francez păstrase o foarte vie amintire a atentatului de la Marsilia care costase viața regelui Alexandru al Iugoslaviei și a ministrului Louis Barthou. Bömelburg a avut astfel prilejul să stabilească anumite contacte directe, pe care s-a străduit să le reia imediat după instalarea sa în strada Saussaies ca șef al Gestapoului.

În 1943, Bömelburg fu lovit însă pe neașteptate de tarele vîrstei, care îl doborîră dintr-o dată. Memoria, odinioară redutabilă, începu să-l înșele, hotărîrile îi deveniră mai puțin prompte, capacitatea lui de a raționa mai puțin fermă. Era epoca în care Rezistența și opoziția politică își intensificau presiunea. Gestapoul ducea un război crîncen, ripostînd cu o cruzime implacabilă. Bömelburg, îmbătrînit subit, părea prea moale. Oberg și Knochen, în înțelegere cu R.S.H.A.-ul, căutau un mijloc de a-l înlocui fără să-l jignească. Începuse tocmai să se pomenească de limita de vîrstă cînd reprezentantul lui Oberg la Vichy, Geissler, fu ucis de Rezistență. Atunci funcția lui i se încredință lui Bömelburg, care, la rîndul său, fu înlocuit și el la Paris de Stindt. Acesta a rămas șeful Gestapoului în Franța pînă la sfîrșitul ocupației.

După evacuarea Franței, Bömelburg, care plecase împreună cu guvernul din Vichy, a fost atașat pe lîngă Pétain, la Sigmaringen. A fost ultima lui funcție.

Secţia a V-a era poliţia criminală — Kripo. În principiu, ea trebuia să lupte împotriva bursei negre. Dar lupta aceasta se ducea numai în teorie, fiindcă adesea organizatorii principali ai bursei negre erau tocmai serviciile germane, care trăgeau profituri de pe urma ei. În colaborare tehnică cu Gestapoul, secţia a V-a se ocupa de antropometria deţinuţilor, de semnalmentele indivizilor urmăriţi, de expertizele de arme, de luarea amprentelor etc.

Secţia a V-a deţinea, împreună cu secţia a IV-a, puterea executivă. Ea a fost condusă mai întîi de Koppenhofer, apoi de Odewald.

Secţia a VI-a avea sarcina să strîngă informaţii privind grupările politice şi să supravegheze legăturile acestora cu străinătatea. La Paris ea dispunea de 7 kommandouri specializate, ale căror misiuni erau adesea destul de stranii.

Sonderkommandoul Pannwitz (după numele şefului său, hauptsturmführerul Pannwitz din Amt IV R.S.H.A.) fusese trimis special din Berlin. El lucra cu secţia a IV-a şi concomitent cu secţia a VI-a în problema numită *Rote Kapelle* (Capela roşie) pentru lichidarea reţelei de informaţii sovietice care activa în Franţa. Aceasta aduna informaţii în legătură cu activitatea trupelor germane, cu efectivul lor şi cu situaţia diviziilor venite să se odihnească în Franţa, după înapoierea lor de pe frontul de răsărit, sau a celor care se pregăteau să se înapoieze acolo ; informaţiile erau transmise la Moscova fie prin radio, fie printr-un releu din Elveţia. Sonderkommandoul Pannwitz era ajutat de cel de-al doilea kommando special, aşa-numitul Funkspiel kommando.

Funkspiel Kommandoul (Funkspiel are sensul de radio-capcană) era format din oameni specializaţi în detectarea emisiunilor clandestine de radio.

Un al treilea Kommando special asigura paza înalților funcționari germani care călătoreau prin Franța. El era compus din SS-iști aleși pe sprînceană și din elemente din Schutzpolizei, poliția de ordine a orașelor.

Al patrulea Kommando, numit după numele conducătorului său Kommando Wenger, supraveghea cu mare atenție acordarea vizelor. Sonder-Referatul hauptsturmführerului Wagner ținea sub observație înalta societate franceză. Un alt Kommando tehnic se îndeletnicea cu detectarea camuflajelor folosite de vehiculele armatei secrete. El a activat mai ales în zona de sud, unde fusese constituită această armată. În sfîrșit, al șaptelea și ultimul Kommando recruta prostituate pentru casele rezervate trupelor germane și uneori chiar și pentru cele care au fost înființate în unele lagăre de concentrare.

În Franța nu a existat o adevărată secție a VII-a, dar specialiști din Amtul VII au venit în mai multe rînduri din Berlin ca să studieze „munca" Institutului antievreiesc francez și să catalogheze bibliotecile confiscate de Einsatzstabul Rosenberg, care-și înființase un serviciu la Paris, în strada Dumont-d'Urville nr. 12. Einsatzstabul Rosenberg jefuia în mod sistematic obiectele de artă, mobilele antice, cărțile, argintăria, bijuteriile și blănurile, într-un cuvînt toate obiectele de preț descoperite în casele evreilor.

Așadar, din mai 1942, serviciile germane au instalat în Franța această organizație atotștiutoare și omniprezentă, pe care Germania învățase de mult s-o cunoască. Întreaga putere ajunsese acum în mîna ei, și ea deveni într-adevăr de temut.

Cu toată compartimentarea teoretică a serviciilor după modelul celor centrale, în Franța separarea era infinit mai puțin riguroasă și mai reală decît în Germania. Îndeosebi în secțiile externe, al căror efectiv total nu

depășea 100 de membri, inclusiv personalul administrativ, agenții lucrau de-a valma pentru toate secțiile. Pe măsură ce trecea timpul, ele au fost nevoite să se mărginească din ce în ce mai mult la acțiunile represive, lăsînd culegerea informațiilor pe seama „auxiliarilor" francezi recrutați pe loc și operînd pe baza informațiilor și a denunțurilor trimise de organizațiile franceze colaboraționiste sau de anumite partide politice.

Agenții „Kommandourilor din Sipo-S.D." purtau aceeași uniformă, adică uniforma SS, și aveau pe mîneca stîngă brasarda distinctivă cu inițialele S.D. Aceste inițiale nu indicau însă serviciul S.D., ci clasificarea în care erau incluși membrii serviciilor de siguranță sau de poliție dependente de SS.

Puterea pe care o deținea armata a trecut pe nesimțite în mîinile șefilor Gestapoului. Așa, de pildă, comandamentul militar ceruse ca numirea funcționarilor francezi din zona ocupată să se facă numai cu acordul său. Cucerindu-și independența, Gestapoul revendică dreptul de a interveni în orice numire care ar fi putut atinge în vreun fel sarcinile lui polițienești.

După ocuparea zonei de sud, în noiembrie 1942, Gestapoul pretinse ca în ambele zone desemnarea prefecților să fie făcută numai cu consimțămîntul său și merse pînă la a-și propune propriii candidați, pretenții împotriva cărora se ridicară atît comandamentul militar, cît și ambasada. Totuși secția a III-a continua să purice toate numirile, pentru a se asigura că noii funcționari nu vor face obstrucție activității ei de represiune. În cele din urmă, Oberg reuși să obțină ca în fruntea poliției franceze să fie numit unul dintre oamenii lui, și anume Darnand.

Pe lîngă sursele clasice de informare, Gestapoul și Abwehrul au folosit în Franța un mijloc de informare specific perioadei respective.

Lipsa materiilor prime, a alimentelor și a celor mai multor mărfuri industriale a dat naștere bursei negre. Acolo se vindeau toate mărfurile sustrase repartiției pe cartelă. Economia germană, răspunzătoare de aceste lipsuri datorite jafului comis în economia franceză, ca și în economia tuturor celorlalte țări ocupate, suferea de pe urma insuficienței producției proprii, insuficiență care se agrava pe măsură ce bombardamentele aeriene pricinuiau noi distrugeri zonelor industriale. În același timp, cheltuielile de război ajunseseră la niște cifre cărora era din ce în ce mai greu să li se facă față. În timp ce în 1939 impozitele acopereau 42% din cheltuielile de război, în 1942 ele nu mai puteau acoperi decît 33%, iar în 1944 doar 19%. Contribuțiile impuse țărilor cotropite cu titlul de „cheltuieli de ocupație" se ridicau la 66 de miliarde, la care dacă mai adăugăm și sumele percepute și extorcate prin diverse alte mijloace ajungem la un total de aproximativ 100 de miliarde de mărci. Franța a plătit mai mult decît oricare altă țară invadată, 31 600 000 000 de mărci, numai în contul cheltuielilor de ocupație. Slabă contribuție totuși, de vreme ce numai cheltuielile celui de-al cincilea an de război au atins cifra de 100 miliarde de mărci![1]

Practic era cu neputință să se mai mărească tonajul de produse pe care Franța era obligată să le livreze. Serviciile germane au hotărît atunci să procedeze la o a

[1] La sfîrșitul războiului, datoria publică a Reichului atingea cifra de 387 de miliarde de mărci: 143 de miliarde în titluri pe termen lung și mijlociu, 235 de miliarde în bonuri pe termen scurt și diverse alte bonuri, polițe Mefo și altele. Totalul cheltuielilor de război se ridica la 670 de miliarde de mărci.

doua extorcare, organizînd o bursă neagră în folosul lor. Ele au creat așa-zisele „birouri de cumpărare", însărcinate să încheie tranzacții direct cu industriașii francezi. În realitate, aceste birouri au devenit niște gigantice oficine de corupție, în care se tratau afaceri de-a dreptul inimaginabile. Indivizii care le puneau la cale și-au dat seama de uriașele avantaje de care se bucurau datorită impunității poziției lor privilegiate și protecției Gestapoului. În aceste birouri se vindea, se cumpăra și se făcea troc cu cele mai diferite mărfuri : oțel, cupru, tungsten, cauciuc și mercur, produse farmaceutice, lînă, stofe, marochinărie de lux, sîrmă ghimpată, vinuri fine și coniac franțuzesc, șampanie și piei crude, parfumuri de lux și ciorapi de mătase, bușteni sau șine de cale ferată. Conducerea acestor birouri era de cele mai multe ori acordată unor agenți ocazionali ai Gestapoului sau ai Abwehrului drept răsplată pentru serviciile aduse. Beneficiile erau uriașe. De acolo își trag originea multe averi de dată recentă. În afară de faptul că se făcea trafic cu aur, titluri și devize străine, în birourile respective se încheiau și afaceri cu furnituri pentru intendența Wehrmachtului. Mulți comercianți și industriași francezi, cărora nu le-a fost greu să-și învingă repulsia — la drept vorbind și așa slabă și care izvora dintr-un patriotism șovăielnic —, și-au oferit serviciile la aceste birouri de cumpărări. Cei interesați s-au grăbit să-i transforme în agenți informatori, conștienți sau nu, rol pe care unii l-au acceptat ca să nu piardă beneficiile rezultate de pe urma unor comenzi rentabile.

Toate aceste birouri erau conduse de un serviciu numit „Organizația Otto", care dispunea la Paris de 3 sedii centrale — scuarul Bois de Boulogne nr. 21 și 23, strada d'Astorg nr. 25 și strada Adolphe-Yvon nr. 6 —, precum

și de vaste antrepozite în docurile din Saint-Ouen și Saint-Denis.

Organizația Otto era condusă de 2 germani, Hermann Brandl, zis Otto, și Robert Pöschl sau Poeschel. Acești 2 indivizi erau însărcinați în mod oficial cu toate cumpărăturile de mărfuri din Franța cu destinația Germania. Serviciul lor avea acoperirea Abwehrului. Beneficiile pe care le-au realizat ei personal au fost evaluate la mai multe miliarde de franci.

Creierul organizației era Brandl, un bărbat de statură mijlocie, cu față ovală, cam puhavă și care afecta maniere rafinate. Era îmbrăcat întotdeauna elegant, pretențios chiar. Cu părul argintiu dat pe spate, își plimba gușa prin casele de desfrîu pariziene, pe care le frecventa atît pentru propria-i plăcere, cît și pentru a trata anumite afaceri. Organizația Otto se interesa de orice. Brandl își fixa asupra interlocutorilor privirea lui de gheață și îi asculta fără să spună un cuvînt. Cînd afacerea era tranșată oferea șampanie.

Otto se interesa și de valorile de bursă. Acțiunile confiscate sau furate de Gestapo erau deseori negociate la Bursă de către agenții organizației. Gestapoul efectua un control special asupra acțiunilor. El exercita presiuni și asupra marilor societăți ca să le determine să cedeze importante pachete de acțiuni societăților germane în care R.S.H.A. intrase atît pentru a le putea controla mai îndeaproape, cît și în scopul de a participa la beneficiile lor.

Aurul, pietrele prețioase și bijuteriile erau și ele cumpărate de Otto și expediate în Germania.

Brandl era membru al Abwehrului cu gradul de căpitan. Avea un adjunct care ținea în permanență legătura cu conducerea Abwehrului. Acesta se numea Wil-

helm Radecke și era întruchiparea geniului rău, un individ lipsit de scrupule, cinic, brutal, prieten intim cu Chamberlin, zis Lafont, și tovarășul lui de desfrîu.

Prin intermediul lui Radecke, Gestapoul își recruta agenți din clientela birourilor de cumpărări. Printre aceștia, cei mai de temut erau Frédéric Martin, zis „Rudy de Mérode", și Georges Delfane, zis „Masuy", ale cărui birouri erau instalate în bulevardul Henri-Martin nr. 101. Se spune că era inventatorul unei torturi speciale denumite supliciul cadei.

După prăbușirea din 1944, Pöschl a încercat să fugă în Spania, sperînd să treacă de acolo în America de Sud, unde să poată beneficia de colosala lui avere. Presimțind sfîrșitul războiului, el își pregătise cu grijă fuga. Sume importante îl așteptau la Lisabona. La frontiera spaniolă a fost însă arestat de Gestapo și dus ulterior în Germania, unde a fost condamnat și spînzurat.

Brandl s-a înapoiat în Germania, luînd cu sine o parte din comorile lui. În drum, el își aranjase cîteva ascunzători în Franța. În dependințele unui castel din Champagne au fost găsite extinctoare pline cu pietre prețioase, care fuseseră îngropate acolo de Otto. Ajuns în Germania, el s-a instalat mai întîi la München, unde a mai ascuns o serie de bijuterii în niște găleți cu ciment. Brandl a dosit la prieteni numeroase pînze ale unor mari maeștri, ca : Sisley, Renoir, Boudin, Pissarro, Degas, apoi tapiserii, mobile de o valoare inestimabilă, colecții de timbre rare, acțiuni, argintărie veche, într-un cuvînt — crema a ceea ce un jaf organizat metodic răpise Franței timp de 4 ani.

La prăbușirea Germaniei, Brandl trăia sub un nume fals în apropiere de Dachau. Acolo a fost arestat în vara anului 1946. S-a spînzurat într-o celulă a închisorii din Stadelheim.

În felul acesta, cei 2 complici au sfîrşit la fel, prin ştreang. Din fabuloasa „comoară Otto" nu a fost regăsită însă decît o mică parte. Cine ştie în ce ascunzători sigure continuă, probabil, să putrezească pînzele marilor maeştri alături de argintăria înnegrită şi de acţiunile care se prefac în praf şi pulbere. Şi cine ştie ce complice de-al lor huzureşte de pe urma aurului, devizelor şi acţiunilor trimise de ei în Portugalia şi America de Sud!

PARTEA A CINCEA

INFERNUL DEZLĂNȚUIT DE GESTAPO

(1940 — 1944)

1

GESTAPOUL ACȚIONEAZĂ ÎN FRANȚA

Datorită dispozitivului organizat de Knochen sub conducerea lui Oberg, datorită exploatării organizațiilor satelite care gravitau în umbra lui, datorită corupției, pasiunilor politice și fricii, represaliile se intensificau.

Oberg, preacinstitul tată de familie, funcționarul pașnic și meticulos pe care subalternii îl apreciau pentru imparțialitatea și bunăvoința sa, același Oberg, în calitate de nazist disciplinat, aplica cu strictețe ordinele primite, devenind, așa cum avea să spună Taittinger, „o ființă diabolică, în stare să facă orice pentru führerul lui. Desăvîrșită încarnare a brutei, părea să-și fi asumat sarcina de a se face detestat și a reușit pe deplin".

Detestat... cuvîntul este prea slab. Un val de ură și de furie neputincioasă îi cuprinde pe toți cei care cunosc metodele Gestapoului, un val de ură împotriva conducătorilor acestor oficine ale morții.

Arestările, al căror număr creștea fără încetare, ajungînd din mai pînă în august 1944 la apogeu în zona de sud, și îndeosebi în regiunea Lyonului, se făceau în două feluri : pe de o parte arestări individuale ale unor persoane cunoscute pentru activitatea lor antigermană sau bănuite doar că ar fi desfășurat o asemenea activitate, pe de altă parte arestări colective efectuate cu ajutorul raziilor. Cele mai importante arestări din cea de-a doua categorie au fost efectuate în Franța în august și decembrie 1941, în iulie 1942 (razii de evrei), în noiembrie 1943

la Universitatea din Strasbourg, care se refugiase la Clermont-Ferrand ; în ianuarie 1943 la Marsilia, unde au fost arestate 40 000 de persoane, în 24 decembrie 1943 la Grenoble, în 24 decembrie 1944 la Cluny, în mai 1944 la Figeac și Eysieux, în iulie 1944 la Saint-Paul-de-Léon și la Locminé. Aceleași procedee au fost folosite și în Belgia, Olanda și Danemarca. În țările din centrul și răsăritul Europei, populația a fost ridicată în masă, mutată sau deportată și redusă la sclavie.

Persoanele arestate individual erau interogate și de cele mai multe ori torturate de Gestapo. De obicei, primul interogatoriu nu avea loc — dacă nu era necesar pentru anchetă — decît după vreo 10 zile de la arestare. Procedeele folosite pentru a face persoanele interogate să vorbească erau pretutindeni aceleași. Oamenii erau siliți să îngenuncheze pe o riglă triunghiulară, în timp ce unul dintre călăi li se urca pe umeri ; erau spînzurați de brațele răsucite la spate și ținuți așa pînă leșinau ; erau loviți cu picioarele, cu pumnii, cu vîna de bou ; dacă își pierdeau cunoștința, se turnau peste ei găleți cu apă ca să fie readuși în simțiri. Li se pileau dinții, li se smulgeau unghiile, erau arși cu țigara sau cu lampa de sudură. Se practicau și torturi cu ajutorul curentului electric : se prindea un fir de călcîi în timp ce altul era plimbat pe cele mai sensibile părți ale trupului. Se scrijela cu briciul talpa piciorului, apoi rănitul era obligat să calce pe sare. Ghemotoace de bumbac îmbibate cu benzină erau așezate între degetele picioarelor și li se dădea foc. O practică cunoscută sub numele de „supliciul cadei" consta în a scufunda torturatul într-o cadă cu apă rece ca gheața, cu mîinile încătușate la spate, ținîndu-l cu capul sub apă pînă se înăbușea aproape complet. Atunci era apucat de păr și tras la suprafață ; dacă refuza în continuare să vorbească, era scufundat din nou.

Masuy, mare specialist în acest procedeu, avea obiceiul să întrerupă ședințele atunci cînd cel torturat era

pe cale să-şi piardă total cunoştinţa, aducînd cafea sau ceai cald şi uneori chiar coniac. Cînd victima îşi revenea în simţiri, supliciul reîncepea cu aceeaşi cruzime.

Nici femeile nu erau scutite de torturi. Ba, dimpotrivă, cu ele călăii foloseau cele mai odioase rafinamente. Auxiliarii francezi ai Gestapoului rivalizau în inventivitate cu stăpînii lor nazişti. Nu există francez care să nu cunoască procedeele folosite, măcar din auzite. Unii le-au negat din calcul politic, alţii au înclinat să creadă că relatările victimelor erau exagerate. Dar constatările medicilor, procesele-verbale de expertiză, mărturisirile călăilor înşişi abundă în amănunte cu neputinţă de redat în această carte.

Cum fiecare „birou" al Gestapoului lucra separat, fiind obligat, printr-o riguroasă delimitare şi prin datoria păstrării secretului, să ignoreze ceea ce se petrecea în celelalte servicii, se întîmpla ca acelaşi deţinut să fie reclamat de mai multe birouri. Şi fiecare dintre ele îl convoca pentru interogatoriu.

Nenorocitul convocat „pentru interogatoriu" era adus cu duba închisorii — de cele mai multe ori cea din Fresnes — şi azvîrlit într-o celulă „provizorie", unde-şi aştepta rîndul. În strada Saussaies se aflau celule în diverse părţi ale clădirilor. Cele mai încăpătoare erau la subsol, dar la fiecare etaj se improvizaseră carcere din diverse cămăruţe. Uneori, în chichineţele acelea minuscule şi lipsite de aer erau îmgrămădiţi laolaltă, ore întregi, 5 sau 6 deţinuţi. În tot acest răstimp erau ţinuţi cu cătuşe la mîini, uneori erau chiar fixaţi cu un lanţ într-o verigă zidită în perete.

În sfîrşit venea momentul cînd trebuiau să compară în faţa „anchetatorilor". Primele răspunsuri ale deţinutului declanşau de obicei o ploaie de lovituri. Dacă nenorocitul, căruia nu i se scoteau lanţurile, se prăbuşea, era ajutat să se ridice cu lovituri de picior atît de

bestiale, încît descori se înregistrau fracturi ale coastelor sau ale membrelor.

Interogatoriul continua cu alternări de amenințări privind familia deținutului (amenințări urmate adesea de fapte) și de promisiuni sau propuneri „avantajoase", menite să trezească un dram de „înțelegere". Inculpatul rămînea în picioare ore întregi, hărțuit și lovit de echipele care se schimbau, ca să-l „interogheze" mai bine.

În cele din urmă, pentru a-i da pe brazdă pe cei mai îndărătnici, se trecea la „rafinamente". În acest domeniu, sadismul și imaginația călăilor au creat o infinitate de variante, descoperiri cu care inventatorii se împăunau, precum în evul mediu „schingiuitorii" care-și transmiteau din tată în fiu taina meșteșugului. Alibiul patriotic furnizat de naziști și „împrejurările" făceau să izbucnească din subconștientul acestor oameni, în aparență corecți, pînă atunci normali, niște instincte înspăimîntătoare. Unii refuzau să urmeze exemplul general, cu riscul de a fi considerați trădători. Pentru ceilalți însă, ședințele acestea constituiau o adevărată plăcere. Pretutindeni, în cele mai mici „oficii locale" ale Gestapoului, practicile inumane erau în floare.

Vila Trandafirilor din Montpellier, fundătura Tivoli din Limoges, cele mai multe închisori din Franța, clădirile din strada Lauriston și cele din strada Saussaies din Paris, toate edificiile ocupate în Franța de Gestapo răsunau de gemetele patrioților torturați și erau mînjite de sîngele lor. Bucătarii care lucrau la etajul al doilea al clădirii din strada Saussaies, în birourile 240 și 242, transformate în bucătării, erau adesea deranjați de urletele victimelor „interogate" la etajul 5.

Și tratamentul acesta se aplica unor nenorociți deja slăbiți de pe urma detențiunii. Numai în închisorile franceze au murit 40 000 de oameni, cifră la care trebuie adăugați cei condamnați de tribunalele franceze, de curțile speciale, de curțile marțiale, precum și cei care și-au pier-

dut viața în lagărele de concentrare franceze. Îngrămădiți în celulele închisorilor supraaglomerate, în care densitatea ajungea uneori la 15 deținuți într-o celulă de 7—8 metri pătrați, primind rații alimentare derizorii [1], trăind într-o murdărie greu de închipuit, plini de păduchi, neavînd dreptul să primească nici scrisori, nici pachete, nici vizite, rupți de lumea din afară, era nevoie de un moral de neclintit, de o voință supraomenească ca să nu cedezi în cursul interogatoriilor și să nu mărturisești numele prietenilor rămași în libertate.

Sute de oameni au murit, asemenea lui Jean Moulin, sub loviturile călăilor sau în urma schingiuirilor îndurate. Alții, pentru a scăpa de torturi, ca Pierre Brossolette, s-au sinucis, refugiindu-se în marea liniște a morții [2].

Cînd Gestapoul socotea că a aflat tot ce putea stoarce de la un om îl deporta sau îl trimitea în fața unui tribunal german.

Primul caz echivala cu o condamnare la moarte lentă prin muncă forțată, boală și maltratări. Transportul deportaților în vagoane de vite, închise și plumbuite, dura de obicei 3 zile și 3 nopți, în fiecare vagon fiind închise 100—120 de persoane, fără aer, fără hrană și fără apă. Adesea, cînd convoaiele ajungeau la Buchenwald sau la Dachau, 25% din cei închiși în vagoane erau morți.

Între 1 ianuarie și 25 august 1944 — data ultimelor deportări — au plecat din Franța 326 de convoaie, în afara celor din departamentele Haut-Rhin, Bas-Rhin și Moselle. Fiecare convoi cuprindea între 1 000 și 2 000 de persoane. Sporirea numărului de convoaie reflectă continua intensificare a represiunilor naziste : 3 convoaie în 1940, 19 în 1941, 104 în 1942 (se observă că „luarea puterii" de către Gestapo la Paris s-a făcut imediat sim-

[1] Femeile închise în fortul Montluc din Lyon primeau la 24 de ore o ceașcă cu ceai, la 7 dimineața, și un polonic de supă cu o bucată de pîine, la ora 17.

[2] După mai multe zile de supliciu, Pierre Brossolette s-a aruncat de la etajul 5 al clădirii din strada Saussaies, de teamă că, nemaiputînd rezista unor noi suferințe, ar putea vorbi.

ţită), 257 în 1943. Din Franţa au fost deportate aproximativ 250 000 de persoane, dintre care numai 35 000 s-au înapoiat [1], purtînd pentru totdeauna pecetea acestei experienţe. La Dachau, barăcile, în care în 1942 erau cazaţi între 300 şi 400 de oameni, au ajuns să adăpostească în 1943 1 000 de oameni, iar la începutul anului 1945 peste 2 000.

Atmosfera şi viaţa din lagărele de concentrare au fost descrise în amănunt în numeroase lucrări scrise chiar de deportaţi. Oamenii care au trăit coşmarul acela într-o epocă şi într-o ţară care se pretindeau „civilizate" s-au văzut dintr-o dată scufundaţi în universul nazist. Lumea aceea de sclavi, supuşi pînă la moarte toanelor unui mănunchi de călăi, nu era decît rezultatul logic al celor mai vechi teorii naziste. Intrînd într-un lagăr, ştiai de la bun început că nu vei mai redobîndi niciodată libertatea. Într-unul din aceste lagăre, SS-iştii spuneau noilor veniţi : „De aici nu există decît o singură ieşire : coşul", iar într-altul o pancartă uriaşă îi prevenea chiar de la intrare : „Aici se intră pe poartă şi se iese pe coş". Glume tipic naziste, a căror valoare era subliniată de fumul greţos al coşurilor de crematoriu.

Odată ajuns în lagăr, deportatul pătrundea în împărăţia SS-ului, pe care o cîrmuia din umbră Gestapoul. În vîrful ierarhiei, Himmler plasase unităţile „Cap de mort", pentru paza lagărelor. Acestea erau administrate de un organ specializat din SS, W.V.H.A. [2] (Wirtschaft Verwaltung Haupt Amt), Serviciul central al administraţiei economice a SS-ului, condus de Oswald Pohl. Gestapoul avea

---

[1] În Europa occidentală, olandezii deţin trista întîietate a celui mai mic procentaj de deţinuţi reîntorşi : din 126 000 de deportaţi s-au înapoiat doar 11 000.

[2] Primele lagăre fuseseră administrate separat de comandanţii lor. La sfîrşitul anului 1939, la direcţia unităţilor „Totenkopf" a fost creat un serviciu special, serviciul central numit „K.Z." (Konzentrations Lager), însărcinat cu administraţia tuturor lagărelor. La începutul anului 1942, serviciul acesta a trecut la direcţia economică SS (W.V.H.A.) sub denumirea de „Amtsgruppe D".

grijă să umple lagărele şi să le supravegheze politiceşte. Naziştii obişnuiau să spună în mod curent că Himmler „era stăpîn deplin al lagărelor, pînă la ultima femeie de serviciu".

Himmler, Heydrich şi urmaşul acestuia, Kaltenbrunner, făceau vizite dese în lagărele de concentrare. Fiecare dintre ei a văzut la ce muncă istovitoare erau supuşi internaţii, a controlat modul în care funcţionau camerele de gazare şi a asistat la execuţii. În această lume a morţii, nimic nu mai putea surprinde. Cadavrelor scoase din camerele de gazare li se smulgeau dinţii de aur sau protezele, care erau recuperate de serviciul economic. Acelaşi lucru se întîmpla cu ramele de aur ale ochelarilor şi cu verighetele. Într-o zi, Pohl a fost invitat, împreună cu alte personalităţi naziste, la un banchet organizat la Banca Reichului. Înainte de a se aşeza la masă, oaspeţii au vizitat pivniţele băncii. Lui Pohl şi SS-iştilor care-l însoţeau li s-au arătat lăzile care conţineau depunerile serviciului economic SS. Invitaţii au avut ocazia să vadă atunci o sumedenie de lingouri mici făcute din aurul recuperat, precum şi rame de ochelari, stilouri, dinţi, aşa cum fuseseră smulşi, totul amestecat laolaltă în grămezi macabre. După care au trecut în sufragerie...

La eliberarea lagărelor au fost recuperate ultimele stocuri care nu apucaseră să fie expediate, între care 20 952 de kilograme de verighete de aur şi 35 de vagoane cu blănuri.

Industriaşii plăteau un salariu W.V.H.A.-ului pentru prizonierii care lucrau în întreprinderile lor. Sumele provenite din aceste salarii şi depuse de SS la Banca Reichului numai în 1943 au depăşit 100 000 000 de mărci.

Totul trebuia folosit. Naziştii ajunseseră să facă îngrăşăminte pînă şi din oasele morţilor, iar din grăsimea omenească — săpun.

Regulamentul prevedea că pentru pregătire, înainte de a trece în camera de gazare [1], era necesar să li se acorde femeilor 5 minute în plus față de bărbați, dar nu din omenie, ci fiindcă trebuia să li se taie părul.

Cînd trupele sovietice au eliberat lagărul de la Auschwitz, au descoperit acolo 7 tone de păr tăiat de pe capul a 140 000 de femei. La ce folosea părul acesta nu s-a știut pînă în ziua cînd a fost găsită o circulară emisă la 6 august 1942 de către administrația lagărelor. În ea se arată că obergruppenführerul SS Pohl dăduse ordin ca părul omenesc adunat în lagăre „să fie utilizat într-un mod adecvat" : „Din părul femeilor, pieptănat și tăiat, să se fabrice pîslari pentru echipajele submarinelor și tălpi de pîslă pentru muncitorii de la căile ferate ale Reichului". Părul bărbaților însă nu putea fi folosit decît dacă era lung de cel puțin 20 de milimetri. Și circulara se încheia cu următoarea frază, tipic administrativă : „Începînd de la 5 septembrie 1942, la data de 5 a fiecărei luni se vor întocmi rapoarte cu privire la cantitatea de păr colectat de la bărbați și, separat, de la femei".

Gestapoul avea grijă să repopuleze aceste inferne și să mențină constant numărul celor internați. Numai serviciile Gestapoului aveau dreptul să hotărască internarea în lagăr. Și numai 2 oameni aveau dreptul să semneze ordinele de internare : șeful R.S.H.A.-ului, Heydrich, și succesorul lui, Kaltenbrunner, iar în absența acestuia din urmă — șeful Gestapoului, Müller.

Cînd începea să lipsească mîna de lucru din lagăre, Gestapoul avea grijă s-o completeze. O circulară semnată de Müller la 17 decembrie 1942 ordona trimiterea în lagăre, înainte de sfîrșitul lunii ianuarie 1943, a 35 000 de persoane apte de muncă.

[1] La Auschwitz, Höss construise o cameră de gazare cu o capacitate de 2 000 de persoane.

În interiorul lagărelor, Gestapoul era reprezentat de un serviciu numit „secția politică", serviciu care răspîndea teroare printre internați și provoca certuri în conducerea lagărului. Lagărele erau conduse și administrate de o Kommandatur, care, dorind să-și păstreze privilegiile, suporta greu amestecul Gestapoului în treburile care o priveau.

La sosire, fiecare nou internat trebuia să suporte un lung interogatoriu asupra identității și cuprinzînd o mulțime de întrebări referitoare la antecedentele sale. I se întocmea apoi un dosar care cuprindea hîrtii conținînd motivul arestării, actele de stare civilă etc. și care intra în arhiva secției politice. Ea ținea la zi un fișier de unde se puteau obține în orice moment toate informațiile necesare privind pe fiecare deținut în parte.

Secția politică putea chema oricînd prizonierii la interogatoriu. Convocările acestea erau spaima lagărelor. Secția politică avea o sinistră aureolă de teroare. Unii prizonieri convocați la această secție dispăruseră fără urmă. Aproape întotdeauna oamenii interogați erau supuși la chinuri îngrozitoare. Kogon raportează că la Buchenwald locotenentul austriac Heckenast a încetat din viață în urma unei crize cardiace provocate de spaima pe care o resimțea la auzul apelurilor megafonului.

Gestapoul organiza un fel de spionaj intern printre deținuți. Recrutarea denunțătorilor era extrem de dificilă, căci între internați bănuiala de delațiune echivala cu o condamnare la moarte.

Interogarea deținuților se făcea în „bunkerul" lagărului, un fel de închisoare interioară în care „anchetatorii" aveau posibilitatea să se dedea la cele mai îngrozitoare excese. Nenorociților aduși în bunker li se scoteau toate hainele și, goi, erau supuși unor torturi de nedescris. Acest soi de „interogatorii" se sfîrșeau aproape întotdeauna cu asasinarea lor.

Secția politică primea dispoziții și din partea serviciului central al Gestapoului, pe care le aplica în interiorul lagărului. Ea anunța condamnările la moarte pronunțate împotriva unor deținuți care se aflau uneori de luni de zile în lagăr. Se întîmpla în mod periodic să sosească de la Berlin ordine de execuție, fără ca cineva să știe de ce unul sau altul dintre deținuți, internat cu 15 sau 18 luni în urmă trebuie să fie executat. Cu 8 zile înainte de eliberarea Buchenwaldului, serviciul central al Gestapoului continua imperturbabil să emită ordine de execuție. Ofițerul englez Perkins, de pildă, a fost executat la 5 aprilie 1945.

Dacă se întîmpla ca un deținut german să fie pus în libertate, el era obligat să se prezinte la date fixe la biroul Gestapoului din orașul în care urma să locuiască. Înainte de a părăsi lagărul, el trebuia să treacă pe la biroul politic, ca să semneze o declarație prin care se angaja, sub jurămînt, să nu dezvăluie nimic din ceea ce a văzut în lagăr sau în legătură cu condițiile de trai ale deținuților. După 1940, practic nimeni nu a mai fost eliberat din lagărele naziste.

Potrivit unui ordin drastic, prizonierii ruși ajunși la Buchenwald erau trimiși de secția politică la „tratament special", adică la moarte. Erau executați în primul rînd comisarii politici, apoi ofițerii, cărora le urmau membrii partidului comunist și conducătorii tineretului comunist. În toate lagărele în care erau aduși prizonierii sovietici, existau denunțători aleși dintre rușii albi internați acolo și puși să-i descopere pe cei care aveau vreun grad sau vreo funcție politică.

Himmler era mîndru de opera lui. Într-un articol publicat sub titlul „Natura și funcția SS-ului și a poliției", el scria, vorbind despre deținuți, că „sînt drojdia criminalilor și pleava omenirii (...). Printre ei se găsesc hidrocefali, indivizi sașii, pociți, pe jumătate evrei, un număr incalculabil de exemplare ale raselor inferioare.

Se găsesc de toate (...). În general, educaţia se face exclusiv prin disciplină şi niciodată prin vreun învăţămînt ideologic, oricare ar fi el, căci deţinuţii au, în marea lor majoritate, suflete de sclavi; foarte puţini dintre ei au cu adevărat caracter (...). Educarea lor se face deci prin ordine. Ordinea cere în primul rînd ca aceşti oameni să trăiască în barăci curate. Nimeni afară de noi, germanii, nu poate realiza acest lucru; nici o altă naţiune nu ar putea fi atît de umană".

Au fost organizate numeroase vizite în lagăre ale unor grupe de SS-işti, delegaţii ale Wehrmachtului sau ale partidului nazist. Un fost deţinut de la Dachau nota undeva că oamenii aveau impresia că sînt închişi într-o grădină zoologică. Prezentarea diferitelor mostre de „pensionari" ai lagărelor în faţa vizitatorilor era calculată în aşa fel încît să-i amuze pe aceştia şi se făcea într-o succesiune aproape imuabilă. Era prezentat în primul rînd un „verde" — un condamnat de drept comun ales dintre asasini sau dat ca atare. După aceea venea fostul primar al Vienei, dr. Schmitz, apoi un ofiţer superior ceh, urmat de un homosexual şi de un ţigan. Un episcop catolic sau un înalt demnitar al bisericii poloneze şi, în sfîrşit, un profesor universitar încheiau coloana. Vizitatorii, încîntaţi, se prăpădeau de rîs. Promiscuitatea aceasta, în care savanţi, oameni de înaltă valoare morală, notabilităţi civile sau religioase erau lăsaţi la cheremul unor criminali nemiloşi ridicaţi la rangul de *Kapo,* avînd drept de viaţă şi de moarte asupra deţinuţilor, era rezultatul unui plan pregătit de multă vreme. El urmărea dezumanizarea sistematică a omului şi înjosirea adversarului.

Deasupra acestei decăderi savant organizate plana mitul nazismului, dogma intangibilă a superiorităţii sîngelui german. Un ordin adresat de Himmler comandanţilor de lagăre la 11 august 1942 preciza că numai deţinuţii germani sînt autorizaţi să aplice pedepse corpo-

rale altor deţinuţi. Mare satisfacţie pentru oamenii care aveau să moară poate sub lovituri!

Aceste reguli demenţiale erau controlate de funcţionarii Gestapoului. Supravegherea lor se extindea şi asupra autorităţilor administrative ale lagărelor, a căror purtare forma obiectul unor rapoarte periodice adresate lui Müller. Acesta, la rîndul lui, i le preda lui Heydrich pentru a-i fi prezentate lui Himmler. Îţi stă mintea în loc cînd te gîndeşti că unii funcţionari ai lagărului de la Mauthausen au fost sancţionaţi pentru „lipsuri" administrative, în timp ce, de pildă, medicului-şef al lagărului i s-a îngăduit să scoată nestingherit dintr-un convoi proaspăt sosit 2 tineri evrei olandezi şi să ordone să fie împuşcaţi pentru ca să facă din craniile lor un „original" presse-papier cu care şi-a „împodobit" biroul, fiind că aveau o dantură frumoasă.

Universul nazist, închis şi înăbuşitor, avea o logică internă proprie şi implacabilă. Criteriile ei ne sînt străine. Noi n-o putem înţelege, dar asasinatele pe scară industrială, care pentru noi constituie crime de neiertat, erau pentru SS-işti acte normale de vreme ce le fuseseră ordonate. În acelaşi timp, o neînsemnată eroare administrativă, un fleac, era considerată de ei ca o greşeală, pentru că încălca principiile partidului nazist, în afara cărora nu exista nici adevăr, nici mîntuire.

Nici un nazist nu a privit ca atare crimele care pe noi ne răscolesc încă şi astăzi şi care peste secole vor continua să tulbure conştiinţa oamenilor. Cui i-ar trece prin minte să acuze de asasinat pe conştiinciosul lucrător de la abator care a doborît o vită sau a tăiat cîţiva miei? Pentru un adevărat nazist era clar că cei aparţinînd „raselor inferioare" sau „duşmanii patriei", „pleava omenirii", erau mai puţin demni de milă decît o vită sau un miel şi că nimicirea lor însemna o acţiune salutară.

Deținuții pe care Gestapoul nu-i trimitea în Germania într-un lagăr de concentrare erau arareori puși în libertate, chiar dacă nu putea să li se aducă nici o învinuire reală. Atunci cînd ancheta reușea să adune însă dovezi serioase sau cînd, prin tortură, „vinovatului" i se smulgeau anumite mărturisiri, el era tradus în fața unui tribunal german. Un asemenea tribunal își avea sediul la Paris, în strada Boissy-d'Anglas nr. 11.

Tribunalul judeca în deplină libertate, Gestapoul neavînd posibilitatea să exercite nici un fel de presiune asupra lui; după pronunțarea verdictului însă, inculpatul, indiferent dacă era condamnat sau achitat, încăpea din nou pe mîna Gestapoului, care putea să dispună de el cum voia. După proces — sau pe baza unei hotărîri a Gestapoului, dacă acesta nu mai socotea nimerit să-i trimită în fața unui tribunal —, arestații care în timpul cercetărilor fuseseră deținuți la închisorile din Fresnes, Santé sau Cherche-Midi erau închiși în fortul Romainville.

„Lagărul de la Romainville", instalat în incinta fortului și administrat la început de Wehrmacht, apoi, începînd din iunie 1943 [1], de SS, primea diferite categorii de deținuți și constituia un fel de „rezervă" permanentă de ostatici. De aici proveneau victimele tuturor execuțiilor ordonate cu titlu de represalii.

Principiul executării unor oameni nevinovați drept represalii pentru un atentat în care nu puteau fi implicați, fiind închiși de mai multe luni, fusese adoptat cu bună știință, în scop terorist. Această concepție primitivă cu privire la putere și la raporturile dintre oameni era atît de adînc înrădăcinată în întreaga lume nazistă, încît ea îi împiedica pe conducătorii naziști să ia în considerare orice altă metodă de guvernare.

La Romainville, deținuții erau clasați în 4 sau 5 ca-

[1] În urma evadării, la 1 iunie 1943, a 2 deținuți, Pierre Georges (colonelul Fabien) și Albert Poirier, SS-ul a luat locul Wehrmachtului.

tegorii, după împrejurări. În prima categorie intrau privilegiaţii, care ar putea fi numiţi deţinuţi administrativi. Ea cuprindea un număr mic de oameni, de obicei sub 50, majoritatea persoane de oarecare importanţă, semnalate (adesea prin denunţuri) ca fiind ostile naziştilor, şi a căror arestare era de cele mai multe ori o simplă măsură de prevedere. Asupra lor nu plana nici o acuzaţie. Dintre ei se alegeau bibliotecarii, cei ce lucrau la secretariat, medicii şi bucătarii. Aveau dreptul la o scrisoare pe săptămînă şi la cîteva pachete din afară.

Se pare că din această categorie nu făcea parte nici un ostatic. Dar după o detenţiune mai mult sau mai puţin îndelungată, aproape toţi cei care au făcut parte la Romainville din această categorie au fost deportaţi.

A doua categorie era formată din deţinuţi de drept comun, arestaţi de germani pentru infracţiuni comise în detrimentul lor. Printre ei se aflau şi agenţi germani, auxiliari ai Gestapoului, care profitaseră de funcţia pe care o deţineau ca să-şi escrocheze sau să-şi fure stăpînii. Unii au fost recuperaţi de justiţia franceză, iar ulterior, după eliberare, judecaţi şi executaţi. Dintre aceşti deţinuţi au fost puţini deportaţi. Regimul lor era aproape identic cu cel al primei categorii.

În aceeaşi grupă intrau şi copiii sub 15 ani, căci la Romainville, ca şi în celelalte lagăre, au fost internaţi mulţi copii, printre care s-a aflat la un moment dat şi un sugar de 7 luni.

În a treia categorie intrau femeile — mame, fiice sau soţii ale deţinuţilor politici sau ale militanţilor şi luptătorilor din Rezistenţă căutaţi de Gestapo. Curajul şi extraordinara lor dîrzenie au constituit un sprijin pentru toţi ceilalţi deţinuţi. Ele erau aproape întotdeauna acelea care difuzau în lagăr ultimele ştiri, fapt pentru care erau adesea crunt pedepsite. În scopul degradării lor morale, germanii introduceau în mijlocul

lor deținute de drept comun și prostituate. Eșecul a fost însă răsunător. Au existat chiar cazuri cînd, alături de aceste suflete mîndre, făpturile decăzute și-au recăpătat demnitatea omenească. Cele mai multe deținute politice au fost deportate.

Categoria a patra era alcătuită din deținuții politici „izolați", la secret. Ei beneficiau de un regim material aproape identic cu al primelor 3 categorii : cîteva scrisori controlate cu grijă, cîteva colete trimise de Crucea Roșie, o scurtă „plimbare" zilnică. Din mijlocul lor erau recrutați însă ostaticii atunci cînd cei din categoria a cincea nu erau suficienți. O parte din ei au fost împușcați, cîțiva — foarte puțini — eliberați, restul deportați.

Aceste 4 categorii erau cazate în incinta fortului, la suprafață, în clădirile vechi, folosite odinioară ca birouri, cazărmi și magazii.

Nenorociții din categoria a cincea erau îngrămădiți în vechile cazemate și în subteranele fortului. Călăii nu scăpau nici un prilej să le amintească acestora că, mai curînd sau mai tîrziu, aveau să fie duși în fața plutonului de execuție. Zăceau claie peste grămadă pe paie putrede, sub bolțile din care picura fără încetare apa și într-un întuneric aproape complet. Gurile de aerisire veșnic închise, o latrină improvizată și prea mică, imposibilitatea de a-și schimba îmbrăcămintea, lipsa aproape completă a apei, care nu permitea nici cele mai elementare măsuri de igienă, provocau în aceste temnițe o duhoare pestilențială. Într-o cazemată de 10 pe 8 metri, au fost închiși timp de mai multe săptămîni 56 de prizonieri. Supraaglomerarea era o regulă generală. Nenorociții aceștia erau chinuiți în permanență de rîie și de păduchi ; din pricina întunericului, după cîteva săptămîni ajungeau aproape orbi.

Alimentația era mizerabilă și redusă la minimum posibil, corespondența și pachetele interzise. În timpul

iernii, la aceste suferințe se adăugau frigul și umezeala. Unii ostatici au îndurat aceste condiții de viață timp de 8, 10 sau chiar 12 luni. Uneori, ca pedeapsă, erau închiși într-un gang subteran, un fel de cloacă grețoasă demnă de comparat cu celebra închisoare Châtelet a lui Ludovic al XIII-lea.

În principiu, aceștia erau oamenii din rîndurile cărora erau recrutați ostaticii atunci cînd se hotăra o execuție masivă. Majoritatea acestor deținuți fuseseră condamnați la moarte de tribunalele germane. Unii însă erau condamnați numai la muncă silnică sau la închisoare, iar alții nici nu compăruseră măcar în fața vreunui tribunal. Gestapoul îi clasase însă pe baza unor criterii proprii. Prizonierii din „cazemată" fuseseră aproape toți arestați pentru activitate comunistă sau gaullistă.

Peste această lume a suferințelor domnea un personaj demn de pana lui Courteline, unul dintre acei slujitori ai morții pe care nazismul îi zămislea în serie. Căpitanul Rieckenbach era un soi de moș Teacă brutal și fanfaron care aprecia din plin avantajul șederii în Franța, oferit de superiorii săi, și care folosea acest prilej ca să se dedea unui minuțios studiu comparativ al alcoolurilor produse cu atîta dărnicie de Franța. Trăind într-o semibeție continuă, el putea să privească încercările de evadare uneori cu o furie turbată, alteori cu un soi de curiozitate zeflemitoare, după dispoziție și după nivelul băuturilor absorbit în ziua respectivă. Rieckenbach, care-și învîrtea aproape tot timpul pistolul în mînă, trăgea în dreapta și-n stînga, prin geamurile camerelor sau rostogolindu-se beat pe povîrnișul fortului. Din cauza maniei lui, prizonierii îl porecliseră „Panpan". Pînă și santinelele se temeau de inspecțiile lui marcate prin focuri de armă și se țineau cu prudență în afara liniei lui de ochire. Cînd voia să pedepsească un deținut, una dintre glumele lui preferate era să-l

aducă cu mîinile legate la spate pe povîrnişul fortului. Puţin după aceea îşi făcea apariţia un pluton de execuţie care se alinia în faţa sărmanului om, îl lua la ochi şi rămînea aşa timp de cîteva minute, aşteptînd comanda, care... nu venea. După aceea, prizonierul era dus înapoi în cazemată. După evadarea celor doi din iunie 1943, „Panpan" a fost înlocuit. Adevăratul stăpîn peste deţinuţi era încă dinainte untersturmführerul SS Trapp, despre care se spunea că fusese negustor de vinuri în Franţa.

Majoritatea ostaticilor împuşcaţi — cel mai adesea pe Mont Valérien — au fost recrutaţi din această categorie a deţinuţilor din „cazemată". Nu toţi fuseseră arestaţi în regiunea Parisului. Dimpotrivă, la orice acţiune de oarecare importanţă — indiferent de regiunea în care se petrecea —, deţinuţii erau transferaţi la Paris, unde serviciul central al Gestapoului lua interogatoriile şi conducea ancheta. Conform acestei practici, 70 de membri ai Rezistenţei arestaţi în lunile februarie şi martie 1942 în sud-vestul Franţei de către serviciile franceze au fost duşi mai întîi la Paris, preluaţi apoi la prefectura de poliţie de „Brigada specială David" şi predaţi ulterior Gestapoului, care-i reclama. În acelaşi an, la sfîrşitul lunii august, ei au fost internaţi la Romainville, în categoria ostaticilor. 7 dintre ei fuseseră eliberaţi în timpul anchetei. La Romainville, unul a reuşit să evadeze ; ceilalţi au fost împuşcaţi sau deportaţi. La desfiinţarea lagărelor, dintre aceştia din urmă, numai 4 mai rămăseseră în viaţă.

Executarea ostaticilor era hotărîtă de comandamentul militar, dar Gestapoul alegea deţinuţii care urmau să fie împuşcaţi. Pînă în luna iunie 1942, ostaticii erau puşi la zid şi executaţi cu titlu de represalii imediat după comiterea vreunui atentat. Mai tîrziu au fost organizate execuţii periodice, ordonate de Himmler sau de O.K.W., numărul ostaticilor împuşcaţi variind în funcţie de na-

tura și numărul atentatelor comise pe tot cuprinsul teritoriului ocupat. În felul acesta, sistemul responsabilității colective era împins pînă la maximum. Pentru fiecare atentat comis în Franța erau întocmite 3 rapoarte: de către Feldkommandatur, Gestapo și biroul Abwehrului (în fiecare Feldkommandatur exista cîte un astfel de birou).

Acestor 3 rapoarte asupra anchetei li se adăuga un al patrulea, întocmit de statul-major al Wehrmachtului, al Luftwaffei sau al Kriegsmarinei, după cum fusese comis atentatul împotriva unui membru sau împotriva unei instalații aparținînd uneia sau alteia dintre aceste armate; un alt raport era încheiat de ambasadă și încă unul de către Propagandastaffel, ambele conținînd cîte o analiză a stării de spirit a populației.

Aceste rapoarte reunite permiteau să se întocmească o situație definitivă, pe baza căreia Keitel lua hotărîrile pe care le socotea de cuviință. El îi adresa lui Stülpnagel ordinul de a împușca un anumit număr de ostatici. Ordinul acesta i se transmitea lui Oberg, care asigura îndeplinirea lui și publicitatea care se făcea în jurul execuțiilor. Secția II Pol. din strada Saussaies lua măsurile practice necesare (transportarea deținuților, alegerea locului, fixarea datei și a orei execuției). La Paris, plutonul de execuție era pus la dispoziție de Ordnungspolizei, iar în provincie de Wehrmacht sau de regimentele de poliție. Secția a IV-a — Gestapoul — alegea ostaticii care urmau să fie împușcați de cele mai multe ori dintre deținuții de la Romainville și uneori dintre cei de la Fresnes sau din închisorile germane aflate în provincie. Au fost cazuri cînd din 50 de ostatici executați unul singur fusese în prealabil condamnat la moarte de un tribunal german. În schimb, un număr considerabil de condamnați la moarte nu au fost executați, ci deportați.

Ostaticii erau recrutați din categoria deținuților din „cazemată", iar dacă numărul lor era insuficient, din categoria a patra, în clasificarea nazistă acestea două

fiind categoriile de Sühnepersonen, adică a „persoanelor deținute cu titlu de represalii, în vederea pedepsirii". La 1 octombrie 1943, de pildă, s-a dat ordin să fie executați 50 de ostatici. Dar de la 15 iulie 1942 fuseseră trimise în Germania mai multe convoaie de deportați și la Romainville nu mai rămăseseră decît 40 de ostatici în cazemata 22. Au fost luați atunci la întîmplare 10 deținuți din categoria a patra, ca să se poată completa cifra stabilită.

Tot așa, în urma unui atentat comis în luna septembrie 1942 la cinematograful „Rex" din Paris, rechiziționat pentru soldații germani, s-a dat ordin să fie împușcați 125 de ostatici. La 11 august fuseseră executate însă 88 de persoane (înaltul comandament anunțase cifra de 93, dar în cele din urmă au fost executați 88 de oameni), și „rezerva" din Romainville nu fusese încă refăcută. Nu se mai aflau acolo decît 46 de deținuți ; ei au fost executați pe Mont Valérien. Pentru completarea numărului s-a dat ordin să fie executate 70 de persoane alese dintre deținuții din fortul Hâ din Bordeaux. În felul acesta au murit pentru un atentat despre care nici nu știau că fusese comis niște francezi arestați cu 6 luni în urmă și la o depărtare de 600 de kilometri de Paris.

Aceste execuții masive au ajuns pînă la urmă din ce în ce mai numeroase. Efectul lor era însă cu totul opus celui scontat. Departe de a înfricoșa populația, ele au trezit mînia oamenilor demni de acest nume și au contribuit la îngroșarea rîndurilor Rezistenței. Numărul ostaticilor împușcați în cele două zone ale Franței a atins cifra totală de 29 660. S-ar putea întocmi o adevărată hartă a Rezistenței după repartiția pe regiuni a ostaticilor împușcați. În regiunea Parisului au fost executați 11 000 de ostatici. Următoarele regiuni pe tabloul de onoare au fost cele două „capitale" ale Rezistenței franceze : Lyonul — cu 3 674 și Limoges — cu 2 863 de ostatici împușcați.

2

MARTIRIUL TERITORIILOR DIN RĂSĂRIT

Asupra ţărilor din răsărit, sălbăticia nazistă s-a abătut cu o furie nemaiîntîlnită. În Polonia, în ţările baltice, în teritoriile vremelnic ocupate ale Uniunii Sovietice, naziştii s-au dedat la o exterminare sistematică, care întrece orice închipuire. Dacă în apusul Europei ei alternau teroarea cu apelurile la colaborare, în regiunile răsăritene nu s-a făcut nici o încercare de acest fel. Aceste teritorii trebuiau anexate atît pentru a fi colonizate, cît şi pentru a constitui o rezervă de sclavi.

O dispoziţie semnată de Keitel la 27 iulie 1941, în urma instrucţiunilor primite de la Hitler, îl însărcina pe Himmler cu menţinerea ordinii în teritoriile ocupate ale Uniunii Sovietice. I se acordau depline puteri pentru a alege, pe propria sa răspundere, orice măsuri pentru executarea ordinelor führerului, avînd grijă să aplice „nu proceduri de acuzaţie legale", ci „măsuri de teroare, singurele eficiente".

Aceste măsuri de teroare au fost executate de Einsatzgruppen (grupele de luptă) care depindeau de Himmler. Ele erau alcătuite din SS-işti şi din agenţi ai serviciilor poliţiei naziste, S.D. şi Gestapo. Grupele de luptă nu au fost create anume pentru campania din U.R.S.S. În 1938, Schellenberg le organizase din ordinul lui Heydrich pentru campania din Cehoslovacia, în scopul reprimării oricărei încercări de rezistenţă din

partea populației civile și pentru efectuarea „epurației politice" prin teroare.

Tot Heydrich elaborase în 1941 majoritatea directivelor în vederea exterminării populației. Se regăsesc în ele eufemismele pe care le îndrăgise, evitînd aproape întotdeauna cuvîntul „exterminare", pe care-l înlocuia cu expresii ca: „filtrare", „măsuri de însănătoșire", „epurație", „măsuri speciale", „regim special" și doar arareori cu „lichidare" și „execuții".

Aceste Einsatzgruppen au fost alcătuite pe baza unui acord intervenit între conducerea R.S.H.A. și O.K.W.

La mijlocul lunii mai 1941, Heydrich l-a însărcinat pe Müller, șeful Gestapoului (Amt IV), să încheie cu militarii un acord cu privire la funcționarea acestor Einsatzgruppen în spatele trupelor care aveau să lupte pe frontul de răsărit. Müller a dat și în această împrejurare dovadă de intransigență și de obișnuita sa îngustime de spirit, bruscîndu-și interlocutorul, pe generalul Wagner. Heydrich i-a încredințat atunci această delicată misiune (trebuia neapărat să se obțină „mînă liberă" în răsărit) extrem de diplomatului Schellenberg, viitorul șef al S.D. Auslandului (Amt VI), care reuși să-i facă pe militari să „înghită hapul". Instrucțiunile lui Heydrich erau categorice: trebuia să se obțină nu numai ca armata să tolereze prezența grupelor de luptă în spatele său, dar și „ca serviciile responsabile ale armatei să fie categoric obligate să asigure tot sprijinul oricărei acțiuni întreprinse de Einsatzgruppen și kommandourilor Sipo și S.D.", Schellenberg a reușit să-și îndeplinească misiunea și, la sfîrșitul lunii mai, Heydrich a parafat acordul. Acum avea mînă liberă în răsărit.

Armata era obligată să sprijine Einsatzkommandourile, să le aprovizioneze cu benzină și alimente, să le pună la dispoziție rețeaua ei de legături.

Au fost create 4 Einsatzgruppen, între care s-a repartizat frontul [1]. Conducătorii lor erau niște naziști încercați, care se eliberaseră de multă vreme de toate scrupulele pe care le tot înfiera de atîta timp Himmler.

Efectivul fiecărei Einsatzgruppe cuprindea între 1 000 și 1 200 de oameni, repartizați într-un anumit număr de Einsatzkommandouri. Compoziția lor era rezultatul unei savante dozări și reunea toate specialitățile. Din 1 000 de oameni, aproximativ 350 erau membri în Waffen-SS, 150 de șoferi și mecanici, 100 de membri ai Gestapoului, 80 din poliția auxiliară (recrutați pe loc), 130 din poliția de ordine, 40—50 din Kripo și 30—35 din S.D. Ceilalți erau interpreți, radiofoniști, teletipiști, funcționari administrativi și personal feminin — căci existau și femei în aceste formații de ucigași (între 10 și 15 pe Einsatzgruppe). Personalul conducerii era, firește, procurat de Gestapo și, în mai mică proporție, de S.D. și Kripo.

La sfîrșitul lunii iunie 1941, Einsatzkommandourile erau gata și în primele zile din iulie începură să opereze. Instrucțiunile lor prevedeau ca în primul rînd să fie „lichidați" evreii și comisarii politici. Ordinul acesta le fusese dat șefilor de unități de către Streckenbach, venit special de la Berlin, cu prilejul unei conferințe ținute la Pretz la 19 iunie. Ordinul a fost executat și întreaga populație evreiască, inclusiv copiii, masacrată. La Riga, de pildă, au fost executate peste 35 000 de persoane. La 31 octombrie 1941, obergruppenführerul SS von dem Bach-Zelewski a putut să scrie cu mîndrie: „În Estonia nu mai există nici picior de evreu".

Modul în care erau conduse operațiile împotriva „bandelor de partizani" era caracteristic. E de ajuns să citățm bilanțul „operației Cottbus", condusă de generalul

[1] Einsatzgruppe A — Țările baltice; B — Smolensk, Moscova; C — regiunea Kiev; D — sudul Ucrainei.

SS von Gottberg, împotriva acestor „bande" pentru a fi pe deplin lămuriți în această privință :

— Inamici morți 4 500
— Morți suspectați a fi aparținut unor bande de partizani 5 000
— Morți germani 59
— Arme recuperate . . . . . 492 puști

Mai puțin de 500 de puști recuperate de la 9 500 de morți ! Cifra explică de ce nu au fost decît 59 de morți din partea germanilor și dovedește că SS-iștii îi etichetau drept „partizani" pe toți țăranii ruși pe care-i întîlneau în cale. Într-un raport privind „operația Cottbus", comisarul general german pentru Bielorusia scria că, „din cauza numeroaselor împușcări de femei și copii, aceasta are un efect pur și simplu oribil asupra populației civile".

Asasinatele acestea erau însoțite de jafuri sistematice. Se aduna tot ce putea fi utilizat : încălțăminte, piei, haine, bijuterii, aur, obiecte de valoare. Femeilor le erau smulse inelele din degete ; pentru a li se „recupera" îmbrăcămintea, evreii erau siliți să se dezbrace, înainte de a fi împușcați goi, la marginea unor gropi antitanc, în care-și găseau mormîntul.

Ohlendorf a relatat că, ori de cîte ori aveau timp, naziștii începeau exterminarea evreilor cu un recensămînt la care erau siliți să vină să se înregistreze. Cînd erau adunați pentru a fi duși la moarte, orice obiect utilizabil pe care-l posedau era confiscat și trimis R.S.H.A.-ului, care-l preda Ministerului de finanțe al Reichului. În felul acesta, naziștii foloseau asasinatele ca metodă oficială de finanțare a statului.

Raziile de evrei și exterminarea lor au fost descrise de numeroși martori. Cea mai precisă dintre toate mărturiile rămîne însă, fără îndoială, cea a inginerului german Hermann Gräbe, directorul sucursalei unei case de construcții germane din Ucraina, aflată la Zdolbunov.

În noaptea de 13 iulie 1942, cînd au fost exterminaţi cei 5 000 de oameni din ghetoul oraşului Rovno, el se afla acolo într-o inspecţie pe şantierele întreprinderii. Aproximativ 100 dintre nenorociţii aceia lucrau pentru firma lui. Gräbe a încercat să-i salveze sub pretext că-i lipsea mîna de lucru. A alergat de la un comandant la altul, a făcut apel la autorităţi şi a avut prilejul în felul acesta să urmărească în tot cursul nopţii diversele episoade ale acestei tragedii — reluate de mii de ori pe întinsul teritoriilor din răsărit —, tragedie pe care a evocat-o într-un chip zguduitor la Nürnberg.

La 13 iulie, către ora 22, nişte miliţieni ucraineni încadraţi de SS-işti au încercuit ghetoul din Rovno. De jur împrejur au fost instalate nişte proiectoare puternice. Miliţienii şi SS-iştii, împărţiţi în grupuri mici, au pătruns în case, spărgînd uşile cu patul puştii sau, atunci cînd uşile le rezistau, aruncînd grenade înăuntru. SS-iştii îi loveau pe oameni cu cravaşa ca să-i scoată mai repede din case, aşa cum se găseau. Mulţi dintre ei erau foarte sumar îmbrăcaţi, şi ieşeau în aşa mare grabă încît adesea copiii rămîneau înăuntru. „Femeile le strigau copiilor să vină după ele, în timp ce copiii îşi strigau la rîndul lor părinţii. Toate acestea nu-i împiedicau pe SS-işti să-i mîne pe oameni înainte, gonindu-i şi lovindu-i, pînă la trenul de marfă care-i aştepta. Se umplură toate vagoanele. Se auzea fără încetare ţipătul femeilor şi al copiilor, răpăiala împuşcăturilor şi şuieratul bicelor (...). Oamenii aceia loviţi, hăituiţi, au trecut toată noaptea de-a lungul străzilor iluminate. Femeile purtau în braţe copii morţi, iar copiii îşi tîrau, trăgîndu-i de braţe sau de picioare spre tren, părinţii ucişi (...). Am văzut zeci de cadavre de ambele sexe şi de toate vîrstele, zăcînd pe străzi (...). Uşile caselor fuseseră forţate, geamurile sparte şi pe jos erau maldăre de îmbrăcăminte, încălţăminte, ciorapi, haine, pălării şi paltoane. Am văzut zăcînd la colţul unei case un copil de

cîteva luni, cu capul zdrobit. Sîngele și creierul micuțului care nu avea pe el decît o cămășuță, se împrăștiaseră pe zidul casei și pe pămîntul dimprejur. Comandantul SS sturmbannführerul Pütz umbla de colo, colo, cu o cravașă mare în mînă, supraveghind o coloană de circa 80—100 de evrei care ședeau ghemuiți pe pămînt".

Hăituiți, fugăriți asemenea unei turme înspăimîntate, înghesuiți în vagoane de marfă, nenorociții aceia erau duși la locul ales pentru execuție, de cele mai multe ori la numai cîțiva kilometri de punctul raziei, într-un loc izolat și pustiu. Acolo fuseseră săpate de mai înainte niște șanțuri lungi. Condamnații erau opriți la o anumită distanță de șanțuri (în așa fel să nu le vadă) ; erau aduși apoi mai aproape în grupuri de cîte 20, pînă la 50 sau chiar 100 de persoane. Erau siliți să se dezbrace și să se alinieze la marginea șanțului sau, foarte adesea, să coboare chiar în șanțul în care se aflau deja mormane de cadavre. De jur împrejur străjuiau SS-iști înarmați și cu bice în mînă. Alți SS-iști — uneori doar unul singur — executau oamenii în serie, trăgîndu-le cîte un glonte în cap. Cînd groapa se umplea era acoperită cu pămînt.

Uneori oamenii erau siliți să se culce peste cadavrele celor care muriseră înaintea lor și erau uciși în această poziție. În felul acesta au fost asasinați zeci și sute de mii de ruși. În cursul unei singure zile, în octombrie 1942, la Minsk au fost exterminați 16 000 de evrei, tot ceea ce mai rămăsese din gheto. La Kiev, în cursul războiului au fost asasinate 195 000 de persoane.

Un incident petrecut la Minsk a atras după sine una dintre cele mai îngrozitoare invenții naziste. La sfîrșitul lunii august 1942, Himmler, care se afla într-un turneu de inspecție, s-a oprit în oraș, exprimîndu-și dorința de a asista la executarea deținuților din închisoarea locală. Trupele care îndeplineau această sarcină murdară nu obișnuiau să se încurce în probleme de conștiință ; era un lucru frecvent ca oameni grav răniți să fie îngropați

de-a valma cu cei morți. La fel s-a întîmplat și la Minsk. Dar cînd Himmler, care dăduse ordin de asasinare, văzu cum se prăbușeau nenorociții aceia, printre care erau și femei, cum se zvîrcoleau și cînd auzi gemetele abia șoptite își pierdu proverbiala lui impasibilitate și leșină, ca un banal „intelectual".

După ce se înapoie la Berlin, impresionat de spectacolul de la Minsk, el dădu ordin ca pe viitor femeile și copiii să nu mai fie supuși la „tortura morală" a împușcării. În felul acesta oamenii din Kommandouri, aproape toți căsătoriți, n-aveau să mai fie nevoiți să tragă în femei și copii. Hotărîre de intelectual tipic nazist ; nici un moment nu i-a trecut prin minte să interzică pe viitor executarea femeilor și copiilor mici. Nu, se căuta doar ca aceste execuții să devină suportabile pentru trupe, ceea ce a avut ca efect înmulțirea asasinatelor.

La Berlin, un inginer din SS s-a pus pe lucru pentru punerea în practică a acestei idei. Din creierul acelui tehnician nazist, untersturmführerul SS dr. Becker, au ieșit acele monstruoase mașini numite „camioanele S".

Ohlendorf spunea că „din afară nu-ți puteai da seama de adevărata natură a acestor furgoane. Păreau a fi niște camioane închise și erau în așa fel construite încît, atunci cînd motorul era pus în funcțiune, gazul era îndreptat spre interiorul mașinii, provocînd în 10 sau 15 minute moartea celor dinăuntru (...). Victimele desemnate pentru execuție erau încărcate în camioane și duse spre locul de înhumare, destinat execuțiilor masive. Timpul cît dura drumul era suficient ca să se asigure moartea celor din mașină". Fiecare furgon putea să transporte între 15 și 25 de persoane, căci fuseseră construite mașini de diverse dimensiuni. Femeile și copiii erau urcați în furgoane, spunîndu-li-se că aveau să fie duși în altă parte. Cum se închideau însă ușile, inte-

riorul perfect izolat devenea o adevărată cameră de gazare pe roți.

De îndată ce Becker a terminat proiectarea mașinilor, obersturmbannführerul Rauff, conducătorul grupei de transporturi automobile din R.S.H.A., împreună cu adjunctul lui, Zwabel, au primit sarcina să le realizeze. Comanda a fost preluată de fabrica de camioane „Saurer". Vehiculele, denumite „camioanele S", au fost repartizate în primăvara anului 1942 diferitelor Einsatzgruppen. Inițiala care le desemna aparținea constructorului, dar ea mai însemna în același timp și *Sonder*, adică „special". Inginerul Becker a rămas responsabilul furgoanelor a căror întreținere a fost încredințată secției de automobile a lui Rauff.

În pofida așteptărilor lui Himmler și Becker, „camioanele S" nu au rezolvat nicidecum problema execuțiilor. Foarte curînd, populația a început să-și dea seama de ceea ce se petrecea atunci cînd oamenii intrau în camioane și le-au botezat „furgoanele morții". Atunci a fost nevoie să se recurgă la anumite stratageme. Becker scrie: „Am ordonat ca toate camioanele din grupa D să fie camuflate, dîndu-li-se aspectul unor dormitoare pe roți, în acest scop am pus să se construiască de fiecare parte la camioanele mici cîte o ferestruică, iar la cele mari cîte două, la fel cu ferestruicile pe care le vedeam la casele țăranilor din regiune". Becker a trebuit să recunoască totuși: „După părerea mea, e cu neputință să le camuflezi și să le tăinuiești un timp mai îndelungat". Pe de altă parte, s-au produs accidente în modul de funcționare a mașinilor pe care Becker le relatează în cel mai impasibil stil tehnic: „Otrăvirea cu gaze nu se face întotdeauna așa cum ar trebui. Ca să termine mai repede, șoferii deschid complet supapa de pătrundere a gazului. Ca urmare a acestui fapt, condamnații mor asfixiați, iar nu adormind, așa cum e prevăzut. Directivele pe care le-am dat arată că,

dacă supapa are o poziție corectă, moartea survine mai repede și condamnații adorm liniștiți. Convulsionarea feței și excrementele, două simptome care se constatau mai înainte, nu se mai produc".

Se poate oare imagina toată grozăvia acestei scene? Un șofer SS de pe unul dintre camioanele acelea stînd la volanul mașinii lui hurducate pe drumurile Ucrainei, desfundate de carele grele ale Wehrmachtului, și cărînd, azvîrliți încoace și încolo, 25 de femei și copii care agonizau în carcera aceea de fier ermetic închisă, pierind asfixiați pe acel ultim drum, la capătul căruia se afla o groapă plină pe jumătate cu cadavre pe chipurile cărora erau întipărite convulsiile unei morți oribile!

Curînd, șoferii și oamenii din kommandouri au început să se plîngă de violente dureri de cap. Pretindeau că atunci cînd deschideau ușile, la sosirea camioanelor, inhalau o cantitate mare de gaze. Spectacolul care li se înfățișa era înfiorător, dar ceea ce-i deranja era mai ales faptul că era o treabă „murdară". Erau obligați să scoată niște trupuri încolăcite și murdare, lucru care li se părea inadmisibil.

Convoaiele S au funcționat totuși timp de mai multe luni și au fost folosite atît în Polonia, cît și în Cehoslovacia. Braunfisch, șeful Gestapoului din Lodz, menționează că Sonderkommandoul Kulmhof, care staționa la Șelmno, a exterminat cu ajutorul unor asemenea camioane 340 000 de evrei.

Existența acestui sistem a fost în permanență camuflată și personalul din Einsatzkommandouri era obligat să păstreze cel mai desăvîrșit secret asupra întregii activități a unităților și în special asupra modului în care funcționau camioanele. La Minsk, un șofer în stare de ebrietate, „a vorbit" despre mașina lui și a fost condamnat la moarte de un tribunal comun al SS-ului și al poliției și executat. În arhivele germane s-au regăsit totuși amănunte în legătură cu această sinistră acțiune,

iar la Nürnberg a fost dezvăluită existența „camioanelor S".

În cele din urmă, din pricina numeroaselor accidente care se întîmplau, a trebuit să se renunțe la folosirea mașinilor S și să se revină la execuțiile prin împușcare și streang, practicate în trecut.

Bilanțul activității acestor Einsatzgruppen nu a putut fi niciodată stabilit cu precizie. Ohlendorf a declarat la Nürnberg că în perioada în care deținea conducerea Einsatzgruppei D unitatea lui a exterminat aproximativ 90 000 de persoane. În numai 3 luni, Einsatzkommandourile care acționau în Republicile baltice au executat numai acolo peste 135 000 de evrei.

Numărul victimelor celor 4 Einsatzgruppen care au acționat numai pe teritoriul Uniunii Sovietice este evaluat la aproximativ 750 000.

Toate aceste crime au fost executate ca urmare a ordinelor lui Hitler date în directivele generale privind „cazul Barbarossa" [1] și reînnoite la 16 decembrie 1942 de către Keitel, care a scris cu sînge rece :

„Așadar, nu este numai dreptul, ci și datoria trupelor să folosească orice mijloace, fără nici o restricție, chiar și împotriva femeilor și a copiilor, cu condiția ca ele să asigure succesul. Orice îngăduință, de orice natură ar fi ea, constituie o crimă comisă împotriva poporului german".

Keitel a fost, de altfel, urmat pe aceeași cale de numeroși alți militari. Kesselring, de pildă, într-un ordin dat în Italia la 17 iunie 1944, scria :

„Voi sprijini pe orice comandant care va trece peste rezerva noastră obișnuită în ce privește asprimea alegerii măsurilor adoptate împotriva partizanilor. În această privință, rămîne valabil vechiul principiu : «Mai bine o greșeală în alegerea metodelor de execuție decît o lipsă sau o neglijență în acțiune»".

[1] Denumirea cifrată a cotropirii Uniunii Sovietice.

În răsărit, Einsatzgruppen au primit ajutor în îndeplinirea sarcinilor lor de la 30 de regimente de poliție alcătuite din SS-iști proveniți din Totenkopfverbände și care se îndeletniceau cu același lucru. La Kerci, un băiețaș de 6 ani a fost împușcat, fiind învinuit că a cîntat pe stradă un cîntec sovietic. În același oraș, trupul unui alt copil de 9 ani a rămas spînzurat o parte din vară în piața „Sacco și Vanzetti" pentru vina de a fi cules caise.

Nici celelalte națiuni din răsărit și din Europa centrală nu au fost cruțate în perioada în care regiunile vremelnic ocupate ale Uniunii Sovietice îndurau sălbăticia nazistă dezlănțuită. Cel mai crunt lovite au fost Cehoslovacia și Polonia. La 23 mai 1939, în timpul unei adunări care a avut loc la cancelaria Reichului, Hitler a declarat în fața lui Göring, Räder și Keitel:

— În eventualitatea izbucnirii unui conflict în Vest, va fi util pentru noi să deținem teritorii vaste în răsărit. Am putea conta pe recolte excelente, chiar dacă în timp de război ele sînt mai reduse decît în timp de pace. Populația de pe teritoriile germane nu va mai presta serviciul militar și va fi disponibilă pentru muncă.

Printr-un decret emis de Hitler cu un an înainte, la 16 martie, fusese creat „Protectoratul Boemiei și al Moraviei". Se stabilise totodată că acest nou teritoriu „avea să aparțină pe viitor Reichului german", avînd un „guvern" autonom — marionetă în întregime la ordinele naziștilor. În ziua de 18, un al doilea decret îl numea pe von Neurath protector al Boemiei și Moraviei.

Von Neurath avea o situație specială în guvernul Reichului. Funcționînd în fruntea departamentului afacerilor externe în momentul luării puterii de către naziști, el fusese unul dintre miniștrii conservatori aleși de Hindenburg pentru a-l „încadra" pe Hitler. La începutul anului 1938, el se declarase în dezacord cu po-

litica externă dusă de Hitler şi, la 4 februarie 1938, fusese înlocuit cu von Ribbentrop. Ajuns ministru fără portofoliu al Reichului, preşedintele consiliului de cabinet secret al Reichului — organism fantomă şi fără nici o autoritate — şi membru al consiliului de apărare al Reichului, o dată cu plecarea sa de la Ministerul Afacerilor Externe, încetase orice activitate politică.

După cotropirea Cehoslovaciei, Gestapoul şi-a instalat acolo serviciile, repartizîndu-le potrivit împărţirii teritoriale a ţării. Regiunile de frontieră au constituit un departament special, Sudetenland (Gau al Sudeţilor). La Praga şi la Brno au fost instalate două direcţii centrale. În 15 oraşe cehe a fost instalat cîte un Oberlandrat şi fiecare dintre acestea avea pe lîngă sine cîte un serviciu local Sipo-S.D., a cărui compoziţie era aproape identică cu cea a serviciilor instalate ulterior în Franţa.

Cele 15 Oberlandrate ţineau de serviciile centrale de la Praga şi Brno, care erau subordonate, la rîndul lor, direcţiei centrale R.S.H.A. Recrutarea personalului local a fost în mare măsură înlesnită de prezenţa a aproximativ 400 000 de persoane „de rasă germană" în protectorat. Dintre acestea au fost recrutaţi aproape toţi agenţii, oamenii de încredere numiţi „V-Männer" — denunţători care puteau opera cu uşurinţă mulţumită sprijinului acordat de populaţia germană.

Porţiunea Cehoslovaciei pe care naziştii au transformat-o în „Stat slovac independent" şi-a creat propria ei poliţie denumită Ustredna Statnej Bezpecnostic — U.S.B. —, în realitate în întregime controlată de Gestapo. Felul cum erau îndeplinite majoritatea misiunilor acestei poliţii era coordonat cu serviciile germane din Boemia şi Moravia. În regiunea respectivă, Gestapoul şi S.D.-ul şi-au instalat propria lor reţea abia după insurecţia naţională slovacă din 1944.

Böhme, şeful Gestapoului din Praga, a pus în practică metodele lui obişnuite. Între 15 şi 23 mai 1939 au fost arestate la Praga şi Brno 4 639 de persoane, în majoritate membri ai partidului comunist, trecut în ilegalitate. La 1 septembrie 1939, 8 000 de personalităţi cehe care figurau pe liste dinainte întocmite au fost arestate la ordinul lui şi trimise în lagăre de concentrare, unde au murit aproape toate.

În 1940, cu ocazia unui discurs rostit în faţa conducătorilor „Mişcării de unitate naţională", Karl Frank, secretar de stat aflat sub ordinele lui Neurath, a declarat că dacă oamenii politici influenţi cehi refuză să semneze o declaraţie de loialitate faţă de Reich vor fi împuşcaţi 2 000 de ostatici.

Hitler considera însă că măsurile luate de von Neurath erau insuficiente şi hotărî să-l secondeze cu un viceprotector mai energic. Heydrich îşi dădu imediat seama de foloasele pe care le-ar putea trage de pe urma unui asemenea post. Sprijinit de Bormann, el se strecură cu multă îndemînare printre candidaţi. Himmler nu privi cu ochi buni această manevră. Heydrich devenea un rival din ce în ce mai primejdios pentru el, şi această nouă funcţie avea să-i consolideze puterea. El nu a putut totuşi să împiedice numirea lui.

Wilhelm Höttl pretindea că Heydrich obţinuse din partea lui Hitler promisiunea că va fi numit ministru de interne, post la care rîvnea Himmler însuşi şi pe care l-a şi obţinut puţin timp după aceea. Nici un document oficial nu confirmă însă această afirmaţie. În orice caz, este evident că Heydrich nădăjduia să profite din plin de noua lui funcţie.

La 23 septembrie 1941, Hitler l-a convocat pe von Neurath la Berlin. Acolo i-a reproşat în termeni foarte tari lipsa lui de energie, după care i-a adus la cunoştinţă numirea lui Heydrich, care avea să devină adjunctul lui cu împuterniciri foarte largi. Neurath protestă

și-și dădu demisia. Conform obiceiului său, Hitler refuză mai întîi să i-o primească, dar după 3 zile Neurath a fost pus în disponibilitate. Neurath rămase în această situație pînă la 25 august 1943, dată la care a fost înlocuit de Frick.

Heydrich s-a instalat la Praga în 29 septembrie. Deși învestit numai cu titlul de viceprotector, el avea să dețină întreaga putere asupra protectoratului. Un curier aerian zilnic și o linie specială secretă de teleimprimator îi asigurau legătura directă cu Berlinul, fără să mai vorbim de liniile telefonice și de comunicațiile radiofonice ale rețelei particulare a R.S.H.A.-ului. Două avioane particulare, gata și ele să-și ia zborul în orice clipă, îi dădeau posibilitatea în cazuri urgente să ajungă la Berlin în două ore.

Heydrich și-a adus și oamenii la Praga. A refuzat să folosească personalul lui von Neurath și și-a ales dintre membrii serviciilor R.S.H.A. o echipă de încredere, inclusiv stenodactilografele. Voise să-l aducă chiar și pe Schellenberg, dar acesta refuză cu prudență oferta, în parte neavînd încredere în steaua șefului său, în parte temîndu-se poate de o răzbunare (ca și Ohlendorf, el îl ajutase pe Himmler să frîneze ascensiunea lui Heydrich).

De îndată ce s-a instalat la Praga, Heydrich și-a asumat sarcina de a intensifica represiunile, ordonînd execuții masive la cel mai neînsemnat incident.

Într-un raport adresat lui Himmler la 14 octombrie 1941, șeful detașamentelor Waffen-SS din Boemia și Moravia scria: „Toate batalioanele Waffen-SS vor fi aduse prin rotație în protectoratul Boemiei și Moraviei ca să efectueze execuții prin împușcare și să le controleze pe cele prin ștreang. Pînă acum au fost: la Praga, 99 împușcați și 21 spînzurați; la Brno, 54 împușcați și 17 spînzurați, adică în total 191 de execuții, între care 16 evrei".

În luna următoare, represiunile s-au înmulțit. La 17 noiembrie, studenții din Praga au organizat o manifestație antinazistă. În aceeași zi au fost arestați 400 dintre ei. La 19 noiembrie, 9 tineri, aleși dintre conducătorii organizațiilor studențești, au fost executați fără nici un fel de judecată, în timp ce 1 200 de studenți au fost trimiși în lagărul din Sachsenhausen.

La 9 martie 1942, Heydrich a obținut pentru Gestapo dreptul de a proceda la „întemnițări preventive" în interiorul protectoratului.

În același timp, Heydrich făcea tot mai frecvente apeluri la colaborarea germano-cehă, ducînd o politică asemănătoare cu cea din Franța, adică alternînd promisiunile cu sancțiuni brutale — atitudine pe care o botezase sugestiv „politica biciului și a zăhărelului" (Peitsche und Zucker).

Pentru „zăhărel" Heydrich adusese de la Berlin un „consilier tehnic" însărcinat să descopere mijloacele demagogice cu ajutorul cărora muncitorii cehi ar fi devenit sensibili la splendorile nazismului și ar fi putut fi înduplecați să lucreze pentru economia germană de război. Omul respectiv purta un nume fals, dar toți cei care aveau cît de cît memorie au recunoscut în persoana lui pe Torgler, care se comportase atît de jalnic la procesul „incendiatorilor" Reichstagului. Heydrich îl scosese în urmă cu cîțiva ani dintr-un lagăr de concentrare și-l folosea acum pentru treburile lui murdare.

Cu toate străduaniile depuse, cehii nu s-au îndulcit la zahăr, așa că biciul a început să joace un rol din ce în ce mai însemnat.

La Berlin, eforturile lui Heydrich și rezultatele pe care le obținea, înfruntînd tot felul de greutăți, făceau o puternică impresie. Prestigiul lui creștea. Povestea cu biciul și zăhărelul era considerată ca o capodoperă a diplomației active, ca un prototip al atitudinii care

trebuia adoptată față de populația aceea indisciplinată, despre a cărei nimicire nu mai putea fi vorba, căci potențialul de producție și mîna de lucru pe care o reprezenta deveniseră foarte prețioase în momentul cînd războiul din răsărit se înăsprea pe zi ce trecea.

În primăvara anului 1942, Heydrich ajunsese la culmea puterii și constituia o amenințare directă pentru celelalte două eminențe cenușii ale regimului : Himmler, de sub controlul căruia ieșise complet, și Bormann, care, în urma fugii lui Hess în Anglia, devenise umbra lui Hitler. Continuînd să dețină conducerea direcției generale a R.S.H.A.-ului, protector în fapt al Boemiei și Moraviei, el se gîndea să dea asaltul hotărîtor ca să obțină Ministerul de Interne. Himmler și Bormann tocmai se pregăteau să se alieze ca să bareze calea primejdiosului lor concurent, cînd un eveniment neprevăzut le veni într-ajutor, scăpîndu-i de el.

La 30 mai 1942 apăru la Berlin următorul buletin de știri al D.N.B.-ului :

„În ziua de 27 mai, la Praga niște necunoscuți au comis un atentat împotriva persoanei protectorului-adjunct al Reichului în Boemia și Moravia, obergruppenführerul SS Reinhardt Heydrich. Obergruppenführerul SS Heydrich a fost rănit fără ca acest fapt să-i pună însă viața în primejdie. Se oferă un premiu de 10 000 000 de coroane pentru descoperirea vinovaților".

Publicarea acestui comunicat laconic a făcut să încolțească mii de presupuneri în imaginația celor inițiați. Fiecare i-a trecut în revistă pe oamenii din care Heydrich își făcuse dușmani de moarte. În afară de Himmler și Bormann, care erau și ei interesați în suprimarea lui, mai existau și alții, mai puțin însemnați, dar tot atît de capabili să pună la cale un atentat, ca, de pildă, Naujocks, organizatorul atacului de la Gleiwitz, ulterior înlăturat de Heydrich și care-l urmărea cu o ură neîmpăcată. În interiorul SS-ului nici nu puteau fi numărați cei care

abia reuşeau să-şi ascundă satisfacţia sub o mască de circumstanţă. Cei mai mulţi îi atribuiau totuşi lui Himmler paternitatea operaţiei. Lucrurile erau însă mult mai simple.

Dacă duşmanii lui Heydrich din interior pîndeau dispariţia acestuia, în schimb Rezistenţa cehă o dorea cu şi mai multă înflăcărare. Ea a fost aceea care a pus capăt conflictului Heydrich-Himmler.

Revenit de puţină vreme de la Paris şi după o scurtă şedere la Berlin, în dimineaţa zilei de 27 mai, Heydrich se îndrepta spre Hradciany, bătrînul castel imperial din Praga, unde-şi instalase birourile. Venea de la un castel situat la numai cîţiva kilometri de Praga, care fusese rechiziţionat pentru a-i servi drept reşedinţă de vară, şi se bucura de căldura soarelui în Mercedesul lui descoperit. Ca de obicei, se aşezase alături de şofer, care în dimineaţa aceea era un necunoscut, veteranul nazist care-i era ataşat îndeobşte fiind bolnav.

La intrarea în suburbia pragheză, şoseaua cotea brusc, şi şoferul a trebuit să încetinească mersul ca să ia virajul. Doi bărbaţi, îmbrăcaţi în salopete albastre de muncitori, sprijiniţi de ghidonul bicicletelor şi purtînd tradiţionalul sac de unelte, stăteau pe marginea drumului, la o depărtare de vreo 20 de metri unul de celălalt. Maşina lui Heydrich putea fi recunoscută cu uşurinţă : de-o parte şi de cealaltă fluturau două fanioane — fanionul SS şi cel al regenţei Reichului. Atunci cînd Heydrich se afla la Praga, maşina străbătea acelaşi drum în fiecare dimineaţă şi aproape la aceeaşi oră.

Cei 2 „muncitori" erau în realitate 2 membri ai armatei libere cehoslovace de voluntari, formată în Anglia. Ei se numeau Jan Kubis şi Josef Gabeik şi fuseseră de curînd paraşutaţi în Cehoslovacia.

În clipa cînd maşina îşi micşorase viteza ca să ia virajul, primul muncitor se repezi, scoase un pistol şi trase asupra celor din automobil. Zăpăcit, şoferul, lipsit

de experienţă, nu avu prezenţa de spirit să apese pe accelerator (ceea ce şoferul obişnuit al lui Heydrich ar fi făcut, fără îndoială) şi maşina pierdu şi mai mult din viteză. În clipa aceea, cel de-al doilea „muncitor" scoase din sac un proiectil şi-l aruncă pe şosea, în direcţia maşinii. Proiectilul explodă sub maşină.

Heydrich, care se ridicase în picioare ca să riposteze focurilor de armă şi-l rănise pe primul agresor, se prăbuşi împreună cu şoferul. Cei 2 „muncitori" dispărură pe bicicletele lor, după ce mai înainte aruncară în urma lor o grenadă fumigenă, care răspîndi o perdea groasă de fum.

Transportat la spitalul municipal din Bullovka, Heydrich fu operat imediat de cel mai bun chirurg din Praga, profesorul Hohlbaum [1]. Mai multe schije îi provocaseră răni grave în regiunea pulmonară şi în cea abdominală. O bucată mare de metal îi pătrunsese în splină, care a trebuit să-i fie extirpată. Rănile îi erau pline cu fîşii de stofă, aşa că, pentru a se combate infecţia, au fost necesare doze puternice de seruri împotriva tetanosului şi a cangrenei. Heydrich părea să se restabilească. Începuse chiar să se hrănească uşor, cînd, la 3 iunie, starea lui se agravă pe neaşteptate.

Gebhardt, prieten din copilărie şi medicul personal al lui Himmler, împreună cu Sauerbruch, altă somitate medicală oficială a Reichului, trimişi în grabă la Praga, nu au putut stăvili evoluţia bolii. Tratamentul lor, mult discutat după aceea, nu a fost eficace, şi Heydrich încetă din viaţă în dimineaţa zilei de 4 iunie. La autopsie s-a constatat că sucombase în urma unei mediastinite — iritaţie a regiunii mediane a toraxului —, fără îndoială complicată de fenomenele chimice provocate prin extirparea splinei. Unii medici au afirmat că adevărata cauză a

[1] Hohlbaum, condamnat în Cehoslovacia la muncă silnică pentru activitatea sa pronazistă, a fost grav rănit în 1945 în timpul deminării unui cartier din Praga. Cum nici un medic nu voise să-i dea asistenţă, el reuşi să ajungă la Leipzig, unde muri.

decesului a fost introducerea serurilor, pe care organismul nu le mai tolera după extirparea splinei. Teza lor nu a fost însă verificată.

Moartea lui Heydrich a constituit semnalul unor sîngeroase represalii. S-au efectuat peste 3 000 de arestări; curţile marţiale din Praga şi Brno au pronunţat 1 350 de condamnări la moarte. În seara zilei de 27 mai au sosit la Praga, ca să conducă ancheta, principalii şefi ai diferitelor secţii din R.S.H.A. — Müller, Nebe şi Schellenberg.

Ei au reuşit să reconstituie mecanismul bombei, un proiectil perfecţionat de fabricaţie engleză care putea fi reglat după distanţa pe care trebuia s-o străbată. Bomba fusese, probabil, reglată pentru o distanţă de 8 metri şi funcţionase cu o precizie desăvîrşită.

Autorii atentatului s-au refugiat în biserica Sf. Carol Borromeus, în care se aflau ascunşi peste 100 de membri ai Rezistenţei cehe. Gestapoul a dat de urma acestei ascunzători. După ce au asediat biserica, SS-iştii i-au măcelărit pe toţi cei aflaţi înăuntru, printre care erau şi autorii atentatului. Gestapoul ignora însă acest fapt.

Ancheta s-a terminat repede, probabil fiindcă nimeni nu ţinea să cerceteze lucrurile mai în profunzime. Atentatul a constituit un pretext pentru o urmărire şi mai înverşunată a reţelelor Rezistenţei. În ziua atentatului, drept represalii, au fost executaţi 152 de evrei la Berlin.

Schirach, gauleiter şi guvernator al Reichului la Viena, cuprins, probabil, de un sentiment de solidaritate faţă de confratele lui din Praga, i-a scris cu această ocazie lui Bormann, cerîndu-i drept represalii să bombardeze un oraş englez de cultură, deoarece bomba fusese de fabricaţie engleză.

O uriaşă acţiune de represalii s-a abătut atunci asupra mişcării de Rezistenţă şi a întregii populaţii cehe. Pe o suprafaţă de 15 000 de kilometri pătraţi, 5 000 de comune au fost percheziţionate şi 657 de persoane îm-

pușcate pe loc. În sfîrșit, s-a hotărît să fie pedepsite două sate, bănuite că i-ar fi adăpostit pe autorii atentatului — comunele Lidice și Lezaki.

În dimineața zilei de 9 iunie, un detașament al diviziei SS „Prințul Eugen", condus de hauptsturmführerul SS Max Rostock, încercui satul Lidice, situat la vreo 30 de kilometri depărtare de Praga. Locuitorilor li se interzise să părăsească satul, după care bărbații și adolescenții de peste 16 ani fură închiși în hambare și grajduri, iar femeile și copiii în școală. În dimineața următoare, bărbații au fost duși, în grupuri de cîte 10, în grădina din spatele hambarului fermei lui Gorak, primarul din Lidice, și împușcați pînă la ultimul. Pînă la ora 4 după-amiază, toți cei 172 de bărbați din Lidice au fost executați; 19 bărbați din Lidice, care lucrau în minele învecinate din Kladno sau ca tăietori de lemne în pădurile din apropierea satului, au fost arestați, duși la Praga și împușcați împreună cu 7 femei din Lidice. Celelalte 195 de femei din sat au fost deportate la Ravensbrück. Noii-născuți și copiii mici de tot au fost smulși de la sînul mamelor și sugrumați. Ceilalți aproape 90 de copii din sat au fost trimiși în lagărul de concentrare de la Gneisenau, în Polonia; 17 dintre ei, servitori la familii germane, au fost regăsiți în 1947. În sfîrșit, satul întreg a fost ras de pe suprafața pămîntului. Casele au fost incendiate, dinamitate și apoi s-a trecut cu tăvălugul peste toată întinderea satului.

La 11 iunie, ziarul german „Der neue Tag" a publicat următorul comunicat:

„În cursul cercetărilor întreprinse pentru descoperirea asasinului obergruppenführerului SS s-a dovedit că locuitorii satului Lidice, din apropiere de Kladno, i-au ajutat pe cei vinovați de această crimă și au colaborat cu ei. Faptul a fost dovedit, cu toate că populația neagă orice colaborare. Atitudinea locuitorilor față de crima comisă se manifestă și prin alte acte ostile Reichului. Au

fost descoperite, de pildă, literatură clandestină, stocuri de arme şi de muniţii, precum şi existenţa unui post de emisie şi a unui depozit ilegal cu mari cantităţi de produse raţionalizate. Toţi bărbaţii din sat au fost împuşcaţi. Femeile au fost deportate în lagăre de concentrare, iar copiii internaţi în case unde să li se poată face o educaţie. Toate casele au fost rase de pe faţa pămîntului, iar numele satului şters".

În felul acesta, represaliile împotriva unei paşnice aşezări săteşti au fost aduse la cunoştinţă populaţiei germane, fără să provoace nici cel mai timid protest. „Acţiunea" respectivă fusese executată din ordinul secretarului de stat Karl Hermann Franck — supranumit de atunci „măcelarul de la Lidice" — în virtutea dreptului care-i fusese conferit şi care-i dădea mînă liberă să execute pe oricine ar fi vrut fără nici un fel de judecată.

După moartea lui Heydrich, execuţiile au devenit şi mai sălbatice. Numărul arestărilor a crescut. Oamenii erau ucişi pînă şi în interiorul închisorilor. În închisoarea Pankrac din Praga au fost asasinaţi 1 700 de cehi şi alţi 1 300 au fost ucişi în colegiul Kumic din Brno, transformat în închisoare.

Naziştii s-au năpustit cu înverşunare asupra poporului ceh, continuînd pînă în ultima clipă măsurile de teroare, fără să reuşească însă să-i frîngă rezistenţa. S-a calculat că numai prin închisoarea din Brno au trecut 200 000 de oameni, dintre care numai 50 000 au fost eliberaţi, ceilalţi fiind ucişi sau sortiţi unei morţi lente în lagărele de concentrare.

În total au fost internaţi în lagăre 305 000 de cehi, dintre care numai 75 000 au ieşit vii. Dintre aceştia 23 000 aveau sănătatea atît de zdruncinată încît le rămîneau puţine şanse să mai trăiască. Execuţiile care au avut loc pînă în 1943 au fost adesea însoţite de o mare publicitate. Dimpotrivă, începînd din 1943, ele au de-

venit aproape secrete. Dar în fiecare lună erau împuşcate în medie aproape 100 de persoane. Cînd au fost siliţi să evacueze Cehoslovacia, naziştii aveau pe conştiinţă 360 000 de victime.

Prin moartea lui Heydrich, R.S.H.A.-ul a rămas fără stăpîn. Cu prilejul funeraliilor solemne de la Berlin, Himmler a rostit cîteva fraze ambigue, îndărătul cărora cei care ar fi fost tentaţi să rîvnească la postul lui au simţit o ameninţare directă, abia mascată de cuvintele de circumstanţă. Himmler a decis să preia el însuşi în mod provizoriu conducerea R.S.H.A.-ului. În felul acesta, avea să poată pune din nou stăpînire pe uriaşul complex, care era cît p-aci să-i scape, şi să-i aleagă un succesor lui Heydrich, veghind ca de astă dată să nu-şi mai aducă un rival.

Timp de cîteva luni, masca mortuară a lui Heydrich a ocupat un loc de cinste pe biroul lui Himmler. E greu de ştiut dacă era un semn de pioasă aducere-aminte sau, dimpotrivă, evocarea permanentă a victoriei finale. Majoritatea şefilor din R.S.H.A. au înclinat spre cea de-a doua alternativă. Într-o bună zi, masca a dispărut fără nici o explicaţie.

După fuga lui Hess în Anglia, la 10 mai 1941, Müller făcuse discret o epuraţie în anturajul acestuia. Toţi cei cu care avusese el de-a face, colaboratorii, aghiotanţii, secretarii, pînă şi şoferul lui, au fost arestaţi. Haushofer, fostul profesor al lui Hess de la Universitatea din München, devenit ulterior prietenul lui, a fost şi el hărţuit. Numeroşi membri ai grupărilor antroposofiste ale lui Rudolf Steiner au fost arestaţi pentru simplul fapt că Hess se interesa de teoriile lor. Au avut loc arestări pînă şi printre ghicitorii şi astrologii pe care îi consultase Hess înainte de a-şi lua zborul. Himmler — el însuşi pasionat după astrologie

— nu s-a putut împotrivi acestei măsuri, pe care Heydrich a aplicat-o cu o plăcere răutăcioasă.

Se bănuia că și moartea lui Heydrich avea să fie urmată de o epurație în același stil; ea fu însă mai restrînsă. Șefii secțiilor din R.S.H.A., care fuseseră întotdeauna alături de Himmler, împotriva lui Heydrich, și-au păstrat în continuare posturile. Doar cîțiva nou veniți, introduși de Heydrich, au fost înlăturați, dar cu discreție. În schimb, cei ca Höttl, de pildă, care avuseseră de suferit de pe urma urii lui Heydrich (și aceștia erau numeroși) au obținut noi funcții.

Himmler și-a rezervat un răgaz de 8 luni să reflecteze înainte de a-l desemna pe succesorul lui Heydrich. La sfîrșitul lunii ianuarie 1943, cînd numele lui a fost dat publicității, a fost un moment de stupoare generală. Noul șef al R.S.H.A.-ului fusese pînă atunci un personaj secundar, a cărui ascensiune era neașteptată. Himmler se gîndise un timp să-l numească pe Schellenberg, a cărui tinerețe i se părea o garanție suficientă împotriva unei eventuale rivalități. Dar Hitler refuzase să ratifice alegerea lui tocmai din cauza tinereții lui Schellenberg; și iată că, printr-un decret emis la 30 ianuarie 1943, succesorul lui Heydrich fu numit dr. Ernst Kaltenbrunner, un vechi nazist de origine austriacă.

Ernst Kaltenbrunner se născuse la 4 octombrie 1903 la Ried, în Kreisul Inn, în apropiere de Braunau, regiunea de baștină a führerului. Se spunea că și amănuntul acesta l-ar fi determinat pe Hitler să accepte numirea lui Kaltenbrunner.

Familia Kaltenbrunner era una dintre cele mai vechi familii din regiune. Număra un lung șir de meșteșugari la țară, meșteri de unelte plugărești. Bunicul noului demnitar nazist izbutise să se ridice deasupra originii lui pe jumătate țărănești și devenise avocat. Tatăl lui, Hugo Kaltenbrunner, practicase și el avocatura la Raab,

apoi la Linz. Acolo a urmat și tînărul Ernst liceul, luîndu-și, în 1921, diploma de bacalaureat. Cînd a fost să-și aleagă cariera a urmat exemplul părintesc. A studiat dreptul la Universitatea din Graz, a aderat apoi la unul dintre primele grupuri național-socialiste studențești și a participat la sălbaticele bătăi dezlănțuite împotriva studenților catolici creștini-sociali. În 1926 a obținut diploma de doctor în drept, iar în 1928 s-a înscris în baroul din Linz ca avocat stagiar. Ultimii 2 ani de studiu ai lui Kaltenbrunner au fost deosebit de grei. Cum familia nu-i mai putea asigura întreținerea, a trebuit să lucreze ca miner în echipele de noapte ca să-și poată consacra cît mai multe ore din zi cursurilor universitare. În anii următori, între 1926 și 1928, a găsit o slujbă în birourile unui avocat din Salzburg, unde a deprins practica tribunalelor.

În toată această perioadă, Kaltenbrunner a avut o neîntreruptă activitate politică. Printre altele a făcut parte din „Mișcarea independentă a Austriei libere", care l-a condus spre nazism. În 1932 a aderat la partidul național-socialist austriac, devenind membru cu nr. 300 179; apoi — la începutul anului 1933 — a intrat în mai mult sau mai puțin camuflatele formații SS prin mijlocirea cărora începuse infiltrarea organelor de luptă naziste în Austria. Acolo a primit numărul 13 039 și a fost afectat unei companii prin care trecuse mai înainte și Adolf Eichmann.

În SS Kaltenbrunner a avut un rol de căpetenie chiar de la început, devenind totodată unul dintre oratorii partidului nazist în Austria Superioară. Concomitent, el a organizat și a dat consultații juridice gratuite membrilor și simpatizanților partidului nazist.

În 1933 Kaltenbrunner a fost numit comandant al SS — Standarte 37. Activitatea lui a atras atenția poliției austriece. Arestat în 1934, fu trimis împreună cu alți cîțiva naziști austrieci în lagărul de concentrare de

la Kaisersteinbruch. Pe atunci, guvernul Dollfuss încerca să lupte împotriva naziștilor folosind în parte propriile lor procedee, fără să îndrăznească însă să le împingă pînă la aceleași limite. În lagăr, Kaltenbrunner a ajuns să exercite foarte repede o mare influență asupra tovarășilor lui de captivitate. La aceasta au contribuit — mai mult decît cunoștințele juridice — statura lui atletică și forța lui fizică. De paști, Kaltenbrunner a organizat o grevă a foamei, care la început a fost generală. Secretarul de stat Karwinsky, venit el însuși la ordinul lui Dollfuss să inspecteze lagărul, a făgăduit cîteva îmbunătățiri materiale, și greva a încetat în toate barăcile, cu excepția celei în care se afla Kaltenbrunner. Greviștii de acolo, transportați la un spital din Viena, au trebuit să renunțe în cele din urmă la demonstrație, deoarece, după 11 zile, nu li s-a mai dat apă. Puțin după aceea, prizonierii au fost puși în libertate.

În cursul anului 1934, Kaltenbrunner a fost numit șeful Diviziei a 8-a SS. Nu a participat însă la tentativa de puci din iulie 1934, cînd a fost asasinat Dollfuss. Datorită acestui fapt a fost ales de guvernul Schuschnigg ca unul dintre naziștii capabili să ducă la bun sfîrșit tentativa de pacificare politică din septembrie 1934. Tentativa a eșuat, și în mai 1935 Kaltenbrunner a fost din nou arestat și învinuit de înaltă trădare pentru legăturile cu organizația SS din Germania. După 6 luni de detențiune a fost tradus în fața unui tribunal care, din lipsă de dovezi, l-a condamnat la 6 luni închisoare pentru complot — condamnare acoperită de lunile de prevenție. Între timp, fusese radiat din barou pentru activitatea sa politică; înainte de arestare, Kaltenbrunner fusese numit șef al SS-iștilor austrieci.

După ieșirea din închisoare și-a închinat întreaga activitate realizării Anschlussului. În cursul acestei acțiuni, efectuată după directive venite din Germania,

Kaltenbrunner a făcut cunoştinţă cu Seyss-Inquart. Au lucrat împreună la pregătirea Anschlussului. La 11 martie 1938, Kaltenbrunner a fost numit secretar de stat al Siguranţei în cabinetul Seyss-Inquart. Cîteva ore mai tîrziu, la 12 martie ora 3 dimineaţa, l-a întîmpinat pe Himmler, care descinsese cel dintîi pe aerodromul Aspern din Viena, şi i-a prezentat un raport succint asupra victoriei depline repurtate de nazişti, supunînd totodată conducerii lui supreme pe SS-iştii austrieci, al căror şef continua să fie el însuşi. În ziua anexării, Hitler îl numi brigadeführer SS (general de brigadă) şi şef al Oberabschnittului (regiunii) SS Dunărea. 6 luni mai tîrziu, la 11 septembrie, Kaltenbrunner a fost avansat gruppenführer SS (general de divizie). În aceeaşi perioadă a devenit şi membru al Reichstagului.

După terminarea — prin Anschluss — a poveştii cu Austria, Kaltenbrunner s-a transformat într-un desăvîrşit slujbaş SS-ist. Numit ulterior „Höhere SS und Polizeiführer" (comandant-şef al SS şi al poliţiei) pentru regiunile Vienei şi Dunării de sus şi de jos, apoi, în aprilie 1941, generalleutnant al poliţiei, el era un fel de Himmler al Austriei, fără autoritate personală însă, ci simplu agent care transmitea ordinele venite din Berlin şi avînd mai puţină putere decît Müller, Nebe sau Schellenberg. Activitatea aceasta i-a dat posibilitatea să-şi pună în practică anumite idei pe care dorea să le experimenteze cu privire la organizarea serviciilor de informaţii — distracţia lui preferată. El a creat, aşadar, o importantă reţea care se întindea din Austria spre sud-est. Kaltenbrunner avea în felul acesta posibilitatea să expedieze la Berlin rapoarte foarte documentate, care au atras curînd atenţia lui Himmler şi a lui Hitler.

Acestea au fost datele care l-au determinat pe Himmler să-l convoace pe Kaltenbrunner la Berschtesgaden în decembrie 1942. Avea convingerea că omul acesta, care-şi consacrase întreaga activitate domeniului in-

formației pure, nu ar fi putut deveni niciodată un rival primejdios.

Ca măsură de prevedere suplimentară, Himmler avu grijă să-i precizeze lui Kaltenbrunner că principala sarcină pe care i-o încredința era aceea de a crea un vast serviciu de informații. Kaltenbrunner obiectă că funcțiile sale executorii riscau să-l împiedice în misiunea respectivă. Acesta era de fapt și răspunsul așteptat de Himmler. Îi spuse că el, Himmler, va continua să asigure conducerea efectivă a R.S.H.A., așa cum făcuse și după moartea lui Heydrich, lucru ușor de îndeplinit mulțumită „eminenților specialiști" de care dispunea, adică Müller și Nebe.

— Dv. nu va trebui să vă ocupați de acest domeniu — conchise el. — Veți avea răspunderea serviciului de informații, adică a Amt-urilor III și VI.

Aranjamentul acesta le convenea amîndurora. Himmler avea certitudinea că va păstra numai pentru sine controlul efectiv al tuturor problemelor poliției, iar Kaltenbrunner putea, în sfîrșit, să încerce să-și pună în practică teoriile pe scară europeană. Una dintre ideile lui favorite era aceea că lacunele din serviciul german de informații se datorau în cea mai mare măsură diviză rii în două grupe a acestuia. După el, „separarea informațiilor politice de informațiile militare" era curată nebunie. Nici o altă țară din lume nu mai procedase astfel, cu excepția Franței și a Germaniei, care, printr-un inexplicabil mimetism, comiseseră aceeași eroare. Ideea aceasta a unificării și-a croit drum. Ea a constituit baza ultimei transformări a R.S.H.A.-ului și totodată a ultimei victorii repurtate de partidul nazist asupra armatei. Limitarea funcțiilor lui Kaltenbrunner era pur teoretică, avînd menirea să-i asigure doar lui Himmler dreptul de a supraveghea ceea ce se petrecea în interiorul serviciilor. Kaltenbrunner a deținut de fapt conducerea administrativă, semnînd ordine cu caracter general, legali-

zînd ordinele de internare, de execuţie, directivele generale etc.

Omul care sosi la Berlin la sfîrşitul lunii ianuarie 1943, purtînd povara grea a succesiunii lui Heydrich, era un adevărat colos. Kaltenbrunner era înalt: măsura aproape 1,90 m şi avea nişte umeri de o lăţime impresionantă. La capătul braţelor lui imense se bălăbăneau două mîini relativ mici, neaşteptat de fine, dar în stare să sfarme pietre. Pe trunchiul acesta uriaş era împlîntat un chip lung, aspru, greoi, masiv, un chip săpat cu dalta parcă într-un butuc de lemn brut.

Deşi înaltă, fruntea lui teşită n-avea nimic din fruntea unui intelectual; în fundul orbitelor adînci sclipeau 2 ochi mici şi negri, aspri, acoperiţi pe jumătate de pleoapele grele; avea o gură mare, dreaptă, „săpată cu dalta", cu buze subţiri, şi o bărbie mare, pătrată, dură, greoi modelată, subliniind parcă înfăţişarea masivă şi bestială a personajului: aşa arăta Kaltenbrunner în vremea aceea.

Aspectul respingător al chipului lui era accentuat de nişte cicatrice adînci, amintire a duelurilor studenţeşti specific germane, în care obrazul era crestat cu lovituri de sabie, ca să pară mai viril. Arareori se putea citi vreo expresie pe chipul acesta împietrit. Din trupul imens ieşea o voce surdă, cu un foarte puternic accent austriac şi pe care curînd abuzul de alcool a voalat-o cu totul. Căci Kaltenbrunner era, ca mulţi alţi conducători nazişti, un alcoolic inveterat, cusur care i-a atras curînd dispreţul lui Himmler. În plus fuma fără întrerupere, „trăgînd" cîte 80—100 de ţigări pe zi. Din cauza nicotinei, degetele şi unghiile lui erau cafenii.

Începînd de la ora 10 dimineaţa, Kaltenbrunner începea să dea pe gît şampanie şi diverse alte alcooluri, îndeosebi coniac, pe care şi-l comanda din Franţa. Îşi îndrepta asupra interlocutorului o privire vagă şi fixă

totodată, o privire specifică beţivilor care par să se uite fără să vadă, pierdută parcă într-o vaporoasă viziune interioară. Bîiguia vorbe fără noimă, uneori abia inteligibile, care-i ieşeau cu greu printre dinţii îngălbeniţi şi cariaţi. Cu toate dispoziţiile exprese ale lui Himmler, Kaltenbrunner nu s-a putut hotărî niciodată să se arate unui dentist, lucru care i-ar fi cerut un efort prea mare.

Himmler dăduse cu bună ştiinţă R.S.H.A.-ului pe mîna unui individ atît de mediocru : conducerea efectivă îi rămînea în felul acesta lui. N-avea a se teme nici de trădare : Kaltenbrunner era un nazist fanatic, un adept convins al doctrinei partidului nazist, singura care a dat o oarecare fermitate acestui caracter lipsit de consistenţă. Noua numire era pentru el o răsplată care-i aducea multă satisfacţie. Dar fără sprijinul lui Schellenberg şi fără o conjunctură favorabilă nu ar fi reuşit niciodată să-şi pună în practică teoriile. În realitate, adevăratul şef al spionajului nazist era Schellenberg ; el avea legături directe cu Himmler, fiind scutit de subordonarea ierarhică datorită căreia, în teorie, era supus ordinelor lui Kaltenbrunner.

Cu toate acestea, Kaltenbrunner şi-a luat rolul în serios. Ca şi predecesorul său, el a fost principalul furnizor al lagărelor de concentrare şi de exterminare. Dacă Heydrich încercase însă uneori să uzeze de viclenie, să aplice metode mai insidioase — aşa cum făcuse în Franţa şi în Cehoslovacia —, urmărind să obţină colaborarea unei părţi a populaţiei, cel puţin în epoca grea a războiului din răsărit, Kaltenbrunner, incapabil să elaboreze o tactică atît de subtilă, se limită la organizarea celor mai brutale represiuni.

Kaltenbrunner nu pregeta să controleze el însuşi metodele aplicate în lagăre pentru exterminarea prizonierilor. În toamna anului 1942, pe cînd se afla încă în Austria, s-a dus să inspecteze lagărul de la Mauthausen. Însoţit de comandantul lagărului, Ziereis, el a ţinut să

asiste la introducerea în camera de gazare a unui grup de prizonieri și a urmărit printr-o fereastră special amenajată agonia celor dinăuntru.

La începutul anului 1943, Kaltenbrunner a revenit la Mauthausen ca să asiste la executarea cu titlu „experimental" a unor prizonieri prin 3 mijloace diferite: ștreang, împușcare în ceafă și camera de gazare. Deținuții și funcționarii lagărului au povestit mai tîrziu că venise foarte bine dispus, glumind și rîzînd pînă și în timp ce aștepta să fie aduse victimele în camera de gazare unde au avut loc „experiențele".

Cînd Kaltenbrunner a preluat conducerea R.S.H.A.-ului aceasta ajunsese un mecanism uriaș. Înclinația germanică pentru birocrație îșI dăduse frîu liber în acest centru nervos care concentra toate firele conducătoare; aceste fire aduceau informații din cele mai îndepărtate colțuri ale Europei și transmiteau acolo ordinele centrului. Birourile, fișierele, centrele de ascultare, stațiile radiofonice, laboratoarele, arhivele, totul ajunsese la un asemenea grad de dezvoltare încît R.S.H.A.-ul a trebuit să părăsească sediul din Prinz Albrechtstrasse și să se împrăștie prin tot Berlinul. Serviciile sale ocupau aproximativ 38 de imobile mari.

După ce atacurile aeriene avariaseră mai mult sau mai puțin grav aproape toate aceste imobile, Himmler a găsit pretextul să introducă un nou obicei. Principalii șefi de servicii se întîlneau zilnic la dejun în imobilul din Kurfürstenstrasse nr. 116, unde se aflau birourile lui Eichmann. Acolo, în jurul aceleiași mese se strîngeau oameni ale căror nume făceau să se cutremure întreaga Europă. Kaltenbrunner obișnuia să-l întîmpine pe Eichmann cu multă cordialitate. Erau originari din aceeași regiune și aveau numeroase relații comune. Kaltenbrunner se interesa întotdeauna de sănătatea familiei

rămase la Linz, pe care o cunoștea bine, de felul cum învățau copiii, de noii-născuți, de starea bunicilor — ce bătrîni cumsecade ! —, de prosperitatea lumii aceleia intime. Efuziunile acestea, dovezile de interes afectuos schimbate între cei 2 bărbați, care, în aceeași dimineață, hotărîseră cu o simplă trăsătură de condei soarta cîtorva mii de nenorociți, între cei 2 bărbați, al căror cuvînt sau semnătură echivala cu moartea altor mii de victime din cine știe ce colț al Europei, pot părea, desigur, paradoxale.

Himmler asista la aceste dejunuri ori de cîte ori avea posibilitatea. În felul acesta avea prilejul să ridice moralul adjuncților lui, deprimați uneori, fie din cauza înfrîngerilor militare care se acumulau în răsărit, fie în fața bilanțului ultimelor bombardamente anglo-americane efectuate chiar în inima Germaniei. La aceste reuniuni, cuvîntul de ordine îl constituiau optimismul și cordialitatea. Cu toate acestea se întîmpla destul de des ca Müller sau Eichmann să profite de contactul acesta direct ca să-i ceară lui Kaltenbrunner sau lui Himmler indicațiile de care aveau nevoie. Între fructe și brînză, de pildă, sau în timp ce se degusta un pahar de coniac adus din Franța, se hotăra ce categorie de prizonieri trebuia lichidată, dacă cutare mijloc de execuție trebuia preferat altuia etc. Asemenea subiecte monstruoase de discuție reprezentau pentru oamenii aceia un fapt cotidian și atît de banal, încît nici măcar nu le tremura mîna cînd apucau ceașca de cafea.

În cursul unor asemenea dejunuri s-au discutat amănuntele instalării primelor camere de gazare și tot atunci s-au comentat rezultatele experiențelor destinate exterminării evreilor. Au fost cîntărite cu grijă rapiditatea, rentabilitatea și avantajele diverselor metode. Conversațiile acestea sinistre nu tăiau cîtuși de puțin pofta de mîncare a comesenilor. Singur Nebe, care trecuse la

înamic și complota împreună cu cei din Abwehr în vederea doborîrii lui Hitler, suferea — așa cel puțin afirmă Gisevius — din cauza acestor schimburi de păreri și „se întorcea acasă complet epuizat".

În absența lui Himmler, mesele comune erau prezidate de Kaltenbrunner, care profita de ocazie ca să lanseze atacuri pline de venin împotriva tuturor acelora dintre subalternii lui care-i displăceau sau ale căror relații directe cu Himmler îl iritau. Obiectul atacurilor lui era de cele mai adese ori Schellenberg, protejatul lui Himmler. Îl ataca în asemenea măsură încît acesta i se plînse lui Himmler, cerîndu-i permisiunea să nu mai participe la aceste dejunuri. Reichsführerul SS ținea însă prea mult la această tradiție pentru a îngădui fie și cea mai mică abatere.

Cu toată tutela instituită de Himmler, Kaltenbrunner reuși să imprime R.S.H.A.-ului caracterul îngust al spiritului și al formației lui avocățești. Gisevius vorbește lapidar despre acest fapt : „După venirea lui Kaltenbrunner, situația se înrăutățî din ce în ce mai mult. Am început să ne dăm seama că ieșirile unui asasin ca Heydrich erau poate mai puțin de temut decît logica rece și juridică a unui avocat devenit stăpîn pe un instrument atît de primejdios ca Gestapoul".

Eichmann devenise șeful absolut al secției a IV-a B a Gestapoului. El ținea permanent legătura cu Kaltenbrunner și primea adesea ordine directe chiar de la Himmler, deși, din punct de vedere administrativ, continua să se afle sub ordinele lui Müller. Sarcina de a duce la bun sfîrșit „soluționarea finală" a problemei evreiești — adică exterminarea totală a evreilor din Europa — i se încredințase lui Eichmann. Aceasta era hotărîrea la care ajunsese pînă la urmă politica antisemitismului absolut, care începuse în Germania o dată cu pogromurile organizate de Heydrich la 9 noiembrie

1938 [1]. Potrivit calculelor făcute la Nürnberg, aplicarea acestei „soluționări" a costat viața a 6 000 000 de evrei din Germania și din țările ocupate. În urma deciziei semnate de Bormann la 1 iulie 1943, Eichmann deveni stăpînul absolut al evreilor; această decizie le interzicea evreilor să se adreseze tribunalelor și îi supunea jurisdicției exclusive a Gestapoului.

O decizie anterioară, semnată tot de Bormann la 9 octombrie 1942, hotărîse că „înlăturarea permanentă a evreilor de pe teritoriile Germaniei Mari nu mai putea fi efectuată prin emigrare, ci numai prin folosirea unei «forțe implacabile» în lagărele speciale din Răsărit".

În est s-a aplicat la început sistemul pogromurilor organizate. Ulterior s-a trecut la metode de exterminare științifice și industriale. Eichmann a înființat patru lagăre, între care Mauthausen. Modul în care a fost conceput și construit acest lagăr dovedește că politica de exterminare era considerată de naziști ca o acțiune de lungă durată, care avea să se prelungească în timp, multă vreme după ce Europa întreagă avea să fie supusă și domesticită. După evrei rămîneau încă mulți opoziționiști de eliminat. „Avînd aspectul unei uriașe fortărețe de piatră, așezat pe culmea unui munte și înconjurat de baraci, Mauthausen, în afară de faptul că era o instituție permanentă, avea și posibilitatea să găzduiască o puternică garnizoană de soldați și ofițeri, fiind prevăzut cu toate instalațiile necesare. Fortăreața propriu-zisă era o adevărată uzină a morții. Acolo erau trimiși toți deținuții epuizați de munca silnică din lagărele anexe, ca Gusen și Ebensee. Atunci cînd bătăile și înfo-

[1] Pogromurile acestea pe care Heydrich le denumise „răscoale spontane" au produs ravagii atît de mari încît au stîrnit proteste din partea companiilor de asigurare. Göring emise atunci la 12 noiembrie un decret care impunea comunităților evreiești o amendă de un miliard de mărci, le confisca toate primele de asigurare pentru plata stricăciunilor și îi excludea pe evrei din viața economică a țării. Potrivit moralei naziste, victimele erau cele care trebuiau, de regulă, să plătească.

metarea sistematică făceau să le scadă capacitatea de muncă sub un anumit nivel, ei erau trimişi în lagărul central, unde erau lichidaţi în cîteva ore. În principiu, nimeni nu ieşea viu din lagărul principal".

Sistemul faimoaselor convoaie care-i strîngeau din întreaga Europă pe evreii destinaţi morţii şi îi transportau în lagăre a fost organizat de Eichmann. Data plecărilor şi mărimea acestor convoaie erau fixate în funcţie de capacitatea de absorbţie a lagărelor şi de posibilităţile de transport ale căilor ferate germane.

Comandanţii lagărelor morţii nu ucideau prin gazare decît la ordinul lui Eichmann. Fiecare ofiţer SS care conducea cîte un convoi primea dispoziţiile necesare şi avea calitatea să indice dacă trenul avea să fie îndreptat sau nu spre un lagăr de exterminare, precum şi tratamentul care avea să se aplice deportaţilor. Literele „A" sau „M" imprimate pe instrucţiunile privind escortarea trenurilor indicau lagărele Auschwitz sau Maidanek, ceea ce însemna că oamenii aflaţi în tren aveau să fie gazaţi.

La Auschwitz se stabilise următoarea regulă : „Copiii între 12 şi 14 ani, oamenii trecuţi de 50 de ani sau bolnavii (precum şi cei cu cazier judiciar încărcat) erau transportaţi în vagoane cu plăci indicatoare speciale şi erau conduşi spre camerele de gazare chiar la sosire.

Ceilalţi defilau prin faţa unui medic SS-ist care, dintr-o simplă privire, cîntărea cine era în stare să lucreze şi cine nu. Cei incapabili de muncă erau îndreptaţi spre camerele de gazare, pe cînd ceilalţi erau repartizaţi în diverse lagăre de muncă".

Această a doua destinaţie nu era, firește, decît provizorie. În scurt timp, muncitorii erau sleiţi de condiţiile inumane în care erau ţinuţi, şi atunci venea rîndul lor să fie îndreptaţi spre camerele de gazare.

În răsăritul Poloniei se folosea un procedeu diabolic, inventat și pus la punct de Wirth, un fost comisar Kripo din Stuttgart [1], numit de R.S.H.A. la Lublin.

Wirth reuși să repereze din rîndurile populației evreiești un anumit număr de criminali însărcinați să-i extermine pe nenorociții lor coreligionari.

În pădurile și în stepele din răsăritul Poloniei au fost ridicate lagăre de exterminare camuflate. „Ele erau în așa fel construite încît să imite perfect realitatea, asemenea satelor lui Potemkin — spune dr. Morgen —, așa încît noii veniți aveau impresia că au ajuns într-un oraș mare sau într-o așezare locuită. Trenul intra într-un simulacru de gară și, după ce personalul din escortă și personalul trenului se retrăgeau, vagoanele erau deschise, iar evreii puteau coborî. Comisarul Wirth sau unul dintre reprezentanții lui le ținea un discurs. Li se spunea :

— Evrei, ați fost aduși aici pentru a fi strămutați, dar, evident, înainte de a organiza acest nou stat evreiesc trebuie să învățați o meserie nouă. O veți învăța aici. Fiecare trebuie să-și facă datoria. În primul rînd, trebuie să vă dezbrăcați, așa cum cere regulamentul, ca să vi se dezinfecteze hainele și să faceți baie, ca să nu aduceți paraziți în lagăr.

Noii sosiți erau după aceea încolonați. La prima oprire, bărbații erau separați de femei, apoi, în vestiare succesive, fiecare trebuia să-și lase pe rînd pălăria, haina, cămașa, în sfîrșit încălțămintea și chiar ciorapii. Pentru fiecare obiect depus li se înmîna cîte un tichet. Toate acestea nu inspirau nici o umbră de neîncredere noilor veniți. Aceștia înaintau docili, zoriți de trădători, ca să nu aibă timp de gîndire. În sfîrșit, ajungeau la ultima

[1] Wirth devenise renumit încă în vremea cînd îndeplinea această funcție din pricina metodelor neobișnuite de anchetă în procesele criminale, metode care provocaseră o interpelare în Landtagul din Würtemberg.

etapă care era sala de baie. Era introdus un grup, după care uşile se închideau. Înăuntru erau gazaţi. Trupurile lor, scoase pe altă uşă, erau arse în crematoriu, în timp ce grupul următor pătrundea, la rîndul său, în camera morţii.

Lui Wirth i-a fost foarte uşor să-şi pună la punct sistemul. Înainte vreme, după emiterea decretului cu privire la euthanasie, el avusese sarcina să-i extermine pe alienaţii mintali incurabili. Ţinînd seama de „excelentele" rezultate pe care le obţinuse cu acea ocazie, Cancelaria Reichului îi încredinţase această nouă misiune de încredere.

3

„EXPERIENȚELE" SAVANȚILOR NAZIȘTI

Cînd Kaltenbrunner a ajuns șef al R.S.H.A.-ului, atribuțiile lui au fost considerabil extinse.

În noua sa sferă de activitate intrau și prizonierii de război și muncitorii civili a căror supraveghere fusese încredințată Gestapoului.

Lagărele prizonierilor de război se aflau sub controlul militarilor. Ar fi fost deci de așteptat ca O.K.W.-ul să vegheze la respectarea regulilor internaționale și să acorde într-o oarecare măsură „protecție" ofițerilor și soldaților luați prizonieri. Aceste reguli au fost însă grav încălcate. Gestapoul a reușit să se amestece și în acest domeniu, în care, formal, nu ar fi avut ce căuta. O.K.W.-ul nu numai că nu a obiectat împotriva acestui amestec, ci a cooperat activ cu Himmler și cu agenții lui. Era, de altfel, urmarea logică a unei evoluții care începuse cu atitudinea „înțelegătoare" a militarilor față de pogromurile și jafurile comise în primul rînd în Germania, apoi față de acțiunile întreprinse de Einsatzgruppen. În felul acesta, încetul cu încetul, marele stat-major ajunse să accepte cele mai sinistre asasinate și în cele din urmă să le introducă și ca procedee proprii.

Primele măsuri au fost luate împotriva prizonierilor de război sovietici. Chiar din iulie 1941, generalul Reinecke, șeful serviciului administrativ al Wehrmachtului în O.K.W., Breuer, de la serviciul prizonierilor de război, Lahousen, care-l reprezenta pe Canaris și Abwehrul, îm-

preună cu şeful Gestapoului Müller, care reprezenta R.S.H.A.-ul, s-au întrunit în cadrul unei conferinţe. În cursul acestei întîlniri s-au luat o serie de hotărîri. Müller a fost însărcinat să le pună în practică. Ele erau inspirate de directivele privitoare la lupta în Răsărit şi urmăreau aceleaşi obiective.

Hotărîrile acestea au fost transpuse într-un text dat publicităţii la 8 septembrie 1941. „Soldatul bolşevic — spune textul — a pierdut orice drept de a fi tratat ca un adversar onorabil, conform Convenţiei de la Geneva (...). Trebuie să se acţioneze fără cruţare şi foarte energic la cel mai mic semn de nesupunere, în special cînd este vorba de bolşevici fanatici. Nesupunerea, rezistenţa activă sau pasivă trebuie zdrobite imediat prin forţa armelor (baionete, patul puştii şi arme de foc). Oricine execută ordinul de faţă fără a se folosi de arme sau cu insuficientă energie este pasibil de pedeapsă (...). Asupra prizonierilor de război care încearcă să fugă se va trage fără nici o somaţie prealabilă. Nu se vor trage niciodată focuri de avertisment (...). Folosirea armelor împotriva prizonierilor de război este, ca regulă generală, legală".

Pentru aplicarea tuturor noilor dispoziţii, Gestapoul a creat o secţie specială a prizonierilor de război : grupa a IV-a A, condusă de hauptsturmführerul SS Franz Königshaus. La începutul anului 1943, această grupă a fost inclusă la subgrupa a IV-a B 2a, condusă de sturmbannführerul SS Hans-Helmuth Wolf.

Secţia aceasta a trimis dispoziţii tuturor reprezentanţilor Gestapoului deja instalaţi în lagăre. Într-adevăr, în toate lagărele fuseseră trimişi agenţi ai Gestapoului şi ai S.D.-ului, camuflaţi sub o etichetă oarecare. Conform unei directive a lui Müller din 17 iulie 1941, ei trebuiau să descopere în lagăre „toate elementele politice, pe criminali sau persoanele indezirabile din orice alt motiv", precum şi „toate persoanele care ar putea fi fo-

losite la reconstrucția teritoriilor ocupate", pentru a fi sau înlăturate, sau supuse „tratamentului special". În același timp, ordinul dispunea să fie reperați dintre prizonieri toți cei socotiți „demni de încredere". Ei urmau să fie folosiți la spionaj în interiorul lagărului și — în felul acesta — la depistarea prizonierilor care trebuiau să fie suprimați. Metodele Gestapoului erau mereu aceleași.

Soarta prizonierilor sovietici în Germania, scrie Rosenberg, a fost o uriașă tragedie.

Majoritatea combatanților din cel de-al doilea război mondial care au făcut cunoștință cu lagărele germane își mai aduc cu siguranță aminte de coloanele de prizonieri ruși aduși în toamna anului 1941, vlăguiți, piele și os, clătinîndu-se de oboseală și de foame. Convoaiele ajungeau în lagăr după ce parcurseseră pe jos un drum lung, uneori de mai multe sute de kilometri. Oamenii erau supuși celui mai nemilos tratament și piereau cu miile, căzînd la marginea drumului. Supraviețuitorii acestor coșmaruri erau închiși în niște țarcuri. Conform unui ordin dat de Himmler la 22 noiembrie 1941, „orice prizonier sovietic readus în lagăr după o tentativă de evadare va fi în mod obligatoriu predat celui mai apropiat serviciu al Gestapoului". Acest lucru echivala cu o moarte rapidă.

În 1941 au fost internați în lagărul de la Flossenburg 2 000 de prizonieri sovietici, dintre care nu au supraviețuit decît 102. În lagărul de la Auschwitz au fost uciși alți 20 000 de prizonieri.

La 20 iulie 1942, Keitel a semnat un ordin prin care dispunea să fie însemnați cu fierul roșu toți cei ce se înverșunau să supraviețuiască: „Semnul trebuie să aibă forma unui unghi de aproximativ 45°, cu latura mare de 1 centimetru îndreptată în sus. Fiecare trebuie însemnat cu fierul roșu pe fesa stîngă". Semnul putea fi făcut și cu bisturiul sau cu tuș și atunci devenea un tatuaj de

nesters. Exemplul este suficient ca să ne dăm seama în ce măsură a reușit ideologia nazistă să corupă armata de vreme ce un mareșal nu a ezitat să semneze o asemenea decizie. Ea urmărea să coboare oamenii la nivelul vitelor. Singurul temei al măsurilor bestiale care li se aplicau era tocmai curajul de care dăduseră dovadă. Dar O.K.W.-ul n-avea să se mulțumească cu atît. Mai tîrziu, el avea să dea ordinul revoltător de asasinare a generalilor francezi luați prizonieri.

Începînd din 1940, urmînd pilda partidului nazist, O.K.W.-ul a introdus și el asasinatul printre metodele sale de acțiune politică. La 23 decembrie 1940, cu ocazia unei conferințe care reunea în jurul lui Canaris 3 șefi ai secțiilor interne ale Abwehrului și pe șeful secției externe, amiralul Bürckner, Canaris le aduse acestora la cunoștință că primise din partea lui Keitel ordin să organizeze suprimarea generalului Weygand, aflat pe atunci în Africa de Nord. Keitel se temea ca nu cumva Weygand să formeze un centru de rezistență cu ajutorul elementelor armatei franceze rămase intacte. El dădu, așadar, ordinul formal ca Weygand să fie lichidat. În interiorul Abwehrului începuse să se constituie însă un nucleu antinazist, așa încît Canaris se eschivă cu dibăcie, pretextînd ulterior că nu putuse executa ordinul din motive tehnice [1].

În aprilie 1942, cînd generalul Giraud a evadat din fortăreața Königstein, O.K.W-ul — după ce mai întîi intenționase să trimită un Kommando special SS care să-l răpească din Vichy — a însărcinat în cele din urmă Abwehrul să-l asasineze. Keitel i-a dat ordin în acest sens lui Canaris. Acesta îl transmise lui Lahousen, unul dintre șefii lui de secție. Cum Lahousen nu se grăbea de fel să treacă la acțiune, în august Keitel îl îmboldi

[1] Weygand avea să fie pînă la urmă arestat de SS în apropiere de Vichy, la 12 noiembrie 1942, după ocuparea zonei de sud, și dus în Germania.

din nou. Operaţia primise denumirea cifrată de „Gustav". Lahousen „omise" însă să ia legătura cu Müller, pentru a se pune de acord cu el, aşa cum îi ordonase Keitel. Cum lucrurile începeau să ia o întorsătură proastă pentru Abwehr, a cărui rea-voinţă devenea prea evidentă, Canaris reuşi să scape de răspundere, pretinzînd că în timpul conferinţei de la Praga a secţiei a III-a Heydrich ceruse să-şi asume întreaga răspundere a acestei afaceri, lucru cu care fusese şi el de acord. Bazîndu-se pe această afirmaţie, Canaris nu se mai ocupase de nimic. Cum Heydrich murise la 4 iunie, spusele lui Canaris nu au putut fi dezminţite, aşa că afacerea a fost clasată. Dar O.K.W-ul şi Gestapoul nu înţelegeau să fie frustrate de răzbunarea pe care o pregătiseră. După ce Giraud a trecut în nordul Africii în noiembrie 1942, s-au exercitat represalii împotriva familiei lui. Doamna Granger, fiica generalului, a fost arestată împreună cu cei 4 copii ai ei, dintre care unul avea doar 2 ani, cu cumnatul ei şi cu o tînără slujnică. Bolnavă şi neputînd primi îngrijirile necesare, doamna Granger muri în septembrie 1943 în Germania. S-a hotărît atunci repatrierea copiilor. În ultima clipă, Gestapoul se opuse însă şi, după 6 luni, bunica lor veni în Germania. În total, din familia Giraud au fost arestate şi deportate 17 persoane.

Cele două proiecte de asasinare a generalilor francezi nu au putut fi puse în aplicare. Se pare însă că naziştii ţineau neapărat să comită crimele respective, fiindcă la sfîrşitul anului 1944 ei puseră din nou pe tapet problema asasinatelor. Pentru motive greu de înţeles — poate ca să-i înspăimînte pe generalii luaţi prizonieri şi să-i împiedice să evadeze — s-a pus la cale o înscenare de evadare pentru a putea fi suprimaţi 1—2 generali francezi. Pentru a se crea condiţii prielnice, s-a dat ordin ca un anumit număr de generali

francezi — din cei 75 de deținuți în fortăreața Königstein — să fie transferați în lagărul de represalii de la Colditz, la o depărtare de mai puțin de 100 de kilometri ; înscenarea de evadare urma să aibă loc în timpul acestui transfer. Cu supravegherea acestei mașinații a fost însărcinat Kaltenbrunner. El urma să țină legătura cu Ribbentrop, ministrul afacerilor externe, ca să fie pregătit să răspundă unor eventuale întrebări pe care le-ar fi putut pune în legătură cu acest incident Crucea Roșie internațională sau „puterea protectoare" respectivă — în speță Franța. Era, de asemenea, necesar acordul O.K.W-ului, al cărui sprijin era indispensabil.

Kaltenbrunner l-a însărcinat cu organizarea tehnică a incidentului pe obergruppenführerul Panzinger, fostul șef al grupei a IV-a A și conducătorul serviciului prizonierilor de război. După moartea lui Nebe, el devenise succesorul acestuia la conducerea Amtului V (Kripo). Panzinger, cu concursul unuia dintre adjuncții săi, Schulze, se gîndi să aplice o metodă verificată : „camioanele S" ! În acest scop a fost pusă la punct o variantă, un fel de „camion S" în miniatură. La început, victima a fost aleasă în persoana generalului René Mortemard de Boisse. La sfîrșitul lunii noiembrie 1944, planul, pus la punct de Panzinger împreună cu Wagner, reprezentantul lui Ribbentrop, i-a fost expus lui Kaltenbrunner. Nota trimisă cu această ocazie a fost regăsită :

„1. Incidentul evadării se produce cu ocazia transportului a 5 persoane în 3 automobile cu matricole militare în momentul cînd ultima mașină are o pană.

2. Oxidul de carbon este introdus de șofer în partea din spate a mașinii, care va fi închisă. Aparatul poate fi foarte ușor instalat și demontat imediat. După multe dificultăți avem, în sfîrșit, la dispoziție vehiculul necesar.

3. Au fost, de asemenea, studiate şi alte mijloace, ca otrăvirea prin hrană sau băutură. S-a renunţat la ele, fiind socotite prea primejdioase.

S-au luat măsuri pentru operaţiile ulterioare, precum : notificare, autopsie, dovezi şi înhumare. Şeful convoiului şi şoferul vor fi trimişi de R.S.H.A. şi vor purta uniformă militară. Ei vor primi un livret cu număr matricol".

De teama unei eventuale evadări care ar fi dat alarma în străinătate şi fiindcă numele generalului de Boisse fusese pronunţat de prea multe ori în cursul convorbirilor telefonice, s-a hotărît în ultima clipă să se aleagă altă victimă. Iată de ce amănunte depindea în regimul nazist viaţa unui om !

După ce totul a fost pus la punct, s-a stabilit ca la 19 ianuarie 1945 să fie transportaţi 6 generali în 3 maşini ; în prima urmau să stea generalii Daine şi de Boisse ; în a doua — generalii Flavigny şi Buisson, iar în cea de-a treia — generalii Mesny şi Vauthier. Între plecarea maşinilor era prevăzut cîte un interval de 15 minute. Prima maşină, care urma să plece din Königstein la ora 6 dimineaţa, a pornit la ora stabilită. Orele de pornire ale celorlalte două maşini au fost însă schimbate în ultima clipă. Generalul Mesny a plecat singur în maşină la ora 7, întrucît transferul generalului Vauthier fusese anulat pe neaşteptate.

Generalul Mesny nu a mai ajuns pînă la Colditz. A doua zi dimineaţa, cei 4 generali ajunşi în lagăr au fost înştiinţaţi de maiorul Prawill, şeful *Oflagului* IV C, că generalul Mesny fusese doborît la Dresda, în urma unei tentative de evadare.

„A fost înmormîntat la Dresda de un detaşament al Wehrmachtului, cu toate onorurile militare" — a adăugat Prawill. Ultimul amănunt era exact. Naziştii nu s-au dat în lături de la această ultimă înscenare.

Tentativa de evadare a generalului Mesny li s-a părut suspectă tovarăşilor lui de captivitate. Ei ştiau că, de cînd cel mai mare dintre fiii săi fusese deportat în Germania pentru participare la mişcarea de Rezistenţă, Mesny renunţase la orice tentativă de a fugi. Se temea ca nu cumva fiul lui mai mic să fie executat drept represalii. Adevărul a fost descoperit abia în cursul anchetei întreprinse după război şi în urma confiscării arhivelor.

La Nürnberg, sir David Maxwell-Fyfe, procurorul general-adjunct britanic, a caracterizat perfect această înscenare :

— În tot acest episod deosebit de mîrşav se dezvăluie o trăsătură caracteristică nazismului însuşi : ipocrizia. E vorba de un asasinat comis cu mănuşi, executat la comandă, mascat sub eticheta Ministerului Afacerilor Externe, purtînd pecetea rece a S.D.-ului şi a Gestapoului lui Kaltenbrunner, sprijinit şi susţinut de aparatul, în aparenţă respectabil, al militarilor de profesie.

Măsurile de represiune împotriva prizonierilor de război au fost întrucîtva codificate printr-o lege promulgată de O.K.W. şi care purta una dintre denumirile acelea evocatoare, atît de îndrăgite de naziști : se numea decretul „Kugel", decretul „Glonte". Acest decret, semnat la 27 iulie 1944 şi difuzat sub sigiliul „Problemă guvernamentală secretă" printre comandanţii lagărelor de prizonieri de război şi serviciile locale ale Gestapoului, prevedea : „Orice prizonier de război care a evadat şi a fost prins, orice ofiţer sau subofiţer care nu munceşte, cu excepţia prizonierilor britanici şi americani, trebuie să fie predat şefului poliţiei de siguranţă sau al serviciului de siguranţă". Ordinul de faţă „trebuie ţinut strict secret". Restul prizonierilor nu vor lua cunoştinţă de el. Biroul de informaţii al armatei îi va semnala pe prizonierii predaţi ca fiind evadaţi şi dispăruţi.

Aceeaşi menţiune va figura atît pe scrisorile lor, cît şi pe răspunsurile adresate Crucii Roşii internaţionale sau puterii protectoare.

În realitate, aceste măsuri fuseseră puse în aplicare încă de la 4 martie 1944, potrivit instrucţiunilor difuzate de direcţia centrală a Gestapoului.

În acelaşi timp, Müller a dat dispoziţie şefilor de post ai Gestapoului să-i trimită la Mauthausen pe toţi evadaţii care aveau să le fie predaţi, anunţîndu-l pe comandantul lagărului că transferul se efectua în cadrul operaţiei „Kugel". Menţiunea aceasta echivala cu o condamnare la moarte. De îndată ce ajungeau la Mauthausen, ofiţerii şi subofiţerii la care se referea decretul „Kugel" erau executaţi prin împuşcare în ceafă.

Un al doilea decret „Kugel" aplica aceleaşi măsuri muncitorilor civili de altă naţionalitate care încercaseră în mai multe rînduri să evadeze din lagărele de muncă.

Deţinuţii aduşi la Mauthausen în asemenea condiţii purtau numele de „deţinuţi K" ; ei nu mai erau trecuţi în registrele lagărului şi nu mai primeau număr matricol, ci erau trimişi direct la închisoarea lagărului. Acolo erau îndrumaţi spre sala de duşuri, erau puşi să se dezbrace şi, sub pretextul că aveau să fie măsuraţi, erau aşezaţi sub un aparat de măsură trucat. De îndată ce atingea vîrful craniului, aparatul trimitea automat un glonte în ceafa prizonierului. Cînd „deţinuţii K" erau în număr prea mare, ei erau asfixiaţi în sala de duşuri. Acolo, prin ţevi, se trimiteau gaze ucigătoare la fel de uşor cum se trimitea şi apa.

Comandantul lagărului avea posibilitatea să ia şi unele iniţiative personale. La începutul lunii septembrie 1944 a sosit la Mauthausen un grup de 47 de ofiţeri englezi, americani şi olandezi, toţi aviatori căzuţi cu paraşutele după ce aparatele lor fuseseră doborîte în cursul raidurilor efectuate deasupra Germaniei. După

o detenţiune de peste 18 luni, ei au fost condamnaţi la moarte pentru tentativă de evadare. În loc să-i execute imediat, comandantul lagărului i-a trimis la cariera din Mauthausen, la care nenumăraţi deportaţi şi-au găsit un sfîrşit cumplit.

Această carieră era o pîlnie uriaşă în care se cobora pe o scară cioplită grosolan în piatră. Scara număra 186 de trepte. Cei 47 de prizonieri, îmbrăcaţi doar în cămăşi şi în izmene, cu picioarele goale, au fost siliţi să care în spate sau în braţe pînă în vîrful scării, sub o ploaie de lovituri de bici, de bocanc sau chiar de bolovani, blocuri de piatră cîntărind între 25 şi 30 de kilograme. Cum ajungeau sus şi îşi depuneau povara, erau siliţi să coboare din nou în pas de gimnastică ca să ridice un alt bloc, ceva mai greu decît cel dinainte. În prima seară au murit 21. A doua zi, ceilalţi 26 rămaşi în viaţă au fost supuşi aceluiaşi regim. Seara, din toţi cei 47 de oameni nu mai exista nici un supravieţuitor.

În aceeaşi lună — septembrie 1944 —, Himmler a venit să inspecteze lagărul. Ca număr de atracţie i s-a oferit spectacolul executării a 50 de ofiţeri sovietici. Iată din ce aluat straniu era alcătuită „onoarea militară" nazistă, despre care se vorbea cu atîta emfază!

S-a vorbit mult şi despre un alt incident cu prizonieri de război: acela al evadaţilor de la Sagan.

În „stalagul (lagărul de stat) Luft III" din Sagan, un mic orăşel din Silezia situat în apropiere de Wroclaw, erau internaţi aproape 10 000 de aviatori şi militari britanici şi americani. Erau nişte oameni foarte activi şi nu le era gîndul decît la fugă. La sfîrşitul lunii februarie 1944, gardienii au descoperit 99 de tuneluri săpate de ei şi neterminate. Cu toată supravegherea severă încredinţată în mod special armatei de rezervă, alcătuită din SA şi condusă de Jüttner, încercările de acest fel nu puteau fi împiedicate. Ba ele aveau chiar şanse de reuşită, de vreme ce şi cel de-al 100-lea tunel

fusese săpat pînă la capăt. Astfel, în noaptea de 24 spre 25 martie 1944 au izbutit să evadeze 80 de ofiţeri englezi. Acest frumos exemplu de tenacitate britanică i-a făcut să turbeze de furie pe Hitler şi pe Himmler. Cum s-a aflat de evadare, în zorii zilei de sîmbătă 25 martie, s-a declarat starea de alarmă — *Grossfahndung*. Gestapoul din Wroclaw a fost şi el pus în stare de alarmă. Au început să se facă intense cercetări. Primii fugari, descoperiţi la cîţiva kilometri de Sagan, au fost readuşi în lagăr. A doua zi însă, duminică 26 martie, Müller a ordonat posturilor Gestapoului să-i împuşte pe toţi fugarii care aveau să fie prinşi. Luni 27, colonelul Walde, reprezentantul Ministerului Aerului, colonelul von Reurmont, reprezentînd O.K.W-ul, Müller şi Nebe se întruniră în cadrul unei conferinţe R.S.H.A. Trebuiau discutate măsurile care trebuiau luate. În cele din urmă însă, Müller anunţă că, la ordinul lui Hitler, serviciile conduse de el dăduseră deja anumite directive care fuseseră puse în aplicare încă din dimineaţa zilei de 26. 12—15 evadaţi fuseseră deja împuşcaţi. Hotărîrea provocă numeroase proteste : existau temeri ca nu cumva, drept represalii, să fie împuşcaţi aviatorii germani prizonieri în Marea Britanie sau ca aviatorii din Luftwaffe cu misiuni în Anglia să nu fie îngrijoraţi, gîndindu-se la urmările pe care le-ar putea avea asemenea măsuri. Hitler a consimţit numai ca cei dintîi prizonieri readuşi în lagăr să fie lăsaţi în viaţă. În ce priveşte ceilalţi, ordinele trebuiau respectate. Sarcina executării lor a fost încredinţată Gestapoului din Wroclaw, condus de obersturmbannführerul-SS Scharpwinkel [1]. Evadaţii prinşi, dintre care unii fuseseră găsiţi la Kiel sau chiar la Strasbourg, au fost

[1] Gestapoul din Wroclaw era cunoscut pentru ferocitatea de care dăduse dovadă. În închisoarea oraşului fusese instalată o ghilotină, şi, între 1938 şi 1945, Gestapoul a executat acolo peste 1 000 de deţinuţi politici, printre care 11 francezi. Fostul primar din Bruxelles, Louis Schmidt, a murit în urma loviturilor primite în cursul unui interogatoriu luat în biroul Gestapoului, instalat în incinta închisorii.

expediaţi la Wroclaw şi împuşcaţi. 50 de ofiţeri tineri au plătit în felul acesta cu viaţa curajul lor fără seamăn. Conform obişnuitei prudenţe a Gestapoului, Müller a interzis să se întocmească vreun document scris în legătură cu această afacere ; toate ordinele urmau să fie transmise verbal.

Cum, în ciuda măsurilor de prevedere, ştirile cu privire la execuţii şi-au croit totuşi drum, Kaltenbrunner a dat ordin ca ele să fie prezentate drept cazuri izolate : despre unii dintre evadaţi s-a spus că au murit în timpul bombardamentelor, despre alţii că au opus rezistenţă în momentul arestării lor ; s-a spus că unii dintre ei s-ar fi dedat la violenţe împotriva gardienilor, care au fost nevoiţi să tragă în legitimă apărare ; despre alţii, în sfîrşit, că ar fi fost răniţi mortal, deoarece, în timp ce erau readuşi în lagăr, încercaseră să fugă din nou. În cele din urmă s-a redactat şi o notă în acest sens : nimeni nu i-a dat însă crezare. Dimpotrivă, ea a confirmat doar faptele pe care le bănuia toată lumea şi care abia după război aveau să fie stabilite cu precizie.

Gestapoul mai avea două alte domenii de care se ocupa. Cel dintîi, vast şi puţin spectaculos, era sprijinirea economiei germane de război în satisfacerea enormelor şi neîncetatelor sale cereri de mînă de lucru. Cîteva cifre sînt concludente pentru a da o imagine clară a acestui aspect al activităţii poliţiei naziste în ţările ocupate. Recrutarea muncitorilor voluntari pentru Germania constituise un eşec răsunător. S-a trecut atunci la rechiziţionarea cu forţa a mîinii de lucru. În Franţa această operaţie a luat diverse forme, de la „schimbul" de prizonieri (escrocherie morală admisă de guvernul francez, care a acceptat ca un prizonier de război să fie schimbat pentru 5 muncitori, proporţie care nu a fost însă dată publicităţii), la S.T.O. — Serviciul muncii obligatorii —, datorită căruia contingente întregi de tineri au fost trimise în Germania. Însuşi gauleiterul Sauckel, mare maestru

în recrutarea mîinii de lucru, a recunoscut că din 5 000 000 de muncitori străini numai 200 000 erau voluntari. Au existat numeroase defecţiuni. Cînd primeau convocarea S.T.O.-ului, mulţi bărbaţi treceau în rîndurile Rezistenţei. În cele din urmă luară calea Germaniei 875 952 de muncitori francezi. Dacă ţinem seama de faptul că la sfîrşitul anului 1942 1 036 319 francezi erau prizonieri de război şi dacă la aceştia se mai adaugă şi deportaţii politici şi din Rezistenţă, ne dăm seama că în perioada respectivă peste 2 000 000 de francezi s-au aflat cu diverse titluri şi cu diverse regimuri în captivitate nazistă.

Cel de-al doilea domeniu al Gestapoului a fost organizaţia fără precedent denumită pompos a „experienţelor medicale".

Ca să ne dăm seama cum a fost posibil ca nişte medici, şi printre ei specialişti de valoare, să poată fi corupţi de principiile naziste în aşa măsură încît să accepte să facă asemenea „experienţe" — care constituiau o negare a însăşi eticii medicale clasice —, trebuie să ne reamintim cum s-au infiltrat pe vremuri naziştii în cercurile medicale germane şi cum au ajuns să formeze nuclee în aceste cercuri.

Pornind de la ideea că savanţii, medicii şi profesorii erau liberali, reacţionari, evrei sau francmasoni, naziştii au „epurat" corpul medical, reducînd 40% din efectivele sale.

În sfîrşit, pasiunea lui Himmler pentru experienţele „ştiinţifice", sau mai precis pseudoştiinţifice, mai ales în domeniul cercetărilor rasiale, a dus la crearea în 1933 a societăţii „Ahnenerbe" [1] — „Moştenirea străbunilor" —, care, începînd din 1935, a primit sarcina să studieze tot ceea ce avea vreo legătură cu spiritul, cu faptele, tradiţiile, caracteristicile şi moştenirea rasei

[1] Societatea „Ahnenerbe" îşi avea sediul în Pücklerstrasse nr. 16 din Berlin-Dahlem.

„nordice indo-germanice". La 1 ianuarie 1939, „Ahnenerbe" a căpătat un nou statut, primind ca sarcină efectuarea faimoaselor cercetări științifice care aveau să ducă la experiențele din lagăre. La 1 ianuarie 1942, societatea a fost anexată la statul-major personal al lui Himmler, devenind organ SS. Comitetul de conducere era compus din Himmler — președinte —, dr. Wuest, rectorul Universității din München, și Sievers, un fost librar ajuns colonel SS — secretar al societății —, care avea să joace un rol deosebit de important.

La indicațiile lui Himmler, societatea „Ahnenerbe" a inițiat, a organizat și a finanțat majoritatea experiențelor. Ea a luat o uriașă dezvoltare, ajungînd în cele din urmă să dispună de 50 de institute științifice specializate. Se pare că punctul de plecare al experiențelor a fost o cerere adresată de dr. Sigmund Rascher lui Himmler.

Rascher era medic militar, căpitan în rezervă în armata aeriană. Îl cunoscuse pe Himmler prin soția lui, Nini Diehls, o femeie cu 15 ani mai în vîrstă decît el. Fiind membru în SS, la începutul anului 1941, el a fost însărcinat cu pregătirea medicală în *Luftgaukommando VII*, la München. Conferințele se refereau îndeosebi la diversele reacții ale omului, la tulburările psihologice și fiziologice survenite în timpul zborurilor la mare înălțime [1]. La 15 mai 1941, Rascher îi scrise lui Himmler: „Am constatat cu regret că la noi nu s-a organizat încă nici o experiență pe material uman, din pricină că asemenea experiențe sînt foarte riscante și pînă acum nu s-a prezentat nici un voluntar. În această situație pun cu toată seriozitatea problema: Există vreo posibilitate să obținem de la dv. să ni se pună la dispoziție 2 sau 3 criminali de profesie? (...) Încercările, în cursul cărora

[1] Pe atunci germanii au căutat să ridice plafonul de zbor al avioanelor lor, inferior plafonului atins de cele mai noi avioane ale englezilor.

se înţelege de la sine că obiectul experienţei şi-ar putea găsi moartea, ar fi efectuate sub supravegherea mea. Ele sînt absolut indispensabile pentru experienţele privind zborurile la mare înălţime şi nu pot fi efectuate, aşa cum s-a făcut pînă acum, pe maimuţe, acestea din urmă avînd reacţii cu totul diferite".

Cererea aceasta era mai puţin surprinzătoare decît s-ar părea. Exista, într-adevăr, precedentul euthanasiei alienaţilor şi al anumitor bolnavi incurabili, practicată la începutul războiului. Această exterminare fusese acoperită cu un văl „ştiinţific".

Primele experienţe propriu-zise s-au făcut pe deţinuţi germani: în lunile octombrie şi noiembrie 1938, dr. Samestrang a fost autorizat să folosească internaţi din lagărul de la Sachsenhausen pentru experienţele lui de răcire cu ajutorul apei. Experienţele au fost reluate ulterior la Dachau.

Cererea lui Rascher flata mania „ştiinţifică" a lui Himmler. Ea fu acceptată cu entuziasm. Chiar la 22 mai 1941, Karl Brandt, secretarul lui Himmler, îi răspunse: „Sîntem încîntaţi să vă putem pune la dispoziţie deţinuţi pentru cercetările dv. privind zborurile la mare înălţime.".

La Dachau, chiar în centrul acestei inepuizabile rezerve de cobai umani, au fost instalate camere cu presiune scăzută. Ceea ce a urmat a fost îngrozitor.

Un medic, pe nume Anton Pacholegg, care era şi el deţinut la Dachau şi pe care Rascher l-a folosit ca ajutor [1], a lăsat o descriere a acestor „experienţe":

„Am avut eu însumi ocazia să văd, prin fereastra de observaţie a încăperii — spune el —, cum în interior deţinuţii erau ţinuţi în vid pînă cînd le plesneau plămînii. Anumite experienţe provocau o asemenea pre-

[1] Ca să nu „vorbească", dr. Pacholegg urma să fie executat. La începutul anului 1944 el a reuşit însă să evadeze, ceea ce a îngăduit ca, după război, să se obţină preţioasa lui mărturie.

siune în capul oamenilor, încît aceştia înnebuneau, îşi smulgeau părul, în încercările lor desperate de a înlătura apăsarea. În nebunia lor, ei îşi sfîşiau cu unghiile capul şi obrazul, automutilîndu-se. Se dădeau cu capul de pereţi, loveau cu pumnii şi urlau, încercînd să slăbească presiunea care le apăsa timpanele.

Cazurile acestea de producere a vidului absolut se sfîrşeau îndeobşte cu moartea celui care servea drept obiect al experienţei. Certitudinea că o asemenea experienţă dusă pînă la capăt se sfîrşea cu moartea exista în asemenea măsură încît, mai tîrziu, camera a fost adesea folosită mai curînd ca mijloc de execuţie decît în scopuri experimentale".

Experienţele acestea îngrozitoare au continuat pînă în mai 1942. Au fost folosiţi pentru ele aproximativ 200 de deţinuţi ; 80 au sucombat în camera de presiune joasă, ceilalţi au ieşit de acolo mai mult sau mai puţin normali. Rascher a început după aceea o serie de noi experienţe asupra efectelor frigului. Trebuia să se confecţioneze un costum de zbor eficace pentru aviatorii care efectuau raiduri deasupra Angliei şi care erau adesea doborîţi deasupra Mării Nordului. Mulţi dintre cei care ajungeau teferi în apă şi dispuneau de colaci de salvare mureau după cîteva ore petrecute în apa mării, din cauza frigului.

Rascher a instalat la Dachau bazine speciale cu aparate refrigeratoare. Aviaţia urmărea cu interes aceste pregătiri. Rascher ceru asistenţi. Înainte de a-i primi pe profesorii Jarisch din Innsbruck, Holzlöhner din Kiel şi Singer, el ceru Gestapoului să facă cercetări minuţioase cu privire la cei 3 medici ca să se asigure că erau „ireproşabili" din punct de vedere politic. Rascher voia să păstreze cel mai strict secret asupra acestor experienţe, despre a căror natură nu putea, în fond, să-şi facă nici o iluzie. Experienţele de răcire au ţinut din august 1942 pînă în mai 1943. În cadrul experienţelor cu privire la

efectele frigului uscat, oamenii erau expuși nopți întregi, complet goi, în gerul îngrozitor al iernii din Germania. Temperatura corpului lor scădea pînă la 25°. Cînd leșinau erau readuși în clădire, unde se trecea la experiențele de reanimare și reîncălzire. Himmler a insistat să se încerce reanimarea prin folosirea „căldurii animale". În acest scop au fost aduse de la Ravensbruck 4 femei. Ele trebuiau să se lipească, goale, de trupul nenorocitului înghețat pentru a încerca să-l readucă la viață. Toate acestea erau inutile. Problema reîncălzirii rapide a celor înghețați fusese rezolvată încă din 1880 de medicul rus Lepcinski. Lucrările lui erau însă, desigur, necunoscute „savanților" naziști.

Pentru experiențele cu privire la efectele frigului umed, oamenii erau scufundați în apă rece ca gheața, fie goi, fie îmbrăcați cu un costum de zbor. Aveau un colac de salvare ca să nu se scufunde. Dr. Pacholegg a descris una dintre aceste experiențe: „Cea mai groaznică din toate experiențele efectuate la Dachau a fost făcută cu 2 ofițeri ruși, aduși din bunker. Nimeni n-avea voie să le vorbească (...). Rascher i-a silit să se dezbrace și să intre, goi, în bazin. Trecuseră două ore, și încă nu-și pierduseră cunoștința. În zadar l-am rugat pe Rascher să le facă o injecție. După 3 ore, unul dintre ofițeri i-a spus celuilalt: «Tovarășe, spune-i ofițerului să ne tragă cîte-un glonte și să termine odată cu noi», la care celălalt i-a răspuns: «Nu aștepta nimic de la cîinele ăsta !».

După ce aceste cuvinte au fost traduse într-o formă atenuată de un tînăr polonez, Rascher se înapoie în biroul lui. Polonezul încercă atunci să-i cloroformizeze pe cei 2 ofițeri, dar Rascher se întoarse imediat și ne amenință cu revolverul: «Nu vă amestecați și nu vă apropiați de ei» — spuse el. Experiența a continuat timp de cel puțin 5 ore. A luat sfîrșit o dată cu moartea

celor doi ofițeri. Cadavrele lor au fost trimise la München ca să li se facă autopsia".

Rascher pretindea că a descoperit un antihemoragic miraculos, căruia-i dăduse denumirea de „Polygal". El a făcut numeroase experiențe cu acest produs. Tatăl și unchiul lui erau și ei medici. Cum a fost oare posibil ca un om crescut într-un mediu medical de înaltă valoare morală să fi fost corupt într-o asemenea măsură de teoriile naziste? Convingerile lui politice au fost pricina unui violent dezacord între el și tatăl lui, dr. Hans August Rascher. Nazistul Rascher nu s-a dat în lături — îndemnat fiind și de soția sa — să-și denunțe tatăl. Acesta a fost arestat de Gestapo în două rînduri, fiind reținut o dată timp de 5 zile și a doua oară — 9 zile.

Într-o zi, unchiul lui Rascher, medic la Hamburg, l-a mustrat pentru experiențele pe care le făcea. Discuția dintre cei doi a durat o noapte întreagă. Rascher a încercat să justifice principiile naziste, ca, de pildă, pe acelea ale dr. Guett, primul care a combătut „dragostea nejustificată față de creaturile inferioare și asociale". Unchiul său a încercat să-i demonstreze importanța fidelității față de principiile hipocratice. În cele din urmă, Rascher i-a mărturisit că „nu mai avea curajul să gîndească", că se știa pornit pe un drum greșit, dar că nu mai vedea „nici un mijloc de scăpare".

Nu toți medicii germani au adoptat atitudinea lui Rascher. Cînd dr. Weltz i-a propus dr. Lutz să facă experiențe pe ființe omenești, acesta din urmă i-a răspuns: „Nu mă consider destul de tare pentru asemenea experiențe; e greu să faci experiențe pînă și pe un cîine, care are și el un suflet și care te privește în ochi".

Medicii naziști nu aveau însă asemenea scrupule. Rascher afișa un aer de dispreț față de confrații lui. Într-o zi îi spuse fiziologului Rein: „Afirmați că sînteți fiziolog, dar vă limitați experiențele la cobai și la șoa-

reci. Eu sînt absolut singurul medic care cunoaşte cu adevărat fiziologia umană, pentru că fac experienţe pe oameni şi nu pe şoareci".

Himmler a continuat să sprijine experienţele de acest soi. În corespondenţa lui, el a insistat mereu asupra faptului că SS-ul era singurul în măsură să furnizeze materialul uman necesar. El însuşi a asistat adesea la aceste experienţe şi a făcut totul ca să înlăture rarele obiecţii care se ridicau din cînd în cînd.

„Cercetările doctorului Rascher — îi scria el în noiembrie 1942 generalului Milch — sînt legate de experienţe de importanţă capitală; în ce mă priveşte, mă angajez să-i pun la dispoziţie indivizi asociali şi criminali; indivizii aceştia, care nu merită decît moartea, provin din lagărele de concentrare.

Dificultăţile, bazate îndeobşte pe obiecţii de natură religioasă şi care stînjenesc experienţele a căror răspundere mi-o asum întru totul, ar putea fi înlăturate. Am asistat eu însumi la aceste experienţe şi pot să afirm fără nici o exagerare că am participat la fiecare fază a acestei activităţi ştiinţifice, aducîndu-mi contribuţia şi sugestiile.

Ne-ar mai trebui cel puţin 10 ani pînă să ajungem să scoatem din capul oamenilor noştri îngustimea de spirit. Propun ca legătura între armata aeriană şi SS să fie încredinţată unui medic cu reputaţie ştiinţifică, ateu şi fără înclinaţii spre elanuri intelectuale".

Într-o scrisoare adresată lui Rascher, el a mers şi mai departe şi, potrivit obiceiului, a trecut chiar la ameninţări: „Trădători de patrie, în adevăratul înţeles al cuvîntului, îi consider pe toţi cei care pînă şi în zilele noastre resping experienţele pe oameni, preferînd să-i lase să moară pe curajoşii soldaţi germani decît să folosească rezultatele unor asemenea experienţe. Nu voi ezita nici un moment să aduc la cunoştinţa autorităţilor competente numele lor şi vă autorizez şi pe

dv. să faceţi cunoscut acestor autorităţi felul meu de a vedea lucrurile".

Înalta protecţie a lui Himmler nu i-a ferit totuşi pe Rascher şi pe soţia lui de un sfîrşit tragic.

În cursul anului 1943 a izbucnit un scandal cu totul neobişnuit. Doamna Rascher, care era mamă a 2 copii (Rascher o luase în căsătorie pe vremea cînd îl aştepta pe al doilea), afirmînd că este din nou însărcinată, prezentă un nou-născut ca fiind al ei. Puţin după aceea se descoperi însă că simulase sarcina şi furase copilul. Pentru un om care nu dădea două parale pe suferinţele şi viaţa omenească şi într-un mediu în care se comiteau zilnic cele mai înfiorătoare crime, povestea aceasta pare o nimica toată. Dar „morala" nazistă privea altfel lucrurile. Tot ceea ce privea rasa, originea avea pentru naziști un caracter sacru, şi tentativa de introducere în mod fraudulos în comunitatea „sîngelui preţios" a unui copil al cărui sînge ar fi putut fi „impur", complicată şi de faptul că fusese minţit reichsführerul SS, a fost considerată ca o crimă vrednică de ştreang. Soţii Rascher au dispărut o vreme. La sfîrşitul anului 1943, ei au fost arestaţi. Rascher şi soţia sa au fost azvîrliţi în închisoare şi li s-a intentat un proces. În timpul asaltului final al trupelor aliate asupra Germaniei, Himmler a dat ordine foarte stricte ca soţii Rascher să nu cadă vii în mîna inamicului. Ştia că Rascher şi, mai ales, soţia lui ar fi putut să trăncănească şi se temea de eventualele lor destăinuiri. În cele din urmă, doamna Rascher a fost spînzurată la Ravensbrück. Cît despre dr. Rascher, el a fost dus la Dachau şi întemniţat într-una din celulele bunkerului. La sfîrşitul lunii aprilie 1945 a fost ucis cu un foc de revolver în timp ce, prin uşa întredeschisă, i se întindea blidul cu mîncare.

În lagăre s-au mai făcut încă multe alte experienţe. S-au încercat numeroase vaccinuri, precum şi anumite măsuri de apărare împotriva războiului bacteriologic. La originea acestor cercetări a stat un incident oarecum necunoscut. Trupele SS refuzaseră la un moment dat să înainteze în Caucaz, fiindcă se zvonise că zona în care trebuiau să pătrundă ar fi fost bîntuită de o epidemie de ciumă. Este, fără îndoială, unicul caz de indisciplină a trupelor SS.

Atunci, pentru producerea vaccinurilor, au început să fie folosite fiinţe omeneşti ; la Buchenwald a fost inoculat oamenilor tifosul pentru a fi folosiţi după aceea ca „rezervoare" de viruşi. La Dachau s-au făcut studii asupra paludismului. S-au cultivat anofeli care au slujit la contaminarea a peste 1 000 de oameni aleşi dintre preoţii polonezi. În urma unei epidemii de icter infecţios (peste 180 000 de cazuri într-o lună) izbucnit pe frontul de răsărit în septembrie 1943, s-au efectuat la Auschwitz şi apoi la Sachsenhausen experienţe asupra evreilor care făcuseră parte din Rezistenţa poloneză.

S-au mai întreprins încă multe alte studii pe deţinuţi : experimentări de medicamente noi, studii asupra alimentaţiei [1] şi nutriţiei concentrate la Oranienburg ; hormoni artificiali la Buchanwald ; seruri anticangrenoase, experienţe hematologice şi serologice, verificarea efectelor unei alifii pentru vindecarea arsurilor cu fosfor, producerea artificială de flegmoane, abcese, septicemii la Dachau ; verificarea unor sulfamide ; experienţe chirurgicale pe oase, nervi şi fascicule musculare. S-a experimentat euthanasia prin folosirea injecţiilor cu fenol, care ucid în mai puţin de o secundă ; s-a studiat efectul proiectilelor otrăvite cu aconitină (descrierea clinică a efectului acestor gloanţe otrăvite este înfiorătoare) ; s-au

[1] La Dachau s-au efectuat nişte experienţe extrem de chinuitoare privind foamea şi setea. La aceste experienţe au fost folosiţi în special 2 adolescenţi de 16 şi 17 ani.

studiat mijloacele de decontaminare a apei infectate cu gaze ; s-au experimentat alcaloizi şi otrăvuri necunoscute ; caşetele destinate sinuciderii şefilor au fost şi ele încercate pe deţinuţi ; s-au întreprins experienţe cu privire la efectele anumitor gaze de luptă, ca iperita şi fosgenul.

Nu a lipsit nici verificarea unor procedee de sterilizare, menite să ducă în mod progresiv la dispariţia sau cel puţin la limitarea natalităţii popoarelor reduse la sclavie după victoria finală, care avea să facă din nazişti stăpînii Europei. În acest sens este edificatoare scrisoarea prin care dr. Pokorny îl informa pe Himmler în legătură cu stadiul încercărilor de sterilizare prin absorbţia unui medicament : „Dacă, pe baza acestor cercetări, am putea produce cît mai curînd posibil un medicament care, după o perioadă relativ scurtă, să provoace sterilitatea indivizilor, am avea la dispoziţia noastră o armă nouă şi foarte eficientă. Numai gîndul că 3 000 000 de bolşevici aflaţi actualmente în captivitate în Germania ar putea fi sterilizaţi, rămînînd totuşi apţi pentru muncă, dar fără a mai putea procrea, deschide cele mai largi perspective. Dr. Madaus a descoperit că sucul plantei *Caladium Seguinum*, introdus pe cale bucală sau injectat animalelor, produce după un timp oarecare o sterilitate temeinică la masculi, dar şi la femele."

Cum însă efectul sucului era destul de lent şi cultivarea respectivei plante tropicale se vădea prea dificilă, dr. Brack a pus la punct un procedeu mai simplu [1] : sterilizarea prin raze X. În cursul experienţelor efectuate pe deţinuţi, dr. Brack a reuşit să stabilească faptul că se putea obţine o sterilitate absolută prin iradierea locală, timp de două minute, a 500—600 roentgeni la bărbaţi şi de 300—350 roentgeni timp de 3 minute la femei. Singura dificultate consta în găsirea modului de aplicare

[1] S-au încercat şi numeroase procedee chirurgicale, injectări directe de produse caustice etc.

a acestei „terapeutici" fără știrea pacienților. Brack a avut atunci o idee genială pe care s-a grăbit s-o comunice „prea onoratului său reichsführer" :

„Un procedeu practic ar fi acela de a aduce persoanele care urmează să fie tratate în fața unui ghișeu, unde ar urma să răspundă la cîteva întrebări sau să completeze, timp de 2—3 minute niște formulare. Persoana care șade în spatele ghișeului ar acționa aparatul prin răsucirea unui buton și simultan ar pune în funcțiune două lămpi (radiațiile trebuiau trimise din ambele părți).

Cu o instalație alcătuită din două asemenea lămpi ar putea fi sterilizate zilnic între 150 și 200 de persoane. Prin urmare, cu 20 de asemenea instalații ar putea fi sterilizate zilnic între 3 000 și 4 000 de persoane".

Evoluția războiului și sfîrșitul lui, în flagrantă contradicție cu profețiile lui Hitler, nu le-au dat naziștilor prilejul să mai pună în practică programul lor de genocid științific. Totul fusese însă hotărît și se afla în stadiul de pregătire. Nu încape nici o îndoială că dacă războiul ar fi avut alt sfîrșit măsurile preconizate ar fi fost duse la îndeplinire.

„Selecționarea" nenorociților care aveau să fie transformați în material uman experimental revenea birourilor politice din lagăre, cu alte cuvinte Gestapoului. Un semn, un cuvînt, o cruce făcută pe o listă de un membru al Gestapoului era de ajuns ca să trimită în camera de joasă presiune un bărbat tînăr și robust, care o oră mai tîrziu avea să-și scuipe plămînii, sau ca să dea o femeie tînără și plină de viață pe mîna medicului, care, cu o doză masivă de radiații, avea s-o sterilizeze pentru toată viața.

Nu o dată ordinele superioare trimise de Himmler agenților lui din lagăre indicau, de pildă, ca pentru experiențele făcute la Auschwitz asupra icterului infecțios să fie folosiți oameni din Rezistența poloneză, iar pen-

tru cercetările făcute de Rascher în bazinele răcite de la Dachau — ofiţeri ruşi, aleşi cu precădere pentru puterea lor de a înfrunta frigul.

Gestapoul a procedat, de asemenea, şi la diverse „selecţii" care aveau drept scop să satisfacă cererile de piese anatomice solicitate de institutele naziste. Lagărele erau considerate ca un soi de rezervoare de material experimental. S-au atins acolo culmi inimaginabile ale grozăviei, paroxismul ororii, în stilul pseudoştiinţific al filmelor de groază, în care un savant nebun ucide victime nevinovate ca să se poată deda la nişte experienţe demente. Conţinutul corespondenţei oficiale privitoare la acest trafic pare de necrezut.

Primul caz de acest gen s-a înregistrat în perioada executării programului de euthanasie, care, după cum se ştie, a fost aplicat în primul rînd unor germani.

La Berlin exista un institut specializat în cercetări cerebrale — Institutul „Kaiser Wilhelm" — care dispunea de 3 anexe : la München, Göttingen şi Dillenburg. Ultimul era condus de dr. Hallervorden. Într-o zi, dr. Hallervorden, auzind că unor bolnavi avea să li se grăbească sfîrşitul cu oxid de carbon, s-a gîndit să tragă foloase de pe urma acestei împrejurări. S-a dus la cei însărcinaţi cu această treabă şi, după cum relatează el însuşi, le-a spus : «Măi băieţi, dacă le veniţi de hac ălora, păstraţi-le cel puţin creierii, ca să-i putem folosi». Ei m-au întrebat : «Cîte capete puteţi examina ?». «Un număr nelimitat ; cu cît mai multe, cu atît mai bine» — le-am răspuns eu".

După care le-a trimis tot materialul de care aveau nevoie, precum şi instrucţiunile necesare pentru conservare şi transport în bune condiţii. Dr. Hallervorden a descris şi felul în care s-au desfăşurat lucrurile.

„Majoritatea acestor aşezăminte n-aveau destui medici, astfel încît, fie din cauza lipsei de timp, fie din indiferenţă, au lăsat alegerea pe seama infirmierelor

și a infirmierilor. Oricine dădea semne de boală sau li se părea un «caz» acestora din urmă era trecut pe o listă și transportat la locul de exterminare. Personalul proceda în mod cu totul arbitrar. El alegea și trecea pe listă pe toți cei care nu-i erau pe plac".

Institutul „Kaiser Wilhelm" a ajuns să posede în felul acesta mai mulți creieri decît putea să examineze, fapt care l-a făcut pe dr. Hallervorden să ajungă la concluzia că, mulțumită nazismului, viitorul științei avea să fie asigurat.

Cel de-al doilea fapt care vădește evoluția logică a practicilor naziste privind execuțiile în scopuri „științifice" s-a petrecut în 1941. De data aceasta nu mai era vorba să fie folosite pentru experiențe cadavrele oamenilor condamnați la moarte, așa cum făcuse Hallervorden, ci se proceda la asasinarea oamenilor în unicul scop de a li se folosi trupurile ca material de studiu.

După anexarea Alsaciei, germanii au pus stăpînire pe Facultatea de medicină din Strasbourg și au instalat la conducerea ei pe unul dintre oamenii lor — sturmbannführerul SS dr. Hirt —, care lucra după canoanele naziste și a cărui idee fixă era, bineînțeles, problema rasială. Lui Hirt i-a venit ideea să înființeze la Strasbourg o colecție de schelete și cranii de evrei, colecție care să fie unică prin bogăția sa. El i-a scris lui Himmler, spre care convergeau în mod automat toate cererile de acest fel, următoarele :

„Posedăm o colecție aproape completă de cranii aparținînd tuturor raselor și tuturor popoarelor. Numai în ceea ce privește rasa evreiască avem la dispoziție atît de puține exemplare de cranii, încît este aproape cu neputință să ajungem, prin examinarea lor, la concluzii definitive. Războiul din răsărit ne dă acum prilejul să umplem această lacună... Dacă vom avea posibilitatea să intrăm în posesia unor cranii de comisari iudeo-bolșevici care prezintă dovezi respingătoare, dar caracteristice, de

umanitate degenerată, vom putea avea un document ştiinţific concret".

S-a hotărît, aşadar, ca pe viitor comisarii sovietici evrei să fie capturaţi vii şi predaţi poliţiei militare, care îi reţinea pînă la sosirea unui delegat specializat. Acesta avea să-i fotografieze, efectuînd o serie de măsurători antropologice, şi avea să culeagă cît mai multe date cu putinţă în legătură cu starea civilă şi originea prizonierului. După aceasta prizonierul urma să fie executat spre a i se lua şi trimite la Strasbourg capul.

„După executarea acestor evrei — scrie Hirt —, capetele nu trebuie vătămate. Delegatul respectiv le va separa de trunchi şi le va trimite la destinaţie în cutii de tablă închise ermetic. Înăuntrul acestor cutii se va turna un lichid care să conserve capetele în perfectă stare".

În urma acestor instrucţiuni, Universitatea din Strasbourg a început să primească colete cu un conţinut cu totul neobişnuit.

În curînd însă, lui Hirt nu i-au mai fost de ajuns doar capetele. Începu să ceară schelete întregi, dar numai de „comisari iudeo-bolşevici". Lagărul din Auschwitz a primit ordin să-i furnizeze 150 de schelete. Cum lagărul nu era în măsură să prepare aceste schelete, iar dr. Hirt dorea să procedeze la anumite măsurători ale trupului, s-a convenit că soluţia cea mai simplă era ca „cei în cauză" să fie expediaţi vii în lagărul de la Natzweiler, din apropiere de Strasbourg. În iunie 1943, 115 oameni „selecţionaţi" de Gestapo la Auschwitz au fost trimişi la Natzweiler. În august au mai sosit încă 80. Hauptsturmführerul SS Kramer, care lucrase în majoritatea lagărelor şi care avea să-şi încheie cariera ca şef al lagărului din Bergen-Belsen, unde şi-a cîştigat porecla de „fiara din Belsen", îşi asumă sarcina executării acestor nenorociţi prin gazare cu cianură — procedeu care nu vătăma trupurile. În felul acesta, lui Hirt

îi ajungeau pe masa de disecție cadavre calde încă, fapt pentru care s-a declarat foarte satisfăcut. Așa se face că în perioada cînd trupele americane și franceze se apropiau de oraș el dispunea de o însemnată colecție anatomică. Dulapurile frigorifice din morga universității mai conțineau vreo 80 de cadavre care riscau să devină compromițătoare. Naziștii au fost cuprinși de panică. Hirt ceru urgent instrucțiuni. Ce să facă? Să păstreze colecția în întregime? S-o distrugă parțial sau complet? Un moment a fost vorba să se jupoaie carnea de pe cadavre ca să devină de nerecunoscut și să se declare că era vorba de morți abandonați de francezi. În cele din urmă, la 26 octombrie, secretarul general al societății „Ahnenerbe", Sievers, care urmărise afacerea cu cel mai mare interes, a anunțat că întreaga colecție fusese dispersată. Informația era însă falsă; asistenții lui Hirt nu au putut tăia destul de repede cadavrele. Cînd trupele aliate au intrat în Strasbourg, „rezervele" lui Hirt nu dispăruseră încă cu totul. Ele au fost descoperite de oamenii din cea de-a doua Divizie blindată franceză. Hirt însă dispăruse. Nu a fost regăsit nici pînă azi și nu există nici o informație în legătură cu soarta lui. El rămîne unul dintre puținii experimentatori naziști care au reușit să se sustragă pedepsei și care nu a fost prezent alături de colegii lui la Nürnberg, la „procesul medicilor".

Se prea poate să trăiască și azi sub un nume fals și să ducă o viață tihnită de medic de țară pe undeva, în cine știe ce regiune îndepărtată. Sau, poate în vreun oraș oarecare, Hirt muncește din greu, ca orice medic de cartier, consultîndu-și pacienții cu aceeași atenție meticuloasă cu care-și completa, pe vremuri, colecția.

4

GESTAPOUL OPEREAZĂ ÎN ÎNTREAGA FRANȚĂ

La Paris, ca și în restul Europei ocupate, Himmler a dus o politică personală. După Knochen, „nu era aceeași politică cu cea a lui Ribbentrop și Abetz". Politica ambasadorului Abetz se sprijinea exclusiv pe Laval. Cînd Abetz îi acorda aparent mai multă importanță lui Déat era de fapt o manevră prin care urmărea să-l „țină" în mînă pe Laval. Abetz era conștient de efectul limitat al unei asemenea manevre. Déat nu se bucura de loc de popularitate în Franța. Politica lui Abetz viza țeluri îndepărtate. Prin Laval, el spera să obțină colaborarea integrală a francezilor.

Obiectivele lui Himmler erau, în schimb, mai apropiate. El voia să obțină pe loc o colaborare activă, mai precis o colaborare militară, și, în cazul cînd guvernul de la Vichy n-ar fi acceptat să încheie o alianță antibolșevică, să formeze cîteva divizii Waffen-SS, care să fie aruncate în luptă pe frontul din răsărit. Poziția lui era dictată de evenimentele din răsărit, unde în timpul campaniei de iarnă Wehrmachtul pierduse peste un milion de oameni. Dacă situația nu avea să fie restabilită pe front în timpul campaniei de vară, recrutarea de oameni ar fi devenit o necesitate imperioasă. Pe de altă parte, dacă ar fi reușit să recruteze aceste trupe necesare și să le înroleze sub drapelul Waffen-SS-ului, puterea lui Himmler ar fi crescut și el s-ar fi apropiat de realizarea vi-

sului vieții sale : să devină comandantul unei armate active.

În acest spirit a conceput instrucțiunile pe care i le-a dat lui Oberg : să susțină prin toate mijloacele mișcările politice pronaziste. La 7 iulie 1941, atunci cînd Deloncle organiză o întîlnire a șefilor partidelor pronaziste [1], întîlnire în urma căreia avea să ia naștere „Legiunea antibolșevică", denumită mai tîrziu „Legiunea voluntarilor francezi" (L.V.F.), politica lui Himmler înregistră un prim succes. Acest lucru fusese realizat fără sprijinul ambasadei, care, fiind consultată prin consilierul Westrick, nu se arătase prea entuziasmată, devreme ce nu era vorba de o inițiativă a guvernului de la Vichy, căruia i se forța puțin mîna. L.V.F.-ul n-a fost recunoscut ca fiind de utilitate publică decît după optsprezece luni, printr-un decret emis de Laval la 11 februarie 1943.

Oberg urma linia politică trasată de Himmler. „Pentru el — avea să spună Knochen —, Darnand și Doriot erau mai interesanți decît Laval". El avea să-și atingă scopul în vara anului 1942, cînd au început în Franța recrutările pentru Waffen-SS.

În pofida acestor tendințe diferite sau poate tocmai datorită lor, Oberg și Abetz se înțelegeau destul de bine ; fiecare își avea sfera sa de activitate proprie, Abetz fiind singurul care controla „politica înaltă" la nivel guvernamental.

Oberg colabora și cu Stülpnagel. În 1918, el îi fusese subaltern. La Paris, Stülpnagel îi era din nou șef pe plan administrativ pentru problemele de armament și efective. În schimb, în chestiunile polițienești, Oberg nu primea directive decît direct de la Himmler.

[1] La întîlnirea aceasta de la hotelul „Majestic", care era ocupat în întregime de germani, au participat Deloncle, Doriot, Déat, Costantini, Clémenti, Boissel și Paul Chack. Primii voluntari au fost adunați la Versailles, la 27 august 1941. Cu acest prilej, Laval, venit să asiste la înălțarea drapelului, era să fie victima unui atentat pus la cale de Paul Colette.

Cînd a ajuns la Paris, Oberg şi-a instalat reşedinţa personală în bulevardul Lannes nr. 57. Acolo avea să rămînă pînă la sfîrşit. Statul lui major particular era alcătuit din doi ofiţeri de ordonanţă, Hagen şi Beck (ultimul înlocuit în februarie 1943 prin Jungst), şase subofiţeri, două secretare-dactilografe şi trei telefoniste.

Oberg a început imediat să reorganizeze serviciile poliţieneşti pe care le controla. Fusese învestit cu puteri speciale, care, pe scurt, pot fi rezumate în felul următor:

Înalta conducere a măsurilor de siguranţă şi de represiune era centralizată la Paris. În caz de conflict cu autorităţile militare (Stülpnagel) sau cu secţia treburilor externe (Abetz), Oberg putea să apeleze la Himmler împotriva hotărîrilor lor. În cazuri grave era împuternicit să „supună" prin orice mijloace „grupările, partidele sau persoanele" care ar fi prezentat vreo primejdie.

În calitatea lui de şef suprem al formaţiilor SS aflate pe teritoriul francez ocupat, Oberg putea să se folosească pentru acţiuni represive atît de formaţiile SS, cît şi de francezii recrutaţi de SS. În plus, el avea dreptul să ceară sprijin grupărilor colaboraţioniste şi paramilitare. Oberg miză din plin pe această carte. El trăsese învăţăminte din cucerirea puterii în Germania. Şi nu le uitase. De aceea, el a sprijinit din toate puterile grupările constituite după modelul SA-ului sau al SS-ului, fără să-şi dea seama că adesea ele nu erau altceva decît nişte şantaje perfecţionate, care îngăduiau unor indivizi lipsiţi de orice scrupule să obţină subsidii uriaşe, înrolînd în schimb efective scheletice.

Acţionînd în acelaşi spirit, Heydrich îl prezentase pe Oberg reprezentanţilor administraţiei franceze, René Bousquet şi Georges Hilaire. Aceştia fuseseră convocaţi la Paris ca să ia cunoştinţă de ceea ce se cerea guvernului de la Vichy, şi anume ca autoritatea poliţienească să fie dată pe mîna şefilor partidelor pronaziste. La

începutul lunii mai, René Bousquet purtase discuţii cu Heydrich cu privire la oportunitatea unor asemenea măsuri şi obţinuse din partea lui o amînare. De astă dată, el luptă din nou ca să-i convingă pe germani să renunţe la acest lucru. În schimb, dădea asigurări că poliţia franceză se angaja să menţină ordinea şi să reprime orice mişcări care, după părerea lui, erau nu atît antigermane, cît mai ales „antinaţionale". Totodată, el urmărea să obţină abrogarea „Codului ostaticilor" din 30 septembrie 1941. Au început deci tratative cu Oberg în vederea punerii la punct a prevederilor unei aşa-zise declaraţii comune care urma să constituie baza relaţiilor dintre cele două poliţii şi să delimiteze domeniile lor de activitate.

Negocierile au fost însă zădărnicite de moartea lui Heydrich. El era aşteptat din nou la Paris şi se nădăjduia să se obţină din partea lui validarea condiţiilor prevăzute în acord. Prin moartea lui, totul a trebuit luat aproape de la început. Au fost aduse la cunoştinţă lui Laval instrucţiunile a căror notificare Heydrich acceptase s-o suspende provizoriu. În acelaşi timp, partidele colaboraţioniste — şi îndeosebi Doriot — au dezlănţuit o violentă campanie de presă şi au organizat mitinguri împotriva politicii de la Vichy, acuzînd-o de slăbiciune, de laşitate şi chiar de complicitate cu duşmanii „Europei" (de fapt ai naziştilor) şi învinuindu-l în mod deschis pe Bousquet că-i protejează pe evrei şi pe francmasoni etc.

În ciuda acestor asalturi dirijate de serviciile SS din Paris, tratativele continuau. În cele din urmă, ele s-au încheiat la 29 iulie cu aşa-numitul „acord Oberg-Bousquet" — după expresia folosită de Knochen. Era vorba într-adevăr de un acord, al cărui text final a fost redactat — după însăşi afirmaţia lui Bousquet — după ce a obţinut anumite modificări.

După definitivarea clauzelor, acordul a fost dat publicității. „Cu prilejul unui banchet care i-a adunat acasă la mine pe prefecții regionali și pe intendenții de poliție — a spus Oberg —, Bousquet și cu mine am citit în fața asistenței documentul redactat de noi“ [1].

Așa cum a fost citit în ziua aceea, acordul apărea într-adevăr ca o victorie a lui Bousquet, deoarece stabilea limita precisă a atribuțiilor poliției germane și independența aproape completă a poliției franceze. El cuprindea mai cu seamă un punct deosebit de important care se putea presupune că avea să însemne o diminuare a represiunilor, și în primul rînd sfîrșitul regimului ostaticilor. Se stipula, într-adevăr, că poliția franceză n-avea să mai fie niciodată somată să desemneze ostatici și că persoanele arestate de ea n-aveau să mai constituie *în nici un caz* obiectul unor măsuri de represiune din partea autorităților germane. Delincvenții francezi, atît cei politici cît și cei de drept comun, aveau să fie pe viitor judecați și condamnați de către tribunale franceze și potrivit justiției franceze. Poliția germană putea să-i reclame numai pe autorii atentatelor comise direct împotriva armatei sau autorităților de ocupație. Persoanele arestate de germani nu trebuiau să constituie *în nici un caz* obiect de represalii și nici considerate ca ostatici.

Se înțelege că secretarul general al poliției a încercat în acele clipe, și pe bună dreptate, o legitimă mîndrie. Acordul a fost adus la cunoștința tuturor autorităților din serviciile poliției franceze și tuturor șefilor de posturi Sipo-SD și Orpo. După cotropirea zonei de sud, el a fost însă revizuit ca să poată fi aplicat și pe teritoriile proaspăt ocupate. În felul acesta a luat naștere un al doilea acord Oberg-Bousquet, din 18 aprilie 1943. Această

[1] D. Bousquet a binevoit să-mi precizeze că tratativele au continuat pînă în ultima clipă. Invitații francezi și germani ai lui Oberg sosiseră, în timp ce secretarul general al poliției tot mai încerca să-i smulgă lui Oberg cîteva concesii. În cele din urmă, banchetul a început cu o întîrziere de mai bine de o oră.

nouă versiune relua punctele importante din primul text și repeta că delincvenții francezi arestați de poliția franceză urmau să fie deferiți tribunalelor franceze și judecați după legile țării.

Din păcate, făgăduielile acestea n-au fost decît simple fraze frumoase. Acordul solemn dat publicității la 29 iulie 1942 n-a avut nici pe departe efectele pe care partea franceză era îndreptățită să le aștepte de la el și n-a putut să împiedice executarea ostaticilor. Să vedem care a fost, după semnarea acordului, realitatea cotidiană.

Potrivit acordului semnat de Oberg, cu începere de la 29 iulie 1942 [1] germanii nu mai aveau dreptul să aresteze sau să reclame nici un francez, în afară de cazul cînd ar fi fost vorba de autorii unei acțiuni îndreptate direct împotriva trupelor sau a autorităților de ocupație. Chiar în aceste cazuri, vina inculpaților trebuia dovedită, ei urmînd să fie traduși în fața unui tribunal. Practic, acest lucru însemna abrogarea sistemului ostaticilor.

S-a putut aprecia cît valorau asemenea promisiuni datorită unor evenimente tragice. La 5 august, la numai șapte zile după publicarea acordului Oberg-Bousquet, pe stadionul Jean Bouin din Paris, 3 oameni, ascunși îndărătul unui gard viu de lemn cîinesc, au aruncat două grenade asupra unui grup de 50 de soldați germani care făceau instrucție. Exploziile au ucis 8 soldați și au rănit alți 13. Era deci vorba de un atentat îndreptat direct împotriva unor membri ai trupelor de ocupație, așa cum formula acordul. Ancheta deschisă de Gestapo a dus la identificarea celor trei autori ai atentatului: un maghiar, Martunek, și doi romîni, Copla și Crăciun, care au fost arestați la 19 octombrie și împușcați la 9 martie 1943, în urma sentinței date de tribunalul militar

[1] Se pare că acordul nu a fost comunicat serviciilor externe decît la 8 august, fapt care, de altminteri, n-a schimbat cu nimic evenimentele ulterioare.

german. La 11 august însă, presa pariziană publicase un comunicat prin care anunța că în acea dimineață fuseseră împușcați „93 de teroriști care s-a dovedit că au comis acte teroriste sau că au fost complici la acestea". Comunicatul era semnat de Oberg.

Executarea acestor ostatici era o încălcare vădită a acordului semnat cu treisprezece zile în urmă.

Într-adevăr, în ziua de 11 august, între orele șapte și unsprezece dimineața, pe Mont Valérien au fost împușcați 88 de oameni (și nu 93) : 70 de francezi și 18 străini. Numai trei dintre ei fuseseră arestați de către Gestapo ; ceilalți 67 fuseseră ridicați de poliția franceză, sau mai exact de brigăzile speciale ale prefecturii de poliție. Dintre aceștia, doar 9 participaseră la acțiuni îndreptate împotriva trupelor germane : 3 încercaseră să provoace deraierea unui tren de soldați plecați în permisie, patru distruseseră o linie telefonică germană, unul trăsese focuri de armă asupra unor soldați germani și, în sfîrșit, unul pusese o bombă într-un local frecventat de cotropitori. Dintre toți cei executați, doar unul singur fusese judecat de un tribunal militar german : Dutrieux, care fusese condamnat la moarte în ziua de 27 iunie 1942 de către tribunalul din Epinal.

Chiar dacă lăsăm la o parte cazul celor 18 străini arestați de poliția franceză exclusiv pentru activitatea lor politică și predați ulterior germanilor, al celor 3 francezi arestați de Gestapo, al celor 9 autori de atentate și al unicului condamnat la moarte, rămîne totuși fapt că în ziua aceea au fost executați ca ostatici 57 de francezi care nu comiseseră nici un fel de acțiune directă împotriva germanilor — lucru care constituie o violare flagrantă a acordului din 29 iulie. *Toți* deținuții fuseseră arestați de poliția franceză pentru motive politice : încălcarea decretului din 26 septembrie 1939, care proclama dizolvarea partidului comunist, tipărirea, difuzarea sau simpla păstrare de manifeste, găzduirea militanților co-

munişti aflaţi în ilegalitate etc. În concepţia justiţiei franceze din vremea aceea, toate aceste acte constituiau delicte. După cum stipula acordul, un tribunal francez ar fi trebuit să aplice legislaţia franceză. În alte cazuri, sentinţele au fost şi mai neîntemeiate : un anume Ethis a fost arestat ca „simpatizant comunist" şi pentru vina de a fi hrănit un grup de evadaţi din lagărul de la Compiègne ; un altul, Fillâtre, pentru că şi-a împrumutat bicicleta unui militant comunist ; un al treilea, Scordia, pentru că era „bănuit" că întreţine relaţii cu un membru al organizaţiei speciale a partidului comunist. Fiind arestaţi cu toţii înainte de atentat, e limpede că nu putuseră participa la el. Doi dintre cei împuşcaţi fuseseră arestaţi după intrarea în vigoare a acordului Oberg-Bousquet : Deschanciaux, arestat la 1 august, şi Bretagne, la 3 august. Cu toate acestea, ei au fost predaţi Gestapoului. În sfîrşit, la 10 august, 5 dintre cei care aveau să fie împuşcaţi se mai aflau încă în mîinile poliţiei franceze : Boatti, închis la Fresnes, Jean Compagnon, Henri Dauboeuf şi François Wouters, închişi în beciul prefecturii de poliţie şi predaţi la 10 august naziştilor pentru a fi împuşcaţi a doua zi dimineaţa, şi Raine, arestat la 18 iunie de brigada specială franceză şi adus la fortul de la Romainville la 10 august.

Toţi oamenii aceştia se aflau în mîinile autorităţilor franceze. În virtutea legilor care fuseseră publicate, ea avea dreptul să-i condamne sau să-i interneze. Unul dintre ei fusese chiar condamnat şi se afla deci în mod firesc sub protecţia administraţiei penitenciarelor franceze : e vorba de Louis Thorez, arestat la 10 octombrie 1940 şi condamnat la zece ani închisoare pentru difuzare de manifeste. Mai întîi întemniţat şi ulterior internat în lagărul de la Châteaubriant, el a fost predat germanilor şi internat în lagărul de la Compiègne, de unde a reuşit să evadeze la 22 iunie 1942. A fost arestat

din nou de brigada specială la 10 iulie și predat a doua oară germanilor la sfîrșitul aceleiași luni.

Așadar, 57 de francezi arestați pentru convingerile lor au căzut sub gloanțele naziștilor chiar în momentul cînd René Bousquet își făcea iluzii că a obținut abrogarea Codului ostaticilor.

Ce reacție avea să provoace din partea guvernului de la Vichy această încălcare flagrantă a unui acord abia încheiat? Cel puțin acest guvern avea să-și dea oare seama că semnătura și cuvîntul lui Oberg nu însemnau nimic și că Gestapoul avea să acționeze după bunul său plac, făcînd să domnească în continuare teroarea?

Se pare că tragedia din 11 august nu a impresionat cîtuși de puțin guvernul de la Vichy, de vreme ce în 1943 el a acceptat reînnoirea acordului. Fără îndoială, acest document constituie o ilustrare a liniei guvernului de la Vichy de menținere a „suveranității franceze", adică a acelei caricaturi de autoritate suficientă pentru a aduce mulțumire celor ce o exercitau.

Oberg continua să ordone, ca și în trecut, executări de ostatici. Numeroși francezi arestați de brigăzile speciale franceze au fost predați cu regularitate Gestapoului. La 19 septembrie, la nici două luni de la semnarea acordului, Oberg a dat un comunicat de presă la Paris prin care anunța că, în urma atentatului comis la 17 septembrie la cinematograful „Rex", aveau să fie împușcați, drept represalii, 116 ostatici. Dintre toate execuțiile masive cunoscute pînă atunci în Franța, aceasta a fost cea mai importantă. Cei 116 ostatici au fost într-adevăr împușcați în ziua de 21 septembrie (46 la Paris și 70 la Bordeaux).

Situația lor era identică cu a celor de la 11 august. Din cei 46 de ostatici împușcați la Paris, numai unul fusese condamnat de un tribunal german și nici unul nu participase la vreun atentat.

E drept că secretarul general al poliției a făcut tot ce i-a stat în putință. Nu este mai puțin adevărat însă că efectul acordului Oberg-Bousquet a fost extrem de limitat.

În timp ce se desfășurau aceste negocieri inutile, Oberg începuse să-și reorganizeze direcția. Ansamblul serviciilor polițienești era împărțit în două mari ramuri : poliția de ordine, în uniformă (Orpo), și poliția de siguranță (Sipo-SD). Knochen, șeful celei de-a doua ramuri, a despărțit-o pe aceasta din urmă în două grupuri cu atribuții precise, corespunzătoare concepției de lucru care exista la Berlin. Primul grup avea sarcina să asigure securitatea internă a Franței. Al doilea era alcătuit din serviciul de informații politice și contraspionajul, avînd în raza lui de acțiune Franța, țările neutre și Vaticanul. Numai primul grup avea dreptul să opereze arestări. Organul executiv central era instalat în strada Saussaies nr. 11, iar personalul lui provenea din Gestapo. Pentru Franța, organul principal al celui de-al doilea grup a rămas secția a III-a din direcția Sipo-SD, instalată la Paris.

Serviciul acesta, împărțit, la rîndul său, în patru grupe, aduna informații privind situația din Franța. Grupa a IV-a D era și ea împărțită în cinci subgrupe, care studiau următoarele probleme :

I : alimentația și agricultura ;
II : comerțul și circulația ;
III : băncile și bursa ;
IV : industria ;
V : problema mîinii de lucru și problemele sociale.

Șeful secției a III-a, Maulaz, s-a dovedit a fi un om extrem de abil. Cu un exterior distins, cultivat, om de societate, el a reușit să-și facă relații utile. Frecventa saloanele și a știut să transforme în informatori un număr surprinzător de persoane marcante : mari industriași,

oameni de afaceri, obişnuiţii saloanelor, bancheri şi oameni de bursă, soţii şi metrese ale politicienilor etc. Un director de bancă i-a făcut destăinuiri în legătură cu componenţa reală a anumitor societăţi, repartizarea acţiunilor, adevărata lor activitate, sugerîndu-i şi mijloacele prin care s-ar fi putut asigura controlul respectivelor societăţi. Aceste informaţii care i se dădeau i-au asigurat o copioasă participaţie la afaceri, care se pot realiza în general atunci cînd nu ai nasul prea fin. Directorul unei uriaşe industrii „verticale", azi în plină înflorire, i-a dezvăluit dedesubturile afacerilor pe care le făceau concurenţii lui, cifrele reale ale producţiei lor, adevăratele posibilităţi ale celor care încercau să se sustragă de la rechiziţii ; trăgea nădejde să aibă profituri de pe urma colaborării industriale care avea să se stabilească după victoria germană şi pe care o dorea. Un mare comerciant i-a dat informaţii privitoare la firmele concurente controlate de evrei şi i-a indicat bunurile evreilor camuflate, fapt care i-a adus fructuoasa funcţie de administrator al acestor bunuri confiscate. Metresa unui om politic i-a vîndut confidenţele amantului ei şi secretele relaţiilor lui politice.

Maulaz se învîrtea cu uşurinţă în mijlocul acestei faune. Adora petrecerile. Iar informaţiile pe care le obţinea le îngăduiau patronilor lui să pretindă şi mai mult de la economia franceză. Cînd se afirma că cifra materiilor prime furnizate atinsese maximul, el avea posibilitatea să replice, bazîndu-se pe dovezi concrete, că producţia agricolă sau industrială putea urca în realitate pînă la cutare sau cutare nivel precis, ceea ce permitea şi sporirea cantităţilor de produse rechiziţionate. Din interes personal, simandicoşii prieteni ai elegantului domn Maulaz au devenit complici la jefuirea propriei lor ţări.

În acea perioadă cu totul neobișnuită, o parte din „înalta societate" pariziană oferea, într-adevăr, un spectacol destul de mizer.

În aceeași vreme, Oberg și-a instalat o serie de noi servicii în birourile lui din bulevardul Foch. Fiecare dintre ele constituia încă o dovadă a preponderenței cîștigate de serviciile poliției asupra militarilor, devreme ce poliția pătrundea pe terenurile de vînătoare ale administrației militare. Oberg dispunea în felul acesta de un nou serviciu de informații politice, organizat și susținut de elemente din SD (secția a VI-a); un serviciu de control al presei, literaturii și artelor, cinematografului și teatrului; un serviciu de control al bisericilor catolice și protestante; un nou serviciu anticomunist; un serviciu de contraspionaj în țările inamice și de informații în țările neutre; toate acestea erau cuprinse în grupa a II-a a serviciilor lui Knochen.

Acesta din urmă se bucura de sprijinul total al lui Heydrich și se menținea fără nici un fel de dificultate. Moartea lui Heydrich a schimbat însă situația. Pe Kaltenbrunner nu-l interesau problemele polițienești și, practic, stăpîn absolut înăuntrul Gestapoului deveni Müller. El dădea directive precise și pretindea să fie executate întocmai. Knochen se străduia să aplice în Franța metode mai suple, căutînd să se adapteze pe cît posibil împrejurărilor. Adesea ordinele rigide ale lui Müller îl incomodau, așa că uneori nu le lua în mod deliberat în seamă. Spiritul lui de independență, conștiința foarte ascuțită a propriei sale valori, convingerea intimă că organizația polițienească germană din Franța era opera sa (ceea ce era adevărat), — toate acestea îl îndemnau pe Knochen să adopte deseori față de Müller o atitudine de nesupunere aproape fățișă.

Müller l-a acuzat pur și simplu pe Knochen că ar fi nu francofil, ci — după propria-i expresie — „westofil", adică pervertit, corupt de modul de gîndire și de obi-

ceiurile oamenilor din apus şi plin de o primejdioasă indulgenţă faţă de aceştia. Atacurile, al căror gust amar numai francezii l-au putut aprecia, au devenit atît de violente, încît Himmler, care se străduise pînă atunci să le treacă cu vederea, s-a văzut silit să intervină. Knochen s-a apărat cu o energie îndîrjită, fiind susţinut cu succes de Oberg, care avusese prilejul să-i aprecieze însuşirile.

La fel de independent se comporta Knochen şi faţă de autorităţile militare aflate la Paris. În teorie, toate dosarele şi toţi deţinuţii care nu erau puşi în libertate în cursul interogatoriilor trebuiau predaţi militarilor. În realitate însă, după proces, toţi cei achitaţi de tribunalele militare erau arestaţi din nou de Gestapo. Existau însă şi cazuri cînd Gestapoul îi executa pe deţinuţi înainte ca aceştia să fi fost judecaţi de vreun tribunal. De altminteri, această practică nu era proprie numai serviciilor lui Knochen. Ea era atît de răspîndită în Germania, încît la 12 aprilie 1943 Kaltenbrunner s-a văzut nevoit să adreseze tuturor serviciilor sale următoarea notă specială, foarte explicită în acest sens:

„Se întîmplă *adesea* ca tribunalele să deschidă o anchetă împotriva unui individ executat în prealabil de Gestapo, execuţia nefiindu-le semnalată.

De aceea reichsführerul ordonă ca pe viitor Gestapoul să informeze în mod obligatoriu tribunalele locale cu privire la execuţiile efectuate de el. Informaţia se va mărgini la indicarea numelui individului şi a faptei pentru care a fost executat. Motivele execuţiei nu vor fi comunicate".

După venirea lui Oberg, metodele de acest soi deveniră şi mai frecvente. În primul rînd, pentru că Oberg primise indicaţii direct de la Himmler şi apoi pentru că în primăvara anului 1942 sadismul ajunsese să constituie, mai mult ca oricînd, o regulă pentru Gestapo. O notă difuzată la 10 iunie 1942 de direcţia R.S.H.A.-ului către

toate serviciile Sipo-SD stabilea o serie de norme care trebuiau respectate în cazul „interogatoriilor mai energice". Se poate aprecia forma aparent restrictivă a notei şi se poate constata, în acelaşi timp, că la interogatorii de acest gen putea fi supus oricine :

„1. Interogatorii mai energice nu trebuie luate decît dacă se constată în cursul interogatoriilor precedente că deţinutul e în posesiunea unor informaţii importante despre inamic sau privind legături ori planuri şi că refuză să le dezvăluie.

2. Aceste interogatorii mai energice nu pot fi luate decît comuniştilor, marxiştilor, «cercetătorilor Bibliei», sabotorilor, teroriştilor, celor din Rezistenţă, agenţilor de legătură, indivizilor asociali, muncitorilor refractari polonezi şi ruşi sau vagabonzilor.

În principiu, în toate celelalte cazuri este nevoie de aprobarea mea prealabilă".

Luna iulie a anului 1942 s-a scurs sub semnul negocierilor. Paralel cu elaborarea laborioasă a acordului Ober-Bousquet, la Paris au avut loc şi alte tratative. Darlan, numit la 17 aprilie comandant-şef al forţelor de uscat, marine şi aeriene, şi generalul Bridoux, secretar de stat la Ministerul de Război, au întreprins în cursul lunii iunie o serie de demersuri ca să obţină din partea germanilor autorizaţia de a spori cu 50 000 de oameni efectivele armatei de armistiţiu. Demersuri puerile, determinate, fără îndoială, de un orgoliu personal, de un „prestigiu" pe măsura epocii ! Departe de a respinge o cerere pe care nici gînd nu aveau s-o satisfacă, germanii au început tratativele. În primele zile ale lunii septembrie a avut loc la Paris, la hotelul „Lutétia", unde se afla sediul Abwehrului, o consfătuire la care au participat doi ofiţeri francezi, reprezentanţi ai lui Darlan şi Bridoux, însărcinaţi să trateze cu germanii.

Amiralul Canaris, marele maestru al Abwehrului, se afla atunci şi el la Paris. Consilierul de ambasadă Rahn, specialist în problemele de informaţii, a oferit un dineu la care au participat Canaris şi cei doi ofiţeri francezi. Au urmat apoi două alte consfătuiri tot la „Lutétia". La prima, Canaris a fost reprezentat de colonelul Reile, unul din şefii serviciilor lui. A doua zi însă s-a prezentat el însuşi ca să „încheie afacerea".

La început, reprezentanţii Abwehrului au propus o colaborare efectivă între agenţii lor şi cei ai Biroului 2 francez în Africa de nord. S-a ajuns destul de repede la un acord de principiu şi francezii s-au arătat dispuşi să le transmită agenţilor lui Canaris rapoartele lor privind mişcările de vase între Dakar şi portul englez Bathurst. Canaris avea însă alte proiecte, mai lesne de realizat. Germanii voiau să obţină din partea guvernului de la Vichy autorizaţia să trimită în zona de sud o puternică echipă de poliţişti, care să poată lucra nestingherită, dispunînd de acte franceze false.

Abwehrul poseda un serviciu însărcinat cu depistarea posturilor de emisiune clandestine, subsecţia a III-a F-Fu *(Fahndung-Funk),* serviciu de ascultare şi radiogoniometrie. Un al doilea serviciu, W.N.V Fu III [1], cu sediul în bulevardul Suchet nr. 64, care îşi instalase centrele de ascultare în Bois-le-Roi şi la Chartrettes (Seine-et-Marne), dispunea de o secţie mobilă. Orpo poseda şi el un centru de ascultare, condus de căpitanul Shuster.

Aceste staţii de reper depistaseră o importantă reţea de posturi emiţătoare clandestine care comunicau zilnic cu Anglia. După toate probabilităţile, ele se aflau în zona de sud, îndeosebi în regiunea Lyonului. Ar fi fost simplu pentru autorităţile germane să someze guvernul de la Vichy să ia măsuri pentru încetarea acestor activităţi, care, fără îndoială, aveau importante repercusiuni

[1] Wehrmacht Nachrichten Verbindung Funk Referat III.

militare [1]. Abwehrul și Gestapoul aveau însă ambiții mai mari. Gestapoul urmărea să poată opera el însuși, cu maximum de discreție, în zona liberă. Deocamdată, lucrul acesta era prezentat drept o colaborare franco-germană în vederea lichidării posturilor de emisiune clandestine. Colaborarea aceasta prietenească ar fi putut avea o influență favorabilă asupra răspunsului care urma să fie dat la cererea francezilor în legătură cu mărirea efectivelor armatei de armistițiu.

După raportul prezentat la Vichy, reprezentanții francezi au acceptat principiul. Ei au obținut ca francezii arestați în cursul operațiilor să fie deferiți justiției franceze — favoarea cea mai neînsemnată care li se putea face unor oameni arestați în zona liberă. Acordul odată încheiat, germanii au cerut acte franceze false, buletine de identitate, cartele de alimente, bilete de liberă trecere etc.

La 28 septembrie, un kommando special mixt și-a făcut intrarea în zona de sud. Era alcătuit din 280 de oameni din Abwehr, Gestapo și Orpo. Cu toții urmau să opereze sub nume franceze false. Faptul acesta constituia un amestec flagrant al serviciilor germane în domeniul de activitate al Vichyului și o încălcare fără precedent a faimoasei „suveranități", de care se făcea atîta caz. Urmările acestei combinații aveau să se dovedească a fi de o gravitate excepțională.

Cei 280 de oameni ai kommandoului au fost repartizați în locuințele care le fuseseră pregătite la Lyon, Marsilia și Montpellier. Erau conduși de Bömelburg, asistat de Dernbach din partea Abwehrului și de Shuster din partea Orpoului. Ansamblul operației primise denumirea cifrată de „Acțiunea Donar" [2]. Toți participanții la această acțiune vorbeau limba franceză.

---

[1] Somația aceasta s-ar fi putut întemeia pe articolul 10 §§ 3 și 14 din convenția de armistițiu.

[2] Bömelburg a dat denumirea acestei operații. Donar, zeul fulgerelor, fusese ales în Germania ca „patron" al radioului.

După instalare a urmat o primă fază de lucru care a permis reperarea precisă a posturilor de emisiune, relativ localizate încă din zona de nord. Trimisul Abwehrului, Friedrich Dernbach, un eminent tehnician al rețelelor clandestine, era, în același timp, și veteran în poliția politică. Ca mulți alții dintre vechii agenți ai serviciilor germane, el fusese membru al faimosului corp de armată liber „Baltica", din care își recrutase Röhm oamenii. Dernbach făcuse după aceea parte din formația clandestină Schwarz Reichswehr — Reichswehrul negru. În 1925 intrase în poliția politică din Bremen, iar în 1929. în Abwehr. În sfîrșit, după ce se specializase în probleme de radio, devenise șeful Abteilungului III F din Saarbrücken. I-a fost deci foarte ușor să descopere în scurt timp amplasarea exactă a întregii rețele clandestine. La prima mișcare, toate cele cincisprezece-douăzeci de posturi situate în zona Lyonului „au căzut". În același timp au fost descoperite alte noi posturi de emisiune la Marsilia, la Toulouse și în regiunea Pau. Aproape toți radiooperatorii au fost arestați împreună cu ajutoarele lor.

Atunci au intrat în scenă oamenii lui Bömelburg. Unul din primele kommandouri venite la Paris în iulie 1940 să întărească grupul lui Knochen a fost kommandoul Kiefer, denumit astfel după numele conducătorului lui. Kiefer, mare specialist în contraspionaj, rămăsese în Franța. Nu trăia decît de dragul profesiunii sale. Era specialist într-o acțiune de mare virtuozitate, pe care naziștii o numeau *Funkspiel*. Adevărata muncă începu abia după arestarea operatorilor. Funkspielul este o operație delicată de substituire care îngăduie ca emisiunile unui post clandestin să fie continuate și după capturarea acestuia, în așa fel încît să se poată intra în legătură directă cu inamicul. Este extrem de greu să se ducă la bun sfîrșit o asemenea operație. Există, în primul rînd, dificultățile de ordin tehnic, de altfel cele mai puțin

grave : coduri, ora exactă a emisiunilor, formule variate de apel etc. O ascultare prealabilă de lungă durată înainte de intervenţia directă rezolvă aproape complet aceste dificultăţi. E necesar însă să se „recepţioneze" şi să se „manipuleze" exact ca operatorul obişnuit. Între doi operatori, aflaţi fiecare la un capăt al „liniei", se statorniceşte o întreagă gamă de obiceiuri, datorită cărora se „simte" orice element anormal, fie cît de neînsemnat. Modul de manipulare este atît de specific fiecărui operator în parte, încît la un post unde lucrează mai mulţi operatori corespondentul obişnuit poate să-l recunoască imediat pe operatorul care lucrează.

Funkspielul are deci drept scop să-l determine pe operatorul arestat să-şi continue lucrul fără să-l prevină pe celălalt că se află în mîinile duşmanului. Este necesar deci ca el să fie supravegheat cu o abilitate excepţională ca să poată fi împiedicat să semnaleze — fie şi numai printr-o imperceptibilă atingere neobişnuită — primejdia. În cazul în care corespondentul îşi dă seama de ceea ce se petrece, Funkspielul nu numai că ar compromite scopul propus, dar s-ar putea întoarce chiar împotriva celor ce-l folosesc, făcînd posibilă „intoxicarea" lor. Cea de-a doua soluţie, mai puţin aplicabilă, necesitînd infinit mai multă subtilitate, constă în înlocuirea operatorului şi în imitarea digitaţiei sale.

Bömelburg şi Kieîer, ajutaţi de marele specialist german Kopkow, au izbutit să pună în aplicare acest Funkspiel. O serie de posturi capturate şi-au continuat cu regularitate emisiunile, menţinînd legăturile cu Londra, care nu ştia nimic de arestarea operatorilor. Urmările au fost catastrofale pentru Rezistenţa franceză. Germanii au descoperit în felul acesta numeroase parașutări de arme (s-au capturat astfel aproximativ douăzeci de mii de arme), de muniţii, de bani ; ei au pus mîna pe documente, au descoperit agenţi, reţele, îndeosebi în

Normandia, în zona oraşelor Orléans, Angers şi Paris. S-au operat numeroase arestări.

Membrii kommandoului „Donar" nu s-au mai înapoiat în zona de nord [1]. La 11 noiembrie, cînd trupele germane au cotropit zona de sud, ei au continuat să acţioneze, fără să mai aibă nevoie de camuflaj. La sfîrşitul anului 1942 şi începutul anului 1943, germanii au repurtat un nou succes, datorită acţiunilor Funkspiel, de data asta în chestiunea French Section. Alcătuind, printr-o muncă migăloasă, un adevărat mozaic din frînturile de informaţii obţinute în cursul interogatoriilor, din spionajul radiofonic etc., Gestapoul a reconstituit un anumit număr de elemente datorită cărora a reuşit să intre în legătură prin radio cu reţeaua franceză a Intelligence-Service-ului, cunoscută sub denumirea de French Section. După stabilirea contactului cu Londra, emisarii paraşutaţi au putut fi capturaţi, iar documentele găsite asupra lor confiscate. S-au operat arestări şi, în cele din urmă, aproape toată organizaţia engleză din Franţa a fost depistată şi distrusă. Germanii au exploatat această sursă pînă în mai 1944.

Funkspielul propriu-zis încetase de multă vreme. Gestapoul a ţinut să-l încheie cu o vorbă de duh. Cu ocazia ultimului mesaj transmis la Londra, referindu-se la paraşutările recepţionate de germani, ei au spus: „Mulţumim pentru colaborare şi pentru armele trimise". La care operatorul englez a răspuns fără să şovăie: „Nu face nimic. Armele trimise nu reprezintă mare lucru pentru noi. E un lux pe care ni-l putem lesne permite. În curînd o să le luăm înapoi". Germanii nu ştiau că Londra descoperise de cîteva săptămîni că posturile emiţătoare din Bretania se aflau în mîinile duşmanului. Englezii continuaseră să le „alimenteze" cu bună ştiinţă.

[1] Bömelburg se înapoiase la Paris, fiind înlocuit cu Mühler, care vorbea franceza aproape la fel de corect ca şi el.

La adăpostul acestui şiretlic au putut fi reintroduşi agenţi, care organizară noi reţele în alte puncte.

Aşa cum am mai arătat, aceste operaţii Funkspiel au avut consecinţe extrem de grave pentru Rezistenţa franceză şi pentru serviciile aliate de informaţii. A fost nevoie de cîteva luni de muncă şi de mari sacrificii pentru a compensa pagubele suferite. Numeroşi membri ai Rezistenţei şi agenţi ai aliaţilor au căzut în mîinile Gestapoului şi au fost executaţi sau deportaţi în cursul acestei perioade — considerată ca una din cele mai întunecate pagini din istoria Rezistenţei franceze.

La 11 noiembrie 1942, trupele germane au pătruns în zona de sud fără a întîmpina nici o împotrivire. Secretarii de stat ai apărării naţionale, Bridoux, Auphan şi Jannekeyn, dăduseră ordin trupelor armatei de armistiţiu să nu opună nici o rezistenţă, iar René Bousquet transmisese poliţiei acelaşi ordin.

La debarcarea americanilor în Algeria, la 8 noiembrie, germanii au răspuns prin invadarea Tunisiei. Se temeau de o eventuală debarcare a aliaţilor pe coasta mediteraneană şi nu-şi făceau nici o iluzie în legătură cu primirea pe care populaţia franceză o rezerva americanilor. În noaptea de 10 spre 11, o notă ameninţătoare informa guvernul de la Vichy despre necesitatea ca trupele germane să ocupe litoralul mediteranean; la 11 noiembrie, la orele şapte dimineaţa, unităţile Wehrmachtului au trecut linia de demarcaţie, năvălind spre sud. Ele au pus în practică un plan conceput de multă vreme şi pus la punct sub denumirea de „operaţia Anton". În cursul dimineţii, von Rundstedt s-a prezentat la Vichy ca să-i anunţe oficial lui Petain ocuparea zonei numite pînă atunci „liberă". Regimentele armatei de armistiţiu [1], care în ziua de 9 primiseră ordin să părăsească garnizoanele, au fost mobilizate în cazărmi prin-

[1] Armata de armistiţiu a fost desfiinţată la 27 noiembrie.

tr-un contra-ordin al lui Bridoux dat în ultimul moment, cu riscul de a fi luate prizoniere.

Împreună cu trupele, înaintau spre sud şase einstatz-kommandouri (kommandouri de luptă), care se îndreptau şi ele către cele şase oraşe franceze în care urmau să se instaleze. Oamenii lui Oberg şi ai lui Knochen se duceau să înfiinţeze în zona de sud noi „sucursale" ale firmei.

Observatorii Gestapoului şi ai SD-ului se aflau de multă vreme în zona de sud. De luni de zile, sub camuflajul comisiei de armistiţiu, al consulatelor germane sau al Crucii Roşii germane, agenţii lor îşi desfăşurau activitatea clandestină de documentare. La Vichy, hauptsturmführerul Geissler instalase oficial încă din februarie o aşa-zisă Deutsche Polizei Delegation. Chiar în dimineaţa zilei de 11 noiembrie, aceasta începu arestările.

Cu începere din 11, 12 şi 13 noiembrie, Gestapoul avea să-şi instaleze oficial serviciile în regiunile recent cotropite. În fiecare capitală a zonelor militare din sud avea să se organizeze cîte un einsatzkommando. La începutul lunii decembrie, ele aveau să se transforme în tot atîtea kommandos der Sipo-SD, adică în servicii regionale identice cu cele din zona de nord, care aveau să se instaleze la Limoges, Lyon, Marsilia, Montpellier, Toulouse şi Vichy. La fel cu serviciile din nord, acestea aveau să roiască şi ele, instalînd un anumit număr de posturi secundare în principalele oraşe ale regiunilor respective. Odată această acţiune terminată, sistemul poliţienesc german Sipo-SD a cuprins întreaga Franţă într-o reţea deasă. La 1 aprilie 1943, ea era împărţită astfel :

Direcţia centrală din Paris controla întreaga Franţă, cu excepţia regiunilor Nord şi Pas-de-Calais, dependente de Bruxelles, şi Haut-Rhin, Bas-Rhin şi Moselle, incluse în regiunile germane. Direcţia centrală dirija 17 servicii regionale instalate la Paris, Angers, Bordeaux, Châlons-sur-Marne, Dijon, Nancy, Orléans, Poitiers, Rennes,

Rouen, Saint-Quentin, Limoges, Lyon, Marsilia, Montpellier, Toulouse şi Vichy. Aceste 17 servicii posedau 45 de secţii externe (în iulie 1944, ele aveau să ajungă la 55), 18 posturi externe de mai mică însemnătate (reduse la 15 în iunie 1944), 3 comisariate speciale de frontieră (în iunie 1944 aveau să fie 6) şi 80 posturi de frontieră. Aşadar, în momentul debarcării trupelor aliate, dominaţia Gestapoului asupra Franţei era asigurată de 111 servicii dependente de direcţia din Paris. Dacă la acestea se mai adaugă şi cele 3 servicii regionale din Lille, Metz şi Strasbourg, cu serviciile lor externe, se atinge totalul de 131 de servicii [1].

În plus, trebuie luate în consideraţie şi nenumăratele servicii anexe : echipele de asasini mercenari, tot soiul de servicii specializate, Sonderkommandouri de tot felul, care nu vor înceta să crească, să prolifereze, să se înmulţească aproape pretutindeni, fără să mai vorbim de ajutorul mereu crescînd al colaboraţioniştilor activi, al P.P.F.-ului, al franciştilor, al miliţiilor etc. în cursul anului 1943 şi în prima jumătate a anului 1944.

Dacă ţinem seama că agenţii fiecărui serviciu al Gestapoului erau vehiculaţi în permanenţă, fiind instalaţi pretutindeni unde puteau fi utili : comandaturi, birouri şi oficii ale muncii, servicii de „propagandă" etc., că la rîndul lor aceşti agenţi recrutau şi foloseau o mulţime de informatori, denunţători benevoli sau plătiţi, ne cuprinde un sentiment retrospectiv de groază gîndindu-ne la destinul pe care l-ar fi avut Franţa dacă războiul ar fi avut un alt sfîrşit...

În cursul lunii aprilie Himmler a sosit la Paris ca să inspecteze personal serviciile centrale. Avea toate motivele să fie satisfăcut : politica lui începea să dea roade.

[1] La acest complex poliţienesc trebuie adăugate cele 69 de servicii ale Abwehrului, ale G.F.P.-ului şi ale Feld-Gendarmerici.

Prin legea din 30 ianuarie fusese creată miliția, a cărei conducere îi fusese încredințată lui Darnand, omul în care Oberg își punea cele mai mari speranțe. Trebuia doar puțină răbdare și în curînd poliția franceză, în care nu se putea avea încredere, avea să fie dublată, apoi înlocuită complet prin voluntari care prezentau garanții din punct de vedere politic și care aveau să joace un rol identic cu cel pe care îl avuseseră în Germania formațiile SA.

La 11 februarie, organizația L.V.F. a fost oficializată printr-un decret și declarată — după nouăsprezece luni de existență — „de utilitate publică". De la intrarea lor în cazarma de la Versailles, voluntarii recrutați în Franța cu ajutorul unei propagande asidue susținute de tentația unor solde grase [1] treceau sub control german și erau trimiși pe cîmpul de instrucție din Kruzina, în mijlocul pădurilor poloneze, la 22 km de Radom.

În sfîrșit, copilul iubit al lui Himmler, Waffen-SS-ul, începu să facă recrutări în întreaga Franță. O adunare a „Prietenilor Waffen-SS-ului" sprijinise în toamna anului 1942 începutul acțiunii. Sub președinția lui Paul Marion, secretar de stat însărcinat cu informațiile, Doriot, Déat, Lousteau, Darnand, Kripping și Cance — conducătorul primei brigăzi franceze a Waffen-SS-ului — au făcut apel la opinia publică să susțină din punct de vedere moral și material combatanții care, în uniformă germană, aveau să „apere Franța".

Anul 1943 se anunța și în Germania deosebit de favorabil pentru Himmler: la sfîrșitul anului, el avea să ajungă ministru de interne, șef al întregii poliții germane, judecător al tuturor problemelor rasiale și de germanizare, atît de importante în regimul nazist, comisar

[1] La aceste solde, între 2 400 de franci pe lună pentru un soldat de clasa a doua, celibatar și 10 760 de franci pentru un maior celibatar, se adăugau importante indemnizații, prime familiale, de luptă etc.

al Reichului pentru consolidarea rasei, ceea ce i-a adus un mare ascendent asupra „noilor germani", recuperați din teritoriile cucerite. Mai avea și sarcina repatrierii germanilor, fiind în același timp și ministru al sănătății publice, deoarece atribuțiile acestui minister fuseseră trecute la Ministerul de Interne. În calitate de mare maestru al ordinului SS prezida nenumărate organe anexe, institute pseudoștiințifice, își exercita influența asupra organizațiilor științifice, universitare și medicale din Germania, domnea ca un despot peste lagărele de concentrare, din care storcea pentru SS-ul lui niște venituri fabuloase, care îngroșau la Banca Reichului contul SS, denumit pudic contul „Max Heiliger" ; în sfîrșit, armata particulară a lui Himmler — SS-ul — avea să crească numai în 1943 cu 7 noi divizii : 4 divizii SS germane și 3 divizii Waffen-SS străine, atingînd totalul de 15 divizii de luptă.

Cariera lui Himmler urma, așadar, o curbă cu totul opusă aceleia pe care o descria soarta patriei sale. Același an 1943, care l-a purtat pe culmile puterii, ducea Germania spre înfrîngeri militare și politice de pe urma cărora n-avea să-și mai revină. Era anul Stalingradului, al prăbușirii frontului african, al începerii campaniei din Italia și al căderii fascismului italian. Cînd Mussolini s-a prăbușit, Himmler, numit ministru de interne, a fost învestit cu puteri depline pentru administrarea Reichului. În timp ce bombardamentele aliate distrugeau Hamburgul, iar generalul Jeschonnek, șeful statului-major general al Luftwaffe-i, disperat, își punea capăt zilelor, în timp ce pe Nipru Manstein, cramponîndu-se de fiecare metru de pămînt, se retrăgea în fața formidabilei presiuni a Armatei Roșii, Himmler îi prezenta cu mîndrie führerului lui noile sale divizii Waffen-SS care aveau să lupte „pentru salvarea Europei". Ruina țării sale și suferințele poporului german alcătuiau treptele tronului pe care se înălța Himmler.

Pentru Franța, 1943 a fost anul totalei înrobiri de către Gestapo. Nici un oraș, nici o regiune nu se mai putea sustrage spionajului insistent al agenților lui Knochen. Seara se capitonau cu grijă ușile și ferestrele ca să se poată asculta glasul B.B.C.-ului : el aducea cuvinte de îmbărbătare și nădejde din partea francezilor care luptau în Africa și ulterior în Sicilia și Italia. Cădeau mai mulți partizani ca oricînd, dar ei mureau cu conștiința că și călăilor lor le sunase ceasul.

Închisorile gemeau (peste 40 000 de oameni au fost arestați în cursul anului respectiv), dar Rezistența și maquis-ul se organizau, se înarmau cu arme parașutate și-și îngroșau rîndurile mulțumită S.T.O.-ului, care-i silea să treacă în ilegalitate pe toți cei care refuzau să plece în Germania. Gestapoul fu nevoit să-și adapteze metodele la noua situație creată.

Ca să poată face față acestei situații, Oberg s-a străduit să obțină colaborarea francezilor, îndeosebi a forțelor polițienești, care și acum i se păreau că sînt prea „îngăduitoare" în privința represaliilor. În primăvară, Oberg a plecat la Vichy însoțit de Knochen și de Hagen, ofițerul lui de ordonanță. Pétain acceptase să-l primească. Întrevederea — aproape secretă — fusese minuțios pregătită. Cu cîteva zile înainte venise la Paris doctorul Ménétrel, care-l vizitase pe Oberg pentru a stabili amănuntele ceremonialului cu care trebuia întîmpinat șeful statului francez.

Așadar, Oberg a fost primit împreună cu cei doi adjuncți ai lui la hotelul „Parc" de către Pétain, alături de care se aflau secretarul general Bousquet și dr. Ménétrel. Convorbirea a durat opt minute și s-a referit exclusiv la cea de-a doua versiune a „acordului Oberg-Bousquet", publicată la 18 aprilie. Oberg și adjuncții lui au relatat ulterior întrevederea. După spusele lor, se pare că Pétain a auzit pentru prima oară despre acord din gura lui Oberg. Se pare, de asemenea, că i-ar fi

reproşat cu acreală secretarului general al poliţiei că prefecţii regionali şi intendenţii de poliţie erau informaţi înaintea şefului statului. După care ar fi adăugat, întorcîndu-se către Oberg :

— Şi pe mine mă interesează ceea ce se întîmplă în Franţa.

Conducîndu-şi apoi oaspeţii pînă la ascensor, se pare că ar fi încheiat :

— În ceea ce mă priveşte, consider că cei mai mari duşmani ai Franţei sînt francmasonii şi comuniştii !

„Am rămas uimit de prospeţimea lui fizică şi de vioiciunea spiritului lui", avea să spună mai tîrziu Oberg.

După această scurtă audienţă, Oberg a fost primit de Laval. A urmat după aceea la hotelul „Majestic" un dineu în cinstea oaspetelui. Din partea franceză au fost de faţă Laval, Abel Bonnard, Ménétrel, Jardel, Gabolde, Bousquet, Rochet şi Guerard ; iar din partea germană, Oberg, Knochen, Hagen, generalul Neubronn şi consulul Krugg von Nidda.

Dovezile acestea de colaborare pe linie oficială nu schimbau cu nimic situaţia reală. Rapoartele sosite de la un serviciu regional sau altul îi semnalau zilnic lui Oberg că maquisul se infiltra pretutindeni şi că în oraşe se organizau mişcări clandestine de rezistenţă care-i atacau pe colaboraţionişti. Aceştia din urmă începuseră să solicite în mod deschis ocrotire din partea germanilor, acuzînd poliţia franceză de complicitate cu cei scoşi în afara legii. Căci dacă e adevărat că unii trădători şi mercenari se puseseră în slujba cotropitorilor din pasiune politică, din carierism sau din sete de cîştig, e tot atît de adevărat că un număr infinit mai mare de cetăţeni cinstiţi, revoltaţi de metodele folosite de Gestapo, sabotau măsurile luate la cererea inamicului, îi preveneau pe francezii a căror libertate era ameninţată şi, primejduindu-şi viaţa, creau în interiorul administraţiei şi a

poliției însăși (ajungînd pînă și în direcția generală a poliției naționale de la Vichy) grupe de rezistență activă. În această perioadă nici un alt organ al statului nu a plătit un tribut mai greu sălbăticiei naziste. Pentru ca poliția franceză să fie mai îndeaproape supravegheată, la direcția Gestapoului a fost creată o secție specială. Serviciul acesta, condus de sturmbannführerul SS Horst Laube a contribuit la arestarea și deportarea a numeroși polițiști, fără a izbuti să decapiteze însă rețelele care se constituiseră în sînul serviciilor franceze.

Începînd din primăvara anului 1943, Gestapoul a ridicat pretenția ca secția a II-a Pol să fie ținută la curent cu toate mutările, schimbările de post și avansările funcționarilor poliției, pînă la gradul de comisar principal. Cea mai susținută activitate antinazistă se desfășura însă de obicei pe o treaptă inferioară a scării ierarhice.

Gestapoul începuse să se neliniștească din cauza activității mereu crescînde a maquisului.

Pe la mijlocul lunii noiembrie 1943 avu loc ceea ce germanii au numit „divorțul Pétain-Laval". Abetz considera că numai Laval prezenta interes, el fiind singurul care guverna cu adevărat țara. Mai multe rapoarte ale Gestapoului semnalaseră însă că s-ar putea ca Rezistența să încerce să-l răpească pe Pétain, fapt care ar fi avut repercusiuni grave asupra opiniei publice. Potrivit sesizărilor cîtorva informatori din anturajul șefului de stat, Pétain ar fi avut intenția să demisioneze din guvern și să părăsească Vichy-ul, după cum îl sfătuiau unele persoane marcante. Eventualitatea aceasta a fost considerată la fel de dezastruoasă, și Oberg luă imediat o serie de măsuri riguroase de „protecție", care au primit în ansamblul lor denumirea cifrată de „Operația Fuchsbau" (vizuina vulpii). În împrejurimile Vichy-ului s-au făcut niște razii masive. Toate persoanele suspecte au fost îndepărtate sau arestate. În jurul orașului s-a organizat

o centură de protecţie. Au fost instalate pe toate căile de acces posturi de control care îngăduiau să se verifice orice intrare sau ieşire. În sfîrşit, prin toate satele învecinate au fost răspîndite posturi Orpo. Cînd Skorzeny, a cărui venire nu fusese anunţată, sosi din Germania împreună cu un Kommando special, toate aceste dispoziţii intraseră deja în vigoare. Călătorind sub identitatea falsă a unui oarecare dr. Wolff, Skorzeny sosi învestit cu puteri nelimitate pentru a asigura protecţia Vichy-ului şi avînd dreptul să ia orice măsuri pe care le-ar fi socotit necesare, cu singura condiţie să le aducă la cunoştinţa lui von Rundstedt, comandantul forţelor din vest. Skorzeny verifică dispozitivele operaţiei Fuchsbau şi o aprobă. Mai adăugă cîteva măsuri de protecţie pe aerodromul din Vichy „pentru cazul în care englezii ar fi trimis un avion să-l răpească pe Pétain" (!). După aceea se înapoie la Berlin.

Pe la sfîrşitul acelui an 1943, Oberg lupta pentru a-şi impune, în sfîrşit, protejatul. El îşi manifestase de multă vreme preferinţa pentru Darnand, omul miliţiei şi al Waffen-SS-ului. Oberg considera că miliţia era, potrivit propriilor lui cuvinte, „o mişcare care avea profunde afinităţi cu mişcarea SS şi care era capabilă să dea un nou impuls forţelor poliţiei franceze". Acesta era motivul pentru care îl luase sub ocrotirea lui pe Darnand, sprijinindu-i organizaţia. Tot în 1943, dar către sfîrşitul verii, generalul SS Berger îi invitase pe Darnand şi pe secretarul acestuia, Gallet, să facă o călătorie de studii în Germania. În urma acestei călătorii, vizitele lui Darnand la Oberg s-au îndesit. În toamna aceluiaşi an, Darnand a fost numit obersturmführer „de onoare" al Waffen-SS-ului francez, iar Oberg a primit sarcina să-i aducă la cunoştinţă cinstea care i se făcuse.

Pe vremea aceea, Oberg, Knochen şi împreună cu ei militarii începuseră să pună la îndoială bunăvoinţa reală a secretarului general Bousquet. Îi şi sugeraseră de

altfel lui Laval ideea de a-l înlocui cu un om mai ataşat din punct de vedere politic. Ruptura dintre Pétain şi Laval, survenită la sfîrşitul lunii noiembrie, putea foarte bine să justifice remanierea guvernului. Oberg i-a cerut, aşadar, lui Laval să folosească prilejul ca să-l îndepărteze pe Bousquet şi să-l înlocuiască cu Darnand, a cărui miliţie fusese recunoscută oficial ca „poliţie complementară".

Laval nu se arăta însă prea dispus să-l numească pe Darnand, care-l atacase în nenumărate rînduri, învinuindu-l că ar fi „prieten al francmasonilor" şi susţinător al celei de-a III-a Republici. Laval înclina spre Lemoine, fostul prefect al regiunii Marsilia. Pînă la urmă s-a conformat totuşi, iar Lemoine a primit secretariatul de stat la Interne în locul lui Georges Hilaire, care fusese şi el înlăturat.

La 29 decembrie René Bousquet a părăsit birourile direcţiei generale a poliţiei naţionale. Înainte de a pleca, el a distrus o serie de dosare pe care nu voia să le lase pe mîna succesorului lui. După două zile, la 31 decembrie, Darnand s-a prezentat. S-a instalat singur, în nişte birouri aproape pustii. Şi cu aceasta, ultima zi a anului 1943 a fost martora celui mai grav eveniment petrecut de la înscăunarea regimului de la Vichy. Încredinţîndu-se menţinerea ordinii şefului unui partid extremist, ale cărui ilegalităţi erau cunoscute de toată lumea, se deschidea calea celor mai crunte abuzuri şi se imita făţiş modelul nazist. Aşa cum prevăzuse Oberg, miliţia se comporta ca o variantă franceză a SS-ului, înainte de a se încadra cîteva luni mai tîrziu în armata lui Himmler.

René Bousquet, care se stabilise la Paris, a fost pus sub supraveghere. La 6 iunie 1944 — ziua debarcării — a fost arestat la Paris, în timp ce tatăl său era şi el întemniţat la Montauban. După 15 zile acesta din urmă

avea să fie însă eliberat, în timp ce fostul secretar general a rămas închis.

Pînă la numirea lui Bömelburg pe lîngă guvernul de la Vichy în locul lui Geissler, ucis de Rezistență, acesta ocupase la Neuilly o vilă împreună cu șoferul său, Braun, și cu Damelow, unul din colaboratorii lui.

Vila aceasta, spațioasă și confortabilă, era folosită și pentru găzduirea anumitor oaspeți și cîteodată a unor deținuți de seamă. Bousquet a stat acolo vreo 10 zile, după care a fost transferat în Germania, unde a căpătat domiciliu forțat într-o vilă situată pe malul lacului Tegernsee. După cîteva zile l-au urmat soția și fiul lui, pe atunci în vîrstă de cinci ani.

Abia instalat, Darnand a și fost învestit cu puteri nelimitate. Printr-un decret emis la 10 ianuarie, el a fost numit comandant unic și permanent al întregii poliții franceze. Predecesorul lui avusese doar titlul de secretar general al poliției. Titlul conferit lui Darnand era de secretar general pentru menținerea ordinii.

Din momentul respectiv, miliția a început să acționeze în fapt ca un organ oficial. Oficinele ei au devenit adevărate anexe ale Gestapoului, cu care colaborau în mod deschis. Ambele „firme" foloseau aceleași metode de interogare ; deținuții erau predați direct Gestapoului, fără formalități inutile. Treptat, poliția oficială s-a văzut înlocuită.

Numărul arestărilor creștea cu fiecare săptămînă. Numai în luna martie autoritățile franceze au arestat peste 10 000 de persoane, tot atîtea cîte fuseseră arestate în 1943 într-un întreg trimestru. La acestea se adăugau și oamenii arestați de Gestapo, al căror număr a rămas necunoscut, precum și toți nenorociții pe care miliția îi ținea închiși în temnițele ei, uneori săptămîni de-a rîndul, fără să-i semnaleze măcar autorităților judiciare.

La 20 ianuarie, o nouă lege anunță constituirea Curților marțiale. Aceste tribunale fantoșe erau alcătuite din trei judecători, care nu erau magistrați și ale căror nume erau secrete. Ele judecau în ședință închisă, în interiorul închisorilor, iar sentințele lor, fără drept de apel, erau executate pe loc. Nu existau nici procuror, nici avocați. Germanii cereau de multă vreme să se înființeze o jurisdicție specială menită să reprime activitatea Rezistenței. Oberg a recunoscut mai tîrziu că nici nu îndrăznise să gîndească la niște măsuri atît de expeditive.

Curțile marțiale și-au început activitatea mai întîi la Marsilia, chiar de la sfîrșitul lunii ianuarie, apoi la Paris. Acolo, una dintre aceste Curți, cu sediul la închisoarea Santé, a condamnat la moarte 16 membri ai Rezistenței, care au fost împușcați pe loc. „Judecătorii", care sub vălul comod al anonimatului îi asasinau pe patrioții francezi, erau de cele mai multe ori membri ai miliției.

Să-mi fie îngăduit să evoc aici amintiri personale asupra modului în care deținuții închisorilor franceze participau auditiv la ședințele Curților marțiale. Succesiunea de zgomote care parveneau pînă la ei era suficientă ca să-și facă o idee precisă cu privire la strania concepție despre justiție a respectivelor tribunale!

Ședințele Curților marțiale aveau loc de obicei imediat după prînz. Cel puțin acesta era momentul cînd ecoul activității lor răzbătea pînă la mine. Bănuiesc că cei trei misterioși împărțitori de dreptate soseau la închisoare de cum se ridicau de la masă.

La închisoare, venirea lor era precedată de un ceremonial imuabil. Toți deținuții de drept comun folosiți la „serviciul general", adică măturătorii, bucătarii, cei care duceau gamelele și grefierii, erau readuși în celulele lor. După aceea, gardienii încuiau ușile duble și ferestruicile, ca pentru noapte. După un timp auzeam deschizîndu-se poarta cea mare, dublă, a închisorii. Un camion intra,

se oprea în curtea interioară şi la urechile noastre ajungea zgomotul surd al sicrielor descărcate jos, pe pavaj. Auzeam apoi uruitul camionului care era parcat ceva mai departe, în aceeaşi curte. Nu după mult timp, el avea să pornească din nou, de astă dată cu sicriele pline.

Poarta cea mare scîrţîia din nou şi în curtea închisorii răsuna pasul specific, cadenţat, al unei trupe în marş. Se auzea o comandă şi zgomotul paturilor de puşcă sprijinite pe lespezile de piatră: plutonul de execuţie era la post.

Din nou se aşternea liniştea. Din celule urechile pîndeau atente. Figuranţii erau la locurile lor; acum erau aşteptaţi protagoniştii dramei: o bătaie uşoară în portiţa care se deschidea imediat, apoi zgomot de paşi pe pavajul curţii exterioare, scîrţîitul succesiv al porţilor cu gratii. „Curtea" era acum instalată în vorbitorul avocaţilor. Deţinuţii o şi vedeau parcă, aşezată la măsuţa la care stătuseră şi ei într-o zi, alături de apărătorii lor.

Din momentul acela drama se desfăşura vertiginos. Un vuiet vag la parterul închisorii, zgomotul unei uşi de celulă care se deschidea, apoi se închidea la loc, paşi care se îndreptau spre vorbitor.

Întreaga închisoare îşi ţinea răsuflarea. Fiecare deţinut se simţea legat, se simţea frate cu celălalt deţinut, mînat spre acea capcană înfricoşătoare din care n-avea să mai iasă viu.

Se scurgeau cîteva minute: cinci, poate zece. Cînd erau mai mulţi „acuzaţi", ceea ce se întîmpla cel mai adesea, şedinţa dura aproape un sfert de ceas. Şi ce îngrozitor de lung părea sfertul acela de ceas! În sfîrşit, bufnitura uşilor şi zgomotul paşilor anunţa sfîrşitul şedinţei. Uneori răsuna o larmă de voci, cîte un ţipăt de deznădejde sau de revoltă iute înăbuşit. Porţile cu gratii erau deschise din nou, pe rînd, pietrişul scrîşnea sub paşi, portiţa dinspre stradă se închidea în urma celor trei „domni" care regăseau satisfăcuţi lumina soarelui de

afară, în timp ce condamnatul își scria în grabă ultima scrisoare.

Pașii unei escorte care se apropie, un țipăt, frînturi dintr-un cîntec încărcat de mînie sau de lacrimi, răsunînd în curtea interioară... de cele mai multe ori *Marsilieza*, uneori *Internaționala*..., apoi alt strigăt, de astă dată mai îndepărtat : „Adio prieteni ! Trăiască Franța !"... O salvă, care răsună îngrozitor de tare, bubuie între zidurile înalte, se izbește de ungherele închisorii, se amplifică în capetele noastre. Un pocnet sec care abia se aude după bubuitura de adineauri : lovitura de grație.

În timp ce plutonul se îndepărtează și iese pe poarta cea mare, răsună lovituri de ciocan. Se închid sicriele de lemn nevopsit. Camionul iese și el. Totul s-a terminat. Pe aici a trecut justiția lui Darnand.

Mai tîrziu, în cursul serii, preotul avea să treacă prin fiecare celulă, cu chipul răvășit, purtînd în sărmanii lui ochi de miop, sub lentilele groase, durerea întregii lumi. „Prieteni, știți, tovarășii voștri..." Glasul abia rostește cuvintele : „...au murit curajos... dacă sînteți credincioși, rugați-vă pentru ei... și voi, țineți-vă firea, nădăjduiți, aveți încredere..." Apoi iese, merge să rostească din celulă în celulă aceleași cuvinte pioase, aceleași îmbărbătări adresate celor 12 sau 15 prizonieri care așteaptă îndărătul fiecărei uși următoarea ședință a Curții.

Trebuie să scriu, cu părere de rău, că majoritatea „judecătorilor" așa-ziselor Curți marțiale n-au putut fi identificați după eliberare.

PARTEA A ŞASEA

PRĂBUŞIREA GESTAPOULUI

(1944)

1

ARMATA ÎMPOTRIVA GESTAPOULUI

6 iunie 1944. E noapte. Dinspre răsărit luciri slabe încep să sfîşie întunericul. Către coasta franceză înaintează cea mai impunătoare armată a tuturor timpurilor. În mai puţin de o oră, primele trupe ale celui de-al 21-lea grup de armate ale generalului Montgomery debarcă pe nisipurile din Calvados. Şi cu aceasta bătălia pentru Franţa — bătălie atît de aşteptată, atît de temută şi atît de dorită în acelaşi timp — începe.

În încleştarea dintre atacanţi şi „asediaţi", Gestapoul nu putea avea decît un rol secundar. Armata germană trecu pe locul întîi. Lupta aprig, cramponîndu-se pas cu pas de poziţiile fortificate cu luni în urmă. Führerul interzisese orice retragere. SS-ul participa direct la luptă. Divizia „Das Reich", staţionată în sud-vest, îşi îndeplinea misiunea de „curăţire" a maquis-ului, cu obişnuita-i ferocitate. Străbătînd Franţa de la Montauban pînă la Saint-Lô pentru a înfrunta trupele aliate, divizia aceasta îşi presărase calea cu sute de cadavre. Cei 99 de oameni spînzuraţi la Tulle, apoi locuitorii satului Oradour-sur-Glane, împuşcaţi, arşi de vii de SS-işti sau căzuţi sub loviturile lor în acel început de iunie 1944, vin să sporească astfel numărul celor ucişi în răsărit, în nesfîrşitul şir al victimelor nazismului.

Domnia bestialităţii se apropia însă de sfîrşit. În lupta de la Saint-Lô, divizia „Das Reich" a pierdut 60% din efective. Ulterior, străpungerea frontului la Avranches şi

atacul vijelios împotriva Bretaniei au silit trupele germane să bată în retragere.

La Paris serviciile lui Oberg şi ale lui Knochen începură să se neliniştească de-a binelea. Nu se mai putea ascunde că în curînd trupele aliate aveau să ajungă în capitală. Trebuiau deci luate măsuri pentru asigurarea libertăţii de acţiune a serviciilor în momentul acela. Nu încăpea îndoială că populaţia, Rezistenţa care acţiona aproape pe faţă aveau să încerce să împiedice retragerea ultimelor trupe. Oberg ordonă deci arestarea preventivă a tuturor persoanelor care-ar fi putut prelua conducerea acestor mişcări.

O primă măsură în acest sens fusese luată încă din lunile aprilie şi mai : 13 prefecţi în exerciţiul funcţiunii, consideraţi ostili Germaniei, precum şi un număr de alte personalităţi, fuseseră arestaţi.

La 10 august au fost arestate şi deportate alte 43 de persoane : prefecţi, inspectori financiari (printre care W. Baumgartner), înalţi funcţionari ai Tezaurului, generali, colonei şi maiori, bancheri, avocaţi şi profesori.

Aceste măsuri au trecut neobservate de locuitorii Parisului. Ei trăiau într-un fel de hipnoză, fascinaţi de episoadele luptei de eliberare care se desfăşura la numai 200 de kilometri de capitală. La 14 iulie, cetăţeni din numeroase cartiere ale Parisului defilaseră sub drapelul tricolor. Oamenii se pregăteau pretutindeni pentru bătălia finală.

Parizienii nici nu au bănuit măcar acea dramă interioară care, la 20 iulie, avea să cutremure autorităţile germane din Paris, şi îndeosebi Gestapoul.

În Germania, anumite personalităţi cu vederi antinaziste încercau de multă vreme o regrupare a forţelor ; activitatea S.D.-ului şi a Gestapoului, care mergea în adîncime, pusese însă beţe-n roate planurilor lor. Şi printre militari luaseră fiinţă grupuri opoziţioniste. Singuri ei ar fi avut oarecare sorţi de izbîndă, dar totul

denotă că au preferat „să fie rezonabili" și să accepte fără prea multe mofturi numeroasele favoruri cu care regimul nazist a știut să-i copleșească : avansare rapidă [1], solde mari, fără să mai vorbim de donațiile periodice oferite de Hitler generalilor.

Nu militarii erau deci cei de la care s-ar fi putut aștepta primele acte de curaj. În timpul războiului, cele dintîi acțiuni îndreptate împotriva regimului au fost organizate în cercurile universitare, ca urmare a revoltei produse în conștiința tineretului de permanentele violări ale moralei.

Introducerea rețelei de spionaj nazist în sînul universităților nu a putut distruge îndelungata tradiție de independență, libertate și dreptate, atît de scumpă studenților din toate țările.

În umbra Universității din München luase ființă grupul „Trandafirul alb". Timp de mai mulți ani, activitatea acestui grup, limitat la cercurile universitare, avea să rămînă secretă. „Trandafirul alb" a tipărit și a răspîndit textele curajoaselor predici ale monseniorului von Galen din Münster și, cu începere din vara anului 1942, extrase din tratatele de legislație ale lui Licurg și Solon.

La începutul anului 1943, membrii grupului „Trandafirul alb" au trecut la o opoziție mai fățișă. Pe ziduri, mîini tinere îndrăzniseră să scrie cu litere uriașe : „Jos Hitler !". Astăzi faptul acesta poate să pară un act destul de neînsemnat. Pe vremea aceea însă era o dovadă de incontestabil curaj. La 18 februarie, după bătălia de la Stalingrad, au fost tipărite și împrăștiate în amfiteatrele universității pachete întregi cu manifeste cuprinzînd adevărate îndemnuri la revoltă. Ele conțineau și un stăruitor apel adresat Wehrmachtului, conștiinței și onoarei ofițerilor. Kaltenbrunner, care se deplasase personal pentru această afacere, i-a chemat la München

[1] La 19 iulie 1940 au fost promovați dintr-o dată 12 noi mareșali.

pe Canaris și pe Lahousen, unul dintre șefii serviciilor sale, care au luat cunoștință de aceste texte. Era 22 februarie, ziua în care autorii manifestelor au fost executați. Poate că acea chemare desperată a unor tineri care mai credeau încă în onoarea militară a avut un oarecare răsunet în inimile lor : ea a fost poate un îndemn la acțiune pentru vechile cercuri de conspiratori inactivi din Abwehr.

Căci tinerii membri ai „Trandafirului alb" nu se mărginiseră numai la răspîndirea de manifeste. În ziua de 19, la München, ei au stat în fruntea unei manifestații studențești — spectacol cu adevărat extraordinar în lumea nazistă. Un blockleiter a recunoscut 2 tineri, frate și soră, în clipa cînd aruncau manifeste printr-o fereastră a universității. El alergă și-i denunță Gestapoului.

Urmarea nu s-a lăsat așteptată. În aceeași zi, Gestapoul a pus mîna pe 3 studenți : Christoph Probst, de 24 de ani, Hans Scholl, de 25 de ani — ambii studenți la medicină — și Sophia Scholl, de 22 de ani, studentă la filozofie. În ziua de 22, după 3 zile de interogatorii și de torturi, toți 3 au fost condamnați la moarte și în aceeași seară executați. Ancheta a continuat. La 13 iulie a venit rîndul profesorului de filozofie Kurt Huber și al studentului în medicină Alexander Schmorell. În sfîrșit, la 12 octombrie a fost arestat și Willi Graf, student tot de la medicină. Au fost condamnați la moarte de „Curtea de justiție populară" și decapitați cu securea... Numele acestor martiri ai libertății au rămas aproape necunoscute majorității francezilor. Ei au plătit totuși un preț destul de ridicat ca să merite din partea noastră, aici, un modest omagiu.

Asupra militarilor din opoziție, dezastrul de la Stalingrad a avut efectul unui catalizator. Cei mai lucizi au înțeles în ziua aceea că războiul era pierdut, că pe cîmpiile înghețate ale Rusiei se declanșase un proces ire-

versibil, al cărui sfîrşit nu putea fi altul decît prăbuşirea totală a Germaniei hitleriste. Armata şi naţiunea germană aveau să cunoască o înfrîngere de proporţii gigantice — pe măsura războiului. Militarii au început deci să se gîndească la o acţiune directă, mai mult pentru a salva ce se mai putea salva decît din pricină că erau revoltaţi de crimele naziştilor. Ani de zile, crimele acestea fuseseră comise chiar sub ochii lor, fără ca ei să fi încercat vreodată să le pună capăt. Numai spaima înfrîngerii, reflexul de apărare a privilegiilor cucerite au reuşit să-i dezmorţească.

De la instaurarea regimului nazist, Himmler organizase o severă supraveghere a armatei. Serviciile securităţii bănuiau totuşi că în umbra statelor-majore militarii conspirau, sprijiniţi uneori de diplomaţi, aşa că R.S.H.A.-ul şi-a îndreptat în această direcţie cei mai buni agenţi. Pe de altă parte, conspiratorii dispuneau şi ei de un bastion solid şi absolut de nepătruns : Abwehrul. Or, tocmai acest bastion constituia obiectul poftelor lui Himmler, care visa să înmănuncheze sub autoritatea lui toate serviciile de informaţii. Începînd din februarie 1943, acesta deveni şi principalul obiectiv al lui Kaltenbrunner. A început atunci o adevărată întrecere de viteză între Abwehr şi Gestapo, după ce complotiştii au luat, în sfîrşit, hotărîrea definitivă în faţa căreia şovăiau de atîta timp, şi anume să-l suprime pe Hitler. Ofiţerii ar fi putut să-l suprime pe führer cu mult mai devreme şi cu mijloace legale, dar într-o perioadă cînd mai exista această posibilitate ei nu îndrăzniseră să acţioneze. O dată hotărîrea luată, s-au succedat mai multe tentative neizbutite. Încercarea care ar fi putut avea cele mai multe şanse de reuşită a fost cea din 13 martie. Generalul von Tresckow, şeful statului-major din grupul de armate centru de pe frontul sovietic, şi generalul Olbricht, şeful Biroului general al armatei, au pus la cale operaţia „Flash". Ea consta

în a face să explodeze avionul personal al lui Hitler în timpul zborului.

La 13 martie 1943, cînd Hitler părăsea cartierul său general din Smolensk ca să se înapoieze la Berlin, un ofiţer din statul-major al lui Tresckow, Fabian von Schlabrendorff, a încredinţat unuia dintre pasagerii avionului două sticle de coniac, rugîndu-l să le predea la Berlin unui prieten. Pachetul conţinea o bombă adusă de la Berlin de colonelul Lahousen [1], din serviciul Abwehrului. Focosul nu a funcţionat însă, iar Hitler a sosit viu şi nevătămat. La Berlin, complotiştii au izbutit să-şi recapete pachetul. În felul acesta, atentatul a rămas nedescoperit.

Au mai fost schiţate şi alte planuri ; unele au fost chiar puse parţial în aplicare, dar toate au dat greş.

Oamenii lui Müller şi Schellenberg îşi continuau fără răgaz cercetările. La 5 aprilie 1943, ei au izbutit să facă o primă breşă în linia de apărare a Abwehrului, arestîndu-i pe principalii colaboratori ai generalului-maior Hans Oster, şeful secţiei centrale Ausland-Abwehr şi unul dintre conducătorii conspiratorilor. La unul dintre arestaţi, dr. Dohnanyi — şi el membru al Abwehrului — au fost descoperite documente care au dezvăluit în linii mari Gestapoului existenţa conspiraţiei. Informaţiile adunate erau totuşi prea disparate ca să îngăduie o acţiune de mare anvergură. Acţiunea Gestapoului a fost frînată şi de alt element : Himmler, care suferea de un adevărat complex de inferioritate faţă de Canaris, nu se putea hotărî să-l atace direct, ceea ce i-a îngăduit şefului Abwehrului să mai „reziste" cîteva luni.

Informaţiile culese în aprilie au fost verificate în septembrie, în cursul unei operaţii specifice Gestapoului şi cunoscute sub denumirea de „Ceaiul de la Frau Solf".

[1] Colonelul Erwin Lahousen, vechi membru al Serviciului de informaţii austriac, încadrat după Anschluss în Abwehr, era ajutorul colonelului Pieckenbrock, şeful Abteilungului I din Abwehr.

Frau Solf era o fermecătoare bătrînă doamnă din cea mai înaltă societate, la care, sub pretextul ceaiurilor mondene, se întîlneau periodic unii conspiratori. Ei întreţineau legături, uneori destul de anevoioase, cu emigranţi antinazişti refugiaţi în Elveţia şi, prin intermediul acestora, cu agenţi englezi şi americani. La 10 septembrie 1943, în cercul respectiv a fost admis un nou invitat : dr. Reckse, un medic elveţian, care se vădi de îndată antinazist, manifestîndu-şi sentimentele deosebit de violent. Conspiratorii au comis imprudenţa să-i încredinţeze corespondenţa lor pentru Elveţia : dr. Reckse era în realitate agent al Gestapoului. Nici de astă dată, Himmler nu s-a grăbit să acţioneze. Informaţiile căpătate erau încă insuficiente pentru a-l lovi fără greş pe Canaris.

În decembrie, ancheta adunase totuşi suficiente elemente ca să-l constrîngă pe Oster să-şi dea demisia, după care a fost arestat. În ianuarie cele 75 de persoane implicate în afacerea „Ceaiului de la Frau Solf" au fost arestate. Cele mai compromise au fost judecate în cîteva zile şi executate [1].

La începutul anului 1944, alte incidente au scos din nou în evidenţă rolul Abwehrului, care slujea de prea multe ori drept „camuflaj" conspiratorilor. Himmler a obţinut atunci din partea lui Hitler îngăduinţa de a lua o măsură pe care o reclama de mult timp, îmboldit şi de Schellenberg, care nu era paralizat de nici un complex faţă de Canaris.

Un decret emis la 14 februarie anunţa dizolvarea Abwehrului. Direcţia centrală a Abwehrului purta titlul exact de „Amt Ausland Nachrichten und Abwehr", adică „Serviciul informaţiilor externe şi al apărării", şi al-

[1] Toţi complotiştii au fost judecaţi de aşa-zisul „Tribunal al poporului", condus de sîngerosul Freisler. Frau Solf şi fiica ei nu au fost executate, dar au ajuns la Ravensbrück. Frau Solf era văduva fostului ministru de externe din guvernul de la Weimar.

cătuia una dintre cele 5 direcţii din O.K.W. El se subîmpărţea în două mari subdirecţii, numite „Amtsgruppe Ausland" şi „Abwehr Amt".

Decretul din 14 februarie a „aruncat în aer" toate serviciile. „Amtsgruppe Ausland", care se ocupa de ceea ce s-ar putea numi informarea generală, adică culegerea de informaţii importante, dar fără caracter secret, şi lucra în legătură cu Ministerul Afacerilor Externe, a fost inclus în „Wehrmachtsführungsstab" — statul-major al conducerii operative — din O.K.W. Cît despre „Abwehr Amt", care era de fapt adevăratul serviciu secret, cele 4 secţii ale acestuia au fost înglobate în R.S.H.A., care le-a grupat într-un Amt suplimentar, numit „Militärisches Amt" — „Biroul militar" — sau, mai simplu, „Mil. Amt".

În acelaşi timp, un ordin al lui Hitler acorda „întreaga libertate de acţiune în străinătate" Amtului VI, adică serviciilor lui Schellenberg, care deveni în felul acesta stăpîn absolut al birourilor naziste de informaţii. Canaris făcu atunci singurul lucru pe care-l mai putea face : şi-a dat demisia.

Mil. Amt din R.S.H.A. a trecut sub conducerea colonelului Hansen, fost şef la Abteilung I din Abwehr, care era şi cel mai important, cuprinzînd cele 3 servicii de informaţii privind armata de uscat, marina şi flota aeriană. Hansen era succesorul lui Pieckenbrock, un vechi prieten al lui Canaris care era foarte compromis. Însuşi Hansen era, alături de Freytag-Loringhofen, unul dintre cei mai vechi membri ai mişcării clandestine din sînul Abwehrului. Avusese un noroc extraordinar, Gestapoul n-avea nici un fel de bănuială cu privire la activitatea sa. Numit şef al Mil. Amtului, el a continuat să participe la conspiraţie şi după atentatul din 20 iulie a fost executat împreună cu prietenii lui [1].

[1] Freytag-Loringhofen a preferat să se sinucidă.

Astfel, Abwehrul, serviciu care concura în străinătate activitatea R.S.H.A.-ului, dispăru. Himmler triumfa asupra concurentului său Canaris şi îşi consolida puterea. Conspiratorii s-au văzut lipsiţi de alibiu şi de camuflaj. Secase pentru totdeauna izvorul actelor false, al ordinelor pentru misiuni, al explozibilelor etc. Nu mai exista nici o posibilitate de a-i trece pe cei prea compromişi în Elveţia, aşa cum se făcuse de atîtea ori. Contactele cu serviciile americane şi engleze aveau să devină şi ele extrem de dificile. Şi aceste noi greutăţi nu au făcut decît să agraveze şi mai mult neînţelegerile care se manifestau de multă vreme în rîndurile conspiratorilor.

Lovitura ar fi fost mortală pentru complotişti dacă puţin înainte de dizolvarea Abwehrului nu ar fi fost atras în această acţiune un nou venit: locotenentul-colonel, contele von Stauffenberg. Ofiţer de stat-major, grav rănit în Tunisia [1], apoi şeful statului-major al armatei de rezervă, descendent al unui lung şir de aristocraţi din tagma militară, strănepot, în linie maternă, al lui Gneisenau, era şi el unul dintre aceia care crezuseră în perfecţiunea regimului nazist, nădăjduind că datorită lui avea să renască şi măreţia Germaniei. Dar Stauffenberg înţelesese şi el că războiul era pierdut şi că, dacă nu va fi repede împiedicat să mai facă vreun rău, Hitler avea să tîrască după sine în prăpastie armata şi întreaga Germanie. El a aderat la complotul al cărui suflet erau dr. Gördeler, fostul primar al oraşului Leipzig, şi generalul Beck, fostul şef al statului-major general.

Gisevius i-a definit limpede ţelurile: „Stauffenberg nu voia ca Hitler să tîrască armata în mormîntul pe care îl săpase; ostaş pînă în vîrful unghiilor, el credea că salvarea armatei este echivalentă cu salvarea patriei (...). Şi nu era singurul care privea astfel lucrurile... Era reprezentantul tipic al grupului militar care a avut

[1] În Tunisia, Stauffenberg pierduse un ochi şi mîna dreaptă.

conducerea la 20 iulie. Începînd din 1942, grupul acesta s-a întărit cu fiecare înfrîngere, însufleţit fiind de voinţa fermă de a reacţiona în faţa evenimentelor".

Stauffenberg şi-a dat seama că toată vorbăria din cadrul statelor-majore, toate proiectele îndepărtate, „memoriile" şi notele trimise generalilor nu puteau fi de nici un folos. El s-a avîntat deci în luptă : era prima oară cînd unul dintre şefii complotului îşi punea viaţa în joc. La 26 decembrie 1943, convocat la cartierul general al führerului la Rastenburg, pentru a-i prezenta un raport, Stauffenberg aduse cu sine în servietă o bombă cu explozie întîrziată. Dar, potrivit tacticii obişnuite a lui Hitler [1], conferinţa a fost contramandată în ultimul moment şi Stauffenberg s-a înapoiat cu bomba la Berlin.

Dinamismul lui Stauffenberg a adus o nouă viaţă în cercul conspiratorilor. Cînd a fost dizolvat Abwehrul, el a ştiut să găsească un nou refugiu chiar în sînul O.K.W.-ului şi să atragă în complot un număr de generali sau cel puţin să obţină din partea lor o neutralitate binevoitoare.

În interiorul Gestapoului şi al S.D.-ului, complotiştii nu au reuşit să găsească nici un sprijin ; dar 2 poliţişti de frunte, nazişti vechi, au trecut în tabăra adversă şi îi ajutau pe conspiratori : e vorba de şeful Kripoului, Nebe, care comandase o Einsatzgruppe în Rusia, de contele Helldorff, prefectul poliţiei din Berlin, şi de adjunctul lui, contele von der Schulenburg, un alt nazist pocăit. În eventualitatea unui puci, ei ar fi avut de jucat un rol extrem de important alături de generalul von Hase, comandantul pieţei din Berlin, şi el membru al conspiraţiei.

Întreaga mişcare era sprijinită de numeroşi comandanţi ai trupelor de ocupaţie din apus : von Stülpnagel,

[1] Pentru a se feri de atentate, Hitler evita orice program dinainte stabilit, modificîndu-l îndeobşte în ultima clipă.

guvernatorul militar al Franței ; von Falkenhausen, guvernatorul militar al Belgiei, și mai ales Rommel, comandantul-șef al grupului de armate B, unicul mareșal care nu respinsese discretele solicitări ale emisarilor trimiși de complotiști, precum și șeful său de stat-major, generalul Hans Speidel. Zdrobitoarea superioritate a armatelor de invazie îi convinsese că forțele germane disponibile n-aveau să poată apăra multă vreme frontul din Normandia și că ar fi trebuit să se mulțumească cu o luptă care cel mult ar fi întîrziat înaintarea aliaților. Ca întotdeauna, Hitler refuzase să ia în seamă argumentele mareșalilor lui.

Dizolvarea Abwehrului a creat mari dificultăți. În timp ce în 1943 au existat cel puțin 6 tentative de asasinare a lui Hitler, în primul semestru al anului 1944 nu a putut nici măcar fi vorba de un singur proiect de acest fel. Stauffenberg și-a dat seama că regimul nu va putea fi răsturnat dacă însuși Hitler nu va pieri. Prezența lui îi paraliza pe generalii care, în plus, se considerau legați de führer prin jurămîntul de credință care fuseseră constrînși să-l depună la moartea lui Hindenburg.

Debarcarea, primele succese al campaniei aliaților în Franța, înaintarea lor în Italia, cucerirea Romei, zdrobirea trupelor germane în răsărit, unde armatele sovietice pătrunseseră în Polonia, i-au dovedit lui Stauffenberg că trebuia să se acționeze fără întîrziere, altminteri nu ar mai fi rămas nimic de salvat.

Conspirația pornea însă de la un punct de vedere greșit. Conspiratorii erau convinși că moartea lui Hitler avea să le dea posibilitatea să trateze cu puterile occidentale pe cale amiabilă. Ei doreau un armistițiu imediat. Nici nu se gîndeau să accepte o capitulare fără condiții. „Planurile de pace" stabilite succesiv de Carl Gördeler vădesc o uimitoare lipsă de realism. Pacea separată cu apusul, așa cum o preconizau ei, nu prevedea nici o slăbire a operațiilor din răsărit. Dimpotrivă, conspiratorii își

închipuiau că după menținerea temporară a unui front redus în perioada instaurării unei noi puteri executive americanii și englezii aveau să li se ralieze pentru a lupta împreună împotriva Uniunii Sovietice. Era o totală ignorare a acordului de la Ialta. Poziția aceasta dovedește că, chiar dacă complotul ar fi reușit, cursul evenimentelor nu s-ar fi schimbat prea mult. După moartea lui Hitler, noii conducători ai Germaniei — pînă mai ieri complotiști — și-ar fi văzut propunerile respinse de țările occidentale. Fără să mai vorbim de respectarea angajamentelor luate la Ialta, este greu de imaginat ca un om ca Churchill să fi renunțat la o capitulare fără condiții în momentul cînd situația militară era atît de temeinic asigurată. Este probabil că, în fața acestui refuz, noul guvern german, compus în întregime din militari, ar fi optat pentru continuarea războiului.

Spre deosebire de Gördeler și Beck, se pare că Stauffenberg și cei din anturajul lui ar fi avut o imagine mai realistă a situației. Prăbușirea tuturor fronturilor le dovedea că rezistența propovăduită de Hitler ar fi însemnat pentru întreaga națiune germană o sinucidere. Continuarea luptelor, care se desfășurau acum în însăși inima țării, avea să provoace distrugerea întregului potențial economic, făcînd sute de mii de victime omenești — milioane poate — și riscînd să facă aproape imposibilă renașterea Germaniei.

Pornind de la această realitate — și fără să rupă legătura cu grupul conducător al lui Gördeler și Beck — Stauffenberg întocmi planul „Walkyria" : asasinarea lui Hitler, apoi instalarea imediată la Berlin a unui guvern militar care, cu ajutorul trupelor Wehrmachtului, să neutralizeze cele mai primejdioase organe naziste : SS-ul, Gestapoul și S.D.-ul. Stauffenberg, care la sfîrșitul lunii iunie primise gradul de colonel, fusese numit în același timp șef al statului-major al armatei din interior, post care-i îngăduia în mod regulat să participe la conferin-

țele cartierului general al führerului. Au început deci pregătiri intense. Rezultatul lor a fost atentatul din 20 iulie.

O conferință importantă, care urma să marcheze ofensiva sovietică în Galiția, a fost convocată pentru 20 iulie. Keitel l-a chemat pe Stauffenberg la cartierul general din Rastenburg ca să dea raportul cu privire la constituirea primelor unități ale armatei din interior, care avea menirea să apere fiecare sat german și care ulterior avea să devină Volksturmul. În aceeași zi, la ora 14,30, Mussolini, refugiat acum în Germania, urma să facă o vizită la marele cartier general al prietenului său. Orarul fusese stabilit cu precizie.

Stauffenberg sosi deci la *Wolfsschanze*[1], aducînd pentru a doua oară în servieta sa o bombă cu exogen — un explozibil de fabricație engleză care provenea din vechile stocuri secrete ale Abwehrului. De data aceasta era ferm hotărît s-o utilizeze.

La ora 12 și 30 de minute, Keitel și Stauffenberg intrară în baraca folosită ca sală de ședințe. Cu cîteva minute înainte, Stauffenberg pusese în funcțiune mecanismul bombei, care era cu explozie întîrziată; această explozie urma să se producă la ora 12 și 40 de minute. Ședința începuse. La 12 și 36 de minute, Stauffenberg și-a pus servieta pe podea și a împins-o ca s-o sprijine de unul dintre picioarele masive ale mesei. Ea se afla la mai puțin de 2 metri de Hitler. După aceea, pretextînd o comunicare urgentă pentru Berlin, se strecură afară din sală. În acest timp, colonelul Brandt își continua expunerea cu privire la situația din Galiția. Aplecîndu-se asupra hărții, se împiedică de servieta lui Stauffenberg. O luă și o mută de cealaltă parte a piciorului mesei, care se găsea acum între bombă și Hitler.

[1] „Bîrlogul" sau „Ascunzătoarea lupului" — nume dat de Hitler cartierului său general din Rastenburg, instalat în mijlocul pădurii.

La ora 12 şi 45 de minute, o explozie formidabilă aruncă în aer baraca, deşi avea pereţi solid construiţi. Stauffenberg, care se afla la vreo 200 de metri de locul exploziei, văzu acoperişul sărind în aer, flăcări, fum şi frînturi de obiecte zburînd pe ferestre, care fuseseră smulse. Nu se îndoi nici o clipă că Hitler, precum şi toţi cei aflaţi în sală muriseră. În realitate, colonelul Brandt fusese ucis, 2 generali răniţi mortal şi majoritatea celorlalţi din asistenţă răniţi mai mult sau mai puţin grav. Hitler, în schimb, scăpase aproape neatins, mulţumită piciorului mesei care îi slujise drept pavăză.

Stauffenberg nu avu însă prilejul să afle acest lucru. Sigur de reuşită, alergase pînă la pista de aviaţie din imediata apropiere şi se şi afla în zbor spre Berlin. Acolo însă îl aştepta o surpriză neplăcută. Contrar planului stabilit, conspiratorii de la Berlin nu trecuseră la acţiune. Voiau să aibă mai întîi certitudinea morţii lui Hitler. De aceea, nu lansaseră — aşa cum fusese înţelegerea — prin radio proclamaţia prin care se anunţa moartea führerului şi constituirea unui nou guvern, în care Beck ar fi devenit şeful statului, iar mareşalul von Witzleben comandant al Wehrmachtului.

Stauffenberg le dădu asigurări că Hitler murise şi îi convinse să treacă la acţiune. Se pierduse însă un timp preţios, şi această întîrziere, mai mult decît eşecul atentatului, avea să împiedice reuşita puciului.

În timp ce primele ordine porneau spre garnizoane, cîţiva dintre conspiratori, dintre cei mai de seamă, aflară că Hitler fusese numai uşor rănit. Către ora 15 şi 30 de minute, comunicaţiile cu Rastenburgul, pe care un complice al lui Stauffenberg le tăiase în momentul atentatului, au fost restabilite. Din momentul acela, cei mai puţin curajoşi au fost cuprinşi de panică. Nădăjduind să-şi salveze pielea, ei şi-au abandonat prietenii şi au

refuzat să mai joace rolul pe care-l acceptaseră cu cîteva zile în urmă [1].

Cei care se arătaseră dispuşi să-i sprijine pe conspiratori în cazul în care acţiunea lor ar fi reuşit căutau acum să-i evite sau încercau chiar să-i aresteze, aşa cum a făcut, de pildă, generalul Fromm. Cu cîteva rare excepţii, generalii, pe care dinamismul lui Stauffenberg reuşise să-i însufleţească o clipă, redeveniră ceea ce fuseseră de fapt în permanenţă : nişte oportunişti laşi. Cu chiu, cu vai, la ora 19 şi 30 de minute, feldmareşalul Witzleben transmise prin radio o telegramă prin care ordona militarilor să preia pretutindeni puterea. Acelaşi ordin, transmis la ora 13, ar fi putut salva situaţia, de vreme ce Göbbels, înştiinţat de atentat, primise abia după ora 16 ordin să anunţe prin radio că führerul este viu şi nevătămat.

Himmler, numit comandant-şef al armatei de interior (vechiul lui vis se realizase, în sfîrşit !), zbura spre Berlin ca să preia conducerea represaliilor. Schellenberg, ajutat de Skorzeny, reuşise deja să-şi atragă de partea lui o parte din trupele care se alăturaseră conspiratorilor.

La ora 1 noaptea, Hitler vorbi la posturile de radio. Puciul eşuase. Începu o represiune sîngeroasă.

Către ora 16, cei care participaseră la conspiraţie în cadrul trupelor de ocupaţie de la Paris, Praga şi Viena aflară că atentatul se desfăşurase conform planului stabilit. Către ora 19 şi 30 de minute, Beck îi telefonă lui von Stülpnagel, reînnoind ordinul de executare a măsurilor stabilite. Stülpnagel acceptă, deşi o defecţiune catastrofală compromisese, de la bun început, succesul operaţiei. Mareşalul von Kluge, numit recent de Hitler în locul lui von Rundstedt la conducerea forţelor din vest, le promisese sprijinul său „în cazul în care

[1] De pildă, generalul Herfurth, care, după ce pornise să îndeplinească sarcina care-i revenea, se sperie şi participă la reprimarea conspiraţiei, fapt care nu l-a scutit ulterior de ştreang.

atentatul va reuși". Comunicatul oficial transmis prin radio la ora 19 îl informă că Hitler fusese doar rănit. Kluge dădu atunci înapoi. La ora 19 și 30 de minute, primi însă mesajul lui Witzleben, care afirma că Hitler murise, și păru să se alăture din nou complotiștilor. La ora 20 și 15 minute, un comunicat direct al O.K.W.-ului îi confirmă eșecul atentatului, și Kluge se dezise din nou de conjurați. Refuzul lui — de astă dată definitiv — avea să aibă consecințe grave. Conspiratorii de la Paris însă, care lansaseră deja ordine, erau hotărîți să-și ducă acțiunea pînă la capăt. Chiar în cazul unui eșec al complotului la Berlin, nimic nu i-ar fi împiedicat să continue acțiunea în Franța și să se declare deschis dizidenți. Nu încăpea îndoială că un asemenea act ar fi avut uriașe repercusiuni chiar asupra situației din Germania. Dispozițiile au fost deci menținute.

La ordinul generalului von Boineburg, comandantul „Marelui Paris", către ora 21, niște detașamente din batalionul 2 al regimentului 1 de gardă, cantonat la Școala militară, încercuiră clădirile din bulevardul Foch, domiciliul particular al lui Oberg, birourile din strada Saussaies și pe cele din bulevardul Lannes și pătrunseră în ele cu revolverul în mînă. SS-iștii nu opuseră nicăieri nici cea mai mică rezistență. La ora 23, aproape toți cei 1 200 de SS-iști cantonați la Paris, ca și oamenii din Gestapo și S.D., erau închiși. Oberg însuși fusese arestat de generalul Brehmer în timp ce-i telefona lui Abetz. El se lăsase dezarmat fără să protesteze. Un singur om nu fusese găsit: Knochen. Se dusese să cineze la prietenul lui Zeitschell, de la ambasadă. Unul dintre subalternii săi îl chemă la telefon, cerîndu-i să vină urgent în bulevardul Foch. Bănuind ceva, Knochen preferă să treacă mai întîi pe la generalul Oberg. Acolo află însă de arestarea acestuia și fu el însuși arestat. Condus în bulevardul Foch, îl găsi în biroul lui pe generalul Brehmer. Puțin după miezul nopții, toți șefii SS, Oberg,

Knochen, împreună cu șefii serviciilor Gestapoului și ai S.D.-ului erau arestați. Ei se aflau la hotelul „Continental", pe strada Castiglione. La ordinul generalului Boineburg, ale cărui birouri se aflau în imediată apropiere, la hotelul „Meurice", ei fură duși acolo, pînă avea să li se hotărască soarta.

Dar în timp ce la Școala militară se dădeau primele dispoziții pentru executarea, în dimineața următoare, a șefilor Gestapoului și ai S.D.-ului pe care consiliul de război al conspiratorilor urma să-i condamne, von Kluge făptuise ultima sa trădare[1]: el dăduse alarma la Berlin, semnalînd acolo „inadmisibila" atitudine a lui Stülpnagel.

Concomitent, Stauffenberg îl chemă de la Berlin pe Stülpnagel și le anunță conspiratorilor de la Paris eșecul puciului. „Ucigașii care vin să mă răpună sînt deja la ușa mea" — spuse el înainte de a pune receptorul în furcă.

Cu toate acestea, conspiratorii nu se resemnară să abandoneze partida. Un obstacol neprevăzut avea însă să le vină de hac. De îndată ce von Kluge îl denunță pe Stülpnagel, Berlinul îl puse la curent cu aceste evenimente pe amiralul Krancke, comandantul-șef al grupului de vest al Kriegsmarinei. Conspiratorii — obișnuiți să elaboreze planuri numai în ceea ce privea armata de uscat — nu ținuseră de loc seama de forțele marine. Cînd Krancke primi de la Berlin ordin să intervină, el puse în stare de alarmă trupele de marină împrăștiate prin Paris și, de la cartierul lui general din La Muette, dădu statului-major un ultimatum prin care amenința că dacă Oberg și SS-iștii nu vor fi puși imediat în libertate va face uz de arme. Era lovitura de grație. Conti-

[1] Lașitatea lui nu l-a salvat. Destituit pentru vina de a nu fi dezvăluit la timp existența conspirației, el s-a sinucis. la 9 august, în apropiere de Clermont-en-Argonne, înghițind o doză de cianură. Preferase să moară decît să se înapoieze în Germania, unde se temea că va fi judecat și spînzurat.

nuarea unor operaţii lipsite de orice şansă ar fi însemnat o crimă. Către ora 1 noaptea, cînd la Berlin începuseră represaliile, militarii de la Paris au fost nevoiţi să-i elibereze pe cei arestaţi şi să le înapoieze armele. În dimineaţa următoare, totul reintrase în normal: locuitorii Parisului nu au bănuit nici o clipă ce evenimente extraordinare avuseseră loc în noaptea aceea în cercul închis al statului-major german de la Paris.

La Berlin, principalii şefi ai conspiraţiei au fost lichidaţi în noaptea de 20 spre 21 iulie. Superiorul direct al lui Stauffenberg, generalul Fromm, care ieşise foarte feştelit din această afacere, speră să-şi poată salva pielea comiţînd un ultim act de laşitate. De îndată ce avu certitudinea că puciul nu mai avea şanse de reuşită, adună cîţiva ofiţeri subalterni — care, ca şi el, îşi revizuiseră poziţia în ultima clipă — şi, către ora 23, pătrunseră în birourile Ministerului de Război din Bendlerstrasse, unde îi arestară pe Stauffenberg, Beck, generalul Olbricht, colonelul Merz, Häften şi Höpner, adică întregul stat-major al puciului.

Ca să se descotorosească de martorii primejdioşi, el declară că Stauffenberg, Olbricht, Merz şi Häften fuseseră condamnaţi la moarte de „o curte marţială". Lui Beck i s-a întins un revolver, cu îndemnul de a se sinucide. Încercă s-o facă, dar cu atîta neîndemînare încît nu reuşi decît să se rănească. În timp ce Stauffenberg şi cei 3 camarazi ai lui erau împuşcaţi în curtea ministerului, la lumina farurilor unei maşini militare, Beck rata şi al doilea glonte. Atunci, la ordinul lui Fromm, un sergent îl tîrî pe culoar şi îl lichidă cu un glonte în ceafă.

După cîteva minute, Skorzeny, însoţit de un pluton SS, năvălea în minister. La ora 1 noaptea, cînd Hitler a putut, în sfîrşit, să vorbească la radio, complotiştii rămaşi în viaţă erau deja închişi în celulele Gestapoului din Prinz Albrechtstrasse.

În cîteva ore, Himmler și SS-ul zdrobiră armata. Era pentru prima oară cînd un grup de militari îndrăzniseră să-i înfrunte pe negrii lor rivali. Laşitatea camarazilor lor îi pierduse însă. Himmler triumfa. Gestapoul preluă controlul absolut pe care-l visa de ani de zile și începu o anchetă care avea să-i îngăduie ca — scotocind prin actele cele mai secrete ale statelor-majore — să se răfuiască cu toți vechii lui dușmani.

La Paris, Knochen înnoredință conducerea anchetei lui Stindt, succesorul lui Bömelburg la conducerea Gestapoului. Locotenent-colonelul Hofacker, care asigurase legătura între Stülpnagel și grupul din Berlin, colonelul von Linston, locotenent-colonelul Fink și Falkenhausen[1] au fost arestați.

Stülpnagel a fost convocat de urgență la Berlin, a doua zi după puci. Raportul lui von Kluge își făcuse efectul. Stülpnagel înțelese imediat că era pierdut. În ziua de 21, pe la amiază, el porni cu mașina spre Berlin. O pană de motor îl opri la Meaux. Abia pe la ora 15 sosi o altă mașină ca să-l ducă mai departe. Înainte de Verdun, Stülpnagel ceru șoferului să modifice ruta, și mașina se îndreptă spre Sedan, străbătînd cîmpurile de bătălie unde luptase în 1916, pe vremea cînd era tînăr căpitan. După Vacheraucheville, Stülpnagel îndreptă mașina spre Meusa, unde coborî și-i ordonă șoferului să meargă mai departe pînă în satul cel mai apropiat, unde avea să-l urmeze pe jos, „ca să-și mai dezmorțească picioarele". Nici nu apucase bine mașina să se îndepărteze, cînd Stülpnagel își trase un glonte în tîmplă și se prăbuși în rîu.

Scos din apă de șoferul lui și transportat la spitalul militar din Verdun, Stülpnagel fu salvat. Dar glontele, care străbătuse cutia craniană, îl orbise.

---

[1] Falkenhausen și Hofacker au fost arestați de elegantul Maulaz, obișnuitul saloanelor pariziene.

S-a restabilit totuşi îndeajuns pentru ca la 29 august să compară, alături de ceilalţi acuzaţi, în faţa fiorosului Freisler şi a sîngerosului lui „Tribunal popular". Toţi au fost condamnaţi la moarte şi spînzuraţi în curtea închisorii Plötzensee din Berlin. Cu o cruzime de neînchipuit, ei au fost strangulaţi încetul cu încetul, după ce fuseseră spînzuraţi în cîrlige de măcelărie. Hitler spusese : „Vreau să spînzure ca hălcile de carne în măcelărie". Stülpnagel a trebuit să fie dus de mînă pînă sub ştreang. Represaliile au durat mai multe luni şi s-au extins şi asupra prietenilor şi familiilor complotiştilor. Sub masca lor pseudojuridică, ele au întrecut în sălbăticie chiar epuraţia Röhm din 1934.

Himmler şi Kaltenbrunner s-au dedat la o adevărată orgie de cruzimi. S-au efectuat peste 7 000 de arestări şi, probabil, aproape 5 000 de execuţii [1]. Canaris a fost şi el arestat în refugiul lui, deşi nu jucase nici un rol în complotul final. După o detenţiune de mai multe luni, a fost spînzurat în ziua de 9 aprilie 1945. Mişelul Fromm, care a jucat un rol activ în asasinarea lui Beck, Stauffenberg şi a camarazilor lor, a fost împuşcat în martie 1945. Falkenhausen a fost salvat în mai 1945 de trupele americane, tocmai cînd era să fie executat. El avea să fie condamnat însă mai tîrziu ca criminal de război. Mulţi dintre ofiţerii compromişi au preferat să se sinucidă decît să fie arestaţi şi judecaţi. La 14 octombrie a fost silit să se sinucidă şi Rommel.

La Paris, unde Oberg şi Knochen reluaseră conducerea serviciilor lor, evoluţia rapidă a operaţiilor de pe front a frînat cercetările. Generalul Boineburg, care nu făcuse decît să execute ordinele lui Stülpnagel şi ale cărui sentimente personale n-au putut fi precizate, a fost

[1] A fost pomenită cifra de 4 980 de execuţii, care pare a fi reală. Este însă greu să fie dată ca absolut sigură.

trecut în rezervă, iar comandamentul „Marelui Paris" a fost încredinţat generalului von Choltitz.

La sfîrşitul lunii iulie, aliaţii, care îşi consolidaseră acum îndeajuns capetele de pod şi debarcau fără întrerupere trupe şi materiale de război, au dezlănţuit ofensiva pentru eliberarea Franţei. La 24 iulie începu străpungerea frontului către Avranches. La 28 căzură Coutances şi Granville, la 30 — Avranches, la 3 august — Rennes, iar la 10 august — Nantes şi Angers. Între timp, Oberg, Knochen şi serviciile Gestapoului îşi vedeau imperturbabil de îndeletnicirile lor, golind lagărul de la Compiègne, fortul Romainville şi celelalte închisori în care se mai aflau mii de persoane şi trimiţînd spre Germania ultimele convoaie de deportaţi. Aceste ultime transporturi s-au desfăşurat în nişte condiţii îngrozitoare, în plină bătălie, sub o ploaie de bombe, şi au înregistrat mai multe victime decît deportările anterioare. Printre deţinuţii convoiului plecat la 2 iulie din Compiègne au izbucnit crize de nebunie şi încăierări. Căldura copleşitoare, lipsa de apă, desperarea de a se vedea duşi chiar în momentul cînd libertatea părea atît de aproape au făcut din ultimii deportaţi adevăraţi martiri.

Trenurile abia parcurseseră cîţiva kilometri de la Compiègne şi în fiecare vagon se şi aflau mai mulţi morţi. În trenul acela au murit aproape 900 de oameni înainte de a fi ajuns la Dachau.

La 15 august, la două zile după ce von Kluge hotărîse replierea pe toată linia frontului şi cînd canadienii se pregăteau deja să ocupe Falaise, un nou convoi cu 2 453 de deportaţi luă calea Germaniei.

De la mijlocul lunii iulie, cîţiva reprezentanţi ai Rezistenţei încercaseră să ducă tratative cu germanii în vederea încetării deportărilor. D-l Raoul Nordling, consulul general al Suediei, care acceptase delicata misiune

de intermediar, a luat legătură cu von Choltitz, noul comandant al „Marelui Paris", şi cu ambasada Germaniei. D-l Nordling le-a transmis notele şi propunerile întocmite de d-l Parodi, reprezentantul la Paris al generalului König, comandantul forţelor franceze din interior, şi de contele Alexandre de Saint-Phalle. Dar, deşi von Choltitz şi alţi cîţiva s-au arătat favorabili unui acord, nici unul dintre germani nu a îndrăznit să-şi asume răspunderea încheierii lui. La 17 august, Oberg lua ultimele măsuri în vederea plecării sale. Arhivele lui împreună cu fişierele Gestapoului părăsiseră Parisul încă la începutul lunii. În noaptea de 16 spre 17, statul-major al serviciilor poliţiei germane se afla deja la Châlons-sur-Marne. La 17 august au părăsit Parisul toate serviciile, îndreptîndu-se spre Nancy şi Provins. În capitală rămăseseră doar Oberg, Knochen şi cei din anturajul lor, care se grăbeau şi ei să-şi facă bagajele.

Plecarea aceasta iminentă a dat curaj militarilor şi diplomaţilor. În dimineaţa zilei de 17 august, von Choltitz s-a hotărît pe neaşteptate să acţioneze, cu condiţia ca acordul să fie acceptat şi semnat de serviciile Militärbefehlshaberului, care se aflau la hotelul „Majestic". Dar birourile din hotel erau goale. Serviciile administraţiei militare îşi expediaseră în aceeaşi dimineaţă toate arhivele şi porniseră ele însele spre est. În cele din urmă a fost totuşi descoperit un oarecare maior Huhm, care acceptă să-şi depună semnătura în calitate de reprezentant al Militärbefehlshaberului în Franţa.

Intermediarii alergară în grabă la Alexandre de Saint-Phalle, unde a fost redactat în grabă un protocol al acordului.

Cele trei paragrafe ale protocolului semnat de Raoul Nordling şi de maiorul Huhm [1] precizau că „din momentul semnării" acordului d-l Nordling „va prelua conducerea, supravegherea şi răspunderea tuturor deţinuţilor

[1] Maiorul Fritz Huhm a murit în 1945 la Würzburg.

politici" internați în cele 5 închisori, 3 spitale și 3 lagăre folosite drept locuri de detențiune, precum și „a tuturor celorlalte locuri de detențiune și a tuturor trenurilor de evacuare, *fără nici o excepție*, care se îndreaptă în momentul de față spre orice destinație". Autoritățile germane care răspunseseră de ele pînă atunci urmau să predea întreaga lor putere d-lui Nordling.

„Din partea sa, d-l Nordling se angajează să obțină predarea a 5 prizonieri militari germani în schimbul fiecăruia dintre deținuții politici sus-amintiți".

Această ultimă clauză nu a fost niciodată pusă în aplicare. Înaintarea aliaților și retragerea cotropitorilor nu au mai dat ocazie autorităților germane să ceară îndeplinirea ei.

Lucrul cel mai important era să se obțină eliberarea imediată a deținuților francezi înainte ca ei să fie masacrați în închisori, așa cum se întîmplase cu cei din închisoarea de la Caen. Dar dacă porțile închisorilor pariziene au fost într-adevăr deschise la 17 august, lucrurile s-au petrecut cu totul altfel în fortul Romainville și în lagărul din Compiègne. SS-iștii și membri ai Gestapoului și ai S.D.-ului care răspundeau de acest lagăr au refuzat să execute ordinele lui von Choltitz, afirmînd că nu se supun decît dispozițiilor lui Oberg.

La Compiègne, hauptsturmführerul dr. Peter Illers din S.D. a refuzat, așadar, să-i elibereze pe deținuți, cu toate insistențele d-lor de Grammont și de Laguiche, delegați ai Crucii Roșii, și a cerut chiar arestarea tuturor negociatorilor, care au trebuit să se retragă în grabă.

Dînd curs instrucțiunilor lui Oberg, în dimineața următoare, la 18 august, el a expediat un convoi de 1 600 de oameni, care au murit aproape toți în Germania.

Acesta a fost ultimul ordin dat de Oberg în capitala Franței. În aceeași dimineață, Oberg, Knochen și Scheer,

şeful Orpoului, împreună cu ultimii oameni ai Gestapoului, au părăsit Parisul, îndreptîndu-se spre Vittel, unde au instalat un simulacru de direcţie, întrucît O.K.W.-ul anunţase că frontul urma să se stabilizeze în răsăritul Franţei.

La 20 august, Knochen hotărî să trimită la Paris un Sonderkommando, cu misiunea de a rămîne acolo cît mai mult timp cu putinţă şi de a transmite regulat mesaje prin radio cu privire la desfăşurarea evenimentelor. În fruntea Kommandoului se afla Nosek, care făcuse parte din primele grupuri venite să întărească Sonderkommandoul Knochen, în iunie 1940. La 21 august, el porni spre Paris însoţit de 4 maşini, printre care era şi un post mobil de radioemisie, şi de 11 oameni, dintre care 5 erau agenţi francezi. La 23 august, atunci cînd divizia Leclerc se afla deja la Rambouillet, Sonderkommandoul a pătruns în periferia capitalei. Dar atmosfera era încărcată. Parizienii fierbeau de nerăbdare în faţa eliberării lor iminente, şi micul grup risca foarte mult să fie luat prizonier. Nosek s-a hotărît atunci să limiteze cercetările la periferia capitalei. După un tur de recunoaştere spre Poarta Vincennes şi Poarta Montreuil, Kommandoul a făcut stînga-mprejur şi s-a dus să se instaleze la Meaux. Nosek l-a ţinut acolo pînă la 28 august, cînd a fost nevoit să se retragă în grabă. Nu a lipsit mult ca tancurile americane să-i taie drumul de întoarcere.

Ultimii oameni ai Gestapoului părăseau Parisul în aceleaşi condiţii în care sosiseră în 1940. Knochen, sufletul acestui organ, a fost singurul care a ţinut pînă la capăt cîrma sinistrei lui nave, rezistînd adversarilor lui celor mai înverşunaţi, mereu prezent, din prima pînă în ultima zi — de la 14 iunie 1940 pînă la 18 august 1944. Dar pentru el campania din Franţa încă nu se încheiase.

2

LUPII SE SFÎŞIE ÎNTRE EI

În Germania, lichidarea conspiratorilor de la 20 iulie şi înlăturarea lui Canaris [1] au atras o ultimă modificare în serviciile R.S.H.A.-ului. Mil. Amtul, care fusese constituit în februarie în cadrul R.S.H.A.-ului ca să preia serviciile Abwehrului, a fost suprimat. Conducătorul lui, colonelul Hansen, a fost spînzurat, personalul provenind din Abwehr epurat, iar serviciul repartizat între diferite sectoare din Amturile IV (Gestapo) şi VI (S.D. Ausland). Serviciile care se ocupau cu spionajul şi contraspionajul, paraşutările şi sabotajul au fost trecute la Gestapo. S.D.-ului i s-au afectat serviciile care se ocupau cu informaţiile militare. În felul acesta, fiecare grupă a Gestapoului şi a S.D.-ului a fost flancată de cîte o subgrupă, purtînd aceeaşi denumire urmată de menţiunea „Mil.".

Conspiraţia de la 20 iulie l-a convins definitiv pe Hitler că nu putea avea încredere în armată, „această clică reacţionară" pe care se hotărî s-o pună cu botul pe labe.

La propunerea lui Martin Bormann, o serie de tineri membri ai partidului nazist, aleşi pentru fanatismul lor, au fost numiţi ofiţeri şi afectaţi fiecărei unităţi ca să supravegheze atitudinea politică a colegilor lor. Ei îi semnalau direct lui Bormann, crîncenul păzitor al ortodoxismului nazist, tot ceea ce nu li se părea destul de

[1] Canaris a fost executat în aprilie 1945 în lagărul din Flossenburg.

național-socialist. Astfel, ei au denunțat „atitudinea defetistă a corpului de ofițeri din grupul de armate din Silezia", deoarece ofițerii aceștia, greu încercați într-o îngrozitoare și nesfîrșită campanie, nu mai rezistau asalturilor sovietice.

Himmler, ajuns în culmea gloriei, obținuse, în sfîrșit, comanda unui grup de armate. Anul 1944, care era pe sfîrșite, adăugase 7 noi divizii SS-ului său. Două noi brigăzi trebuiau constituite, la sfîrșitul anului, cu „voluntari" olandezi și francezi. Ciudați voluntari mai erau și milițienii aceștia, care fugeau în furgoanele dușmanului de frica pedepsei care-i aștepta în propria lor țară și care, odată înrolați, au alcătuit acea faimoasă SS-Freiwilligen-Sturmbrigade Charlemagne.

Ca să dea curs unui ordin formal al lui Hitler, trupele germane au opus rezistență în estul Franței. Trupele aliate au ajuns la Rin și la întreaga frontieră germană abia la începutul anului 1945.

La 20 august, Oberg și Knochen își instalaseră cartierul general la Vittel. Imediat le-au și sosit două știri proaste. Prima era o scrisoare plină de insulte din partea lui Himmler. Reichsführerul le reproșa în termeni foarte aspri faptul că la 20 iulie se lăsaseră arestați fără să opună nici o rezistență și punea la îndoială curajul și buna lor credință. Cîteva zile mai tîrziu, la sfîrșitul lunii august, Kaltenbrunner l-a rechemat cu brutalitate pe Knochen la Berlin. La primirea convocării, Knochen nu și-a mai făcut nici o iluzie. În timpul cît stătuse la Paris, nu se atinseseră de el ca să nu dăuneze bunului mers al serviciilor Gestapoului. Sfîrșitul ocupației din Franța punea capăt acestei ocrotiri, și dușmanii lui reușiseră, în sfîrșit, să-l piardă. Într-adevăr, abia ajuns la Berlin, Kaltenbrunner îi aduse la cunoștință că fusese degradat și că era trecut în Waffen-SS ca simplu soldat.

Knochen a fost imediat înrolat în Leibstandarte Adolf Hitler şi trimis pe cîmpul de instrucţie de la Benechau, în Cehoslovacia, ca să urmeze nişte cursuri de pregătire pentru luptele antitanc. Era pe punctul de a fi înrolat într-o unitate combatantă, cînd fu chemat din nou la Berlin. De astă dată fusese chemat însă ca să i se aducă la cunoştinţă că reintrase în graţiile lui Himmler şi că avea să primească o funcţie în R.S.H.A. La 15 ianuarie, Knochen a fost repartizat la un serviciu însărcinat cu organizarea activităţii noilor grupe S.D. care aveau să îndeplinească pe viitor funcţiile fostului Abwehr. Prăbuşirea Germaniei avea să-l împiedice să-şi ducă misiunea pînă la capăt.

La Vittel, Knochen fusese înlocuit cu obersturmbannführerul Suhr, fostul şef al secţiei din Toulouse. Himmler ordonase reconstituirea unei organizaţii pe minuscula porţiune de teritoriu francez încă ocupat, care trebuia folosit ca bază pentru introducerea de agenţi în Franţa eliberată. Agenţii aceştia urmau să fie recrutaţi mai ales dintre foştii colaboraţionişti francezi refugiaţi în Germania.

În septembrie, Himmler sosi la Gérardmer, în vizită la generalul Blaskowitz, care, după ce comandase grupul de armate G, preluase comanda grupului de armată H. Himmler s-a folosit de acest prilej ca să-şi inspecteze agenţii. Acesta avea să fie ultimul drum al lui Himmler în Franţa. Puţin după aceea, Oberg s-a instalat la Plainfaing, în apropiere de Saint-Dié. Acolo primi vizita lui Darnand şi a adjunctului său, Knipping, veniţi să-i ceară sprijin ca să obţină o ameliorare a condiţiilor materiale, foarte proaste, în care se aflau miliţienii cantonaţi în lagărul de la Schirmek, aşteptînd regruparea lor în Germania.

Din Plainfaing a trimis Oberg ultimul său ordin important adresat populaţiei unei localităţi franceze. La 8 noiembrie, populaţia din Saint-Dié a primit ordin să

evacueze orașul. Ordinul acesta fusese emis de Oberg[1] la 7 noiembrie. Între 9 și 14, orașul a fost supus jafului, stocurile din uzine prădate, uneltele și mașinile trimise în Germania, după care toate instalațiile care nu putuseră fi demontate au fost dinamitate. În cele din urmă s-a dat foc caselor. Pîrjolul a ținut 3 zile. 10 bărbați, care încercaseră să-și salveze lucrurile, au fost împușcați pe loc. În sfîrșit, toți bărbații între 16 și 45 de ani au fost „rechiziționați pentru a efectua lucrări de apărare". În realitate, cei 943 de locuitori astfel adunați au fost deportați.

La 18 noiembrie, Oberg și statul său major au părăsit Plainfaingul, retrăgîndu-se la Rougemont, în apropiere de Belfort. Acolo nu au rămas decît cîteva zile. Retragerea a continuat prin Guebwiller și Ensisheim. La 1 decembrie, Oberg, Suhr și serviciile lor au trecut definitiv Rinul, ajungînd în aceeași seară la Friburg. În ziua de 3 decembrie, grupul ajunse la Zwickau, în apropiere de frontiera cehoslovacă, unde serviciile se instalară din nou, conform ordinului primit de la Himmler.

După puțin timp, Oberg a luat comanda grupului de armate Weichsel. Era acum subordonat direct lui Himmler, care devenise el însuși comandant-șef al grupului de armate. Oberg, care-și încheiase faza polițienească a carierei lui, revenea, așadar, în rîndurile SS-ului combatant.

Timp de cîteva luni, serviciile Gestapoului au continuat să se îngrijească de soarta Franței. Dr. Kaiser organiză la Friburg și Stetten, în apropiere de Sigmaringen, cîteva școli de sabotaj și spionaj, care aveau mai multe sucursale specializate.

[1] Un afiș lipit pe zidul primăriei din Saint-Dié explica, într-o franceză șovăielnică, motivele acestei evacuări: „Este intenția Wehrmachtului de a îndepărta populația după posibilitățile existente din zona de luptă pentru a o cruța de victime și suferințe".

Skorzeny a organizat la Friedenthal un centru de pregătire pentru agenți de informație și sabotori. Cele trele acestea de spionaj își recrutau agenții dintre foști membri ai P.P.F-ului, ai R.N.P.-ului și, mai ales, ai miliției și ai M.S.R.-ului (foștii cagularzi) trecuți în Germania. Darnand a fost primul care și-a oferit oamenii hauptsturmführerului Detering. Împreună cu adjunctul său, oberscharführerul dr. Hinrichs, acesta avea sarcina să recruteze agenți la Sigmaringen. Detering era șeful Kommandoului „Fuchs" („Vulpe"), însărcinat cu infiltrarea de agenți în Franța.

În cele din urmă, Darnand a fost autorizat să creeze pentru miliție o școală specială administrată și condusă de milițieni francezi și „ajutată" de instructori din S.D. și Gestapo. Serviciul acesta „autonom" a funcționat sub conducerea milițianului Degans și a adjunctului său, Filliol, vechi ucigaș din organizația cagularzilor, ajuns ulterior unul dintre călăii „Serviciului 2" din miliție [1]. Darnand a ajuns chiar să întocmească un proiect de alcătuire a unui „maquis alb" în Franța.

Oficinele acestea de spionaj abia dacă au reușit să strecoare în Franța cîteva zeci de agenți și sabotori. Unii au fost introduși clandestin prin Elveția, prin punctul de frontieră de la Lörach, în apropiere de Basel. Mulți au fost arestați de poliția elvețiană. Cîțiva au reușit să pătrundă în Franța și uneori să se înapoieze chiar în Germania după îndeplinirea misiunii. Majoritatea au fost însă destul de repede arestați.

O serie de agenți au fost parașutați în Franța în containere capitonate, căci parașutările se efectuau noaptea, iar săriturile efectuate în asemenea condiții sînt primejdioase pentru parașutiștii insuficient antrenați. Parașutări de acest fel s-au produs îndeosebi în Corrèze. Agenții aceștia au fost arestați la numai cîteva

[1] Filliol a lăsat o sinistră amintire în regiunea Limoges, unde a operat sub numele de „Denis".

de după aterizare, înainte de a-şi fi îndeplinit misiunea. Unii dintre ei s-au sinucis în momentul arestării cu capsula de cianură care le fusese înmînată la plecare.

Tentativele acestea de acţiune în spatele frontului aliaţilor au eşuat aproape complet. La începutul anului 1945, situaţia militară a germanilor devenise disperată.

Creat din violenţă, adăpat de-a lungul a 12 ani cu crime şi orori, nazismul se prăbuşea încet în ruine şi sînge, împingînd spre dezastru un popor întreg.

În haosul wagnerian care se abătuse asupra lor, credincioşii de ieri, naziştii ortodocşi şi neînduplecaţi, marile căpetenii, stăpînii ţării căutau cu desperare o portiţă de scăpare, încercînd să mizeze pe propria lor carte, uneori cu o inconştienţă totală.

Fiecare dintre oamenii aceştia atotputernici îşi pîndeau vecinii, simţindu-se, la rîndul lor, spionaţi. Cea mai mică eroare de calcul putea să-i coste viaţa. Camuflat în bunkerul lui de la Cancelaria Reichului, Hitler simţea cum trosneşte pretutindeni în jur imaginarul edificiu al puterii lui [1]. El ştia că toţi cei care pînă mai ieri îl adulau şi ar fi comis cele mai mari josnicii pentru a merita un cuvînt de laudă din partea lui acum nu se mai gîndeau decît cum s-o şteargă. Dar, asemenea faraonilor din vechiul Egipt, el refuza să dispară singur. Cei pe care îi dusese împreună cu el spre culmile gloriei trebuiau să-l urmeze şi în moarte. Privirea lui dementă scruta chipurile pe care teama se ascundea sub masca severităţii şi a dîrzeniei, căutînd să descopere semnele trădării. Hitler hotărîse ca nici unul dintre ei să nu scape de sfîrşitul care-l aştepta pe el însuşi.

Teribilul führer, care electriza odinioară masele, căpetenia războinică, conducătorul maselor nu mai era acum decît o epavă : bolnav, copleşit de povara înfrîn-

[1] La sfîrşitul lunii noiembrie 1944, Hitler a părăsit Rastenburgul, instalîndu-şi cartierul general la Berlin.

gerii, privirea lui arzătoare de fiară încolțită arunca o lumină înfiorătoare pe obrazul scofîlcit, purtînd încă de pe atunci pecetea morții.

Nimeni nu putea să pătrundă în Cancelarie fără să treacă prin controlul SS-iștilor care stăteau pretutindeni de pază. De la înființarea Leibstandartei, la începutul regimului, ei vegheaseră tot timpul asupra lui Hitler. Răspunzători pentru viața lui, ei erau aproape singurii oameni în care mai avea încredere. Numai ei, oamenii din imediata lui apropiere, membrii curții restrînse, care-i împărtășeau izolarea, erau scutiți de neîncrederea disprețuitoare cu care învăluia întreaga omenire. Bormann trăia în umbra lui. Își doborîse pe rînd rivalii, defăimîndu-i. Himmler, care fusese o clipă atît de aproape de triumful total — de puterea absolută și chiar de înlăturarea atît de dorită a lui Hitler însuși —, era acum discreditat.

Din august 1944 pînă în martie 1945, Himmler fusese omul cel mai puternic din întregul Reich. După eșecul atentatului din 20 iulie, cînd fuseseră înlăturați ultimii săi rivali, el devenise comandant al unui grup de armate — visul lui dintotdeauna. În acea perioadă deținea mai multe titluri și mai multe funcții decît oricare altul. Era ministru de interne și al sănătății, comandant suprem al întregii poliții, al tuturor serviciilor de informații, al serviciilor secrete și de spionaj, civile și militare. În calitate de șef suprem al SS-ului, el dispunea în primăvara anului 1945 de o adevărată armată, alcătuită din 38 de divizii, 4 brigăzi, 10 batalioane sau legiuni (Waffen-Verbände), 10 Kommandouri de statmajor și 35 de corpuri de trupe și grupări independente (Korpstruppen und Sebständige Verbände). Trupele acestea erau puternice și fanatice. În sfîrșit, Himmler controla o mulțime de organizații ale partidului și organe de stat, ale căror ramificații pătrundeau pretutindeni. Odată ajuns comandant de grup de armate, el

inițiie o seamă de manevre prin care urmărea să pună mîna pe puterea militară care-i mai lipsea.

Vechiul lui rival politic, Göring, era practic înlăturat, desconsiderat, băgat în cele mai murdare afaceri și trăia în luxul cel mai țipător. Ribbentrop era și el discreditat. „Înalta lui diplomație" nu înregistrase decît eșecuri; Göring îl numise în mod public „meschinul traficant de șampanie", și führerul rînjise, uitînd, pesemne, că nu de mult îl numea „noul Bismarck".

Goebbels era încă puternic, dar Bormann îl depășea. Cu o tenacitate extraordinară, fanaticul acesta reușise să-și îndepărteze toți rivalii. Reichsleiter, șeful de cabinet al lui Hess, care între 1933 și 1941 avusese funcția de delegat al führerului, fiind ulterior numit el însuși delegat, după fuga lui Hess, și șef al Cancelariei partidului nazist, deveni conducătorul întregului partid. La 12 aprilie 1943, la celelalte titluri pe care le deținea se adăugă și acela de secretar al führerului.

Bormann știa că Himmler era cel mai primejdios dintre rivalii lui; își dăduse foarte repede seama de ce urmărea el. Bormann mai știa că Himmler era departe de a fi un conducător militar în adevăratul sens al cuvîntului și își juca partida mizînd tocmai pe mediocritatea acestuia. Pe această tablă de șah, „pionul" lui Bormann deveni Fegelein.

La cartierul general al führerului, Himmler dispunea de un reprezentant permanent: obergruppenführerul Hermann Fegelein, aghiotantul lui Hitler. Fost rîndaș, ajuns general, Fegelein asigura legătura între cartierul general al lui Himmler, instalat întîi la Baden, mai tîrziu la Prenzlau, și führer. Fegelein se căsătorise cu Gretel Braun, sora Evei. Cumnat neoficial al führerului, el trăia în anturajul acestuia și ca aghiotant și ca rudă a Evei Braun. Bormann, care îl vedea zi de zi, și-a făcut din el un aliat.

Greşelile comise de Himmler ca comandant al grupului de armate au început să fie subliniate, eşecurile lui amplificate, nepriceperea de care dădea dovadă scoasă la lumină. În martie, în urma pierderii Pomeraniei, lui Himmler i s-a luat comanda din motive de incapacitate. În Ungaria, unde situaţia militară devenise catastrofală, contraatacurile erau susţinute de diviziile de elită SS comandate de Sepp Dietrich, unul dintre veteranii nazismului. Bormann întrezări atunci prilejul să-i dea lovitura decisivă lui Himmler.

Diviziilor SS din Ungaria li s-a interzis să poarte brasarda specială specifică trupelor de elită SS. Însuşi Sepp Dietrich a fost lovit de această sancţiune, laolaltă cu toţi ceilalţi ofiţeri şi soldaţi din diviziile cu care pînă atunci se mîndreau nevoie mare regimul şi Himmler: Leibstandarte Adolf Hitler şi Das Reich, cele mai vechi divizii SS, precum şi Hitlerjugend.

Degradarea aceasta colectivă a marcat dizgraţia lui Himmler. De acum înainte, el nu mai era un rival. Timp de cîteva luni, sarcinile militare pe care le avusese îl ţinuseră departe de înaltele lui funcţii poliţieneşti — absenţă primejdioasă într-o perioadă atît de încordată. Bormann, apoi Hitler însuşi luaseră obiceiul să dea direct dispoziţii lui Kaltenbrunner, astfel încît Himmler se văzu îndepărtat de la conducerea reală, nemaifiind la curent cu majoritatea instrucţiunilor date de führer.

„Reichul milenar", vestit de profetul nazismului, îşi trăia ultimele ceasuri. În acel sfîrşit de aprilie 1945, imperiul „rasei de stăpînitori" se reducea la o fîşie îngustă de teritoriu, care se micşora cu fiecare clipă. Victoria partidului nazist asupra duşmanilor săi şi aceea a Gestapoului asupra rivalilor lui fuseseră inutile. În mijlocul ruinelor a ceea ce cu puţin timp înainte fusese capitala Reichului, la cîţiva metri de elegantul „Unter den Linden", asupra căruia aveau să cadă în curînd obuzele sovietice, Hitler — din adîncul bunkerului lui — con-

tinua să lanseze ordine. Ele nu mai ajungeau însă pînă la trupele cărora le erau destinate. În majoritatea cazurilor, trupele acestea nici nu mai existau.

La 10 aprilie, părînd să cedeze insistenţelor celor din jur, Hitler decise să-şi mute cartierul general în văgăuna din „Berghof". Statul său major porni, aşadar, spre Berchtesgaden, el însuşi trebuind să-l urmeze ulterior. În ziua de 12, un bombardament aerian distruse ceea ce mai rămăsese din Cancelarie, care fu cuprinsă de flăcări. La 16, trupele sovietice au străpuns frontul pe Oder şi în Lausitz. Ele înaintau vijelios spre Berlin. Dar Hitler tot acolo se afla. Plecarea lui, fixată pentru data de 20 aprilie, ziua celei de-a 56-a aniversări a naşterii lui, a fost contramandată în ultima clipă. Acum Armata Roşie se afla aproape de Lubben, la 70 de kilometri la sud de Berlin, şi, străbătînd „Spreewald"-ul, înainta spre capitală. La nord, sovieticii atinseseră Oranienburgul şi se aflau la numai 30 de kilometri distanţă.

În noaptea de 20 spre 21 aprilie, 3 persoane au părăsit ruinele Cancelariei cu asentimentul lui Hitler: Ribbentrop, Göring şi Himmler. Hitler renunţase să mai plece la Berchtesgaden. Îşi dăduse şi el seama, în sfîrşit, că intenţia lui de a apăra „citadela bavareză" era irealizabilă. În ultimul discurs rostit în seara zilei de 20, cu prilejul aniversării sale, Hitler anunţă că, orice s-ar întîmpla, hotărîse să rămînă la Berlin. Un post de radioemisie reuşi să difuzeze discursul în ciuda bombardamentelor, care se succedau aproape fără întrerupere.

Göring ascultă îngrozit cuvintele führerului. El petrecuse ziua aniversării alături de Hitler împreună cu „vechii combatanţi" nazişti Himmler, Goebbels, Ribbentrop şi inevitabilul Bormann, care mai erau încă în viaţă. Hermann însă n-avea de gînd să moară. Sfîrşitul acesta sinistru în adîncul bunkerului, sub bombele şi obuzele ruseşti, i se părea nedemn de el. Îşi luase încă dinainte toate măsurile ca să părăsească oraşul. Timpul

trecea. Göring se strecură afară din bunker şi, în întunericul care începuse să se lase, se îndreptă spre reşedinţa lui, unde-l aştepta o adevărată caravană gata de plecare.

Încă de la începutul lunii aprilie, Göring îşi transportase la loc sigur colecţiile. Aceste colecţii constau din opere de artă furate din toate colţurile Europei. Fuseseră necesare două trenuri speciale ca să transporte prada aceasta uriaşă la Berchtesgaden, unde se refugiase a doua soţie a lui, actriţa Emmy Sonnemann, împreună cu fiica sa. Acum, în acest exod spre sud, maşina personală a lui Göring era însoţită de cîteva camioane încărcate cu ultimele lăzi care mai rămăseseră şi de o maşină în care se afla statul lui major. Străbătînd fîşia îngustă de pămînt care mai despărţea trupele americane de cele sovietice, caravana „celui mai credincios paladin al führerului" ajunse nestînjenită la Berchtesgaden în seara zilei de 21 aprilie. Göring nu ştia că la ora aceea Himmler reuşise şi el să fugă şi că avea să fie imitat ceva mai tîrziu de Ribbentrop, amîndoi hotărîţi fiind, ca şi el, să-şi încerce norocul şi fiecare din ei considerîndu-se singurul capabil să-i urmeze lui Hitler.

Göring avea toate motivele să se considere succesorul lui legitim. După ce crease Gestapoul, el se comportase ca un nazist consecvent, fiind şi un susţinător credincios al conducătorului. Prin legea din 29 iunie 1941, Göring era desemnat ca succesor al führerului nu numai în cazul morţii acestuia, ci şi în cazul în care vreo împrejurare oarecare l-ar fi împiedicat pe führer să-şi exercite funcţiile „fie şi numai temporar".

La 23 aprilie, pe baza acestei legi, Göring aprecie că existau toate condiţiile ca să-şi ia în primire moştenirea, de vreme ce, aflîndu-se practic în imposibilitate de a guverna, Hitler declarase în faţa lui Keitel şi a lui Jodl că atunci cînd va sosi momentul să se înceapă tratativele de pace Göring va fi omul cel mai indicat s-o

facă. Cuvintele acestea i-au fost raportate celui în cauză de către generalul de aviație Keller, sosit la Berchtesgaden în ziua de 23 aprilie. Göring consideră că, fără nici o îndoială, „sosise momentul" : pe Elba, trupele americane și trupele sovietice făcuseră joncțiune, iar Armata Roșie terminase încercuirea Berlinului. Sosise deci ceasul ultimului pas spre puterea supremă. În ciuda împrejurărilor, Göring simți o imensă mîndrie.

El îi convocă pe toți fruntașii naziști care se aflau la Berchtesgaden : pe dr. Lammers, șeful Cancelariei Reichului ; pe Philip Bohler, reichsleiter și șeful secretariatului particular al lui Hitler ; pe generalul Koller și pe colonelul Bernd von Brauchitsch, din Luftwaffe, fiul mareșalului și primul aghiotant al lui Göring. Cu toții au fost de acord că hotărîrea führerului de a se închide la Berlin îl punea în imposibilitate să-și mai exercite funcția de conducător. Cu asentimentul lor, Göring îi adresă lui Hitler un mesaj prin radio, cerîndu-i acordul pentru a-și asuma guvernarea Reichului, „avînd întreaga libertate de acțiune în problemele interne și externe". Cum pînă la ora 22 nu sosise nici un răspuns, Göring anunță că avea să „acționeze" spre binele tuturor.

Göring fusese determinat să trimită acest ultim mesaj de un sentiment de teamă față de acela care vreme atît de îndelungată fusese conducător absolut. Judecînd după felul cum evoluau evenimentele, existau puține șanse ca mesajul să poată ajunge și, mai puțin încă, să se primească un răspuns. Așadar, la 23 aprilie 1945, la ora 22, Göring s-a putut considera singura persoană potrivită să înceapă tratativele de pace, a căror tactică o și stabilise. Contrar tuturor așteptărilor însă, mesajul încredințat undelor ajunsese la destinație. Îl recepționase Bormann, care se grăbise să-l prezinte führerului ca pe un act caracteristic de trădare și totodată ca o încercare de uzurpare a puterii. Faptul că se fixase un termen pentru primirea răspunsului, spunea Bormann,

constituia un adevărat ultimatum. Așa cum sperase Bormann în sinea lui, Hitler fu cuprins de o furie turbată. El începu să profereze tot felul de injurii la adresa lui Göring, „morfinomanul, traficantul acela corupt".

Puțin înainte de ora 22, Göring primi un mesaj scurt prin care Hitler îi interzicea să ia orice inițiativă. În același timp se prezentă un detașament SS, condus de obersturmbannführerul Frank, care-l arestă. Era ultima oară cînd Bormann se răfuia cu vechiul lui dușman. El trimisese din proprie inițiativă un mesaj prin radio, ordonînd detașamentului SS din Berchtesgaden să-l aresteze de îndată pe mareșalul Reichului [1], învinuit de înaltă trădare. Așadar, tocmai în clipa în care se credea ajuns în culmea carierei sale, Göring se văzu redus la condiția precară de prezumptiv condamnat la moarte.

A doua zi, la 24 aprilie, cînd Kaltenbrunner veni să arunce o privire asupra prizonierilor (aghiotanții lui Göring fuseseră și ei arestați o dată cu el) și plecă fără să rostească un cuvînt, Göring fu convins că își trăia ultimele clipe. În aceeași zi, Eigruber, reichsstatthalterul din Oberdonau, anunță că toți cei din *Gauul* său care se vor opune voinței führerului vor fi împușcați pe loc, indiferent de rangul lor.

În zadar se zbătea generalul Koller, care rămăsese liber, să obțină eliberarea lui Göring. La 29 aprilie, acesta fu transferat sub pază severă într-un castel învecinat.

La 1 mai, profitînd de sinuciderea lui Hitler din ajun, Bormann adresă un mesaj către șeful gărzii SS prin care îi ordona să vegheze ca „trădătorii din 23 aprilie să nu poată scăpa". Mesajul echivala cu o condamnare la moarte, și tocmai în acest spirit îl și redactase Bormann. Situația se schimba însă din oră în oră. Ame-

[1] Ca să-l situeze deasupra numeroșilor mareșali pe care-i numise, Hitler crease special pentru Göring titlul de „mareșal al marelui Reich german".

ricanii puteau sosi în orice clipă, şi şeful gărzii SS nu îndrăzni să-şi asume răspunderea executării mareşalului Reichului. La 5 mai, SS-iştii au fost foarte fericiţi să-l poată preda pe supărătorul lor prizonier unui mic detaşament din Luftwaffe care trecea pe acolo, înainte de a fugi care-ncotro. Göring era deci liber. El se grăbi să-i ofere lui Dönitz, succesorul lui Hitler, serviciile sale pentru începerea tratativelor cu Eisenhower. Potrivit scrisorii pe care i-a adresat-o nu se îndoia că „o convorbire între mareşali" avea să aibă urmări fericite. Tot mai spera să joace un rol în viitor, deşi armistiţiul fusese semnat la 6 mai. Cînd fu luat prizonier, la 8 mai, de către trupele americane care ocupaseră Berchtesgadenul, el ceru să aibă o întrevedere cu generalul Eisenhower, pentru care pregătise şi o scrisoare. Cînd i se aduse la cunoştinţă că avea să fie tradus în faţa unui tribunal internaţional şi judecat în calitate de criminal de război, împreună cu principalii conducători nazişti, rămase uluit.

Himmler, „cinstitul Heinrich", urmaşul lui Göring la conducerea Gestapoului, fugise şi el din Berlin în seara zilei de 21 aprilie. Dar, în timp ce Göring o ştersese spre sud cu camioanele lui încărcate cu tablouri, Himmler se îndreptă spre frontiera daneză. Şi el avea să caute să scape basma curată, încercînd să trateze cu aliaţii fără să mai ceară aprobarea führerului.

Nu mai era vorba acum de o simplă improvizaţie. Lucidul Schellenberg înţelesese de mult [1] că sfîrşitul războiului era definitiv pecetluit şi că soarta Germaniei (şi mai cu seamă a conducătorilor nazişti) nu va putea fi ameliorată decît prin tratative neîntîrziate cu învingătorii. Din august 1944, Schellenberg conducea toate serviciile de informaţii germane şi primea o mulţime de date privitoare la situaţia din întreaga Europă. Agen-

[1] Schellenberg afirma că înţelesese încă din august 1942, dar el se lăuda mereu cu perspicacitatea lui.

ţii lui din ţările neutre îl ţineau la curent cu dispoziţiile luate de aliaţi şi cu intenţiile acestora. Era limpede că pentru indivizi de teapa lui viitorul se anunţa deosebit de sumbru. Agenţii însă îi puteau facilita unele luări de contact, stabilind legături, organizînd discuţii şi, ulterior, tratative secrete. Schellenberg se hotărî, aşadar, „să-şi salveze pielea" şi, pentru a fi acoperit, se decise să-l atragă şi pe Himmler în joc, lăsîndu-l pe prostul de Kaltenbrunner să ignoreze complet aceste manevre.

În 1944, în cursul verii, Schellenberg izbutise să se întîlnească într-un hotel din Stockholm cu diplomatul american Hewitt, cu care discutase posibilitatea negocierilor. Această primă tentativă nu dădu rezultate, dar Schellenberg îl informă asupra celor petrecute pe Himmler, care, după ce făcu o criză de nervi, se lăsă convins că asemenea luări de contact, purtate în cea mai deplină taină, puteau fi totuşi utile. Schellenberg îl împresură pe Himmler cu insistenţele sale pline de viclenie. În cele din urmă, fu autorizat de către acesta să încheie anumite înţelegeri, pe care le considera ca adevărate asigurări pe viaţă.

La începutul anului 1945, la ordinul lui Schellenberg, dr. Höttl, reprezentantul secţiei a VI-a la Viena, luă legătură la Berna cu generalul american Donovan. Demersurile acestea urmăreau obţinerea unei păci separate cu americanii şi încheierea unei alianţe împotriva Uniunii Sovietice. Alianţa aceasta trebuia să se materializeze prin continuarea în comun a războiului în răsărit ; în acest scop, reprezentantul lui Schellenberg căuta să obţină salvarea grupului de armate Rendulic în vederea eventualei sale utilizări de către americani împotriva sovieticilor. Nici un eşec nu izbutea să-i facă pe nazişti să aprecieze just situaţia în care se aflau : se încăpăţînau mereu s-o pornească pe aceleaşi căi, fără

ieşire. Propunerile lor n-au primit nici un răspuns, în ciuda repetatelor călătorii ale lui Höttl la Berna.

Nu se ştie dacă Schellenberg l-a informat pe Himmler cu privire la demersurile iniţiate sau dacă s-a hotărît să lanseze pe propria lui răspundere aceste baloane de încercare.

La sfîrşitul anului 1944, s-a discutat la statul-major nazist eventualitatea de a ocupa „provizoriu" Elveţia. Schellenberg şi, la insistenţele lui, Himmler s-au declarat împotriva acestui proiect, care a fost în cele din urmă abandonat. Schellenberg începuse tratative serioase în Elveţia. Unul dintre agenţii lui, dr. Langbehn, luase contact cu reprezentanţii aliaţilor, dar Müller şi Kaltenbrunner, aflînd cîte ceva despre aceste tratative, au deschis o anchetă şi Schellenberg a fost silit să dea înapoi.

În schimb, convorbirile începute cu d-l Jean-Marie Musy, fostul preşedinte al Confederaţiei elveţiene, au ajuns la un rezultat pozitiv. Credincios tradiţiilor umaniste ale Elveţiei, d-l Musy se străduia să obţină remiterea către ţara sa a unui cît mai mare număr de evrei deţinuţi în lagărele de concentrare şi a căror soartă părea dinainte hotărîtă : ei urmau să fie masacraţi de îndată ce trupele aliate care pătrunseseră în Germania aveau să se apropie. La sfîrşitul anului 1944, Himmler a consimţit să se întîlnească pentru prima oară cu d-l Musy. A doua întîlnire a avut loc la Wiesbaden la 12 ianuarie 1945. Himmler a acceptat să predea un anumit număr de evrei Elveţiei, considerată ţară de tranzit pentru evreii „autorizaţi să emigreze". În schimb, organizaţiile evreieşti internaţionale, şi în special cele americane, se angajau să plătească un preţ de răscumpărare. În cele din urmă s-a convenit ca la fiecare două săptămîni să fie remişi Elveţiei 1 200 de evrei. Era puţin faţă de zecile de mii de nenorociţi care-şi aşteptau moartea în lagărele de concentrare, dar faptul că un

mic număr dintre ei erau smulşi camerelor de gazare însemna totuşi ceva. Primul tren a ajuns în Elveţia la începutul lunii februarie 1945, şi organizaţiile evreieşti au depus, sub controlul d-lui Musy, suma de 5 000 000 de franci elveţieni. Presa a relatat evenimentul şi unele ziare străine au afirmat că Elveţia acceptase în schimb ca după război să ofere azil principalilor conducători nazişti. Hitler a fost cuprins de o furie turbată. El a interzis pe loc orice nouă livrare de deţinuţi.

D-l Musy nu s-a lăsat totuşi descurajat şi, cu toată vîrsta lui înaintată [1], nu a ezitat să întreprindă numeroase călătorii în Germania, în ciuda bombardamentelor şi a riscurilor pe care le comportau asemenea expediţii. La începutul lunii aprilie a obţinut din partea lui Himmler asigurarea că lagărele de concentrare nu vor fi evacuate, ci vor rămîne intacte pînă la sosirea trupelor aliate. Pînă atunci, deţinuţii erau puşi pe drumuri în nişte jalnice convoaie sau îngrămădiţi în vagoane plumbuite care rătăceau prin Germania în căutarea unor noi lagăre. În anumite locuri se dăduse chiar ordin ca deţinuţii să fie mai curînd masacraţi decît să fie lăsaţi pe mîna aliaţilor. În această situaţie, ascultînd zgomotul luptei care se apropia, nenorociţii din lagăre erau sfîşiaţi între nădejde şi desperare.

În acelaşi sens au fost întreprinse o serie de alte încercări de către Hillel Storch, reprezentantul Congresului mondial evreiesc, de dr. Burckhardt, preşedintele Crucii Roşii Internaţionale, şi de contele suedez Folke Bernadotte. Negocierile acestea, mai mult sau mai puţin secrete, l-au convins pe Himmler de faptul că ar fi putut să joace un rol de frunte în salvarea Germaniei (şi a propriei lui vieţi) încheind un acord internaţional.

[1] Avea pe atunci peste 70 de ani.

Himmler se întîlnise de două ori cu contele Bernadotte, în februarie şi la începutul lunii aprilie 1945. Îi făcuse acestuia aceeaşi promisiune ca şi d-lui Musy: lagărele de concentrare n-aveau să fie evacuate. Cu toate acestea, ezită multă vreme înainte de a-şi lua alte angajamente: obişnuinţa supunerii oarbe faţă de führer şi teama de groaznica pedeapsă care-l aştepta dacă jocul său avea să fie descoperit îl împiedicau să treacă Rubiconul. Dar în acel aprilie decisiv Himmler era deja căzut în dizgraţie. SS-iştii din garda lui personală fuseseră degradaţi. Hitler nu-l mai primea decît arareori. Împrejurările acestea i-au îngăduit deci să se desprindă de dominaţia pe care o exercitase pînă atunci asupra sa stăpînul.

La 19 aprilie, Himmler avu o lungă convorbire cu ministrul de finanţe, Schwering von Krosigk, în timp ce Schellenberg îl „prelucra" pe Seldte, ministrul muncii. Căzură cu toţii de acord: Hitler trebuia să cedeze locul sau să dispară şi Himmler trebuia să-i ia locul pentru a încheia de urgenţă „o pace onorabilă". Conspiratorii de ultimă oră erau tot atît de puţin realişti ca şi predecesorii lor. Himmler credea totuşi că ar putea reuşi, deoarece în cursul ultimelor lor întrevederi contele Bernadotte îi sugerase să-i ia locul lui Hitler, anunţînd în mod public că acesta nu-şi mai putea îndeplini sarcinile din cauza unei maladii grave. Apoi ar fi trebuit să dizolve partidul naţional-socialist. Himmler era gata să treacă la aplicarea acestei tardive lovituri de stat, dar, fiindcă tot mai nutrea o oarecare teamă, voia să se asigure mai întîi că aliaţii vor accepta să ducă tratative cu el.

La 21 aprilie, cum părăsi Cancelaria Reichului, Himmler se întîlni cu Schellenberg. Acesta îl aştepta ca să-l însoţească la spitalul Hohenlychen, într-o suburbie a Berlinului, unde fusese organizată o întrevedere cu contele Bernadotte. Himmler făgădui că va îm-

piedica evacuarea lagărului de la Neuengamme, din apropiere de Hamburg, după care îi ceru contelui Bernadotte să transmită propunerile lui generalului Eisenhower, căruia-i solicita o întrevedere. Cum Bernadotte s-a străduit să-i spulbere iluziile cu privire la posibilitatea de a juca vreun rol politic în viitoarea Germanie, întrevederea a rămas fără nici un rezultat.

Himmler era totuşi decis să se agaţe de acest ultim colac de salvare, care părea să-i scape exact în momentul cînd credea că pune mîna pe el. Imediat după întrevederea de la Hohenlychen, Bernadotte o pornise înapoi spre Suedia, prin Lübeck. Himmler hotărî să-l ajungă din urmă, venind cu noi propuneri de încetare a ostilităţilor şi de înlăturare a lui Hitler, pe care, în cele din urmă, o acceptase. Schellenberg porni, aşadar, spre Lübeck în calitate de cercetaş. Cînd ajunse însă acolo, află că Bernadotte trecuse deja frontiera daneză şi se găsea la Apenrode, la nord de Flensburg. Reuşi totuşi să dea de el, prin telefon, şi obţinu o întrevedere la Flensburg, la frontiera germano-daneză. Acolo Schellenberg îşi desfăşură toată măiestria lui diplomatică ca să-l convingă pe conte să se înapoieze cu el la Lübeck, unde Himmler tocmai sosise. Cu toate că era convins de inutilitatea acestei călătorii, Bernadotte acceptă. Ultima întrevedere a avut loc în seara zilei de 23 aprilie, la ora 11, în pivniţa consulatului Suediei. Convorbirea s-a desfăşurat la lumina palidă a lumînărilor, căci Lübeckul, supus unor bombardamente aproape continue, era lipsit de curent electric. După tratative, care au durat 5 ore, contele Bernadotte acceptă să supună propunerile lui Himmler guvernului ţării sale, singurul în măsură să aprecieze dacă puteau fi transmise aliaţilor.

Himmler scrise pe loc o scrisoare adresată ministrului de externe al Suediei, d-l Christian Günther, prin care-l ruga pe acesta să intervină pe lîngă americani.

A doua zi însă, ultimele speranțe ale lui Himmler fură spulberate de o declarație a președintelui Truman prin care se respingea total orice încercare de capitulare parțială din partea Germaniei.

La 22 aprilie, Himmler află că Hitler dăduse ordin ca dr. Brandt, fostul lui medic personal, să fie executat, pentru că își trimisese soția la americani. Brandt fusese arestat în Thuringia, ceea ce dovedea că, din adîncul bunkerului său, führerul se mai făcea încă ascultat.

Cu toate acestea, faraonul dement, pe jumătate îngropat în mormîntul lui subteran, știa că pentru el nu mai exista nici o nădejde. La 22 aprilie, în fața colaboratorilor săi, Hitler spusese: „Războiul e pierdut... Am să mă omor..." În ziua următoare, vestea „trădării" lui Göring îl făcu să-și recapete puțin din energia sa. Aţîţat de Bormann, tuna și fulgera împotriva trădătorilor și laşilor și dădea ordine să fie pedepsiți. În ziua de 24, Berlinul era cu desăvîrșire încercuit. Cu toate acestea, Hitler începu din nou să spere că asediații vor fi eliberați de „armata lui Wenck". Dar armata lui Wenck era o armată fantomă. La 27 aprilie nu mai încăpea nici o îndoială că ea n-avea să mai ajungă niciodată la Berlin.

Un incident petrecut în ajun spori și mai mult furia führerului. Fegelein, „cumnatul" lui Hitler, părăsise și el bunkerul. În ziua de 27, aflînd despre această dispariție, Hitler trimise cîțiva SS-iști în căutarea lui. Ei puseră imediat mîna pe el și îl aduseră înapoi în bunker, de astă dată ca arestat. A doua zi, la 28 aprilie, postul de radiorecepție, care funcționa încă, prinse B.B.C.-ul tocmai cînd crainicul englez citea un comunicat al agenției Reuter, din sursa Stockholm, în care se vorbea despre întrevederea contelui Bernadotte cu Himmler și despre propunerile de capitulare ale acestuia. Această ultimă trădare provocă obișnuita criză de furie din partea lui Hitler și declanșă o serie

de ultime hotăriri. Trupele sovietice, care-şi făcuseră intrarea în Berlin, se apropiau de Potsdamerplatz. Ultimul asalt era inevitabil. Ca să-şi potolească furia, Hitler ordonă ca Fegelein să fie împuşcat în curtea Cancelariei, după care trimise în grabă după un ofiţer de stare civilă. În timpul nopţii se căsători cu Eva Braun, care de ani de zile era amanta lui, şi îşi dictă testamentul uneia dintre secretare.

Göring şi Himmler erau renegaţi, destituiţi, memoria lor înfierată : „Trecînd peste lipsa lor de loialitate faţă de mine, Göring şi Himmler au făcut un rău considerabil poporului şi naţiunii întregi, tratînd în taină cu inamicul împotriva mea şi fără încuviinţarea mea şi încercînd să pună mîna în mod ilegal pe conducerea statului". Amîndoi erau excluşi din partidul nazist, privaţi de toate gradele, funcţiile şi demnităţile. Ca succesor al lui Hitler era desemnat amiralul Dönitz, care primea totodată şi titlurile de preşedinte al Reichului şi comandant suprem al forţelor armate.

Într-un al doilea testament, particular, Hitler îl desemna pe Bormann ca executorul său testamentar, însărcinîndu-l să vegheze la aplicarea dispoziţiilor luate de el într-un alt testament din 2 mai 1938, prin care lăsa toate bunurile sale personale partidului naţional-socialist, cu obligaţia de a vărsa diverse sume familiei, servitorilor şi cîtorva prieteni.

Ultima frază din cel de-al doilea testament particular vădea limpede hotărîrea lui de a se sinucide : „Eu şi soţia mea alegem moartea pentru a scăpa de ruşinea depunerii armelor şi a capitulării. Dorim ca trupurile noastre să fie incinerate numaidecît în locul în care mi-am îndeplinit cea mai mare parte a sarcinilor mele zilnice, în cursul acestor doisprezece ani pe care i-am consacrat slujirii poporului meu".

La 30 aprilie, ora 15 şi 30 de minute, Hitler şi Eva s-au sinucis, cel dintîi trăgîndu-şi un glonte de pistol

în gură, în timp ce soţia lui înghiţea o capsulă de cianură. Potrivit dorinţei lor, cele două trupuri au fost imediat transportate în curtea Cancelariei, stropite cu benzină şi arse.

Odată Hitler mort, Goebbels şi soţia lui hotărîră să-i urmeze exemplul. La cererea lor, un medic care se mai afla în bunker le făcu celor 6 copii ai lui Goebbels cîte o injecţie, care-i ucise. După aceea Goebbels şi soţia lui cerură unui SS-ist să le tragă cîte un glonte în ceafă. SS-istul le-a îndeplini cu amabilitate dorinţa. Cele 8 trupuri fură apoi duse în grădină, stropite cu benzină şi incinerate. Era aproape ora 21.

În timp ce corpurile ardeau încă, ultimii supravieţuitori ai bunkerului se strecurară afară, încercînd să treacă dincolo de liniile ruseşti, la adăpostul întunericului. Printre ei se afla şi Bormann. El îi expediase amiralului Dönitz o ultimă telegramă, prin care-şi anunţa sosirea. Tot mai trăgea nădejdea să i se facă un loc în noul guvern !

Potrivit afirmaţiilor a 2 martori oculari, Bormann şi-ar fi găsit sfîrşitul încercînd să treacă liniile sovietice. Declaraţiile celor 2 sînt însă diferite. După Erick Kempka, fostul şofer al lui Hitler, Bormann ar fi fost ucis de un obuz sovietic, care a explodat în mijlocul grupului de fugari. După obergebietsführerul Arthur Achsmann, conducătorul Tineretului hitlerist, Bormann, s-ar fi sinucis înghiţind o capsulă cu cianură, după ce încercase zadarnic să treacă linia frontului.

Este cu neputinţă, pe baza acestor două mărturii, să se considere certă moartea lui Bormann. Refuzînd s-o admită, Tribunalul internaţional de la Nürnberg l-a citat pe Bormann în faţa instanţei, apoi l-a judecat şi condamnat în contumacie [1]. De atunci, prezenţa lui Bormann a fost semnalată periodic în diverse puncte ale

[1] Bormann a fost singurul acuzat absent. A fost condamnat la moarte.

globului. În 1947, s-a afirmat că ar trăi în nordul Italiei, adăpostit într-o mănăstire. Un SS-ist care a stat el însuşi ascuns în Lombardia 2 ani şi mai bine a afirmat că Bormann ar fi murit în respectiva mănăstire şi a indicat chiar cu aproximaţie locul mormîntului lui. Ancheta întreprinsă atunci nu a dus însă la nici un rezultat. Pare verosimil totuşi că Bormann să fi putut trece în Italia, unde a găsit, probabil, adăpost. Ulterior se pare că s-ar fi refugiat în America de Sud, unde, după ce a trăit cîţiva ani în Argentina, a murit, în Chile, de cancer.

În timp ce evenimentele se precipitau, Himmler îşi începea ultima odisee.

După ce s-a despărţit la Lübeck de contele Bernadotte, începu să alerge de colo-colo, ca o fiară prinsă în capcană. Într-adevăr, mica fîşie de pămînt care se îngusta din oră în oră semăna de fapt cu o capcană gata să prindă în ea un vînat primejdios. La început, Himmler o apucă spre Berlin. Nu-şi închipuia că trădarea lui era cunoscută. Era însă cu neputinţă să se pătrundă în capitală. Urcînd puţin spre nord, el ajunse atunci la cartierul general instalat la Fürstenberg.

În ziua de 26 află despre „trădarea" lui Göring, despre eşecul ei şi despre ordinul de arestare lansat împotriva mareşalului.

Himmler se grăbi atunci să se întoarcă la frontiera daneză, ca să-l reîntîlnească pe Schellenberg, pe care-l însărcinase, învestindu-l cu puteri depline, să-l însoţească pe contele Bernadotte la Flensburg şi să urmărească mersul „negocierilor". Schellenberg făcu un drum rapid în Danemarca şi se înapoie la Flensburg în ziua de 30, unde află că... fusese destituit din funcţiile sale. Hitler ghicise că Schellenberg nu era străin de iniţiativa luată de Himmler şi lovise şi în el. În locul lui fură numiţi obersturmbannführerul Wanck, şeful secţiei politice a

SD-ului, şi obersturmbannführerul Skorzeny, şeful secţiei militare.

Dar Schellenberg nu era omul care să se lase impresionat de atîta lucru. Plecă deci să-şi întîlnească şeful, instalat în apropiere de Travemünde, la nord de Lübeck. Acolo, în dimineaţa zilei de 1 mai, le parveni ştirea sinuciderii lui Hitler şi a numirii lui Dönitz.

Cu cîteva zile în urmă, trecînd pe la statul-major al forţelor armate, instalat la Plön, la cîţiva kilometri depărtare de Lübeck, Himmler îl văzuse pe Dönitz. Se hotărî deci să meargă să „discute" cu el măsurile care trebuiau luate.

Schellenberg, care-l însoţi pe Himmler la Plön, luă acolo contact cu un membru al guvernului, Schwering von Krosigk, şi în noaptea următoare plecă în Danemarca în vederea continuării negocierilor. După o rapidă şi scurtă înapoiere la Plön, plecă la Stockholm. Acolo avea să-l surprindă capitularea.

Himmler însoţise noul guvern, care plecă din Plön la 4 mai ca să se instaleze la Mürwick, în apropiere de Flensburg, în localul Şcolii de marină. O cohortă înnebunită mişuna pe urmele noului preşedinte. Keitel, Jodl şi numeroşi alţi militari vorbeau de continuarea războiului în Norvegia. Dönitz îi convocase pe comisarul Reichului, Terboven, şi pe generalii Böhme şi Lindermann, ca să discute cu ei posibilităţile unei rezistenţe în ţările scandinave. O mulţime de demnitari ai partidului nazist — incorigibili strategi de anticameră, incapabili să-şi dea seama de ruina lor — căutau să intre în noul guvern. Nici nu le trecea prin minte să pună capăt suferinţelor poporului zdrobit de loviturile unui război nemilos, în timp ce bombardamentele continuau cu fiecare clipă să sporească numărul unor victime inutile.

În mijlocul acestei mase, care oscila după fiecare ştire falsă, se afla ascuns şi Himmler. În sfîrşit, la 6 mai s-a luat hotărîrea capitulării fără condiţii. În ziua aceea,

reichsführerul SS, devenit compromițător, a fost exclus din noul guvern[1]. Himmler își dădu seama că era direct amenințat și dispăru. La 8 mai, la miezul nopții, pe toate fronturile Europei, ostilitățile încetară. Pentru prima oară — de la 1 septembrie 1939 — tunurile tăceau.

Nimeni nu știa unde se afla Himmler. Probabil că, împreună cu cîțiva SS-iști rămași credincioși lui și tot atît de dornici să fugă de pedeapsă, se vîrîse în vreun ascunziș precar, prin apropiere de Flensburg. Timp de 15 zile, el reuși să se sustragă tuturor cercetărilor întreprinse de serviciile speciale aliate, care-l bănuiau ascuns prin apropiere. Trupele de ocupație din regiune primiseră fotografia lui. Probabil că dacă i-ar fi cunoscut locul de refugiu mulți dintre germani l-ar fi denunțat.

Situația aceasta nu se putea însă prelungi. La 20 mai, Himmler, întovărășit de vreo 10 ofițeri din SS, încercă să găsească un azil mai sigur în Bavaria.

La 21 mai, cîțiva bărbați care veneau din direcția Hamburg mergeau pe drumul de la Bremervörde la Bremen. Erau pierduți în mijlocul mulțimii de refugiați, pe care războiul îi alungase de pe pămînturile lor și care încercau acum — pe jos sau cu orice fel de mijloace se iveau — să ajungă din nou la ceea ce fusese cîndva căminul lor.

Străbăteau o regiune joasă și mlăștinoasă, o cîmpie săracă, tăiată în petice de pămînt invadate de apă sălcie și punctată de pîlcuri de brazi piperniciți. Lîngă Teufels Moor — Mlaștina diavolului —, mulțimea încetini pasul, apoi se opri cu totul, așteptîndu-și rîndul la postul de control britanic. Un bărbat se prezentă la barieră și întinse funcționarului de gardă un bilet de liberă-trecere pe numele de Heinrich Hitzinger. Avea ochiul stîng acoperit de o pînză neagră și purta — ca majori-

[1] Dönitz avea să mențină un simulacru de „guvern" pînă în ziua de 23 mai, dată la care toți membrii acestuia au fost arestați. Dönitz a compărut în fața Tribunalului de la Nürnberg și a fost condamnat la 10 ani închisoare.

tatea refugiaților — niște haine desperecheate : un pantalon civil și o haină de simplu soldat din Wehrmacht. Aerul lui încurcat, biletul de liberă-trecere nou nouț în mijlocul mulțimii aceleia lipsite aproape complet de acte, trezi bănuieli. Funcționarul făcu un semn. 2 soldați britanici îl încadrară pe noul venit și îl duseră la post, după care avizară serviciul de securitate al Armatei a 2-a, al cărei cartier general se afla la Lüneburg. Pînă la sosirea dispozițiilor, suspectul fu trimis în cel mai apropiat lagăr și închis într-o celulă. Nimănui nu-i trecu prin minte că omul cu legătura neagră era înfiorătorul Himmler. El își băgase ochelarii în buzunar și își răsese mustăcioara, menită să-i dea o vagă asemănare cu stăpînul său.

Himmler însă știa că va fi ușor identificat. El hotărî atunci să-și joace ultima carte. Ceru să aibă o întrevedere cu comandatul lagărului. Abia introdus în biroul acestuia, își smulse legătura de pe ochi și se prezentă :

— Heinrich Himmler — spuse el. — Trebuie să-l văd de urgență pe mareșalul Montgomery.

Oare nădăjduia într-adevăr să mai poată juca vreun rol sau își făcuse planul să evadeze în timp ce avea să fie transportat ? Oricum, mărturisirea aceasta n-avu altă urmare decît că el fu transferat imediat la Cartierul general din Lüneburg, unde a fost predat serviciului de securitate.

La Lüneburg s-au luat toate măsurile de prevedere necesare pentru un personaj așa de marcant : a fost examinat de un medic, i s-au cercetat cu de-amănuntul veșmintele. În buzunarul hainei s-a descoperit o fiolă mare cu cianură. I s-a dat să îmbrace o uniformă veche britanică și a fost închis din nou, pînă la sosirea colonelului Murphy, trimis special de mareșalul Montgomery ca să se ocupe de prizonier. Murphy n-avea să apuce însă să-i mai ia lui Himmler interogatoriul. De îndată ce sosi, el se informă asupra măsurilor de securitate care au fost luate :

— I s-a cercetat gura? — întrebă el. — Naziștii obișnuiesc să ascundă capsulele de cianură sub limbă sau într-un dinte fals. Cea pe care ați găsit-o asupra lui era poate menită doar să vă inducă în eroare.

Medicul se pregăti atunci să-l reexamineze pe Himmler. Dar, cînd îi porunci să deschidă gura, acesta se contractă; ceva trosni între fălcile lui, și Himmler se prăbuși, fulgerat pe loc de cianura absorbită [1].

Încercările care s-au făcut pentru reanimarea lui au eșuat. Reichsführerul SS și-a încheiat existența în cîteva minute, întins pe parchet, în mijlocul militarilor englezi care se străduiau să-l facă să vomeze. După ce a fost fotografiat de către corespondenții de război aliați, cadavrul lui Himmler a fost îngropat într-un loc secret.

Heinrich Müller, slujbașul disciplinat, credinciosul subaltern al lui Himmler aflat în fruntea Gestapoului, părea a fi singurul care a scăpat de moartea ce-l pîndise și pe el. Dispăruse la începutul lunii mai 1945. Numeroși ofițeri germani, foști prizonieri în Uniunea Sovietică, au afirmat atunci cînd au fost repatriați că s-ar afla la Moscova. După părerea lui Schellenberg, Müller ar fi profitat de afacerea „Rote Kapelle" pentru ca să ia legătură cu agenții sovietici și să încerce să intre în serviciul lor în momentul prăbușirii Germaniei. Numeroși membri ai serviciilor germane au încercat să-și salveze viața lucrînd pentru serviciile americane, engleze etc. ...și chiar franceze. Mulți au reușit. Müller, zice-se, ar fi încercat același lucru cu sovieticii. Cu toate că îndîrjirea de care dăduse dovadă în organizarea anchetei „Rote Kapelle" pledează destul de puțin în favoarea acestei explicații, ea nu trebuie totuși exclusă cu desă-

[1] Comandanții naziști păstrau în gură o capsulă cu cianură, perfect izolată. Pentru ca otrava să acționeze, capsula trebuia sfărîmată. Dacă, din greșeală, era înghițită, capsula rezista la acizii digestiei și otrava nu avea nici un efect.

vîrşire. Potrivit aceloraşi surse, Müller ar fi murit în 1948 la Moscova.

O informaţie mult mai recentă îl semnalează pe Müller în Chile, împreună cu Bormann.

Kaltenbrunner, arestat ca şi Göring, a compărut alături de acesta în faţa Tribunalului militar internaţional de la Nürnberg. La 1 octombrie 1946, amîndoi au fost condamnaţi la moarte prin spînzurătoare, în urma unui proces care, început la 20 noiembrie 1945, s-a desfăşurat de-a lungul a 403 şedinţe publice.

Kaltenbrunner a fost spînzurat la 16 octombrie, o dată cu Ribbentrop, Keitel, Rosenberg, Jodl, Franck, Frick, Seys-Inquart, Sauckel şi Streicher. Göring a izbutit să-şi procure o capsulă de cianură cu ajutorul lui von dem Bach-Zelewski, deşi acesta a depus la proces mărturie împotriva lui. Cu două ore înainte de execuţie, Göring a spart între dinţi capsula, aşa cum făcuse şi Himmler cu un an şi jumătate înainte.

Oberg şi Knochen au încercat să se sustragă explicaţiilor care erau aşteptate din partea lor.

La 8 mai 1945, sub numele de Heintze Albrecht, Oberg se stabilise la Kirtschberg, un sat tirolez din apropiere de Kitzbühl. Nu a putut sta însă multă vreme ascuns. La sfîrşitul lunii iulie a fost arestat de poliţia militară americană şi predat, la 7 august, la Wildbad, autorităţilor franceze, care-l reclamau.

Knochen s-o dovedit mai abil. Ascuns la Göttingen, în sudul Hanovrei, el a reuşit să se sustragă cercetărilor mai bine de 7 luni. La 14 ianuarie 1946 şi-a părăsit ascunzătoarea, cu gîndul să treacă în zona americană. Călătoria aceasta s-a dovedit însă o imprudenţă. El fusese pînă atunci ocrotit tocmai de faptul că nu ieşise din ascunzătoare. Ajuns în ziua de 16 la Kronach, la 50 de kilometri la nord de Bayreuth, el a fost arestat de poliţia militară americană. După o şedere prin diverse lagăre, îndeosebi la Dachau, Knochen a fost predat au-

torităţilor franceze, după ce a depus mai întîi mărturie la Nürnberg în cazurile Kaltenbrunner şi Ribbentrop. A ajuns la Paris la 9 noiembrie 1946.

După o îndelungată şi anevoioasă anchetă, în cursul căreia a trebuit să răspundă la 386 de interogatorii, la 22 februarie 1954, Oberg a compărut împreună cu Knochen înaintea Tribunalului militar din Paris, care-şi avea sediul la închisoarea Cherche-Midi Fuseseră adunate peste 90 de kilograme de documente, iar actul de acuzare număra nu mai puţin de 250 de pagini. Dar procesul, tărăgănat şi pînă atunci, a trebuit să fie din nou amînat. Abia la 9 octombrie 1954 — în urma celui de-al doilea proces deschis înaintea aceluiaşi tribunal la 20 septembrie —, Oberg şi Knochen au fost, amîndoi, condamnaţi la moarte.

Fostul ambasador Abetz fusese condamnat în 1949 la 20 de ani muncă silnică, dar a fost graţiat şi, în 1954, eliberat [1]...

Contînd pe precedentul creat, cei 2 au ascultat verdictul cu zîmbetul pe buze. Cum scria a doua zi după pronunţarea verdictului „Le Parisien Libéré", „condamnarea aceasta riscă să rămînă o simplă satisfacţie morală dată împuşcaţilor şi deportaţilor din întunecaţii ani cînd poliţia germană domnea asupra Franţei".

Graţierea prevăzută din prima zi s-a lăsat aşteptată pînă la 10 aprilie 1958, dată la care, printr-un decret prezidenţial, condamnarea la moarte a fost comutată în aceea de muncă silnică pe viaţă. Un decret semnat la 31 decembrie 1959 a micşorat din nou pedeapsa, reducînd-o la 20 de ani muncă silnică, cu începere din ziua pronunţării sentinţei.

Oberg şi Knochen urmau deci să fie eliberaţi la 8 octombrie 1974. Pentru motive necunoscute însă, gu-

[1] Otto Abetz şi soţia lui au murit într-un accident de automobil pe autostrada Köln-Ruhr la 5 mai 1958. Abetz era pe atunci redactor la săptămînalul „Fortschritt".

vernul francez a decis să-i pună în libertate mult mai devreme. Cei 2 au fost transferați discret la închisoarea din Mulhouse și, la 28 noiembrie 1962, beneficiind de o nouă grațiere, au fost predați autorităților germane.

Knochen și-a regăsit familia în Schleswig-Holstein. Cît despre Oberg, el a fost, de asemenea, autorizat să se înapoieze la familia lui, care trăia în apropiere de Hamburg, rămînînd totuși la dispoziția anchetei judiciare deschise împotriva lui în legătură cu epurația Röhm.

Într-adevăr, în luna iunie 1934, Oberg fusese unul dintre adjuncții lui Heydrich din serviciul central al S D.-ului de la Berlin, cu gradul de sturmbannführer SS (maior), serviciu care a avut un rol considerabil în pregătirea „epurației".

Cercetările acestea nu păreau să-l neliniștească prea mult pe Oberg. În mai 1957, Curtea cu juri din München i-a judecat pe 2 dintre executanții masacrului : pe fostul general SS Sepp Dietrich și pe fostul comandant SS al lagărului de la Dachau, Michael Lippert, ultimul fiind acuzat că a participat, împreună cu Eicke, la asasinarea lui Röhm în celula lui. Amîndoi au fost condamnați doar la cîte 18 luni de închisoare.

Adolf Eichmann, răspunzător direct de moartea a milioane de nevinovați, a rezistat mai mult timp. Reușind să ajungă în America de Sud în 1952, el a vagabondat timp de 3 ani prin Argentina, Brazilia, Paraguay, Bolivia, după care, în 1955, s-a stabilit la Buenos-Aires. Urmat de soția și cei 2 fii ai săi, el lucra la Uzina de automobile „Mercédès-Benz" din suburbia orașului. Reușise să-și aranjeze o falsă stare civilă sub numele de Ricardo Klement. Înfățișarea de mic slujbaș așezat nu reuși însă să-l salveze : la 13 mai 1960, un grup de agenți secreți izraelieni l-au răpit în plină stradă, în timp ce se înapoia de la lucru. Transportat clandestin în Izrael, Eichmann a fost judecat la Ierusalim în cursul unui

proces public, care, început la 11 aprilie 1961, s-a încheiat la 15 decembrie cu condamnarea lui la moarte.

La 1 iunie 1962, Eichmann a fost spînzurat la închisoarea din Ramleh. Trupul lui a fost ars, iar cenuşa împrăştiată în aceeaşi noapte în apele mării.

O dată cu el, dispărea unul dintre ultimii şefi ai Gestapoului rămaşi în viaţă.

În felul acesta, cei mai mulţi dintre protagoniştii dramei care a fost istoria Gestapoului au avut un sfîrşit pe măsura vieţii lor. Acesta este singurul aspect moral al sinistrei lor existenţe, reflectare a unei epoci „plămădite din noroi şi sînge".

Complicatul edificiu al Gestapoului, pivotul nazismului, nu a dispărut decît o dată cu el. Capodoperele lui tehnice, fişierele gigantice care „cuprindeau" Europa, arhivele care păstrau cele mai intime secrete a milioane de oameni se mistuiseră în flăcările incendiilor provocate de „covoarele de bombe" care se revărsau asupra oraşelor germane sau se împrăştiaseră la întîmplare pe drumurile gloduroase, lunecînd din camioanele distruse, sub roţile convoaielor cu trupe sau cu refugiaţi care rătăceau în neştire, într-o ţară asediată din toate părţile. Ceea ce mai rămăsese din ele avea să cadă în mîinile învingătorilor, devenind una dintre cele mai copleşitoare dovezi îndreptate tocmai împotriva acelora care le alcătuiseră cu atîta grijă.

Coşmarul se sfîrşise. Şi, cu toate acestea, persista o oboseală copleşitoare; un gust de cenuşă şi lacrimi se amesteca cu sentimentul libertăţii regăsite. Edificiul acesta prodigios lăsa pretutindeni în memoria oamenilor amintirea unui instrument de teroare, care înghiţise o neînchipuit de mare cantitate de suferinţe, lacrimi şi doliu... Şi ruşine... Căci Gestapoul, care ne-a dat prilejul să vedem omul sub o înfăţişare hidoasă, ca într-o oglindă

deformantă, ne-a silit să constatăm că omul acesta îngrozitor poate să existe.

Lumea nazistă a însemnat domnia violenței totale, fără opreliști ; ea a fost o lume alcătuită din stăpîni și sclavi, o lume în care blîndețea, bunătatea, mila, respectul dreptății, dragostea de libertate nu mai erau virtuți, ci crime de neiertat. A fost o lume unde se ucidea din plăcere și unde asasinii erau considerați eroi. Toate acestea par azi îndepărtate, ca un coșmar pe care vrei să-l uiți. Și totuși plămada otrăvită ar putea oricînd să crească. Oamenii nu au dreptul să uite atît de repede. Ei nu au dreptul să uite. Niciodată.

În diverse colțuri ale lumii, supraviețuitorii nazismului și cei care îl regretă aruncă din nou în vînt semințe ucigătoare. Dacă oamenii ar uita, dacă împrejurările favorabile, vremurile tulburi sau inexistența unor zăgazuri trainice ar permite, puhoiul sîngeros ar putea să se reverse din nou.

Și atunci, cine ar fi oare viitoarele victime ?

ANEXĂ

STRUCTURA INTERNĂ A R.S.H.A.-ULUI

De la înființare, R.S.H.A.-ul a fost împărțit în 7 Amturi[1].

Amt I[2]: *Serviciul personalului pentru întregul R.S.H.A.* Șefii care s-au succedat: dr. Best — de la înființare pînă în iulie 1940[3], Streckenbach — din iulie 1940 pînă la începutul anului 1943, Schultz — de la începutul anului 1943 pînă în noiembrie 1943, Ehrlinger — din noiembrie 1943 pînă la capitulare.

Amt II: *Probleme administrative și economice.* Era împărțit în patru grupe:

II A: Localuri, întreținere, solde, probleme de contabilitate.

II B: Probleme economice, legături cu Ministerul de Justiție, deținuți (cu excepția închisorilor și lagărelor), transportul deținuților.

II C: Administrația materială a serviciilor active Sipo-SD.

II D: Grupa tehnică (îndeosebi serviciul auto). Șefi care s-au succedat: dr. Best — de la înființare pînă în iulie 1940, Nockemann, Siegert, Spacil.

Amt III: *S.D., interior*[4], *organ al partidului nazist.* Serviciu activ de informații împărțit în cinci grupe. Serviciul său central dispunea de 300—400 de agenți.

III A: Probleme privind legislația și structura Reichului (subgrupa III A 4 întocmea rapoarte sistematice asupra opiniei publice și a atitudinii populației).

III B: Probleme relative la „Comunitatea etnică a Reichului". Minorități etnice, rasă, sănătate publică.

---

[1] Amt = oficiu, birou, serviciu.

[2] Amturile I și II erau serviciile administrative ale întregului R.S.H.A.

[3] După această dată, dr. Best a deținut funcții importante la Paris, în Direcția administrației militare.

[4] Minus secția numită S.D.I. (Reperarea adversarilor). Absorbit de Gestapo la înființarea R.S.H.A.-ului, Amt III dirija uriașa rețea de denunțători care operau în Germania.

III C: Probleme culturale, știință, educație, arte, presă. Informații în cercurile religioase[1].

III D: Probleme economice, supravegherea industriei și a industriașilor, aprovizionare, mînă de lucru, comerț etc.

Grupa G: dirija „agenți onorifici" — spionajul în „înalta societate".

Șefi: Gruppenführerul SS Otto Ohlendorf — de la înființare pînă la sfîrșit[2].

Amt IV: *Gestapo. Organ de stat.* Serviciu activ avînd puterea executorie (dreptul de a aresta) în probleme politice. Serviciul central folosea 1 500 de agenți.

Atribuții: Descoperirea adversarilor regimului și reprimarea lor. Compus din 6 grupe:

IV A: Adversari ai nazismului: marxiști, comuniști, reacționari liberali. Contrasabotaj și măsuri de siguranță generală. Grupa a IV-a A a avut pînă la șase subgrupe.

IV B: Activitatea politică a bisericii catolice și protestante, a sectelor religioase, a evreilor, a francmasonilor. Era împărțit în 5 subgrupe. Subgrupa IV B 4, însărcinată cu „rezolvarea definitivă" a problemei evreiești, era condusă de Adolf Eichmann.

IV C: Internările preventive, detențiunile preventive. Presa. Probleme de partid. Întocmirea dosarelor. Fișier.

IV D: Teritoriile ocupate de Germania. Muncitori străini în Germania.

Subgrupa IV D 4 se ocupa de teritoriile din apus: Olanda, Belgia, Franța. Șeful acesteia, Karl Heinz Hoffmann[3], a întocmit ordinul „Nacht und Nebel" — „Noapte și Negură", care a dus la asasinarea a mii de deportați.

IV E: Contraspionaj (C.S.). Șase subgrupe: IV E 1: probleme generale de C.S. C.S. în uzinele Reichului. IV E 2: Probleme economice generale, IV E 3: Țările apusene. IV E 4: Țările nordice. IV E 5: Țările din răsărit. IV E 6: Țările din sud.

IV F: Poliția de frontieră. Pașapoarte. Buletine de identitate. Controlul străinilor.

Începînd din 1941, șeful Amtului IV a avut la dispoziția sa o grupă suplimentară, independentă — așa-numitul Referat N,

---

[1] O parte din personalul grupei III C a fost trecut la Gestapo la 12 mai 1941, în momentul celei mai ascuțite lupte împotriva bisericii.

[2] Ohlendorf a comandat și o Einsatzgruppe în răsărit. Vezi partea a cincea, cap. 2.

[3] Fost consilier politic al Gestapoului la Düsseldorf. Ulterior șef al Sipoului în Olanda, apoi șef adjunct al Gestapoului în Danemarca.

care superviza centralizarea informațiilor[1]. Șef: de la început pînă la sfîrșit Heinrich Müller.

Amt V: *Kripo organ de stat.* Serviciu activ deținînd puterea executivă în materie de crime. Serviciul său central dispunea de 1 200 de agenți. Era divizat în 4 grupe:

V A: Poliție criminală și măsuri preventive.

V B: Poliția criminală represivă. Crime și delicte.

V C: Identificări și cercetări.

V D: Institut tehnic de criminalistică din cadrul Sipo (Gestapo + Kripo).

Șefii care s-au succedat: Arthur Nebe — pînă la 20 iulie 1944[2], Panziger — de la această dată pînă la sfîrșit.

Amt VI: *S.D.-extern*[3]. Organ al partidului. Informații în străinătate. Serviciul său central a folosit — potrivit necesităților — între 300 și 500 de agenți. Împărțit în 6, apoi, în anii următori, în 8 grupe.

VI A: Organizarea generală a serviciului de informații. Controlul activității secțiilor S.D.[4]

VI B: Direcția activității de spionaj în Europa occidentală. Trei subgrupe:

VI B 1: Franța.

VI B 2: Spania și Portugalia.

VI B 3: Africa de nord.

VI C: Spionaj în zona de influență rusă. Comporta o subgrupă VI C 13: secția arabă și „Sonderreferat".

VI CZ (secție specială) însărcinată cu organizarea actelor de sabotaj în U.R.S.S.

VI D: Spionaj în zona de influență americană.

VI E: Spionaj în Europa răsăriteană.

VI F[5]: Mijloacele tehnice necesare întregului Amt VI.

Amt VI utiliza în străinătate un mare număr de societăți și dirija mai multe mii de agenți. Unul dintre cei mai celebri a fost Eliaza Bazna, zis „Cicero", folosit la Ankara de către sturmbannführerul SS Moyzisch, instalat acolo de Schellenberg.

---

[1] În cursul celor cinci ani și jumătate de existență, Amtul IV a suferit numeroase transformări interne, dar organizarea și atribuțiile sale au rămas aceleași.

[2] Arthur Nebe a fost spînzurat după complotul din 20 iulie. Și el a comandat o Einsatzgruppe în răsărit.

[3] Rivaliza cu Abwehrul, organ militar.

[4] Atribuția aceasta i-a fost retrasă în 1941.

[5] Conducătorul grupei VI F a fost Naujocks, autorul atacului simulat asupra postului de radioemisie de la Gleiwitz; a fabricat și bani falși în atelierele speciale ale subgrupei VI WI.

Șefii succesivi: Heinz Jost — pînă la începutul anului 1941 [1], Walter Schellenberg — de la această dată pînă la sfîrșit [2]. La începutul anului 1942, Schellenberg a creat grupa VI G, însărcinată cu exploatarea tuturor informațiilor științifice, și grupa S, avînd misiunea să pregătească și să execute „sabotajul material, moral și politic". Aceasta din urmă a fost condusă de Otto Skorzeny.

Amt VII [3]: *Documentație scrisă.* Cercetări ale ideologiei adversarilor regimului: francmasonerie, iudaism, diferitele biserici, liberali, marxiști. Organ al partidului, compus din membri SD. 3 grupe:

VII A: Căutarea și centralizarea documentației.

VII B: Exploatarea documentației. Întocmirea de sinteze. Note biografice. Comentarii scrise etc.

VII C: Centralizarea arhivelor. Perfecționarea metodelor de clasificare, exploatare și fișaj. Întreținerea muzeului, a bibliotecii, a fototecii pe întregul R.S.H.A.

[1] Revocat și trimis ca simplu soldat pe frontul de răsărit.

[2] Mai înainte șeful grupului A. N-avea decît 32 de ani cînd a devenit șeful Amtului VI. Himmler îl numea „prîslea" al lui.

[3] Amturile I, II și VII aveau un singur serviciu central și nu aveau secții externe.

CUPRINS

Lista prescurtărilor folosite 9
Preambul 11

PARTEA ÎNTÎI. CUM A APĂRUT GESTAPOUL (1933—1934) 23

1. Naziștii devin stăpînii Germaniei 24
Guvernul Hitler. — Teroarea brună. — Göring preia conducerea poliției prusace și o epurează. — Arbitrar și decrete în serie. — Groaznicul februarie 1933. — Incendierea Reichstagului. — „Măsurile de urgență". — Arestarea adversarilor. — Apatia sindicatelor. — Campania electorală și alegerile de la 5 martie. — Noul Reichstag. — Depline puteri. — Gleichschaltung. — Farsa sărbătoririi zilei de 1 Mai. — Dizolvarea sindicatelor. — Frontul Muncii condus de Dr. Ley. — Dizolvarea partidelor — Partidul unic.

2. Göring se adresează poliției 40
Herman Göring. — Göring în SA — Göring și Röhm. — Rivalitatea. — Göring rănit la München. — Fuga și exilul. — Morfină, obezitate și evoluție psihologică. — Întoarcerea la München în 1927. — Göring deputat, apoi președinte al Reichstagului. — Göring și Papen. — Rivalitate și violențe. — Polițistul Diehls. — Diehls împotriva naziștilor. — Vîntul își schimbă direcția. — Diehls își „răscumpără" păcatele. — Göring cucerit de poliția politică. — Înființarea primului lagăr de concentrare. — Göring dă directive poliției.

3. Gestapoul odată constituit intervine în incendierea Reichstagului 57
Amnistierea criminalilor naziști. — Decretul din 26 aprilie 1933 creează Gestapoul în Prusia. — Începuturile Gestapoului sub conducerea lui Diehls. — SA vrea sînge. Rivalitate internă: SA — SS — Gestapo. — Diehls e doborît, dar se întoarce triumfător. — Gestapoul devine proprietatea personală a lui Göring. — Procesul van der Lubbe. Rall și Reineking.

PARTEA A DOUA. GESTAPOUL ÎȘI PERFECȚIONEAZĂ METODELE (1934—1936) 85

1. Himmler preia conducerea Gestapoului 86
Poliţiile länderelor germane trec sub jurisdicţia Reichului. — Încurcătură administrativă nazistă. — Diehls părăseşte definitiv Gestapoul. — Succesorul lui e Himmler. — „Cariera" lui Himmler. — „Locţiitorul" său Heydrich. — Biografia lui Himmler. — Ce era „ordinul" SS — SS înainte de Himmler. — Ce a făcut Himmler din SS — Portretul lui Himmler ca „om".

2. „Ordinul negru" al lui Himmler 109
Naşterea şi punerea la punct a principiilor rasiste naziste. „Filozofia" rasistă. — Rasismul şi SS — Ciudata „onoare" SS-istă. — SS şi justiţia. — Himmler şi rasismul. — „Lebensborn"-ul — Drepturi speciale pentru SS — „Hitler jugend" rezervă a SS-ului şi a Gestapoului. — Organizarea SS-ului.

3. Gestapoul e prezent pretutindeni 123
Himmler organizează Gestapoul după modelul S.S.-ului. — Heydrich, şef al serviciului central al Gestapoului. — Statul, Gestapoul şi partidul nazist. — „Führerprinzip"-ul. — Sursele de informaţii ale Gestapoului. — Responsabilii şi conducătorii partidului nazist. — Blockleiterul, informator principal al Gestapoului. — Organizaţiile partidului nazist şi spionajul intern. — Spionajul politic în străinătate. — Ausland Organisation, Volksdeutsche Mittelstelle şi „Coloana a 5-a". — Supravegherea emigranţilor. — Propaganda nazistă în străinătate, altă sursă de informaţii. — „Institutul de cercetări Hermann Göring" şi interceptarea convorbirilor telefonice.

4. Strania personalitate a lui Heydrich 140
Heydrich : biografie şi portret. — Heydrich organizează din punct de vedere tehnic serviciile Gestapoului. — Prerogativele Gestapoului. — Gestapoul se sustrage oricărui control. — Îşi lărgeşte sfera de activitate. — „Datoria patriotică a tăcerii". — Nazism şi vid politic.

5. Gestapoul împotriva lui Röhm 153
Himmler şi Göring împotriva lui Röhm. — Röhm în 1931. — Portretul lui fizic şi moral — SA din 1931 pînă în 1933. — Şomaj şi recrutări. — „Principiile socialiste" ale naziştilor şi ajutorul dat de marii industriaşi. — Röhm şi „al doilea val revoluţionar". — Röhm îndrăzneşte să-l înfrunte pe Hitler. — SS din 1933 împotriva SA — Gestapoul îşi întinde plasa. — Armata îl abandonează pe Röhm. — Hitler cum-

pără credința armatei sacrificîndu-i pe Röhm și SA-ul.

6. Gestapoul îl lichidează pe Röhm 163
Röhm speculează lozinci socializante. — Papen, purtător de cuvînt al conservatorilor. — Avertismente din culise — Asasinarea doctorului Jung. — Himmler și Göring pregătesc asaltul împotriva lui Röhm și a SA-ului. — „Epurația" de la 30 iunie. — Moartea lui Röhm. — Teribila epurație din SA — Represiunea la Berlin. — Naziștii „legalizează" asasinatele de la 30 iunie. — Lutze îi urmează lui Röhm. — Hindenburg îl felicită pe Hitler. — Blomberg și armata îl aprobă pe Hitler și îi mulțumesc. — Moartea lui Hindenburg. — Hitler se proclamă președinte. — Blomberg și armata ratifică hotărîrea și depun jurămînt.

7. Noua organizare a poliției 187
Farsa de la 30 iunie. — Triumful ascuns al Gestapoului. — Himmler și Heydrich sînt temuți și urîți. — SS devine organizație independentă. — Heydrich organizează S.D.-ul. — Membri oficiali și agenți „benevoli". — Dr. Best și dr. Mehlhorn organizează rețeaua de „agenți onorifici". — Fișierul S.D.-ului. — Best și Mehlhorn sînt destituiți. — Ideile personale ale lui Heydrich. — „Salonul Kitty". — Eichmann intră în S.D. — Schellenberg, Nebe și Müller. — Serviciile Gestapoului se specializează. Prima structurare a complexului. — Gestapoul și S.D.-ul în Saar. — Plebiscitul din Saar. — Reintroducerea serviciului militar. — Gestapoul elaborează regulile „secretului". — „Legea fundamentală" din 10 februarie 1936 dă un statut juridic Gestapoului și îi precizează sarcinile. — Himmler numit la 17 iunie 1936 șef suprem al întregii poliții germane. — Concentrarea puterii. — Concepția nazistă despre poliție.

PARTEA A TREIA. GESTAPOUL PREGĂTEȘTE INVAZIA (1936—1939) 209

1. Gestapoul lovește în armată 210
Remilitarizarea Renaniei. — Reînarmarea generală și pregătirea războiului. — Himmler și Heydrich pregătesc „ralierea" militarilor la interesele naziste. — „Domnul" Müller, executor de ticăloșii. — O mașinație a Gestapoului: afacerea Blomberg-Fritsch. — Hitler desființează Ministerul de Război și-și arogă titlul de conducător suprem direct al armatei. — Crearea O.K.W.-ului. — Epurație în armată și diplomație. — Numirea lui Keitel. Ancheta militarilor în afacerea Fritsch. — „Consiliul de război". — Militarii

definitiv înfrînți de partidul nazist. — Triumful lui Himmler și al Gestapoului.

2. Gestapoul se încuibă în Europa 233
Demisia generalului Beck. — Situația politică în Austria. — Agenți clandestini în Austria. — Terorismul nazist și puciul ratat de la 25 iulie 1934. — Asasinarea cancelarului Dollfuss. — Infiltrarea organizațiilor naziste. — Schuschnigg, continuatorul lui Dollfuss. — Ultima încercare a lui Schuschnigg. — Demisia lui Schuschnigg. — Anschlussul. — Himmler, Schellenberg și Heydrich la Viena. — Gestapoul se instalează. — Sîngeroasa epurație. — Pregătirea cuceririi Cehoslovaciei. — Situația din Cehoslovacia. — Organizațiile naziste în Sudeți. — Conrad Henlein, „Sudetendeutsche Partei" și Coloana a cincea. — Vara anului 1938. — SS-ul cehoslovac. — Gestapo și S.D. — Incidente de frontieră. — Acordurile de la München și ocuparea regiunii sudete. — „Lichidarea" Cehoslovaciei. — Himmler, Heydrich și Schellenberg la Praga. — Rolul organelor polițienești în tactica nazistă.

3. Himmler pune la punct înfricoșătoarea lui organizație. 252
Agresiunea împotriva Poloniei. — Incidentul de la Gleiwitz. — Naujocks și „operația Himmler". — Rolul Abwehrului în organizarea mașinației. — Dl. Müller, furnizor de cadavre. — Invadarea Poloniei. — Trenul special al lui Himmler. — „Einsatzgruppen". — Generalii și epurația din Polonia. — Nazism și militarism. — Evoluția organizării Gestapoului după legea din 1936. — Crearea R.S.H.A.-ului la 27 septembrie 1939. — Biroul IV, Gestapo. — Evoluția R.S.H.A.-ului între 1939 și 1945.

PARTEA A PATRA. GESTAPOUL ÎN RĂZBOI (1940) . 271

1. În Polonia 272
Poporul polonez, redus la sclavie. — Statutul muncitorilor polonezi din Germania. — Spolierea pămîntului. — Acțiunea A-B. — În apus începe războiul. — „Lovitura de la Venlo". — Apariția lui Knochen. — Schellenberg și Intelligence Service-ul. — Atentatul de la 9 noiembrie 1939. — Raptul de la Venlo. — Elser și „complicii" lui.

2. Gestapoul pătrunde în Franța 292
Campania din Franța. — Ocuparea Parisului. — Sosirea Kommando-ului clandestin al dr-ului Knochen, la 14 iunie 1940. — Knochen îi înșală pe militari. — Helmut Knochen și cei din „Sonderkommando". — Knochen, biografie și portret. — Instalarea la Paris. — Primele asalturi ale militarilor. — Primele „sucursale" ale Gestapoului în provincie. — Conflicte cu

...miții, armata și „Serviciul Rosenberg". — Dr-ul Thomas și partidele colaboraționiste. — „Subvențiile" naziste. — Antisemiții și colaborarea. — Abwehrul în Franța. — Knochen și saloanele pariziene. — Thomas și ucigașii cagularzi. — Thomas înlăturat de militari. — Knochen rămîne singur stăpîn la Paris.

3. Victoria Gestapoului asupra armatei 311
Înaltul comandament militar și convenția de armistițiu. — Dannecker și primele măsuri antisemite. — „Codul ostaticilor" al lui von Stülpnagel. — Knochen își organizează serviciile. — Oberg îi ia locul lui Thomas. — Karl Oberg, biografie și portret. — Heydrich îl instalează pe Oberg la Paris. — Directivele lui Heydrich. — Dannecker și Eichmann se ocupă de evreii francezi. — Subsecțiile Gestapoului la Paris. — „Auxiliarii" francezi. — Bömelburg. — S.D.-ul în Franța. — Kommando-ul Funkspiel. — Birourile de cumpărare, oficine de spionaj. — Organizația Otto. — Brandl și Pöschl.

PARTEA A CINCEA. INFERNUL DEZLĂNȚUIT DE GESTAPO (1940—1944) 339

1. Gestapoul acționează în Franța 340
Raziile din Franța. — Interogatoriile luate de Gestapo. — Convoaiele spre Germania. — Sosirea în lagărul de concentrare. — W.V.H.A.-ul — Lagărele, surse de profit. — Secția politică, Gestapoul lagărului. — „Prezentarea" deținuților în fața vizitatorilor lagărelor. — Tribunalul militar german de la Paris. — „Rezerva" de ostatici din fortul Romainville. — Clasificarea deținuților. — Cei din „cazemată". — Căpitanul „Panpan". — Cum se alegeau ostaticii pentru împușcare.

2. Martiriul teritoriilor din răsărit 359
Himmler însărcinat cu „menținerea ordinei" pe teritoriile ocupate din răsărit. — „Einsatzgruppen". — Acordurile dintre Gestapo și O.K.W. — Ce era o „Einsatzgruppe". — Activitatea dusă de „Einsatzgruppen". — Operația Cottbus. — Masacrele de la Rovno. — „Camioanele S". — Gestapoul în Cehoslovacia. — „Protectoratul Boemiei și al Moraviei". — Heydrich devine viceprotector. — Heydrich la Praga. — Politica „biciului și a zăhărelului". — Atentatul de la 27 mai 1942. — Moartea lui Heydrich. — Represiunea. — Lidice. — „Moștenirea" lui Heydrich. — Ernst Kaltenbrunner. — Biografie și portret. — Kaltenbrunner aprovizionează lagărele — R.S.H.A.-ul la numirea lui Kaltenbrunner. — Dejunurile comune ale șefilor de secții. — Eichmann și Kaltenbrunner. — Normele exterminării evreilor din lagăre. — Comisarul Wirth și falsa localitate de primire.

3. „Experiențele" savanților naziști . . . . .
Gestapoul și prizonierii de război. — Exterminarea prizonierilor sovietici. — Directivele lui Müller. — Planul de asasinare a generalului Weygand. — Represaliile după evadarea generalului Giraud. — Asasinarea generalului Mesny. — Decretul „Kugel". — Deținuții „K" de la Mauthausen. — Cariera de la Mauthausen. — Afacerea evadărilor din Sagan — Gestapoul și muncitorii străini din Germania. — Himmler și experiențele medicale din lagăre. — Ahnenerbe. — Dr-ul Rascher. — Experiențele privitoare la efectele vidului și ale răcirii. — Medicii care s-au împotrivit experiențelor pe ființe omenești. — Necazurile familiei doctorului Rascher. — Arestarea și moartea soților Rascher. — Experiențele asupra bolilor virotice, asupra sterilizării. — Gestapoul „selecționează" cobai umani. — Institutul „Kaiser Wilhelm". — Colecțiile anatomice ale doctorului Hirt.

4. Gestapoul operează în întreaga Franță 422
Politica lui Himmler și cea a lui Abetz la Paris. — Oberg și înființarea L.V.F.-ului. — Oberg mizează pe partidele colaboraționiste. — Acordurile Oberg-Bousquet. — Execuțiile de ostatici din august și septembrie 1942. — Extinderea puterii Gestapoului în Franța. — Maulaz și lumea saloanelor pariziene. — Knochen și disciplina. — Conflictul latent Müller-Knochen. — Oberg îl „acoperă" pe Knochen. — Interogatoriile „energice". — Operația „Donar". — Ce era un „Funkspiel". — „Funkspiel" cu Anglia. — Cotropirea zonei de sud. — Gestapoul deschide șase servicii noi în zona de sud. — Organizarea Gestapoului în Franța la începutul anului 1943. — Înființarea Miliției. — Waffen-S.S.-ul face recrutări în Franța. — Oberg la Vichy. — Operația „Fuchsbau". — Oberg îl impune pe Darnand. — Înlocuirea și arestarea lui Bousquet. — Miliția devine locțiitoarea poliției. — Arestările se înmulțesc. — Curțile marțiale.

PARTEA A ȘASEA. PRĂBUȘIREA GESTAPOULUI (1944). 455

1. Armata împotriva Gestapoului 456
Debarcarea și prăbușirea frontului de vest. — Ultimele măsuri de „apărare" ordonate de Oberg. — Trezirea nucleului de rezistență din armată. — „Trandafirul alb". — Complotiștii din Abwehr. — Gestapoul împotriva Abwehrului. — Demisia lui Canaris. — Gestapoul înghite Abwehrul — Colonelul Hansen. — Stauffenberg intră în complot. — Atentatele ratate. — Atentatul din 20 iulie 1944. — 20 iulie la Paris. — Eșecul și represaliile. — Sinuciderea neizbutită a lui Stülpnagel. — Execuțiile prin ștreang de la închisoarea din Plötzensee. — Ultimele convoaie de deportați. — Plecarea lui Oberg și „misiunea Nord-

diplomat — Kommando-ul Nosek. — Oberg și Knochen se instalează la Vittel.

Aliații se sfîșie între ei 480
Dispariția definitivă a Abwehrului. — Dizgrația, apoi revenirea lui Knochen. — Oberg la Saint-Dié. — Școlile speciale ale lui Skorzeny. — Prăbușirea. — Ultimele manevre ale lui Göring și Himmler. — Destituirea lor. — Tentativele de negociere ale lui Himmler. — Intermediarul Schellenberg. — Testamentul lui Hitler. — Rolul lui Bormann. — Intermezzo-ul „guvernului" Dönitz. — Un anume Heinrich Hitzinger. — Arestarea și sinuciderea lui Himmler. — Dispariția lui Müller. — Sfîrșitul lui Kaltenbrunner și al lui Göring — Arestarea lui Oberg și a lui Knochen. — Procesul lor. — Încheiere.
Anexă 513

Redactor de carte : GIROVEANU IULIA
Tehnoredactor : SĂPUNĂRESCU FLORIAN
Coperta : BOROȘ VALENTINA

Dat la cules 23.02.1965. Bun de tipar 26.02.1965. Apărut 1965. Hîrtie scris II A. de 63 g/m², 540×840/16. Coli de editură 27,42. Coli de tipar 33. A. 2621. C. Z. pentru biblioteci 342.39=R.

Tiparul executat sub comanda nr. 6141/50175 la Combinatul Poligrafic „Casa Scînteii", Piața Scînteii nr. 1, București — R.P.R.

Lei 12